

Tuning

საგანმანათლებლო
სტრუქტურების ურთიერთშეწყობა
ევროპაში

უნივერსიტეტების წვლილი
ბოლონის პროცესში

საბოლოო ანგარიში
საპილოტე პროექტი - ფაზა

2

Education and Culture

Socrates

საგანმანათლებლო სტრუქტურების ურთიერთშეწყობა ევროპაში

II

უნივერსიტეტების წვლილი
ბოლონიის პროცესში

რედაქტორები:
ხულია გონზალესი
რობერტ ვაგენარი

2005

დეუსტოს უნივერსიტეტი

გრონიგენის უნივერსიტეტი

ტუნინგის ვებგვერდები:

საგანმანათლებლო სტრუქტურების ურთიერთშეწყობა ევროპაში:

http://europa.eu.int/comm/education/policies/educ/tuning/tuning_en.html

<http://tuning.unideusto.org/tuningeu>

www.rug.nl/let/tuningeu

ტუნინგი ლათინური ამერიკა

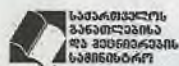
<http://tuning.unideusto.org/tuningal>

www.rug.nl/let/tuningal

ტუნინგის პროექტს მხარს უჭერს ევროკომისია სოკრატეს პროგრამის ფარგლებში. წიგნში მოცემული პუბლიკაცია ასახავს მხოლოდ ავტორების მოსაზრებებს და ევროკომისია პასუხისმგებელი არაა მოცემული ინფორმაციის გამოყენებაზე.

© Tuning project

ტუნინგის პროექტის ფარგლებში მომზადებული ნებისმიერი მასალა მისი ოფიციალური მონაწილეების საკუთრებაა. სხვა უმაღლეს სასწავლებლებს შეუძლიათ თავისუფლად გამოსცადონ და გამოიყენონ მასალები წყაროს მითითებით.

ტუნინგი ქართულად თარგმნა და დაბეჭდა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ საუნივერსიტეტო კურიკულუმის განვითარების პროგრამის ფარგლებში.

მთარგმნელები:

ლალი ბაქრაძე - შესავალი; 1. ტუნინგის მიზნები და მეთოდოლოგია; 2.1. ტუნინგის ნიმუში; 2.2. დარგობრივ სფეროებში მიღებული შედეგების შეჯამება; 2.2.1 ბიზნესის ადმინისტრირება; 2.2.4. განათლების მეცნიერებები; 5.1. ბიზნესის ადმინისტრირება; ლექსიკონი;

ლია ლლონტი - 2.2.2 ქიმია; 2.2.3. დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებები; 2.2.7. მათემატიკა; 2.2.8. საექთნო საქმე; 2.2.9. ფიზიკა; 3. პროგრამის დიზაინი და განხორციელება (3.5.1 -ის გარდა); 4. ხარისხის ამაღლება; 5.3. საექთნო საქმე;

დავით კიზირია - 2.2.5. ევროპისმცოდნეობა; 2.2.6. ისტორია; 3.5.1. ისტორია; 5.2. ევროპისმცოდნეობა.

რედაქტორი: ლია კაჭარავა

არ შეიძლება გამოცემის არცერთი ნაწილის, ყდის ჩათვლით, რეპროდუქცია და გადაცემა არცერთი ფორმით, ელექტრონული თუ ფოტო მასალის სახით, გამოცემის წინასწარი ნებართვის გარეშე.

დიზაინი: IPAR, S. Coop - Bilbao

ფოტო: ჰაი გურტსი

ISBN 978-9941-0-0305-9

თბილისი 2008

სარჩევი

შესავალი

5

პირველი ნაწილი

1. ტუნინგის მიზნები და მეთოდოლოგია	21
1.1. ტუნინგის მიზნები	21
1.2. ტუნინგის მეთოდოლოგია	25
2. დარგობრივი სფეროები და აკადემიური ხარისხის პროფილები ბოლონის პროცესში	37
2.1. ტუნინგის ნიმუში	37
2.2. დარგობრივ სფეროებში მიღებული შედეგების შეჯამება	43
2.2.1 ბიზნესის ადმინისტრირება	43
2.2.2 ქიმია	52
2.2.3. დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებები (გეოლოგია)	69
2.2.4. განათლების მეცნიერებები	77
2.2.5. ევროპისმცოდნეობა	98
2.2.6. ისტორია	104
2.2.7. მათემატიკა	115
2.2.8. საექთნო საქმე	125
2.2.9. ფიზიკა	143
3. პროგრამის დიზაინი და განხორციელება	170
3.1. შესავალი	170

3.2. კრედიტების სისტემა, სტუდენტის დატვირთვა და სწავლის შედეგები	171
3.3. სტუდენტის დატვირთვა, სწავლების მეთოდები და სწავლის შედეგები: თუნინგის მიდგომა	173
3.4. კომპეტენციაზე დაფუძნებულ აკადემიურ პროგრამებში სწავლების, სწავლისა და შეფასების მიდგომები	212
3.5. სწავლების, სწავლისა და შეფასებისადმი მიდგომები და დარგობრივი სფეროს კომპეტენციები	237
3.5.1. ისტორია	237
3.5.2. საექთნო საქმე	253
4. ხარისხის ამაღლება	279
ხარისხის ამაღლება პროგრამულ დონეზე: თუნინგის მიდგომა	279
მეორე ნაწილი	
5. დარგობრივი სპეციფიკური კომპეტენციები	343
5.1. ბიზნესის ადმინისტრირება	343
5.2. ევროპის მცოდნეობა	351
5.3. საექთნო საქმე	359
6. მონაწილეები და ორგანიზაციული სტრუქტურა	377
6.1 დაწესებულებების რუკა	377
6.2. მონაწილეთა სია	378
6.2.1. მაკოორდინირებელი ჯგუფი	378
6.2.2. მენეჯმენტ კომიტეტი	378
6.2.3. დარგობრივი ჯგუფები	379
6.3. ორგანიზაციული სტრუქტურა	383
7. ოქროს საბადო: შესაბამისი ვებგვერდები და ლიტერატურა	384
8. ლექსიკონი	395

შესავალი

ბოლონიის პროცესი, მისი განხორციელებისათვის განსაზღვრული ათწლიანი პერიოდის (1999-2010) შუაგულზე იმყოფება. თუნინგის პროექტი, რომელიც ამჟამად ხუთ წელს ითვლის ევროპის ქვეყნების განათლების მინისტრების მიერ ბოლონიის დეკლარაციის ხელმოწერიდან ერთი წლის შემდეგ 2000 წელს დაიწყო. ბოლონიის პროცესის განვითარების, მასში უფრო და უფრო მეტი ქვეყნების ჩართვისა და მის ძირითად მიზნებზე მკაფიო ფოკუსირების კვალდაკვალ თუნინგის საქმიანობის მასშტაბებიც გაიზარდა. მან მოიცვა ახალი გეოგრაფიული არეალები და შეიმუშავა ახალი სტრატეგია, რათა პასუხი გასცეს უმაღლესი განათლების საჭიროებების მზარდ კომპლექსურ გაგებას.

თუნინგი აქტიურადაა ჩართული ბოლონიის პროცესში, თანამშრომლობს და შეთანხმებულად საქმიანობს მის სხვა მნიშვნელოვან მოქმედ პირებთან. თუნინგი იმ ფაქტის გაცნობიერებაა, რომ საბოლოო ჯამში, ბოლონიის პროცესში უნივერსიტეტებმა, მათმა პერსონალმა და სტუდენტებმა, მათი სპეციფიკური ცოდნისა და გამოცდილების გამო, უნდა შეიმუშავონ შესაბამისი და კონკრეტული სტრატეგიები ინოვაციების დასაწერად. თუნინგი უნივერსიტეტების მიერ მართული პროექტია, რომლის მეშვეობითაც უნივერსიტეტებმა ევროპული ინტეგრაციისა და უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის შექმნით წარმოქმნილ ახალ გამოწვევებსა და ახალ შესაძლებლობებს ეფექტიანი, სისტემატური და კოორდინირებული თანამშრომლობით უპასუხეს.

წინამდებარე წიგნის განზრახვაა მკითხველს წარმოადგენა შეუქმნას თუნინგის პროექტის მეორე ფაზის შედეგებზე. ეს უკანასკნელი ვრცელი ფორმით ხელმისაწვდომია თუნინგის ვებგვერდზე პროექტის პირველი ფაზის შედეგებთან ერთად. წინამდებარე შესავალში ჩვენ, პირველ რიგში, განვიზრახეთ წარმოგადგინოთ თუნინგი ინოვაციის უფრო ზოგად კონტექსტსა და უმაღლესი განათლების ხარისხისათვის მიებაში და მეორეც უზრუნველყოთ აღნიშნულის სინთეზური აღწერა.

თუნინგმა თავი მოუყარა შესაბამისი სფეროების მაღალკვალიფიციურ ექსპერტებს 27 ევროპული ქვეყნის 135 ცნობილი უმაღლესი სასწავლებლიდან. მან უზრუნველყო სტრუქტურირებული გარემო ერთობლივი მუშაობისათვის, როგორც დიდი რაოდენობის საპილოტე დარგობრივი სფეროების საკითხებზე, ასევე მთლიანად უმაღლესი განათლების რელევანტურ ასპექტებზეც. დიალოგებისა და დებატების

კარგად ორგანიზებულ პროცესში მათ მიადრეის ნაციონალურ და საერთაშორისო დონეზე აკადემიური პროგრამების არსის განმსაზღვრელი ელემენტების ღრმა გააზრებას. ორივე, საერთო და განსხვავებული ელემენტების იდენტიფიცირება და ფორმულირება განხორციელდა საზოგადოდ გასაგები რედაქციით. თუნიტმა დაამტკიცა, რომ არის ეფექტური გზა საერთაშორისო კონსენსუსის მისაღწევად, იმავდროულად პატივსცემით ემყობა – და ცხადია, პოზიტიურადაც იყენებს – საგანმანათლებლო ტრადიციების მიდინარეობას მრავალფეროვნებას, სხვადასხვა დარგობრივი სფეროს სპეციფიკურ გამოცდილებასა და ცოდნას. პროექტის მიმდინარეობის პროცესში შემუშავდა საერთო ლექსიკა, შეთანხმებული ლექსიკონი და კონცეპტუალური ჩარჩო. ამგვარად, ის ხელს უწყობს დიალოგს სხვადასხვა აკადემიურ ტრადიციას შორის და ეხმარება ურთიერთგაგებასა და გამჭვირვალობას უნივერსიტეტებსა და დაინტერესებული მხარეების იმ ფართო წრეს შორის, რაც საბოლოო ჯამში არის საზოგადოება. მან სტაბილური მისაღება უზრუნველყო საერთაშორისო პროგრამების ახლებურად გააზრების, განვითარებისა და ინოვაციის პროცესს. ამ ყველაფერმა შექმნა ყველა მონაწილისათვის ინტენსიური და მომთხოვნი, მაგრამ, საბოლოო ჯამში, საჭირო და ღირებული სასწავლო პროცესი.

შეიძლება ითქვას, რომ უნივერსიტეტის დონეზე განათლების მაღალი ხარისხის მიღების პროცესში წვლილის შეტანის სურვილი გახდა თუნიტის პროექტის დაწყების ძირითადი მიზეზი. განათლების მაღალი ხარისხი, როგორც ზოლონიის, ასევე ლისაბონის პროცესის ძირითადი მიზანია. ორივემ აჩვენა პოლიტიკური სურვილი და ნება გააძლიეროს და აამაღლოს ევროპის ეკონომიკური სივრცე ძლიერი ევროპული უმაღლესი განათლების სექტორის შექმნის მეშვეობით. ეს მნიშვნელოვანი პოლიტიკურ ინიციატივები მხარდაჭერილი და თანხმდრეილი უნდა იყოს ძლიერი აკტონომიური უნივერსიტეტების კოორდინირებული საქმიანობით. უნივერსიტეტებისა და ზოგადად უმაღლესი სასწავლებლების როლის მნიშვნელობა ნათელია არა მარტო განათლების მინისტრებისთვის, არამედ ასევე სხვა ძირითადი მხარეებისთვისაც. ეს კარგად ჩანს ევროკომისიის ანგარიშებში: *უნივერსიტეტების როლი ცოდნაზე დაფუძნებულ საზოგადოებაში* (2003) და *გონებრივი ძალების მობილიზება ევროპაში: მიეცეთ უნივერსიტეტებს საშუალება შეიტანონ თავიანთი სრულფასოვანი წვლილი ლისაბონის სტრატეგიაში* (2005) და ანგარიშში: *ბერლინიდან ბერგენამდე – ევროკავშირის წვლილი. უფრო მეტიც, თვით უმაღლესმა სასწავლებლებმაც, თავისი ორგანიზაციების მეშვეობით, გამოთქვეს პრეტენზია ამ პროცესში თავიანთი ძირითად როლთან დაკავშირებით, რასი დადასტურებაცა ევროპის უნივერსიტეტების ასოციაციის სალამანკის, გრაციისა და გლაზგოს შეხვედრები.*

კიდევ ერთი ძირითადი მხარე – სტუდენტები – როგორც ევროპული ორგანიზაციის – "ევროპაში სტუდენტების ეროვნული კავშირების" (ESIB), ასევე ეროვნული სტუდენტური ასოციაციების მეშვეობით აღიარებს უნივერსიტეტების ძირითად როლს ინოვაციებისათვის შესაბამისი

სტრატეგიების შემუშავებაში. პროფესიულმა ორგანიზაციებმა და დამსაქმებლებმა უფრო კარგად გააცნობიერეს უმაღლესი სასწავლებლების როლი, პროცესის შემდეგი მნიშვნელოვანი მონაწილეები არიან ხარისხის უზრუნველყოფის ეროვნული სააგენტოები და მათი ევროპული ასოციაცია, ხარისხის უზრუნველყოფის ევროპული ქსელი (ENQA), რომლის ძირითად ამოცანასაც საუნივერსიტეტო პროგრამების ხარისხის განვითარება და შენარჩუნება წარმოადგენს.

ამ ზოგად პანორამაში თუნიტის სპეციფიკური როლია აკადემიური პერსონალის ცოდნისა და გამოცდილების სტიმულირება და ჩართვა უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის შექმნის საყოველთაო პროცესში. თუნიტის საქმიანობის ძირითადი ნაწილი ფოკუსირებულია დინამიკის როლზე, თუნიტის ეს ასპექტი ასახავს შეხედულებას, რომ მხოლოდ მათ, ვისაც გააჩნია სწავლებისა და კვლევის რეალური ცოდნა და მოწინავე გამოცდილება, ახალ ტარმანაციონალურ კონტექსტში შეუძლიათ შექმნან ჩარჩო ახალი პროგრამების ჩამოსაყალიბებლად და უზრუნველყონ მათი ხარისხი, როგორც შემუშავების, ასევე განხორციელების პროცესში. მაღალი ხარისხის მქონე ძლიერი უნივერსიტეტები მზად იქნებიან შეხედნენ ახალ გამოწვევებს, გაუმჯობესებისა და ცვლილებების სურვილით. თუნიტმა უზრუნველყო პლატფორმა, რომელიც იძლევა ზემოაღნიშნულის უკეთ განხორციელების გაგებას.

პირველი ფაზა

თუნიტის პირველ ფაზაში (2000-2002) ჩამოყალიბდა აკადემიური ხარისხის პროგრამების შემუშავებისა და განხორციელების მეთოდოლოგია. იგი დაეფუძნა კარგად განსაზღვრულ პროფილს, რომელიც განიმარტა კომპეტენციებით აღწერილი სწავლის შედეგებით და დაუკავშირდა ECTS კრედიტებზე დაფუძნებულ სტუდენტის დატვირთვას. აკადემიური პროგრამების დაგეგმვისა და განხორციელებისათვის თუნიტმა შეიმუშავა ათვლის წერტილები. პროცესი შეიძლება შეჯამდეს, ეგერეთ წოდებული, „თუნიტის ხარისხის განვითარების დინამიური წრით“. თუნიტის პირველი ფაზის შედეგები ხელმისაწვდომია, როგორც წინით, ასევე თუნიტის ვებგვერდზე.

თუნიტის პირველ ფაზაში ყურადღება დაეთმო პროფილების კონცეფციას. თუნიტის მიხედვით, აკადემიური ხარისხის პროფილი უნდა დაეფუძნოს დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციების პროცესს. ამ დაინტერესებულ მხარეებს არ წარმოადგენენ მხოლოდ აკადემიური პერსონალი და სტუდენტები, მათ შორის არიან უმაღლესი დანთავრებული, დამსაქმებლები და პროფესიული ორგანიზაციები. ეს უკანასკნელი სამი ჯგუფი გამოხატავს მნიშვნელოვან კავშირს საზოგადოების საჭიროებებთან, მოუხედავად იმისა, რომ ამ ჯგუფებთან კონსულტაცია მნიშვნელოვანია ნებისმიერი პროგრამის დაგეგმვის, განხორციელებისა და

შემდგომი სრულყოფის პროცესში, თუნცეც დარწმუნებულია, რომ საბოლოოდ წებისმიერი საგანმანათლებლო პროგრამის რეალურ შემუშავებაზე პასუხისმგებელი უნდა იყოს უნივერსიტეტის ფორმალური ორგანო, ისევე როგორც შესაბამისი აკადემიური პერსონალი. მათ უნდა გადაწყვიტონ, რომელი შესაძლო საუკეთესო გზებით შეძლების საგანმანათლებლო პროგრამა სტუდენტის მომზადებას მისი, როგორც მოქალაქისა და საზოგადოების წევრის, მომავალი როლისათვის. საბოლოო ჯამში, ისინი, უნივერსიტეტის ორგანოები და პერსონალი, არიან ყველაზე უკეთ აღჭურვილნი, რათა განსაზღვრონ საგანმანათლებლო პროგრამის მიწოდებისათვის აუცილებელი პირობები – აკადემიური პერსონალის, ლოჯისტიკის და ტექნიკური დახმარებისა და ასევე კურსის ერთეულების და პროგრამის დიზაინთან მიმართებაში.

თუნცეც სრულად აცნობიერებს დარგისთვის სპეციფიკური ცოდნისა და უნარების განვითარების აუცილებლობას, როგორც საუნივერსიტეტო აკადემიური პროგრამების საფუძველს, მიუხედავად ამისა, ხაზგასმულია ის ფაქტი, რომ დრო და ყურადღება უნდა დაეთმოს ზოგადი კომპეტენციების ანუ ტრანსფერული უნარების განვითარებასაც. ზოგადი კომპეტენციების მნიშვნელობა სტუდენტის მოსამზადებლად საზოგადოებაში მისი მომავალი როლისათვის, დასაქმებასა და მოქალაქეობასთან მიმართებაში, სულ უფრო და უფრო აღიარებული ხდება. როგორც თუნიზი 1-ის შემადგენელი ნაწილი, პროექტში ჩართული თითოეული აკადემიური სფეროსათვის ყველაზე მნიშვნელოვანი ზოგადი კომპეტენციები განსაზღვრის მოზნით, განხორციელდა კონსულტაციები უმაღლესდამთავრებულებთან, დამსაქმებლებსა და აკადემიურ პერსონალთან. მიუხედავად იმისა, რომ ყველაზე რელევანტურად მიჩნეული ზოგადი კომპეტენციები უმნიშვნელოდ განსხვავდება სხვადასხვა სფეროსათვის, საერთოდ გამოიკვეთა გასაოგარი მსგავსება სხვადასხვა დარგს შორის. ყველა სფეროში ტიპური აკადემიური კომპეტენციები, ისეთები როგორიცაა ანალიზისა და სინთეზის უნარი, სწავლისა და პრობლემების გადაჭრის უნარი განსაზღვრა, როგორც ყველაზე მნიშვნელოვანი. ზემოაღნიშნული გასაოგარი მსგავსების გამოკვეთის მიუხედავად, უმაღლესდამთავრებულები და დამსაქმებლები ფიქრობდნენ, რომ დასაქმებისათვის ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია ისეთი ზოგადი კომპეტენციებიც, რომელთა კავშირი ტრადიციულ აკადემიურ სწავლასთან ნაკლებად მკაფიოა. ეს კომპეტენციებია, მაგალითად, ცოდნის გამოყენების უნარი, ახალ პირობებში ადაპტაციის შესაძლებლობა, ზრუნვა ხარისხისათვის, ინფორმაციის მენეჯმენტის უნარი, ავტონომიურად მუშაობის უნარი, ჯგუფში მუშაობა, ორგანიზებისა და დაგეგმვის შესაძლებლობა, ზემოთ და წერილობითი კომუნიკაცია მშობლიურ ენაზე და ასევე ინტერპერსონალური კომუნიკაცია. უმაღლესდამთავრებულებისა და დამსაქმებლების აზრით ზოგიერთი ზემოაღნიშნული კომპეტენცია უფრო გამოყენებადი და აუცილებელია სხვებთან შედარებით, მათი უფრო მაღალ დონეზე განვითარება. მათი აზრით მეტი ყურადღება უნდა დაეთმოს ზოგადი

კომპეტენციების გარკვეულ რაოდენობას, რათა სტუდენტები უკეთესად მოამზადონ თავიანთი მომავალი დასაქმებისათვის.

თუნიზი 1-ის შვიდმა საპილოტე დარგობრივმა ჯგუფმა (ბიზნესის ადმინისტრირება, ქიმია, განათლების მეცნიერებები, ისტორია, გეოლოგია/დედამიწის მეცნიერება, მათემატიკა და ფიზიკა), ასევე მოამზადა სამუშაო დოკუმენტები და განსაზღვრა ყველაზე რელევანტური დარგობრივი კომპეტენციები. მიუხედავად იმისა, რომ დისციპლინის სტრუქტურებში არსებული განსხვავების გამო, შედივე ჯგუფის მიდგომა განსხვავდებოდა ერთმანეთისაგან, შედეგის მისაღებად ყველა ჯგუფმა მსგავსი პროცედურები გამოიყენა. დისკუსიებით, თანაზიარი ცოდნის ჩამოყალიბებისა და სხვადასხვა ქვეყანაში დისციპლინის სწავლებისა და სწავლის გზების განსაზღვრით, მიიღწა ურთიერთგაგება და კონსენსუსი თითოეული დარგის სასიცოცხლო ბირთვთან დაკავშირებით. შემუშავებული დოკუმენტები წარმოადგენდა სამუშაო დოკუმენტებს, საგანს შემდგომი გადამუშავებისა და ცვლილებებისათვის: გასაგებია, რომ განათლება წარმოადგენს ძალიან დინამიური საქმიანობის სფეროს, განვითარებისა და ინოვაციების უწყვეტ საგანს.

თუნიზის პირველ ფაზაში დიდი ყურადღება დაეთმო ECTS კრედიტების როლის სასწავლო პროცესის ორგანიზების საქმეში. თუნიზი 1-მა დაასკვნა, რომ ევროპული კრედიტების ტრანსფერის სისტემა (ECTS) უნდა მივიღოთ, როგორც ევროპის ერთადერთი საკრედიტო სისტემა და ის ეროვნული საგანმანათლებლო სისტემებში რაც შეიძლება სწრაფად უნდა ჩაერთოს. ამასთან, თუნიზი მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ მნიშვნელოვანი განმარტებები უნდა გაკეთდეს კრედიტების სისტემის იდეასა და მის პრაქტიკული განხორციელებასთან დაკავშირებით. პირველ რიგში გაჩნდა წინადადება, რომ ECTS ტრანსფერის სისტემა შეცვლილიყო კრედიტების ტრანსფერისა და დაგროვების სისტემით, სტუდენტთა დატვირთვაზე დაფუძნებული, დროში გაზომილი კრედიტები გამოვიყენოთ, როგორც საერთაშორისო მოხილობის მოზნით, ასევე ჩვეულებრივი სტუდენტებისთვისაც, მაგრამ კრედიტებს მიეცეს აბსოლუტური სიდიდე და არა ფარდობითი, როგორც ეს იყო გათვალისწინებული ECTS-ის საწყის ფაზაზე. მეორე, თუნიზი ამტკიცებდა, რომ წინსვლის ერთადერთი რეალისტური გზა იყო კრედიტის (და შედეგად, სტუდენტის დროში ასახული დატვირთვის ან სწავლის მოცულობის) სტუდენტის მიერ მიღწეულ სწავლის შედეგებთან დაკავშირება. სწავლის ეს შედეგები გამოხატულ უნდა იქნეს სტუდენტის მიერ შექმნილი კომპეტენციებით. თუნიზის საქმიანობის შედეგია ახალი, კრედიტების ტრანსფერისა და დაგროვების ევროპული სისტემა, რომელიც გაუგებრობების თავიდან ასაცილებლად ისევ ძველი სახელით ECTS არის ცნობილი და მკაფიოდაა ჩამოყალიბებული ახალ სახელმძღვანელოში: "ევროპული კრედიტების ტრანსფერისა და დაგროვების სისტემა", რომელიც ევროკომისიამ 2004 წლის ზაფხულში გამოაქვეყნა.

თუნიზის პირველი ფაზის განმაჯდომლობაში სიცხადისა და თანამიმდევრულობის უზრუნველსაყოფად ჩამოყალიბდა განმარტებები შემდეგი ტერმინებისათვის: პროფილი, სწავლის შედეგები და კომპეტენციები. მიღებულ დეფინიციებზე მუშაობა გაგრძელდა პროექტის მეორე ფაზაშიც, თუნიზი მკაფიოდ ასხვავებს ერთმანეთისაგან სწავლის შედეგებსა და კომპეტენციებს. ამგვამდ თუნიზი იყენებს ცხრილში, ქვემოთმოცემულ დეფინიციებს, რომლებიც სრულად შეესაბამება საერთაშორისო დებატების ამჟამინდელ ფაზას. ჩვენ ასევე ვაცნობიერებთ, რომ ზოგიერთ ქვეყანაში გამოიყენება მცირედით განსხვავებული დეფინიციებიც.

თუნიზის დეფინიციები

- სწავლის შედეგები არის განაცხადი თუ რას უნდა მოელოდეს სტუდენტი. კერძოდ, თუ რა უნდა იცოდეს, ესმოდეს და/ან რისი დემონსტრირება უნდა შეეძლოს მას სწავლის დასრულების შემდეგ. ის შეეხება კურსის ერთეულს / მოდულს ან სწავლის მთელ პერიოდს: მაგალითად, სწავლის პირველ ან მეორე საფეხურის პროგრამებს, სწავლის შედეგები განსაზღვრავს მოთხოვნებს კრედიტების მისაღებად, მათი ფორმულირება ხდება აკადემიური პერსონალის მიერ.
- კომპეტენციები ცოდნის, გაცნობიერების, უნარებისა და შესაძლებლობების დინამიური კომბინაციაა. კომპეტენციების გამომუშავება საგანმანათლებლო პროგრამის მიზანია. კომპეტენციები ფორმირდება სხვადასხვა კურსის ერთეულის/მოდულის მიერ და ფასდება სხვადასხვა ეტაპზე. კომპეტენციების გამომუშავება ხდება სტუდენტების მიერ.
- სწავლის შედეგები გამოიხატება კომპეტენციების მეშვეობით. კომპეტენციები შეიძლება განვითარდეს უფრო მაღალი ხარისხით, ვიდრე ეს სწავლის შედეგების მიერაა მოთხოვნილი.

შემდგომი განვითარება

თუნიზის პირველი ფაზის დამთავრების შემდეგ, მრავალ სიახლეს გაჩნდა. მათი ნაწილი პირდაპირ დაკავშირებულია თუნიზის მიერ განხორციელებულ საკმარისობასთან და ადასტურებს, რომ თუნიზის მიზნები და ამოცანები მჭიდრო კავშირშია ევროპული უმაღლესი განათლების დღის წესრიგთან, და რომ თუნიზის საკმარისობით შესაძლებელი გახდა ფოკუსირება უმაღლესი სასწავლებლებისა და აკადემიური პერსონალის არსებითი როლზე.

ამ პერიოდის მთავარი ღონისძიება იყო 2003 წლის სექტემბერში ბოლონიის პროცესის მინისტრთა კონფერენცია ბერლინში. ამ სამიტზე იდენტიფიცირებული პრიორიტეტები მოუთხოვს, რომ ბოლონიის პროცესში აკადემიურ პროგრამებს ცენტრალური როლი მიენიჭათ. ცხადია, რომ სხვა საკითხებს შორის კურიკულუმის დონეზე განათლების ხარისხს ასევე ენიჭება ბირითადი როლი, და ბოლოს, კვალიფიკაციების ცნობის საკითხი უკავშირდება აკადემიური პროგრამების თავსებადობასა და შესადარისობას საერთო ათვლის წერტილების გამოყენების მეშვეობით. კონცეპტუალური ჩარჩო, რომელსაც ეფუძნება ბერლინის კომუნიკე, სრულ თანხმობაშია თუნიზის მიდგომებთან, ამას ცხადყოფს გამოყენებული ფორმულირებები, მაგალითად, მინისტრები მოუთხოვენ, რომ აკადემიური ხარისხები უნდა აღწეროს სასწავლო დატვირთვის, დონის, სწავლის შედეგების, კომპეტენციებისა და პროფილების ტერმინებით.

ბერლინის კონფერენციის გაგრძელებას წარმოადგენს, ბოლონიის პროცესის სამუშაო ჯგუფის მიერ კვალიფიკაციების ევროპული ჩარჩოს (EQF) შექმნის ინიციატივა, რომელიც თავისი არსითა და ფორმულირებებით სრულ თანხმობაშია თუნიზის მიდგომებთან. კვალიფიკაციების ევროპული ჩარჩო იყენებს, როგორც "ხარისხის ერთობლივი ინიციატივის" (JQI) ასევე თუნიზის შედეგებს. "ხარისხის ერთობლივი ინიციატივის" მიერ შეიქმნა კრიტერიუმების ნაკრები სხვადასხვა საფეხურის შორის აშკარა და ზოგადი განსხვავების საჩვენებლად. ეს კრიტერიუმები ცნობილია როგორც "დუბლინის მახასიათებლები (დესკრიპტორები)". დახაწვისიდანვე "ხარისხის ერთობლივი ინიციატივა" და თუნიზი განიხილებოდნენ როგორც ურთიერთშემავსებელი პოექტები. "ხარისხის ერთობლივი ინიციატივა" ფოკუსირებულია საფეხურების შესადარებაზე, მაშინ როდესაც თუნიზი აღწერს საფეხურების შესაბამის აკადემიური ხარისხის პროგრამებს დისციპლინის დონეზე. სამივე ინიციატივის (EFQ, JQI, თუნიზი) ბირითადი მიზანი ევროპული უმაღლესი განათლების გამჭვირვალობის უზრუნველყოფაა. ამასთან დაკავშირებით, კვალიფიკაციების ევროპული ჩარჩო არის წინ გადადგმული მნიშვნელოვანი ნაბიჯი, ვინაიდან იგი ხელს უწყობს სწავლის შედეგებსა და კომპეტენციებზე. ასევე კრედიტებზე დაფუძნებული კვალიფიკაციების ეროვნული ჩარჩოების ჩამოყალიბებას. ასევე უნდა შევნიშნოთ, რომ უმაღლეს სასწავლებლებსა და საზოგადოებას შორის დიალოგისა და კონსულტაციების გამართვის მნიშვნელობასთან დაკავშირებით არსებობს პარალელები კვალიფიკაციების ევროპულ ჩარჩოსა და თუნიზს შორის - კვალიფიკაციების ევროპულ ჩარჩოს შემთხვევაში ეს მართებულია მთლიანად უმაღლესი განათლების სისტემასთან მიმართებაში, ხოლო თუნიზთან კი აკადემიური ხარისხების პროფილებთან მიმართებაში.

კვალიფიკაციების ევროპული ჩარჩოს სამუშაო ჯგუფის ანგარიში 2005 წლის იანვარში მოიწონეს კოპენჰაგენში გამართულ ბოლონიის სემინარზე და მიიღეს მინისტრების სამიტზე, რომელიც გაიმართა 2005 წლის 19-20 მაისს ბერგენში. მინისტრების სამიტის მოსამზადებლად ბოლონიის

სემინარების მთელი სერია ჩატარდა. თუნინგის თვალსაზრისით ყველაზე მნიშვნელოვანი შეხვედრები ორგანიზებული იყო: ირლანდიის მიერ პროექტით განათლებისა და მომზადების და უმაღლესი განათლების ურთიერთობების შესახებ; სწავლის შედეგების შესახებ ზრტიანეთის ხელისუფლების მიერ და სწავლის აღიარების შესახებ ლატვიის მთავრობისა და ევროპის საბჭოს მიერ. თუნინგი ყველა მათგანზე მიწვეული იყო, როგორც ერთ-ერთი მომხსენებელი.

ბერლინის შეხვედრის შემდეგ კიდევ ერთი წინ გადადგმული ნაბიჯი უმაღლესი განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის ევროპული ასოციაციის (ENQA) მიერ გაწეული სამუშაოა, რომელიც მას განახორციელა ევროპის უნივერსიტეტთა ასოციაციის (EUA), უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებების ევროპული ასოციაციის (EURASHE) და ევროპაში სტუდენტების ეროვნულ კავშირებთან (ESIB) მჭიდრო თანამშრომლობით, რათა შეექმნათ ხარისხის უზრუნველყოფის შეთანხმებული სტანდარტები, პროცედურები და მეთოდები. 2005 წლის თებერვალში უმაღლესი განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის ევროპულმა ასოციაციამ (ENQA) გამოაქვეყნა თავისი ანგარიში "ხარისხის უზრუნველყოფის სტანდარტი და ინსტრუქცია უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცისათვის". ის მოიწონა ევროპის უნივერსიტეტთა ასოციაციამ (EUA), უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების ევროპულმა ასოციაციამ (EURASHE) და ევროპაში სტუდენტების ეროვნულმა კავშირებმა (ESIB) და მიიღო ბერგენის სამიტმა. აღნიშნული ანგარიში ფოკუსირებულია ხარისხის უზრუნველყოფის, როგორც შიდა, ასევე გარე სტანდარტზე. უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების შიგნით ხარისხის კულტურის განვითარებისათვის ის გვთავაზობს ძალზედ ღირებულ ათვლის წერტილებს. ამ სფეროში ევროპის უნივერსიტეტების ასოციაციამაც შეიტანა მნიშვნელოვანი წვლილი თავისი "ხარისხის კულტურის" პროექტით. აქ ისევ უნდა აღინიშნოს, რომ თუნინგის მიერ გაწეული სამუშაო, საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავებისა და განხორციელების პროცესში ხარისხზე ორიენტირებასთან დაკავშირებით, ავსებს ყველა აღნიშნულ ძალისხმევას.

მიუხედავად იმისა, რომ ზოლონიის პროცესი წმინდად ევროპულ ჩარჩოებში დაიწყო, ამჟამად ის სულ უფრო მზარდ ყურადღებას აქცევს მსოფლიოს სხვა ნაწილებს. ინფორმაციის მიღების სურვილი და სხვა კონტინენტების უნივერსიტეტების ინტერესი ეხადია ამაღლებს ევროპული უმაღლესი განათლების მიზიდვლობას. მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში თუნინგი დიდი ინტერესის ობიექტია. თუნინგ II-ში მონაწილეთა წრის პირველ გაფართოება მოხდა, პროექტში ჩაერთნენ პროცესის ახალი და პოტენციური წევრები. შედეგად, წარმოიშვა ინიციატივა თუნინგში ტემპუს-ტასისის წევრი ქვეყნების ჩართვის შესახებაც. ეს ქვეყნები, უკრაინის ჩათვლით, ჩართულნი არიან თუნინგის შესაბამე ფაზაში (2005-2006). ინტერესი გამოიხატა ასევე მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეშიც, მათ შორისაა რუსეთის ფედერაცია, იაპონია, კანადა, ინდოეთი და ავსტრალია.

ამ მხრივ, მნიშვნელოვანი განვითარებაა "თუნინგი ლათინური ამერიკა" (Tuning America Latina). აღნიშნული პროექტი დაფუძნდა წამყვანი ევროპული და ლათინურ-ამერიკული უნივერსიტეტების მიერ 18 ლათინურ-ამერიკული ქვეყნის განათლების მინისტრებისა და რექტორების კონფერენციასთან მჭიდრო კოოპერაციით და ამჟამად საქმიანობს როგორც ევროკომისიის "ევროპის დახმარების" (Alfa EuropeAid) პროექტი. პროექტში მონაწილეობს 62 უნივერსიტეტი ლათინური ამერიკიდან და ეს რიცხვი უახლოს მომავალში 182-მდე გაიზრდება. ამ პროექტით თუნინგი დგას ახალი გამოწვევის წინაშე, მოახდინოს თავისი შესაძლებლობების დემონსტრირება ყველა ჩართული ქვეყნისა და ინსტიტუტის მრავალფეროვნების სრული ინტეგრირებით. "თუნინგი ლათინური ამერიკას" წარმატება გლობალური განზომილების ათვლის წერტილს გახდება თუნინგის პროექტისათვის.

მსოფლიო კონტექსტში უნდა ვახსენოთ ასევე ევროკომისიის ინიციატივა ერაზმუს-მუნდუსი. თუნინგის მსგავსად ერაზმუს-მუნდუსი ორიენტირებულია აკადემიური ხარისხის პროგრამებზე, განსაკუთრებით კი სამაგისტრო პროგრამებზე, "ევროპის ფლაგმანის", ერაზმუს-მუნდუსის სამაგისტრო პროგრამების უპირველესი მოთხოვნა კურიკულუმის დაგეგმვისა და განხორციელების მაღალი ხარისხის არსებობაა. ეს ითხოვს აკადემიური ხარისხის პროფილის ერთობლივ შემუშავებასა და ყველა პარტნიორის შეთანხმებას სწავლის შედეგებსა და კომპეტენციებზე, სასწავლო დატვირთვის განაწილებაზე, ისევე როგორც სწავლების, სწავლისა და შეფასების მიდგომებზე. ერაზმუს-მუნდუსის პროგრამის განსაკუთრებული მოთხოვნაა დაუბრკოლებელი და სრული აღიარება. ამასი ევროპულმა და საერთაშორისო ათვლის წერტილებმა და სტანდარტებმა უნდა ითამაშონ მთავარი როლი.

თუნინგის საქმიანობამ და მიგნებებმა წვლილი შეიტანა უმაღლესი განათლებაში მიმდინარე რეორიანტაციის მთავარ პროცესში, რესურსებზე დაფუძნებული მიდგომიდან, სტუდენტზე ორიენტირებულსა და შედეგზე დამყარებულ მიდგომაზე გადასასვლელად. თუნინგის პროექტის მეორე ფაზაში აქცენტი გადატანილ იქნა ახალ კონტექსტში აკადემიური პერსონალისა და სტუდენტების როლზე. ეს კონტექსტი ორიენტირებულია სტუდენტების დატვირთვაზე, სწავლების, სწავლისა და შეფასების მიდგომებსა და საგანმანათლებლო პროგრამების გაუმჯობესებაზე.

სტუდენტზე ორიენტირებული მიდგომა, თუ რა უნდა იცოდეს სტუდენტმა და რისი გაცემა უნდა შეეძლოს სწავლის პერიოდის დასრულების შემდეგ, მოითხოვს აკადემიური პერსონალისა და სტუდენტების როლების ტრადიციული აკადემიური გაგების ცვლილებას. სტუდენტზე ორიენტირებულ სისტემაში სტუდენტებმა უნდა დაიკავონ უფრო აქტიური პოზიცია. პრაქტიკაში შესაბამისი ბალანსი უნდა მოიძებნოს ზოგად და დარგობრივ კომპეტენციებს შორის და მათი განვითარების სტიმულირების გზები კონსოლიდირებულ უნდა იქნეს. როგორც პარადიგმის ცვლილების ნაწილი შეიძლება შევნიშნოთ, რომ

ბოლო წლებში საგანმანათლებლო პროგრამის შემუშავებისა და განხორციელების პროცესში ზოგადი კომპეტენციების გათვალისწინების მნიშვნელობა სულ უფრო აღიარებული ხდება. სხვადასხვა მოსაზრება არსებობს ზოგადი კომპეტენციების ფორმირების, გამოუმუშავებისა და შეფასების ყველაზე ეფექტური გზების თაობაზე. ამასთან დაკავშირებით თუნიტგმა დაასკვნა, რომ საუკეთესო შედეგები მიიღება, როდესაც ზოგადი კომპეტენციების ფორმირებისათვის აუცილებელი სწავლება/სწავლის საქმიანობა ინტეგრირებულია დარგობრივი კომპეტენციების ჩამოყალიბებასთან დაკავშირებულ სასწავლო პროცესში. ზოგადი კომპეტენციების მხოლოდ ძალზედ შეზღუდული რაოდენობისა და მხოლოდ გარკვეული სფეროებისათვის შეიძლება იყოს სასარგებლო ისეთი დამოუკიდებელი კურსების შემოტანა, რომელთა კონკრეტული მიზანიც ერთი ან რამდენიმე ზოგადი კომპეტენციის განვითარებაა. შეიძლება ითქვას, რომ ზოგადი კომპეტენციების ფორმირებისათვის ცოდნის წებისმიერი სფერო ქმნის შესაბამის კონტექსტსა და გარემოს. თუნიტგის მეორე ფაზაში დიდი ყურადღება დაეთმო იმის გამოკვლევას, თუ როგორ შეიძლება კომპეტენციების სწავლა, სწავლება და შეფასება.

მომავლის მიმართულებით

ბერგენის კომუნიკეში უმაღლესი განათლებაზე პასუხისმგებელმა ევროპის მინისტრებმა დაადასტურეს უნივერსიტეტების პასუხისმგებლობა და მნიშვნელოვანი როლი, შემდეგი სიტყვებით: "განსაკუთრებით აღვნიშნავთ ბოლონის პროცესში – უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების, მათი პერსონალისა და სტუდენტების, როგორც პარტნიორების ცენტრალურ როლს. შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის არსებობის პირობებში მათი მონაწილეობა ბოლონის პროცესში უფრო მნიშვნელოვანი ხდება – ჩვენ მოვუწოდებთ მათ გააგრძელონ და გააძლიერონ მუშაობა უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის შესაქმნელად. მივესალმებით ბოლონის პროცესისადმი ევროპის უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების აშკარა მხარდაჭერას. გვცხადებს, რომ საჭიროა დრო კურიკულუმებზე სტრუქტურული ცვლილებების გაკეთების ოპტიმიზაციისათვის, და ამგვარად, ევროპისათვის აუცილებელი ინოვაციური სწავლებისა და სწავლის პროცესების დანერგვის უზრუნველყოფა".

მინისტრებმა ასევე აღნიშნეს უმაღლესი განათლების სექტორსა და დამსაქმებლებს, სოციალურ პარტნიორებსა და სხვა დაინტერესებულ პირებს შორის კოოპერაციის მნიშვნელობა. ამით ხაზგასმულია კომპლუტაციების მნიშვნელობა, რომელიც თუნიტგის პროექტის ერთ-ერთ მახასიათებელია. ეს ასევე შეეხება ბოლონის პროცესის შემდეგი სამიტისათვის, რომელიც 2007 წელსა დაგეგმილი, განსახორციელებელ სამ სამოქმედო მიმართულებასთან (აკადემიური ხარისხების სისტემა,

ხარისხის უზრუნველყოფა და აკადემიური ხარისხებისა და სწავლის პერიოდების აღიარება) თუნიტგის პროექტის რელევანტურობას.

კიდევ ერთ მნიშვნელოვან პუბლიკაციაში, „ტენდენციები IV“ აღნიშნულია უნივერსიტეტების სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი როლი. ეს ანგარიში მოუთხოვს, რომ ბოლონის პროცესისათვის კრიტიკული მომენტი კურიკულუმების რეფორმაზე გადის. მასში ხაზგასმულია ინფორმაციის რეალური საჭიროების ფაქტი, სწავლის შედეგებზე დაფუძნებული კურიკულუმის შემუშავებასთან დაკავშირებით თუნიტგის განისაზღვრა, როგორც ინფორმაციის ძირითადი წყარო. ანგარიშში ასევე გამოკვეთილია, რომ თუნიტგმა თავისი როლი უნდა ითამაშოს, სტუდენტის დატვირთვის შეფასების მეშვეობით, კურსის ერთეულებზე კრედიტების განაწილების მხრივ საუკეთესო მაგალითების გამოვლენაში¹.

ევროპისათვის ბოლო კომუნიკე ასევე ორიენტირებულია უნივერსიტეტების მნიშვნელობაზე ლისაბონის სტრატეგიის მისაღწევად: ცოდნაზე დაფუძნებული საზოგადოებაში ევროპა უნდა გახდეს უფრო კონკურენტუნარიანი. ეს დოკუმენტი, "ევროპის ინტელექტუალური კაპიტალის მოზილიზაცია", გლობალურ კონტექსტში წარადგენს ევროპის უნივერსიტეტების თანამედროვე მდგომარეობას და მოუთხოვს წინსვლის ზოგიერთ გზებზე. დოკუმენტში იდენტიფიცირებულ სუსტი წერტილებია: ფრაგმენტაცია, იზოლაცია და დიალოგის ნაკლებობა სოციალურ და ეკონომიკურ გარემოსთან, რაც გლობალურ გარემოცვაში უმაღლესი განათლების ევროპულ სივრცეს გაუგებარს ხდის. კომუნიკეში ასახულ შემდეგ შემოთავაზებას წარმოადგენს უნიფიცირებისა და გადაკარგებული რესურსების ტენდენცია, რაც ორიგინალობისა და გამორჩეულობის საწინააღმდეგოდ მუშაობს. ასეთივე შემოთავაზება არსებობდა ასევე თუნიტგის საწყის ეტაპზე. ამიტომ, ემზდა თუნიტგის ბალანსის საერთო ფორმულირებებსა და ათვლის სკეტილებს შორის, რაც წახალისებდა სოციალურ და ინტერნაციონალურ გაგებას და ხელს შეუწყობდა აღიარებას, მრავალფეროვნებასა და ავტონომიას. დოკუმენტში ხაზგასმულია მრავალფეროვნებისა და ავტონომიის მნიშვნელობა სხვადასხვა კულტურის, აკადემიური ტრადიციის, სწავლების, სწავლისა და შეფასების მიდგომის, სწავლის შედეგისა და კომპეტენციის მიღწევის გზებისათვის, უფრო მეტიც აკადემიური ხარისხისათვისაც. ავტონომიური და მრავალფეროვანი აკადემიური ხარისხების პროფილები ყველა დაინტერესებულ მხარესთან დიალოგის საფუძველზე უნდა შემუშავდეს, რაც თავისი ბუნებით დინამიური პროცესია.

ვიმედოვნებთ, რომ თუნიტგის სასარგებლო ინსტრუმენტი იქნება ბოლონის პროცესის მომავლისათვის. ამჟამად თუნიტგის მთავარი სამოქმედო ხაზი იმ დონეზეა განვითარებული, რომ მისი განხორციელება უკვე შესაძლებელია. დადგა შედეგების გაერცელების დრო, უკვე შესაძლებელია მათი გამოყენება საპილოტე ჯგუფს გარეთ, ყველა

¹ Sybille Reichert and Christian Tauch, Trends IV: European Universities Implementing Bologna. An EUA Report (Brussels 2005), p.18 and 26.

დაინტერესებული უმაღლესი სასწავლებლის მიერ. პროექტის შესაბამისად ძირითადი მნიშვნელობა ენიჭება თუნინგის, ერაზმუსის თემატიკის ქსელისა და პროფესიული ასოციაციების ერთობლივ მუშაობას. ეს კოორდინირებული ძალისხმეა და მისი პროდუქტი უახლოეს ხანებშია მოსალოდნელი. ამჟამად, ოცი თემატიკური ჯგუფი მჭიდროდაა ჩართული თუნინგის სამოქმედო ხაზის განხორციელებაში. კონკრეტული შედეგების მიღება, შეთანხმებულ კომპეტენციებთან, შედეგების რეზიუმესა და სადისკუსიო დოკუმენტებთან დაკავშირებით, მოსალოდნელია 2005-2006 წლებში. თუნინგის კონფერენციებზე, რომლებზე გაიმართება თუნინგ III-ის ფარგლებში, თემატიკური ქსელებისა და ასოციაციების მონაწილეობა სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია. საერთაშორისო კონფერენციები დაგეგმილია თუნინგის შემდეგ საკითხებზე: კომპეტენციებისა და სწავლის შედეგების გამოყენება სამსახურში სისტემაში; აკადემიური ხარისხებისა და სწავლის პერიოდების ცნობა; ECTS-ის კრედიტები და სტუდენტთა დატვირთვა ბიოლოგიის მიხედვით; პროგრამების დონეზე სწავლების, სწავლისა და შეფასების ასევე ხარისხის ამაღლებისადმი მიდგომები. ამ კონფერენციებით განზრახულია თუნინგის საპილოტე პროექტის შედეგებზე საჯარო დისკუსიის გაშრობა, მათი დამტკიცება, შემდგომი განვითარება და განსაზღვრისა და მათი მომზადება.

წიგნის შესახებ

წინამდებარე წიგნი გამოვიდა ორ ნაწილად. პირველი აჯამებს თუნინგ II-ის შედეგებს, რომელიც ფოკუსირებულია კურიკულუმის დიზაინის განვითარებასა და მის განხორციელებაზე.

პირველი თავი მიმოიხილავს ზოგადად თუნინგის პროექტის და კონკრეტულად თუნინგ II-ის მიზნებსა და შედეგებს. ის ასევე იძლევა განმარტებებს თუნინგის მეთოდოლოგიის შესახებ.

მეორე თავში მკითხველი გაეცნობა ცხრა "ნიმუშს" ანუ "შედეგების რეზიუმეებს", რომლებზე საერთო ფორმატის ფარგლებში წარმოადგენენ მონაწილე დარგობრივი ჯგუფის მიგნებების კომპლექსურ მარკეტინგებს. ნიმუშის ფორმა შეიქმნა, რათა უზრუნველყოფილიყო პროექტის მიგნებების მისაწვდომობა ყველა დაინტერესებული მხარისათვის, მათთვისაც ვისაც არ გააჩნია კონკრეტული დისციპლინის შესაბამისი ცოდნა. ვიმედოვნებთ, რომ მსგავსი ნიმუშები ხელმისაწვდომი გახდება სხვა დარგობრივი სფეროებისათვისაც.

შესაბამისად თავი სახელწოდებით: კურიკულუმის დიზაინი და განხორციელება, ეხება მაღალი ხარისხის კურიკულუმების შექმნისა და მათი განხორციელების მნიშვნელოვან საკითხებს. აღნიშნული თავის პირველი ნაწილი ეხება ECTS-ის კრედიტების, სწავლის შედეგებისა და სტუდენტების დატვირთვის ურთიერთკავშირს. თუნინგმა შეიმუშავა ახალი მიდგომა უმაღლესი განათლების პროგრამებში სტუდენტების დატვირთვის განსაზღვრისათვის. აღნიშნული თავი, მთელი რიგი

კურიკულუმისათვის მოიცავს წარმატებული გამოცდილების მაგალითებს, ისევე როგორც დაგეგმვის ფორმებს სტუდენტის დატვირთვის გაანგარიშების დასახმარებლად. ამ თავის მეორე ნაწილი ეხება ცენტრალურ საკითხს, თუ როგორ დავაკავშიროთ კომპეტენციებით ფორმულირებული სასურველი სწავლის შედეგები, სწავლების, სწავლისა და შეფასების ყველაზე ეფექტურ მიდგომებთან. ის ეფუძნება თუნინგის დარგობრივი ჯგუფების მიერ განხორციელებულ ექსპერტულ სამუშაოს და გვთავაზობს თუნინგ II-ის უმნიშვნელოვანესი და საჭირო წვლილის პირველ თვალსაზრისს, რაც შედეგზე დაფუძნებული კურიკულუმის დიზაინისათვის სწავლების, სწავლისა და შეფასების მეთოდებისა და სტრატეგიის კონკრეტული მიზნებია.

მეოთხე თავი ფოკუსირებულია აკადემიური პროგრამების ხარისხის ამაღლებაზე, როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული ხარისხის ამაღლების უზრუნველყოფის უფრო შესაბამისი და ეფექტური გზის ძიება წარმოადგენდა თუნინგის პროექტის დაწყების მნიშვნელოვან მიზეზს. ეს თავი არა მარტო გვაჩვენებს აკადემიური პროგრამების დიზაინის, განხორციელებისა და გადაცემის პროცესში, ასევე ხარისხის კულტურის განვითარებაში თუნინგის მეთოდოლოგიის პოტენციური როლის თეორიულ აღწერას, არამედ ის ასევე გვთავაზობს პრაქტიკულ, "ნაბიჯ-ნაბიჯ" მიდგომას ხარისხის ამაღლებლად. თავი სრულდება წარმატებული პრაქტიკის მაგალითებით, აკადემიური პროგრამების შემუშავებისა და განხორციელების განსახილველი ძირითადი კითხვების ჩამონათვალითა და კურიკულუმის შეფასების მოდელით.

წიგნის მეორე ნაწილი მოიცავს სამაზო ინფორმაციას თვით პროექტის შესახებ, ასევე შერჩეული დარგობრივი ჯგუფების ზოგიერთი სიდრმისეულ მასალას. ანალოგიური მასალა დანარჩენი დარგობრივი ჯგუფებისათვის გამოქვეყნებულია თუნინგის ვებგვერდზე.

და ბოლოს, ნება გვიბოძეთ მკითხველის ყურადღება მივაპყროთ წიგნის ბოლოში მოყვანილ მასალაზე: "ოქროს საზადო" – სასარგებლო ინტერნეტგვერდებისა და ბიბლიოგრაფიული მითითებების სია – და თუნინგის პროცესში შემუშავებული ტემინების ლექსიკონი.

პროექტის განხორციელების პროცესში ძალზედ მნიშვნელოვანი იყო თანამშრომლობა ევროპის თითქმის ყველა ქვეყნის აკადემიურ პერსონალთან. თუნინგის პროექტი გამორჩეულია გასაოცარი ტალანტით, ექსპერტებით, გულუხვობით, ლოიალობითა და ერთგულებით. დიდ მადლობას ვუხდით აკადემიურ პერსონალს, ყველას, ვინც პირდაპირ თუ არაპირდაპირ იყო ჩართული განხორციელებულ საქმიანობაში. თუნინგ II-ის "ახალშობილებმა", პროექტში ჩართული ახალი ქვეყნების წევრებმა, ისევე როგორც პროექტთან მონაწილეობის თემატიკა ქსელებმა სერიოზულად გაამდიდრეს პროექტი, როგორც თავიანთი ცოდნით და გამჭრიახობით, ასევე ახალი იდეებითა და საკითხებით. ბუნებრივია ჩვენ მადლობას ვუხდით მათ, ვინც თავიდანვე ჩართული იყო პროექტის მომზადების პროცესში. მათ გამოავლინეს გასაოცარი თანამიმდევრულობა

და წარმოსახვა ღია და კონსტრუქციული დიალოგისათვის ახალი გზებისა და გადაწყვეტილებები მიეზღო. ორივემ, ძველმა და ახალმა წევრებმა, აჩვენეს, რომ ევროპულ აკადემიურ საზოგადოებას აქვს ფართო მასშტაბები და შესაბამისი ხედვა, რათა პასუხი გასცეს სასიცოცხლო მნიშვნელობის საკითხებს საერთაშორისო დონეზე. დღევანდელი გლობალური საზოგადოება მოითხოვს ამ ტიპის ხედვასა და პასუხისმგებლობას.

ამ პროექტის განხორციელება შეუძლებელი იქნებოდა, რომ არა მმართველი კომიტეტის წევრების თავდადება და სიბრძნე. წარმოადგენდნენ რა პროექტის საყრდენს, ისინი არა მარტო ატარებდნენ დიდ პასუხისმგებლობას, არამედ დისკუსიებსა და დებატებს აძლევდნენ კონსტრუქციულ და მასტიმულირებელი მიმართულებას. მათ გამოავლინეს კონსენსუსისა და შედეგების მიღწევის უნარი, რაც საზოგადოდ ასე სასარგებლოა ევროპის უმაღლესი სასწავლებლებისათვის. განსაკუთრებული მადლობა გვინდა გადავუხადოთ ანა კეთერინ ისააკს აღნიშნული წიგნის რედაქტირებაში დახმარებისათვის.

მადლობა ეკუთვნის, ასევე სპეციალისტთა ჯგუფებს და მთელ რიგ საერთაშორისო ორგანიზაციებს, განსაკუთრებით ხარისხის უზრუნველყოფის ევროპულ ასოციაციას (ENQA), უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების ევროპული ასოციაციას (EURASHE), ENIC/NARIC, ევროპაში სტუდენტების ეროვნულ კავშირებს (ESIB) და ევროპის უნივერსიტეტთა ასოციაციას (EUA). განსაკუთრებით კი ევროპაში სტუდენტების ეროვნულ კავშირებს (ESIB) და ევროპის უნივერსიტეტთა ასოციაციას (EUA) თუნიგ II-ის განხორციელებაში სრულფასოვანი და ღირებული იდეებისა და კომენტარებისათვის.

ჩვენ ღრმა მადლიერება უნდა გამოვხატოთ ევროკომისიის და, განსაკუთრებით განათლებისა და კულტურის გენერალურ დირექტორატის წინაშე, არა მარტო მისი სულგრძელი ფინანსური, არამედ ასევე მორალური მხარდაჭერისთვისაც, მისი დაინტერესების, რჩევებისა და წვლილისათვის.

პროექტის განხორციელებისათვის მნიშვნელოვან როლს თამაშობდნენ ასისტენტები ინგრიდ ვან დერ მეერი და პაბლო ბენეიტონე, ასევე საინფორმაციო ტექნოლოგიებისა და კომუნიკაციების ასისტენტი მაიდა მარტი მალეტა. პროექტის შეუფერხებელი მიმდინარეობა მათი თანადგომით გახდა შესაძლებელი. თუნიგის ყველა წევრი გამოთქვამს მადლიერებას ამ აუცილებელი საქმისათვის. მათ გამოავლინეს თუნიგის ერთგულება და ღრმა გააზრება.

ხულია გონზალესი (დეუსტოს უნივერსიტეტი)
რობერტ ვაგენაარი (გრონიუნგენის უნივერსიტეტი)
თუნიგის პროექტის თანაკოორდინატორები

ბილბაო და გრონიუნგენი, ნოემბერი, 2005.

პირველი ნაწილი

1

თუნინგის მიზნები და მეთოდოლოგია

1.1. თუნინგის მიზნები

საუნივერსიტეტო სივრცეში ბოლონის პროცესის განხორციელება თუნინგის პროექტის საფუძველი და შინაარსია. პროექტი მიზანად ისახავს საგანმანათლებლო პროგრამების თვასებადობასა და შესაბამისად, ევროპის დონეზე გამჭვირვალობისა და აკადემიურ აღიარების ხელშეწყობას, სასწავლებლებს შორის ნდობის ჩამოყალიბებას, საგანმანათლებლო პროგრამების ხარისხის უზრუნველყოფისა და ამაღლების მეთოდოლოგიის მოწოდებით. თუნინგი მხარს უჭერს და გვთავაზობს შედეგზე ორიენტირებულ საგანმანათლებლო პროგრამებს, დაფუძნებულს ზოგად და დარგობრივ კომპეტენციებით აღჭერილ სწავლის შედეგებსა და სტუდენტის დატვირთვის ამსახველ ECTS კრედიტებზე.

თუნინგის პროექტი ორიენტირებულია არა განათლების სისტემებზე, არამედ საგანმანათლებლო სტრუქტურებსა და სწავლის შინაარსზე. მაშინ როდესაც განათლების სისტემები ძირითადად მთავრობების პასუხისმგებლობის სფეროშია მოქცეული, საგანმანათლებლო სტრუქტურები და შინაარსი უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებებისა და აკადემიური პერსონალის პასუხისმგებლობის საგანს წარმოადგენს.

ბოლონის დეკლარაციის შედეგად ევროპული ქვეყნების განათლების სისტემების უმეტესობა რეფორმირების პროცესშია. რაც ევროპაში სხვადასხვა ეროვნული სისტემის თანხვედრის მისაღწევად მიღებული პოლიტიკური გადაწყვეტილების პირდაპირ ეფექტს წარმოადგენს. უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებებისათვის ეს რეფორმები, თავის მხრივ, გახდა საწყისი წერტილი ახალი დისკუსიისათვის: კურიკულუმების თუნინგი სტრუქტურის, საგანმანათლებლო პროგრამების და სწავლების, სწავლისა და შეფასების მიდგომების თვალსაზრისით.

უფრო კონკრეტულად, პროექტის მიზანია მთელ რიგ დარგებში, პირველი და მეორე საფეხურის აკადემიური ხარისხებისათვის, განსაზღვროს ათვლის წერტილები ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციებისათვის. თავდაპირველად ეს შემდეგ დარგებში განხორციელდა: ბიზნესის ადმინისტრირება, ქიმია, დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებები (გეოლოგია), განათლების მეცნიერებები, ისტორია, მათემატიკა და ფიზიკა; ხოლო, შემდეგ, როგორც თუნინგის მეორე ფაზის (2003-2004) ნაწილი ისეთ დარგებში როგორცაა: ევროპისმცოდნეობა და საექთნო საქმე. იმავდროულად, მრავალმა ევროპულმა თემატურმა ქსელმა დაიწყო თავისი სფეროს აღწერა ათვლის წერტილების საფუძველზე. ეს საყოველთაო პროცესი ევროკომისიის მიერაა მხარდაჭერილი.

სახელი თუნინგი პროექტისთვის შეირჩა იმის საჩვენებლად, რომ უნივერსიტეტები კი არ ცდილობენ თავიანთი პროგრამების "პარმონიზაციას" ან გეგმავენ ერთი უნიფიცირების ან დეტალური ინსტრუქციის მქონე ან უკვე განსაზღვრული ევროპული კურიკულუმის განხორციელებას, არამედ ისინი დაინტერესებულნი არიან ათეულის წერტილების შექმნით და სტიმულს აძლევენ პროგრამების დაახლოებასა და ერთნაირ გაგებას. ევროპული განათლების მდიდარი მრავალფეროვნების დაცვა თუნინგის პროექტის უმთავრეს საკითხია და მის განზრახვაში არ შედის აკადემიური პერსონალისა და დარგის სპეციალისტების დამოუკიდებლობის შეზღუდვა ან ადგილობრივი თუ ეროვნული აკადემიური წრეებისათვის ზიანის მიყენება.

მეორე ფაზა

თუნინგ პროექტის მეორე ფაზის პირველი მიზანი სწავლების, სწავლისა და შეფასების საკითხებთან მიმართებაში შემდგომი მიდგომების შემუშავება და თუნინგ შედეგების ხარისხის უზრუნველყოფასა და ამაღლებასთან დაკავშირებაა. გარდა აღნიშნულისა, განახლდა და დაიხვეწა I-III რიგის ამოცანებთან (ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციები, ECTS-ის როგორც დაგროვების სისტემა გამოყენება) დაკავშირებული მეთოდოლოგია და შედეგები.

თუნინგის პროექტის პირველი ფაზის მონაწილეებმა ძირითადად შეირჩა უნივერსიტეტები, თავისი ტრადიციული გაგებით. ეს გაკეთდა ორი მიზეზით: 1) არჩეულ დარგობრივ სფეროებთან კარგი თანხვედრის მიღწევა და 2) ხედასხვა ქვეყნების მიხედვით დაწესებულებების შესადარი ტიპის შექმნა. პროექტის შემდგომი გართულებისაგან თავის არიდების მიზნით სამეცნიერო სფეროებიდან შეირჩა გამოკვეთილი დარგები. მოსალოდნელი იყო, რომ ამ ტიპის დარგებისათვის უფრო ადვილი იქნებოდა პროფესიული პროფილებისა და სასურველი შედეგებისათვის ორიენტირების განსაზღვრა ცოდნის, გაცნობიერებისა და უნარ-ჩვევების ტერმინების გამოყენებით. აღნიშნული მიდგომის წარმატებულად აღიარების შემდეგ, ახალ გამოწვევას წარმოადგენდა თუნინგის შედეგების სხვა სფეროებში გამოყენება.

ამდენად, პროექტის მეორე ფაზის მეორე მნიშვნელოვან საკითხი თუნინგის მეთოდოლოგიის ორ ახალ სფეროში განხორციელებაა: ინტერდისციპლინური პროგრამისათვის შეირჩა ევროპისმცოდნეობა, ხოლო გამოყენებითი მეცნიერებისათვის საექთნო საქმე. ეს ორი სფერო წარმოადგენს კარგ მაგალითს სხვა დარგების შესაბამისი ტიპებისათვის.

თუნინგის პირველ ფაზაში მონაწილეობას ლებულობდნენ მხოლოდ ევროკავშირისა და თავისუფალი ვაჭრობის ევროპული ასოციაციის (EFTA)

წევრი ქვეყნების უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები. თუნინგ 2-ის მესამე მნიშვნელოვანი საკითხი პროექტის გაფართოება და მასში ევროკავშირის ახალი წევრებისა და კანდიდატი ქვეყნების ჩართვაა. შედეგად, 100 უნივერსიტეტისგან შემდგარი წრე კიდევ 35 დაწესებულებით გაფართოვდა, რომელთაგანაც 20, ცენტრალური ევროპის ქვეყნებია.

აღნიშნული სამი ძირითადი მიზნის გარდა, პროექტის მეორე ფაზაში პირველი ფაზის კიდევ ერთმა მიღწევამ განიცადა შემდგომი განვითარება. კერძოდ, ჩამოყალიბდა პლატფორმა, რომელიც ევროპის დონეზე ბოლონის პროცესის განსახორციელებლად ქვეყნებს, უმაღლეს სასწავლებლებსა და პერსონალს შორის გამოცდილებისა და ცოდნის გაცვლას შეუწყობს ხელს. ეს მოიცავდა კრედიტების ტრანსფერისა და დაგროვების ევროპული სისტემის შემდგომ განვითარებას კომპეტენციებით აღწერილი სწავლის შედეგების საფუძველზე.

თუნინგ 2-ის პროექტის ძირითადი მიზნები და ამოცანები შეიძლება ჩამოყალიბდეს შემდეგნაირად:

- თუნინგის პირველი ფაზის საპილოტე პროექტის შედეგების შემდგომი განვითარება და დაზუსტება. კერძოდ, საზოგადოდ მისაღები და გასაგები ტრანსფერული/ზოგადი უნარების იდენტიფიცირება, ასევე ცოდნის, შინაარსისა და დარგობრივი უნარებისათვის საერთო მნიშვნელოვანი იდენტიფიცირება;
- ევროპული კრედიტებისა და ტრანსფერის სისტემის, როგორც კურიკულუმის კონსტრუირებისა და მოდიფიცირების საფუძველის გამოყენების ტესტირება. ამასთან, კურიკულუმის ამოხაზავი წერტილი შეთანხმებული კომპეტენციები და სწავლის შედეგებია;
- თუნინგის პროექტის პირველი ფაზის ფარგლებში შემუშავებული სტუდენტის დატვირთვის გაზომვის ზოგადი მეთოდოლოგიის დაზუსტება, რათა მეთოდოლოგია გახდეს გამოყენებადი და განხორციელდეს მისი ტესტირება დისციპლინების დონეზე;
- ბიზნესის, ქიმიის, დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების (გეოლოგია), განათლების მეცნიერებების, ისტორიის, მათემატიკის და ფიზიკის პირველი და მეორე საფეხურისათვის დონის მახასიათებლების დეტალური დაზუსტება;
- ევროპის მასშტაბით უმაღლეს განათლებაში თანხვედრის მაღალი დონის შემდგომი სტიმულირება სულ მცირე შემდეგ დისციპლინებში: ბიზნესი, ქიმია, დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებები (გეოლოგია), განათლების მეცნიერებები, ისტორია, მათემატიკა და ფიზიკა. აღნიშნული უნდა განხორციელდეს შეთანხმებულ სწავლის შედეგებსა და კომპეტენციებზე დაფუძნებული კურიკულუმების საერთო სტრუქტურების განვითარებისა და დიპლომების აღიარებისა და ევროპული ინტეგრაციის ამაღლების მეშვეობით;

- სწავლის, სწავლების, შეფასებისა და შეფასების სხვადასხვა მიდგომების იდენტიფიცირება და განვითარება კურიკულუმის კონსტრუირების, სწავლის შედეგების და კომპეტენციების ჩარჩოს ფარგლებში;
- თუნინგის შედეგების დაკავშირება ხარისხის უზრუნველყოფასა და შეფასებასთან;
- თუნინგის შედეგებზე პროფესიული ორგანოებთან ერთად მსჯელობა;
- აკადემიური ხარისხების პროფილების, კომპეტენციებისა და სწავლის შედეგების საზოგადოდ მისაღები ჩამონათვალის შემუშავება ცოდნის, უნარებისა და შინაარსის მეშვეობით ორ ახალ სფეროში: საექთნო საქმე და ევროპისმცოდნეობა;
- ორი ახალი ევროპული ქსელის შექმნა ინტერდისციპლინური სწავლებისა (ევროპისმცოდნეობა) და გამოყენებითი მეცნიერების (საექთნო საქმე) სფეროებში. მათ შეუძლიათ წარმატებული პრაქტიკის მაგალითების ჩვენება, ინოვაციისა და ხარისხის წახალისება როგორც აზრთა ურთიერთგაცვლისას, ასევე შესადარის სფეროებისათვისაც;
- ყველა არსებული თემატური ქსელების გაერთიანება, აღნიშნულ ქსელებში თუნინგის საპილოტე პროექტის მიერ შემოთავაზებული შედეგების და გამოცდილების ტესტირებისა და განვითარებისათვის;
- საგანმანათლებლო სტრუქტურების გამჭვირვალობის ხელშეწყობა და ინოვაციების მხარდაჭერა გამოცდილების გაზიარებისა და წარმატებული მაგალითების იდენტიფიცირების მეშვეობით;
- თუნინგის პროცესის გაღება გამოყენებითი ბასიათის უნივერსიტეტებისა და წევრობის კანდიდატი ქვეყნებისათვის;
- პროცესში ჩართულ უნივერსიტეტებს, ევროპის უნივერსიტეტების ასოციაციას, რექტორთა ეროვნულ კონფერენციებსა და სხვა შესაბამის კვალიფიციურ ორგანოებს, განსაკუთრებით პროფესიულ ორგანიზაციებსა და ხარისხის უზრუნველყოფის სააგენტოებს შორის კავშირების ჩამოყალიბება, რათა მივაღწიოთ თანხედრას სწავლებაში;
- კოორდინირებული საკმიანობა საგანმანათლებლო სტრუქტურების თუნინგის პროცესში ჩართულ ყველა მხარესთან, განსაკუთრებით ბოლონის პროცესის სამუშაო ჯგუფთან, განათლების სამინისტროებთან, რექტორთა კონფერენციებთან (მათ შორის ევროპის უნივერსიტეტთა ასოციაცია), ხარისხის უზრუნველყოფის ორგანიზაციებსა და სააკრედიტაციო ორგანოებთან, ENIC-NARIC-თან, ისევე როგორც უნივერსიტეტებთან.

1.2 თუნინგის მეთოდოლოგია

თუნინგის დევიზი: საგანმანათლებლო სტრუქტურებისა და პროგრამების შემუშავება მრავალფეროვნებისა და ავტონომიის საფუძველზე

თუნინგის პროექტის ფარგლებში, კურიკულუმების გაგებისა და მათი შესადარობის უზრუნველსაყოფად, შემუშავდა მეთოდოლოგია. დარგობრივ ჯგუფებში დისკუსიების გასამართად განისაზღვრა მიდგომის ხუთი რიგი:

- 1) ზოგადი (საერთო აკადემიური) კომპეტენციები;
- 2) დარგობრივი, სპეციფიკური კომპეტენციები;
- 3) კრედიტების ტრანსფერის ევროპული სისტემის (ECTS-ის), როგორც დაგროვების სისტემის როლი;
- 4) სწავლის, სწავლებისა და შეფასების მიდგომები;
- 5) საგანმანათლებლო პროცესში ხარისხის ამალეების როლი (შიდაინსტიტუციურ ხარისხის კულტურაზე დაფუძნებული სისტემების განსაკუთრებული მნიშვნელობა).

თუნინგის პროექტის პირველ ფაზაში განსაკუთრებული აქცენტი კეთდებოდა პირველ სამ საკითხზე. მეოთხე და მეხუთე საკითხებს დროის სიმცირის გამო ნაკლები ყურადღება დეთმო, მაგრამ პროექტის მეორე ფაზაში (2003-2004) მათ ცენტრალური ადგილი დაიკავეს.

თითოეული ზემოაღნიშნული საკითხი წინასწარ განსაზღვრული პროცესის მიხედვით განვითარდა. ევროპის დონეზე არსებული მდგომარეობის შესახებ განახლებული ინფორმაცია ამოხადა წერტილიყო. ეს ინფორმაცია შემდგომში გახდა, ამჯერად უკვე, ცხრა დარგობრივი სფეროს ექსპერტთა ჯგუფების განსჯისა და დისკუსიის საგანი. ამ ჯგუფების ნამუშევარი, დამტკიცებული შესაბამისი ევროპული ქსელების მიერ, უზრუნველყოფს გაგებას, შინაარსსა და დასკვნებს და შეიძლება განვიხილოთ როგორც მოქმედი ძალის მქონე ევროპულ დონეზე. საერთო ჯამში, მიდგომის 5 რიგი საშუალებას აძლევს უნივერსიტეტებს "დაარეგულირონ" თავიანთი კურიკულუმები ავტონომიურობის დაკარგვის გარეშე და იმავდროულად მოახდინონ საკუთარი შესაძლებლობების სტიმულირება სიახლეების დასანერგად.

თუნინგის მოდელი

გარდა აღნიშნულისა, თუნინგმა შეიმუშავა კურიკულუმის დაგეგმვის, განხორციელებისა და გადაცემის მოდელი, რომლის შეთავაზებაც შესაძლებელია ერთი სასწავლებლის, ან ერთობლივად ორი ან მეტი სასწავლებლისათვის. სასწავლო პროგრამის - როგორც ლოკალური ან

საერთაშორისო დონის, ასევე ინტეგრირებულის (ერთობლივი აკადემიური ხარისხის) - შემუშავების პროცესისათვის განისაზღვრა შემდეგი ძირითადი ნაბიჯები:

1. საბაზო პირობების დაკმაყოფილება

ყველა სასწავლო პროგრამისათვის:

- რეგიონულ/ეროვნულ/ევროპულ დონეზე განსაზღვრულია თუ არა პროგრამის სოციალური საჭიროება? განხორციელდა ეს დაინტერესებულ მხარეებთან (დამსაქმებლები, პროფესიონალები და პროფესიული ორგანიზაციები) კონსულტაციის საფუძველზე?
- აკადემიური თვალსაზრისიდან გამომდინარე არის თუ არა პროგრამა საკმარისად საინტერესო? იდენტიფიცირებულია თუ არა საერთო ამოსავალი წერტილები?
- განისაზღვრა პროგრამისათვის აუცილებელი სასწავლებლის შიდა ან, თუ საჭიროა, გარე (პარტნიორი) რესურსების ხელმისაწვდომობა?

ერთზე მეტი სასწავლებლის მიერ მოწოდებული საერთაშორისო აკადემიური ხარისხის პროგრამებისათვის:

- არსებობს თუ არა შესაბამისი სასწავლებლების ვალდებულება? რა საფუძველით: ოფიციალური ხელშეკრულება ან სტრატეგიული აღიარება?
- არსებობს თუ არა საკმარისი გარანტიები იმისათვის, რომ პროგრამა სამართლებრივად აღიარებული იქნება სხადასხვა ქვეყანაში?
- თუ არსებობს შეთანხმება პროგრამის ხანგრძლივობასთან დაკავშირებით, რომელიც გაწერილია სტუდენტის სასწავლო დატვირთვაზე დაფუძნებული ECTS-ის კრედიტების შესაბამისად?

2. აკადემიური ხარისხის პროფილის დეფინიცია

3. საგანმანათლებლო პროგრამის მიზნების, ასევე სწავლის შედეგების (ცოდნის, გაცნობიერების

და უნარების თვალსაზრისით) აღწერა, რომელებიც უნდა შესრულდეს

4. იმ ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციების იდენტიფიცირება, რომელსაც სტუდენტი შეიძენს

საგანმანათლებლო პროგრამაში

5. კურიკულუმში გადატანა: შინაარსი (ჩამოთვლილ უნდა იქნეს საკითხები) და სტრუქტურა

(მოდულები და კრედიტები)

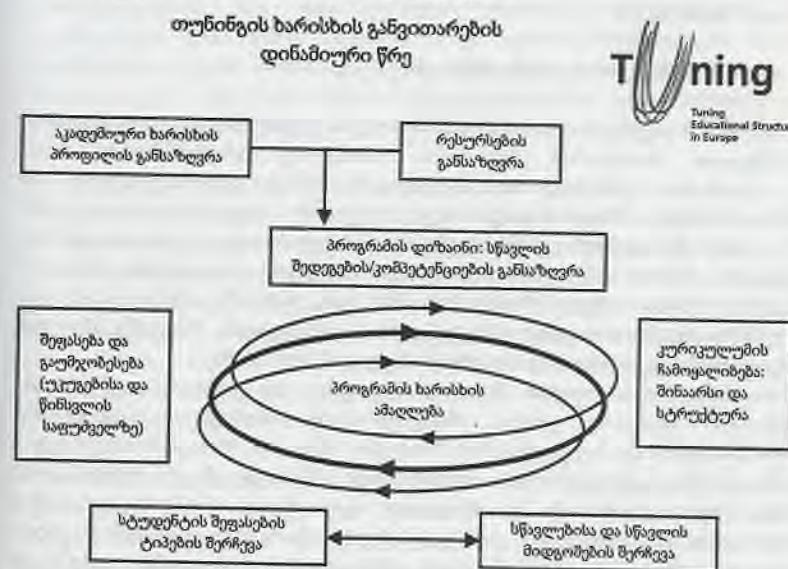
6. საგანმანათლებლო ერთეულებს (კურსი/მოდული) და აქტივობებში გადატანა,

განსაზღვრული სწავლის შედეგების მისაღწევად

7. სწავლებისა და სწავლის (მეთოდები, ტექნიკა და ფორმატი) მიდგომების, ასევე სტუდენტის

შეფასების მეთოდების (როცა საჭიროა, მასალის შემუშავება) განსაზღვრა
8. ხარისხის განუზრეკელი ამაღლების მიზნით, შესაბამისი შეფასების სისტემის განვითარება.

აღნიშნული პროცესი ასახულია შემდეგ სქემაში:

ეს მოდელი ეფუძნება დაშვებას, რომ პროგრამები შეიძლება და უნდა გაუმჯობესდეს არა მარტო უკუკავშირების, არამედ წინსვლის საფუძველზე და ითვალისწინებდეს განვითარებას, როგორც საზოგადოებაში, ასევე შესაბამის აკადემიურ სფეროში. მოდელში ეს ილუსტრირებულია პროგრესირებადი წრეების სახით.

კრედიტების ტრანსფერისა და დაგროვების ევროპული სისტემა (ECTS)

თუნინგის ერთ-ერთ მთავარი ინოვაციაა სწავლის შედეგების, კომპეტენციებისა და ECTS-ის სასწავლო დატვირთვაზე დაფუძნებული კრედიტების დაცემის რეგულირება, როგორც თუნინგის პირველი ფაზის ნაწილი, აუცილებელი გახდა ECTS-ის ახალი კონცეფციის განვითარება. ეს კონცეფცია გულისხმობს კრედიტების ტრანსფერის ევროპული სისტემის კრედიტების ტრანსფერისა და დაგროვების ევროპულ სისტემად გარდაქმნას, რომელშიც კრედიტი არა შეფარდებითი, არამედ აბსოლუტური ერთეულია და სწავლის შედეგებთანაა დაკავშირებული. ECTS-ის ახალ სისტემაში კრედიტების მიწოდება დამოკიდებულია კურსის

ერთეულის ან მოდულისათვის სასურველი სწავლის შედეგების სრულ მიღწევას. მისი ფილოსოფია და მახასიათებლები ასახულია დოკუმენტში "საგანმანათლებლო სტრუქტურები, სწავლის შედეგები, სასწავლო დატვირთვა და ECTS კრედიტების კალკულაცია", რომელიც საფუძვლად დაედო ECTS ახალ ცნობარს, რომელიც გამოაქვეყნა ევროკომისიამ 2004 წლის ზაფხულში.²

სწავლის შედეგები და კომპეტენციები

ორ ან სამ საფეხურიანი სისტემის შემოღება აუცილებელს ხდის ყველა იმ სასწავლო პროგრამის რევიზიას, რომელიც დაფუძნებული არაა საფეხურების კონცეფციაზე. პრაქტიკაში უნდა განხორციელდეს ამ პროგრამების დიზაინის გადასინჯვა, ვინაიდან საფეხურებიან სისტემაში თითოეული საფეხური განიხილება, როგორც დამოუკიდებელი ერთეული. პირველი ორი საფეხური არა მარტო შემდგომ საფეხურზე სწავლის გაგრძელების, არამედ შრომის ბაზარზე გასვლის საშუალებასაც იძლევა. აღნიშნული მიუთითებს კომპეტენციების კონცეფციის, როგორც სწავლის შედეგების საფუძვლის, გამოყენების რელევანტურობაზე.

თუნიჩგი განასხვავებს სწავლის შედეგებსა და კომპეტენციებს, რათა გამოეყოს ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი მხარეების, აკადემიური პერსონალისა და სტუდენტების, როლები. სწავლის პროცესის სასურველი სწავლის შედეგები ფორმულირებულ უნდა იქნეს აკადემიური პერსონალის მიერ ამ საქმიანობაში უპირატესად სტუდენტთა წარმომადგენლების ჩართვით, შიდა და გარე დაინტერესებული მხარეების თანამშრომლობის საფუძველზე. სწავლის პროცესის განმავლობაში სტუდენტი იძენს ან ავითარებს კომპეტენციებს. სხვა სიტყვებით:

- სწავლის შედეგები არის განაცხადი სტუდენტის მოლოდინის შესახებ, თუ რა უნდა იცოდეს, ესმოდეს და/ან რისი დემონსტრირება უნდა შეეძლოს სწავლის დასრულების შემდეგ. სწავლის შედეგები მიმართულია კურსის ერთეულზე ან მოდულზე, ან კიდევ სწავლის მთელ პერიოდზე; მაგალითად, სწავლის პირველ ან მეორე საფეხურის პროგრამებზე. სწავლის შედეგები განსაზღვრავს მოთხოვნებს კრედიტების მისაღებად.
- კომპეტენციები ცოდნის, გაგნობიერების, უნარებისა და შესაძლებლობების დინამიური კომბინაციაა. ამ კომპეტენციების გამოუმუშავება საგანმანათლებლო პროგრამის მიზანია. კომპეტენციები ყალიბდება სხვადასხვა კურსის ერთეულის/მოდულის მიერ და ფასდება სხვადასხვა ეტაპზე.

კომპეტენციებიდან განასხვავებენ დარგობრივ და ზოგად კომპეტენციებს. მართალია, თუნიჩგი ადასტურებს დარგობრივი ცოდნისა და უნარების ჩამოყალიბებისა და განვითარების, როგორც უნივერსიტეტის აკადემიური ხარისხის პროგრამების საფუძვლის, მნიშვნელობას, მაგრამ ხაზგასმულია ასევე ის ფაქტი, რომ დრო და ყურადღება უნდა დაეთმოს ასევე ზოგად კომპეტენციების ანუ ტრანსფერული უნარების განვითარებას. ეს უკანასკნელი კომპონენტი სულ უფრო და უფრო მნიშვნელოვანი ხდება სტუდენტის უკეთ მოსამზადებლად საზოგადოებაში მისი მომავალი როლისათვის, რაც დასაქმების შესაძლებლობებსა და წარმატებულ მოქალაქეობაში გამოიხატება.

თუნიჩგი განასხვავებს ზოგადი კომპეტენციების სამ ტიპს:

- ინსტრუმენტული კომპეტენციები: კოგნიტური (შეგნებებითი), მეთოდოლოგიური, ტექნოლოგიური და ლინგვისტური უნარები;
- ინტერპერსონალური კომპეტენციები: სოციალური უნარების მსგავსი ინდივიდუალური უნარები (სოციალური ინტერაქცია და კოოპერაცია);
- სისტემური კომპეტენციები: მთელ სისტემასთან დაკავშირებული უნარები (აღქმის, დამოკიდებულებისა და ცოდნის კომბინაცია; საჭიროა ინსტრუმენტული და ინტერპერსონალური კომპეტენციების წინასწარი ფორმირება).

თუნიჩგი I-ის ფარგლებში ფართომასშტაბიანი კონსულტაციები ჩატარდა დამსაქმებლებთან, აკადემიურ პერსონალთან და უმაღლესდამთავრებულებთან, შესაბამის აკადემიურ სფეროში ყველაზე მნიშვნელოვანი ზოგადი კომპეტენციების იდენტიფიცირებისათვის. მართალია, ყველაზე მნიშვნელოვანი ზოგადი კომპეტენციების ნაკრები სხვადასხვა დარგობრივი ჯგუფის მიხედვით უმნიშვნელოდ განსხვავდება, მაგრამ კომპეტენციათა უმეტესობისათვის დარგებს შორის საოცარი მსგავსება აღმოჩნდა. ყველა სფეროში ტიპური აკადემიური კომპეტენციები, როგორცაა ანალიზისა და სინთეზის უნარი, სწავლისა და პრობლემის გადაჭრის უნარი, იდენტიფიცირებულ იქნა, როგორც ყველაზე მნიშვნელოვანი. უმაღლეს-დამთავრებულებმა და დამსაქმებლებმა გამოავლინეს საოცარი შეთანხმება და მიუთითეს, რომ დასაქმებისათვის ასევე მნიშვნელოვანია სხვა ზოგადი კომპეტენციებიც: მაგალითად, პრაქტიკაში ცოდნის გამოყენების უნარი, ახალ სიტუაციასთან მორგების უნარი, დაინტერესება განათლების ხარისხით, ინფორმაციის მეწყეშემენტის უნარი, ავტონომიურად მუშაობის შესაძლებლობა, ჯგუფში მუშაობა, ორგანიზებისა და დაგეგმვის უნარი, ზეპირი და წერილობითი კომუნიკაცია, როგორც მშობლიურ, ასევე უცხო ენაზე. მათ ასევე მიუთითეს, რომ ზოგიერთი ზემოაღნიშნული კომპეტენცია უფრო გამოყენებადი და ამდენად აუცილებელია მათი უფრო მაღალ დონეზე განვითარება. მათი აზრით მეტი ყურადღება უნდა დაეთმოს ზოგადი კომპეტენციების გარკვეულ რაოდენობას, რათა სტუდენტები უკეთესად მოემზადონ თავიანთი მომავალი სამუშაოსათვის.

² ECTS User's Guide: http://enropa.eu.int/comm/education/ecrates_ects.html

დოკუმენტის ქართული თარგმანი იხილეთ: www.mes.gov.ge

ფართომასშტაბიანი საკონსულტაციო პროცესის შედეგების ნახვა შესაძლებელია თუნიგ I-ის გამოცემებსა და თუნიგის ვებგვერდზე.

დარგობრივი კომპეტენციები განისაზღვრა ცხრა დარგობრივ სფეროში: ბიზნეს ადმინისტრირება, ქიმია, განათლების მეცნიერებები, ევროპის მცოდნეობა, ისტორია, გეოლოგია (დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებები), მათემატიკა, საექთნო საქმე და ფიზიკა. კომპეტენციების ეს ნაკრები აისახა პროექტის ცხრა დარგობრივი ჯგუფის მიერ მომზადებულ დოკუმენტებში. წიგნის შესავალში უკვე ნახსენებია, რომ ამ ცხრა ჯგუფის მიდგომები განსხვავებულია დისციპლინების სტრუქტურებს შორის განსხვავებულობის გამო. მიუხედავად ამისა, შედეგის მისაღებად ყველა ჯგუფი ასრულებდა მსგავს პროცედურას. დისკუსიებით, თანაზიარი ცოდნის ჩამოყალიბებისა და სხვადასხვა ქვეყანაში დისციპლინის სწავლებისა და სწავლის გზების ასახვით, მიღწეულ იქნა ურთიერთგაგება და კონსენსუსი იმასთან დაკავშირებით, თუ რა არის თითოეული დარგის სასიცოცხლო ბირთვი. შედეგად მიღებული დოკუმენტები⁷ სამუშაო დოკუმენტებია, საგანი შემდგომი გადამუშავებისა და ცვლილებებისათვის.

თუნიგის კომპეტენციები განსაზღვრულია, როგორც კურიკულუმის დაგეგმვისა და შეფასების ათვლის წერტილი და არა როგორც განვითარების შემაფერებელი. ისინი კურიკულუმის კონსტრუირებისას ავტონომიურობისა და მოქნილობის საშუალებას იძლევიან. იმავდროულად, ისინი უზრუნველყოფენ საერთო ენას იმის აღსაწერად, თუ რა მიზანს ისახავს კურიკულუმი.

სწავლის შედეგების გამოყენება უფრო მეტი მოქნილობის საშუალებას იძლევა. ვიდრე ტრადიციულად დაგეგმილი საგანმანათლებლო პროგრამა, ვინაიდან ისინი აჩვენებენ, რომ განსხვავებული გზებით შეიძლება შესაძარ შედეგებამდე მისვლა; ასევე ბევრად უფრო იოლია სწავლის შედეგების აღიარება, როგორც პროგრამის შემადგენელი ნაწილის ან როგორც სწავლის შემდეგ საფეხურზე დაშვების პირობის. მათი გამოყენება პატივს სცემს სხვა ინსტიტუტების ავტონომიას, ისევე როგორც სხვა საგანმანათლებლო კულტურებს. ამასთან, აღნიშნული მიდგომა მრავალფეროვნების საშუალებას იძლევა არა მარტო გლობალურ, ევროპულ, ეროვნულ ან ინსტიტუციურ ჩარჩოებში, არამედ ასევე ერთი პროგრამის კონტექსტშიც. ეს კონცეფცია შეჯამებულია შემდეგი სქემით:

⁷ დოკუმენტების ნახვა შესაძლებელია თუნიგის ვებგვერდზე, ასევე პროექტის პირველ წიგნში.

სწავლის შედეგები: განსხვავებული გზები, რომელთაც მივყევართ შესაძარბელ შედეგებამდე

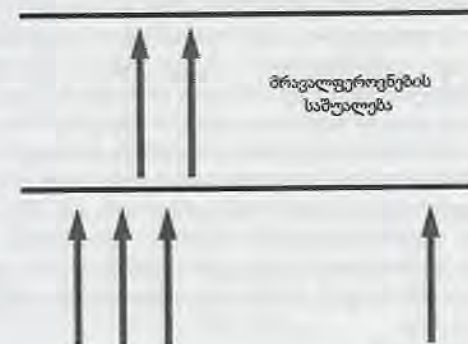

მეორე საფეხურის სწავლის შედეგები:

განსხვავებული გზები (60)90-120 ECTS კრედიტი

პირველი საფეხურის სწავლის შედეგები:

განსხვავებული გზები 180- 240 ECTS კრედიტი

სტუდენტზე ორიენტირებულობა

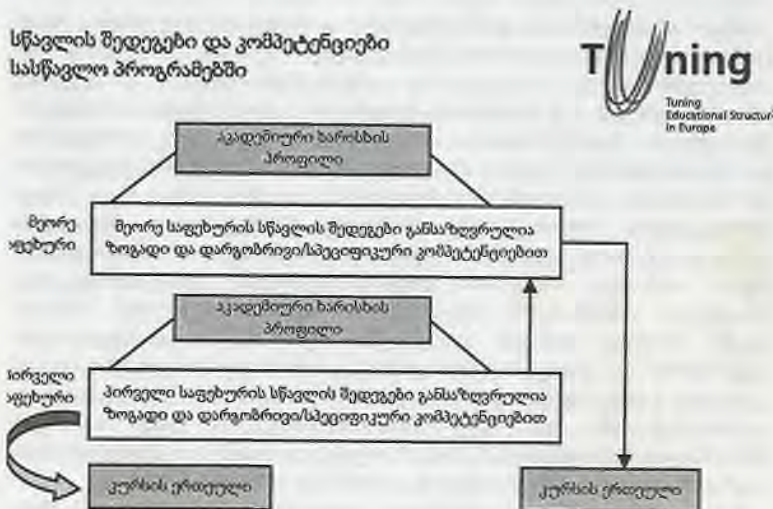
სწავლის შედეგებისა და კომპეტენციების გამოყენება აუცილებელია, რათა სასწავლო პროგრამები, მათი შემადგენელი კურსის ერთეულები ან მოდულები გახდეს სტუდენტის კონცენტრირებული / შედეგზე ორიენტირებული. ამ მიდგომის მოითხოვანა, რომ სწავლის პროცესში სტუდენტის მიერ მისაღწევი საკვანძო ცოდნა და უნარ-ჩვევები განსაზღვრავდნენ სასწავლო პროგრამის შინაარსს. სწავლის შედეგები და კომპეტენციები კონცენტრირებულია როგორც დარგის, ასევე საზოგადოების მოთხოვნებზე. რომელიც წარმატებული მოქალაქის ჩამოყალიბებასა და დასაქმების შესაძლებლობებს გულისხმობს. დღემდე ბევრი სასწავლო პროგრამა კონცენტრირებულია პერსონალზე, რაც პრაქტიკაში პროგრამების რესურსებზე ორიენტირებულობას ნიშნავს. ისინი ხშირად ასახავენ აკადემიური პერსონალის დაინტერესების სფეროებისა და გამოცდილების კომბინაციას, რასაც პროგრამები მიყავს კურსების გარკვეულ დანაკარგთან და ამიტომ ისინი არ არიან საკმარისად დაბალანსებულნი და ეფექტურნი. თუნიგის სრულად აღიარებს პერსონალის გამოცდილების მაქსიმალურად გამოყენების მნიშვნელობას, მაგრამ ეს არ უნდა იყოს პროგრამის დომინანტი ასპექტი.

შედეგზე დაფუძნებულ სასწავლო პროგრამაში ძირითადი აქცენტი კეთდება აკადემიური ხარისხის ან კვალიფიკაციის პროფილზე. პროფილი განისაზღვრება აკადემიური პერსონალის და მტკიცდება უფლებამოსილი

ორგანოს მიერ. პროფილი საზოგადოების მიერ იდენტიფიცირებულ და აღიარებულ საჭიროებებს უნდა დაეფუძნოს. პრაქტიკაში შიდა დაინტერესებული მხარე აკადემიური საზოგადოებაა, ხოლო გარე დაინტერესებული მხარეები არიან: დამსაქმებლები (ორგანიზაციები), უმაღლესდამთავრებულები და პროფესიული ორგანიზაციები. თითოეულ მათგანს აქვს თავისი ადგილი იმ გადაწყვეტილების მიღებაში, თუ რომელ ზოგად და დარგობრივ კომპეტენციებზე უნდა გაკეთდეს აქცენტი და რა ზომით, ამასთან, თითოეული საგანმანათლებლო პროგრამის პროფილი უნიკალურია და დაფუძნებულია აკადემიური პერსონალის დასკვნებსა და გადაწყვეტილებაზე. აღნიშნულმა პერსონალმა ყურადღება უნდა მიაქციოს იმ სპეციფიკურ მახასიათებლებს, რომლებიც სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია შესაბამისი დარგობრივი სფეროსთვის. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ: რა ქმნის ბიზნესის პროგრამას ბიზნესის პროგრამად, თუნიკ აკადემიური ჯგუფების ფარგლებში, შესაბამისი დისციპლინებისათვის, განისაზღვრა ასეთი მახასიათებლების ნაკრები. აღნიშნულმა ასახვა ჰპოვა ეგრეთ წოდებულ ნიმუშში, ან შედეგების რეზუმეში, რომელიც საერთო ფორმატის ფარგლებში მოიცავს კომპლექსურ მითითებებს და ეფუძნება უფრო ვრცელ დოკუმენტს.

საფეხურებიან სისტემაში თითოეულ საფეხურს უნდა ჰქონდეს სწავლის შედეგების საკუთარი ნაკრები, რომელიც ფორმულირებულია კომპეტენციებით. აღნიშნულის ვიზუალიზაცია შესაძლებელია შემდეგი სქემის გამოყენებით:

სწავლის შედეგები და კომპეტენციები სასწავლო პროგრამებში

როგორც უკვე აღნიშნა, სწავლის შედეგები ფორმულირებულია ორივე, როგორც საგანმანათლებლო პროგრამის, ასევე ინდივიდუალური კურსის ან მოდულის დონეზე. ინდივიდუალური ერთეულის (კურსი/მოდული) სწავლის შედეგები უერთდება საგანმანათლებლო პროგრამის საერთო სწავლის შედეგებს. სიტუაცია ჩამოსაყალიბებელი კომპეტენციებისათვის მეტ-ნაკლებად შესაძარბელია. კომპეტენციების განვითარება პროგრესულად მიმდინარებს. ეს ნიშნავს, რომ მათი ფორმირება ხდება საგანმანათლებლო პროგრამის სხვადასხვა დონეზე, კურსის ერთეულების ან მოდულების გარკვეულ რაოდენობის მიერ. პროგრამის დაგეგმვის ფაზაში უნდა გადაწყდეს თუ რომელ ერთეულში უნდა ჩამოყალიბდეს ესა თუ ის კონკრეტული კომპეტენცია. თუნიკი დარწმუნებულია, რომ კურსის ერთეულის ან მოდულის ზომებიდან გამომდინარე, თითოეული ერთეულისათვის სწავლის შედეგებში 6-8 კომპეტენციაზე მეტის ჩართვა მიზანშეწონილი არაა. ამასთან, შეიძლება არსებობდეს კომპეტენციები, რომელთა ფორმირება აშკარა არაა. მხოლოდ ის კომპეტენციები უნდა აღინიშნოს დეტალურად, რომელთა შეფასებაც ფაქტობრივად შესაძლებელია. შემდეგი სქემა გვიჩვენებს კურსის ერთეულებს ან მოდულებს შორის კომპეტენციების გადანაწილების შესაძლო მიდგომებს:

სწავლის შედეგები და კომპეტენციები სასწავლო პროგრამებში

მაგალითი

კურსის ერთეული / სწავლის შედეგები	კომპეტენციები								
	ა	ბ	გ	დ	ე	ვ	ზ	თ	ი
ერთეული 1		X			X				
ერთეული 2	X			X			X		
ერთეული 3		X				X		X	
ერთეული 4	X		X						X

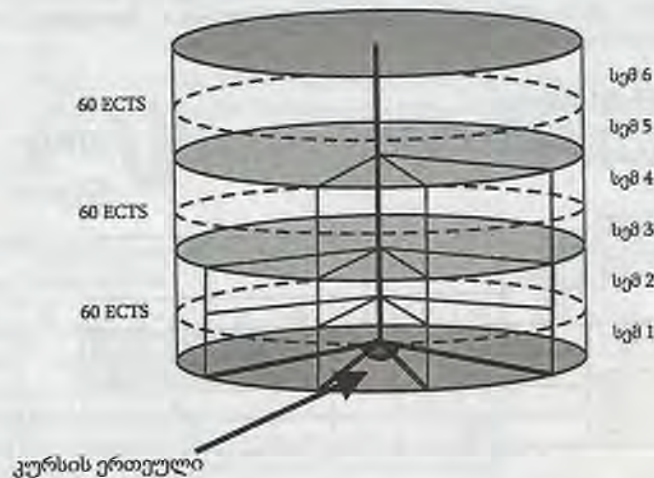
(X: ეს კომპეტენციები ფორმირებული და შეფასებულია; ისინი მოხსენიებულია ამ ერთეულის სწავლის შედეგებში)

როგორც ზემოთ იყო ნაჩვენები, თუნიკისათვის ერთმანეთთან გაურკვევლად დაკავშირებული კურსის ერთეულების ჯამი არ წარმოადგენს საგანმანათლებლო პროგრამას. საგანმანათლებლო პროგრამა განხილულ უნდა იქნეს როგორც თვითმყოფადი ორგანიზმი. რაც უფრო პოლიტიკურ მიდგომას მოითხოვს. სტუდენტზე კონცენტრირებული/შედეგზე ორიენტირებულ საგანმანათლებლო პროგრამაში ყველა ერთეული ერთმანეთთან ერთი ან სხვა გზითაა დაკავშირებული. ეს ეხება არა მარტო კურსის ერთეულებს ან მოდულებს, რომლებიც შეადგენენ

კურიკულუმის ძირითად ნაწილს ან ზირთვს, არამედ ასევე დამატებით და არჩევით კურსებს. კარგად დაგეგმილ პროგრამაში დამატებითმა და არჩევითმა კურსებმა უნდა გააძლიერონ საგანმანათლებლო პროგრამის პროფილი.

თუნიგ ხედვით, კურიკულუმი შეიძლება დავინახოთ როგორც დიდი ნამცხვარი, განსხვავებული დონეებით, რომელშიც ყველა ნაჭერი ერთმანეთთანაა დაკავშირებული, როგორც ჰორიზონტალურად ასევე ვერტიკალურად. უფრო ფორმალური საგანმანათლებლო ტერმინებით: კურსის ერთეულების ან მოდულების სწავლის შედეგები ავსებს სწავლის საერთო შედეგებს და აწვითარებს კომპეტენციების დონეს, ამასთან, სრულად ითვალისწინებს სხვა კურსის ერთეულებში მისაღწევ სწავლის შედეგებს. ეს კონცეფცია ვიზუალიზირებულია უფრო სქემატური ფორმით:

პირველი საფეხურის პროგრამა

მოდელი უშვებს კომპეტენციებით აღწერილ სწავლის შედეგების მიღწევის პროგრესიას. თითოეული კურსის ერთეულს აქვს თავისი როლი საერთო კურიკულუმში. ის განსხვავდება სამ 60 კრედიტთან პერიოდს, რომელიც თავის მხრივ ორდაა გაყოფილი. ეს არის საგანმანათლებლო პროგრამების განხორციელების ყველაზე ტრადიციული გზა: სემესტრს მიყოლებული სემესტრი. ამასთან ერთად იგი გვიჩვენებს, რომ შესაძლებელია სხვა ალტერნატივა. მაგალითად, სტუდენტს შეუძლია ისწავლოს პროგრამის ერთი ნაწილი უფრო გაღრმავებულად და ამისთვის იღებს ორ ერთეულს (ან ნაჭერს) ვერტიკალზე თუ ერთეულის წინაპირობა (დაშვების პირობა) ამის შესაძლებლობას აძლევს. ვინმემ შეიძლება წარმოიდგინოს, რომ სტუდენტს,

რომელიც სწავლობს ენას, თავდაპირველად შეუძლია კონცენტრირება მოახდინოს ენის შესწავლაზე და შემდეგ ყურადღება გაამახვილოს ლიტერატურაზე ან ლინგვისტიკაზე, მიუხედავად იმისა, რომ პროგრამის ოფიციალური თანამიმდევრობა შეიძლება განსხვავებული იყოს. ის ასევე გვიჩვენებს, რომ განცალკევებული ერთეულები, რომლებიც სხვა კონტექსტში წარმატებულად მისდევს ერთმანეთს, შესაძლებელია მოერგოს კურიკულუმს წინასწარი აღიარების პრინციპის საფუძველზე. რაც შეიძლება ძალზედ რელევანტურია სწავლა მთელი სიცოცხლის განმავლობაში (LLL) კონტექსტისა და უფრო მოქნილი პროგრამებისათვის.

ბოლოონის პროცესის ერთ-ერთი მთავარი მიზანია სასწავლო პროგრამებისა და სწავლის პერიოდების თავსებადობისა და შესაძარბის მიღწევა. აღნიშნული მიზნის მნიშვნელოვანი მხარდაჭერაა დონეების, სწავლის შედეგების, კომპეტენციებისა და კრედიტების სისტემის კონცეფციების გამოყენება. ამ მიზნის მხარდაჭერის შემდგომი გზა კურიკულუმის თანაბარი ზომის ერთეულებზე დაფუძნებაა. საგანმანათლებლო პროგრამების მოდულარიზაცია ხელს შეუწყობს გამჭვირვალობას, მობილურობასა და აღიარებას. მას ასევე შეუძლია დაეხმაროს საგანმანათლებლო პროგრამებს გახდნენ სასწავლებლად უფრო რეალურნი, ვინაიდან შემოაქვს ინსტრუმენტი სტუდენტის სასწავლო დატვირთვის დასაბალანსებლად პროგრამის სხვადასხვა ფაზის განმავლობაში.

დონეები

საფეხურების გამოყენება ავტომატურად იწვევს დონეების კონცეფციის შემოღებას. აუცილებელია საფეხურის დონეებისა და საფეხურის შიგნით დონეებს შორის ერთმანეთისაგან განსხვავება. თითოეული ასეთი დონისათვის საჭიროა ინდიკატორების გამოყენება. მათ დონეების მახასიათებლებს უწოდებენ. ბოლოონის პროცესის ფარგლებში, ეგრეთ წოდებული "ერთობლივი ხარისხის ინიციატივის" ექსპერტთა ჯგუფის მიერ თითოეული საფეხურისათვის შემუშავდა ზოგადი მახასიათებლების ნაკრები, რომლებსაც "დუბლინის დესკრიპტორებს" უწოდებენ. აღნიშნული მახასიათებლები მოიწონეს ევროპის განათლების მინისტრებმა, როგორც ანგარიშის, "უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის კვალიფიკაციის ჩარჩოს" ნაწილი. თუნიგმა და "ერთობლივი ხარისხის ინიციატივის" მიდგომები სრულად თავსებადი და ურთიერთშემავსებელია.

იმის გამო, რომ საფეხურის მახასიათებლები პრაქტიკულად წარმოადგენენ დონის მახასიათებლებს, რომლებიც განსაზღვრავენ საფეხურის დონეს, თუნიგის მიერ გამოითქვა აზრი, რომ ამ მახასიათებლებს ეწოდოს საფეხურის დონის მახასიათებლები, რათა გავარჩიოთ ისინი შუალედური ანუ ქვედონის მახასიათებლებისაგან. თუნიგმა შეიმუშავა საფეხურის დონის მახასიათებლები

საგანმანათლებლო პროგრამების დონეზე პროექტში ჩართული ყველა სფეროს პირველი და მეორე საფეხურისათვის. დებატები მიმდინარეობდა ასევე ქვედონეების მახასიათებლების შემუშავების შესაძლებლობაზე, მაგრამ საბოლოო შეთანხმება არ იქნა მიღწეული. წარმოვიდგინოთ, რომ, მაგალითად, უნივერსიტეტების პირველ საფეხურზე შეიძლება განვასხვავოთ შემდეგი ქვედონეები: საბაზო ან ფუნდამენტური, საშუალო და მოწინავე. მეორე საფეხურზე განსხვავება შეიძლება გაკეთდეს შემდეგ ქვედონეებს შორის: მოწინავე და სპეციალიზირებული.

მომზადებულია ხულია გონზალესისა და რობერტ ვაგენარის მიერ.

2

დარგობრივი სფეროები და აკადემიური ხარისხის პროფილები ბოლონიის პროცესში

2.1 თუნინგის ნიმუში

დარგობრივ სფეროებს შორის სწრაფი შედარებისა და გაგების უზრუნველსაყოფად, შემუშავდა ნიმუში, რომელიც გამოიყენება თითოეული დარგობრივი სფეროს შედეგების შესაჯამებლად. ამ შეჯამების მიზანია ძალზედ მოკლედ წარმოგიდგინოს ძირითადი ელემენტები დარგის სწრაფად გასაცნობად.

თითოეული შეჯამება სინთეზურად გვიჩვენებს დარგობრივი ჯგუფის მიერ ინტენსიური და აქტიური დისკუსიების შედეგად მიღწეულ კონსენსუსს. თითოეული მათგანი ეფუძნება უფრო ვრცელ დოკუმენტს, რომელიც, თავის მხრივ, დარგობრივი ჯგუფის ნამუშევრის უფრო დეტალურ თვალსაზრისს ასახავს. განზრახულია ამ დოკუმენტების - დამტკიცების შემდეგ - საერთო ათვლის წერტილებად გამოყენება თითოეული აკადემიური სფეროს მიხედვით.

ნიმუში იძლევა ინფორმაციას შემდეგ საკითხებზე:

- დარგობრივი სფეროს შესავალი;
- აკადემიური ხარისხის პროფილი და დასაქმება;
- სწავლის შედეგები და კომპეტენციები: საფეხურის დონის მახასიათებლები;
- სტუდენტის დატვირთვა და ECTS.

ის ასევე იძლევა წარმატებული გამოცდილების მაგალითებს:

- სწავლების, სწავლისა და შეფასების და
- ხარისხის ამაღლების.

დარგობრივი სფეროს შესავალი განსაზღვრავს დარგის ადგილს უმაღლესი განათლების ევროპულ სივრცეში. გვიჩვენებს კონკრეტული სფეროს სპეციფიკურობას და გვაძლევს ძირითად კოორდინატებს მის გასაგებად. ის გვთავაზობს კონტექსტსა და საფუძველს.

ნიშნების დანიშნულებაა ასახოს დარგობრივი სფეროს ძირითადი პროფილები, თუმცა უარს არ ამბობს მრავალფეროვნების მნიშვნელობაზე აკადემიური ხარისხის პროფილების დიზაინში. აკადემიური ხარისხის პროფილის ჩამოყალიბება ხორციელდება პროგრამის დაგეგმვის საწყის საფეხურზე. ის დაკავშირებულია იდენტიფიცირებულ საჭიროებასა და შესაძლებლობასთან. მოსალოდნელია, რომ უმაღლესი განათლების ევროპულ სივრცეში ორი ერთნაირი პროფილი ვერ იარსებებს. აკადემიური ხარისხის პროგრამის საჭიროებებზე პასუხის გასაცემად და ხანდახან მის გასაგებადაც კი არ არსებობს მხოლოდ ერთადერთი გზა. ეს მრავალფეროვნებისა და ინოვაციურობის ნიშანია და მნიშვნელოვანია, რომ ეს მრავალფეროვნება იზრდება. აკადემიური ხარისხის პროფილის დაგეგმვა, შემუშავება და წერილობით ჩამოყალიბება არის მომენტი, როდესაც უნდა განისაზღვროს იმ ელემენტების კომბინაცია, რომლებიც კონკრეტულ პროფილს სპეციფიკურ ნიშნს აძლევს. ეს უკანასკნელი წარმოადგენს ელემენტების საინტერესო ნაკრებს, რომელთა შეშველითაც კონკრეტული უნივერსიტეტის, დეპარტამენტის აკადემიური ხარისხის ან მისი მფლობელის იდენტიფიცირება შესაძლებელია.

როდესაც ცოდნის ახალი სფერო წმდება აკადემიური ხარისხის პროფილი შეიძლება განვიხილოთ როგორც მთლიანად ინოვაციური. ასეთ შემთხვევებში დისციპლინის მითითება ხანდახან ძალზედ მოუხერხებელია, ვინაიდან ასეთი აკადემიური ხარისხი თავისი ბუნებით ხშირად ინტერდისციპლინური ან მულტიდისციპლინურია, თუმცა, უკვე არსებულმა აკადემიური ხარისხის პროგრამებმა, დაამტკიცეს თავისი საჭიროება საზოგადოების განვითარებისათვის. რაც შეეხება ახალ პროგრამებს, ცხადია უმაღლესი სასწავლებლების პასუხისმგებლობაა მისცეს განათლება მოქალაქეებს ყველაზე ეფექტური გზებით, საზოგადოებისა და დარგობრივი სფეროს განვითარების გათვალისწინებით. ნებისმიერ შემთხვევაში, სასარგებლოა და თუნინგის მიხედვით აუცილებელიც კი, რომ ყოველი საგანმანათლებლო პროგრამა დაეფუძნოს კარგად დასაბუთებულ და კარგად აღწერილ აკადემიური ხარისხის პროფილს, რომელიც მუდმივი განხილვებისა და განახლების საგანია.

თუნინგმა გამოავლინა, რომ აკადემიური სფეროების უმრავლესობაში, მეორე საფეხურის აკადემიური ხარისხის პროფილები უფრო მრავალფეროვანია, ვიდრე პირველი საფეხურის პროფილები. ეს გასაკვირი არაა, ვინაიდან მეორე საფეხური სპეციალისტის პერიოდია და ხშირად ასახავს შესაბამისი უნივერსიტეტის კონკრეტულ გამოცდილებას. ხანდახან ეს აკადემიური ხარისხები მითითებულია, როგორც ზოგადი ან სპეციფიკური პროფილის, კვლევითი ან პროფესიული პროფილის და ა. შ. თუნინგს მიაჩნია, რომ ეს მრავალფეროვნება შესაძლებელია:

იმ შემთხვევაში, თუ ის ფორმულირებულია თანამიმდევრულად ქვეყნისა და დარგობრივი სფეროს დონეზე და იმ შემთხვევაში, თუ გამჭვირვალობისათვის ადეკვატური ინსტრუმენტებით შესაძლებელია

პროფილებს შორის განსხვავებების იდენტიფიცირება და შესაბამისი აღიარების მოპოვება.

საერთოდ (პირველი და მეორე საფეხურის), აკადემიური ხარისხის პროფილი განაპირობებს საგანმანათლებლო პროგრამაში განსაზღვრულ სწავლის შედეგებისა და ჩამოყალიბებული კომპეტენციების შერჩევას. უმაღლეს სასწავლებელს/დაკულტეტს შეიძლება გააჩნდეს სპეციფიკური გამოცდილება ან პოლიტიკა, რომელიც დაფუძნებულია პროფესიონალების გარკვეული ტიპისათვის განათლების მიცემის მნიშვნელობის განსაკუთრებულ ხედვაზე, ამ გაგებით აკადემიური ხარისხის პროგრამას შეიძლება ჰქონდეს მაიდენტიფიცირებელი ნიშანი, რომელშიც ნახსენებია აკადემიური ხარისხის მინიჭების ადგილი. აკადემიური ხარისხის პროფილი გვიჩვენებს, რომ სწავლის შედეგებისა და კომპეტენციების კომბინაციას გააჩნია განსაკუთრებული თვისება, რომელიც გამოარჩევს მას სხვა აკადემიური ხარისხის პროფილისაგან.

პროფილი მოიცავს ელემენტებს, რომლებიც საერთო საფუძვლით განსაზღვრავს ურთიერთობას კვალიფიკაციების ევროპული ჩარჩოს იმავე საფეხურის დონის სხვა აკადემიურ ხარისხებთან. ამ ელემენტების იდენტიფიცირების გზა ეგრეთ წოდებული "დუბლინის მახასიათებლების" გამოყენებაზე გადის. ეს უკანასკნელი ეფუძნება კომპეტენციების დონეების განმასხვავებელი შემდეგ ხუთ ელემენტს:

- ცოდნა და გაგნობიერება
- ცოდნის და გაგნობიერების გამოყენება (თეორიიდან პრაქტიკაში გადატანა);
- ინფორმირებული დასკვნის გაკეთება;
- საკომუნიკაციო უნარები;
- შემდგომი სწავლის უნარი.

ზემოაღნიშნული წარმოადგენს ევროპის კვალიფიკაციების ჩარჩოს წვლილს, ხოლო თუნინგმა უზრუნველყო დისციპლინათა კონტექსტისა და ამ ელემენტებისა და დონეების მკაფიოდ გადმოცემა.

როგორც აღინიშნა, აკადემიური ხარისხის პროფილი ნათარგმნია სწავლის შედეგებსა და კომპეტენციებში, რომელიც აკადემიური ხარისხის იდენტიფიკაციის ბირთვს წარმოადგენს. სწავლის შედეგები და კომპეტენციები გადაწყვეტია აღიარებისათვის. თუნინგ მოუთხოვს ფაქტზე, რომ მუდმივგვალეზად საზოგადოებაში, დასაქმებაში მაღალი მოხილობით, უდიდესი მნიშვნელობა გააჩნია ზოგად ანუ ტრანსფერულ კომპეტენციებს. ყველა აკადემიური ხარისხის პროფილმა პროგრამის სასურველ შედეგებთან მიმართებაში უნდა გააკეთოს არჩევანი ყველაზე შესაფერ ტრანსფერულ კომპეტენციებთან დაკავშირებით. თუნინგმა სტრუქტურული კონსულტაციები ჩატარა უმაღლეს დამთავრებულთან, დამსაქმებელსა და აკადემიურ პერსონალთან, ყველაზე რელევანტური ზოგადი კომპეტენციების განსაზღვრის მიზნით.

თითოეული დარგობრივი ჯგუფი შეთანხმდა თავისი სფეროსთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი ზოგადი კომპეტენციების ნაკრებზე. ასევე, ზოგად კომპეტენციებთან – ანალიზისა და სინთეზის უნარი, პრობლემის გადაჭრის უნარი და ა. შ. – დაკავშირებულმა კონსულტაციის პროცესმა საინტერესო ვარიანტები აჩვენა, როდესაც ისინი გამოიყენეს ისეთ განსხვავებულ სფეროებში, როგორიცაა ფიზიკა, ისტორია ან სამართალი.

კერძოდ, დისციპლინასთან დაკავშირებულ სწავლის შედეგებსა და კომპეტენციებს (ცოდნა, გაგნობიერება, უნარი და შეძლება) მკაფიო გავლენა უნდა ჰქონდეს კურიკულუმზე. კვლავ, სასწავლო სიტუაციებისა და გზების მრავალფეროვნებისათვის აქ საკმარისი ადგილია, ყურადღება უნდა მიექცეს, რომ ეს თავსებადი იყოს აკადემიური ხარისხის პროფილთან და ჰქონდეს დამოწმების მისაღები დონე იმაზე, რასაც აკადემიური საზოგადოება, პროფესიული ორგანიზებთან დიალოგში განიხილავს, როგორც "საერთო", "განსაზღვრელ" ელემენტებს. ამ მინიმალური ბირთვით უნდა მოხდეს მათემატიკის აკადემიური ხარისხის ამოგნობა, ასეთივე წარმატებით საექთნო საქმეც უნდა გახდეს ცნობადი.

ერთმანეთის ყურადღებით მოსმენისა და განსხვავებული მიდგომების შესწავლაზე დაფუძნებული ინტენსიური სადისკუსიო შეხვედრების შემდეგ, თუნიჩის დარგობრივ ჯგუფებს საშუალება მიეცათ მიეღწიათ კონსენსუსისათვის იმასთან დაკავშირებით, თუ რა უნდა იცოდეს, ესმოდეს და რისი გაკეთება უნდა შეეძლოს სტუდენტს, რათა მიაღწიოს სწავლის ძირითად შედეგებს და შეიძინოს ძირითადი კომპეტენციები: აღიარებისათვის გადამწყვეტი ელემენტები. თუნიჩი გვთავაზობს შეთანხმებულ სწავლის შედეგებსა და კომპეტენციებს დარგების მზარდი რაოდენობისათვის. ისინი წარმოადგენენ ათელის წერტილებს მაიდენტიფიცირებელი ბირთვის განსაზღვრისთვის, რათა ხელი შეეწყოს შესაძარბასა და აღიარებას.

ანალიზის შემდეგ ელემენტს წარმოადგენს სტუდენტის დატვირთვაზე დაფუძნებული კრედიტების სისტემა. თუნიჩი დარწმუნებულია, რომ მხოლოდ პროფილის განსაზღვრა და აკადემიური ხარისხის პროგრამის სწავლის შედეგებზე შეთანხმება საკმარისი არაა. აბსოლუტური აუცილებლობაა, რომ პროგრამის მოცულობა და დატვირთვა შეესაბამებოდეს დროს, რომელიც საშუალებას მისცემს სტუდენტს მიაღწიოს სწავლის შედეგებს. სხვა სიტყვებით საგანმანათლებლო პროგრამა მოცემულ ვადებში შესრულებადი უნდა იყოს. ECTS გამოყენება არა მარტო იძლევა პროგრამის შესრულების გარანტიას, არამედ სასურველი სწავლის შედეგების პროგრამის სხვადასხვა ელემენტის წონასთან კავშირით ხელს უწყობს პროგრამის დამალანსებას.

და ზოლოს, უმეტეს შემთხვევაში ნიმუში იმოწმებს სწავლების, სწავლის, შეფასებისა და ხარისხის ამადლების მიდგომებს. სწავლების, სწავლის და შეფასების მეთოდები და ტექნიკები სასწავლო პროცესის მნიშვნელოვანი მაჩვენებლებია. მათ შეუძლიათ სპეციფიკურობა შესძინონ ცალკეულ პროგრამას, იმ გაგებით, რომ საგანმანათლებლო გამოცდილებების ზუნებასა

და ხანგრძლივობას გავლენა აქვს აკადემიური ხარისხის ტიპზე ან მის ხანგრძლივობაზე კი. ასევე, ხარისხის ამადლების მითითება წარმოადგენს კურიკულუმის იმ განზომილებას, რომელიც მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული. ხარისხის უზრუნველყოფის იდეა აკადემიური პროგრამის დაგეგმვის, განვითარებისა და განხორციელების მთელ პროცესს უნდა გასდევდეს თან.

რეზიუმეს სახით: ნიმუშში აკადემიური პროგრამა ლიმიტირებულია კონკრეტული დარგობრივი სფეროს ტიპური აკადემიური ხარისხით. ის ასახულია კომპეტენციებით გამოხატული სწავლის შედეგებით, რომლებიც უნდა განვიხილოთ, როგორც მხოლოდ ათელის წერტილები. კრედიტები გვიჩვენებს დროის იმ რაოდენობას, რომელიც ჩვეულებრივად აუცილებელია სასურველი სწავლის შედეგების მისაღებად. სწავლების, სწავლისა და შეფასების პუნქტი საშუალებას იძლევა დავგეგმოთ, განვიხილოთ და ავსახოთ მიზნების მიღწევის საუკეთესო გზები. ხარისხის ამადლება ნიმუშში ნახსენებია, რათა გაზარდოს ინფორმირებულობა სფეროში მიმდინარე მნიშვნელოვან განვითარებების შესახებ და მიუთითოს პროცესის თანამიმდევრულობის გარანტიებისა და გარე შემოწმების შესაძლებლობების განხილვის მნიშვნელობაზე.

დანართი

თუნიჩის დარგობრივი სფეროების მიერ მიღებული შედეგების შეჯამების ნიმუში
(დარგობრივი სფეროს სახელწოდება)
(სულ 8-12 გვერდი)

1. შესავალი დარგობრივ სფეროში

დარგობრივი სფეროსა და მისი ძირითადი მახასიათებლების ზოგადი აღწერა: გაგებულია თუ არა ის ერთნაირად ყველა ევროპული ქვეყნის მიერ, თუ არსებობს მნიშვნელოვანი განსხვავებები; არსებობს თუ არა სხვა არსებითი ასპექტები, რომლებიც ნახსენები უნდა იყოს მიმოხილვაში.

2. აკადემიური ხარისხის პროფილი (ებ)ი

(ცხრილის ფორმით)

დარგობრივ სფეროში შემთავაზებული ტიპური აკადემიური ხარისხები:

- პირველი საფეხური (დარგობრივი სფეროს სახელის/სპეციფიკური ნაწილი);
- მეორე საფეხური (დარგობრივი სფეროს სახელი / სპეციფიკური ნაწილი);

- მესამე საფეხური (დარგობრივი სფეროს სახელი / სპეციფიკური ნაწილი);

აკადემიური ხარისხის მფლობელების ტიპური დასაქმების სფეროები (პროფესიების რუკა)

- პირველი საფეხური;
- მეორე საფეხური;
- მესამე საფეხური.

დარგობრივი სფეროს როლი სხვა აკადემიური ხარისხის პროგრამებში, რომელი პროგრამები და რა გზებით.

3. სწავლის შედეგები და კომპეტენციები – საფეხურის დონის მახასიათებლები

(ცხრილის ფორმით)

- პირველი საფეხური (დარგობრივი და ზოგადი);
- მეორე საფეხური (დარგობრივი და ზოგადი);
- მესამე საფეხური (დარგობრივი და ზოგადი).

განსხვავებული საფეხურებისათვის, შესაბამის დარგობრივ და ზოგად კომპეტენციებში (ზოგადი კომპეტენციების თუნიგის სიიდან), რომელი წარმოადგენს სწავლის ძირითად შედეგს. ასევე გასათვალისწინებელია მისაღწევი კომპეტენციის დონე (რა უნდა იცოდეს და რისი გაკეთება უნდა შეეძლოს კურსდამთავრებულს).

კონსულტაციები ყველა დაინტერესებულ მხარესთან.

4. სტუდენტის სასწავლო დატვირთვა და ECTS-ის კრედიტები

ტიპური აკადემიური ხარისხის პროგრამის სტუდენტის სასწავლო დატვირთვა ასახული კრედიტებით:

- პირველი საფეხური (180-240?);
- მეორე საფეხური (60-90-120?);
- მესამე საფეხური (120-180-240?).

უმაღლესი განათლების ევროპულ სივრცეში, მოცემულ სფეროში არსებული ტენდენციები და განსხვავებები.

5. სწავლა, სწავლება და შეფასება

დარგობრივი სფეროს შესაბამისი კომპეტენციების მისაღწევად, სწავლის, სწავლებისა და შეფასების, საუკეთესო გამოცდილების სამი მაგალითი.

6. ხარისხის ამაღლება

თუნიგის ინსტრუმენტების გამოყენებაზე დარგობრივი სფეროსათვის დაკავშირებული დაკვირვებები პროგრამის შემუშავების, განხორციელების, მონიტორინგისა და გაუმჯობესების პროცესში.

2.2 დარგობრივი სფეროების მიერ მიღებული შედეგების შეჯამება

თუნიგის ხელს უწყობს დარგის თითოეული სფეროსთვის საკვანძო მახასიათებლების განსაზღვრას, როგორც პროექტის ნაწილი, შემუშავდა ე. წ. შედეგების შეჯამება შემდეგი დისციპლინებისათვის:

- ბიზნესის ადმინისტრირება;
- ქიმია;
- დედამიწის მეცნიერებები (გეოლოგია);
- განათლების მეცნიერება;
- ევროპის მცოდნეობა;
- ისტორია;
- მათემატიკა;
- საერთო საქმე;
- ფიზიკა.

აღნიშნულის ნახვა შესაძლებელია მომდევნო ფურცლებზე, ან თუნიგის ვებგვერდზე.

2.2.1. ბიზნესის ადმინისტრირება

1. შესავალი

ბიზნესის პროგრამების შემუშავების (ან უკვე შემუშავებულია) განსხვავებული გზების არსებობის გამო ძალზედ რთულია ევროპაში პირველი და მეორე საფეხურის ბიზნეს პროგრამების მიზნის, შინაარსისა და დარგობრივი კომპეტენციისათვის ერთი საერთო სტანდარტის შეთავაზება. მიუხედავად ამისა, ევროპულ უმაღლეს სასწავლებლებში არსებობს გარკვეული მსგავსება პირველი საფეხურის მიზნების, შინაარსისა და დარგობრივი კომპეტენციებთან მიმართებაში, მაშინ როდესაც შეხედულებები უფრო მეტად განსხვავდება მეორე საფეხურის პროგრამებზე, რაც შეეხება მესამე საფეხურს, დიდი მრავალფეროვნების არსებობის გამო, ის ფორმალურად არც განხილულა.

საერთოდ, ბიზნესორგანიზაციების (კერძო ან საჯარო) მუშაობის მახასიათებლები და მიზნები შეიძლება მრავალი სხვადასხვა პერსპექტივიდან აღიწეროს. ყველაზე ხშირად გამოყენება ბიზნესორგანიზაციის ბაზისური ფუნქციის იდენტიფიცირება "ფასეულობის ქსელის პერსპექ-

ტივის" მეშვეობით, რომელსაც მიეყვანა ბიზნესორგანიზაციების შემდეგ ფუძემდებლურ ფუნქციებთან:

- შესყიდვა;
- პროდუქტის და/ან მომსახურების წარმოება;
- გაყიდვა და მარკეტინგი;
- მომსახურება რეალიზაციამდე, რეალიზაციისას და რეალიზაციის შემდეგ.

გარდა აღნიშნულისა, არსებობს მთელი რიგი დამხმარე ფუნქციები, როგორიცაა: კომპანიის ინფრასტრუქტურის; კომპანიის სტრუქტურისა და სისტემების; საინფორმაციო სისტემებისა და ადამიანური რესურსების მენეჯმენტის დაგეგმვა, განვითარება და შენარჩუნება.

ბიზნესის უმაღლესდამთავრებულები ძირითადად ჩართულ უნდა იყვნენ ბიზნეს ორგანიზაციის ეკონომიკურ, საგეგმო და ადამიანური რესურსების მენეჯმენტის საკითხებში. ზოგადთეორიული თვალსაზრისიდან გამომდინარე, ამას მიეყვანა იმ შემდეგ ზოგად უნარებთან, რომელიც მოითხოვება სხვადასხვა ტიპის ორგანიზაციისა და სხვადასხვა დარგობრივ სფეროში, რათა უმაღლესდამთავრებულები მოეზადონ მუდმივგვალეზად ბიზნეს-გარემოსათვის:

ანალიზი გულისხმობს, განისაზღვროს:

- გარემო, რომელშიც პრობლემის გადაჭრა ხდება;
- დამგვება და ამოცანები პრობლემის გადასაჭრელად;
- პრობლემის გადასაჭრელად აუცილებელი რესურსები და კომპეტენციები.

არჩევა ნიშნავს, მაგალითად:

- გადაწყვეტილების მიღების უნარის ქონას;
- არჩევანის გაკეთებასთან ასოცირებული რისკებისა და გაურკვევლობების გაგნობიერებას;
- გაკეთებულ არჩევანზე დასკვნებისა და შედეგების ფორმულირებას;
- არჩევანის დაცვისა და არგუმენტირების უნარს.

განხორციელება მოითხოვს შემდეგ უნარებს:

- დაგეგმვა და ორგანიზება;
- მართებული გარემოს ჩამოყალიბება;
- ცვლილებების მართვა;
- არგუმენტირება და საქმის დამთავრება;
- აღქმა და ინფორმირებულობა;
- ლიდერობის უნარები.

2. აკადემიური ხარისხის პროფილ(ებ)ი და დასაქმება

კომპეტენციების მიხედვით, ბიზნესის პროგრამები და კურსები შეიძლება დახასიათდეს კომპეტენციების 3 ძირითად კატეგორიაზე ხაზგასმით:

1. ძირითადი ცოდნის კურსები;
2. ცოდნის გასაღრმავებელი კურსები, შემდეგი შესაძლო ორიენტაციით:
 - ვერტიკალური;
 - ჰორიზონტალური;
 - მრავალფეროვანი.
3. ზოგადი უნარების კურსები (დარგისგან დამოუკიდებელი), გაყოფილია:
 - ინსტრუმენტულ კომპეტენციებად;
 - ინტერპერსონალურ კომპეტენციებად;
 - სისტემურ კომპეტენციებად.

აღნიშნული კატეგორიების პრიორიტეტულობა დამოკიდებულია საფეხურზე.

ტიპური აკადემიური ხარისხები ბიზნესისათვის

საფეხური	ტიპური აკადემიური ხარისხი
პირველი	ბაკალავრის ხარისხი ბიზნესის ადმინისტრირებაში კომპანიის მისიის ძირითადი საკითხებზე ზოგადი წარმოდგენის მიცემაზეა მიმართული. ეს ნიშნავს, რომ სტუდენტების მომზადება მიმდინარეობს ძირითადი ცოდნის კურსებისა და ზოგადი უნარების (დარგისგან დამოუკიდებელი) კურსების მეშვეობით. ძირითადი ცოდნის საკითხები მოიცავს კურსებს: ექსპლუატაციის მენეჯმენტს/ლოჯისტიკას; გაყიდვასა და მარკეტინგს და დამხმარე ფუნქციებს, რომელსაც იძლევა ისეთი კურსები, როგორიცაა: ორგანიზება; ადამიანური რესურსების მენეჯმენტი; ფინანსები და საბუღალტრო აღრიცხვა; ზოგადი მენეჯმენტი. ამას ემატება ზოგადი ცოდნის კურსები, ჩვენ გამოვავლინეთ ინსტრუმენტული უნარების კურსები, როგორიცაა: ეკონომიკა (მაკრო და მიკრო); რაოდენობრივი მეთოდები (მათემატიკა, სტატისტიკა, ბაზრის კვლევა); სამართალი (ნაციონალური და/ან საერთაშორისო); საინფორმაციო ტექნოლოგიები (ცალკე ან სხვა კურსებთან ინტეგრირებული). ასევე ემატება პერსონალური და კომუნიკაციური კომპეტენციების განვითარების კურსები, როგორიცაა: ენის კურსები (ცალკე ან სხვა კურსებთან ინტეგრირებული) და პრეზენტაციის/კომუნიკაციის/ჯგუფში მუშაობის კურსები (ცალკე ან სხვა

	კურსებთან ინტეგრირებული). პირველი საფეხურის დასასრულს სისტემური უნარები (ტრანსფერული) დოკუმენტირებულია საბაკალავრო თეზისით, ინტერნატურით ან საქმიანობით, რომელიც ახდენს სხვადასხვა ბიზნესის სფეროში პრობლემების გადაჭრის შესაძლებლობების დოკუმენტირებას. ბაკალავრის აკადემიური ხარისხების პროგრამების უმრავლესობა არსებობს სპეციალიზაციის გარკვეული ხარისხით ზემოხსენებულ სფეროებში.
საფეხური	ტიპური აკადემიური ხარისხი
მეორე	მაგისტრის ხარისხი ჩვეულებრივად ფოკუსირებულია ცოდნის გასაღრმავებელ კურსებზე, შესაძლოა ორენტიაციით ვერტიკალური მიმართულებით, სადაც სტუდენტი აღრმავებს პირველი საფეხურის დისციპლინას, ან ჰორიზონტალურ/ინტრა-დისციპლინარულ მიმართულებებზე, სადაც სტუდენტი ამტებს ბიზნესის ახალ დარგობრივ სფეროებს, ან მრავალფეროვანი, რაც ნიშნავს ბიზნესთან არაპირდაპირ დაკავშირებული კურსებისა და
საფეხური	ტიპური აკადემიური ხარისხი
	საკითხების ჩართვას. მაგალითად, ფსიქოლოგია ან ინჟინერია. სამაგისტრო პროგრამა, როგორც წესი, მოიცავს თეზისის მნიშვნელოვან კომპონენტს, რომელშიც ჩვეულებრივად ჩართულია კონკრეტული ბიზნესკომპანიის საქმიანობის ერთი ან მეტი სფერო.
	მეორე საფეხური მოიცავს პროგრამების დიდ მრავალფეროვნებას, სპეციალიზაციის სხვადასხვა ტიპით.
მესამე	სადოქტორო ჩვეულებრივად მოითხოვს ამომწურავ თეზისში ასახული, მნიშვნელოვანი და ორიგინალური კვლევის განხილვასა და დაცვას

ბიზნესის ადმინისტრირების კურსდამთავრებულთა ტიპური დასაქმება (პროფესიების რუკა)

საფეხური	დასაქმება
პირველი	მირითადად, პირველი საფეხურის აკადემიური ხარისხი საშუალებას აძლევს მათ მფლობელებს დაიკავონ ექსპლუატაციის მენეჯმენტში/ლოჯისტიკაში; გაყიდვებსა და მარკეტინგში, ადამიანური რესურსების მენეჯმენტში, ფინანსებსა და საბურთალო აღრიცხვაში; ინფორმაციულ ტექნოლოგიებში; სხვადასხვა ტიპის სპეციალიზირებული ანალიზის

	ფუნქციით ორგანიზაციაში ჩვეულებრივად სტაჟიორის დონეზე.
მეორე და მესამე	მეორე საფეხურის აკადემიური ხარისხი ნიშნავს, რომ მისი მფლობელს შეუძლია დაიკავოს სპეციალისტის პოზიცია ექსპლუატაციის მენეჯმენტში/ლოჯისტიკაში; გაყიდვებისა და მარკეტინგში, ადამიანური რესურსების მენეჯმენტში, ფინანსებსა და საბურთალო აღრიცხვაში; სტრატეგიულ დაგეგმვაში; ინფორმაციულ ტექნოლოგიებში; ანალიზის სხვადასხვა ტიპის ფუნქცია, ხანდახან სტაჟიორის სამუშაო ეროვნულ და საერთაშორისო ორგანიზაციებში.

ბიზნესის როლი სხვა აკადემიური პროგრამებში

ბიზნესთან დაკავშირებული ზეერი დისციპლინა დაფუძნებულია ისეთი სხვადასხვა სამეცნიერო დარგის წვლილზე, როგორიცაა მათემატიკა, სტატისტიკა, ფსიქოლოგია, ინჟინერია, საინფორმაციო ტექნოლოგიები და ფილოსოფია. მეორეს მხრივ ბიზნესის მთელი რიგი სფეროები დაკავშირებულია ან გაელენას ახდენს სხვა აკადემიური ხარისხების პროგრამაზე. მაგალითად, საგნები: ორგანიზაცია და ადამიანური რესურსების მენეჯმენტი ბუნებრივად წარმოადგენენ თითქმის ყველა თანამდებობის ნაწილს, რომელსაც უმაღლესდამთავრებულები იკავებენ. ამ მიზეზით, ძალზედ რთულია ბიზნესისა და სხვა დისციპლინების ურთიერთობის სრულყოფილი ჩამონათვალის გაკეთება.

3. სწავლის შედეგები და კომპეტენციები - საფეხურის დონის მახასიათებლები

პირველი საფეხური		
საკვანძო	დარგობრივი	საკვანძო ზოგადი კომპეტენციები
კომპეტენციები		
სტუდენტს უნდა შეეძლოს:		
- საკუთარ გარემოში კომპანიის ანალიზისათვის ინსტრუმენტების გამოყენება და შეფასება;	- პროფესიის საბაზო ცოდნა;	- პროფესიის საბაზო ცოდნა;
- კომპანიის სპეციფიკურ გარემოში მუშაობა და იყოს სპეციალისტი გარკვეული ზომით;	- სწავლის სფეროს საბაზო ცოდნა;	- ინტერდისციპლინარ ჯგუფთან მუშაობის უნარი;
- სხვა ფუნქციებთან კოორდინირება;	- ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენები უნარი;	- ახალ სიტუაციაში ადაპტირების უნარი;
- თვით-გაცნობიერება;	- ახალ სიტუაციაში ადაპტირების უნარი;	- კომპიუტერზე მუშაობის ელემენტარული უნარი;
- იმ პრინციპების	- სწავლის უნარი;	- სწავლის უნარი;

არგუმენტირება, რომლებიც გამოყენებული იქნება პრობლემის გადასაწყვეტად, ძირითადად ოპერაციულ ან ტაქტიკურ დონეზე; - შეთავაზებული გადაწყვეტილების დაცვა; - გადაწყვეტილების მიღებისათვის მომზადება, ძირითადად ოპერაციულ ან ტაქტიკურ დონეზე;	- მშობლიურ ენაზე ზეპირი და წერილობითი პრეზენტაციების უნარი.
--	---

მეორე საფეხური

საკვანძო დარგობრივი კომპეტენციები	საკვანძო ზოგადი კომპეტენციები
სტუდენტს უნდა გააჩნდეს: - პირველი საფეხურის კომპეტენციები; - სტრატეგიული გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მონაწილეობის უნარი; - ხელმძღვანელობის ქვეშ კვლევის ჩატარების უნარი; - დამოუკიდებლად მუშაობის უნარი; - ჰოლისტიკური დასკვნის გაკეთების უნარი და სტრატეგიული გადაწყვეტილების კრიტიკული შეფასების შესაძლებლობა; - ცვლილებების მართვის უნარი; - საერთაშორისო მობილობა და ინტერკულტურული გაგება.	- ანალიზისა და სინთეზის უნარი; - პრობლემების გადაჭრა; - თვითკრიტიკის უნარი; - მეორე ენის ცოდნა.

მესამე საფეხური

საკვანძო დარგობრივი კომპეტენციები	საკვანძო ზოგადი კომპეტენციები
- დამოუკიდებელი, ორიგინალური, და საბოლოო ჯამში გამოქვეყნებადი კვლევის განხორციელების	- სპეციფიკურ სფეროში საექსპერტო უნარები; - კვლევის უნარი; - შემოქმედებითი მიდგომა;

უნარის დემონსტრირება ბიზნესის ერთ ან მეტ სფეროში ან ბიზნესის ანალიზთან, არჩევანთან და განხორციელებასთან დაკავშირებულ სფეროში.	- მულტიკულტურალიზმისა და მრავალფეროვნების პატივისცემა; - კრიტიკისა და თვითკრიტიკის უნარი.
--	--

კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან

ბიზნესი ფოკუსირებულია კერძო და საჯარო ორგანიზაციებში ფასეულობის შექმნაზე. ამ მიზეზით, ბუნებრივია, რომ ბიზნესპროგრამების განმახორციელებელი საგანმანათლებლო დაწესებულებები განათლებასა და კვლევაში თანამშრომლობენ ამ ორგანიზაციებთან და ძირითად დაინტერესებულ მხარეებთან უწყვეტი საკონსულტაციო პროცესი მიმდინარეობს.

სტუდენტების ჩართვასთან დაკავშირებით, აქ როგორც ჩანს არაა ბევრი ფორმალიზებული კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან, რომლებიც უზრუნველყოფენ ბიზნესპროგრამებს სტუდენტებისათვის. მიუხედავად ამისა, აქ მოსალოდნელია მზარდი კოოპერაცია.

4. სტუდენტის დატვირთვა და ECTS კრედიტები

საფეხური	ECTS კრედიტები (25-30 სტუდენტის სამუშაო საათი)
პირველი	ძირითადად 180 და გამონაკლის შემთხვევაში 240
მეორე	60, 90 ან 120 (ჩვეულებრივ)
მესამე	ძირითადად, სამწლიანი ფილოსოფიის დოქტორის პროგრამები

ევროპული ქვეყნების უმეტესობა პირველი საფეხურის ბაკალავრის ხარისხს ანიჭებს 180 კრედიტის შემდეგ. პირველი მოდელი დღეს ყველაზე მიღებულია. ზოგიერთი ქვეყანა ცვლილებების პროცესშია, რათა თავისი არსებული პროგრამები მიუსადაგონ "ზოლონიის" მოდელს. განსხვავებული მოდელებია მეორე საფეხურზე. მაგისტრის ხარისხი ენიჭება 60, 90 ან 120 კრედიტის გამომჟღავნების შემდეგ.

5. სწავლა, სწავლება და შეფასება

მთელი პროგრამის შინაარსის დონის მახასიათებლებთან შესაბამისობის დადგენის მიზნით, მსჯელობის საგანი უნდა გახდეს დაინტერესებული მხარეების მოლოდინი სწავლის შედეგებთან მიმართებაში. რეკომენდირებულია, რომ უმაღლესმა საგანმანათლებლო დაწესებულებებმა განიხილონ პროგრამის დასრულების შემდეგ მიღწეული

უნარები. განხილვისას უნდა გაირკვეს, მიიღეს თუ არა სტუდენტებმა სასწავლო პროცესში უნარები რათა ჩამოაყალიბონ:

1. საფუძველი,
2. საკვლევი პრობლემა,
3. მეთოდოლოგია,
4. ანალიზი,
5. დასკვნა,
6. რეკომენდაციები,
7. ლიტერატურა,
8. პრეზენტაცია/ენა/კომუნიკაცია,

როცა მათ წინაშე წამოიჭრება ბიზნესის კონტექსტიდან წამოსული პრობლემა. შეფასების ეს კრიტერიუმები წარმოადგენენ კრიტერიუმებს, რომლებსაც ლექტორები ხშირად იყენებენ სემინარის, პროექტის, სამეცნიერო თეზისისა და ა. შ. შესაფასებლად.

საუკეთესო გამოცდილება

პირველი საფეხურის პროგრამები ორიენტირებული უნდა იყოს ზოგადი განათლების მიღებაზე, იმისათვის, რომ სტუდენტები გაეცნონ ბიზნესის სხვადასხვა ფუნქციას, გარემოს, რომელშიც ხორციელდება ეს ფუნქციები და მათ ურთიერთდამოკიდებულებას. სწავლების ამ მიზნების მისაღწევად, ბიზნესორგანიზაციის პრობლემების სტრუქტურირების უნართან ერთად სტუდენტისთვის იმავდროულად აუცილებელია მთელი რიგი საბაზო დამხმარე ინსტრუმენტების, საორგანიზაციო და კომუნიკაციური უნარების გათავისება. სწავლის პირველი საფეხურის ამ მიზნების მისაღწევად, სტუდენტმა უნდა გამოსცადოს სწავლების ისეთი სხვადასხვა მეთოდი, როგორიცაა: ტრადიციული ლექციები და სავარჯიშოები, სემინარები, პროექტზე მუშაობა და კომპანიაში წამოჭრილი შედარებით მარტივი, პრაქტიკული ჯვარედინფუნქციური პრობლემების ანალიზი. აღნიშნულთან დამატებით და დაკავშირებით, სტუდენტმა ასევე უნდა გამოსცადოს შეფასების სხვადასხვა მეთოდი მიღწეული სწავლის შედეგების დოკუმენტირებისათვის. ეს ნიშნავს, რომ კურსის სწავლის მიზნები უნდა შეწყვილდეს სწავლებისა და სტუდენტის შეფასების შესაფერის მეთოდებთან. რისი მეშვეობითაც სტუდენტები არა მარტო განახორციელებენ დოკუმენტირებას თავიანთი საბაზისო ცოდნის დონისა, არამედ ისეთი უნარებისა, როგორიცაა: დამხმარე ინსტრუმენტების გამოყენება, საკუთარი საქმიანობის ორგანიზება, რეკომენდაციებისა და შედეგების არგუმენტირება და კომუნიკაცია. ეს ნიშნავს, რომ უმაღლესმა საგანმანათლებლო დაწესებულებამ პირველ საფეხურზეც კი უნდა გამოიყენოს სტუდენტის შეფასების მრავალფეროვანი მეთოდები.

განსაკუთრებით, შეფასების ისეთი მეთოდები, რომლებიც ამაღლებენ სტუდენტის ორგანიზაციულ, კომუნიკაციურ და სისტემურ კომპეტენციებს. პირველი საფეხურის შემდეგ სტუდენტების აქვთ, დასაქმების, მობილობისა და მთელი სიცოცხლის განმავლობაში სწავლის შესაძლებლობა.

სწავლება მეორე საფეხურზე ეფუძნება პირველ საფეხურის ძირითად ცოდნას. რაც შეეხება მიმართულებას, ის შეიძლება იყოს ვერტიკალური, ჰორიზონტალური ან მრავალფეროვანი. დარგობრივი ჯგუფის განზრახვაში არ შედის რაიმე სახის რეკომენდაციების მიცემა, გარდა იმისა, რომ ეს მიმართულებები უნდა დაეფუძნოს პირველ საფეხურზე მიღებულ ცოდნას. მეორე საფეხურზე, ისევე როგორც პირველზე, სწავლებისა და შეფასების მრავალფეროვანი მეთოდები უნდა იქნეს გამოყენებული, რათა შესაბამის სფეროში სტიმული მისცეს არა მარტო ცოდნის მიღებას, არამედ მოაზრადოს სტუდენტები პრობლემის გადასაჭრელად რელევანტური ინსტრუმენტების გამოსავლენად, ისევე როგორც სტიმული მისცეს ორგანიზებისა და კომუნიკაციის უნარებს და ბოლოს, სტუდენტებმა შეძლონ ბიზნესორგანიზაციის ფართო კონტექსტში პრობლემის გადაწყვეტის გზების პრეზენტირება.

6. განათლების ხარისხის ამაღლება

სტუდენტზე ორიენტირებულ ხარისხის განზომილებებს წარმოადგენენ:

- მობილობა;
- დასაქმება;
- სწავლა მთელი ცხოვრების განმავლობაში.

მეთოდები: ბიზნესპროგრამების შემუშავება კურსებით, რომლებიც დაფუძნებულია ზოგად და დარგობრივი კომპეტენციებზე; შინაარსის, განხორციელებისა და შეფასების თვალსაზრისით

შედეგები:

- სწავლის შედეგები აღწერილი ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციებით;
- სტუდენტის დატვირთვა;
- კრედიტების ტრანსფერისა და დაგროვების ევროპული სისტემა, რომელიც სწავლის შედეგებს სამუშაო დატვირთვასთან აკავშირებს.

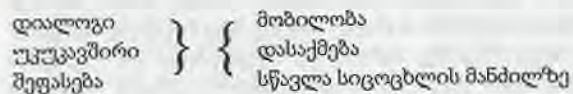
ძირითადი დაინტერესებული მხარეები, რომლებიც უნდა ჩაერთონ ხარისხის ამაღლებაში:

- აკადემიური პერსონალი;
- სტუდენტები;
- უმაღლესდამთავრებულები;
- დამსაქმებლები.

აღნიშნულ დაინტერესებულ მხარეებს თავისი წვლილი შეაქვთ:

- გამოცდილებით;
- ცოდნით;
- მოთხოვნით/საჭიროებით/სურვილით.

განათლების ხარისხის ამაღლების ძირითადი პროცესი, რომელშიც ჩართულია ყველა ძირითადი დაინტერესებული მხარე შეიძლება აღიწეროს შემდეგი მოდელით:

2.2.2. ქიმიკი

1. შესავალი დარგობრივ სფეროში

ქიმიკი ფიზიკასა და ბიოლოგიასთან ერთად ძირითად საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა რიგს მიეკუთვნება. ამ საგნის არსი ერთნაირად არის გაგებული ევროპისა და მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში. აქამდე არსებობდა გარკვეული საერთო მიდგომა (შეთანხმება), თუ როგორ უნდა ისწავლებოდეს ქიმიკი უნივერსიტეტებში. ფიზიკა და მათემატიკა ქიმიკოსმა სწავლების პირველ წელს უნდა აითვისოს იმდენად, რამდენადაც მათი ასპექტები ქიმიკის გაგების საფუძველს ქმნიან. როგორც წესი, ამას ფიზიკისა და მათემატიკის დეპარტამენტები უზრუნველყოფენ, თუმცა ხანდახან თავად ქიმიკოსები ასწავლიან ამ ორ საგანს სათანადო დონეზე.

დამოკიდებულება ქიმიკისა და ბიოლოგიას შორის უფრო რთული და კომპლექსურია. ბიოლოგია ტრადიციულად წარმოადგენდა საგანს, რომელიც აღწერიტა და კლასიფიკაციით შემოიფარგლება, მაგრამ თანამედროვე ბიოლოგია გასცდა ამ ჩარჩოებს და დღეს უნივერსიტეტებში ბიოლოგიის დარგი მრავალმხრივ ვითარდება.

ქიმიკოსები ხშირად ამბობენ, რომ "თანამედროვე ბიოლოგია – ეს ქიმიკია", რადგანაც ბევრი რამ ბიოლოგიაში შეისწავლება მოლეკულურ დონეზე. ასე რომ ბიოლოგს დღეს ქიმიკის უფრო ღრმა ცოდნა სჭირდება, ვიდრე უწინ, ისევე როგორც ქიმიკოსებს ბიოლოგიის მეტი ცოდნა სჭირდებათ.

ეს აისახა ბიოქიმიკის პროგრამების რაოდენობის ზრდასა და განვითარებაში, რომლებიც ცდილობენ გააერთიანონ ბიოლოგია და ქიმია.

თუმცა ბიოქიმიკი ევროპაში ერთნაირად არ ისწავლება: ის შეიძლება წარმოადგენდეს ქიმიკის დეპარტამენტის პროგრამას ნაწილს ან არა. ასე რომ ევროპის უნივერსიტეტებში არ არსებობს ქიმიკოსებსა და ბიოქიმიკოსებს შორის დისკუსიის ერთიანი პლატფორმა.

შეიძლება ამის შედეგია "ქიმიურ ბიოლოგიაში" ახალი აკადემიური პროგრამების განვითარების მზარდი ტენდენცია. ეს პროგრამები სოლიდურ ქიმიურ ბაზას ეყრდნობა, მაგრამ ბიოლოგიის მრავალ ელემენტს მოიცავს. მაგრამ იქაც, სადაც მსგავსი პროგრამები არ არსებობს, სავსებით ნათელია, რომ ქიმიკოსს სჭირდება ბიოლოგიაში გარკვეული ცოდნა (კომპეტენცია), და ამისათვის დამატებითი მიმართულება, განხილვა იქნა იდენტიფიცირებული. ქიმიკის ტრადიციული მიმართულებები ორგანული, არაორგანული და ფიზიკური ქიმია (ანალიზური ქიმია ბევრის მიერ განიხილება როგორც დამოუკიდებელი მიმართულება, მაგრამ ამასთან დაკავშირებით კონსენსუსი არ არსებობს: ანალიზური ქიმია ხშირად არაორგანული ქიმიკის კურსის ფარგლებში ისწავლება). ახალ მიმართულებას უწოდებენ "ბიოლოგიურ ქიმიკას", და თუნიკის პროექტზე მომუშავე ქიმიკოსების ჯგუფს მიაჩნია, რომ თანამედროვე ქიმიკის სწავლების პირველს საფეხურზე (ბაკალავრიატში) ამ საგნის სწავლება აუცილებელია, იმდენად, რამდენადაც ის კურსდამთავრებულის სავალდებულო კომპეტენციებს უზრუნველყოფს.

2. აკადემიური ხარისხის პროფილი და დასაქმება

ტიპური აკადემიური ხარისხები

საფეხური	აკადემიური ხარისხი
პირველი	ქიმიკის ბაკალავრი (BSc in Chemistry) იხ. www.eurobachelor.net
მეორე	ქიმიკის მაგისტრი (MSc in Chemistry) მაგისტრის ხარისხი შეიძლება იყოს კვლევითი, ან უფრო ხშირად, კვლევითი და პრაქტიკული პროგრამების ნარევი, რომელიც მოიცავს ევრობაკალავრის რეკომენდაციის ერთ-ერთ ქვედისციპლინას)
მესამე	ქიმიკის დოქტორი (PhD in Chemistry) კვლევითი ხარისხი, რომელიც მოითხოვს გამოცდასა და დისერტაციის დაცვას.

ქიმიკის კურსდამთავრებულთა ტიპური დასაქმება (პროფესიათა რუკა)

საფეხური	დასაქმების სფერო
პირველი	დიდი ბრიტანეთისა და ირლანდიის გარდა, პრაქტიკულად არ მოგვეპოვება ინფორმაცია, რადგანაც სხვაგან პრაქტიკულად პირველი საფეხურის კურსდამთავრებულები ჯერ არ არსებობენ.

მეორე	აქ ინფორმაცია არ გვაქვს არც ზრტიანეთისა და ირლანდიიდან, რადგანაც არსებული სამაგისტრო პროგრამები ერთწლიანი პროფესიული პროგრამების სახით არსებობს და გამიზნულია ქიმიურ/ფარმაცოლოგიურ ინდუსტრიაში მომუშავე პირთათვის.
მესამე	უმრავლესობა სავარაუდოდ საქმდება ქიმიურ/ფარმაცოლოგიურ ინდუსტრიაში და სიცოცხლის შემსწავლელ კომპანიებში. არაქიმიური პროფილით დასაქმების შემთხვევები ასევე ცნობილია, განსაკუთრებით ქვეყნებში, სადაც სუსტად ან საერთოდ არ არის განვითარებული ქიმიური ინდუსტრია.

ქიმიის როლი სხვა აკადემიურ პროგრამებში

ქიმიის სწავლება მნიშვნელოვანია ისეთი დარგების საბაკალავრო პროგრამების ფარგლებში, როგორიცაა: ბიოქიმია, ქიმიური ბიოლოგია, ქიმიური ინჟინერია, ფიზიკა, მექანიკური/ ელექტრული ინჟინერია.

3. სწავლის შედეგები და კომპეტენციები - საფეხურის დონის მახასიათებლები

დუბლინის მახასიათებლები შემუშავდა ისე, რომ შეიძლება მისი პირდაპირი მისადაგება ქიმიის სფეროს აკადემიური ხარისხებისადმი. შედეგად შეიქმნა "ქიმიის ბუდაპეშტის მახასიათებლები", რომელიც ქვემოთ არის მოცემული პირველი და მეორე საფეხურისათვის.

პირველი საფეხური
პირველი საფეხურის აკადემიური ხარისხი ქიმიაში ⁴ ენიჭებათ სტუდენტებს რომლებმაც შესაბამისი შეფასების შედეგად დაადასტურეს, რომ:
- გააჩნიათ ქიმიის ძირითადი მიმართულებების პირველი ცოდნა: ატომური, ორგანული, ფიზიკური, ბიოლოგიური და ანალიზური ქიმია; და აგრეთვე მათემატიკისა და ფიზიკის ცოდნა საჭირო მოცულობით; - გააჩნიათ ქიმიის სხვა მიმართულებების⁵ საფუძვლების ცოდნა; - ლაბორატორიული კურსების საფუძველზე განივითარეს ქიმიაში პრაქტიკული უნარ-ჩვევები, სულ მცირე ატომური, ორგანული და ფიზიკური ქიმიაში, სადაც ისინი როგორც ინდივიდუალურად, ასევე ჯგუფურად მუშაობდნენ;

⁴ ევროპული კვალიფიკაცია.

⁵ ისეთი როგორიცაა კომპიუტერული ქიმია, მასალების ქიმია, მაკრომოლეკულური ქიმია და რადიოქიმია.

- განივითარეს ზოგადი უნარ-ჩვევები ქიმიის კონტექსტში, რომელთა გამოყენება სხვა მრავალ კონტექსტშია შესაძლებელი;
- შეიძინეს სტანდარტული ცოდნა და კომპეტენცია, რომელიც მათ მეორე საფეხურის აკადემიური პროგრამების გასავლელათ ესაჭიროებათ.

ამ აკადემიური ხარისხის მქონენი (პირველი საფეხურის კურსდამთავრებულები):

- შეძლებენ რელევანტური სამეცნიერო მონაცემების მოპოვებას, ინტერპრეტაციასა და დასკვნების გაკეთებას, რომლებიც შესაბამის სამეცნიერო და ეთიკურ საკითხებს ასახავენ;
- შეძლებენ ინფორმაციის, იდეების, პრობლემებისა და მათი გადაჭრის გზების შესახებ კომუნიკაციას მომზადებულ აუდიტორიასთან;
- ექნებათ კომპეტენცია მოერგონ დასაქმების სფეროებს ქიმიის ინდუსტრიის ჩათვლით;
- ექნებათ განვითარებული სწავლის უნარი, რომელიც აუცილებელია სწავლის გაგრძელებისათვის (დამოუკიდებლობის მაღალი ხარისხით)

მეორე საფეხური
მეორე საფეხურის ხარისხი ენიჭებათ სტუდენტებს, რომლებმაც შესაბამისი შეფასების შედეგად დაადასტურეს, რომ:
- გააჩნიათ ცოდნა (და შეუძლიათ მისი გაცნობიერება), რომელიც ეყრდნობა და აფრცობს ბაკალავრიატში მიღებულ ცოდნას ქიმიაში, და ქმნის საფუძველს კვლევით კონტექსტში იდეების განვითარებისა და გამოყენებისათვის; - გააჩნიათ კომპეტენცია დასაქმდნენ პროფესიონალ ქიმიკოსად ქიმიისა და ამ ინდუსტრიის მონათესავე სფეროებში; - გააჩნიათ სტანდარტული ცოდნა და კომპეტენცია, რომელიც შესაბამის საფეხურის აკადემიური პროგრამების დამლევს საფუძველს ქმნის.
მეორე საფეხურის კურსდამთავრებულები:
- შეძლებენ ცოდნისა და პრობლემათა გადაჭრის უნარის გამოყენებას ახალ ან უცნობ გარემოში ქიმიასთან დაკავშირებულ მულტიდისციპლინურ კონტექსტში; - შეძლებენ ცოდნის ინტეგრაციასა და კომპლექსურ მოქმედებას, დასკვნების გამოტანას არასრული ან ლიმიტირებული ინფორმაციის პირობებში, რომელიც ასევე ასახავს კვლევასთან დაკავშირებულ

ეთიკურ საკითხებს;

- შეძლებენ დასკვნებისა და მათი გაკეთებისათვის საჭირო ინფორმაციის კომუნიკაციას როგორც პროფესიულ, ასევე არაპროფესიულ აუდიტორიასთან მკაფიოდ და ცალსახად;
- განავითარეს სწავლის უნარი, რომელიც აუცილებელია სწავლის გაგრძელებისათვის დამოუკიდებელ პირობებში და ექნებათ საკუთარი პროფესიული განვითარების პასუხისმგებლობა.

ქიმიის სამუშაო ჯგუფმა განსაზღვრა ევროპაკალაგერის ჩარჩო პირველი საფეხურისათვის. ეს ჩარჩო პირდაპირ შეესაბამება ზოგადი კომპეტენციების თუნიგის სიას და აყალიბებს დარგობრივ კომპეტენციებს. პირველი საფეხურის ზოგადი კომპეტენციები არის (ჩამონათვალი კომპეტენციების მნიშვნელობას არ ასახავს):

- ცოდნის პრაქტიკული გამოყენების უნარი;
- დაგეგმვა და დროის მენეჯმენტი;
- მშობლიურ ენაზე ზეპირი და წერილი კომუნიკაცია;
- მეორე ძირითადი ევროპული ენის ცოდნა;
- ანალიზისა და სინთეზის უნარი (ზოგადი და არა ქიმიური მნიშვნელობით);
- სწავლის უნარი;
- ინფორმაციის მენეჯმენტის უნარი (სხვადასხვა წყაროდან ინფორმაციის მოპოვების უნარი);
- ახალ გარემოსთან შეგუების უნარი;
- პრობლემების გადაჭრა;
- გადაწყვეტილების მიღება;
- ჯგუფური მუშაობა;
- დამოუკიდებელი მუშაობის უნარი;
- ეთიკური საკითხების ცოდნა და გაცნობიერება.

დარგობრივი კომპეტენციების შესახებ დისკუსიის დროს, პირველი საფეხურისათვის გამოიყო:

1. ქიმიასთან დაკავშირებული კოგნიტური უნარები და შესაძლებლობები
- 1.1. ქიმიასთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი ფაქტების, კონცეფციების, პრინციპებისა და თეორიების ცოდნისა და გაცნობიერების დემონსტრირების შესაძლებლობა.
- 1.2. ამ ცოდნის გამოყენების შესაძლებლობა ამ თუ მომხდენავე სფეროებში ხარისხობრივი და რაოდენობრივი პრობლემების გადაჭრისათვის.
- 1.3. ქიმიური ინფორმაციისა და მონაცემების შეფასების, ინტერპრეტაციისა და სინთეზის უნარი.
- 1.4. კარგი მენეჯმენტისა და პრაქტიკის ამოცნობისა და გამოყენების შესაძლებლობა.

1.5. ინფორმირებული აუდიტორიისათვის სამეცნიერო მასალისა და არგუმენტების პრეზენტაციის უნარი როგორც წერილი, ასევე ზეპირი ფორმით.

1.6. ქიმიურ ინფორმაციასთან დაკავშირებული მონაცემთა დამუშავებისა და კომპიუტერული უნარები.

2. ქიმიასთან დაკავშირებული პრაქტიკული უნარები

- 2.1. ქიმიურ მასალებთან მუშაობისას უსაფრთხოების წესების დაცვის უნარი მათი ფიზიკური და ქიმიური თვისებების გათვალისწინებით.
- 2.2. სტანდარტული ლაბორატორიული პროცედურების განხორციელების უნარი, რომელიც სპეციალური აპარატურის გამოყენებას გულისხმობს სინთეზური და ანალიზური საქმიანობისას, როგორც ორგანულ, ასევე არაორგანულ სისტემებთან მიმართებაში.
- 2.3. ქიმიური თვისებების, მოვლენებისა და ცვლილებების მონიტორინგის უნარი დაკვირვებისა და გაზომვის გზით და შესაბამისი დოკუმენტაციის წარმოების უნარი.
- 2.4. ლაბორატორიული დაკვირვებებისა და გაზომვების შედეგად მიღებული ინფორმაციის ინტერპრეტაციის შესაძლებლობა და შესაბამის თეორიებთან მათი შესაბამისობა.

თუნიგის მესამე ფაზაში ქიმიის ჯგუფი გეგმავს განაგრძოს მუშაობა დარგობრივ კომპეტენციებზე.

კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან

თუნიგის ქიმიის ჯგუფი შედგებოდა ქიმიის თემატური ევროპული ქსელის (European Chemistry Thematic Network - ECTN) წევრებისაგან, რომელიც 1996 წლიდან წარმატებით მუშაობს. ქსელს ევროკავშირის კომისია აფინანსებს. ქსელი ძირითადად აკადემიურ ინსტიტუტებს მოიცავს, საკმაოდ რთულია ინდუსტრიის წარმომადგენლების ჩართვა მათი დროის უცმარისობის გამო. მიუხედავად ამისა, ქიმიის რამდენიმე ეროვნული საზოგადოება ECTN-ის წევრია, და ეს საზოგადოებები ინდუსტრიის წარმომადგენლებსაც მოიცავს. ეს საზოგადოება ცდილობს მეტად ჩართოს ინდუსტრიის წარმომადგენლები და გააღრმავოს კონტაქტი ისეთ ორგანიზაციებთან, როგორიცაა ევროპის ქიმიური ინდუსტრიის საბჭო (European Chemistry Thematic Network - ECTN). თუმცა დისტანცია CEFIC-სა და ინდუსტრიას შორის მაინც დიდია. ასე რომ ჩვენ ვერ მივაგენით კორექტულ მექანიზმს ევროპულ დონეზე, რომ ჩაგვეერთო ინდუსტრია ჩვენს დისკუსიებში.

ეროვნულ დონეზე სიტუაცია განსხვავებულია. ასე მაგალითად, 2004 წლის ნოემბერში გერმანიაში ჩატარდა ერთდღიანი შეხვედრა, რომელშიც

მონაწილეობდნენ როგორც აკადემიური, ისე სამრეწველო სფეროების წარმომადგენლები. განხილვის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საკითხს სხვადასხვა საფეხურის კურსდამთავრებულთა დასაქმების პრობლემა წარმოადგენდა. გარდა ამისა, ინდუსტრიის წარმომადგენლებს აუხსნეს ბოლონის რეფორმების არსი, მათი მნიშვნელობა და გავლენა ქიმიის სწავლებისათვის გერმანიაში. მსგავსი შეხვედრები სხვა ქვეყნებშიც ტარდება.

სხვა პოტენციური შესაძლებლობას წარმოადგენს დიალოგი აკადემიურ წრეებსა და სტუდენტებს შორის, როგორც შედგა ბოლონის სემინარზე "ქიმიის სწავლება უმაღლესი განათლების ევროპულ სივრცეში" დრეზდენში (გერმანია), 2004 წლის ივნისში. ამ შეხვედრაში 25 ქვეყნის ორასამდე წარმომადგენელი მონაწილეობდა, მაგრამ ორგანიზატორთა მრავალრიცხოვანი მცდელობების მიუხედავად, ჩაერთოთ სტუდენტები, მათი მონაწილეობა თითქმის ნულოვანი იყო. ამის ერთ-ერთ მიზეზად გვესახება ის, რომ მიუხედავად სტუდენტთა ევროპული ორგანიზაციის ESIB-ის არსებობისა, ქიმიკოს-სტუდენტთა მსგავსი ორგანიზაცია არ არსებობს.

4. სტუდენტის დატვირთვა და ECTS

ტიპური აკადემიური პროგრამების მოცულობა, გამოსახული ECTS კრედიტებით

საფეხური	ECTS კრედიტები
პირველი	180
მეორე	120
მესამე	პროგრამების ხანგრძლივობა საშუალოდ 3-4წელია

დარგობრივი ტენდენციები და განსხვავებები უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის ფარგლებში

ქიმია ერთადერთი დარგია, რომლისთვისაც ბაკალავრიატის ევროპული ჩარჩო შეიქმნა (ქიმიის ევრობაკალავრი). ევრობაკალავრის სერტიფიკატი ხელმისაწვდომია დაინტერესებული ინსტიტუტებისათვის, და მის მიღებას სოკრატეს პროგრამის ფარგლებში ევროკავშირის კომისია უწყობს ხელს.

ქიმია ასევე ერთადერთი დარგია, რომლისთვისაც სპეციალური ბოლონის სემინარი გაიმართა: "ქიმიის სწავლება უმაღლესი განათლების ევროპულ სივრცეში" დრეზდენის ტექნიკურ უნივერსიტეტში (გერმანია), 2004 წლის ივნისში. სემინარის დასკვნები და რეკომენდაციები, რომლებიც სწავლების სამივე საფეხურს მოიცავს, შეიძლება ნახოთ 2005 წლის ბერგენის სამიტის ოფიციალურ ვებგვერდზე www.bologna-bergen2005.no "ბოლონის სემინარის" სათაურით.

ქიმიის ინდუსტრია ევროპაში კვალინდებურად მნიშვნელოვანია და 3 მილიონამდე ადამიანს ასაქმებს. ზევრ მათგანს აკადემიური ხარისხი სწორედ ქიმიაში აქვს მიღებული, და ინდუსტრია იწყებს ევროპაში ახლად შემოღებული აკადემიური ხარისხების პრობლემის გაცნობიერებას.

ტრადიციულად ქიმია სამ მთავარ მიმართულებად იყოფა: ორგანული, არაორგანული და ფიზიკური. ზოგ ინსტიტუტში მეოთხე, ანალიზური ქიმია, ცალკე მიმართულების სახით არის წარმოდგენილი. მაგრამ ხშირად არაორგანული ქიმიის ნაწილად განიხილება. როგორც არ უნდა იყოს, ქიმია ბიოლოგიის მიმართულებით ვითარდება, ასე რომ ზევრ ქვეყანაში შემოდის ახალი პროგრამები "ქიმიურ ბიოლოგიაში" (გარდა ამისა არსებობს მასთან მონათესავე, მაგრამ დამოუკიდებელი დისციპლინა "ზიოქიმია"). სავარაუდოდ ბიოლოგიური ქიმიის ეს ახალი მიმართულება მალე დაემატება სამ ძირითად მიმართულებას.

ქიმია მკაფიოდ ჩამოყალიბებული სფეროა, ასე რომ ევროპის ქვეყნებში არ არის პრინციპული განსხვავება პროგრამებს შორის. ერთ მნიშვნელოვან განსხვავებას პროგრამულ დონეზე ლაბორატორიული კურსებისათვის განკუთვნილი დრო წარმოადგენს. ლაბორატორიები ძვირია და მნიშვნელოვან ადამიანურ რესურსს მოითხოვს, ასე რომ არსებობს ფინანსური პრობლემების გამო (როგორც ყოველთვის უნივერსიტეტებში) ლაბორატორიული კურსების შემცირების გარკვეული ტენდენცია.

5. სწავლა, სწავლება და შეჯასება

სწავლებისა და სწავლის მეთოდები და ტექნიკა ინსტიტუტებისა და ქვეყნების განსხვავების გათვალისწინებით

ქიმიის შემთხვევაში განსხვავება ინსტიტუტებსა და ქვეყნებს შორის დიდი არ არის. ასე რომ სწავლებისა და სწავლის მეთოდები და ტექნიკა პრინციპულად არ განსხვავდება, განსხვავებულია მათი გამოყენების ხარისხი. როგორც ზემოთ უკვე აღინიშნა, პრაქტიკულ კურსებს დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ქიმიკოსის განათლებაში, იმავდროულად ეს სწავლების ყველაზე უფრო ძვირი კომპონენტია. რადგანაც მოითხოვს ლაბორატორიებს, ზედამხედველობას, ძვირადღირებულ აპარატურასა და ქიმიურ სუბსტანციებს და ა.შ. იმის გათვალისწინებით, რომ ზოგიერთ ქვეყანაში სტუდენტთა რაოდენობა საკმაოდ მაღალია, ეს იმას ნიშნავს, რომ ყოველთვის არაა შესაძლებელი სტუდენტებმა ისეთი მოცულობის პრაქტიკული სწავლება მიიღონ, როგორც ეს მოეთხოვებათ პირველ საფეხურზე. ეს დეფიციტი შესაძლოა მეორე და მესამე საფეხურზე ანაზღაურდეს, მაგრამ აქ სტუდენტთა რაოდენობა უფრო მცირეა.

კომპეტენციის განვითარება

ინტენსიური დისკუსია მიმდინარეობს იმის თაობაზე, თუ რამდენად არის შესაძლებელი ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციების დაყოფა. ზოგ დარგობრივ სფეროში არის შემთავაზება დაინერგოს კრედიტების გარკვეული რაოდენობის სპეციალური კურსები, რომლებიც ზოგადი კომპეტენციის განვითარებას მოხმარდება და წაკითხული იქნება სხვა დარგის წარმომადგენლის მიერ, ჩვენი აზრით, ქიმიის შემთხვევაში ეს არაა საჭირო და ზიანის მომტანიც კი შეიძლება იყოს. კომპეტენციების ეს ორი ტიპი, როგორც ამას ქვემოთ ვნახავთ, ხშირად განუყოფელია.

ზოგად კომპეტენციებზე ჩვენმა მუშაობამ ნათლად აჩვენა, რომ ზემოთ აღნიშნული კომპეტენციების განვითარება შესაძლოა ნორმალური სასწავლო პროცესის ფარგლებში (თუმცა მასწავლებლები და სტუდენტები წარსულში ამას ასე არ აღიქვამდნენ). ერთადერთი საკვანძო კვალიფიკაცია, რომელიც დამატებით მუშაობას მოითხოვს, არის ჯგუფური მუშაობის უნარის გამოუმუშავება, რაც წარსულში კურიკულუმში არ იყო შესაბამისად ასახული. სხვა საკვანძო კომპეტენციები ჩვეულებრივი სასწავლო პროცესის მსვლელობისას გამოუმუშავდება და არ იქნება გამოყოფილი დარგობრივი სწავლებისაგან.

ზოგ ქვეყანაში სპეციალურ საკითხად განიხილება დასაქმების პრობლემა, რადგანაც ბოლონიის დეკლარაციის გამოთქმა “შრომის ბაზართან შესაბამისობა” არასწორედ იქნა გაგებული თარგმანის უზუსტობის გამო. ჩვენ ქიმიკოსებს ხშირად გვგონია, რომ ქიმიის ბაკალავრი ვერ დასაქმდება ქიმიის ინდუსტრიაში, მაგალითად, იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ აქამდე უზრალოდ არ არსებობდნენ ბაკალავრები ზოგ ქვეყანაში. მაგრამ თანდათანობით ნათელი ხდება, რომ სიტუაცია იცვლება და მრეწველობა შეცვლის თავის დამოკიდებულებას, როდესაც ინსიტუტები შესთავაზებენ და აუხსნიან მას ქიმიის ბაკალავრის რაობას დიპლომის დანართის მეშვეობით.

რამდენად საზიანო შეიძლება იყოს დისკუსია დასაქმების შესახებ ნათლად ჩანს, თუ ჩვენ ისტორიის ბაკალავრის საკითხს განვიხილავთ. ამ სპეციალისტების დასაქმება ნამდვილად შეიძლება, მაგრამ არა ისტორიის მრეწველობაში! ისინი დასაქმებადი არიან მათი ზოგადი კომპეტენციის გამო და რიგ შემთხვევებში დასაქმდებიან “ისტორიასთან დაკავშირებულ” სფეროებში.

ეს ასეა ქიმიკოსების შემთხვევაშიც, როგორც ამას დიდ ბრიტანეთსა და ირლანდიაში არსებული ვითარება გვაჩვენებს. აქ ქიმიკოსი ბაკალავრი საქმდება როგორც ქიმიის სფეროში, ისე მის ფარგლებს გარეთაც.

ევროპას სჭირდება ბაკალავრები ქიმიის ცოდნით, სადაც არ უნდა დასაქმდნენ ისინი!

დარგობრივი კომპეტენციის გამოყენება: სამი მაგალითი

განვიხილავთ კომპეტენციის გამოყენების სამ ასპექტს, როგორცაა სწავლება, სწავლა და შეფასება. მასალის შეგროვების მიზნით კითხვები დაუესვით ქიმიის ჯგუფის წევრებს. სამი ასეთი კითხვა აქა მოყვანილი:

როგორ ეხმარებით სტუდენტებს ამ კომპეტენციის მიღწევაში თქვენი სწავლების მეთოდებით?

რა სასწავლო აქტივობაში არიან ჩართული თქვენი სტუდენტები ამ კომპეტენციის განვითარების მიზნით?

როგორ აფასებთ, მიაღწია თუ არა და რამდენს სტუდენტმა ამ კომპეტენციას?

შეირჩა ათი დარგობრივი კომპეტენცია და ჯგუფის წევრებს უნდა ეპასუხათ მათთვის განკუთვნილი კომპეტენციების შესახებ სამივე კითხვაზე. სწავლების პირველი საფეხურისათვის ჯგუფის წევრების მიერ ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანად წინასწარ განსაზღვრული კომპეტენციები შეიძლება განვიხილოთ როგორც ქიმიკოსის განათლების ჭეშმარიტი “საკვანძო კომპეტენცია”. ქვემოთ მოყვანილია სამი მაგალითი. ყველა შემთხვევაში მოცემულია შესაბამისი კომპეტენცია.

ნეოლოგური ფაქტების, კონცეფციების, პრინციპებისა და თეორიების ცოდნისა და გაგნობიერების დემონსტრირების შესაძლებლობა (საფრანგეთი, GGrand Ecole). შესაბამისი ზოგადი უნარები: პრაქტიკაში ცოდნის გამოყენება, მშობლიურ ენაზე ზეპირი და წერილობითი ფორმით კომუნიკაციის უნარი, ინფორმაციის მენეჯმენტის უნარი, ანალიზისა და სინთეზის უნარი, ახალ გარემოსთან ადაპტირების უნარი, პრობლემების გადაჭრა, დამოუკიდებელი მუშაობის უნარი.

როგორ ეხმარებით სტუდენტებს ამ კომპეტენციის მიღწევაში თქვენი სწავლების მეთოდებით?

ლექციები, პრობლემური კლასები, პრაქტიკული მეცადინეობა და კვლევითი პროექტები. ცოდნა და გაგნობიერება მოწმდება წერილობითი ფორმით კითხვებზე პასუხის გაცემით (პრობლემური კლასები ან გამოცდები) ან კვლევითი პროექტის ზეპირი პრეზენტაციით, ან ჯგუფის წინაშე კითხვებზე პასუხების წარდგენით.

რა სასწავლო აქტივობაში არიან ჩართული თქვენი სტუდენტები ამ კომპეტენციის განვითარების მიზნით?

ლექციები, პრობლემური კლასები, პრაქტიკული მეცადინეობა, საწარმოო პრაქტიკა და კვლევითი პროექტი.

როგორ აფასებთ, მიაღწია თუ არა და რამდენად სტუდენტმა ამ კომპეტენციას?

წერილობითი (ხანძრან ზეპირი) გამოცდის მეშვეობით, პრაქტიკული სამუშაოს უწყვეტი შეფასებით და პრობლემური კლასებით. კვლევითი პროექტის შეფასება მოიცავს ზეპირ პრეზენტაციას, რომელშიც ფასდება როგორც სამეცნიერო სამუშაო, ასევე კომუნიკაციის უნარი.

შეფასებული სამუშაო სტუდენტს უბრუნდება. სამუშაო ყოველთვის ნიშნით ფასდება და სემესტრის ბოლოს სტუდენტებს ეგნობებათ ჯგუფში რანჟირების შესახებ. სტუდენტებს, რომლებსაც პრობლემები აქვთ, ეხაუბრება კურსის კოორდინატორი ან, საჭიროების შემთხვევაში, პროგრამის ხელმძღვანელი.

ყოველ სემესტრში არის შეხვედრა, რომელსაც ყველა მასწავლებელი და კლასების არჩეული წარმომადგენლები ესწრებიან. ამ შეხვედრაზე განიხილება იმ სტუდენტების მოსწრება, ვინც ვერ მიაღწია მინიმალურ მოთხოვნებს, განისაზღვრება ამის გამომწვევი მიზეზები და, საჭიროების შემთხვევაში ხდება გასაუბრება სტუდენტთან.

ახალი პრობლემების შეცნობისა და ანალიზის შესაძლებლობა და მათი გადაჭრის სტრატეგიების დაგეგმვა (ნორვეგია). შესაბამისი ზოგადი უნარები: პრაქტიკაში ცოდნის გამოყენება, მშობლიურ ენაზე წერილობითი ფორმით კომუნიკაციის უნარი, ინფორმაციის მენეჯმენტის უნარი, ანალიზისა და სინთეზის უნარი, პრობლემების გადაჭრა, გადაწყვეტილების მიღება, დამოუკიდებელი მუშაობის უნარი.

როგორ ეხმარებით სტუდენტებს ამ კომპეტენციის მიღწევაში თქვენი სწავლების მეთოდებით?

სტუდენტები ზედამხედველობის ქვეშ ასრულებენ ლაბორატორიულ სამუშაოს, უნარები მუშავდება კითხვა-პასუხის სესიების დროს და ა.შ. მიღწეული შედეგების აისახება ლაბორატორიული სამუშაოს ანგარიშში, რომელიც სათანადო თეორიას უნდა ასახავდეს.

რა სასწავლო აქტივობაში არიან ჩართული თქვენი სტუდენტები ამ კომპეტენციის განვითარების მიზნით?

ლაბორატორიული მეცადინეობა, ანგარიშების ამ უნარების მიღწევის ყველაზე მნიშვნელოვან მეთოდია.

როგორ აფასებთ, მიაღწია თუ არა და რამდენად სტუდენტმა ამ კომპეტენციას?

სტუდენტების ლაბორატორიული მუშაობა უწყვეტად ფასდება ლაბორატორიაში მყოფი პერსონალის მიერ და ანგარიშები გულდასმით მოწმდება. ასევე მნიშვნელოვანია ლაბორატორიული სამუშაოს დასრულების შემდეგ ჩატარებული გამოცდები.

პრაქტიკული კვლევების დაგეგმვა, დიზაინი და განხორციელება (ესპანეთი). შესაბამისი ზოგადი უნარები: პრაქტიკაში ცოდნის გამოყენება, დაგეგმვა და დროის მენეჯმენტი, მშობლიურ ენაზე წერილობითი და ზეპირი ფორმით კომუნიკაციის უნარი, ინფორმაციის მენეჯმენტის უნარი, ანალიზისა და სინთეზის უნარი, ახალ გარემოსთან შეგუების უნარი, პრობლემების გადაჭრა, გადაწყვეტილების მიღება, დამოუკიდებელი მუშაობის უნარი, ეთიკური საკითხების განხილვა.

როგორ ეხმარებით სტუდენტებს ამ კომპეტენციის მიღწევაში თქვენი სწავლების მეთოდებით?

პრაქტიკული სავარჯიშოებისა და მაგალითების გამოყენებით: კითხვის მკაფიოდ ჩამოყალიბება, სტუდენტები უნდა გაეცნონ და მათ უნდა დავეხმაროთ კორექტული სტრატეგიის სტუმის განვითარებაში. საშინაო დავალებები შერჩეულ საკითხებზე სტუდენტებს ჯგუფური მუშაობის პროცესში ეხმარება. კლასში ჩატარებული სამუშაოს დისკუსია, შედეგების რეკონსტრუქციის მიზნით.

რა სასწავლო აქტივობაში არიან ჩართული თქვენი სტუდენტები ამ კომპეტენციის განვითარების მიზნით?

სემინარები და ინდივიდუალური კონსულტაციები. მონაწილეობა დისკუსიებში პრეზენტაციის შემდეგ ანალიზი.

როგორ აფასებთ, მიაღწია თუ არა და რამდენად სტუდენტმა ამ კომპეტენციას?

საშინაო დავალების შემოწმება ინდივიდუალური მუშაობის დროს.

6. განათლების ხარისხის ამაღლება

პროექტის ფარგლებში განისაზღვრა ახალი პროგრამების შექმნისათვის საჭირო ეტაპები:

1. აკადემიური და პროფესიული პროფილის განსაზღვრა: სწავლის შედეგებისა და ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციების ფრომატში თარგმნა
2. კურიკულუმის ფორმატით თარგმნა
3. მოდულებისა და სწავლების, სწავლისა და შეფასების ფორმატში თარგმნა
4. პროგრამის ხარისხის უზრუნველყოფა: მონიტორინგის, შეფასებისა და განახლების პროცედურების შემუშავება

ეს მიდგომა ქიმიის შემთხვევაში არ შეიძლება თანაბრად იქნეს გამოყენებული პირველი, მეორე და მესამე საფეხურის პროგრამებთან მიმართებაში. აუცილებელია დისკუსიის გაგრძელება პირველი და მეოთხე პუნქტების და არა საფეხურების შესაბამისად.

აკადემიური და პროფესიული პროფილის განსაზღვრა: სწავლის შედეგებისა და ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციების ენაზე თარგმნა

პირველი საფეხური

ევროპაში არსებობს აკადემიური და გამოყენებითი საბაკალავრო პროგრამები, მაგრამ როგორც ჩანს, ქიმიის დარგში მხოლოდ მცირე რაოდენობითაა გამოყენებითი პროგრამები. ასეთი პროგრამები უფრო ხშირად ქიმიური ინჟინერიის სფეროში გვხვდება. ბოლო დროს ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა, რომ უფრო ხშირია 180 კრედიტის პროგრამები, თუმცა ევროპის აღმოსავლეთ ნაწილში ცხადია ტენდენცია 240 კრედიტის პროგრამებისაკენ. ესპანეთს ჯერ საბოლოო გადაწყვეტილება არ მიუღია, თუმცა კატალონიაში საპილოტო 180 კრედიტის პროგრამა ხორციელდება.

ჩვენ არ განგვიხილავს განსხვავება 180 და 240 კრედიტის პროგრამებს შორის. აქ ბევრია პოლიტიკური და არა დარგობრივი მიზეზი.

მეორე საფეხური

სავარაუდოდ "აკადემიური" ტიპის სამაგისტრო პროგრამები პოსტბოლონიის ევროპაში ნორმად იქცევა. დრეზდენის სემინარზე შემდეგი რეკომენდაციები შემუშავდა:

- სამაგისტრო პროგრამა უნდა მოიცავდეს 120 კრედიტს;

- სამაგისტრო წაშრომი სულ მცირე 30 კრედიტს უნდა მოიცავდეს და კვლევითი სამუშაო ისე უნდა დაიგეგმოს, რომ ხელი არ შეუშალოს სტუდენტის მობილობას;
- მეორე საფეხურზე უნივერსიტეტებს მძიმე კონკურენცია მოუწევთ როგორც ეროვნულ, ისე საერთაშორისო დონეზე საუკეთესო სტუდენტებისათვის. ასე რომ მათ მიმზიდველი პროგრამების შექმნა მოუწევთ, რომლებშიც ინდივიდუალური სტრუქტურები აისახება;
- "ევრომაგისტრის პროფილის" დეფინიცია ევრობაკალავრთან ანალოგიით შეუმდებელია მისი სპეციალიზაციის მაღალი ხარისხის გამო. მიუხედავად ამისა, ერთობლივი აკადემიური ხარისხის პროგრამა ERASMUS MUNDUS-ის ფარგლებში შეიძლება სანიმუშო იყოს ქიმიის ქემშიარიტი "ევროპული" კვალიფიკაციის განვითარებისათვის;
- მეორე საფეხურზე სწავლის წინაპირობები მოქნილი და გოიერულად შერჩეული უნდა იყოს პროგრამების მიმზიდველობის მიზნით. გათვალისწინებული უნდა იყოს ლისაბონის კონვენციით განსაზღვრული ხელმისაწვდომობა. ქვოტების სისტემა არ უნდა შემოიღონ, რადგანაც ეს უგულებელყოფს როგორც კერძო პირის. ისე ინსტიტუტის უფლებებს;
- სპეციფიკური სიტუაციების მოგვარებისათვის მეტი მოქნილობა უნდა გამოვიჩინოთ (ორიენტაციის შეცვლა, არაევროპელი სტუდენტები, განსაკუთრებით ნიჭიერი სტუდენტები)
- საუკეთესო სტუდენტებს უნდა შეეძლოს პირობები სადოქტორო პროგრამებზე სამაგისტრო პროგრამის დასრულების გარეშე გადავიდნენ, როგორც ეს ჰელსინკის "ბოლონიის სერიის" მაგისტრატურის კონფერენციაზე აღინიშნა;
- საფუძვლად მიღებულია, რომ მეორე საფეხურის კვალიფიკაციის მიღწევისათვის ჯამში საშუალოდ ხუთი წელია საჭირო, თუმცა ზუსტი ხანგრძლივობა დამოკიდებულია სწავლის შედეგებზე. იქ, სადაც სქემა 4+1 და არა 3+2 არის, შესაძლოა ერთწლიან პროგრამაზე ჩარიცხვისათვის საჭირო გახდეს დამატებითი კურსები ან სამუშაო გამოცდილება;
- სამაგისტრო პროგრამის საგნები მოთხოვნის საფუძველზე ინგლისურად უნდა ისწავლებოდეს, შესაძლებლობის ფარგლებში.

ბრიტანეთის მეორე საფეხურის ერთწლიანი სამაგისტრო პროგრამა უფრო "პროფესიული" ხასიათისაა, მაგრამ კონტინენტურ ევროპაში ეს ტენდენცია არ შეინიშნება. პირიქით, სახეზეა 90-120 კრედიტის სამაგისტრო პროგრამების განვითარება ჰელსინკის რეკომენდაციების მიხედვით. სადოქტორო პროგრამაზე სწავლის გაგრძელების საკითხი მაგისტრის ხარისხის მიღების გარეშე ჯერ კიდევ განხილვის ეტაპზეა სხვადასხვა ქვეყანაში, მაგრამ სათანადო მექანიზმები მალე დაინერგება.

მესამე საფეხური

ქიმიის მესამე საფეხურს მხოლოდ აკადემიური პროფილი აქვს. ტრადიციულად ის მხოლოდ კვლევითი (როგორც ფუნდამენტური, ისე

გამოყენებით) კომპონენტისგან შედგება და ერთი ხელმძღვანელის ზედამხედველობით ხორციელდება; განუსაზღვრელი პერიოდის შემდეგ სრულდება დოქტორის ხარისხის (ან მისი ეროვნული ეკვივალენტის) მინიჭებით დისერტაციის დაცვისა და ადგილობრივი რეგულაციის შესაბამისად ჩატარებული გამოცდის შემდეგ.

მიუხედავად ამისა, ვითარება ევროპაში არაერთგვაროვანია. უფრო მეტად იკვეთება ამ აკადემიური მოდელიდან დაშორების ტენდენცია სტრუქტურირებული დოქტორანტურის მიმართულებით. შესაბამისად იზრდება ხარისხის გაუმჯობესების მნიშვნელობა ახალი ტიპის სადოქტორო პროგრამების შემუშავებისათვის.

ECTN კვლევის შედეგად, რომელიც 2002 წელს ჩატარდა, ევროპაში "საშუალო" დოქტორმა უნდა:

- 3-4 წელი მოახმაროს დისერტაციას
- მასწავლებელ-ასისტენტის მუშაობა შესრულოს
- ზედამხედველობს ერთი ხელმძღვანელი
- უნდა დაწეროს უშუალო ანგარიშები დისერტაციის დაწერამდე
- სულ მცირე ერთი პუბლიკაცია უნდა გამოაქვეყნოს საერთაშორისო რეფერირებად ჟურნალში
- შესრულოს გარკვეული მოცულობის (60 ECTS) სასწავლო კომპონენტი
- სულ მცირე ერთ გამოცდელთან ჩააბაროს საჯარო ზეპირი ან წერილობითი გამოცდა
- შესრულოს სამუშაო თავის სამშობლოში.

დრეზდენის ბოლონის სემინარის რეკომენდაციები მესამე საფეხურთან მიმართებაში:

- სტრუქტურირებული სადოქტორო პროგრამები, რომლებიც სასწავლო კომპონენტს მოიცავენ (ამ სიტყვის ფართო მნიშვნელობით) უნდა გახდეს ევროპული დოქტორანტურის ტიპური მოდელი. კვლევა კვლავინდებურად უნდა იყოს ამ პროგრამების წამყვანი ნაწილი. "დაუსწრებელი" დოქტორანტურა უნდა შენარჩუნდეს იმ ინსტიტუტებში, სადაც ის ადრეც არსებობდა.
- საშუალოდ დოქტორანტურაში სწავლაზე ევროპაში 3-4 წელი უნდა დაიხარჯოს. პროგრამის კვლევითი ნაწილი არ უნდა გამოიხატოს კრედიტებით.
- ECTS გამოყენებულ უნდა იქნეს სასწავლო კომპონენტის აღწერისათვის. შესაძლოა რანჟირების სისტემის გამოყენება შეუძლებელი იყოს, ამიტომ დასაშვებია რომ კრედიტები ნიშნებზე არ იყოს დამოკიდებული. შეიძლება იქნეს გამოყენებული კრედიტების ფართო ჩარჩო (20-დან 60-მდე). ცხადია, დასაშვებია ეროვნული შეფასების სისტემის გამოყენება.
- კვლევითი და სასწავლო კომპონენტების გარდა სადოქტორო პროგრამის სხვა მნიშვნელოვანი ნაწილია სწავლება (ასისტენტის პოზიციით) და

ზოგადი უნარების გამომუშავება, რომლებიც ქიმიის ევროპაკალვრის დოკუმენტშია ჩამოთვლილი.

- ინსტიტუტებმა უნდა შეიმუშავონ ნიშნების ფურცლის ფორმა, რომელიც მოიცავს ინფორმაციას სასწავლო კომპონენტის შესახებ. ამ დროს დასაშვებია არ იქნეს გამოყენებული დიპლომის დანართის სტანდარტული ევროპული ფორმა.
- ინსტიტუტები უნდა წახალისდეს, შექმნან ბაკალავრიატის შემდგომი სწავლების სკოლები (Graduate School) დეპარტამენტების ან რეგიონის დონეზე, რათა გაიზარდოს ცნობადობა ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე, გაიზარდოს კვლევითი პოტენციალი და ხელი შეეწყოს კოოპერაციას პერსონალსა და სტუდენტებს შორის.
- კვლევითი ქსელების ეროვნული სტრუქტურები უნდა გაფართოვდეს კვლევების ინტერნაციონალიზაციის მიზნით. დოქტორანტებმა კვლევისათვის განკუთვნილი დროის ნაწილი სხვა ინსტიტუტებში უნდა გაატარონ, სასურველია საზღვარგარეთ.

კურიკულუმის ფორმატით თარგმნა

პირველი საფეხური

კურიკულუმის შემუშავება აკადემიური პრესონალის პასუხისმგებლობაა. სასურველია მათი თავისუფლება უმიზეზოდ არ შეიზღუდოს, მაგრამ ამავე დროს უნდა განისაზღვროს სტანდარტები.

ქიმიის ევროპაკალვრის მიზანი არ არის კურიკულუმის დეტალური განსაზღვრა. ის უბრალოდ გთავაზობთ:

ა) სულ მცირე სავალდებულო კურსების/მოდულების 90 კრედიტიან ბაზას:

- ორგანული ქიმია
- არაორგანული ქიმია
- ფიზიკური ქიმია
- ანალიზური ქიმია
- ბიოლოგიური ქიმია
- ფიზიკა
- მათემატიკა

ბ) ნახევრად სავალდებულო კურსები, რომლებიც სხვა მიმართულებებსაც მოიცავს (თითო სულ მცირე 5 კრედიტიანი)

გ) არჩევითი კურსები

დ) 15 კრედიტიანი საბაკალავრო ნაშრომი

ამ ლიმიტის ფარგლებში ინსტიტუტს შეუძლია თავისუფლად იმოქმედოს.

მეორე საფეხური

სამაგისტრო პროგრამის მთავარი ნაწილი კვლევითი კომპონენტია, რომელიც 30-სა და 60 კრედიტს შორის შეიძლება მერყეობდეს (30 კრედიტი შეიძლება წორმა გახდეს, მაგრამ ეს ჯერ საბოლოოდ არაა გარკვეული).

სამაგისტრო პროგრამაში ნამდვილად იქნება სავალდებულო სასწავლო კომპონენტი, მაგრამ ის ძალიან მოქნილი იქნება და უნდა არსებობდეს კავშირი სასწავლო კომპონენტსა და არჩეულ კვლევით მიმართულებას შორის.

სამაგისტრო პროგრამა ბაკალავრიატის უბრალო გაგრძელება არაა.

რამდენადაც სასურველია საბაკალავრო პროგრამის ჩარჩოს შემუშავება (ევრობაკალავრი), მსგავსი ჩარჩოს არსებობა მაგისტრატურის დონეზე არაა საჭირო.

მესამე საფეხური

კურიკულუმი არაა განსაზღვრული. იდეალური იქნება, ყოველ დოქტორანტს შეეძლოს მისი კვლევითი თემატიკის შესაბამისი კურსების შერჩევა.

მოდულებისა და სწავლების, სწავლისა და შეფასების ფორმატით თარგმნა

პირველი საფეხური

თარგმნა მოდულების ფორმატით დეპარტამენტის საქმეა. თუმცა ევრობაკალავრის ფარგლებში განსაზღვრული სწავლების, სწავლისა და შეფასების კრიტერიუმები რამდენიმე მნიშვნელოვან მომენტს განსაზღვრავს. სამაგისტრო პროგრამები შეიძლება იყოს მხოლოდ კვლევითი, ან უფრო ხშირად, კვლევითი და სასწავლო კომპონენტის ნაზავი, რომელიც როგორც წესი, მოიცავს ზემოთ ჩამოთვლილი მიმართულებებიდან ერთ-ერთს. კურსებს მჭიდრო კავშირი აქვთ ინდუსტრიასთან.

მეორე საფეხური

მართებულია იგივე, რაც პირველი საფეხურისათვის. ცხადია, იცვლება კომპეტენციები.

მესამე საფეხური

მნიშვნელოვანი ასპექტია შეფასება. ორი საკითხია ჩართული, ორივე დისერტაციასთან კავშირში. პირველ რიგში, დისერტაციის შეფასება უნდა ხორციელდებოდეს გამჭვირვალე კრიტერიუმებით, საჭიროების შემთხვევაში, გარეშე ექსპერტების მონაწილეობით. მეორე მხრივ, საბოლოო გამოცდის უკიდურესად განსხვავებული პროცედურები გარკვეულ წილად საჭიროებს პარმონიზაციას.

პროგრამის ხარისხის უზრუნველყოფა: მონიტორინგის, შეფასებისა და განახლების პროცედურების შემუშავება

პირველი საფეხური

მონიტორინგი გულისხმობს უმათავრესად სტუდენტების აკადემიური მოსწრების (შეფასების შედეგების) შემოწმებას. იმავდროულად უნდა შეიქმნას კურსდამთავრებულთა დასაქმების/სწავლის გაგრძელების მონაცემთა ბაზა. ცხადია მონიტორინგი მოიცავს უკუკავშირის სტუდენტებისგან ინდივიდუალურ კურსებთან/მოდულებთან მიმართებაში. ისევე როგორც უკუკავშირის სასწავლო დატვირთვასთან მიმართებაში. უნდა შეფასდეს კორელაცია დატვირთვასა და სტუდენტთა მოსწრებას შორის. უწყვეტ რეჟიმში უნდა ხდებოდეს მონაცემთა განახლება.

მეორე საფეხური

იგივე, რაც პირველ საფეხურზე.

მესამე საფეხური

მონიტორინგი რთული პროცესია. პირველ რიგში უნივერსიტეტებმა უნდა შექმნან მათი კურსდამთავრებულების დასაქმების მონაცემთა ბაზა. ერთ-ერთი ელემენტი შეიძლება იყოს უმაღლესდამთავრებულთა პროგრამა. ამ მონაცემთა ბაზის დახმარებით შესაძლოა არჩეულ პროფესიულ სფეროში კურსდამთავრებულთა წარმატების შეფასება.

2.2.3. დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებები

1. შესავალი

დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების მიზანია დედამიწის შესახებ ცოდნის დაგროვება, რათა შეისწავლოს წარსული, გაიგოს აწმყო და იქნას-წარმეტყველოს და გავლენა იქონიოს მომავალზე. პირველ რიგში ეს არის ჩვენი და სხვა პლანეტების მასალების, პროცესებისა და ისტორიის შესწავლა. დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებები გვთავაზობენ ამომწურავ განათლებას ბუნების კომპლექსური სისტემებისადმი სისტემური მუდმივი და ინტერდისციპლინური მიდგომით. მოცულობითი სავსე პრაქტიკა, ანალიტიკური უნარების ფართო სპექტრი და კურსდამთავრებულთა წახალისება, გადაწყვეტილების მიღებისათვის გამოიყენონ დაცვირებისა და ანალიზის უნარი, წარმოადგენს დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა აკადემიური ხარისხის თავისებურებებს.

ჩვეულებრივ მიღებულია, რომ დედამიწისა და მისი სისტემების ცოდნა და გაცნობიერება როგორც კერძო პირებისათვის, ისე მთლიანად საზოგადოებისათვის განუზომლად მნიშვნელოვანია, და, შესაბამისად,

დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებებში პირველი ამოცანაა სწორედ ასეთი განათლების მიღება. შესაბამისად, სხვადასხვა მიდგომაა საჭირო, რათა ევროპაში მოხერხდეს ამ საგნისათვის დამახასიათებელი უზარმაზარი მოცულობის ინფორმაციის წარდგენა ბაკალავრიატის დონეზე.

სხვა მეცნიერებების კონცეფციები, თეორიები და მეთოდოლოგიები ხშირად გამოიყენება და მიესადაგება დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებებს. შესაბამისად, დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების აკადემიური პროგრამების შემადგენელი ნაწილია ეს საბაზისო დისციპლინებიც. შესაძლოა გამართლებული იყოს ჰუმანიტარულ, სოციალურ და ეკონომიკურ მეცნიერებათა გარკვეული ელემენტების შემოტანაც დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების პროგრამებში.

დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებები ავითარებს აზროვნების სტილს, რომელიც სწორედ ამ დარგისთვისაა დამახასიათებელი და ნაკლებად ტრანსფერულია. ესაა:

- 1) ოთხგანზომილებიანი ხედვა – დედამიწაში მიმდინარე პროცესების სივრცითი და დროითი აღქმა;
- 2) საველე და ლაბორატორიულ პირობებში მოპოვებული მონაცემებისა და თეორიული ცოდნის ინტეგრაციის უნარი დაკვირვების, აღქმის, სინთეზისა და მოდელირების მეშვეობით;
- 3) დღევანდელ დღეს გარემოში მიმდინარე პროცესების გაგება;
- 4) დედამიწის რესურსების გამოყენებისა და კონსერვაციის ცოდნა და გაცნობიერება.

2. აკადემიური ხარისხის პროფილი და დასაქმება

ტიპური აკადემიური ხარისხები

საფეხური	აკადემიური ხარისხების მაგალითები
პირველი	საფეხური აკადემიური ხარისხების მაგალითები პირველი ბაკალავრის ხარისხი უფრო ჰოლისტურია და მრავალ დისციპლინას მოიცავს: გეოლოგია (მინერალოგია, პეტროლოგია, სედიმენტარული გეოლოგია, რესურსების გეოლოგია, სტრუქტურული გეოლოგია, ტექტონიკა, პალეონტოლოგია, სტრატოგრაფია); ფიზიკური გეოგრაფია (გეომორფოლოგიის ჩათვლით); ნიადაგმცოდნეობა; ჰიდროგეოლოგია და ჰიდროლოგია, გეოფიზიკა; გეოქიმია; გარემოს გეოლოგია; საინჟინრო გეოლოგია; ოკეანოლოგია და გარემოს შემსწავლელი მეცნიერება. დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებები შეიძლება წარმოადგენდნენ მნიშვნელოვან კომპონენტს ისეთი მულტიდისციპლინური აკადემიური ხარისხების შემადგენლობაში, როგორიცაა რესურსების და

საფეხური	აკადემიური ხარისხების მაგალითები
	გარემოს მენეჯმენტი და დაგეგმვა; ატმოსფერო, კლიმატი და პალეოკლიმატი. მეორე სამაგისტრო პროგრამა ან მხოლოდ კვლევითი, ან უფრო ხშირად, კვლევითი და სასწავლო კომპონენტების ნაზავი შეიძლება იყოს, რომელიც როგორც წესი მოიცავს ერთ-ერთს ზემოთ ჩამოთვლილი მიმართულებებიდან. ამ პროგრამების მნიშვნელოვან ნაწილს პროფესიული კომპონენტი წარმოადგენს. მესამე სადოქტორო პროგრამა კვლევითი ხასიათისაა, მოითხოვს გამოცდასა და დისერტაციის დაცვას.
მეორე	სამაგისტრო პროგრამა ან მხოლოდ კვლევითი, ან უფრო ხშირად, კვლევითი და სასწავლო კომპონენტების ნაზავი შეიძლება იყოს, რომელიც როგორც წესი მოიცავს ერთ-ერთს ზემოთ ჩამოთვლილი მიმართულებებიდან. ამ პროგრამების მნიშვნელოვან ნაწილს პროფესიული კომპონენტი წარმოადგენს.
მესამე	სადოქტორო პროგრამა კვლევითი ხასიათისაა, მოითხოვს გამოცდასა და დისერტაციის დაცვას.

დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებებთან პროგრამების კურსდამთავრებულთა ტიპური დასაქმება (პროფესიათა რუკა)

საფეხური	დასაქმების სფეროები
პირველი	უმცროსი გეოლოგი; დედამიწის/ზუნების/გეოგრაფიის მასწავლებელი დაწყებით კლასებში
მეორე და მესამე	ინდუსტრია (ჰიდროკარბონი, მინერალები და ა.შ.) საჯარო სამსახური (კვლევითი ინსტიტუტები და ა.შ.) კონსულტაცია (კერძო სააგენტოები და ა.შ.) უნივერსიტეტები (კვლევა და განათლება) საჯარო სამსახური (ნიადაგის, წყლის რესურსების, ფიზიკური დაგეგმვის, კატასტროფების, გარემოს კონსერვაციის, აგრიკულტურის სააგენტოები) კერძო კომპანიები (წყალსაქაჩები და ა.შ.) დედამიწის/გეოგრაფიის/საზუნებისმცველო მეცნიერებათა მასწავლებელი საჯარო სკოლაში მუზეუმები საინჟინრო გეოლოგია სამეცნიერო ჟურნალისტიკა და ა.შ.

დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა როლი სხვა აკადემიურ პროგრამებში

დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებები ნაწილობრივ ფარავს სხვა აკადემიურ პროგრამებს, როგორცაა გარემოს შემსწავლელი მეცნიერებები, ბიოლოგია, ქიმია, ფიზიკა, მათემატიკა, სამოქალაქო ინჟინერია, გეოგრაფია და არქეოლოგია. დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებები ბევრის მიერ განიშრება როგორც საინჟინრო გეოლოგიის, მაღაროთა ინჟინერიის, ნავთობის ინჟინერიის და ფიზიკური გეოგრაფიის ნარევი, მაშინ როდესაც სხვები ამ ჩამონათვალს კიდევ დაამატებდნენ ოკეანოგრაფიასა და მეტეოროლოგიას. დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებები ხელს უწყობს დედამიწის რესურსების ექსპლუატაციისა და შენახვის პრობლემის გაგებას.

დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების პროგრამები მოითხოვს საბაზო ცოდნას განსაკუთრებით ქიმიის, ფიზიკის, ბიოლოგიის, მათემატიკისა და საინჟინრო ტექნოლოგიების სფეროებში, ზოგი მათგანი შეიძლება კურიკულუმის ორგანული ნაწილი იყოს. დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებები ასევე მნიშვნელოვანია სამართლისა და ეკონომიკისათვის, ქალაქისა და ქვეყნის დაგეგმარებისათვის, ადამიანის გეოგრაფიის, პოლიტიკისა და სოციოლოგიისათვის, აგრეთვე მენეჯმენტის, ბიზნესისა და უსაფრთხოების კვლევებისათვის. სტუდენტები ხშირად ლექციებს დეპარტამენტის ფარგლებს გარეთ ისმენენ და აქვთ ორმაგი ხარისხების მოპოვების საშუალება.

3. სწავლის შედეგები და კომპეტენციები - საფეხურის დონის მახასიათებლები

პირველი საფეხური		
საკვანძო	დარგობრივი	საკვანძო ზოგადი კომპეტენციები
კომპეტენციები		
- დედამიწის თვისებების, მასალების, პროცესებისა და ისტორიის ფართო ცოდნა	- დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების საზოგადოებრივი მნიშვნელობის და პასუხისმგებლობის გათვალისწინება	- დამოუკიდებლად და ჯგუფში მუშაობის უნარი
- დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების საზოგადოებრივი მნიშვნელობის და პასუხისმგებლობის გათვალისწინება	- დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებებთან დაკავშირებული სხვა დისციპლინების ადეკვატური ცოდნა	- ზოგადი საბაზისო ცოდნა
- საველე და ლაბორატორიულ პირობებში მოპოვებული მონაცემების დამოუკიდებელი ანალიზი და მიღებული შედეგების აღწერა, ანალიზი,		- პროფესიის საფუძვლების ცოდნა
		- მშობლიურ ენაზე ზეპირი და წერილი კომუნიკაცია
		- მეორე ენის ცოდნა
		- ელემენტარული კომპიუტერული უნარები
		- ინფორმაციის მენეჯმენტის უნარი
		- ცოდნა უსაფრთხოების შესახებ
		- დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების შესახებ ინფორმაციის მიწოდება ფართო საზოგადოებისათვის

¹ დარგის ფართო ზღვებიდან გამომდინარე ეს ჩამონათვალი ინდივიდუალური და არა სავალდებულოა.

დოკუმენტირება და მოხსენება	
- ფართო გაგებით სივრცით და დროით კონტექსტში მსჯელობა - მარტივი რაოდენობრივი მეთოდების გამოყენება დედამიწის სისტემებთან მიმართებაში	
მეორე საფეხური	
- დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების სულ მცირე ერთი სფეროს სიღრმისეული ცოდნა - დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების პრობლემების გამსაზღვრის, გადაჭრის სტრატეგიის განსაზღვრისა და გამოყენების უნარი - დედამიწის პროცესების ინტერაქციის გაგება და მათი შედეგების შემოწმება - საფუძვლიანი ანგარიშის შექმნის უნარი (რეზიუმით)	- კვლევითი უნარები - ანალიზისა და სინთეზის უნარი - პრობლემების გადაჭრა - ინფორმაციის მენეჯმენტის უნარი (სხვადასხვა წყაროდან ინფორმაციის მოპოვების უნარი)
მესამე საფეხური	
- დამოუკიდებლად მუშაობის უნარი, ორიგინალური და პუბლიცირებადი კვლევითი შედეგების მიღება	- შემოქმედება - კრიტიკული და თვით-კრიტიკული მიდგომა - ახალი იდეების გენერირების უნარი

კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან

დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების პროფესიები წარმოდგენილია აკადემიურ და საზოგადოებრივ, რომელთაგან მრავალი მე-19 საუკუნიდან არსებობს. პროფესიული საზოგადოებები აღმოცენდა როგორც ეროვნულ, ისე ევროპულ დონეზე მე-20 საუკუნის ბოლოს, ზოგი მათგანი ზემოთ მოხსენებულ აკადემიურ საზოგადოებებთანაა ასოცირებული. საზოგადოებების ამ ორივე ტიპს შეუძლია აკადემიური ხარისხების აკრედიტაციაში მონაწილეობა. ევროპის ჩრდილო-დასავლეთ ქვეყნების უმრავლესობაში პროგრამის აკრედიტაცია ეროვნული კანონმდებლობით განისაზღვრება. მაღაროების, ჰიდროკარბონისა და წიაღისეულის მოპოვებელ საწარმოებს ხანგრძლივი ტრადიციული თანამშრომლობა აკავშირებს უნივერსიტეტების დედამიწის შემსწავლელ დეპარტამენტებთან და გეოლოგიურ ექსპედიციებთან, მუზეუმებსა და გარემოს დაცვით სააგენტოებთან. ზოგადად, ეს არის ჯანსაღი და უწყვეტი დებატები პროფესიისათვის და საზოგადოებისათვის საჭირო დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების განათლების შესახებ.

4. სტუდენტის დატვირთვა და ECTS

საფეხური	ECTS კრედიტები
პირველი	უმთავრესად 180 ან 240 კრედიტი
მეორე	60, 90 ან 120 კრედიტი
მესამე	უმთავრესად სამი წელი სამაგისტრო პროგრამის დასრულების შემდეგ

ბევრ ქვეყანაში ბაკალავრის ხაირისხის მინიჭება 180 ან 240 კრედიტის დაგროვების შემდეგ ხდება. აქედან პირველი მოდელი უფრო ფართოდ არის გავრცელებული, არსებობს რამდენიმე ინდივიდუალური პროგრამა კრედიტების განსხვავებული რაოდენობით (150 და 210 კრედიტი) და უახლოეს მომავალში მათი შეცვლა ნაკლებ მოსალოდნელია, მრავალი ქვეყანა გარდამავალ პროცესშია და არსებული პროგრამები გადაყვანს ბოლონის მოდელზე. საგარეუდოდ იარსებებს როგორც 180, ისე 240 კრედიტიანი პროგრამები და ეს იქნება არა ქვეყნებზე, არამედ უნივერსიტეტებზე დამოკიდებული. მეორე საფეხურის პროგრამების ფართო არჩევანი არსებობს 60, 90 და 120 კრედიტიან ფარგლებში. ნაკლებად სტანდარტიზებულია მესამე საფეხურის პროგრამები. ბევრ ქვეყანაში დოქტორანტურაში ჩაბარების უფლება მხოლოდ მაგისტრის ხარისხის მქონე პირს აქვს. სინამდვილეში ბევრი სტუდენტი სამ წელიწადზე მეტ ხანს ანდამებს დოქტორანტურაში სწავლას, თუმცა სულ უფრო ხშირად ადმინისტრაცია საჯარიმო დონისძიებებს იყენებს ამ პრაქტიკის აღსაკვეთად.

5. სწავლა, სწავლება და შეფასება

ჯგუფს მიაჩნია, რომ მიუღებელია მზა რეცეპტების შექმნა სწავლების, სწავლისა და შეფასების პროცესთან მიმართებაში და სხვადასხვა მეთოდიკა უნდა იქნეს გამოყენებული განსხვავებული პროგრამების მიერ. ეს იმით არის განპირობებული, რომ დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების პროგრამები შესაძლოა სხვადასხვაგვარად იყოს ორიენტირებული და ევროპის სხვადასხვა ქვეყნების განსხვავებულ კულტურულ კონტექსტში მოიაზრებოდეს. სხვადასხვა ინსტიტუტებს, ასევე განსხვავებული მიდგომა აქვთ და სასწავლო რესურსების განსხვავებულ კომპონენტებსა და მოდულებს იყენებენ ტრადიციული პროგრამების ფარგლებში. ნებისმიერ შემთხვევაში სასწავლო პროცესში მონაწილე პერსონალს უნდა შეეძლოს სწავლების, სწავლისა და შეფასების საკუთარი მეთოდიკის გამოხატვა სწავლის შედეგების ფორმით. ეს მეთოდები კარგად უნდა განმარტოს სასწავლო პროცესში მონაწილე სტუდენტებს.

სწავლა, სწავლება და შეფასება ურთიერთდაკავშირებული უნდა იყოს კურიკულუმის შემუშავების პროცესში და შესაბამისად შერჩეულ პროგრამაში გასსაზღვრელი ცოდნისა და უნარების განვითარებისათვის. კვლევა ხელს უწყობს დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების კურიკულუმის შემუშავებას. კვლევაზე ორიენტირებული პროგრამები ავითარებს სპეციფიკურ დარგობრივ ცოდნასა და უნარებს.

ჯგუფს მიაჩნია, რომ შეუძლებელია სტუდენტმა მიიღოს დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების დამაკმაყოფილებელი ცოდნა სავსე პრაქტიკის გარეშე. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ სწავლების ეს ფორმა და მიღებული გამოცდილება უდიდესი მნიშვნელობისაა დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების განათლებაში. ჩვენ განვმარტავთ 'სავსე პრაქტიკას' როგორც რეალურ სამყაროზე დაკვირვებას ხელთარსებული ყველა მეთოდით. დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების ცოდნისა და გაცნობიერების პროგრესისათვის ბევრია დამოკიდებული აკურატულ დაკვირვებასა და აღწერაზე სავსე პირობებში. გარდა ამისა, სავსე სამუშაოები სტუდენტს ასწავლის არასრული მონაცემების საფუძველზე გონიერული დასკვნის გაკეთებას. სტუდენტებს და დამსაქმებლებს ეს სწავლის მნიშვნელოვან ასპექტად მიაჩნიათ. სავსე სამუშაოებისათვის მნიშვნელოვანი უნარების განვითარება, შესაბამისად, აუცილებელია სტუდენტებისათვის, თუ ისინი დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების სფეროში აპირებენ მუშაობას. დამატებით, სავსე პრაქტიკა უვითარებს სტუდენტებს ზოგად საკვანძო კომპეტენციებს (როგორცაა ჯგუფში მუშაობის უნარი, პრობლემების გადაჭრა, ურთიერთდამოკიდებულება კოლეგებთან და ა.შ.), რომლებიც მნიშვნელოვანია დამკვირვებლებისათვის და ასევე ღირებული მთელი ცხოვრების მანძილზე სწავლის კონტექსტში.

არსებული პროგრამები დედამიწის შემსწავლელი მეცნიერებების სფეროში იყენებენ სწავლის, სწავლებისა და შეფასების მეთოდების ფართო სპექტრს სტუდენტთა სწავლის ხელშეწყობის მიზნით. ეს მეთოდები რეგულარულად უნდა მოწოდებოდეს და ფასდებოდეს ეროვნულ თუ საერთაშორისო დონეზე მიმდინარე ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციების მუდმივი განახლების პროცესის პარალელურად და გამოყენებულ იქნეს კურიკულუმის შემუშავებლების მიერ.

საუკეთესო მაგალითები

სწავლის, სწავლებისა და შეფასების მეთოდი	მიღებული საკვანძო კომპეტენციები
სავსე პრაქტიკა რომლის დროსაც სტუდენტებს პირველად უჩვენებენ რეალურად არსებულ პრობლემას, უვითარებენ საჭირო უნარებს და ითხოვენ პრობლემის ანალიზს (როგორც წესი მცირე ჯგუფებში) და ამ ანალიზის წარდგენას. ეს	- დამოუკიდებლად და ჯგუფში მუშაობის უნარი - სივრცითი და დროითი კონტექსტში აზროვნების უნარი - მარტივი რაოდენობრივი მეთოდების გამოყენება დედამიწის სისტემებთან

სავარჯიშო ხორციელდება ბაკალავრიატის მეორე ან მესამე წელს.	მიმართებაში - მშობლიურ ენაზე ზეპირი და წერიტი კომუნიკაცია - უსაფრთხოების მეთოდების ცოდნა - გარემოს კომპლექსურობის გაგება - პრაქტიკაში ცოდნის გამოყენების უნარი
ინტერნეტში ინფორმაციის მოძიება პირველ წელს, სხვა პლანეტების (მაგალითად, მარსის) შესწავლის უახლესი ინფორმაცია, როგორც წესი, სტუდენტებს ეძლევათ გარკვეული წინასწარი ინფორმაცია გამოყენებადი ვებ-გვერდების შესახებ დამოუკიდებელი კვლევის დაწყებამდე. სტუდენტებს შეუძლიათ როგორც ჯგუფში, ისე დამოუკიდებლად მუშაობა და მოპოვებული ინფორმაციის რეზიუმე უნდა წარმოადგინონ. სტუდენტებმა ამ მონაცემების პრეზენტაცია უნდა მოახდინონ სემინარზე და ის უნდა შეფასდეს.	- კომპიუტერზე მუშაობის ელემენტარული ჩვევა - ინფორმაციის მენეჯმენტის უნარი - დამოუკიდებლად და ჯგუფში მუშაობის უნარი - ანალიზისა და სინთეზის უნარი - სივრცით და დროით კონტექსტში აზროვნების უნარი - ხარისხის მნიშვნელობის გაცნობიერება - მშობლიურ ენაზე ზეპირი და წერიტი კომუნიკაცია
ლაბორატორიაში მასალების ანალიზი პეტროლოგიური და ბიოკულარული მიკროსკოპის გამოყენებით და ამ მასალების კლასიფიცირება. ეს სავარჯიშო უნდა მოიცავდეს ნიმუშის კომპონენტების (მინერალი, ქანი თუ ნაჰარბი) აღწერასა და ამოცნობას, ზუსტი და დეტალური ანგარიშის შექმნას და მონაცემთა გარკვეულ რაოდენობრივ ანალიზს. მასალის ნიმუშები შესაძლოა სხვადასხვა პრაქტიკის დროს იქნეს მოპოვებული.	- კომპიუტერზე მუშაობის ელემენტარული ჩვევა - ინფორმაციის მენეჯმენტის უნარი - სხვადასხვა ლაბორატორიულ პირობებში მოპოვებული მასალის ანალიზი და მიღებული შედეგების აღწერა, დოკუმენტირება და წარდგენა - პროფესიის საფუძვლების ცოდნა - ბუნებრივი მასალების დეტალური აღწერა და დოკუმენტაცია - დამოუკიდებლად მუშაობის უნარი - ხარისხის მნიშვნელობის გაცნობიერება

6. განათლების ხარისხის ამაღლება

დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა ჯგუფი, აღიარებს რა ხარისხის გაუმჯობესების მნიშვნელობას პროგრამების შექმნისა და განხორციელების პროცესისათვის, ყურადღებას ამახვილებს სხვადასხვა პრაქტიკის როლზე აკადემიური პროგრამის ხარისხისათვის. "კომპენსატორული კულტურის" თანამედროვე ტენდენცია, გაზრდილი ხარჯები და პროგრამების მოდულარიზაცია სულ უფრო ართულებს პირველი საფეხურის პროგრამებში სხვადასხვა პრაქტიკის ინტეგრაციას. სხვადასხვა პრაქტიკა სამი მოდელის მიხედვით ხორციელდება: სტუდენტთა დიდი ჯგუფისათვის პედაგოგის მიერ ბუნებრივი მოვლენების/ლანდშაფტის დემონსტრირება; მეორე ზომის ჯგუფებში პრობლემის გადაჭრაზე მუშაობა; და ინდივიდუალური ან ორკაციანი პროექტები სხვადასხვა პირობებში კონკრეტული პრობლემის ანალიზის მიზნით. ყველა ეს მოდელი უნიკალურ შესაძლებლობას იძლევა პრაქტიკაში ცოდნის გამოყენების და მუშაობისათვის აუცილებელი კომპეტენციების განვითარებისათვის. პროფესიული საზოგადოებები, როგორც წესი, ითხოვენ იმის დამადასტურებელ დოკუმენტებს, რომ კურსდამთავრებულმა შეასრულა სხვადასხვა პრაქტიკა ან პროგრამის ფარგლებში, ან პროფესიულ აღიარებამდე. სტუდენტებს მოსწონთ სხვადასხვა პრაქტიკა და ეს მათ სამეცნიერო ნაწილის შესწავლას უადვილებს. სრულყოფილი, უსაფრთხო, კარგად დაგეგმილი და განხორციელებული სხვადასხვა პრაქტიკის პროგრამა ამაღლებს დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა ყველა აკადემიური პროგრამის ხარისხს.

2.2.4. განათლების მეცნიერებები

1. შესავალი

განათლება მულტიდისციპლინური დარგია და მთელი რიგი საბაზო დისციპლინებისაგან შედგება, კერძოდ: ფსიქოლოგია, სოციოლოგია, ფილოსოფია, გამოყენებითი ლინგვისტიკა, კურიკულუმის შემუშავება, სოციალური და პოლიტიკური მეცნიერებები, სოციალური ანთროპოლოგია და ისტორია. მასწავლებელთა განათლების შემთხვევაშიც, ასევე სხვადასხვა სასწავლო საგანი (მათემატიკა, ენა და ლიტერატურა, საბუნებისმეტყველო საგნები, სოციალური მეცნიერებები, ხელოვნება და ა. შ.) გამოიყენება სწავლების, სწავლისა და შეფასების ბუნების ასახსნელად სოციალური, კულტურული და ეკონომიკური მრავალფეროვანების კონტექსტში. იმის გამო, რომ დარგი ორიენტირებულია ადამიანებზე, მას მორალურ და ეთიკურ ფასეულობებს მაღალი პრიორიტეტი აქვს.

დარგი გაყოფილია ორ ფართო, მაგრამ მჭიდროდ დაკავშირებულ სფეროდ: მასწავლებლის განათლება და განათლების მეცნიერებები⁴.

მასწავლებლის განათლება

სადღეისოდ ევროპაში საშუალო სკოლის ყველა მასწავლებელს, დაწყებითი სკოლის თითქმის ყველა და სკოლამდელი დაწესებულების მასწავლებლების უმეტესობას აქვს პირველი საფეხურის აკადემიური ხარისხი ან ეკვივალენტური განათლება. ბევრ, თუ არა უმეტეს, ქვეყანაში კურიკულუმის კომპონენტები და მიღწევების სტანდარტები შეესაბამება განათლების სამინისტროს ან პროფესიული ორგანიზაციის, მაგალითად, მასწავლებელთა საბჭოების მიერ განსაზღვრულ ნაციონალურ რეგულაციებს, რაც პროგრამების ჰომოგენურობას უზრუნველყოფს. რიც ქვეყნებში უნივერსიტეტების ავტონომიურობის უპირატესობიდან გამომდინარე სხვადასხვა უნივერსიტეტის საგანმანათლებლო პროგრამებს შორის შესაძლებელია სერიოზული განსხვავებების არსებობა. მიუხედავად ამისა, მომავალმა მასწავლებელმა უნდა შეიძინოს მთელი რიგი კომპეტენციები, რომლებიც მოიცავენ ცოდნას, ფასეულობებსა და უნარებს აუცილებელს მაღალი აკადემიური სტანდარტის მისაღწევად, თავისი დარგის ან კურიკულუმის სფეროში; ასევე სრულად უნდა იყოს გათვითცნობიერებული შესაბამისი ასაკობრივი ჯგუფის განათლების თეორიასა და პრაქტიკაში, განათლების ეროვნულ პრიორიტეტებსა და სწრაფცვალებად და არაპროფესიონირებად სოციალურ კონტექსტში მასწავლებლის, როგორც პროფესიონალის როლზე.

განათლების მეცნიერებების სამუშაო ჯგუფის მონაწილე ქვეყნების 50%-ში პირველი ან მეორე საფეხურის დონე ასევე ითვალისწინებს მასწავლებელთა განათლების საწყის კურსებს უნივერსიტეტის მასწავლებლების, პროფესიული კოლეჯის მასწავლებლებისა და საექთნო საქმის კონსულტანტებისათვის.

ქვეყნების უმეტესობა ასევე უზრუნველყოფს უწყვეტი პროფესიული განვითარების პროგრამებს მასწავლებლებისათვის, განათლების სხვა პროფესიონალების, ჯანდაცვის მუშაკებისა და სხვებისათვის (რაც შეიძლება სავალდებულოდ იყოს), მაგრამ ყოველთვის არ მიაკვს უფრო მაღალ კვალიფიკაციასთან. მიუხედავად ამისა, მეორე და მესამე საფეხურის დონეზე აკადემიური ხარისხები ფართოდ ხელმისაწვდომია მათთვის, ვისაც სურს მათი დაუფლება.

განათლების სამუშაო ჯგუფმა გამოავლინა ანომალიური სიტუაცია მასწავლებელთა განათლებასთან დაკავშირებით, პირველ და მეორე საფეხურის აკადემიური ხარისხების განხორციელების კონტექსტში. ეს

ანომალია გამსაკუთრებით შესამჩნევია მასწავლებელთა განათლების თანამიმდევრულ მოდელში, სადაც სტუდენტი სწავლობს ერთ ან ორ აკადემიურ დისციპლინას (180-240 ECTS) მასწავლებლის განათლების დიპლომისშემდგომი (60-90 ECTS) კომპონენტის წინ. მიუხედავად იმისა, რომ სტუდენტმა მასწავლებლის განათლების საწყისი კვალიფიკაციის მოსაპოვებლად შეიძლება ჯამში 240-320 კრედიტი დააგროვოს, ქვეყნების გარკვეულ რაოდენობაში ამ გზით აკუმულირებული 300+ ECTS არ ნიშნავს მეორე საფეხურის დიპლომს იმ ფაქტის მიუხედავად, რომ დიპლომისშემდგომი კომპონენტი შესაძლებელია, მნიშვნელოვანწილად, პასუხობდეს მეორე საფეხურის დონის მახასიათებლებს.

- ბოლონის პირველ და მეორე საფეხურის აკადემიური ხარისხების სტრუქტურასთან მასწავლებელთა განათლების შესაბამისობისა და მისი სხვა დისციპლინების სფეროებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფის მიზნით, განათლების სამუშაო ჯგუფი იძლევა რეკომენდაციას, რომ ზემოაღნიშნულს ხელი უნდა შეეწყოს მასწავლებელთა განათლების პირველი და მეორე საფეხურის აკადემიური ხარისხების სტრუქტურით. შემოთავაზებულია მეორე საფეხურის დიპლომისაკენ მიმავალი შესაძლებელი გზების გარკვეული რაოდენობა:
- პირველი საფეხურის აკადემიურ ხარისხს არჩეულ დისციპლინაში, 180-240 კრედიტს, მოსდევს თანამიმდევრული მოდელის მასწავლებლის განათლების დიპლომი 90-120 კრედიტის ოდენობით (მინიმუმ 90 კრედიტი იქ, სადაც დისციპლინის დიდაქტიკა ან პედაგოგიკა ჩართულია პირველი საფეხურის აკადემიურ ხარისხში) და მოიცავს კვლევითი მომზადების კომპონენტს.
- პირველი საფეხურის აკადემიურ ხარისხს არჩეულ დისციპლინაში, 180-240 კრედიტს, მოსდევს მეორე საფეხურის თანამიმდევრული მოდელის მასწავლებლის განათლების დიპლომი 60 კრედიტის ოდენობით, რომელსაც ასევე მოსდევს დროში ლიმიტირებული მეორე საფეხურის დიპლომი განათლების მეცნიერებებსა ან სტრუქტურირებულ შესავალში (მოიცავს კვლევით მომზადებას) 60 კრედიტის ოდენობით.
- პირველი ციკლს, სადაც სასწავლო დისციპლინა (დისციპლინები) და განათლების კომპონენტი ერთობლივად მოწოდებული 240 ECTS-ში, მოსდევს მეორე საფეხურის დიპლომი განათლების მეცნიერებებში/სტრუქტურირებულ შესავალში (მოიცავს კვლევით მომზადებას) 60 კრედიტის ოდენობით.

განათლების მეცნიერებები

პირველ საფეხურის დონეზე განათლების მეცნიერების პროგრამებს შორის მნიშვნელოვანი მრავალფეროვნებაა, მაგრამ ყველა მათგანი მოიცავს საგანმანათლებლო პროექტების, სისტემებისა და მიდგომების და ასევე იმ კულტურული, სოციალური, პოლიტიკური და ისტორიული კონტექსტის

⁴ ECTD 1997 classification; see http://www.espece.org/medias/actes/actes/ECTD_1997.htm

განათლება

14. მასწავლებლის მომზადება და განათლების მეცნიერებები
მასწავლებლის მომზადება სკოლამდელი დაწყებულების, ხანმოკლე პაუზებისა და დროებითი სკოლისათვის, ასევე პროფესიული, პრაქტიკული და არაპროფესიული სფეროებისთვის, ზრდასრული განათლებისათვის, მასწავლებლის ინსტრუქტორებისა და ინველდი მუშებისათვის, მასწავლებლის მომზადების ზოგადი და სპეციალური პროგრამები. ჩვენ არ ვთვლით ტერმინს მასწავლებლის მომზადება, როგორც მხოლოდ განათლების ტერმინს მასწავლებელთა განათლება. განათლების მეცნიერებები: კურიკულუმის განვითარება არაპროფესიული და პროფესიული დისციპლინებში. განათლების მეცნიერების და ტესტირების და გამოცდა, საგანმანათლებლო კვლევები, სხვა საგანმანათლებლო მეცნიერებები.

დეტალურ შესწავლას, რომელშიც მოქმედებდნენ. მთელ ევროპაში დიდი თანხედრად განათლების მეცნიერების პირველი აკადემიური ხარისხის საკვანძო კომპონენტების ფოკუსსა და კონტექსტთან დაკავშირებით. ყურადსაღებია, რომ ნებისმიერი მოცემული პროგრამის სპეციფიკური შინაარსი და ფოკუსი იცვლება მისი გაცხადებული მიზნებისა და ობიექტური მიზნების მიხედვით, მაგრამ შეესაბამება სტუდენტების საჭიროებებს. იმ დროს როცა არსებობს მასწავლებელთა განათლების მეორე საფეხურის პროგრამები, მათი უმეტესობა ფართო ხასიათისაა და უფრო მართებული იქნება თუ მათ განათლების მეცნიერებებს ეწეოდნენ, როგორც ეს სადოქტოროს შემთხვევაში ხდება.

2. აკადემიური ხარისხის პროფილი და დასაქმება

განათლების პროგრამებში ამჟამად აქტივობების მთელი რიგი შეინიშნება, ბოლონის სამ საფეხურიან მოდელთან დაკავშირებით. მაშინ, როცა ზოგიერთმა ქვეყანამ (გაერთიანებული სამეფო, ირლანდია) სამსაფეხურიანი მოდელი დიდი ხნის წინ მიიღო და დანარჩენებიც ამ მხრივ განვითარების სხვადასხვა საფეხურზე იმყოფებიან, განათლების საბუშარო ჯგუფში არ არსებობს ქვეყანა, რომელშიც არ მიმდინარეობდეს დისკუსია ბოლონის პროცესის განხორციელების შესახებ.

ტიპური აკადემიური ხარისხები მასწავლებლის განათლებაში

საფეხური	ტიპური აკადემიური ხარისხი
პირველი	სკოლამდელი, დაწყებითი და საშუალო სკოლის მასწავლებლების, ასევე სხვა სექტორების მასწავლებლების მ. შ. განათლების მეცნიერებების, საგნობრივი და/ან სპეციფიკური პედაგოგიური პროგრამების ხანგრძლივობა განსხვავებულია ევროპის მასშტაბით. სტუდენტები ჩვეულებრივად სწავლობენ ერთ ან ორ აკადემიურ დისციპლინას ან ერთდროულად (უფრო ხშირად სკოლამდელი/დაწყებითი/საშუალო) ან პროგრამის განათლების კომპონენტის წინ (უფრო ხშირად საშუალო). საშუალო სკოლის ყველა მასწავლებელმა პირველი საფეხურის დონეზე უნდა ისწავლოს თავისი არჩეული სასწავლო საგანი და რაც შესაძლებელია წინ უსწრებდეს მასწავლებლის განათლების ელემენტს ისე როგორც შეესაბამება მასწავლებლის განათლების თანამიმდევრულ (consecutive) მოდელს, როდესაც აკადემიურ ხარისხს მოსდევს ერთწლიანი ინტენსიური განათლების პროგრამა, როგორც ეს გვხვდება გაერთიანებულ სამეფოში, ირლანდიაში და ესპანეთში. ზოგიერთ ქვეყანაში მასწავლებლის სტატუსის მისაღებად საჭიროა მომზადება მეორე საფეხურის დონეზე, მაგალითად, ფინეთი.

მეორე	მასწავლებლის განათლებაში შემოთავაზებული უწყვეტი პროფესიული განვითარების პროგრამების ფართო სპექტრი ხშირად მაგისტრის ხარისხით სრულდება, მაგრამ ზოგჯერ ასევე ვხვდებით დიპლომის შუალედურ დონეს. მეორე საფეხური ჩვეულებრივად საშუალებას აძლევს პროფესიონალს გაიდრამოს სპეციალიზაცია არჩეულ სფეროში ან მიიღოს კვალიფიკაცია ახალში. მაგალითად, პირველი საფეხურის აკადემიური ხარისხის მფლობელი (წმინდა) მათემატიკაში აგრძელებს მეორე საფეხურზე რათა გახდეს მათემატიკის მასწავლებელი. მეორე საფეხურის მასწავლებლის განათლების ტიპური აკადემიური ხარისხი სხვაგვარადაა მოიცავს სპეციალური საჭიროების მქონეთა განათლებას, ბიძების განათლებას, კურიკულუმში სპეციალურ საგანთან დაკავშირებული დიდაქტიკას, ზრდასრულთა განათლებას, ინსტრუქტაჟსა და კონსულტირებას. მეორე საფეხურის პროგრამების უმეტესობას აქვს ძლიერი სასწავლო კომპონენტი, რომელიც მზარდაჭერილია ემპირიული და/ან თეორიული თეზისით ან დისერტაციით, რომელიც პროგრამის ბოლო შესამდგამს (ან მეტს) ითვლის. სასწავლო კომპონენტი შეიძლება მოიცავდეს ისეთი პროფესიული უნარების განვითარებას, როგორიცაა სისტემატური დაკვირვება, ტესტირება, დიაგნოსტიკა და კონსულტირება, ისევე როგორც ცოდნის გადრეზუმება და გაფართოება. მეორე ქვეყანაში, მთლიანად კვლევაზე დაფუძნებული მეორე საფეხურის აკადემიური ხარისხის მიღებაა შესაძლებელი, რომელიც ხშირად, მაგრამ არა ყოველთვის, დაკავშირებულია შესამე საფეხურთან.
მესამე	კვლევითი დოქტორანტურა, ჩვეულებრივად მოითხოვს ამოწმურავ თეზისში აღწერილ, საერთაშორისო დონის, მნიშვნელოვანი და ორიგინალური კვლევის განხილვასა და დაცვას. ბევრ ქვეყანაში არსებობს მოლოდინი, რომ სწავლის საწყისი ეტაპი უნდა მოიცავდეს კვლევითი ცოდნისა და უნარების განვითარების სასწავლო კომპონენტს და კვლევითი პროექტის პრაქტიკულ დაგეგმვას აკადემიური ხარისხის ემპირიული და/ან თეორიული კომპონენტისათვის. ძალზედ ცოტა ქვეყანაში (დანია, პორტუგალია, ირლანდია, გაერთიანებული სამეფო) შემოიღეს (ან ამჟამად მიმდინარეობს მისი შემოღება) ახალი ფორმის სადოქტორო ხარისხი ძლიერი პროფესიული ფოკუსით. ეს პროფესიული დოქტორანტურა მოიცავს საგნის უფრო გაძლიერებული შესწავლის შეფასებულ კომპონენტს და კვლევითი დოქტორანტურის მსგავს, მაგრამ უფრო შემცირებულ, ორიგინალურ კვლევაზე დაფუძნებულ თეზისს.

ტიპური აკადემიური ხარისხები განათლების მეცნიერებებში

საფეხური	ტიპური აკადემიური ხარისხი
პირველი	განათლების მეცნიერებებში პირველ აკადემიურ ხარისხს აქვს ტენდენცია მულტიდისციპლინარულობისაკენ სხვა საგნების ძლიერი ელემენტებით. ზოგიერთ ქვეყანაში, მაგალითად, ესპანეთში პირველი აკადემიური ხარისხი განათლებაში ფოკუსირებულია განათლებაზე ფართო გაგებით და მთელ მისი კომპლექსურობით. პროგრამები იყენებენ ფართო დიაპაზონის ინტელექტუალურ რესურსებს, თეორიულ პერსპექტივებს და აკადემიურ დისციპლინებს, რათა განმარტონ განათლების არსი და კონტექსტი, რომელშიც ის ხორციელდება. ტიპური აკადემიური ხარისხი უნდა მოიცავდეს განათლების პრინციპებს, განათლების ისტორიას, განათლების სოციოლოგიას, ზრდასრულთა განათლებას, განათლების ფსიქოლოგიას, ახალგაზრდობასთან და/ან სათემო მუშაობას, კურკულუმის განვითარებას, განათლების ადმინისტრირებას, ჯანდაცვასთან დაკავშირებულ საქმეს, ადამიანური რესურსების მენეჯმენტს, საზოგადოებრივ საქმეს და ინფორმაციის მენეჯმენტს, სოციალურ განათლებას, სპეციალურ საჭიროებების განათლებას, საგანმანათლებლო პოლიტიკას, საგანმანათლებლო ინოვაციას, სკოლის მენეჯმენტს. პირველი აკადემიური ხარისხის დონეზე სახეზეა საგანმანათლებლო კვლევის სპეციალური კომპონენტის არსებობის მზარდი ტენდენცია. ეს კომპონენტი მოიცავს ისეთ საგნებს, როგორიცაა საგანმანათლებლო კვლევის მეთოდოლოგიური საფუძვლები, კვლევის მეთოდები და მოდელები განათლებაში და სტატისტიკის საფუძვლები.
მეორე	ისევე როგორც მასწავლებელთა განათლების მეორე საფეხურის აკადემიური ხარისხი, განათლების მეცნიერებების მეორე საფეხური საშუალებას აძლევს პროფესიონალებს გაიდრმაგონ სპეციალიზაცია თავის არჩეულ სფეროში სპეციალიზაცია მოიცავს: განათლების ფსიქოლოგიას, განათლების მენეჯმენტს, განათლების ანთროპოლოგიას, განათლების ფილოსოფიას და განათლების სოციოლოგიას. მეორე აკადემიური ხარისხის უმეტესობა შედგება სასწავლო კომპონენტისაგან, მაგრამ კვლევაზე დაფუძნებული დისერტაცია ან გამოყენებითი პროექტი შეადგენს სულ მცირე 30%-ს. რამდენიმე ქვეყანაში, მაგალითად, ესპანეთი, ფინეთი, ირლანდია და გაერთიანებული სამეფო (ამ უკანასკნელში განათლების ფსიქოლოგიაში), ზოგიერთი მეორე საფეხურის აკადემიური ხარისხის პროგრამა მოიცავს პრაქტიკულ მუშაობას პროფესიულ გარემოში. ისევე როგორც მასწავლებლის განათლებაში, შესაძლებელია კვლევაზე დაფუძნებული მეორე საფეხურის დამთავრება. განათლების მეცნიერებებში მეორე საფეხურის ტიპური აკადემიური ხარისხებია:

	სპეციალური საჭიროებების განათლება; მესამე ასაკის განათლება; ინტერკულტურული განათლება; განათლების პროფესიის შეფასება; სკოლის მენეჯმენტი; ზრდასრულთა განათლება; თავისუფალი დროის (დასვენების) განათლება; სოციალური პედაგოგია.
მესამე	შეესაბამება ზემოაღწერილ მასწავლებლის განათლების მესამე საფეხურს.

განათლების მეცნიერებებში უმაღლესდამთავრებულთა ტიპური დასაქმების სფეროები (პროფესიების რუკა)

საფეხური	დასაქმება
პირველი	მასწავლებლის განათლება სკოლის მასწავლებელი, ბიძის განათლება, უნივერსიტეტები და სხვა უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები, პროფესიული განათლება. განსაზღვრული სასკოლო საგნის (მაგალითად, მათემატიკა, კომპიუტერული მეცნიერებები, ენები) მასწავლებელი. შეუძლია სამსახურის მოძებნა ასევე განათლების სისტემის გარეთ (კომუნიკაცია, ბიზნესი და სხვა). განათლების მეცნიერებები ყველა ტიპის განათლების პროგრამები ანვითარებს აზროვნებისა და საქმიანობის იმ გზებს, რომლებიც ხასიათდება მაღალი ტრანსფერულობით და ამ პროგრამების უმაღლესდამთავრებულების ნახვა შესაძლებელია მთელ რიგ პროფესიებში: სამუზეუმო საქმე, ახალგაზრდობის ლიდერობა, სათემო საქმიანობა, გამოცემლობა (საგანმანათლებლო მასალების დაგეგმვა და შეფასება), ადგილობრივ და ეროვნულ საგანმანათლებლო ადმინისტრაციები, კონსულტირება განათლებაში, განათლების მენეჯმენტი, საგანმანათლებლო მომსახურება, ისეთი სპეციალური ჯგუფების სწავლება, როგორიცაა მოზარდები, მესამე ასაკის დახმარება, იმიგრანტთა დახმარება და პერსონალის მენეჯმენტი, ეს უკანასკნელი განსაკუთრებით გამოირჩევა შეუდეში.
მეორე	მასწავლებლის განათლება სკოლის მასწავლებელი (მაგალითად, ფინეთი), ლიდერობა და მენეჯმენტი; საგანმანათლებლო დაწესებულებებში უფრო სპეციალური და საზედაზმედეგო როლი; მკვლევარი; კონსულტანტი/მრჩეველი; სპეციალური განათლების კოორდინატორი; განათლების ფსიქოლოგი (გაერთიანებული სამეფო). განათლების მეცნიერებები თავის არჩეულ სფეროში წამყვანი სპეციალისტის თანამდებობაზე ან თავის სპეციალიზაციასთან დაკავშირებულ ახალ პოზიციაზე დაწინაურების შესაძლებლობა, მკვლევარი.

მესამე	მასწავლებლის განათლება და განათლების მეცნიერება/მეცნიერებები უნივერსიტეტის, პოლიტექნიკურისა და კოლეჯის ლექტორი; მკვლევარი; სამინისტროსა და მასწავლებელთა განათლების სააგენტოს პროფესიონალები; სულ უფრო მზარდი რაოდენობა პოულობს სამუშაოს დამოუკიდებელ კვლევით ინსტიტუტებში; ეროვნულ და მუნიციპალურ დონეზე (განათლების ეროვნული საბჭო, რეგიონული განვითარების ცენტრები) განათლების ადმინისტრირებაში კვლევისა და განვითარების სამსახურები; ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურები; წამყვანი პოზიციები კურიკულუმის განვითარებაში.
--------	---

დარგობრივი სფეროს როლი სხვა აკადემიური ხარისხების პროგრამებში

განათლების მეცნიერებები და მასწავლებელთა განათლება ბევრ სხვა აკადემიურ პროგრამასთანაა დაკავშირებული.

- მასწავლებლებს უნდა ჰქონდეთ საგნის ცოდნის მაზა. აქედან გამომდინარე, სკოლის კურიკულუმთან დაკავშირებული ყველა საგანს აქვს გარკვეული კავშირი განათლებასთან.
- განათლების მეცნიერებები შეიძლება შეადგენდეს სხვა აკადემიური ხარისხის პროგრამების ნაწილს ისეთ სფეროებში, როგორიცაა: ისტორია, ბიზნესი, ან სხვა საგნებთან ერთობლიობაში, მაგალითად ისტორიასა და ბიზნესის ადმინისტრირებასთან ერთად სამუზეუმო საქმეში.
- ევროპის ბევრ უნივერსიტეტში სტუდენტებს საგანმანათლებლო პროგრამის ფარგლებში მცირე კომპონენტის თავისუფალი არჩევანის უფლება აქვთ დაამ კომპონენტის შესასრულებლად ბევრი მათგანი ირჩევს განათლების მოდულს. ასეთები არიან მაგალითად, ფსიქოლოგიის, სხვა სოციალური მეცნიერებების (სოციოლოგია, ანთროპოლოგია, პოლიტიკური მეცნიერებები), ან იმ სფეროების სტუდენტები, რომლებსაც თავისი პირველი აკადემიური ხარისხის შემდეგ შეუძლიათ სწავლა მასწავლებლის განათლების პროგრამებით გააგრძელონ.
- განათლების ზოგიერთ სფეროებში, მაგალითად, განათლების ფსიქოლოგია, საწყის პირველ აკადემიურ ხარისხს ფსიქოლოგიაში შეიძლება მოსდევდეს სამაგისტრო დონე განათლების ფსიქოლოგიაში. განათლების ფსიქოლოგად მუშაობისათვის, ჩვეულებრივად მოითხოვება კლინიკაში მუშაობის ან მასწავლებლობის გარკვეული გამოცდილება

- სოციალური და ჰუმანიტარული მეცნიერებებთან დაკავშირებული პროგრამების უმეტესობის ნაწილს შეიძლება შეადგენდეს განათლების მოდული.

3. სწავლის შედეგები და კომპეტენციები, საფეხურის დონის მახასიათებლები

განათლების მეცნიერებებში იდენტიფიცირებული კომპეტენციები თავსებადია კვალიფიკაციების ევროპულ ჩარჩოსა და დუბლინის მახასიათებლებთან. ამასთან, განათლების სამუშაო ჯგუფი აღნიშნავს, რომ კომპეტენციების ჩამონათვალი არაა ამოწურავი ან საბოლოო. ეს იდენტიფიცირებული კომპეტენციები მხოლოდ მაჩვენებლის ფუნქციას ატარებს და ასევე უნდა იქნეს გამოყენებული.

პირველი საფეხური	
კომპეტენციების უმეტესობა (ზოგადი და დარგობრივი/სპეციფიკური) საერთოა როგორც მასწავლებელთა განათლების, ასევე განათლების მეცნიერებებისათვის; ზოგიერთი კომპეტენცია სპეციფიკურია მასწავლებელთა განათლებისათვის. ყველა კომპეტენცია არ შეიძლება სრულად განვითარდეს პირველი საფეხურის დამთავრებისას. მათი განვითარება გრძელდება პროფესიული ცხოვრების უწყვეტობის პირობებში და ხშირად ფოკუსირებულია პროფესიული განვითარებისა და მომზადების პერიოდზე, მაგრამ აუცილებელი არაა მათი ფორმალური განათლების კონტექსტში განვითარება.	
საკვანძო დარგობრივი კომპეტენციები	საკვანძო ზოგადი კომპეტენციები
საერთოა მასწავლებლის განათლებისა და განათლების მეცნიერებების /კვლევებისთვის	საერთოა მასწავლებლის განათლებისა და განათლების მეცნიერებების /კვლევებისთვის
მასწავლებლებს და ინსტრუქტორებს, ისევე როგორც განათლების მეცნიერებების პროგრამების უმაღლესდამთავრებულებს, უნდა შეეძლოთ ეფექტიანად მუშაობა სამ ურთიერთგადასარაზ სფეროში, მათ უნდა შეძლონ:	- სწავლის უნარი; - საკომუნიკაციო უნარები; - ჯგუფში მუშაობის უნარი; - საინფორმაციო ტექნოლოგიების გამოყენების უნარი; - პრობლემების გადაჭრის უნარი; - ავტონომიურობა; - რეფლექციის უნარი; - ინტერპერსონალური უნარები; - დაგეგმვა და დროის მენეჯმენტი; - გადაწყვეტილებების მიღება; - მულტიკულტურალიზმისა და მრავალფეროვნების პატივისცემა; - ეთიკური შეხედულებები; - კრიტიკული და თვითკრიტიკული აზროვნების უნარები;
- მუშაობა შესწავლილი საგნის ცოდნით და ინფორმაციით, ასევე საგანმანათლებლო საკითხებში და მათი თეორიული საფუძვლებით; - მუშაობა თავის კოლეგებთან – მოსწავლეებთან /პრაქტიკანტებთან,	

მასწავლებლებთან და განათლების სხვა პარტნიორებთან. რაც მოიცავს სპეციალურ კონტექსტში ადამიანის სწავლასა და განვითარებასთან დაკავშირებული კომპლექსური სიტუაციების ანალიზის უნარს. - მუშაობა საზოგადოებასთან – ლოკალურ, რეგიონულ, ეროვნულ, ევროპულ და უფრო ფართე გლობალურ დონეზე, რაც მოიცავს შესაბამისი პროფესიული ფასეულობების განვითარებას და მათ შესაბამის კონტექსტსა და პრაქტიკაში გააზრების უნარს. - რეფლექციის უნარი, რომელიც მოიცავს საკუთარი და სხვების ღირებულებათა სისტემის, განვითარებისა და გამოცდილების კრიტიკული გააზრების უნარს. <i>მასწავლებლის განათლება</i> - კომპეტენცია სწავლების/სწავლისა და შეფასების მთელ რიგ სტრატეგიებში; მათი თეორიული საფუძვლების ცოდნა. - სოციალური, კულტურული და ეკონომიკური კონტექსტის მიუხედავად ყველა მოსწავლისათვის სწავლის ხელშეწყობი თანაბარი და სამართლიანი გარემოს შექმნის უნარი.	- თავისი სწავლისა და საქმიანობის გაუმჯობესების უნარი, რომელიც მოიცავს სასწავლო და კვლევითი უნარების განვითარებას; - ანალიზის, სინთეზის, შეფასების, პრობლემების იდენტიფიცირებისა და მათი გადაჭრის გზების შემუშავების უნარი; - პრაქტიკაში ცოდნის გამოყენება.
მეორე საფეხური	
საკვანძო დარგობრივი კომპეტენციები	საკვანძო ზოგადი კომპეტენციები
<i>საერთოა მასწავლებლის განათლებისა და განათლების მეცნიერებების /კვლევებისთვის</i> - მრავალფეროვან კონტექსტში საგანმანათლებლო პრობლემების ერთობლივი გადაწყვეტის კომპეტენცია;	საერთოა მასწავლებლის განათლებისა და განათლების მეცნიერებების /კვლევებისთვის - კვლევის განხორციელების უნარი; - ლიდერობის უნარი; - საკომუნიკაციო უნარები, მოიცავს უფრო მაღალ პროფესიულ

- სპეციფიკურ საგანმანათლებლო კონტექსტში საქმიანობის ადაპტირების უნარი; - მირითად საგანმანათლებლო სფეროში ცოდნისა და გაგების განვითარება არჩეულ პროფესიული სპეციალიზაციაში; - განათლების მენეჯმენტო და ადმინისტრირება, კურიკულუმის განვითარება, საგანმანათლებლო პოლიტიკა, ზრდასრულთა განათლება, პრობლემური სწავლა, საბავშვო ლიტერატურა; - საქმიანობის განსახორციელებლად დისციპლინის შესაბამისი კვლევების გამოყენების უნარი; - საგანმანათლებლო საქმიანობის შესაბამისი ფასეულობების გააზრების უნარი.	საკომუნიკაციო უნარებს; - საკუთარი საქმიანობის რეფლექციისა და შეფასების უნარი; - ცოდნის განვითარებასა და შექმნასთან ასოცირებული მოწინავე კოგნიტური უნარების განვითარება.
მასწავლებელთა განათლება და განათლების მეცნიერებები, მესამე საფეხური	
საკვანძო დარგობრივი კომპეტენციები - განათლების სფეროში არსებული მოწინავე ცოდნის მნიშვნელოვანი ნაწილის შეძენა და აღქმა; - პერსონალური პასუხისმგებლობისა და ფარო ავტონომიური ინიციატივის გამოჩენა კომპლექსურ და არაპროგნოზირებად სიტუაციებში, პროფესიულ ან ეკვივალენტურ კონტექსტში, რომელიც უკავშირდება განათლებას, როგორც ფართო სფეროს; - გარკვეულ საგანმანათლებლო და პროფესიულ კონტექსტებში ცოდნის გამოყენების ფართო გავლენების კრიტიკის უნარი; - სოციალური ნორმებისა და განათლების გარკვეულ სფეროში არსებული ურთიერთობებისა	საკვანძო ზოგადი კომპეტენციები - ახალი ცოდნის შექმნა და ინტერპრეტირება ორიგინალური კვლევის ან სხვა მოწინავე სამეცნიერო მიღწევების მეშვეობით, რომელთა ხარისხი ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე აკმაყოფილებს კოლეგების მხრიდან განხილვას; - სწავლის სფეროსთან ასოცირებული წამყვანი უნარების, ტექნიკის, ინსტრუმენტების, პარტიკული საქმიანობის და/ან მასალების მნიშვნელოვანი წრის დემონსტრირების შესაძლებლობა; - ახალი უნარების, ტექნიკების, ინსტრუმენტების, პარტიკული საქმიანობისა და მასალების განვითარება; - აბსტრაქტულ პრობლემებზე იმგვარი რეაგირება, რომელიც აფართოვებს და თავიდან განსაზღვრავს არსებულ პროცედურულ ცოდნას;

ყურადღებით განიხილა და გააზრება, ქმედებების წარმართვა მათი შედეგისათვის; - ორიგინალური კვლევის განხორციელების შესაძლებლობა; განათლების სხვადასხვა სფეროში და/ან სკოლის პედაგოგიკაში დამოუკიდებელი, ორიგინალური და საბოლოოდ გამოქვეყნებადი კვლევის შესრულების დემონსტრირების უნარი.	- კვლევის და ინოვაციების შედეგების შესახებ კომუნიკაცია კოლეგებთან; - კრიტიკულ დიალოგში ჩართვა; პროფესიული ინტერესების სფეროში კომპლექსური სოციალური პროცესების გენერირება და გაძლიერება; კრიტიკული კომპეტენციები ე. ი. კრიტიკული და თვითკრიტიკული აზროვნების უნარი; - საზოგადოების წინაშე სამეცნიერო კვლევის პრეზენტირება და დაცვა; - შემოქმედებითობა.
--	---

დარგობრივი კომპეტენციები განათლების მეცნიერებებში

დარგობრივი კომპეტენციების ქვემოთმოყვანილი სია შემუშავებულია განათლების მეცნიერებების სამუშაო ჯგუფის მიერ და შეფასებულია ყოფილი სტუდენტების, აკადემიური პერსონალისა და დამსაქმებლების გამოკვლევებით.

განათლების მეცნიერებებში

1. საგანმანათლებლო კონცეფციის, თეორიის და პოლიტიკის საკითხების სისტემური ანალიზის უნარი.
2. დარგობრივი ცოდნის ასპექტებსა და საგანმანათლებლო პოლიტიკასა და კონტექსტში მათ გამოყენებას შორის პოტენციური კავშირების იდენტიფიცირების უნარი;
3. საკუთარი ღირებულებების სისტემაზე რეფლექციის უნარი;
4. იმ თეორიებისა და კონცეფციების განხილვის უნარი, რომლებიც გვხვდება განათლების მეცნიერებებში;
5. სასწავლო პროცესის კომპლექსურობისა და მოსწავლეთა/სტუდენტთა მრავალფეროვნების აღიარების უნარი;
6. იმ განსხვავებული კონტექსტების ცოდნა, რომელშიც შეიძლება განხორციელდეს სასწავლო პროცესი;
7. სასწავლო პროცესში მონაწილეების განსხვავებული როლების ცოდნა;
8. საგანმანათლებლო სისტემის სტრუქტურისა და მიზნების გაგება;
9. სხვადასხვა კონტექსტში საგანმანათლებლო კვლევის განხორციელების უნარი;
10. კონსულტირების უნარი;
11. სკოლის გაუმჯობესების/განვითარების პროექტების მართვის უნარი;
12. საგანმანათლებლო პროგრამების მართვის უნარი;
13. საგანმანათლებლო პროგრამების/მასალების შეფასების უნარი;

14. ახალი საგანმანათლებლო საჭიროებებისა და მოთხოვნების დანახვის/განჭერების უნარი;
15. მულტიდისციპლინარული საგანმანათლებლო ჯგუფის კოორდინირების ან გაძლიერების უნარი.

მასწავლებლის განათლება

16. მოსწავლის წარმატებებისა და მიღწევებისათვის ხელშეწყობა;
17. კომპეტენცია სწავლება/სწავლის მთელ რიგ სტრატეგიებში;
18. მოსწავლეებისა და მშობლების კონსულტირების კომპეტენცია;
19. შესაბამისი სასწავლო საგნის ცოდნა;
20. ჯგუფებთან და ინდივიდებთან ეფექტური კომუნიკაციის უნარი;
21. სწავლის ხელშეწყობი კლიმატის შექმნის უნარი;
22. ელექტრონული რესურსების გამოყენებისა და სასწავლო გარემოში მისი ინტეგრირების უნარი.
23. დროის ეფექტური მართვის უნარი;
24. საკუთარი საქმიანობის რეფლექციისა და შეფასების უნარი;
25. უწყვეტი პროფესიული განვითარების საჭიროების გაგნობიერების უნარი;
26. მოსწავლის მიღწევებისა და სწავლის შედეგების შეფასების უნარი;
27. კომპეტენციები პრობლემების ერთობლივ გადაწყვეტაში;
28. მოსწავლის მრავალფეროვან საჭიროებებზე რეაგირების უნარი;
29. სწავლების/სწავლის გარემოს გაუმჯობესების უნარი;
30. სპეციალური საგანმანათლებლო კონტექსტისათვის კურიკულუმის ადაპტირების უნარი.

კონსულტაციების პროცესი დაინტერესებულ მხარეებთან

თუნინგის პროექტის პირველ ფაზაში განათლების სამუშაო ჯგუფმა გაიარა კონსულტაციები ყოფილ სტუდენტებთან, დამსაქმებლებთან და სხვა აკადემიურ პერსონალთან, რათა დაედგინა თავისი შეხედულებები დარგობრივ(სპეციფიკურ) და ზოგად კომპეტენციებზე, რომლებიც რელევანტური იქნებოდა მასწავლებლის განათლებისა და განათლების მეცნიერებების დარგობრივი სფეროებისათვის. როგორც ზემოთ აღინიშნა ამ კონსულტაციების შედეგად მიღებულია კომპეტენციების საჩვენებელი ჩამონათვალი. თუნინგის პირველ და მეორე ფაზაში სამუშაო ჯგუფი დრო და დრო გადიოდა კონსულტაციებს ასევე სხვა აკადემიურ პერსონალთან, რათა მიეღო უკუკავშირი კოლეგებისაგან მათ მიერ წამოყენებულ საკითხებზე, მაგალითად, სტუდენტის დატვირთვის გაანგარიშებაზე.

განათლებასთან დაკავშირებული პროფესიები ფართოდაა წარმოდგენილი პროფესიული ორგანოებით, სწავლულთა საზოგადოებებითა და მარეგულირებელი ორგანოებით, რომელთა უმეტესობა მიეკუთვნება ევროპულ ქსელებს. ზოგიერთ ქვეყანაში ამჟამად იქმნება სხვა პროფესიული მარეგულირებელი ორგანოების, მაგალითად, სამედიცინო საბჭოები,

მსგავსი სასწავლო საბჭოები. იქ, სადაც ასეთი საბჭოები ან სხვა სააკრედიტაციო ორგანოები არსებობს, უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები მასწავლებლის განათლებისა და განათლების მეცნიერებების პროგრამების განსახორციელებლად საკუთრებენ პროფესიულ აკრედიტაციას და ვალდებული არიან გააირონ კონსულტაციები ამ ორგანოებთან და ხელი შეუწყონ სააკრედიტაციო ვიზიტებს. ბევრ ქვეყანაში სტუდენტებს, როგორც დაინტერესებულ მხარეებს, ასევე მათ ეროვნულ ორგანოებს, შეიძლება ჰყავდეთ წარმომადგენელი სააკრედიტაციო ორგანოში ეროვნულ დონეზე.

მასწავლებლის განათლების პროგრამასა და სტუდენტების სასწავლო პრაქტიკას შორის მჭიდრო კავშირი უზრუნველყოფს დაინტერესებულ მხარეებთან (ანუ სკოლის მასწავლებლებთან ან დირექტორებთან) უწყვეტ კონსულტაციებს თეორიასა და პრაქტიკას შორის ურთიერთობის შესახებ, ასევე იმასთან დაკავშირებით, თუ მასწავლებლის განათლების პროგრამის რომელი ნაწილი უნდა გაუმჯობესდეს, რათა უკეთ შესაბამებოდეს "დღევანდელი სკოლის რეალობას".

სხვა დაინტერესებული მხარეებს წარმოადგენენ საგანმანათლებლო მომსახურების მომხმარებლები, მაგალითად, მაზარზე მზარდად ორიენტირებულ საზოგადოებაში მშობლები, როგორც "მომხმარებლები" ირჩევენ სკოლებს თავისი შვილებისათვის და ამით ზეწოლას ახდენენ სკოლებსა და უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებზე, რათა მათ რეაგირება მოახდინონ მომხმარებლების მოთხოვნებზე და შესაბამისი განათლება მისცენ მასწავლებლებს.

უნივერსიტეტები, რომლებიც ახორციელებენ განათლების მეცნიერების პროგრამებს (ფსიქოლოგიასთან, სოციოლოგიასთან, პოლიტიკურ მეცნიერებებთან, ჟურნალისტიკასთან შესაბამის კომპინაციით) სულ უფრო ხშირად ატარებენ ყოფილი სტუდენტების და შესაბამისად მათი დამსაქმებლების გამოკითხვას, რათა გაარკვიონ თუ რომელი პროფესიები უნდა დააკავშირონ ერთმანეთს, რომ შრომის ბაზარის საჭიროებებზე იყვნენ ორიენტირებულნი.

სხვა დაინტერესებულ მხარეებს, რომლებთანაც რეგულარულად მიმდინარეობს კონსულტაციები მასწავლებელთა განათლებასა და განათლების მეცნიერებაში, წარმოადგენენ დამსაქმებელთა ჯგუფები, ისეთები როგორიცაა სკოლის დირექტორების ეროვნული ორგანიზაციები, ან განათლების ფსიქოლოგები, საკონსულტაციო ორგანიზაციები, მასწავლებელთა კავშირები, განათლების სამინისტროს წარმომადგენლები, ადგილობრივი განათლების ადმინისტრატორები და სხვა.

4. სტუდენტის დატვირთვა და ECTS

მალზედ რთულია ამ საკითხის კონტურების მოხაზვა ბოლონის პროცესამდე და პოსტბოლონური სტრუქტურების შორის განსხვავების ჩვენების გარეშე. ბოლონამდე პირველ საფეხურს შესაძლოა 300 ECTS -ის

ეკვივალენტიც კი შეედგინა და ახალი სამართლებრივი ბაზა, რომელსაც მივეყვართ ქვემოთმოყვანილ ციფრებამდე, მხოლოდ ნაწილობრივადაა განხორციელებული. ამასთან, ქვემოთმოყვანილი მონაცემები შეგროვებულ იქნა განათლების სამუშაო ჯგუფის წევრებიდან. მასწავლებლების განათლება წარმოადგენს არათანამიმდევრულობის მაგალითს ბოლონის პროცესის განხორციელებასთან მიმართებაში.

საფეხური	ECTS კრედიტები
პირველი	მასწავლებლის განათლება 180 – 240 კრედიტი თუ მთლიანად განთავსებულია პირველ საფეხურზე; სადაც გაყოფილია პირველ და მეორე საფეხურებს შორის მთლიანი ჯამი შესაბამისად უფრო დიდია. საშუალო სკოლის მასწავლებლისთვის ეს შეიძლება შეადგენდეს პირველი საფეხურის 180 – 240 კრედიტს დამატებული 60-80 კრედიტის ეკვივალენტი ერთწლიანი სადიპლომო კურსი. ეს სადიპლომო კურსი შეიძლება წარმოადგენდეს მეორე საფეხურის ელემენტს, მაგრამ ზოგიერთ ქვეყანაში ის პირველი საფეხურის დიპლომა, მიუხედავად იმისა, რომ მიღებულია პირველი საფეხურის შემდეგ, დაწყებითი სკოლის მასწავლებლის სტატუსისათვის ფართოდაა გავრცელებული ინტეგრირებული აკადემიური ხარისხი 240 კრედიტის ოდენობით. ამასთან, ზოგიერთ ქვეყანაში თანამიმდევრული მოდელი ასევე შესაძლებელია დაწყებითი
მეორე	მასწავლებლის განათლება და განათლების მეცნიერებები 60-120. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ჯერეჯერობით ყველა ქვეყანას არ აქვს გაყოფილი პირველი და მეორე საფეხურის პროგრამები. ერთწლიანი დიპლომი, როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული შეიძლება წარმოადგენდეს მეორე საფეხურის კვალიფიკაციას, მაგრამ ყოველთვის არ ხდება მისი ECTS-ის კრედიტებით გაზომვა. ზოგიერთ ქვეყანაში, მაგალითად, საბერძნეთში, ტერმინი „მასწავლებლის განათლება“ მხოლოდ პირველი საფეხურის დონეზე არსებობს, შემდეგ საფეხურზე კი ყველასთვის გამოიყენება ტერმინი „განათლების მეცნიერებები“.
მესამე	მასწავლებლის განათლება და განათლების მეცნიერებები 120 პოსტმეორე საფეხური ე. ი. იქ სადაც მეორე საფეხური დაკავშირებულია სადოქტორო შრომასთან. სხვაგვარი, 180, ჩვეულებრივ ასოცირებულია მესამე საფეხურის დასრულებულ სწავლასთან. ბევრ ქვეყანაში სადოქტოროს ხანგრძლივობა ჯერ არაა განსაზღვრული კრედიტებში და დასრულების ჩვეულებრივი ვადა შეიძლება დასრულებული სწავლების 4-6 წელს ან მეტს შეადგენდეს.

უმაღლესი განათლების ევროპულ სივრცის ფარგლებში მოცემულ დარგობრივ სფეროში არსებული ტენდენციები და განსხვავებები

განათლება და მომზადება ევროკავშირის საბჭოს პოლიტიკის პრიორიტეტია. ევროკავშირში განათლებისა და მომზადების სისტემის განვითარების სტრატეგიული მიზნები განისაზღვრა და ევროპულ დონეზე დეტალურ პროგრამაზე გადაწყვეტილება მიღებულია. ევროკომისია, განათლებისა და კულტურის გენერალური დირექტორატი მასწავლებლის განათლებასა და საგანმანათლებლო კვლევებს განიხილავს, როგორც „სასიცოცხლოს“ ლისაბონის მიზნების მისაღწევად. ეს პოზიცია განმეორდა საბჭოს მადრიდის შეხვედრაზე და ასევე საბჭოს და კომისიის ერთობლივ ანგარიშში „განათლება და მომზადება 2010“. ცოდნაზე დაფუძნებული და დინამიური, ნასწავლი საზოგადოება დამოკიდებულია მრავალფეროვან კონტექსტში მომუშავე (მაგალითად, სწავლა მთელი სიცოცხლის განმავლობაში, ტრენინგები, ინკლუზიური განათლება, საუნივერსიტეტო განათლება) მაღალკვალიფიციურ პედაგოგიურ კადრებზე. როგორც შედეგი, პედაგოგებისა და განათლებასთან დაკავშირებული პროფესიებით მომუშავეთა საწყისი განათლება და უწყვეტი პროფესიული განვითარება გახდა სწრაფი გაფართოების, დივერსიფიკაციისა და პროფესიონალიზაციის საგანი. ამკარა გახდა შემდეგი ტენდენციები:

- განათლების სფეროს აკადემიური პერსონალის როლი უნივერსიტეტის პედაგოგების მომზადებაში. თუნიზის პროექტში წარმოდგენილი ქვეყნების 50%-ში უნივერსიტეტის პედაგოგებისათვის ამჟამად არსებობს წარმოადგენს საწყისი განათლება სწავლებაში;
- სწავლება უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებაში წარმოიჩინდა, როგორც კვლევის განსაკუთრებული სფერო;
- მაშინ, როდესაც წევრ ქვეყნებს შორის, მასწავლებლის განათლებასა და განათლების მეცნიერებებში, ზედაპირულ დონეზე სახეზეა ამკარა ნაციონალური განსხვავებები, ბევრ მსგავსებასა და საერთოს ვხვდებით უფრო ღრმა სტრუქტურულ დონეზე. რაც ევროპული მოდულებისა და კურსები განხორციელების საშუალებას იძლევა და ეს ტენდენცია უკვე შესამჩნევია;
- მიუხედავად იმისა, რომ ტრადიციულად და ახლაც ბევრ ქვეყანაში, მასწავლებლის განათლება დაფუძნებული იყო თეორიულ და პრაქტიკულ ცოდნაზე, ზოგიერთი მთავრობა ამჟამად პრიორიტეტს ანიჭებს კაბინეტურ კვლევას, თავდაჯერებული, რომ საგანმანათლებლო პრაქტიკასთან ეს პირდაპირ შესაბამისობაში იქნება. ამას მოყვებით მტკიცებულებაზე დაფუძნებული პრაქტიკის, როგორც მასწავლებლის განათლების ფილოსოფიის, ზრდასთან;
- შესაბამისად, ქვეყნების სულ უფრო მზარდ რაოდენობაში, მასწავლებელთა საწყისი მომზადების პროგრამებში ხორციელდება კვლევითი კომპონენტის ჩართვა. ამასთან, ეს ელემენტი ჯერ არ

გამხდარა ევროპის მასშტაბით პირველ საფეხურზე მასწავლებელთა მომზადების ყველა მოდელის ინტეგრალური ნაწილი. მიუხედავად ამისა, კვლევის კომპონენტი ჩვეულებრივად წარმოადგენს მეორე საფეხურის ყველა პროგრამის ინტეგრალურ ნაწილს.

- ყველა, განსაკუთრებით მეორე და მესამე, საფეხურისათვის მზარდ ტენდენციას წარმოადგენს დაუსწრებელი სწავლება. ეს დაკავშირებულია პარალელურ - პირველი საფეხურის შემდეგ თვითდაფინანსების - ტენდენციასთან, რომელიც უკვე კარგად ჩამოყალიბებულია ევროკავშირის ზოგიერთ ქვეყანაში, მაგრამ განუხრელად ვრცელდება მთელ ევროპაში;
- მასწავლებლის განათლებაზე კანდიდატთა რაოდენობა იზრდება. მასწავლებლების დეფიციტის, ეკონომიკური დაცემისა თუ ალტერნატივის გავლენით, სხვა სფეროს ჩამოყალიბებული პროფესიონალები უზრუნველნიან სწავლებას. ამ კანდიდატებს ჩვეულებრივად აქვთ აკადემიური ხარისხი სხვა დარგებში და ხშირად აკრედიტაციის გზით ღებულობენ დაშვებას მათ მიერ არჩეულ მასწავლებლის განათლების პროგრამაზე. ამკარა, რომ ასეთ, უკვე ჩამოყალიბებულ კანდიდატებს პოზიტიურად ეპყრობა აკადემიური პერსონალი და დამსაქმებლები.
- ევროპაში გამოჩნდა პროფესიული დოქტორანტურა (გაერთიანებული სამეფო, ირლანდია, პორტუგალია), ამან შეიძლება საფუძველი ჩაუყაროს განათლებასთან დაკავშირებული სფეროების პროფესიონალებისათვის, მთელი სიცოცხლის განმავლობაში განათლების შესაძლებლობის ტენდენციას;
- სადოქტორო სწავლების კიდევ ერთ ტენდენციას წარმოადგენს მოძრაობა სწავლის ხანგრძლივობის შემცირება წლების/სასწავლო დატვირთვის გონივრული ზღვრებისაკენ (ძირითადად მოტივირებულია უნივერსიტეტებში ხელმძღვანელობის რეალური ღირებულების ანალიზით);
- მეორე საფეხურის დონეზე პროგრამების მიერ დისტანციური ელემენტების შემოთავაზება და ინტერნეტ რესურსების, როგორც სწავლებისა და სწავლის სტრატეგიის ნაწილის, გამოყენება სულ უფრო მზარდი ტენდენციის სახეს იღებს.

5 სწავლა, სწავლება და შეფასება

განათლების მეცნიერებები, სერიოზული პრაქტიკული საფუძვლების მქონე მრავალი აკადემიურ პერსონალით, ყველაზე მეტად არიან დაინტერესებული სწავლა, სწავლება, შეფასების მიდგომებით. სასწავლო პროცესში წარმატებული მაგალითების შეგნებული დემონსტრირება განათლების მეცნიერებების აკადემიური პერსონალის დიდი ხნის ტრადიციას წარმოადგენს. სტუდენტების კომპეტენციებზე ორიენტირებული კურიკულუმის შემუშავებისა და სწავლა, სწავლება და შეფასების თუნიზის მიდგომები უკვე კარგადაა ჩამოყალიბებული

განათლების ისეთ სფეროში, როგორიცაა მასწავლებლის განათლება; ასევე ვითარდება ზრდასრულთა განათლების და კომპეტენციების განვითარების პრინციპებზე დაფუძნებული ძალზედ ღირებული პედაგოგიური გამოცდილება. ქვემოთ მოყვანილია წარმატებული გამოცდილების სამი ინდიკატორი განათლების მეცნიერებებიდან, რომლებიც შესაძლებელია ასევე რელევანტურია სხვა დისციპლინებისთვისაც.

წარმატებული გამოცდილება

დაკვირვების უნარების განვითარება (პირველ ან მეორე საფეხურის სწავლა და სწავლება)

ჩამოყალიბებული კომპეტენციები:

- გარკვეულ კონტექსტში ადამიანის სწავლისა და განვითარების კომპლექსური სიტუაციების ანალიზის უნარი მ. შ. საკუთარი სწავლის;
- საგნობრივად აღწეროს რა არის შესწავლილი, მოახდინოს მისი კატეგორიზაცია და ანალიზი; განხორციელოს მოვლენის დაკვირვებაზე დაფუძნებული, თეორიულად მყარი შეფასება;
- შეაფასოს თუ რა გავლენის მოხდენა შეუძლია საკუთარ ფასეულობებსა და მრწამსს კონკრეტულ მოვლენაზე დაკვირვების განხორციელებისას;
- ანალიზისა და შეფასების განვითარების ხელშესაწყობად გამოიყენოს ფაქტები ლიტერატურიდან და კვლევებიდან.

სწავლა, სწავლების და შეფასების მეთოდი

ეს მეთოდი ხშირად ასოცირებულია სწავლებისა და სწავლის საკითხზე ან პრობლემაზე დაფუძნებულ მიდგომასთან.

დაკვირვება სამუშაო და სასკოლო პრაქტიკის ძირითადი ელემენტია. დაკვირვების უნარების გამომუშავებისათვის პრაქტიკა შეიძლება დაიწყოს ძალიან კონკრეტული, ადვილად დასაკვირვებელი და აღსაწერი (მინიმალური დასკვნა) მოვლენით (ვინ ვის ესაუბრება, რამდენჯერ განმეორდა X და ა. შ.) და თანდათანობით ჩაერთოს უფრო გართულებული, „დასანახად“ და აღსაწერად ნაკლებად ადვილი მოვლენები (მაქსიმალური დასკვნა), ისეთი როგორიცაა: რა როლს თამაშობენ ადამიანები, რა მიზანი აქვს კონკრეტულ საქმიანობას.

კონსულტანტის ხელმძღვანელობით განხორციელებული დაკვირვებიდან სტუდენტებს შეუძლიათ გადაინაცვლონ თავიანთ სასწავლო პრაქტიკის სფეროში რეალურ დაკვირვებაზე. თითოეულ ადრეული დაკვირვების ამოცანას მოსდევს საგარეო მის

კრიტიკულ გააზრებაში, სდაც სტუდენტს მოეთხოვება დაკვირვების აღწერების გაზიარება, მოვლენების კატეგორიზაცია დაყოფა (ანალიზი) და შეფასება. თუ რაზე იქნა დაკვირვება განხორციელებული და მისმა საკუთარმა ფასეულობებმა რა ზეგავლენა იქონია დაკვირვების განხორციელებაზე. საქმიანობის დასრულების მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენს ლიტერატურის მოძიება, განსაკუთრებით მეორე საფეხურის დონეზე. სასწავლო პრაქტიკაზე განხორციელებული დაკვირვების დაბოლოება სამუშაო შეხვედრები კოლეგებთან და პრაქტიკის კონსულტანტთან.

პორტფოლიოს შეფასება (პირველი და მეორე საფეხური, სწავლა და შეფასება)

ჩამოყალიბებული კომპეტენციები:

- რეფლექცია;
- ავტონომიურად გადაწყვეტილების მიღება, როგორც თითმართვადი სწავლის ნაწილი;
- კომპეტენციების ნაკრები, რომელიც შეესაბამება იმ კურსის ერთეულს ან პროგრამას, რომელიც პორტფოლიოს ბაზაა.

სწავლა, სწავლების და შეფასების მეთოდი

პორტფოლიოს შეფასება, ჩვეულებრივად აყალიბებს საგანმანათლებლო პროგრამის ნაწილს ან სექციას, ვიდრე ცალკეულ მოდულს და დაფუძნებულია სტუდენტის შრომის მიზანმიმართულ ნიმუშზე, რომელიც შერჩეულია გარკვეული კომპეტენციებზე ორიენტირებული კრიტერიუმების მეშვეობით. პორტფოლიო იქმნება მთელ რიგ კომპეტენციებში სტუდენტის ცოდნისა და უნარების ხაზგასასმელად და სადემონსტრაციოდ. პორტფოლიო ასევე უზრუნველყოფს მეთოდს რეფლექციისათვის, სტუდენტს სთავაზობს საკუთარი ნამუშევრის თვითკრიტიკის შესაძლებლობას და შერჩეულ კონტექსტში აფასებს ინტერპერსონალური ურთიერთშემაჯობების ეფექტურობას.

ტიპური გამოყენება შესაძლებელია სამუშაო პრაქტიკაზე, სადაც პორტფოლიო უზრუნველყოფს მთელ რიგ სასწავლო საქმიანობაში სტუდენტის ჩართულობის აღწერას. დასრულებული პორტფოლიო შეიძლება შემდგომში გამოყენებულ იქნეს სამუშაოს მისაღები ინტერვიუს მოსამზადებლად.

პორტფოლიო, ჩვეულებრივად სტუდენტის მიერ შერგოვილი მონაცემების საერთო ჯამიდან შერჩეული ნაკრებია (რომელიც შეიძლება მოიცავდეს შეფასებულ ნამუშევარს, არტეფაქტებს, სტუდენტის პროფილს, დღიურებს და ა. შ.) და ახდენს გარკვეული დროის პერიოდში კომპეტენციების განვითარების დემონსტრირებას. სულ ახლახან საინფორმაციო ტექნოლოგიები იქნა გამოყენებული გეზზე დაფუძნებული პორტფოლიოს შესაქმნელად, რომელიც ახდენს

სტუდენტის, როგორც საინფორმაციო ტექნოლოგიების და ასევე სხვა უნარების დემონსტრირებას.

კვლევის მეთოდები (მეორე და მესამე საფეხურის მომზადება, სწავლება, სწავლა, შეფასება)

ჩამოყალიბებული კომპეტენციები:

- კვლევის მეთოდებისა და მათი შესაბამის პარადიგმების ცოდნა;
- საგანმანათლებლო კვლევებში გამოყენებული საერთო მეთოდების კარგი ცოდნა და
- მათი პრაქტიკაში გამოყენება, მონაცემთა ანალიზი და სხვა;
- განხორციელებადი და გამოკვლეადი პრობლემის დასმისა და მისი კვლევისათვის შესაბამისი მეთოდების შერჩევის უნარი.

სწავლა, სწავლების და შეფასების მეთოდი

განათლებაში სტუდენტთა უმეტესობა ახორციელებს დამოუკიდებელ კვლევით პროექტს და არ მუშაობს, როგორც კვლევითი ჯგუფის ნაწილი. აკადემიური დაწესებულების გარედან მოსული სამუშაო გამოცდილების მქონე ადამიანთა უმეტესებას თავდაპირველად ესაჭიროება დახმარება შესაბამისი კვლევითი წინადადების შესამუშავებლად. ტიპური მაგრო საკმიანობაა:

- დისკუსია საგანმანათლებლო კვლევების ბუნების შესახებ; ინფორმაციის მიცემა და მოძიება საგანმანათლებლო კვლევებში კვლევის ძირითადი მეთოდების შესახებ;
- საკვლევი პრობლემის ბუნების განხილვა;
- კონკრეტული კვლევის ობიექტისა და მიზნების შესაბამისად, მონაცემების შეგროვებისა და ანალიზისათვის გამოყენებული ძირითადი მეთოდების, ტექნიკებისა და ინსტრუმენტების განხილვა;
- დისკუსია კვლევის გეგმის შემუშავების შესახებ.

სტუდენტები ჩართულნი არიან მთელ რიგ პრაქტიკულ საკმიანობაში, როგორც კვლევის პრობლემისა და მიზნების განსაზღვრა; მონაცემების შესაგროვებლად შესაბამისი ინსტრუმენტების შემუშავება; მონაცემთა ანალიზისათვის ანალიზის შესაბამისი მეთოდების შემუშავება და გამოყენება; ლიტერატურაში მეთოდების მოძიება და არსებულ საჭიროებასთან მათი რელევანტურობის შეფასება. მიღწევების შეფასება დაფუძნებულია სტუდენტის შემუშავებულ კვლევით გეგმაზე, რომელიც ხშირად გამოიყენება, როგორც მათი კვლევითი წინადადების ბაზისი.

6. ხარისხის ამაღლება

ერთ-ერთ გამორჩეულ გზას, რომელიც საშუალებას იძლევა ამაღლდეს, როგორც მასწავლებლის განათლების, ასევე განათლების მეცნიერებების პროგრამების ხარისხი, წარმოადგენს აქტიური პარტნიორობა დამსაქმებლებსა და პროფესიულ ორგანოებთან. მათგან პირველი (დამსაქმებლები), სამუშაო ადგილებზე თანამშრომლობის მეშვეობით, პრაქტიკული თვალთვლით უზრუნველყოფს ადინშნული პერიოდის სოციალურ საჭიროებებთან საგანმანათლებლო პროგრამების შესაბამისობას. მეორე კი, თავისი მაკონტროლებელი და მარეგულირებელი ფუნქციების მეშვეობით, უზრუნველყოფს სტანდარტის შენარჩუნებას ეროვნულ და სულ უფრო მზარდად საერთაშორისო დონეზე. გარე პარტნიორობთან მსგავსი ურთიერთქმედება ჯერჯერობით ევროკავშირის ყველა ქვეყნისთვის არაა დამახასიათებელი.

აკადემიური პერსონალი, განათლების დეპარტამენტებიდან და ფაკულტეტებიდან, მონაწილეობს ან უძღვება კვლევების უმეტესობას, რომელიც შეეხება უმაღლეს განათლებაში (ისევე როგორც განათლების სხვა სექტორებში) ხარისხის შეფასებისა და გაუმჯობესების პროცესებს და ამგვარად, პრაქტიკა განათლებაში ეფუძნება მტკიცებულებებს.

ხარისხის შეფასების პროცესი ძალიან კომპლექსურია და შესაბამისად მოითხოვს ინსტრუმენტებისა და მონაწილეების მრავალფეროვნებას. შედეგად, ხარისხის უზრუნველყოფისა და გაუმჯობესების პროცესში სულ უფრო მზარდ სახეს ღებულობს სტუდენტების ჩართვა, რაც მათი როგორც მოაზროვნე პრაქტიკოსებად განვითარების ნაწილს წარმოადგენს.

შიდა მონიტორინგის მთელი რიგი პროცედურები უზრუნველყოფს ღია სისტემის არსებობას, სადაც მიმდინარეობს დისკუსია გაუმჯობესებისათვის. მაგალითად, სტუდენტების კითხვარები; სტუდენტური დისკუსიები და ფოკუს ჯგუფები, თანამშრომლების თვალსაზრისი, სტუდენტთა შეფასებების განხილვა და ა. შ. პროგრამების წლიური განხილვა, რომელშიც ასევე შეიძლება ჩართულნი იყვნენ სტუდენტები, ისევე როგორც პედაგოგები; კოლეგების დაკვირვებები. ზოგიერთ ქვეყანაში (გერმანიის, საბერძნეთის, ირლანდიის) აკადემიური ხარისხის ყველა დონეზე გარკვეული ზომით ასევე ჩართულია გარე შემფასებელიც.

განათლების ბევრ დეპარტამენტში ხორციელდება აკადემიური პერსონალის უწყვეტი პროფესიული განვითარება მოკლევადიანი კურსების, კონფერენციებისა და სემინარების მეშვეობით. მასწავლებელთა განათლება უნივერსიტეტის პედაგოგებისათვის ხდება ხარისხის გაუმჯობესების ჩვეული გზა, რომელიც მრავალი დაწესებულების მიერ გამოიყენება უწყვეტი სწავლის სტრატეგიის ნაწილია.

კონსულტაციების საფუძველზე, ხარისხის უზრუნველყოფის ეროვნული სააგენტოების მიერ, შემუშავებული გარე შეფასება უზრუნველყოფს ორიენტირს დეპარტამენტისა და პერსონალური რეფლექციისა და

გაუმჯობესებისათვის. თუმცა, თუნიზის ჯგუფის განათლების სპეციალისტთა უმეტესობა უპირატესობას ანიჭებს გაეროდან მხოლოდ მსუბუქ ჩარევას. საგრძნობია, რომ გარე სააგენტოს შესახებები ძალიან ხშირად დაკავშირებულია უფრო მომავალ დაფინანსებასა და "ფულის მნიშვნელობასთან" ან პოლიტიკური მომენტის შთაბეჭდილებებთან, ვიდრე სტუდენტის სწავლის გაუმჯობესებასთან.

2.2.5. ევროპისმცოდნეობა

1. შესავალი დარგობრივ სფეროში

ევროპული კვლევები ფოკუსირებულია ევროპის კონტინენტზე ნაციონალურ და ტრანსნაციონალურ განვითარებების ანალიზზე მთლიანობაში და მიდგომების მხრივ არის როგორც მულტიდისციპლინარული ასევე ინტერდისციპლინური (იხ. ქვემოთ).

აკადემიური ხარისხების დისციპლინარულ კომპოზიცია მრავალფეროვანია. ტიპური საგნებია: სამართალი, ეკონომიკა, პოლიტიკა და საერთაშორისო ურთიერთობები, ისტორია, სოციოლოგია, ზიზნესის ადმინისტრირება. ასევე, განსხვავებულია სტრუქტურაში, შინაარსსა და სწავლების/სწავლის მიდგომებში, ნაციონალური ტრადიციებისა და ფაკულტეტის/დეპარტამენტის შესაბამისად, სადაც ეს პროგრამები ხორციელდება (მაგალითად, სამართალი, ეკონომიკა თუ პოლიტიკა). და ზოლოს, დღეისათვის არსებობს აქცენტების გარკვეული განსხვავებულობა ერთი მხრივ ახალი (და კანდიდატი ქვეყნები) და მეორე მხრივ უფრო დიდი ხნის წევრი ქვეყნების პროგრამებს შორის, ვინაიდან ევროპული ინტეგრაციის საკითხებში სასწრაფო მომზადების საჭიროება იგრძნობა. თუმცა, არის ასევე ძალიან მნიშვნელოვანი მსგავსება პროგრამების მიზნებსა და კომპეტენციებში, რომელთა ხელშეწყობასაც ისინი ესწრაფიან. ასევე მნიშვნელოვანია აღინიშნოს რომ ევროპისმცოდნეობა არის შედარებით ახალგაზრდა დარგობრივი სფერო და ახალ განვითარებებს უნდა მოველოდეთ გარკვეული პერიოდში დაგროვილი გამოცდილებისა და სხვადასხვა ქვეყნის აკადემიურ პერსონალს შორის ცოდნის ურთიერთგაზიარების შედეგად. ევროპისმცოდნეობის დარგობრივი ჯგუფი დარწმუნებულია, რომ მიდგომების მრავალფეროვნება სასარგებლოა და ერთგვაროვანი პირობების დაწესების მცდელობა დიდი შეცდომა იქნებოდა.

2. აკადემიური ხარისხების პროფილები და დასაქმება

ტიპური აკადემიური ხარისხები

საფეხური	ტიპური აკადემიური ხარისხები
პირველი	ჩვეულებრივად შესაძლებელია ტიპური აკადემიური ხარისხების ორი განსხვავებული ჯგუფის იდენტიფიცირება: - ევროპისმცოდნეობის ბაკალავრი (დარგობრივ სპეციფიკურ სფეროში დამხმარე და სპეციალიზირებული კურსებით, მაგალითად, სამართალი, პოლიტიკა, ეკონომიკა, ისტორია, ზიზნესის ადმინისტრირება, სოციოლოგია და ა.შ.) - სპეციფიკური დარგობრივი სფეროს ბაკალავრი (მაგალითად, სამართალი, ხელოვნებებში, ეკონომიკა, ისტორია, ზიზნესსადმინისტრირება, სოციოლოგია და ა.შ.) ევროპისმცოდნეობის სპეციალიზაციით.
მეორე	ტიპური აკადემიური ხარისხების ასევე ორი განსხვავებული ჯგუფი შეიძლება გამოიკვეთოს - ევროპისმცოდნეობის მაგისტრი (დამხმარე და სპეციალიზირებული კურსებით სპეციფიკურ დარგობრივ სფეროში, მაგალითად, სამართალი, პოლიტიკა, ეკონომიკა, ისტორია, ზიზნესსადმინისტრირება, სოციოლოგია და ა.შ.) - სპეციფიკურ დარგობრივ სფეროს მაგისტრი (მაგალითად, სამართალი, ხელოვნებებში, ეკონომიკა, ისტორია, ზიზნესსადმინისტრირება, სოციოლოგია და ა.შ.) ევროპისმცოდნეობის სპეციალიზაციით
შესამე	საზოგადოდ არ არსებობს Ph.D. საფეხური ევროპისმცოდნეობაში და სახეზეა დოქტორანტურაში კონკრეტულ დარგებზე სწავლის გაგრძელების ტენდენცია. არსებობს ბევრი დოქტორანტურა ევროპული ინტეგრაციის სფეროსთვის დამახასიათებელი თემებით, რომელიც ერთზე მეტ დისციპლინას უკავშირდება და დოქტორანტებს ხშირად შეხედებით ევროპული კვლევების დეპარტამენტსა თუ ცენტრებში.

დარგობრივ სფეროებში კურსდამთავრებულთა ტიპური დასაქმება (პროფესიათა რუკა)

პირველი საფეხური: საჯარო სექტორი და სამთავრობო სააგენტოები, არასამთავრობო სექტორი (ნაციონალური და საერთაშორისო),

საერთაშორისო ორგანიზაციები და ევროპული ინსტიტუტები, ბიზნესი და სხვა კერძო სექტორი, მედია და საინფორმაციო ცენტრები.

მეორე საფეხური: საჯარო სექტორი და სამთავრობო სააგენტოები, არასამთავრობო სექტორი (ნაციონალური და საერთაშორისო), ევროპული ორგანიზაციები და საერთაშორისო ინსტიტუტები, განათლება, კვლევები, პოლიტიკური ორგანიზაციები, ბიზნესი და სხვა კერძო სექტორი, მედია და საინფორმაციო ცენტრები.

დარგობრივი სფეროს როლი სხვა აკადემიური პროგრამებში

საგანმანათლებლო პროგრამები ბევრ დარგობრივ სფეროში, განსაკუთრებით სამართალში, პოლიტიკაში, ეკონომიკაში, ისტორიაში, სოციოლოგია და ბიზნესის ადმინისტრაცია შეიცავს ევროპულ პრობლემატიკასთან დაკავშირებულ კურსებს. ევროპული ინტეგრაციის სპეციალისტებს ასევე ხშირად სთხოვენ უზრუნველყონ შესაბამისი კურსები ამგვარ პროგრამებში, განსაკუთრებით როგორც კურიკულუმების ევროპიზაციის შედეგს. შესავალი დონისათვის ეს კურსები შესაძლოა ზოგადი ხასიათის იყოს (განსაკუთრებით ბაკალავრის აკადემიური ხარისხის პროგრამებისათვის), ან შესაძლოა სპეციალური ბუნების – მაგალითად, ევროპული ინტეგრაციის ასპექტების შესწავლისას კონკრეტული დისციპლინის შიგნით.

3. სწავლის შედეგები და კომპეტენციები - საფეხურის დონის მახასიათებლები

როგორც ზემოთაა აღნიშნული, ევროპისმცოდნეობა, როგორც მულტიდისციპლინარული, ასევე ინტერდისციპლინარია და ამ ორი გზის განსხვავება შემდეგნაირადაა შესაძლებელი: "მულტიდისციპლინარულად" განისაზღვრება კურსი, რომელშიც ევროპისმცოდნეობის რელევანტური დისციპლინები პარალელურად შეისწავლება; "ინტერდისციპლინარულად" გამოიხატება კურსი, რომლის ზოგი ან ყველა დისციპლინა საკმარისად დაახლოებულია, რათა მოხდეს სინთეზი. ამ კომპეტენციების გამოუმუშავებაში სტუდენტების პროგრესის ხელშეწყობის მიზნით სხვადასხვა პედაგოგიური და პრაქტიკული გამოწვევა არსებობს, მაგრამ ყველაზე ტიპური მოდელი საფეხურების მიხედვით შესაძლოა წარმოდგენილ იქნეს შემდეგი სახით:

- პირველი საფეხურის მოდელი წარმოიქმნება პირველი ნაწილიდან, რომელშიც შესაბამისი დისციპლინები პარალელურად შეისწავლება. ადეკვატური შესავალის შემდეგ, შესაძლოა ერთი ან ორი სრული სასწავლო წელი, კურსი მთავრდება ინტეგრაციისა ან სინთეზის მომენტით, რომლის დროსაც ყველა დისციპლინა ავსებს ერთმანეთს შესაბამის პედაგოგიურ და მეთოდოლოგიურ გარემოში;

- თუ მეორე საფეხური იღებს სტუდენტებს რომელთაც წარმატებით დაამთავრეს ზემოთაღწერილი ტიპის პირველი საფეხურის კურსი, ის შეიძლება იყოს სრულიად ინტერდისციპლინური;
- თუ მეორე საფეხური იღებს სტუდენტებს, რომლებმაც მხოლოდარგობრივი მიმართულებით მიიღეს განათლება, მაშინ ის უნდა გაგრძელდეს მულტიდისციპლინურიდან ინტერდისციპლინურის მიმართულებით პირველი საფეხურის პროგრამის ანალოგიით, თუნდაც ზედა საფეხურზე.

ამასთან, მიდგომებში არსებობს არსებითი განსხვავებები. მაგალითად, შედეგითი მოდელი შებრუნებულია. პირველი საფეხურის პირველი ორი წლის განმავლობაში აქცენტი გადატანილია სპეციფიკური პრობლემების ან საკითხების ერთობლიობათა ინტერდისციპლინურ სწავლებაზე, მომდევნო ეტაპებზე კი მნიშვნელოვანი დისციპლინური სპეციალიზაციით. თუმცა, ყოველი პროგრამა ესწრაფის – დიდი ან მცირე ხარისხით – უზრუნველყოს ორივე, როგორც მულტიდისციპლინური, ასევე, ინტერდისციპლინური სწავლის შედეგები.

რადგან საგანმანათლებლო პროგრამების დისციპლინარულ კომპონენტები განსხვავებულია და ზოგი სტუდენტი იღებს მაგისტრის აკადემიური ხარისხს ევროპისმცოდნეობაში, დარგობრივ სფეროში ბაკალავრის აკადემიური ხარისხის გარეშე, რთულია ზუსტი დიფერენცირება პირველ და მეორე საფეხურის დარგობრივ მახასიათებლებს შორის. ამასთან, მეორე საფეხურის დისკრიპტორი ხაზს უსვამს მიღწევათა უფრო გაღრმავებულ დონეს, კვლევებზე მეტი აქცენტით.

პირველი საფეხურის მახასიათებლები
პირველი საფეხურის დასრულების შემდეგ სტუდენტებს ევროპისმცოდნეობაში უნდა შეეძლოთ: - ინტერდისციპლინურ სფეროში მუშაობა; - ზეპირი კომუნიკაცია საკუთარ და საერთაშორისო ენაზე, შესაბამისი ტერმინოლოგიის გამოყენებით; - სფეროს მულტიდისციპლინარულობისა და მისი დისციპლინებს შორის კავშირების აღქმის ჩვენება; - ევროპისა და ევროპული ინტეგრაციის იდეებისა და კონცეფციების გაგების დემონსტრირება; - ევროპული ინსტიტუტებისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესების გაგების დემონსტრირება
მეორე საფეხურის მახასიათებლები
მეორე საფეხურის დასრულების შემდეგ სტუდენტებს ევროპისმცოდნეობის სფეროში უნდა ჰქონდეთ: - უნარი მოახდინონ ინტერპრეტირება ევროპული მოვლენების, განვითარებებისა და პოლიტიკის, ნაციონალურ, რეგიონულ და

- ადგილობრივ ჩარჩოებში;
- განსხვავებული დისციპლინარული მეთოდოლოგიების ინტეგრირებულად გამოყენების უნარი;
 - საკმარისი კომპეტენციები განახორციელოს კვლევა ხელმძღვანელობის ქვეშ;
 - დამოუკიდებლად მუშაობის უნარი;
 - ევროკავშირის პოლიტიკის კრიტიკული ანალიზისა და ინტერპრეტირების უნარი;
 - ევროპისა და ევროინტეგრაციის იდეებისა და კონცეფციების კრიტიკული ანალიზისა და ინტერპრეტირების უნარი;
 - ზეპირი კომუნიკაციის უნარი საკუთარ და საერთაშორისო ენაზე შესაბამისი ტერმინოლოგიის გამოყენებით
 - კულტურული მრავალფეროვნების გაცნობიერება და საერთაშორისო მოხილობის შესაძლებლობა;

შენიშვნა: პირველ და მეორე საფეხურებისათვის მახასიათებლების იდენტიფიცირება ემყარება ორივე: ბაკალავრიატისა და მაგისტრატურის საფეხურების არსებობის დაშვებას. ამასთან, რიგ უნივერსიტეტში ევროპისმცოდნეობის პროგრამა მხოლოდ პირველი ან მხოლოდ მეორე საფეხურის დონეზეა. ამ შემთხვევაში სპეციფიკური დონის მახასიათებლები შესაძლოა მსუბუქად მოდიფიცირდეს.

კონსულტაციების პროცესი დაინტერესებულ მხარეებთან

არსებობს რამდენიმე აკადემიური და პროფესიული ორგანო ევროპისმცოდნეობის სფეროში. კერძოდ, ევროპული ქვეყნებში უმეტესობაში არსებობს ევროპული საზოგადოების კვლევების ნაციონალური ასოციაციები (national European Community Studies Associations (ECSA) და პერიოდულად იმართება ECSA მსოფლიო კონფერენციები. ჟან მონეს პროგრამამ (The Jean Monnet programme) შექმნა დახელოვნების ცენტრები და ხელი შეუწყო ევროინტეგრაციაში მოდულების განვითარებას მთელ მსოფლიოში. გარდა ამისა, არის შესაბამისი საკითხებით დაინტერესებული რამდენიმე სხვა გაერთიანება, მაგალითად, როგორიცაა ევროპული იდეის კვლევის საერთაშორისო საზოგადოება (International Society for the Study of European Ideas). ყველა ეს ნაციონალური და ტრანსნაციონალური ორგანოები, უზრუნველყოფენ სპეციალისტების ერთ სივრცეში გაერთიანებას და წვლილი შეაქვთ ევროპისმცოდნეობის კურიკულუმის გამდიდრებაში.

იმავდროულად, გრძელდება დებატები "ევროპული თემატიკის" შესახებ, სპეციფიკური დარგობრივი სფეროების საზღვრებს შიგნითაც, განსაკუთრებით კი ევროკავშირის მზარდი მნიშვნელობისა და ევროპულ საკითხების გაცნობიერების გაზრდილი საჭიროების გამო. აკადემიურ საზოგადოებასა და დაინტერესებულ მხარეთა შორის

ურთიერთსასარგებლო კავშირები (საჯარო და კერძო სფეროში, ასევე, არასამთავრობო სექტორისა და, სამთავრობო წარმომადგენლებს შორის და ა.შ.) ასევე უზრუნველყოფენ დარგის განვითარებას.

4. სტუდენტის დატვირთვა და ECTS

ევროპისმცოდნეობაში აკადემიური პროგრამების სასწავლო დატვირთვა ტიპურია ECTS სისტემისათვის.

საფეხური	ECTS კრედიტები (25-30 საათი)
პირველი	ძირითადად 180 და მცირე შემთხვევებში 240
მეორე	60,90 ან 120 (ჩვეულებრივ)
მესამე	ძირითადად ფილოსოფიის დოქტორის (Ph.D) პროგრამა სამწლიანი ხანგრძლივობით

დანართი

ევროპისმცოდნეობისათვის კურიკულუმის ბირთვი ევროპისმცოდნეობაში შემდეგი კომპეტენციები უნდა იყოს განხილული, როგორც ბირთვი პირველი და მეორე საფეხურებისათვის:

პირველი საფეხურისათვის:

- ევროპული იდეების/კონცეფციების ცოდნა;
- ევროპული ინტეგრაციის ცოდნა;
- ევროპული ინსტიტუტებისა და გადაწყვეტილებების მიღების პოლიტიკის ცოდნა;
- ევროკავშირის პოლიტიკის ცოდნა;
- ევროპა მსოფლიოში;
- ინტერდისციპლინარ გარემოში მუშაობის უნარი;
- შესაბამისი ტერმინოლოგიის გამოყენებით საკუთარ და საერთაშორისო ენაზე ზეპირი კომუნიკაციის უნარი.

მეორე საფეხურისათვის:

- ევროპული იდეების/კონცეფციების ცოდნა;
- ევროპული ინტეგრაციის ცოდნა;
- ევროპული ინსტიტუტებისა და გადაწყვეტილებების მიღების პოლიტიკის ცოდნა;
- ევროკავშირის პოლიტიკის ცოდნა;
- ევროპა მსოფლიოში;
- ინტეგრირების გზით განსხვავებული დისციპლინარული მეთოდოლოგიების გამოყენების უნარი;
- ევროპული მოვლენების, განვითარებებისა და პოლიტიკის, ნაციონალურ, რეგიონულ და ადგილობრივ ჩარჩოებში ინტერპრეტირების უნარი;
- შესაბამისი ტერმინოლოგიის გამოყენებით საკუთარ და საერთაშორისო ენაზე ზეპირი კომუნიკაციის უნარი.

2.2.6 ისტორია

1. შესავალი

მარტივად რომ ვთქვათ, ისტორია არის წარსულის შესწავლა. ის ფართოდაა წარმოდგენილი როგორც უმაღლეს საგანმანათლებლო ინსტიტუტებში, ასევე სკოლებში. ის მოიცავს არა მხოლოდ აკადემიურ დისციპლინას და კვლევის სფეროს, არამედ არის მნიშვნელოვანი ასპექტი „ზოგად კულტურის“. უპირველესყოვლისა, ისტორიის სწავლება ავითარებს მოქნილ ინდივიდს, ანალიტიკური, კრიტიკული და კომუნიკაციური უნარებით, რაც მნიშვნელოვანია ცოდნაზე დაფუძნებული საზოგადოებისთვის.

ევროპის გაფართოებისა და დღევანდელი სწრაფად ცვალებადი მსოფლიოს კონტექსტში, ისტორია სპეციფიკური პრობლემების და დიდი შესაძლებლობების წინაშე დგება. როგორც სოციალური ცნობიერებისა და ჯგუფური/რეგიონული იდენტობის ერთ-ერთი უპირველესი ფორმა, ისტორია მნიშვნელოვანი ფაქტორია სოციალურ ერთიანობაში. მართლაც, შესაბამისად გაგებული და გამოყენებული ისტორია დაგვეხმარება დავძლიოთ აგრესიული დაპირისპირება, რომელსაც არსებობს სხვადასხვა ეროვნებასა და ჯგუფს შორის.

თუბინგში ჩართული დარგობრივი სფეროებიდან, ისტორია ყველაზე მრავალფეროვან სურათს აჩვენებს დარგობრივი სამუშაო ჯგუფის მონაწილე ქვეყნებში. ეროვნული საუნივერსიტეტო და სასკოლო სისტემები განსაზღვრავენ კონტექსტს, რომელშიც სრულიად ბუნებრივია სასწავლო „მინარსების“ დიდ ნაწილი, დაკავშირებულია თითოეული ქვეყნის ეროვნულ კულტურასა ან წარსულის ხედვას. მეტიც, ისტორიის ჯგუფმა აღმოაჩინა, რომ თითოეულის ნაციონალური კულტურისა და სწავლების ტარდიციით შექმნილი თეორიული და პრაქტიკული წინაპირობები, ხშირად მკვეთრად განსხვავებულია. აქედან გამომდინარე სწავლების სტრუქტურა და იდეა რა უნდა გაკეთდეს პროგრამის საწყის ეტაპზე და როგორი უნდა იყოს მისი შემდგომი ეტაპი ძალიან განსხვავებულია. ამიტომაც, ისტორიის ჯგუფი არ მიიჩნევს მიზანშეწონილად ან სასარგებლოდ კურიკულუმის ბირთვის იდენტიფიცირებას და ამჯობინებს შეიქმნას შეთანხმებული ათვლის წერტილები, რომლებიც დაეფუძნება როგორც დარგისთვის სპეციფიკურ, ასევე ზოგად კომპეტენციებს, რომელთა ირგვლივაც შემუშავდება სხვადასხვა ქვეყნის პროგრამები.

ევროპის სხვადასხვა ქვეყანაში ფართო განსხვავება არა მხოლოდ სწავლების ინტელექტუალურ წინაპირობებში, არამედ ისტორიის კურსდამთავრებულთა როლის აღქმაშიც. ზოგ ქვეყანაში პრიველი და მეორე საფეხურის აკადემიური ხარისხი ისტორიაში ზოგადი ხასიათის აკადემიური ხარისხია, რომელსაც ხშირად ახალგაზრდები იღებენ ისტორიის სწავლების ან კვლევის სფეროში კარიერის გაგრძელების მიზნის გარეშე, სხვაგან იგივე ხარისხი მხოლოდ ისტორიის სწავლებისა და წინასააღიქტორო ეტაპისთვის მოსამზადებელი საფეხურია და

საუნივერსიტეტო და აკადემიურ მკვლევარებს ამზადებს. ადრე ისტორია კარგ პოზიციაში იყო და შეიძლება ითქვას ექსპანსიასაც კი ახორციელებდა. უკანასკნელ ხანს კი ისტორიის მიმართულებით სტუდენტთა რაოდენობა მცირდება მასწავლებლის პოზიციების უკმარისობის გამო.

2. ხარისხის პროფილები

ტიპური აკადემიური ხარისხები

საფეხური	ტიპური აკადემიური ხარისხი
პირველი	ძირითადად ინსტიტუტები სთავაზობენ სპეციფიკურ პირველი საფეხურის აკადემიურ ხარისხს ისტორიაში, ან ზოგ შემთხვევაში ისტორიის სტუდენტები იღებენ უფრო ზოგად ხარისხს (პუმანიტარული მეცნიერებები და ა.შ.), სადაც განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ისტორიაზე ორიენტირებულ კურსის ერთეულებს. ზოგ ქვეყანაში ხელოვნების ისტორია და მსგავსი საგნები მიჩნეულია დარგობრივი სფეროს ნაწილად; ზოგან ისინი განცალკევებულია. იმისდა მიხედვით თუ რა აკადემიურ და კულტურულ კონტექსტთან გვაქვს საქმე, ისტორია შეიძლება დაკავშირებული იყოს ფილოსოფიასთან, გეოგრაფიასთან, ლიტერატურასთან, არქეოლოგიასთან, კლასიკურ სწავლებასთან, საარქივო საქმესთან, ეკონომიკასთან, იურისპრუდენციასა და სამიბლიოთეკო მეცნიერებებთან.
მეორე	მეორე საფეხურის აკადემიური ხარისხი ისტორიაში ხშირად შემოთავაზებულია, როგორც წესი მეორე საფეხურის ხარისხისავე მიმავალი სამუშაო მოიცავს როგორც საკურსო სამუშაოს, ასევე წერითი ფორმით წარმოდგენილ კვლევას. მეორე საფეხურის აკადემიური ხარისხი შეიძლება იყოს სპეციფიკურ ქრონოლოგიურ ან თემატურ სფეროში. სხვადასხვა ქვეყანასა თუ სასწავლებელში ეს შეიძლება განისაზღვროს აკადემიური ხარისხის სახელწოდებაში (შუასაუკუნეების ისტორია, თანამედროვე ისტორია, ქალთა ისტორია). სხვაგან ჩვეულებრივად მხოლოდ ისტორიას უწოდებენ. აქაც კურიკულუმი დამოკიდებულია კონკრეტულ აქცენტზე. მეორე საფეხურზე ხშირად ვხვდებით აკადემიურ ხარისხს ისეთ საცესში, როგორიცაა ეკონომიკის ისტორია, ან ისტორიასთან დაკავშირებულ ისეთ დარგებში, როგორიცაა საარქივო საქმე, სამუზეუმო საქმე, არქეოლოგია და ა.შ. ზოგ ქვეყნებში ისტორიის მასწავლებლები სპეციალურ ხარისხს იღებენ, ზოგან კი ხარისხი რჩება ისტორიაში ხოლო მასწავლებლის მოზადება ან პროგრამის შემადგენელი ნაწილია ან ცალკე პროგრამა.
მესამე	როგორც წესი, დოქტორანტურა არის ისტორიაში (ან ქვედარგებში ან ისეთ მონათესავე დარგებში, როგორიცაა ეკონომიკის ისტორია და სამართლის ისტორია). აქ მოითხოვება გამოცდა და მნიშვნელოვან და ორიგინალურ დისერტაციაში აღწერილი კვლევის დაცვა, რომელიც თავისი ზომითა და ტიპოლოგიით სამიბლიოთეკო მონოგრაფიის ტოლასადა ამ აკადემიური ხარისხის

	სამეცნიერო მონოგრაფიის ტოლფასია. ამ აკადემიური ხარისხის სწავლების კომპონენტი განსხვავებულია და დღეს სხვადასხვა ქვეყანაში ეს პროპორცია დისკუსიის საგანია.
--	--

ისტორიის კურსდამთავრებულთა საქმიანობა (პროფესიული რუკა)

საფეხური	დასაქმების სფეროები
პირველი	პირველი საფეხურის აკადემიური ხარისხი ვარგისია მომსახურებასა და კომუნიკაციასთან დაკავშირებულ თითქმის ყველა სფეროში: საჯარო სამსახური, ადგილობრივი, რეგიონული ადმინისტრაციები, კადრების მენეჯმენტი, ჟურნალისტიკა, საერთაშორისო ორგანიზაციები, ტურიზმი, კულტურული მემკვიდრეობის ადმინისტრირება და შეფასება მის სხვადასხვა გამოვლინებებში არქივების, მუზეუმებისა და ბიბლიოთეკების ჩათვლით.
მეორე	ისტორიის მეორე საფეხურის უმაღლესდამთავრებულები, სწავლების ეროვნული ორგანიზების სპეციფიკის შესაბამისად, შეიძლება დასაქმდნენ საშუალო ან თუნდაც უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში. აგრეთვე უფრო საპასუხისმგებლო პოზიციებს იკავებენ პირველი საფეხურისათვის მოხსენებულ ორგანიზაციებში.
მესამე	უმეტეს შემთხვევაში, დოქტორის აკადემიური ხარისხი ასოცირდება აკადემიურ ან კვლევით საქმიანობასთან.

დარგის როლი სხვა საგანმანათლებლო პროგრამებში

ისტორიის სწავლა და სწავლება დიდ ადგილს იკავებს სხვა საგანმანათლებლო პროგრამებში. ამის გამო ისტორიის ჯგუფმა ჩაატარა კონსულტაციები და გასაზღვრა კომპეტენციები და დონეები, კურსის ერთეულის მაგალითის გათვალისწინებითაც კი.

ხელოვნებისა და ჰუმანიტარული პროგრამების უმეტესობა მოითხოვს, რომ სტუდენტმა გაიაროს ისტორიის კურსის ერთეული მაინც, თუნდაც კრედიტების მცირე მოცულობით, მაგალითად, 5 კრედიტი. ისტორიის მონათესავე სფეროებში (ეს სხვადასხვაა სხვადასხვა ქვეყნისთვის) ისეთები, როგორიცაა გეოგრაფია, ფილოსოფია, ლიტერატურა ან ლინგვისტიკა, ხელოვნების ისტორია, არქეოლოგია, საარქივო საქმე, კომუნიკაციები – ისტორიის შესწავლა მოითხოვება. ზოგიერთ სამეცნიერო და ტექნოლოგიურ დარგებში ან ისეთ სფეროებში, როგორიცაა არქიტექტურა ან სამართალი, ისტორია შეიძლება იყოს არჩევითი. ისტორია, კერძოდ თანამედროვე ისტორია და არა ევროპული ისტორია სავალდებულოა პოლიტიკურ მეცნიერებებში აკადემიური ხარისხისთვის და აგრეთვე ფიგურირებს ევროპისმცოდნეობაში, ტურიზმისა და ჟურნალისტიკის პროგრამებზე.

3. სწავლების შედეგები და კომპეტენციები – საფეხურის დონის მახასიათებლები

სწავლების ტიპი	მიღწევების აღწერა
ისტორიის კურსი* სხვა დარგობრივი სფეროს სტუდენტთათვის	ისტორიის კურსი(ან კურსები), რომელიც სხვა დარგის აკადემიური ხარისხის მინიმალურ კომპონენტს წარმოადგენს, შესაძლებლობას უნდა აძლევდეს სტუდენტს (მასშტაბისა და დროის შესაძლებლობების ფარგლებში) განავითაროს რეალობის იტორიული პერსპექტივა, ეს გულისხმობს: 1. კაცობრიობის წარსულის კრიტიკული გააზრებას და იმის გაგებას, რომ წარსული გავლენას ახდენს ჩვენს აწმყოსა და მომავალზე და ჩვენს მიერ მათ აღქმაზე; 2. გაგება და პატივისცემა იმ შეხედულებებისა, რაც შეიქმნა სხვადასხვა ისტორიულ ფონზე; 3. ძირითადი ისტორიული პერიოდებისა და მოვლენების დიაქრონული ჩარჩოს ზოგადი გაგება; 4. პირდაპირი შეხება ისტორიკოსის საქმესთან, თუნდაც შეზღუდულად, კონტაქტი ორიგინალურ წყაროებთან და პროფესიული ისტორიოგრაფიული კვლევებიდან შექმნილ ტექსტებთან.
ისტორია, როგორც შესაბამისი აკადემიური ხარისხის ნაწილი სხვა ან უფრო ზოგად საგნებში (დამატებითი სპეციალობა ან ორმაგი აკადემიური ხარისხი)	ზოგადი მიზნები იგივეა, რაც ზემოაღნიშნული, მაგრამ მიღწევის დონე უფრო მაღალია, კონტექსტი უფრო მდიდარი და დეტალური. ნებისმიერ შემთხვევაში თუკი კურსი მოიცავს ისტორიის სწავლებას, სტუდენტს, რომელიც დაამთავრებს სწავლის პროგრამას უნდა გააჩნდეს: 1. სულ მცირე ორი ფართო ქრონოლოგიური პერიოდის (რომლის ფარგლებშიც ისტორია ჩვეულებრივად დაყოფილია, როგორც ანტიკური ხანა, შუასაუკუნეები, თანამედროვე) საკითხების, საშუალებებისა და მეთოდოლოგიის ზოგადი ცოდნა, ისევე როგორც ზოგიერთი მნიშვნელოვანი დიაქრონულ თემების ცოდნა. 2. უნარი წარადგინოს წერილობითი და ზეპირი ფორმით დასრულებული, დისციპლინის წესების მიხედვით – კვლევითი ნაშრომი, რომელშიც გამოჩნდება ბიბლიოგრაფიული ინფორმაციის, დოკუმენტების დამუშავების და მისი ისტორიულ პრობლემასთან მიმართება.
ისტორია პირველი საფეხურის ისტორიის სტუდენტებისთვის	ძირითადი მიზნები იგივეა რაც ზემოთ. სტუდენტს ისტორიის პირველ საფეხურის ბოლოს უნდა ჰქონდეს: 1. ზოგადი ცოდნა და ორიენტაცია, ფლობდეს

	მეთოდოლოგიას და საშუალებებს ყველა ქრონოლოგიურ ეტაპზე, რომელსაც ისტორია მოიცავს, ანტიკურიდან დღევანდელმდე; 2. ერთ-ერთი ეტაპის ან დიაქრონული მოვლენის სპეციალური გონადა; 3. ისტორიული ინტერესების, კატეგორიების და პრობლემების დროში ცვალებადობისა და ისტორიული დებატების ამა თუ იმ ეპოქის კულტურულ და პოლიტიკურ ვითარებასთან კავშირების გაგნობიერების უნარი; 4. უნარი ზეპირად და წერილობით წარმოადგინოს - დისციპლინის წესის შესაბამისად - საშუალო მოცულობის კვლევა, რომელშიც აისახება ბიბლიოგრაფიული ინფორმაციის, პირველადი წყაროების ფლობა და მათი გამოყენება ისტორიოგრაფიულ პრობლემასთან მიმართებაში.
ისტორიის მეორე საფეხურის აკადემიური ხარისხისათვის	სტუდენტს, რომელიც ეუფლება მეორე საფეხურის აკადემიურ ხარისხს ისტორიაში, უნდა ჰქონდეს მაღალ ხარისხში აყვანილი საგნისთვის სპეციფიკური თვისებები, უნარები და კომპეტენციები (დანართი) მისი მომავალი საქმიანობა ეფუძნება პირველი საფეხურის დროს მიღებულ დონეს. 1. უნდა ჰქონდეს სპეციფიკური, ფართო, დეტალური და თანამედროვე ცოდნა მინიმუმ ერთი დიდი ქრონოლოგიური ეტაპისა, მეთოდოლოგიების, მიდგომებისა და ისტორიული ორიენტაციის ჩათვლით; 2. კარგად იცნობდეს სივრცით, ქრონოლოგიურ და თანამატურ შედარებით მეთოდს, რისი შემვეობითაც ჩაატარებს კვლევას. 3. უნდა აჩვენოს დაგეგმვის, განხორციელების და წარდგენის, როგორც ზეპირად ასევე წერილობით, უნარი - დისციპლინის წესების შესაბამისად - და შეძლოს კვლევის შემდეგობით წვლილი შეიტანოს მნიშვნელოვან ისტორიოგრაფიულ პრობლემის გადაწყვეტაში.

კონსულტაცია

თუნიზის პირველი ფაზის დროს განხორციელებული საწყისი კონსულტაცია მიმართული იყო უმაღლესდამთავრებულებზე, დამსაქმებლებსა და აკადემიურ პერსონალზე. ჩვენს კონსულტაციას სამი სპეციფიკური რამ ახასიათებს: 1) ვინაიდან ისტორიის კურსდამთავრებულების რაოდენობა დიდია, მათი დასაქმება კი პირდაპირი პროფესიული გზით არ ხერხდება, გართულდა მათი დასაქმების სფეროების იდენტიფიცირება; 2) ჩვენ ვმუშაობდით ისტორიკოსთა

ქსელთან და ყველა წევრი და კანდიდატი ქვეყნის აკადემიურ პერსონალთან განხორციელდა კონსულტაცია; 3) რადგან ისტორიის სწავლება ხელს უწყობს ზოგად კომპეტენციებს, რაც სასარგებლოა როგორც მოქალაქეობის, აგრეთვე პერსონალური განვითარებისა და დასაქმებისათვის, ჩვენ მოვიცავით სამივე მათგანი ზოგად კომპეტენციებზე კონსულტაციების დროს და აღმოვაჩინეთ რომ ისინი მართლაც მნიშვნელოვანია უმაღლესდამთავრებულებისთვის, დამსაქმებლების და აკადემიური პერსონალისათვის.

თუნიზის შედეგები ყველა დონეზე განიხილა ისტორიის თემატურმა ქსელმა (CLIOHnet) და იმსჯელა სოკრატეს პროგრამის ყველა წევრი ქვეყნის კონტექსტიდან გამომდინარე. ეს შეხვედრები ახლაც გრძელდება და წევრი ინსტიტუტების მუშაობის შედეგად უმჯობესდება საბოლოო პროდუქტი. სპეციალური რეკომენდაციები მიიღეს იმ ქვეყნებისთვის, რომლებიც ახლა ატარებენ კურიკულუმის რეფორმას ბოლონის სტრუქტურის შესაბამისად.

4. სამუშაო დატვირთვა და ECTS

საფეხური	ECTS კრედიტები
პირველი	180 არის ყველაზე გავრცელებული. ზოგიერთი პროგრამა იყენებს 240 კრედულტსაც.
მეორე	ყველაზე გავრცელებულია 120 კრედიტი.
მესამე	კრედიტები ყოველთვის არ გამოიყენება, მესამე საფეხურისათვის ყველაზე მცირე 3 წელია. ზოგიერთ ქვეყანაში სწავლის პერიოდი უფრო ხანგრძლივია, დე იურე ან დე ფაქტო. სხვადასხვა სახის ვარიაცია თუ რა დრო უნდა დაეთმოს მთლიანად, დამოკიდებულია იმაზე, თუ მესამე საფეხურის დამთავრება და დისერტაციის დაცვა სავალდებულოა აკადემიური მუშაობის დასაწყებად, თუ როგორც ეს ზოგ ქვეყანაშია მიღებული, შესაძლებელია საუნივერსიტეტო ან კვლევითი პოზიციის დაკავება და პარალელურად მესამე საფეხურზე სწავლა. უკანასკნელ შემთხვევაში პროცესი შეიძლება უფრო დიდხანს გაგრძელდეს, რადგან პროგრამის სასწავლო და კვლევითი კომპონენტების განხორციელება დასრულებული სწავლის ფორმატით არ მიმდინარეობს.

5. სწავლა, სწავლება და შეფასება

აღმოჩნდა, რომ სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვაგვარი სისტემა არსებობს ისტორიის სფეროში სასწავლო გარემოს შესაქმნელად და საკვანძო კომპეტენციის მისაღებად. ცხადია, რომ ყველა ეროვნული სისტემას

საკუთარი ლოგიკა და შიდა ბალანსი აქვს, რომელშიც უნივერსიტეტის სწავლის, სწავლების და შეფასების მეთოდები ჩვეულებრივი წესების ფარგლებშია, პროფესორები და სტუდენტები ავითარებენ სპეციალურ სტრატეგიებს საჭირო კომპეტენციების გამოსამუშავებლად. ეს ნიშნავს, რომ თითოეული სისტემა მეტ-ნაკლებად თვითკმარია და სხვა სისტემებიდან იმპორტირებული ნაწილობრივი და ეპიზოდური დეტალები სასურველი შედეგის მომტანი არაა. ქვემოთ მოყვანილი წარმატებული მაგალითები არჩეულია სხვადასხვა შესაძლო მიდგომის საჩვენებლად.

აუცილებელი არაა ჩამოვთვალოთ ყველა წარმატებული მაგალითები. დარგობრივი ჯგუფი თანხმდება გარკვეულ პრინციპებზე, რომლებიც გამოყენებულ უნდა იქნეს ყველა ქვეყანაში:

- თითოეულმა სტუდენტმა უნდა გამოსცადოს სწავლისა და სწავლების სხვადასხვა მიდგომა, ორივე, რადგან ეს არის საუკეთესო გზა სტუდენტებისთვის შესაბამისი გარემოს შესაქმნელად, რომლებიც მეტ-ნაკლებად წარმატებით სწავლობენ სხვადასხვა სიტუაციაში. აგრეთვე იმიტომ, რომ სხვადასხვა ზოგადი კომპეტენცია ყალიბდება სწორედ განსხვავებული სწავლისა და სასწავლო გარემოს პირობებში.

- ისტორიის სწავლება არ უნდა არსებობდეს კვლევისგან დამოუკიდებლად: ყველაზე ზოგადი და ელემენტარული ისტორიის კურსის ერთეულიდან და კვლევითი მომზადების ყველაზე მაღალ დონემდე, მოსწავლეს უნდა ჰქონდეს პირდაპირი კონტაქტი თუნდაც შეზღუდული რაოდენობის ორიგინალურ დოკუმენტებთან და პროფესიულ ისტორიოგრაფიულ შრომებთან.

კომპეტენციების ჯგუფები	სწავლა/სწავლება და შეფასების მიდგომები
საგნის ზოგადი ცოდნა; ანალიზი და სინთეზი;	(ბოლონია) ლექციებზე ისტორიოგრაფიული პრობლემის გამოსაკვთად წარმოდგენილია სიტუაციური ანალიზები მასწავლებელთა კერძო კვლევების საფუძველზე ან სამეცნიერო ჟურნალების მაგალითების გამოყენებით.
სხვადასხვა პერიოდის სხვადასხვაგვარი ისტორიოგრაფიული შეხედულებების გაგნობიერება;	განიხილება მათი გადაწყვეტის განსხვავებული მეთოდოლოგიები. გამოუქმებულია ის გზები, რომლებშიც ახალი დოკუმენტაციის აღმოჩენა გავლენას ახდენს არსებული წყაროების გაგებაზე. მცირე ჯგუფების სემინარზე სტუდენტებს სთხოვენ მოიძიონ საინფორმაციო წყაროები მოცემული ისტორიული პრობლემისთვის. მათ აგრეთვე თავად უნდა გამოკვებონ ისტორიული პრობლემა.
ისტორიული პრობლემების იდენტიფიკაციის უნარი;	სტუდენტებს უნდა აუხსნან, რომ ნებისმიერი ინფორმაციის წყარო და სავარაუდო გადაწყვეტა უნდა იქნეს განხილული. მიუხედავად იმისა, ეთანხმება თუ არა ეს მათ სამუშაო პიპოთეზას.
წყაროების ახლებურად გამოყენების უნარი;	

შედარებისა და დაკავშირების უნარი.	წახალისებული ინტელექტუალური პატიოსნება და სამეცნიერო მეთოდების გამოყენება: სტუდენტებს მოუთხოვებათ შეიმუშაონ საკუთარი სამუშაო პიპოთეზა და საგულდაგულო სამეცნიერო მეთოდი. სტუდენტებმა უნდა შეადარონ და დააკავშირონ სხვადასხვა საგანში მიღებული ცოდნა და მეთოდოლოგია, იმისთვის რომ გადმოიტანონ ინოვაციური პრაქტიკა ერთი სფეროდან მეორეში. სტუდენტებს უნდა მოეთხოვოთ პრობლემის დასმა, წყაროების მოძიება, მათი გულდასმით ანალიზი და შედეგების წერილობითი მიწოდება. რადგან სემინარების დროს დისკუსია არ ფასდება, ლიბონის მაქსიმალური გარემოსა და ინტელექტუალური გაცვლის გარემოს შექმნის მიზნით, წერითი შედეგი უნდა შეფასდეს შკაფიოების, თანმიმდევრულობის და მეთოდის მიხედვით. საბოლოო გამოცდა ზეპირია, სადაც სტუდენტი განიხილავს ზოგად და სპეციფიკურ საკითხებს ლექტორთან და სხვა თანამშრომელთან ერთად. ამ შემთხვევაში შესაძლებელია ორივე: შეფასდეს მიღწეული და დაცემარით სტუდენტს შედეგების გაკლენის კრიტიკულ გაგნობიერებაში.
ანალიზისა და ინფორმაციის საჭიროების გაგნობიერება, წყაროსა და მეთოდის კრიტიკული გააზრება;	(ტურკუ) სტუდენტებს იღებენ პირველი კურსის ისტორიოგრაფიაში. ის ფოკუსირებულია წარსულის „ცოდნის“ მახასიათებლებზე და იმავდროულად აჩვენებს თუ როგორაა დაკავშირებული ღირებულებები, ცოდნა და შეხედულებები სხვადასხვა კულტურულ კონტექსტთან და ცვლის დროის განმავლობაში. კურსი სალექციო კურსით იწყება, რომელიც ასევე მოიცავს სავარჯიშოებს, შეჯილქაობას და მაგალითებს სხვადასხვა საუკუნის ისტორიოგრაფიული ტექსტების მაგალითზე. მეთოდოლოგიურ კურსში წახალისებული და შეფასებულია კრიტიკული და თვითკრიტიკული აზროვნება.
ინფორმაციის დამოუკიდებულებისა და ღირებულებების კომპლექსური ხასიათის გაგნობიერება, კრიტიკული ხედვის კონსტრუქციული გზით გამოხატვის უნარი;	საწყისი კურსის შემდეგ სტუდენტები მოაწილეობას იღებენ სემინარებში. წერენ წყაროს კრიტიკულ ანალიზს და აკეთებენ პრეზენტაციას. ზეპირად გამოთქვამენ საკუთარ კონსტრუქციულ კრიტიკულ შეჯილქაობას. მეორე წლის პრო-სემინარში ყველა სტუდენტი იღებს ოპონენტის როლს ან აკრიტიკებს სხვა სტუდენტის კვლევას და მიყვას სემინარის დისკუსია. კურსები ძირითადად ფასდება წერითი გამოცდის საშუალებით. ორი სამეცნიერო ინფორმაცია რამდენიმე საათიანი გამოცდის დროს. შეფასება ხდება კვლევის ნაწერის
საკუთარ ღირებულებების, გამოცდილებისა და პერსპექტივების კრიტიკული გააზრების უნარი.	

	საფუძველზე, დისკუსიისა და წერითი გამოცდის.
კრიტიკულობა და თვითკრიტიკულობა; დღევანდელობისა და წარსულის რთიერდამოკიდებულების კრიტიკული აღქმა. სხვა ეროვნებებისა და კულტურების შეხედულებების პატივისცემა	(CLIOHnet) ისტორიის ქსელმა ვებზე (www.clloh.net) განათავსა ექსპერიმენტული, ვებზე დაფუძნებული, მასალები სახელწოდებით „ბირთვის ბირთვი“. მოდელი ჩვეულებრივი სტუდენტისგან ითხოვს 50-60 საათს და ამდენად, 2 კრედიტს შეესაბამება. მასალა შეიძლება გამოყენებული იქნას როგორც მოკლე, ინტენსიური კურსი ელექტრონული სწავლების შემთხვევაში, ჯგუფური მეცადინეობის ან საკლასო სწავლა სწავლების პირობებში. იგი გამოიყენება, როგორც შესავალი ნაწილი უფრო დიდი მოდულისთვის, ანდა შეიძლება დაიყოს ცალკეადაც სასწავლო ერთეულებად. „ბირთვის ბირთვი“ -ს სპეციფიკურობა მის პანევროპულ და შედარებით ხასიათშია. მასალა წარმოადგენს მასწავლებელთა და სტუდენტთა თანამშრომლობის შედეგს სოკრატეს სხვადასხვა ქვეყანაში. ისინი შექმნილია იმ მიზნით, რომ სტიმულირება გაუკეთონ სტუდენტებს რათა საკუთარი ისტორიული ხედვა შეადარონ სხვა ქვეყნების სტუდენტების ხედვას. უნდა აღინიშნოს, რომ თუნიზის კომპეტენციებზე შემდგომი მუშაობა და ათვლის წერტილი ელექტრონულ მასალებში გრძელდება ისტორიის ქსელის (CLOH net) პილოტურ პროექტში, რომელსაც კოორდინაციას უწევს ტურკულ უნივერსიტეტი.

შეჯამებისთვის, ხაზი უნდა გაესვას, რომ თუნიზის მთავარ ასპექტია გამოცდილების გაზიარება სწავლისა და სწავლების მიდგომის საკითხებში. განსაკუთრებით, თუკი შესაძლებელია კადრების მოზილობა და გამოცდილების გაზიარება. (სოკრატეს მოზილობის პროგრამები) მიურ პერსონალსა და სტუდენტებს შეუძლიათ უკეთესად გაიგონ საკუთარი საგანმანათლებლო სისტემა, თავიანთი სუსტი და სიძლიე მხარეები, ან ამა თუ იმ გადაწყვეტილების მართებულობა. ძირითადი კომპეტენციებზე ჯგუფი შეთანხმებულია, მისი მიღწევის გზებზე კი აზრი იყოფა. საბოლოო ასპექტი, რაც აღნიშვნის ღირსია, არის ის, რომ აუცილებელია სხვადასხვა სფეროში აზრების გაზიარება იმის შესახებ, თუ როგორ შეიძლება წავახალისოთ, გამოვიმუშაოთ და შევავასოდ ზოგადი კომპეტენციები.

6. ხარისხის ამაღლება

ისტორიის დარგობრივი სფეროს ათვლის წერტილები და კომპეტენციები ვითარდებოდა პროგრამების ხარისხისა და მათი განხორციელების შესახებ არსებული დებატების თანადროულად. პირდაპირი ურთიერთქმედების შესაძლებლობა განსაკუთრებით გამოკვეთილი იყო, რადგან დარგობრივი ჯგუფის წევრებს კომუნიკაცია ჰქონდათ ისტორიის თემატური ქსელის წევრებთან, რომლებიც აგროვებდნენ ინფორმაციას დარგობრივი სფეროს პროგრამის დაგეგმვის, განხორციელების, მონიტორინგისა და გაუმჯობესების თუნიზის ინსტრუმენტების გამოყენების თაობაზე. მეორე მხრივ, ბევრ ქვეყანაში, სადაც ბოლონიის პროცესი გამოიყენება, დარგობრივი ჯგუფის წევრები ჩართულნი იყვნენ კომპეტენციებისა და სწავლის შედეგებზე დაფუძნებული ახალი პროგრამების შემუშავებასა და ხარისხის უზრუნველყოფისათვის საჭირო ელემენტების ჩამოყალიბებაში. ამდენად, მათ შეუძლიათ საკუთარი გამოცდილება შემოიტანონ დარგობრივი სფეროს ჯგუფში. სხვა მხრივ, პან ევროპული გამოცდილება (ათვლის წერტილები, კომპეტენციები, თანაზიარი ცოდნა გაზიარება სწავლების, სწავლისა და შეფასების შესახებ) თუნიზის საკითხში შეიძლება გამოიყენოთ და შევადგათ სხვადასხვა ეროვნულ და ადგილობრივ კონტექსტში.

ისტორიის დარგობრივმა ჯგუფმა ისტორიის თემატური ქსელის საშუალებით (CLOHnet) მონაწილეობა მიიღო ევროკავშირის მიერ მხარდაჭერილ და ENQA-ს მიერ განხორციელებულ TEEP 2002 პროექტში. TEEP 2002 საშუალება მოგვცა აღმოგვეჩინა მიგნებები ხარისხის უზრუნველყოფის „პრაქტიკულ“ პროცესში. ამ გამოცდილებამ კარგი ბაზისი მოგვცა ინსტიტუტების აღსაქურვად შესაბამისი მეთოდოლოგიითა და დახმარებით ხარისხის უზრუნველყოფის მიზნით. ისტორიის ქსელის მიგნებები ხელმისაწვდომია მისი წევრი და სხვა ინსტიტუტებისთვის.

დანართი

ისტორიის დარგობრივი კომპეტენციები

დარგობრივი უნარებისა და კომპეტენციების წუსხა

გთხოვთ გაითვალისწინოთ: ეს არის იმ 30 დარგობრივი სპეციფიკური კომპეტენციის სია, რასაც დაეფუძნა კონსულტაციები აკადემიურ პერსონალთან. ეს კომპეტენციები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს კურიკულუმის შედგენისას. იგი არ მოიცავს ყველა კომპეტენციას და არ არის გათვალისწინებული, რომ სტუდენტი ყველა ამ კომპეტენციას განავითარებს.

1. დღევანდელ ისტორიულ მდგომარეობასა და წარსულს შორის კავშირის კრიტიკული აღქმა;

2. ისტორიული ხედვების განსხვავებულობის გაცნობიერება სხვადასხვა პერიოდსა და კონტექსტში;
3. სხვადასხვა ქვეყნისა და კულტურის მოსაზრებებისა ცოდნა და პატივისცემა;
4. თანამედროვე ისტორიული კვლევისა და მსჯელობის ხასიათის ცოდნა;
5. წარსულის ზოგადი დიაქრონული ჩარჩოს ცოდნა;
6. თანამედროვე ისტორიული მსჯელობის მიმდინარეობებისა და საკითხების ცოდნა;
7. კაცობრიობის წარსულის ერთი ან მეტი პერიოდის სპეციალიზებული ცოდნა;
8. მშობლიურ ენაზე კომუნიკაცია ისტორიოგრაფიისთვისაა სახასიათო ტექნიკისა და ტერმინოლოგიის გამოყენებით;
9. კომუნიკაცია უცხო ენაზე ისტორიოგრაფიისთვის სახასიათო ტექნიკისა და ტერმინოლოგიის გამოყენებით;
10. ისტორიოგრაფიული ტექსტებისა და ორიგინალური დოკუმენტების კითხვის უნარი საკუთარ ენაზე, რათა სტუდენტმა სათანადოდ შეაჯამოს, ციტირება მოახდინოს და კატალოგის გაკეთება შესძლოს;
11. ისტორიოგრაფიული ტექსტებისა და ორიგინალური დოკუმენტების კითხვის უნარი უცხო ენაზე, რათა სტუდენტმა სათანადოდ შეაჯამოს, ციტირება მოახდინოს და კატალოგის გაკეთება შესძლოს;
12. საკუთარ ენაზე წერის უნარი და სხვადასხვა ტიპის ისტორიოგრაფიული წერის გამოყენების უნარი;
13. უცხო ენაზე წერის უნარი და სხვადასხვა ტიპის ისტორიოგრაფიული წერის გამოყენების უნარი;
14. ინფორმაციის მოძიების საშუალებების ფლობა, ბიბლიოგრაფიული, საარქივო ინვენტარის მოხმარება, ელექტრონული რეფერენციები;
15. სხვადასხვა პერიოდის შესწავლისთვის აუცილებელი უნარები და საშუალებები (პალეოგრაფია, ეპიგრაფია);
16. კომპიუტერული და ინტერნეტ რესურსების ფლობა ისტორიული ან მსგავსი მონაცემების დამუშავებისას (სტატისტიკური და კარტოგრაფიული მეთოდი, მონაცემთა ბაზის შექმნა);
17. კლასიკური ენების ცოდნა;
18. ადგილობრივი ისტორიის ცოდნა;
19. საკუთარი ნაციონალური ისტორიის ცოდნა;
20. ევროპის ისტორიის ცოდნა შედარებითი პერსპექტივისთვის;
21. ევროპული ინტეგრაციის ისტორიის ცოდნა;
22. მსოფლიო ისტორიის ცოდნა;
23. სხვა ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ინსტრუმენტების გამოყენების ცოდნა (ლიტერატურული კრიტიკა, და ენის ისტორია, ხელოვნების ისტორია, არქეოლოგია, ანთროპოლოგია, სამართალი, სოციოლოგია, ფილოსოფია და ა.შ.);

24. სხვადასხვა სახის ისტორიული კვლევის მიდგომების და მეთოდების ცოდნა (ეკონომიკური, სოციალური, პოლიტიკური, გენდერული);
25. კვლევის საგნის დასახვის უნარი, იმისთვის, რომ წვლილი შეიტანოს ისტორიოგრაფიულ ცოდნასა და დებატებში;
26. კვლევისთვის შესაბამისი ინფორმაციული წყაროების (ბიბლიოგრაფია, დოკუმენტები, ზეპირსიტყვიერება ა.შ.) აღმოჩენისა და გამოყენების უნარი;
27. მრავალმხრივი ისტორიული მასალის თანმიმდევრული ორგანიზების უნარი;
28. დისციპლინის კანონების მიხედვით კვლევის შედეგების შესაბამისი ნარატიული ფორმით გადმოცემის უნარი;
29. კრიტიკული კანონების შესაბამისად სწორედ კომენტარების, ანოტირების და რადაქტირების უნარი;
30. ისტორიული დიდაქტიკის ცოდნა
31. სხვა (მიუთითეთ)

2.2.7. მათემატიკა

1. შესავალი დარგობრივ სფეროში

მათემატიკა, მისი აბსტრაქტული ბუნების გამო თითქმის ყველა დისციპლინაში გამოყენებადი, რადგანაც ის იმ თვისებებს განსაზღვრავს, რომელიც საერთოა სხვადასხვა სფეროებისათვის. მისი, როგორც დისციპლინის ფესვები მოიძებნება ყველა ძირითადი ცივილიზაციის უძველეს წყაროებში. მათემატიკა აღმოცენდა როგორც პრაქტიკული პრობლემების გადაწყვეტის სისტემატიზაცია ისეთ სფეროებში, როგორც იყო მიწათმოქმედება (აქედან გამომდინარე შეიქმნა გეომეტრია), მშენებლობა, ომი და კომერცია. შემდგომში მათემატიკა განვითარდა აბსტრაქციის გზით და ჩამოყალიბდა მეცნიერებად, რომლიც იყენებს დედუქციას მკაფიოდ ჩამოყალიბებული დაშვებების საფუძველზე დამაჯერებელი დასკვნების გაკეთებისათვის.

მათემატიკა ფუნდამენტური მნიშვნელობისაა არა მარტო მეცნიერებისა და ტექნოლოგიისათვის, არამედ თითქმის ყველა სიტუაციისათვის, რომელიც ანალიტიკურ მოდელურ მიდგომას საჭიროებს, დისციპლინისგან დამოუკიდებლად. ბოლო ათწლეულებში მკვეთრად გაიზარდა მათემატიკის გამოყენება მეცნიერებისა და ტექნოლოგიის და ინჟინერიის ტრადიციულ სფეროთა ფარგლებს გარეთ, მაგალითად ფინანსებში, ბიოლოგიასა და კომპიუტერულ მეცნიერებებში.

სტატისტიკა, როგორც დისციპლინა, მათემატიკის შიგნით წარმოიქმნა ალბათობიდან და განვითარდა მე-19 საუკუნეში "ოფიციალური სტატისტიკის" ზრდასთან ერთად. ამჟამად ის წარმოადგენს მონაცემების შეგროვების, ანალიზისა და ინტერპრეტაციის და დაკვირვებისა და

ექსპერიმენტული შესწავლის მეცნიერებას. სტატისტიკა მთავარ და მზარდ როლს ასრულებს, *inter alia*, მედიცინაში, ხარისხის კონტროლსა და მენეჯმენტში, საბუნებისმეტყველო და სოციალურ მეცნიერებებში, ბიზნესსა და ეკონომიკაში.

მათემატიკის პროგრამები განსხვავდება თეორიული და გამოყენებითი ასპექტების მიხედვით. ზოგი პროგრამა ფართოა, მაშინ როცა სხვა უფრო ვიწროა და კერძო სფეროებში სპეციალიზაციის საშუალებას იძლევა, როგორცაა სტატისტიკა ან ფინანსური მათემატიკა. ყველა მათგანისათვის საერთო საკვანძო სწავლის შედეგები, რომლებიც ქვევითაა მოცემული.

2. აკადემიური ხარისხის პროფილი და დასაქმება

ტიპური აკადემიური ხარისხები

საფეხური	ტიპური აკადემიური ხარისხი (დისციპლინის / სპეციფიკური ნაწილის სახელი)
პირველი	- მათემატიკა - გამოყენებითი მათემატიკა - მათემატიკური ფიზიკა - მათემატიკა და სტატისტიკა - მათემატიკა და განათლება - ფინანსური მათემატიკა/ მათემატიკური ფინანსები - მათემატიკური ინჟინერია
მეორე	- მათემატიკა - სტატისტიკა - ფინანსური მათემატიკა - მათემატიკური ინჟინერია - მათემატიკა და განათლება - ბიომათემატიკა
მესამე	მათემატიკის ნებისმიერი სპეციალიზაციის სფერო

მათემატიკის კურსდამთავრებულთა ტიპური დასაქმება (პროფესიონალიზაცია)

პირველი საფეხური

საფეხური	დასაქმების სფერო		
	პროგრამის პროფილი	პროფესიების კატეგორია/ჯგუფი	პროფესიების მაგალითი
პირველი	მათემატიკა	მრეწველობა	მენეჯმენტის კონსულტანტი
	მათემატიკა	მრეწველობა	მოდელის შემქმნელი
	მათემატიკა	სახელმწიფო სტრუქტურები	მეტეოროლოგი
	მათემატიკა და განათლება	განათლება	მათემატიკის მასწავლებელი საბაზო სკოლაში
	მათემატიკა სტატისტიკაში სპეციალიზაციით	მრეწველობა და სახელმწიფო სტრუქტურები	სტატისტიკოსი
	მათემატიკა (შესაძლოა სპეციალიზაცია ფინანსებში, სტატისტიკასა და ეკონომიკაში)	საბანკო/სადაზღვევო საქმე	სადაზღვევო კომპანიის კონსულტანტი, ბანკირი, ბუღალტერი
	მათემატიკა და კომპიუტერული მეცნიერებები	მრეწველობა/საბანკო საქმე	კომპიუტერული პროგრამების ანალიტიკოსი
მეორე	მათემატიკა (ნებისმიერი სპეციალიზაცია)	უნივერსიტეტი	მკვლევარი/მასწავლებელი
	მათემატიკა	მრეწველობა	მენეჯმენტის კონსულტანტი
	მათემატიკა	მრეწველობა	მკვლევარი / მოდელის შემქმნელი
	მათემატიკა	სახელმწიფო სტრუქტურები	მეტეოროლოგი
	მათემატიკა და განათლება	განათლება	საშუალო სკოლის მათემატიკის მასწავლებელი
	მათემატიკა სტატისტიკაში სპეციალიზაციით მეორე დონეზე	მრეწველობა/სახელმწიფო სტრუქტურები	სტატისტიკოსი (მაღალი დონის)
	მათემატიკა სპეციალიზაციით ფინანსებში, სტატისტიკასა და ეკონომიკაში მეორე დონეზე	საბანკო/სადაზღვევო საქმე	სადაზღვევო კომპანიის კონსულტანტი, ბანკირი, ბუღალტერი

	მათემატიკა სპეციალიზაციით მეორე დონეზე	მრეწველობა/თავდა ცვის სფერო	მკვლევარი
მესამე	მათემატიკა (ნებისმიერი სპეციალიზაცია)	უნივერსიტეტი	მკვლევარი/ მასწავლებელი
	მათემატიკა	მრეწველობა	მენეჯმენტის კონსულტანტი
	მათემატიკა	მრეწველობა (ფარმაცია, აერონა- ვტიკა, ელექტრო- ნიკა და ა.შ.)	მკვლევარი / მოდელის შემქმნელი
	მათემატიკა	სახელმწიფო სტრუქტურები	მეტეოროლოგი
	სტატისტიკა	მრეწველობა, კერძოდ ბიოტექ- ნოლოგია და მედიცინა	მკვლევარი/ მასწავლებელი
	ფინანსური და სადაზღვევო საქმის მათემატიკა	საბანკო/ სადაზღვევო საქმე	სადაზღვევო კომპანიის კონსულტანტი, ბანკირი
	ალგებრა/რიცხვთა თეორია/დისკრეტუ ლი მათემატიკა	სახელმწიფო სტრუქტურები	მკვლევარი კრიპტოლოგი

დისციპლინის მნიშვნელობა სხვა აკადემიური პროგრამებისათვის

მათემატიკა საინჟინრო და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა უმრავლესობის აუცილებელი ნაწილია, კერძოდ ფიზიკის, მაგრამ ამავე დროს ქიმიისა და სულ უფრო მეტად ბიოლოგიის. მათემატიკის ზოგი კურსი ჩართულია ბიზნესისა და ეკონომიკის პროგრამებში; სტატისტიკას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ამ სფეროებსა და აგრეთვე ჰუმანიტარულ დარგებშიც, სადაც მათემატიკის სხვა კურსები კურიკულუმში არ შედის.

ხშირად მათემატიკა ორმაგი აკადემიური ხარისხების შემადგენელი ნაწილია, როგორცაა მათემატიკა და ეკონომიკა, მათემატიკა და კომპიუტერული მეცნიერებები, მათემატიკა და ბიოლოგია, მათემატიკა და ფიზიკა.

3. სწავლის შედეგები და კომპეტენციები – საფეხურის დონის მახასიათებლები

დუბლინის მახასიათებელი აღწერს ზოგად კომპეტენციებს, რომლებიც უნდა გამოითქვას სტუდენტმა სწავლის პირველ, მეორე და მესამე საფეხურზე. მათემატიკის პროგრამებმა სავარაუდოდ ისეთი

კომპეტენციების განვითარებას უნდა შეუწყოს ხელი, როგორცაა "არგუმენტების ჩამოყალიბება და გამოყენება და პრობლემათა გადაჭრა", თუმცა ამავე დროს მზარდი ყურადღება ეთმობა კომუნიკაციის უნარების განვითარებასაც. თუნიგ-ის პროექტის ფარგლებში განსაზღვრული მნიშვნელოვანი ზოგადი კომპეტენციები: ანალიზისა და სინთეზის უნარი, სწავლისა და პრობლემების გადაჭრის უნარი უნდა განვითარდეს სწავლების სამივე საფეხურზე. შესაბამისად, დუბლინის მახასიათებლისა და თუნიგის პროექტის ზოგადი კომპეტენციები სამივე საფეხურის კონტექსტში განიხილება, ხოლო დარგობრივი კომპეტენციები მოცემულია პირველი და მეორე საფეხურისათვის

ნებისმიერი მათემატიკოსი უნდა ფლობდეს საკვანძო უნარებს:

- მტკიცებულების უნარი
- სიტუაციის მათემატიკური მოდელირების უნარი
- მათემატიკური მეთოდებით პრობლემის გადაჭრის უნარი

დაკვირვების შედეგად ზოგი დარგობრივი კომპეტენცია პირველი და მეორე საფეხურისათვისაა აღწერილი ერთად.

პირველი საფეხური	საკვანძო დარგობრივი კომპეტენციები	საკვანძო ზოგადი კომპეტენციები
საფეხურის მახასიათებელი: მათემატიკის პირველი საფეხურის კურსდამთავრებულები: - შეიძენენ მათემატიკის ბაზისური კონცეფციების, პრინციპების, თეორიებისა და შედეგების ცოდნას - შეძლებენ კომპლექსური გამონათქვამების აზრის გაგებასა და ახსნას მათემატიკური ენისა და ნოტაციის გამოყენებით - ექნებათ მათემატიკური აზროვნების, მანიპულაციისა და კალკულაციის უნარები - შეძლებენ მყარი მტკიცებულებების შემუშავებას - ექნებათ	1 დონე შინაარსი. მათემატიკა, რომელიც ყველა მეცნიერმა უნდა იცოდეს: ბაზისური ალგებრა და არითმეტიკა, წრფივი ალგებრა, კალკულუსი, ბაზისური დიფერენციალური და ინტეგრალური კალკულუსი, სწავლის შედეგები. პირველი დონის დასრულებისას სტუდენტი შეძლებს ა) მათემატიკის ზოგი თეორემისა და მათი დამტკიცების გაგებას; ბ) მათემატიკური პრობლემების ამოხსნას, რომელიც არა ტრივიალურია, და სტუდენტისათვის ადრე ნაცნობი პრობლემების მსგავსი;	- "ელემენტარული" მათემატიკის სიღრმისეული ცოდნა - ლოგიკური მათემატიკური არგუმენტების შექმნისა და განვითარების უნარი დაშვებებისა და დასკვნების მკაფიო განსაზღვრით - რაოდენობრივი აზროვნების შესაძლებლობა - რაოდენობრივი მონაცემებიდან ხარისხობრივი ინფორმაციის მოპოვების უნარი - მათემატიკისა და სიმბოლოების ენაზე პრობლემების ფორმულირების

მათემატიკური მტკიცებულებების სხვადასხვა მეთოდების პროფესიული გამოყენების უნარი	გ) მათემატიკური ტერმინების ენაზე თარგმნის არა-მათემატიკურ ენაზე მოცემული მარტივი პრობლემები და თარგმანი გამოიყენოს ამ პრობლემების გადაჭრისათვის. II დონე შინაარსი. მთავარი "მათემატიკური საგნების" ბაზისური თეორია, რომელიც მოიცავს: - ბაზისური დიფერენციალური - ბაზისური კომპლექსური ფუნქციები - ალბათობა (გარკვეული დონის) - სტატისტიკა (გარკვეული დონის) - ნუმერული მეთოდები (გარკვეული დონის) - ზედაპირებისა და რკალების ბაზისური გეომეტრია - ალგებრული სტრუქტურები (გარკვეული დონის) - დისკრეტული მათემატიკა (გარკვეული დონის) სწავლის შედეგები. მეორე დონის დასრულებისას სტუდენტი შეძლებს: ა) მათემატიკური შედეგების დამტკიცებას ახალი მეთოდით; ბ) მათემატიკურ ენაზე თარგმნის საშუალო	უნარი ისე, რომ გაადვილდეს მათი ანალიზი და ამოხსნა - ექსპერიმენტული და დაკვირვებითი კვლევის დიზაინი და შედეგების ანალიზის უნარი - კომპიუტერული მეთოდების გამოყენების უნარი მათემატიკური პროცესების დახმარებისათვის და ინფორმაციის მოპოვებისათვის - სპეციფიკური დაპროგრამების ენისა და/ან კომპიუტერული პროგრამების ცოდნა.
---	---	--

	სირთულის პრობლემები, მოცემული არა-მათემატიკურ ენაზე, და გამოიყენოს თარგმანი ამ პრობლემების გადაჭრისათვის;	
	გ) პრობლემები ამოხსნას ორიგინალური მათემატიკური მეთოდებით;	
	დ) შექმნას მათემატიკური მოდელები არა-მათემატიკური პროცესების აღწერისა და ახსნისათვის.	
მეორე საფეხური	საკვანძო დარგობრივი კომპეტენციები	
საფეხურის მახასიათებელი: სწავლის შედეგები. მეორე საფეხურის წარმატებული დასრულებისას სტუდენტი შეძლებს: - მათემატიკური ლიტერატურიდან საკითხის წაკითხვასა და გაჩვენებას და ოსტატობის გამოქვეყნებას გააზრებული ზეპირი ან წერიტი ანგარიშის ფორმით; - სპეციალიზაციის სფეროში კვლევის ინიცირებას.	- აბსტრაქციის უნარი ფორმალური თეორიების ლოგიკური განვითარებისა და მათ შორის ურთიერთკავშირის განვითარების ჩათვლით. - რეალური ცხოვრებისეული სიტუაციის მათემატიკური მოდელირების უნარი და მათემატიკური ექსპერტიზის ტრანსფერი არა-მათემატიკურ კონტექსტში. - მზაობა ახალი სფეროების ახალი პრობლემების ამოხსნისათვის. - პრობლემების გაგებისა და მათი	

	მნიშვნეოვანი ნაწილების აბსტრაქტიზების უნარი. - კომპლექსური პრობლემების ოპტიმიზაციის ფორმულირების უნარი და გადაწყვეტილების ძილება და ამოხსნის ინტერპრეტაცია პრობლემის ორიგინალურ კონტექსტში. - მათემატიკური არგუმენტების ადეკვატური გამო- ყენების უნარი აუდიტორიისათვის ს გასაგებ ფორმაში - მათემატიკის სწავლებისა და სწავლის პროცესის ცოდნა.	
--	---	--

კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან

კურსდამთავრებულებთან და დამსაქმებლებთან ჩატარდა კონსულტაციები ზოგადი და ზოგი დარგობრივი კომპეტენციის თაობაზე თუნინგ I პროექტის ფარგლებში სპეციალური კითხავრის მეშვეობით. მეცნიერები გამოკითხულნი იყვნენ უფრო დეტალურად დარგობრივი კომპეტენციების შესახებ. შედეგები გამოქვეყნდა პუბლიკაციაში "ევროპაში მათემატიკის აკადემიური ხარისხების ერთიანი ჩარჩოსაკენ", რომელიც ასევე გამოქვეყნდა მათემატიკოსთა ევროპული საზოგადოების ბიულეტენში. ეს სტატია ასევე ფართოდ გავრცელდა ეროვნულ დონეებზე.

4. სტუდენტის დატვირთვა და ECTS

მაშინ როდესაც უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის უდიდესი ნაწილი 180 კრედიტიანი პროგრამებისკენ იხრება, ესპანეთი, პორტუგალია და ირლანდია, სხვადასხვა მიზეზების გამო, მათ შორის აბიტურიენტთა

ასაკის გამოც, 240 კრედიტის პროგრამებისკენ იხრება პირველი საფეხურისათვის. თუნიგ-ის ჯგუფს მიაჩნია, რომ თუ პედაგოგიური კვალიფიკაციის მიღება პირველი საფეხურის აკადემიური პროგრამის ფარგლებში უნდა ხდებოდეს, მაშინ 240 კრედიტის პროგრამა გამართლებულია. მეორე საფეხურზე სამეცნიერო ნაშრომის გათვალისწინებით რეკომენდირებულია 90-დან 120 კრედიტამდე.

საფეხური	ECTS კრედიტები
პირველი	უფრო გავრცელებულია 180 კრედიტი, თუმცა არსებობს 240 კრედიტიანი პროგრამებიც.
მეორე	უფრო გავრცელებულია 120
მესამე	სადოქტორო პროგრამის ხანგრძლივობა როგორც წესი სამი წელია.

5. სწავლა, სწავლება და შეფასება

მათემატიკის სწავლა და სწავლება, როგორც წესი, შემდეგი ასპექტების კომბინაციას წარმოადგენს:

- ლექციები წარმოადგენენ დროის მხრივ ძალიან ეფექტურ საშუალებას სტუდენტებისათვის მასალის დიდი მოცულობის მიწოდებისათვის. ზოგ შემთხვევაში სტუდენტები იძენენ მომზადებულ სალექციო კონსპექტებს ან სახელმძღვანელოებს; სხვა შემთხვევაში ლექციის მსვლელობისას ჩანაწერების გაკეთება რეკომენდირებული.
- სავარჯიშოების სესია ხშირად ორგანიზებულია ლექციებთან ერთად. ხორციელდება ჯგუფურად მასწავლებლის ზედამხედველობის ქვეშ, ან ინდივიდუალურად საშინაო დავალების ფორმით, რომელიც მერე მოწმდება. სავარჯიშოებს ორმაგი მიზანი აქვს: მაგალითების საფუძველზე თეორიული მასალის გაგება და პრობლემის ამოხსნისათვის მისი გამოყენება. მათემატიკაში სავარჯიშოები ძალიან მნიშვნელოვანია, რადგანაც გაგნობიერება აქ ხორციელდება არა უბრალოდ დამახსოვრების, არამედ პრაქტიკის საფუძველზე.
- საშინაო დავალება. მართალია, მოითხოვს ლექტორის ან მისი ასისტენტის დიდ დროს, მაგრამ საშინაო დავალება სწავლებისა და სწავლის ერთ-ერთი ყველაზე უფრო ეფექტური მეთოდია, როდესაც სტუდენტი მისი შესაძლებლობების ზღვარს იგებს. საშინაო დავალება ასევე იძლევა ინფორმაციას, რომლის მეშვეობითაც სტუდენტი მისი მოსწერების ნათელ სურათს იღებს. მიუხედავად ამისა, საშინაო დავალებას ხშირად აღადგენენ, მაგრამ ძალიან იშვიათად აფასებენ, გამონაკლისია მცირე ზომის ჯგუფები.
- კომპიუტერული ლაბორატორიები ზოლო დროს მათემატიკის სწავლებაში ყველაზე მნიშვნელოვან ცვლილებას წარმოადგენენ, ქმნიან რა საგნის ექსპერიმენტულ ასპექტს. მათი მეშვეობით ისწავლება არა

მარტო კომპიუტერულ მეცნიერებებთან დაკავშირებული საგნები, არამედ სტატისტიკა, ფინანსური მათემატიკა, დინამიკური სისტემები და ა.შ.

- პროექტები ხორციელდება ინდივიდუალური ან მცირერიცხოვან ჯგუფებში და, როგორც წესი, გულისხმობს სხვადასხვა მიმართულებებიდან მასალის შოგროვებას კომპლექსური პრობლემების გადაჭრის მიზნით. მცირერიცხოვან ჯგუფებში შესრულებული პროექტები ავითარებს ჯგუფში მუშაობის უნარს (რომელიც მნიშვნელოვან ზოგად კომპეტენციას წარმოადგენს). პროექტი შეიძლება მოიცავდეს მნიშვნელოვან გამოთვლით/კომპიუტერულ ელემენტებს, როგორც ეს ზემოთ აღნიშნულ კომპიუტერულ კომპეტენციაში იყო ნახსენები. პროექტები, განსაკუთრებით კი დამამთავრებელ წელს შესრულებული პროექტები, ასევე ავითარებენ სტუდენტის ვერბალური და წერითი კომუნიკაციის უნარს.
- დისერტაცია აუცილებელია მეორე საფეხურისათვის, სადაც იგი უნდა მოიცავდეს ბიბლიოგრაფიულ კვლევასაც და ა.შ.

სწავლის, სწავლებისა და შეფასების საუკეთესო მაგალითები ზოგი დარგობრივი კომპეტენციისათვის:

კომპეტენცია: მათემატიკისა და სიმბოლოების ენაზე პრობლემების ფორმულირების უნარი ისე, რომ გაადვილდეს მათი ანალიზი და ამოხსნა.

ეს კომპეტენცია აუცილებლად მოიცავს მარტივი პრობლემის ტოლობის სახით გამოსახვის უნარს, გამოთქმის სიმბოლურ/მათემატიკურ ენაზე გამოხატვის უნარს და პირიქით, და ამოხსნისადმი კრიტიკულ დამოკიდებულებას: იმის ცოდნას, როდის არის ამოხსნა მართებული. ეს კომპეტენცია ვითარდება საფარჯიშოების ამოხსნა/შეფასების, პროექტზე მუშაობისა და პრობლემების გადაჭრის მეშვეობით, სადაც ამოხსნის მეთოდს შეუძლია ამოხსნის მიზანშეწონილობის ილუსტრირება.

კომპეტენცია: ექსპერიმენტული და დაკვირვებითი კვლევის დიზაინი და შედეგების ანალიზის უნარი.

ამ კომპეტენციის ერთ-ერთი ინტერპრეტაცია არის ის, რომ პირველი საფეხურის სტუდენტებს უნდა შეეძლოთ ფუნქციონირებადი სეგმენტების კოდის შექმნა მაღალი დონის ენაზე, ინპუტის შეცდომების შესწორება (ანუ სინტაქსის მათემატიკის გაგება), და შემდგომ მონაცემთა ინტერპრეტაცია (მაგალითად ფაზის ცარიელი პორტრეტი). ზოგადად, კომპიუტერის მეშვეობით ჩატარებული ანალიზი უფრო მეტად იმპედირებს ადგილს, შესაბამისად ექსპერიმენტის სათანადო დიზაინი მზარდი მნიშვნელობის კომპეტენცია ხდება. ლაბორატორიული მეცნიადინეობა ამ კომპეტენციის განვითარების საუკეთესო საშუალებაა.

კომპეტენცია: აბსტრაქციის უნარი ფორმალური თეორიების ლოგიკური განვითარებისა და მათ შორის ურთიერთკავშირის განვითარების ჩათვლით. ეს მოიცავს შემდეგ უნარებს:

- მათემატიკური ობიექტების გაგება/განზოგადება
- ფორმალური წესების დაცვით მანიპულირება მათემატიკური ობიექტებით
- სწორ და არასწორ ოპერაციებს შორის განსხვავების ნახვა
- აქსიომების, დეფინიციებისა და თეორემების როლის გაგება

სტუდენტებს ასწავლიან სხვადასხვა ფორმალურ მათემატიკურ თეორიას. ისინი სწავლობენ თეორიების ლიმიტს და შემდეგ სწავლობენ, თუ როგორ შეიძლება რეალობის ზოგი ასპექტი გარდაიქმნას ფორმალურ თეორიად მას შემდეგ, რაც გამოირიცხება შემთხვევითობა კერძო პრობლემასთან მიმართებაში. სტუდენტები სწავლობენ და იგებენ ზოგ თეორემას, ახორციელებენ გარკვეულ მანიპულაციებს ფორმალური წესების დაცვით და ამოწმებენ საკუთარ სამუშაოს.

6. განათლების ხარისხის ამაღლება

თუნიგის შემოწმების ფორმა პროგრამების შემუშავებისა და ხარისხის გაუმჯობესებისათვის ბოლონის რეფორმის ფარგლებში გვთავაზობს ახალი პროგრამების შექმნის მექანიზმს. ის ასევე შეიძლება იქნეს გამოყენებული როგორც ათვლის წერტილი არსებული პროგრამების მოდიფიკაციისათვის, ანუ ECTS კრედიტებისა და სწავლის შედეგების დაწერისათვის.

2.2.8. საექთნო საქმე

1. შესავალი

საექთნო საქმე ჯანდაცვის სფეროდან პირველი რეგულირებადი და პრაქტიკული დისციპლინაა, რომელიც თუნიგის პროექტმა მოიცვა. ეს პროფესია ინგლისურ ენაში აღინიშნება არა ტრადიციული არსებითი სახელით, არამედ ზმნა "ექთნობით - nursing" (Agan, 1987). საექთნო საქმე პიროვნებაზე ორიენტირებული პროფესიაა, და საერთო აღიარებით, ერთდროულად ხელოვნება და ასევე მეცნიერება. ის იღებს ცოდნას და ტექნიკას საკუთარი ცოდნის ბაზიდან, ტრადიციებიდან, საზღვრებისმეტყველო და ჰუმანიტარული მეცნიერებებიდან. საექთნო საქმე განსხვავებულია ევროპაში საზოგადოებაში ექთნების როლის შესაბამისად, ჯანმრთელობის დაცვისა და უზრუნველყოფის სისტემების ორგანიზების მიხედვით, საკანონმდებლო ბაზისა და ანგარიშვალდებულების მიხედვით და ადგილობრივი შრომის ბაზრისა და ეკონომიკის შესაბამისად.

საექთნო საქმეში აკადემიური პროგრამების დიზაინი ექვემდებარება ორ ევროპულ ნორმატიულ დოკუმენტს, რომელიც არეგულირებს ექთნების პრაქტიკის უფლებას და "ზოგად მოვლაზე პასუხისმგებელ ექთანთა" კვალიფიკაციას. ეს არის 1977 წლის 27 ივნისის სექტორალური დირექტივა 77/453/EEC და 1989 წლის 10 ოქტომბრის დირექტივა 89/595/EEC (consolidated 1977/453 დათარიღებული 31/07/2001). საექთნო საქმის სხვა სპეციალობები ამ სპეციფიკურ, სექტორულ დირექტივებს არ ექვემდებარება, მაგრამ ემორჩილება ზოგად სისტემურ დირექტივას (1988 წლის 21 დეკემბრის 89/48/EEC). საერთაშორისო დონეზე, ზევრმა ქვეყანამ მიაღწია ან ცდილობს მიაღწიოს პირველი საფეხურის ეკვივალენტურ (ზმირად აღინიშნება როგორც კურსდამთავრებული – "graduate") სტატუსს საექთნო საქმეში რეგისტრაციის დონეზე.⁹

სექტორული დირექტივა არ ახდენს აკადემიური მიღწევის სპეციფიკაციას. საექთნო საქმის უმაღლესი საგანმანათლებლო პროგრამები ლოკალიზებულია პოლიტექნიკურ ინსტიტუტებში, საუნივერსიტეტო კოლეჯებსა და უნივერსიტეტებში ან ამ სამის ნარევში. რეგისტრაციის შემდგომ, ზევრ ქვეყანაში შეზღუდულია სწავლის გაგრძელება გამსაკუთრებით შემდგომ საფეხურებზე. იმ ქვეყნებში, სადაც რეგისტრაცია არ არის თანდართული უმაღლესი განათლების კვალიფიკაციით, ექთნებს სჭირდებათ აკადემიური და/ან პროფესიული სწავლა პირველ საფეხურზე (მაგალითად, გერმანიაში). პროფესიის სპეციფიკიდან გამომდინარე, მეორე საფეხურის პროგრამები საექთნო საქმისგან განსხვავებულ დისციპლინებს მოიცავს და ეს მდგომარეობა გაგრძელდება მანამ, სანამ არ შეიქმნება საექთნო საქმის ბაკალავრიატის შემდგომი ცენტრები.

პროფესიულ/აკადემიურ ლიტერატურაში საკმაოდ ზევრ მასალა მოიპოვება საექთნო საქმის ბუნებისა და შინაარსის, ექთნების კომპეტენციის, სწავლების, კლინიკური სწავლებისა და გადაწყვეტილების მიღებისა და პროფესიული სიმძნელების შესახებ მირითადად ქალების მიერ დომინირებად სფეროში. საექთნო საქმეს ტრადიციულად განაგებს ჯანდაცვისა და არა განათლების სამინისტრო, გამონაკლისია რეგისტრაციის საკითხი. ამ შემთხვევისათვის იქმნება სპეციალური პროტოკოლი, რომელიც არეგულირებს ორი სამინისტროს თანამშრომლობის საკითხს. ტექსტში საილუსტრაციოდ მოყვანილია ზოგი ევროპული განმარტება საექთნო საქმის ბუნების შესახებ არასპეციალისტი მკითხველისათვის; აქვეა მოცემული საექთნო საქმის თანამედროვე პრობლემაცა. ამ სტატიაში ექთანი განიმარტება შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის სახელმძღვანელოს მიხედვით (International Labour Organisation's guide – ILO, 1977) როგორც პირველი დონის პროფესიონალი ექთანი, ასეთ ექთანს მიღებული აქვს განათლება და პრაქტიკა "საჭირო მეტად კომპლექსური და საპასუხისმგებლო ფუნქციების

⁹ ამ ტექსტში ტერმინი "რეგისტრაცია" იხმარება იქთნების აღწერისათვის, რომლებიც მიაღწიეს საექთნო საქმის ზოგადი დირექტივის შესაბამის ტერმინულ კვალიფიკაციას. ზოგ ქვეყანაში შესაძლოა იხმარებოდეს ტერმინი "პრაქტიკული საქმიანობის ლიცენზია". საექთნო საქმის სტუდენტები ამ კონტექსტში არის პიროვნებები, რომლებიც გადის სწავლებას კვალიფიკაციის მიღწევისათვის.

შესრულებისათვის და აქვს ამ ფუნქციების განხორციელების უფლება". თუნისის პროექტში, პირველი დონის ექთანი უკვე პროფესიონალია.

2. აკადემიური ხარისხის პროფილი და დასაქმება

საექთნო საქმის ტიპური აკადემიური ხარისხები

საექთნო საქმის კურსდამთავრებულთა ტიპური დასაქმება (პროფესიათა რუკა)

დონე (პირველი ან მეორე საფეხური)	ქვედისციპლინის/სპეციალობის სფერო	პროფესიის კატეგორია/ჯგუფი	სპეციალური ადრის/კატეგორიის შესაბამისი პროფესიების სია	საგანმანათლებლო პროგრამის პროფილი (შოკლე აღწერა)	ცვლაზე მნიშვნელოვანი დარგობრივი კომპეტენციები	ცვლაზე მნიშვნელოვანი ზოგადი კომპეტენციები
1. პირველი საფეხური	EU-ს მიერ აღიარებული კვალიფიკაციის მიღწევისათვის საჭირო ზოგადი ექთნისათვის; ზოგ ქვეყანაში არის სპეციალიზაცია პედიატრიული, ფსიქიატრიული, სანაწილე დარღვევების და ა.შ.	ქვეყნის ტრადიციების შესაბამისად რეგისტრირებული ექთანი სახელმწიფო და კერძო სექტორში. ჯანდაცვისა და სოციალურ-საეკონომიკური სფეროს პროფესიების ხელმძღვანელობა. სხვა პიროვნებებზე ორიენტირებული პროფესიების (სტილარტის, მომსახურების, ...)	ასრულებს EU ზოგადი დირექტივის მოთხოვნას – 3 წელი 4600 საათი. თეორიული და კლინიკური სწავლების დადგენილი შინაარსი	ცვლაზე მნიშვნელოვანი, მაგრამ ნაკლები პეკტენტი ლიდერობაზე, ჯანდაცვის სფეროს მენეჯმენტსა და აღმზრდელი ასევე ცვლით უნარებზე	ცოდნის გამოყენება პრაქტიკაში; ეთიკური საკითხების გაგნობიერება	
2. პირველი საფეხური	რეგისტრირებული ექთნის კურსები პირველი საფეხურის ხარისხის მოსაპოვებლად: ზე-შოთ აღნიშნულ უნდა დამატდეს: სპეციალური კლინიკური საექთნო საქმე ლიდერობა, მენეჯმენტი ადმინისტრაციული განათლება	ქვეყნის ტრადიციების შესაბამისად რეგისტრირებული ექთანი სახელმწიფო და კერძო სექტორში. ჯანდაცვისა და სოციალურ-საეკონომიკური სფეროს სხვა პროფესიების ხელმძღვანელობა. სხვა პიროვნებებზე ორიენტირებული პროფესიების ხელმძღვანელობა (სტილარტის, მომსახურების სფერო)	- ლიდერობა, ჯანდაცვის სფეროს მენეჯმენტი და აღმზრდელი; - კლინიკური საექთნო სპეციალობები პრაქტიკული კომპეტენციებით ან მათ გარეშე; - ზოგადი საექთნო სწავლება; - კვლევითი მეთოდები ექთნების განათლება			

	ებრივი ჯანდაცვა			
1. მეორე საფეხური	კლინიკური სპეციალი- ზაცია ან საექთნო საქმე	ექთნებ- ის მას- წავლებ- ლო; სპეციალ- ისტი ექთანი	აქცენტი კლინიკურ ცოდნაზე, გადამწყვეტილების მიღებაზე და/ან საექთნო საქმის თეორიასა და პრაქტიკაზე; ჯანდაცვის სფეროს ეთიკა	ანალიზი, პრობლემ- ის გადაჭრა კვლევა ან მონაცემებ ზე დაყრდნო- ბილი უნარები თვითრეფ- ლექსია ეთიკა
2. მეორე საფეხური	აქცენტი ლი- დერობაზე, მენეჯმენტსა და ამინის- ტრიზებაზე	ექთანი ან ჯანდ- აღვის მომსახუ- რების მენეჯერ- ი	აქცენტი ლიდერობასა და მენეჯმენტზე; ფინანსები და ეკონომიკა	
3. მეორე საფეხური	აქცენტი გა- ნათლებაზე	ექთნების მასწავლე- ბელი	კლინიკური და/ან თეორიული სწავლება	ინტერპერსო- ნალური უნარები სწავლების თეორია დარგობრივი ცოდნა
4. მეორე საფეხური	კვლევითი მეთოდები	კვლევითი კარი- ერა აკადემი- ური კარიერა	აკადემიური კარიერა ან ჯანდაცვის სფეროში კვლევების აუდიტი	კვლევითი მეთოდები ეთიკა და მმართველო- ბა

როგორც ცხრილშია მოცემული, თუნიზის პროექტის ფარგლებში საექთნო საქმის რეპრეზენტაცია ასახავს თანამედროვე ევროპაში მისი განვითარების სხვადასხვა საფეხურსა და სოციალურ-კულტურულ გავლენას. ქვეყნების მიხედვით პროფილი (დანართი 1) გვიჩვენებს სხვაობას და ზოგ შემთხვევაში ნაკლოვანებებსაც ექთნების განათლებაში. სტუდენტები, რომლებსაც სურთ პროფესიული საქმიანობის დაწყება პირველი საფეხურის დასრულების შემდეგ, როგორც წესი, სწავლობენ შესაბამის ფაკულტეტზე უმთავრესად თავად საექთნო საქმეს. ფართო კონტექსტში პირველი ან მეორე საფეხურის აკადემიური კვალიფიკაციები რეგისტრირებული ექთნისათვის შესაძლოა ხუთ კატეგორიად დაიყოს, რომლებიც ექთნების ტიპურ კარიერას ასახავს:

- ლიდერობა, ჯანდაცვის სფეროს მენეჯმენტი და ადმინისტრირება;
- კლინიკური საექთნო სპეციალობები;
- ზოგადი საექთნო სფერო;
- კვლევის მეთოდები;
- ექთნების განათლება.

ბევრი ამ კურსებიდან პრაქტიკაში ფასდება.

გარდა ამისა, ექთნები სწავლობენ ინტერპროფესიულ/მულტიდისციპლინურ კურსებს, მაგალითად, ჯანმრთელობის განათლება, მედიცინა და სოციალური უზრუნველყოფა, რეაბილიტაცია, კვება, საზოგადოებრივი ჯანდაცვა, კონსულტაციები. ასევე ვითარდება „კონსულტანტ ექთნის“ პროფილი პროფესიულ და/ან სადოქტორო (მესამე საფეხურის) დონეზე. 2000 წელს ევროკავშირის კომისიის მიერ შეიქმნა რეგულაციები ანგარიში¹⁰, რომელშიც გაანალიზებულია ევროპაში სპეციალისტი ექთნების მდგომარეობა (XV/98/09/E). განისაზღვრა მოზილობის მთავარი ხელისშე-
შალები ფაქტორები და გაკეთდა აქცენტი „ლიმინირებული ტრენინგის პირობებში ექთნების პროფესიული აქტივობის“ შესახებ.

დისციპლინის როლი სხვა აკადემიური პროგრამებისათვის

საექთნო საქმესთან დაკავშირებული აკადემიური და პროფესიული პროგრამების რეგულირებადი ბუნების გამო ეს დისციპლინა იშვიათად მონაწილეობს სხვა აკადემიურ პროგრამებში. თუმცა არაა გამორიცხული, რომ არსებობდეს ერთობლივი სწავლება ჯანდაცვისა და სოციალური უზრუნველყოფის პროფესიებთან და დისციპლინებთან ერთად, მაგალითად, შესაძლოა არსებობდეს ექთნებისა და სოციალური მუშაკების მომზადების ერთობლივი პროგრამები. ამის მსგავსად, ექთნებს შეუძლიათ სხვა პროგრამების საგნებით ისარგებლონ (მაგალითად, ფარმაცოლოგია, ეთიკა, კვლევა, ჯანმრთელობის სოციოლოგია და ფსიქოლოგია), მაშინ, როდესაც „წმინდა“ საექთნო საგნები სხვა პროგრამების სტუდენტების მიერ იშვიათად იქნება არჩეული. ინტერპროფესიული სწავლება პირველ საფეხურზე პრერეგისტრაციულ დონეზე იზრდება, თუ არსებობს საერთო კომპეტენციები ჯანდაცვისა და სოცულურ-უზრუნველყოფის სხვა პროფილის სტუდენტებთან.

3. სწავლის შედეგები და კომპეტენციები - საფეხურის დონის მახასიათებლები

დონის მახასიათებლები საექთნო საქმეში

ცნობილია რომ პირველი, მეორე და მესამე საფეხურის დონეები მიესადაგება საექთნო პრაქტიკას, საექთნო საქმის სწავლებას, საექთნო საბუნებისმეტყველო ან ჰუმანიტარულ მეცნიერებებს ადგილობრივი წესებისა და ტრადიციების მიხედვით. ეს დამოკიდებულია საექთნო საქმის დეპარტამენტის ადგილზე უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებაში, მაგალითად, არის ის დამოუკიდებელი, თუ მედიცინის, ჰუმანიტარული

¹⁰ http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/qualifications/nursesintro.htm

თუ საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტის ნაწილია. კიდევ ერთხელ აღვნიშნავთ, რომ ტერმინი „საექთნო საქმე“ გამოიყენება ამ სტატიაში პროგრამებისათვის, რომლებიც პრაქტიკულ კომპეტენციებს, როგორც ხარისხის მიღების წინაპირობას მოიცავს. ეს ჯერ არ არის შემუშავებული მეორე და მესამე საფეხურის დონეებისათვის. სხვა პროგრამებისაგან განსხვავების მიზნით, ტერმინი „საექთნო საბუნებისმეტყველო მეცნიერება“ გამოიყენება ტერმინ „საექთნო საქმის სწავლებასთან“ ერთად. სიტყვა „საბუნებისმეტყველო მეცნიერების“ გამოყენება არ ნიშნავს ექთნობის პოზიტივისტური მოდელის უპირატესობას.

აღიარებულია, რომ ზოგ ქვეყანაში საექთნო საქმეში ორი ტიპის სადოქტორო პროგრამა არსებობს. პირველი ტრადიციული ემპირიულ/თეორიული ბაზის მქონე დოქტორანტურაა. მეორე კი „პროფესიული ან კლინიკური“ დოქტორანტურა. ეს უკანასკნელი შეიქმნა, რადგანაც ექთნებს სპეციალისტობის მეტი პროფესიული და აკადემიური შესაძლებლობა გაუჩნდათ. ქვემოთ მოცემული მახასიათებლები შეიქმნა დუბლინის მახასიათებლების www.jointquality.org და სხვა ეროვნული ჩარჩოების გათვალისწინებით. ეს მახასიათებლების მხოლოდ სამუშაო ვერსიაა და მეტ კონსულტაციებს მოითხოვს.

საფეხურების დონის მახასიათებლები

პირველი საფეხურის დონეების მახასიათებლები
სამუშაო მიმდინარეობს
კომპეტენციის პროფილი რეგისტრაციის კვალიფიკაციისათვის
საექთნო საქმის ბაკალავრი შეიძენს სპეციფიკურ კომპეტენციებს აკადემიურ გარემოში შემუშავებული პროგრამის გავლის შედეგად, რომელიც სამეცნიერო-კვლევით ნაწილსაც მოიცავს. პროგრამა უნდა მოიცავდეს სავალდებულო თეორიულ და პრაქტიკულ კომპონენტებს, რომლებიც შეთანხმებული უნდა იყოს დაინტერესებულ მხარეებსა და კონპეტენტურ უწყებებთან.
კურსდამთავრებულს უნდა ჰქონდეს საექთნო საქმისათვის მნიშვნელოვანი დისციპლინებისა და მეთოდოლოგიების საბაზისო ცოდნა. ამან კურსდამთავრებულს უნდა მისცეს პროფესიული ფუნქციების შესრულების კვალიფიკაცია და დამოუკიდებლად მუშაობის უნარი. კურსდამთავრებულს უნდა შეეძლოს სწავლის გაგრძელება მეორე ან მესამე საფეხურზე მონათესავე პროგრამებით.
კომპეტენციის მიზნები
საექთნო საქმის ბაკალავრს უნდა გააჩნდეს:
ინტელექტუალური კომპეტენცია:
- პროფესიულ დაკავშირებული საკითხების აღწერის, ფორმულირებისა და კომუნიკაციის უნარი და გადაწყვეტილების

მიღების კომპეტენცია;

- პროფესიასთან დაკავშირებული საკითხების თეორიული ანალიზისა და პრაქტიკაში მისი გამოყენების კომპეტენცია;
- საკუთარი სწავლის სტრუქტურირება.

პროფესიული და აკადემიური კომპეტენცია:

- საექთნო საქმისათვის მნიშვნელოვანი სხვადასხვა მეთოდოლოგიის გამოყენება და შეფასება;
- საექთნო საქმის ცენტრალური თეორიების, მეთოდოლოგიებისა და კონცეფციების ცოდნა;
- საექთნო პრაქტიკის სხვადასხვა ტიპის დოკუმენტირება, ანალიზი და შეფასება;
- კვლევის უტილიზაცია და განვითარება მტკიცებულებებზე დაყრდნობილი (evidence-based) საექთნო საქმის განვითარებისათვის.

პრაქტიკული კომპეტენცია:

- პრაქტიკული საექთნო საქმის პროფესიული ფლობა და ლიცენზიის რეგისტრაციისათვის საჭირო უნარების დემონსტრირება (იხ. პირველი საფეხურის კომპეტენციები);
- გადაწყვეტილებების მიღება და გამართლება საკუთარ პრაქტიკაზე დაყრდნობით;
- პერსონალური ინტეგრაციის დემონსტრირება და საექთნო საქმის ეთიკის ფარგლებში მოქმედება;
- მულტიდისციპლინურ გარემოში მუშაობის უნარი და მზაობა;
- საექთნო საქმისათვის რელევანტური პროექტების შემუშავებაში მონაწილეობა.

ფორმალური ასპექტები

მიღების წინაპირობები

უნივერსიტეტის მოთხოვნები ან ექვივალენტური (მოიცავს პიროვნების ვარგისობას, რომელიც დისციპლინისა და ეთიკურ მზაობას ეყრდნობა)

მოცულობა: 180-240 კრედიტი (ჩვენ ვთავაზობთ სამომავლო პროგრამებში მინიმუმ 90 კრედიტის გათვალისწინებას პრაქტიკული კომპეტენციისათვის, გარდა ამისა პროგრამის მოცულობა უნდა იყოს სულ მეტი 210-240¹¹ კრედიტი).

სწავლის გაგრძელების საშუალება: მეორე საფეხური/სამაგისტრო პროგრამები

პროფესიული თეორიული და პრაქტიკული პროგრამები. ლიდერის, მენეჯერის, კლინიკური სპეციალისტის, განმანათლებლისა და/ან მკვლევარის კარიერა.

¹¹ ჩვენ მიგვაჩნია, რომ საექთნო საქმე განსაკუთრებული შემთხვევაა.

მეორე საფეხურის დონეების მახასიათებელი სამუშაო მიმდინარეობს
კომპეტენციის პროფილი პრაქტიკის გარეშე კვალიფიკაციისათვის საექთნო საქმის მაგისტრს უნდა გააჩნდეს კომპეტენცია, მიღებული კვლევით გარემოში. კურსდამთავრებული მზადაა დასაქმებისათვის შრომის ბაზარზე მისი აკადემიური დისციპლინის (საექთნო საქმე), პროფესიული კომპეტენციის (ეფთხობა) შესაბამისად და შეუძლია კვლევის გაგრძელება (სადოქტორო პროგრამები). პირველი საფეხურის კურსდამთავრებულთან შედარებით, მეორე საფეხურის კურსდამთავრებულს ისე აქვს განვითარებული თავისი კომპეტენცია, რომ შეუძლია მეცნიერული თეორიებისა და მეთოდის გამოყენება დამოუკიდებლად როგორც აკადემიურ, ისე პროფესიული კონტექსტში. თუ კანდიდატი სწავლობს მეორე საფეხურზე კლინიკურ საექთნო საქმეს პრაქტიკული კომპეტენციით, მაშინ ამ პირმა უნდა შეძლოს სპეციალური ან კომპლექსური საექთნო საქმის განხორციელება.
კომპეტენციის მიზნები პირველი საფეხურის/ზაკალავრიატის აკადემიური ხარისხის კომპეტენციების გარდა, მეორე საფეხურის კურსდამთავრებულს/საექთნო საქმის მაგისტრს უნდა გააჩნდეს: ინტელექტუალური კომპეტენციები: - საექთნო საქმის რთული პროფესიული და აკადემიური საკითხების კომუნიკაციის მკაფიო და ცალსახა უნარი როგორც პროფესიონალებთან, ასევე დილეტანტებთან; - საექთნო საქმის კომპლექსური სამეცნიერო საკითხების დამოუკიდებლად, სისტემატურად და კრიტიკულად ფორმულირებისა და ანალიზის უნარი; - დამოუკიდებლად საკუთარი კომპეტენციის განვითარებისა და სპეციალიზაციის უნარი პროფესიული და აკადემიური: საექთნო საქმესთან დაკავშირებული რთული საკითხების ანალიზისათვის სხვადასხვა მეთოდის მიზანშეწონილობის განსაზღვრის უნარი აკადემიური და პროფესიული პერსპექტივიდან; - დემონსტრირება: აკალავრის დონეზე მეტი სპეციალობის გაგების აკალავრის დონესთან შედარებით უფრო ფართო აკადემიური პერსპექტივის

აკალავრის დონესთან შედარებით ახალი აკადემიური კომპეტენციების - საექთნო საქმეში კვლევითი სამუშაოს სრულყოფილი გაცნობიერება და შესაბამისად კვლევით კონტექსტში აქტიუობის უნარი; - პრაქტიკაზე დაფუძნებულ პროფესიაში (კვლევის ეთიკა და მართვა) პრაქტიკისათვის კვლევის მნიშვნელობის გაცნობიერება; პრაქტიკული კომპეტენციები: - გადაწყვეტილებების მიღება და გამართლება/დასაბუთება, რომლებიც ასახავს სოციალურ და ეთიკურ პასუხისმგებლობას, საექთნო საქმესა და საექთნო კვლევას და საჭიროების შემთხვევაში ანალიზის ჩატარება, რომელიც გადაწყვეტილების მიღებისათვის ადეკვატურ საფუძველს შექმნის; - განვითარების სამუშაო რომელიც ეფუძნება სამეცნიერო, თეორიულ და/ან ექსპერიმენტულ მეთოდებს საექთნო საქმესა და საექთნო კვლევაში. სპეციფიკური დარგი საექთნო საქმის კლინიკური/პრაქტიკული მაგისტრი (პრაქტიკა) ჯერ კიდევ შესამუშავებელია. სხვადასხვა ქვეყანაში განსხვავებული მოდელები არსებობს, რომელიც ინსტიტუციურ ასპექტებს ასახავს. მივესალმებით კომენტარებს.
ფორმალური ასპექტები მიღების წინაპირობები: პირველი საფეხურის წარმატებულად დასრულებული შერჩეული პროგრამები ან პროფესიული ეკვივალენტი (პროფესიული პრაქტიკული პროგრამებისათვის, რომლებიც გულისხმობს პიროვნების დისციპლინურ და ეთიკურ შესაბამისობას). მოცულობა: 90 ან 120 კრედიტი (ჩვენი რეკომენდაციით პროგრამები, რომლებიც ფოკუსირებულია სპეციალისტის პრაქტიკაზე, უნდა მოიცავდნენ კრედიტებს პრაქტიკული კომპეტენციების განვითარებისათვის და პროგრამის მოცულობა ამ შემთხვევაში 120 კრედიტი უნდა იყოს). სწავლის გაგრძელების საშუალება: დოქტორანტურა ან სპეციალისტი საექთნო საქმეში. იხ. სტატიები 1 და 2.

მესამე საფეხურის დონეების მახასიათებლები სამუშაო გრძელდება
აღიარებულია, რომ ზოგ ქვეყანაში საექთნო საქმეში ორი ტიპის სადოქტორო პროგრამა არსებობს. პირველი ტრადიციული ემპირიულ/თეორიული დოქტორანტურა. მეორე - "პროფესიული ან კლინიკური" დოქტორანტურა. ეს უკანასკნელი შეიქმნა, რადგანაც ექთნებს

ჰქონოდათ დახელოვნების მეტი აკადემიური და პროფესიული შესაძლებლობა.

კომპეტენციის პროფილი

საექთნო საქმის დოქტორანტურის კურსდამთავრებულს ექნება კომპეტენციები, რომლებიც ეფუძნება ემპირიულ სამუშაოზე აგებულ საგანმანათლებლო პროგრამას და მოიცავს დამოუკიდებლად შესრულებულ ორიგინალურ კვლევას. საერთაშორისო კონტექსტში კურსდამთავრებული შეძლებს კვლევის განხორციელებას, კვლევითი და სამასწავლებლო ამოცანების დეტერმინირებას აკადემიურ, ჯანდაცვის სფეროებში და სხვა ორგანიზაციებში, სადაც საჭიროა საექთნო საქმის სფეროში ფართო და დეტალური ცოდნა. მათი კვლევა ეფუძნება კვლევის შესაბამის მეთოდებს საექთნო საქმეში, და ამით მიაღწევს კვლევის ეფექტს, რომელიც საერთაშორისო სტანდარტებს უტოლდება.

კლინიკურად ორიენტირებული დოქტორანტურის კურსდამთავრებული ატარებს ემპირიულ სამუშაოს, რომელიც ფოკუსირებულია პრაქტიკაზე და ეფუძნება სამსახურობრივ ფუნქციებს. *თუნიზის შესახებ ფაზაში დამატებითი სამუშაო ჩატარდება ამ კომპეტენციებზე და პროფილზე.*

კომპეტენციის მიზნები

მეორე საფეხურის კომპეტენციებს ემატება მესამე საფეხურის კურსდამთავრებულის კომპეტენციები:

ინტელექტუალური კომპეტენციები:

- საექთნო საქმის სპეციფიკურ სფეროში დარგობრივი, თანამედროვე და დეტალური ცოდნის როგორც წერილობით, ასევე ზეპირი კომუნიკაცია და დაცვა/გამართლება;
- გრძელვადიანი უწყვეტი კვლევითი პროექტის დამოუკიდებლად ფორმულირება და სტრუქტურირება.

“პროფესიული” დოქტორი შეძლებს:

- საექთნო საქმის სპეციფიკურ სფეროში დარგობრივი, თანამედროვე და დეტალური ცოდნის როგორც წერილობით, ასევე ზეპირი ფორმით კომუნიკაციასა და დაცვა/გამართლებას კოლეგების, მეცნიერთა ფართო ფენისა და ზოგადად, საზოგადოების წინაშე;
- გრძელვადიანი უწყვეტი კვლევითი პროექტის ფორმულირებას, სტრუქტურირებასა და გაძლიერებას;
- დასახული შედეგის მიღწევას.

პროფესიული და აკადემიური:

- საექთნო საქმის სფეროში კვლევის წარმოება საერთაშორისო დონეზე და საერთაშორისო კონტექსტში;

- საექთნო მეცნიერების მეთოდების შესაბამისობის დამოუკიდებელი ინიცირება, ფორმულირება, სტრუქტურირება, გაძლიერება და შეფასება;
- სპეციალისტის ცოდნის დემონსტრირება და თანამედროვე თეორიებისა და მეთოდების გაგება საერთაშორისო დონეზე;
- საკუთარი კვლევის მიმართ პასუხისმგებლობის გამოჩენა (კვლევის ეთიკა).

“პროფესიული” დოქტორი შეძლებს:

- საექთნო საქმეში კვლევის წარმოებას პროექტის საერთაშორისო გამოყენებისა და მნიშვნელობის გააზრებით;
- საექთნო საქმის მეთოდის შესაბამისობის დამოუკიდებელ შეფასებას კლინიკური პროექტებისათვის;
- სპეციალისტის ცოდნის დემონსტრირებასა და მხარდაჭერას, რომელიც ეფუძნება უახლეს თეორიებსა და მეთოდებს, ამ ცოდნის უნდა ადაპტირება უნდა მოხდეს პრაქტიკის სოციალურ და კულტურულ კონტექსტთან;
- გამოიჩინოს საკუთარი კვლევის მიმართ პასუხისმგებლობა (კვლევისა და პრაქტიკის ეთიკა).

პრაქტიკული კომპეტენცია:

- აკადემიური და პროფესიული პასუხისმგებლობის დაგეგმვა და შენარჩუნება რთული ამოცანებისათვის, რომლებიც ემყარება საექთნო საქმის თეორიებს და/ან კვლევის მეთოდებს;
- გადაწყვეტილების მიღება კომპლექსური დოკუმენტაციის საფუძველზე/კლინიკური მონაცემები;
- პროფესიული/კლინიკური პრაქტიკისათვის, საზოგადოებისა და პოლიტიკის განვითარებისათვის მნიშვნელოვანი ახალი და რთული ინფორმაციის კრიტიკული ანალიზი, შეფასება და სინთეზი;
- ინოვაციური მიდგომების განვითარება საექთნო საქმის პრაქტიკაში, რომელიც პაციენტზე/კლიენტზეა ორიენტირებული.

საექთნო საქმის “პროფესიული დოქტორანტურის” სპეციფიკური კლინიკურ/პრაქტიკული დარგობრივი მიდგომა შემუშავების პროცესშია. მივესალმებით კომენტარებს.

ფორმალური ასპექტები

მიღების წინაპირობები:

მეორე საფეხურის წარმატებულად დასრულებული შერჩეული პროგრამები ან პროფესიული ეკვივალენტი (პროფესიული პრაქტიკული დოქტორანტურისათვის, რომლებიც გულისხმობს პიროვნების

დისციპლინურ და ეთიკურ შესაბამისობას).

მოცულობა: 180 ან 240 კრედიტი პრაქტიკული კომპეტენციების განვითარებისათვის საჭირო კრედიტების ჩათვლით. ზოგ ქვეყანაში პროგრამის ხანგრძლივობა არაა გამოხატული კრედიტებით.

სწავლის გაგრძელების საშუალება: აკადემიური ხარისხის მიმჩიებული სხვა პროგრამები არ არსებობს. აკადემიური და პროფესიული საზოგადოებების წევრობა.

იხ. სტატიები 1 და 2.

სწავლის შედეგების შეჯამება

ზოგადი

ყველაზე უფრო განსხვავებული, მაგრამ მოსალოდნელი ზოგადი კომპეტენციაა პრაქტიკაში ცოდნის გამოყენება. სხვა კომპეტენციები ერთიანდება 6 ჯგუფად: ჯგუფის შიგნით ცვლადი რანჟირებით. მეორე ჯგუფი მოიცავს ეთიკურ ვალდებულებებს და ანალიზის, სინთეზის, პრობლემის გადაჭრისა და ინტერპერსონალურ უნარებს. მესამე ჯგუფში ძირითადად გაერთიანებულია სწავლის უნარები, ინტერდისციპლინურ კონტექსტში სწავლის, ასახვის, ადაპტაციისა და გადაწყვეტილების მიღების უნარები. ბოლო მნიშვნელოვანი კომპეტენციაა მეორე ენის ცოდნა, მაშინ როდესაც ლიდერობის, მენეჯმენტის, კვლევისა და მეწარმეობის უნარები, შესაბამისად, გაერთიანებულია მეხუთე და მეექვსე ჯგუფებში. მიუხედავად ამ განსხვავებებისა, ყველაზე უფრო დაბალი რანჟირების ქულა იყო 2.9 სამი კომპეტენციისათვის, მაშინ როდესაც დანარჩენების ქულები 3-ს აღემატებოდა და უმრავლესობა აღიწერება, როგორც "მაღიან" მნიშვნელოვანი.

მეორე საფეხურის შესაბამისად ყველა კომპეტენციის მნიშვნელობა პირველ საფეხურთან შედარებით იზრდება. ყველაზე უფრო შესაძლებელია განსხვავება მეხუთე და მეექვსე ჯგუფებში, კერძოდ ლიდერობას, მენეჯმენტსა და კვლევას გაზრდილი მნიშვნელობა ენიჭება მეორე საფეხურზე. კიდევ ერთხელ, აქ ვერ ნახავთ მოულოდნელ შედეგებს, ყველაფერი ასახავს რეგისტრირებული ექთნის კარიერის ბუნებრივ პროგრესს.

დარგობრივი

პირველი საფეხური

უნდა აღინიშნოს, რომ თითოეული კომპეტენციის მნიშვნელობა რანჟირების სკალაზე 2.6 ქულაზე ნაკლები არ არის (მინიმალური ქულა: 2.3); 33 კომპეტენციის ქულა 3-ს აღემატება. ეს მიუთითებს კონსენსუსსა და შეთანხმებაზე, რომელიც პირველ სტატიაში იქნა მიღწეული. ის კომპეტენციები, რომელთა ქულა 3-ზე ნაკლები იყო, ასოცირებულია პოლიტიკასთან, ლიდერობასთან, შეფასებასთან, ფისკალურ საკითხებთან,

კვლევასა და ხელმძღვანელობასთან და შეფასების რისკთან. არავინ ელის სტუდენტისაგან ამ კომპეტენციების ავტონომიურ დემონსტრირებას. მართლაც, ეს არ არის გამართლებული არც ეთიკური და არც პროფესიული კუთხით. კვლევის შედეგად მიღებული გამოხმაურების მიხედვით დამატება დამატებითი კომპეტენცია კვლევითი უნარების თანამედროვე პირობებში უკეთ წარმოჩენისათვის. ესპანეთის მაგალითი სწორედ ამ მონაცემებს ემყარება.

მეორე საფეხური

ყველა კომპეტენცია 3.5 ან მეტ შეფასებას იღებს, რაც მიუთითებს მათ უდიდეს მნიშვნელობაზე პროფესიული პრაქტიკისა და სწავლისათვის. ყველაზე უფრო მაღალი რანჟირების კომპეტენცია (3.9 ქულა) ასახავს თვითრეფლექსიას, ანგარიშვალდებულებასა და უწყვეტ განათლებას (ნომერი 6), რვა უმაღლესი ქულის მქონე კომპეტენცია ასახავდა ექთნის პროფესიულ როლს, ლიდერობას, მენეჯმენტსა და პრობლემების გადაჭრას. პირველ და მეორე საფეხურებს შორის განსხვავება ასახავს ექთნის კარიერულ ზრდას.

პირველ და მეორე საფეხურებს შორის განსხვავება ასევე ასახავს პროფესიული პრაქტიკისა და სწავლის განსხვავებულ ბუნებას. ზოგ სფეროში მიღებული კომპეტენცია, მოლოდინის შესაბამისად, უნდა იყოს მდგრადი (მაგალითად, ჯანდაცვა და უსაფრთხოება, წამლები), სხვა შემთხვევებში მნიშვნელობას იძენს მათი საჭიროება (ლიდერობა, მენეჯმენტი, კვლევა, კომუნიკაცია) და კიდევ სხვა შემთხვევაში განვითარება ინკრემენტულია (საექთნო პრაქტიკა, გადაწყვეტილების მიღება, ცოდნა).

ამ შედეგების შესაბამისად გამოიკვეთა შეთანხმების ტენდენციები, რომლებზედაც შედგა კონსენსუსი პირველი და მეორე საფეხურის კომპეტენციების საკითხზე რეგისტრირებული ექთნისათვის. ქვეყნებს შორის განსხვავება მნიშვნელოვანი არ არის, ის უფრო კულტურულ და არა პროფესიული სხვაობას ასახავს (მაგალითად, მეორე ენის ცოდნა და კვლევის გამოყენება). საჭიროა სამუშაოს გაგრძელება და დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტირება ამ კომპეტენციების დახვეწის მიზნით.

კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან

ევროკავშირის ორიგინალური დირექტივის მიხედვით, შედგა საექთნო საქმეში სწავლის საკონსულტაციო კომიტეტი (იხ. 77/454/EEC). საექთნო საქმის მუდმივ კომიტეტს (www.pcnweb.org) აქვს თავის პოზიცია ბოლონის პროცესთან მიმართებაში, მან ამას წინათ შეიცვალა სახელი და ახლა ექთანთა ასოციაციის ევროპული ფედერაცია ეწოდება. თუნიზის პროექტი რომ დაიწყო, მალიან მცირე რაოდენობით არსებობდა ერთობლივი პლატფორმები დირექტივის დებულებების

განხორციელებისათვის და ასევე მცირე იყო დაინტერესებულ მხარეთა მონაწილეობა. ეს ამბიციური, მაგრამ ამავე დროს მნიშვნელოვანი წამოწყებაა, თუკი გვინდა რომ თუნიზის პროექტმა პრაქტიკული შედეგი გამოიღოს. პანევროპული აქტივობა ზოლო დროს გაიზარდა, მაგალითად, 2004 წლის აპრილში ირლანდიის პრეზიდენტობის პირობებში შეიკრიბნენ საექთნო სქმის მთავარი წარმომადგენლები და შეიქმნა ევროპაში ექთნობის რეგულაციის ქსელი (www.fepi.org).

დაინტერესებულ მხარეთა მონაწილეობა გრძელდება და მესამე ფაზაშიც გადავა. თუნიზის წევრები კონსულტაციებს ატარებენ საკუთარ ქვეყნებში ეროვნული, კულტურული და პოლიტიკური ტრადიციების შესაბამისად და ამაყად ეკონტაქტებიან არა მხოლოდ ამ პროექტში მონაწილე ჯგუფებს, საგარეოდ მონაწილე დაინტერესებული მხარეებთან:

- ქვეყნის სხვა უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები, რომლებიც თუნიზის პროექტში არ მონაწილეობენ;
- საექთნო სექსის მთავარი მოხელეები – ამ მათთან გათანაბრებული პირები – მონაწილე ქვეყნებიდან, და მათი საშუალებით სათანადო სამინისტროები და დამსაქმებლები;
- კომპეტენტური უწყებები;
- ექთნების პროფესიული ასოციაციები და პროფკავშირები;
- სტუდენტთა ასოციაციები;
- სერვისის მომხმარებლები შეძლებისდაგვარად.

მიმდინარეობს დიალოგი თემატურ ქსელებთან, რომლებიც ჩვენთან ერთად მუშაობენ.

4. სტუდენტის დატვირთვა და ECTS

არიან რა ეროვნულ დონეზე ინტერპრეტაციის საგანი შესაბამისი კომპეტენტური უწყების მხრიდან, ევროკავშირის დირექტივები მოიცავენ სილაბუსების სიას და კლინიკური და თეორიული სწავლების სარეკომენდაციო საათობრივ დატვირთვას. ამ ინსტრუქციის მიხედვით, რეგისტრაციის პროგრამის ხანგრძლივობა სულ მცირე 3 წელი ანუ 4600 საათი უნდა იყოს. ECTS, კომბინირებული თუნიზის მეთოდოლოგიასთან, კარგი ინსტრუმენტი იქნება ზოგი ისტორიული ანომალიის გამოსასწორებლად. ეს დააჩქარებს კომპეტენციებზე დაფუძნებული მოქნილი ჩარჩოს შექმნას ინტერპროფესიული და ტრანს-პროფესიული ჯანდაცვისა და სოციალური სამუშაოს გარემოსათვის. ცოდნა და უნარები, რომლებიც 21-ე საუკუნეში ექთნებს მოეთხოვება, უფრო ფართოა და მოიცავს გენურ თერაპიას, ტექნოლოგიას, კომპლექსურ ჯანდაცვისა და სოციალური დაცვის საჭიროებებს, მომხმარებელთა შხარდ მოლოდინს და მოსახლეობის გაზრდილ მოხილობას. პროფესიის პრაქტიკული ხასიათი და დამსაქმებლები მოითხოვენ პრაქტიკის დონეების მკაფიო აღწერას.

დირექტივებმა თავისი წვლილი შეიტანა პროგრამის შინაარსისა და ხანგრძლივობის მინიმალური სტანდარტის შემუშავებაში ევროპაში როგორც აკადემიური, ასევე პროფესიული კურსებისათვის. მაგალითად, მინიმალური აკადემიური დონე, განსაზღვრული კომპეტენტური უწყების მიერ, უჩვენებს პირველი საფეხურის პროგრამებს რეგისტრაციისათვის (ირლანდია, ესპანეთი, უელსი, შოტლანდია); პროგრამა, რომელიც ეკვივალენტურია პირველი საფეხურის ორი მესამედისა (ინგლისი), და 50 პროცენტისა (მალტა); უმაღლესი განათლების ასოცირებულის ხარისხიდან პირველ საფეხურზე გარდამავალ ქვეყნებში (სლოვაკეთი) და იქ, სადაც ექთნები პროფესიულ ცოდნას იღებენ ზოგადი სკოლის დონეზე უმაღლესი განათლების გარეშე (გერმანია¹²). ზოგ ქვეყანაში საექთნო სექსის აკადემიური პროგრამები ჩანასახოვან ფორმებშია და კონტროლდება მედიცინის ან ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტების მიერ. მოცემულია ფინეთის შემთხვევა, რომელიც გვიჩვენებს ექთნების განათლების შერეულ მოდელს. საწინააღმდეგო მაგალითია დიდი ბრიტანეთიდან, სადაც მზარდ მოთხოვნილებასთან ერთად ორწლიანი პროგრამა პირველი საფეხურის პროგრამად გარდაიქმნა. I დანართი გვაწვდის ინფორმაციას თუნიზის წევრ ქვეყნებში პროფესიული პროფილის შესახებ.

საფეხური	რეკომენდირებული ECTS კრედიტების რაოდენობა	რეკომენდირებული ECTS კრედიტების რაოდენობა
	საექთნო პროგრამები რეგისტრაციის პრაქტიკული კომპეტენციით	საექთნო პროგრამები პრაქტიკული კომპეტენციის გარეშე
პირველი	მინიმუმ 180 სასურველია 210-240	180
მეორე	მინიმუმ 90 სასურველია 120	90
მესამე	პროფესიული დოქტორანტურა ტრადიციული დოქტორანტურა	მინიმუმ 180

4

¹² პირველი საფეხურის პროგრამა პირველად დაიწყო ბერლინის ეკონომიკური უმაღლესი სკოლაში (Fachhochschule) 4/10/2004.

5. სწავლა, სწავლება და შეფასება

სპეციალიზაციის ცნება საექთნო საქმეში გადაწყვეტია, იმლევა რა პაციენტებისა და მათი ახლობლების გარემოში უსაფრთხო პრაქტიკის განვითარების, პროგრესისა და მიღწევის საშუალებას. ამ დონეს ჩვენ ვუწოდებთ პირველი დონის ქვედონის მახასიათებელს. სწავლების მრავალი ტიპოლოგია არ ეთანხმება შეგირდობის როლს, ხელობის ცოდნასა და უნარების შეძენას, რომლებიც ხშირად პიროვნებაზე ორიენტირებული სწავლისათვის ფუნდამენტურ როლს თამაშობს. 13 ქვეყანაში საექთნო საქმის ანალიზის საფუძველზე ჩვენ მიგვაჩნია, რომ მართალია, არსებობს ექთნების განათლებლაში სწავლებისა და სწავლის მეთოდების დიდი მრავალფეროვნება, ისინი გამსხვავებული პროპორციებით გამოიყენება არსებული რესურსებისა და მოსწავლის დონის გათვალისწინებით (იხ. სტატია). ტრადიციულ მოდელს კვლავ მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ახალგაზრდების სწავლებაში, ან უფრო კომპლექსური კომპეტენციების სწავლების საწყის ეტაპზე. ეს მეთოდები მნიშვნელოვანია უსაფრთხო პრაქტიკის განვითარებისათვის, მაგალითად, პაციენტის მოვლა და პროცედურების უსაფრთხო ჩატარება. პროფესიული ცოდნა ხშირად ერთი პირიდან მეორეს გადაეცემა და მისი გამოყენება უპირატესი სამუშაო ადგილზე, სადაც რაღაცის მოდელირება და ზედამხედველობა ხელს უწყობს პრაქტიკული უნარების განვითარებას. ეს მართებულია ახალგაზრდებისათვის და ექსპერტებისთვისაც.

როდესაც ხელმისაწვდომია ადამიანური და მატერიალური რესურსები, იზრდება მცირე ჯგუფებში მუშაობის ხვედრითი წილი. ასევე უფრო ხშირად გამოიყენება სასწავლო ტექნოლოგიები. ეს მოიცავს კრიტიკული მიდგომების გამოყენებას საინფორმაციო ტექნოლოგიებზე დაყრდნობით ინტერნეტის გამოყენებით. პრაქტიკული უნარები ხშირად ვითარდება დაკვირვების, სიმულაციის, როლური თამაშის და კლინიკურ გამოცდილებაში ჩართვის ხარჯზე. მაგრამ ზევრ ქვეყანაში ცნობილია სირთულეები სტუდენტთა პრაქტიკასთან დაკავშირებით, რომელიც ასევე კვალიფიკირებულ ზედამხედველობას გულისხმობს. არსებობს შემთხვევაში რესურსები ისეა განაწილებული, რომ პრაქტიკაში სწავლის საშუალებას იძლევა, რათა სტუდენტები მომზადდნენ პრაქტიკული სამუშაოსათვის, იყენებენ რა კლინიკურ ლაბორატორიებს და სიმულაციებს ვირტუალური პრაქტიკის დროს.

საექთნო საქმეში კურიკულუმის განვითარების ხარისხი ასახავს არა მარტო კულტურულ, არამედ ქვეყანაში საექთნო საქმის განვითარებისა და კონტროლის ასპექტებს. ისტორიულად არსებობს ტენდენცია, საექთნო საქმე უფრო ზოგადი მედიცინის მოდელი ასახოს, ვიდრე საკუთარი მოდელი განავითაროს. კურიკულუმი ასახავს მისი დიზაინის მემკვიდრეობის არსებულ რესურსებსა და მასწავლებელთა და სტუდენტთა შესაძლებლობებს. პირველ საფეხურზე რეგისტრაციის საექთნო საქმის შეფასების სტრატეგიამ უნდა ასახოს როგორც თეორიული, ასევე პრაქტიკული ცოდნა. სხვადასხვა

მიდგომა გამოიყენება ცოდნის, უნარების, პროფესიული ღირებულებების შეფასებისათვის. საჯარო უსაფრთხოების ინტერესებიდან გამომდინარე ყოველმა პროგრამამ უნდა განაზღვროს ძირითადი კომპონენტები როგორც სალიცენზიო/რეგისტრაციის მიღების აუდიტული წინაპირობა.

სწავლების, სწავლისა და შეფასების სტრატეგიის მაგალითი

კურსის ბოლოს მისაღწევი კომპეტენცია რას ნიშნავს ეს კომპეტენცია სტუდენტისათვის?	პოტენციური სწავლის შედეგი (შშ). მოცემულია სირთულის ზრდის შესაბამისად.	სწავლისა და სწავლების შესაძლო სტრატეგია/მეთოდები	როგორ აფასდება, თუ მაღალია და როგორ ამ კომპეტენციას. საიდან იციან სტუდენტებმა, რომ მათ მაღლეს და თუ არა, რატომ ვერ მაღლეს ამ კომპეტენციას
პროფესიული, ეთიკური, მარეგულირებელი და სამართლებრივი კოდის კონტექსტში პრაქტიკული მუშაობის უნარი, მორალურ/ეთიკური დილემების აღქმისა და მათზე სათანადოდ რეაგირების უნარი.	საქთნო საქმის, როგორც სამედიცინო დისციპლინისა და პროფესიის განვითარების დემონსტრირება. რეგისტრირებული ექთნისა და ჯანდაცვის სხვა მუშაკთა სამართლებრივი და ეთიკური პასუხისმგებლობის ახსნა და დემონსტრირება.	საკითხის შესასწავლი ლექციები. ეთიკური კონფიგურაციისა და გამოყენების, კოდებისა და პრაქტიკის კითხვა ზედამხედველობით.	ეს კომპეტენცია კურსის განმავლობაში შეფასდება როგორც თეორიულად, ისე პრაქტიკულად.
ექთნის სხვადასხვა როლის, პასუხისმგებლობებისა და ფუნქციების გაგება.	შესაბამისი საკანონმდებლო აქტების გამოყენება პაციენტის უფლებების გათვალისწინებით.	კრიტიკული შემთხვევების ვიდეო და ანალიზი.	ჩვეულებრივ არსებობს შეფასების სპეციფიკური კრიტერიუმები, რომლებიც კონკრეტულ კომპეტენციას ეხება. ამ კომპეტენციის მიღწევის რეგულარული ჩავარდნა სერიოზულია.
სტუდენტს შეუძლია სრულად გააცნობიეროს, რას ნიშნავს იყო რეგისტრირებული ექთანი, მოვალეობები, # პასუხისმგებლობა და პრაქტიკა, რომელიც ამ როლთანა დაკავშირებული უნდა იყოს.	სათანადო საკანონმდებლო აქტებისა და პოლიტიკის ცოდნა პაციენტის სამოქალაქო უფლებების დაცვისათვის, მისი ფინანსური და სოციალური უზრუნველყოფისათვის.	პრაქტიკული მაგალითების დისკუსიები და დებატები; პროფესიული/ეთიკური დილემის პრაქტიკაში.	ეს კომპეტენცია ფასდება პირდაპირ და არაპირდაპირ, ის ფარავს მრავალ ზოგად კომპეტენციას, მაგალითად, ეთიკურ პასუხისმგებლობას.
		როლური თამაში და სიმულაციური მაგალითები.	აკადემიური შეფასების უკუკავშირება დატვირთვა სტუდენტს თეორიული და პრაქტიკული ცოდნის შეტანაში. თეორიული შეფასების სტილი დეტალურად განიხილება დასაბუთებისა და მისი გამოყენებისათვის.
		ჯგუფური მუშაობა.	პრაქტიკული შეფასების უკუკავშირება ნიუთონის მიღწევას დონეს (ხშირად პორტფოლიოს, სტრუქტურული შეფასებისა და კლინიკური ანგარიშების ფორმით).
		პრეზენტაციები პლენარულ სესიებზე.	

გუნდისა და საზოგადოების შიგნით.	ექთნების სამართლებრივი კოდის შესაბამისი ქვედა და პრაქტიკა. ამ სფეროში ცოდნის განახლება.	პრაქტიკული გამოცდილება ზედამხედველობის პირობებში აღადგენისა და სოციალურ-საჯარო ფის სხვადასხვა დაწესებულებაში.	
	საექთნო საქმეში რელევანტური სამართლებრივი დოკუმენტების შესახებ ინფორმაციის ქონა.	გაზრდილი პასუხისმგებლობა პრაქტიკაზე.	

6. განათლების ხარისხის ამაღლება

ხარისხის გაუმჯობესება საექთნო საქმეში მიმართულია თეორიულ და კლინიკურ, პრაქტიკულ ან სამუშაოზე ორიენტირებულ სწავლებაზე, რომლის მიზანია ხელი შეუწყოს სტუდენტს მიაღწიოს და შეასრულოს კურსკულუმის მიზნები და შედეგები.

არსებობს მნიშვნელოვანი ინფორმაცია კლინიკურ გარემოში, რომ სწავლის ხარისხი დაკავშირებულია იმასთან, თუ როგორ ექვევია სტუდენტებს (კუპანურად თუ არა), არსებობს თუ არა ჯგუფური დამოკიდებულება, როგორია უფროსებისა და ზედამხედველობის ლიდერობისა და მენეჯმენტის სტილი. კლინიკური სასწავლო გარემოს აუდიტი უნდა ჩაატაროს თავად საგანმანათლებლო დაწესებულებამ, მარეგულირებელმა უწყებებმა ან ხარისხის უზრუნველყოფის/აკრედიტაციის სააგენტოებმა. ამ სიტუაციებში უნდა გათვალისწინებულ იქნეს:

- კლინიკური პერსონალის რაოდენობა, გამოცდილება, კვალიფიკაცია და შემადგენლობა;
- პერსონალის მოტივაცია;
- კლინიკური პრაქტიკის კვლევა;
- რაოდენობრივი თანაფარდობა პაციენტი/პერსონალი;
- ამოკიდებულება კლინიკის ტებსა და პედაგოგებს შორის;
- საექთნო საქმის ფილოსოფია;
- სწავლის საშუალებები/პირობები და ზედამხედველობა;
- პერსონალის განვითარება;
- პაციენტთა მოვლის ხარისხი.

ეს ელემენტები ემატება ხარისხის გაუმჯობესების თეორიის მეთოდოლოგიის უკვე განხილულ საკითხებს და შესაძლოა გამოყენებულ იქნეს ანალოგიურ სამუშაოზე ორიენტირებული სხვა პროგრამებისათვისაც. ისინი ასევე ასახავენ უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების წინაშე არსებულ დილემას, რომელთაც შეზღუდული კონტროლის განხორციელება შეუძლიათ მათი სტუდენტების კლინიკური პრაქტიკის

დაწესებულებებზე. შესაბამისად, დაინტერესებულ მხარეთა მონაწილეობა ხარისხის გაუმჯობესებაშია დადგენილი. ეს მიიღწევა პარტნიორობითა და ფინანსური შეთანხმებებით, პერსონალის განვითარებით, აუდიტით, სამოქმედო გეგმებითა და სტუდენტების, გარე სააგენტოებისა და აკადემიური პერსონალის მხრიდან უკუკავშირებით.

2.2.9. ფიზიკა

1. შესავალი დარგობრივ სფეროში

ცოდნის ის სფერო, რომელსაც ფიზიკის მეცნიერებებს უწოდებენ, ევროპის უნივერსიტეტებში მრავალი აკადემიური პროგრამის ფორმით გვხვდება. კერძოდ, ფიზიკა, ასტრონომია, თეორიული ფიზიკა, გამოყენებითი ფიზიკა, საინჟინრო ფიზიკა, ბიოფიზიკა, ფიზიკური ოკეანოგრაფია, გეოფიზიკა, მასალათმცოდნეობა, გარემოს ფიზიკა და ა.შ.

“სუფთა” აკადემიური პროგრამას ფიზიკის პროგრამა წარმოადგენს. ზემოთ აღნიშნულ ზოგ პროგრამაში ფიზიკის გარდა და მასთან ერთად სხვა საგნებიც საკმაოდ მნიშვნელოვანია, მაგალითად, ქიმია მასალათმცოდნეობაში. ყველა ზემოთ აღნიშნული პროგრამა ყოველთვის მათემატიკის სერიოზულ კურსს ეფუძნება, რომელიც შემოთავაზებულია ხშირად თავად პროგრამის ფარგლებში. კონტინენტური ევროპის უნივერსიტეტები ფიზიკის მიმართულების სტუდენტებს ტრადიციულად სთავაზობენ მათემატიკის მაღიან ღრმა სწავლებას.

ფიზიკის პროგრამის შედგენისას ორი მთავარი მიდგომა არსებობს:

- პროგრამის დასაწყისში საერთო საგნები ესწავლება ფიზიკის, მათემატიკის, ქიმიის სტუდენტებს და მხოლოდ მერე კეთდება ძირითადი სპეციალიზაცია არჩეული (მაგალითად, კომპიუტერული მექანიკაში) სწავლების მესამე წელს;
- დასაწყისშივე მთელი პროგრამა მხოლოდ ფიზიკაზეა ფოკუსირებული.

საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებს შორის ფიზიკა, მათემატიკის შემდეგ მეცნიერების ყველაზე უფრო ფუნდამენტურ დარგს წარმოადგენს. ფიზიკის პროგრამას, როგორც წესი, სთავაზობენ საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტები - ეს კონტინენტური ევროპის უნივერსიტეტების უმრავლესობას ეხება. სხვა, ასევე მიღებული ფორმა, აკადემიური პროგრამის შეთავაზება ფიზიკის დეპარტამენტის ფარგლებში. სხვა შემთხვევებში მაგალითად, გამოყენებითი ფიზიკის პროგრამას სთავაზობენ საინჟინრო ფაკულტეტები ან გამოყენებითი ფიზიკის დეპარტამენტი. ფიზიკოსები ხშირად სთავაზობენ ფიზიკის კურსებს იმავე უნივერსიტეტის სხვა პროგრამების სტუდენტებს (იხ. ქვემოთ).

თუწინააღმდეგადად ამისა, გამოცდილება გვიჩვენებს რომ შესაძლოა საერთო ათვისების წერტილის განსაზღვრა არაპროპორციული ინსტიტუტების პირობებშიც კი.

2. აკადემიური ხარისხის პროფილი და დასაქმება
შესაძლო აკადემიური ხარისხების ჩამონათვალი მოცემულია ზემოთ, ჩვენ გთავაზობთ ფიზიკის ხარისხის პროფილებსა და დასაქმების სფეროებს.

ფიზიკაში შეთავაზებული ტიპური აკადემიური ხარისხები

საფეხური	ტიპური აკადემიური ხარისხები
პირველი	აკადემიური პროგრამა, როგორც წესი, მოიცავს: - მათემატიკისა და მომიჯნავე საგნების ცოდნა (მათემატიკის საფუძვლები; მათემატიკური მეთოდები ფიზიკაში, კომპიუტერული მეცნიერებები, რიცხობრივი ანალიზი); - ფიზიკის საფუძვლების ცოდნა (შესავალი ფიზიკაში, კლასიკური ფიზიკა, კვანტური ფიზიკა (ლაზორატორია); - თეორიული ფიზიკის საბაზისო ელემენტების ცოდნა (ანალიზური მექანიკა, კლასიკური ელექტრომაგნეტიზმი, ფარდობითობა, და ა.შ., კვანტური მექანიკა /თეორია, სტატისტიკური ფიზიკა); - გამოყენებითი ფიზიკის ელემენტებისა და მასთან მომიჯნავე საგნების ცოდნა (ქიმია, ელექტრონიკა & ფარდობითობა, და ა.შ.); - თანამედროვე ფიზიკის საბაზისო ელემენტების ცოდნა (ატომური, ბირთვული ფიზიკა, მყარი სხეულის ფიზიკა, ასტროფიზიკა); - მცირე მოცულობის პროექტები ფიზიკაში, ინსტიტუტის მიხედვით; - სხვა მნიშვნელოვანი ელემენტები, დიდად არის დამოკიდებული სწავლების ადგილზე/ინსტიტუტზე (მაგალითად, პროფესიული სწავლება, უნარების განვითარება, პრაქტიკა და ა.შ.); - სტუდენტის მიერ თავისუფლად არჩეული საგნების ცოდნა.
მეორე	- თეორიული ფიზიკის ღრმა ცოდნა (ანალიტიკური მექანიკა, კლასიკური ელექტრომაგნეტიზმი, ფარდობითობა, კვანტური მექანიკა/თეორია, სტატისტიკური ფიზიკა); - მათემატიკისა და მომიჯნავე საგნების ღრმა ცოდნა (მათემატიკური მეთოდები ფიზიკაში, კომპიუტერული მეცნიერებები, რიცხობრივი ანალიზი); - თანამედროვე ფიზიკის ძირითადი საკითხების ცოდნა (ატომური, ბირთვული ფიზიკა, მყარი სხეულის ფიზიკა, ასტროფიზიკა); - სხვა სპეციალიზებული საგნების ცოდნა (ბიოფიზიკა, სამედიცინო ფიზიკა, მეტეოროლოგია, გარემოს ფიზიკა).

	ოკეანოგრაფია), ინსტიტუტისა და სპეციალიზაციის მიხედვით; - ფიზიკის კომპლექსური პრობლემების გადაჭრის უნარი; - სამაგისტრო ნაშრომი ფიზიკაში და სათანადო კვლევითი უნარების გამოუმუშავება; - სხვა მნიშვნელოვანი ელემენტები, დიდად არის დამოკიდებული სწავლების ადგილზე/ინსტიტუტზე (მაგალითად, შერჩეული ელექტიური კურსების ცოდნა, ლაბორატორიაში მუშაობის უნარი, ლაბორატორიული ანგარიშის წარდგენა, სემინარებში აქტიური მონაწილეობა); - ე.წ. არასტანდარტული საგნების ცოდნა, დიდად დამოკიდებული სწავლების ადგილზე/ინსტიტუტზე (მაგალითად, პროფესიული სწავლება, უნარების განვითარება, პრაქტიკა და ა.შ.); - სტუდენტის მიერ თავისუფლად არჩეული საგნების ცოდნა.
მესამე	- თეზისი (დამოკიდებულია სწავლების ადგილზე/ინსტიტუტზე, მაგრამ ნებისმიერ შემთხვევაში სრულდება დროის შეზღუდულ პერიოდში); - ორიგინალური კვლევითი ნაშრომი, შესრულებული სამუშაო ჯგუფში. სამუშაოს შედეგად იწერება დისერტაცია, რომელიც ფასდება შესაბამისი საგამოცდო საბჭოს მიერ და/ან ქვეყნდება რეფერირებად ჟურნალში.

ფიზიკის კურსდამთავრებულთა ტიპური დასაქმება (პროფესიათა რუკა)
პირველი საფეხური ფიზიკაში

ამჟამად (2005 წლის მაისი) ძალიან მწირია ინფორმაცია პირველი საფეხურის კურსდამთავრებულთა დასაქმების შესახებ, რადგანაც ევროპის ქვეყანათა დიდი უმრავლესობისათვის ეს შედარებით ახალი აკადემიური ხარისხია.

საფეხური	დასაქმების სფერო	
ქვედისციპლინა/სპეციალიზაციის სფერო	პროფესიების კატეგორია/ჯგუფი	სპეციალიზაციის შესაბამისი პროფესიების ჩამონათვალი
პირველი	ტექნიკური სამუშაო სამთავრობო და კერძო სექტორში (საბანკო სფერო, სადაზღვევო კომპანიები, მომსახურება) გადაწყვეტილების	- თანამდებობები ინდუსტრიულ კომპანიებში; - ტექნიკური ასისტირება; - ინფორმეტიკა, კომპიუტერული

	მიღების საშუალო დონით	მეცნიერებები, საინფორმაციო ტექნოლოგია; სამსახური სადაზღვევო კომპანიებში და საბანკო სფეროში (კომპიუტერული პროგრამების შემუშავება, განვითარება, დაგეგმვის ასისტირება); - თვითდასაქმება - მეტეოროლოგი* - მეტროლოგი
--	-----------------------	--

*მეტროლოგიის დასაქმებისათვის დასაშვები კვალიფიკაციები, როგორც წესი, რეგულირდება ეროვნულ დონეზე

მეორე საფეხური ფიზიკის პროგრამაში (და ინტეგრირებული¹³ აკადემიური ხარისხები)

რადგანაც მეორე საფეხური იძლევა კურსდამთავრებულთა სპეციალიზაციის დივერსიფიკაციის საშუალებას, ჩვენ ჩამოვთვალეთ ფიზიკაში მეორე საფეხურის ხარისხის მრავალი ქვედახასიათება. თოთოეულ ქვესფეროში ყველაზე მნიშვნელოვან კომპეტენციებს (აქ არაა ჩამოთვლილი, მაგრამ იხ. მესამე განყოფილებაში ზოგადი დახასიათება) შესაძლოა ჰქონდეს განსხვავებული მნიშვნელობა და წონა.

საფეხური	დასაქმების სფერო	
	პროფესიების კატეგორია/ჯგუფი	სპეციალიზაციის შესაბამისი პროფესიების ჩამონათვალი
მეორე		
ფიზიკა/ექსპერიმენტული ფიზიკა	- ფიზიკოსი სახელმწიფო ან კერძო სექტორში; - პროფესიები, რომლებიც მოიცავს კვლევას, ინოვაციასა და განვითარებას; - მაღალი ტექნოლოგიების	- ფიზიკოსი (უნივერსიტეტებში, კვლევით ინსტიტუტებში); - კვლევის ასისტენტი უნივერსიტეტებში, კვლევით

¹³ ე.ი. ხანგრძლივი, ერთდროინი პირველი ხარისხი, შუალედური გამოცემის გარეშე, რომელიც ცვლის განათლების ორსაფეხურიან (ბაკალავრს+მაგისტრი) სტრუქტურას.

საფეხური	დასაქმების სფერო	
	- სექტორი; - ინჟინერია; - მეტროლოგია/ხარისხის კონტროლთან დაკავშირებული პროფესიები; - ტექნიკური კონსულტირება; - საბანკო საქმე.	- ინსტიტუტებსა და ინდუსტრიაში; - ინდუსტრიული ფიზიკოსი (მიკროელექტრონიკაზე, პროგრამულ უზრუნველყოფაზე, ტელეკომუნიკაციებზე, ოპტოელექტრონიკაზე, ოპტიკასა და მასალებზე მომუშავე კომპანიებში); - თვითდასაქმება; - ტექნიკური კონსულტანტი; - მეტროლოგი; - ხარისხის მაკონტროლებელი; - რადიაციის დაცვის სფეროში ტექნიკური სამსახური.
ფიზიკა/თეორიული ფიზიკა	- ფიზიკოსი სახელმწიფო ან კერძო სექტორში; - პროფესიები, რომლებიც მოიცავს კვლევას, ინოვაციასა და განვითარებას; - საბანკო და სადაზღვევო საქმე.	- ფიზიკოსი (უნივერსიტეტებში, კვლევით ინსტიტუტებში); - კვლევის ასისტენტი უნივერსიტეტებში, კვლევით ინსტიტუტებსა და ინდუსტრიაში; - ინდუსტრიული ფიზიკოსი (მიკროელექტრონიკაზე, პროგრამულ უზრუნველყოფაზე, ტელეკომუნიკაციებზე, ოპტოელექტრონიკაზე, ოპტიკასა და მასალებზე

საფეხური	დასაქმების სფერო	
		- მომუშავე კომპანიებში; - კომპიუტერულ მეცნიერებებთან დაკავშირებული პროფესიები (პროგრამული უზრუნველყოფა, ეკონომიკური და ფინანსური ანალიზი და მოდელირება); - თვითდასაქმება; - ტექნიკური კონსულტანტი.
გამოყენებითი ფიზიკა/ ტექნიკური ფიზიკა/ საინჟინრო ფიზიკა/ საინფორმაციო ფიზიკა	- ფიზიკოსი სახელმწიფო ან კერძო სექტორში; - პროფესიები, რომლებიც მოიცავს კვლევას, ინოვაციასა და განვითარებას; - ინჟინერია; - მეტროლოგია/ხარისხის კონტროლი; - მაღალი ტექნოლოგიების სფერო.	- ინდუსტრიული ფიზიკოსი: მიკროელექტრონიკა, პროგრამული უზრუნველყოფა, ტელეკომუნიკაცია, ოპტოელექტრონიკა, ოპტიკა, მასალები; - ფიზიკოსი (უნივერსიტეტებში, კვლევით ინსტიტუტებში); - ინჟინერი; - კვლევის ასისტენტი უნივერსიტეტებში, კვლევით ინსტიტუტებსა და ინდუსტრიაში; - კომპიუტერულ მეცნიერებებთან დაკავშირებული პროფესიები; - მეტროლოგი; - ხარისხის ინჟინერი; - საინფორმაციო ტექნოლოგიების სფეროში თანამდებობები ინდუსტრიაში,

საფეხური	დასაქმების სფერო	
		- ბანკებში, სადაზღვევო კომპანიებში (პროგრამული უზრუნველყოფა, ეკონომიკური და ფინანსური ანალიზი და მოდელირება); - სამედიცინო ფიზიკოსი (რადიოთერაპია, რადიოლოგია და რადიაციისაგან დაცვა); - რადიაციისაგან დაცვის სფეროში ტექნიკური სამსახური; - ტექნიკური კონსულტანტი; - თვითდასაქმება.
ბიოფიზიკა	- სახელმწიფო ან კერძო სექტორი.	- კვლევის ასისტენტი უნივერსიტეტებში, კვლევით ინსტიტუტებსა და ინდუსტრიაში; - თანამდებობები სადაზღვევო კომპანიებში - ბიოფიზიკოსი; - ტექნიკური კონსულტანტი; - თვითდასაქმება.
სამედიცინო ფიზიკა*	- თანამდებობები სამედიცინო ფიზიკაში: ჰოსპიტალებში, ჯანდაცვისა და მედიცინის სახელმწიფო დაწესებულებებში.	- სამედიცინო ფიზიკოსი (რადიოთერაპია, რადიოლოგია და რადიაციისაგან დაცვა); - კვლევის ასისტენტი უნივერსიტეტებში, კვლევით ინსტიტუტებსა და

საფეხური	დასაქმების სფერო	
		- ინდუსტრიაში; - თანამდებობები სადაზღვევო სექტორში; - თვითდასაქმება; - ტექნიკური კონსულტანტი.
ფიზიკა და დიდაქტიკა ან ფიზიკა და მეორე საგანი იმავე აკადემიურ დონეზე, პლუს დიდაქტიკა	- სწავლება.**	- ფიზიკის მასწავლებელი ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლასა და გიმნაზიაში; - მასწავლებელი კერძო ორგანიზაციებში
ფიზიკა/ მეტეოროლოგია და დედამიწისა და გარემოს ფიზიკა/ ოკეანოგრაფია	- ფიზიკოსი სახელმწიფო ან კერძო სექტორში.	- კვლევის ასისტენტი უნივერსიტეტებში, კვლევით ინსტიტუტებსა და ინდუსტრიაში; - მეტეოროლოგი;*** - გეოფიზიკოსი; - ოკეანოგრაფი; - ტექნიკური კონსულტანტი; - თვითდასაქმება.

* სამედიცინო ფიზიკოსი ევროპის ქვეყნების უმრავლესობაში რეგულირებადი პროფესიაა.

** ევროპაში განსხვავებულია სამასწავლებლო კარიერა. ზოგ ქვეყანაში ფიზიკის სწავლების უფლების მიღება არაა დამოკიდებული ფიზიკის სფეროში აკადემიურ ხარისხზე. ზოგ ქვეყანაში ფიზიკის სწავლება ჩართულია ფიზიკის აკადემიურ ხარისხში ან სრულიად დამოუკიდებელი აკადემიური ხარისხია. ასე რომ ცხრილში მოცემული სიტუაცია უნივერსალური არაა.

*** მეტეოროლოგიის სფეროში დასაქმებისათვის დასაშვებია კვალიფიკაციები, როგორც წესი, რეგულირდება ეროვნულ დონეზე.

ფიზიკის როლი სხვა აკადემიურ პროგრამებში

მრავალ უნივერსიტეტში ფიზიკოსები სთავაზობენ ფიზიკის კურსს სხვა აკადემიური პროგრამის ფარგლებში, რომლებიც თავისთავად ფიზიკისგან საკმაოდ განსხვავებულია. ფიზიკა, როგორც აუცილებელი ელემენტი, საჭიროა ისეთ პროგრამებში, როგორიცაა მათემატიკა, ქიმია, გეოლოგია, ბიოლოგია და ა.შ. (ყველა მათგანი საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა სფეროში შედის), საინჟინრო სფეროს ყველა პროგრამისათვის და მედიცინის, სავეტერინარო მედიცინის, სასოფლო-სამეურნეო მეცნიერებათა, ფარმაცოლოგიის, ისტორიისა და ფილოსოფიის და ა.შ. პროგრამებისათვის. ამ კონტექსტში სხვადასხვა საორგანიზაციო მოდელი მუშაობს. შესაძლო - არასრული მაგალითებია:

- ფიზიკის დეპარტამენტი ემსახურება მოცემული უნივერსიტეტის ყველა აკადემიურ პროგრამას;
- პროფესურა, რომელიც ასწავლის ფიზიკას სხვა დეპარტამენტებზე, ამ დეპარტამენტების თანამშრომლად ითვლება და მჭიდროდაა დაკავშირებული მეცნიერების შესაბამის სფეროსთან.

მაგალითისათვის, ევროპის მასშტაბით რეგულარულად იმართება საინჟინრო პროგრამებში ფიზიკის მასწავლებელთა შეხვედრები.

3. სწავლის შედეგები და კომპეტენციები - საფეხურის დონის მახასიათებლები

ფიზიკის შესაბამისი სწავლის შედეგები მოცემულია აკადემიური ხარისხის პროფილთან ერთად (იხ. შესაბამისი სექცია ზემოთ). ქვემოთ ჩვენ გთავაზობთ კომპეტენციებსა და დონეებს.

ზოგადი კომპეტენციები

ზოგადი კომპეტენციების მნიშვნელობა შეფასდა ფიზიკოსების მიერ დამოუკიდებლად თითოეული საფეხურისათვის, კითხვარის საფუძველზე, რომელიც შემდეგნაირად იყო შედგენილი:

რანჟირება	ზოგადი კომპეტენცია
1	დარგის საფუძველის ცოდნა
2	ანალიზისა და სინთეზის უნარი
3	სწავლის უნარი
4	შემოქმედებითობა
5	ცოდნის გამოყენება პრაქტიკაში
6	შეგულებულობა
7	კრიტიკული და თვითკრიტიკული უნარები
8	პროფესიის საფუძველის ცოდნა
9	კვლევის უნარი
10	ინტერდისციპლინურობა

11	ზეპირი და წერითი კომუნიკაცია
12	ეთიკური პასუხისმგებლობა
13	ინტერპერსონალური უნარები
14	მეორე ენის ცოდნა
15	ელემენტარული კომპიუტერული წიგნიერება
16	გადაწყვეტილების მიღება
17	მრავალფეროვნება და მულტიკულტურულობა

დარგობრივი კომპეტენციები

დარგობრივი კომპეტენციების მნიშვნელობა შეფასდა ფიზიკოსების მიერ პირველი და მეორე საფეხურისათვის კითხვარის საფუძველზე 1 – 4 ქულიან სკალაზე.

კომპეტენციები და მათი მნიშვნელობა ორი საფეხურისათვის აღწერს, თუ რას უნდა მიაღწიოს ზოგადად ფიზიკოსმა სტუდენტმა საფეხურის დასრულების შემდეგ. ჩვენ მიერ შემუშავებული კომპეტენციები კარგად ეთანადება დუბლინის მახასიათებლებს, ანუ საფეხურების იმ ზოგად მახასიათებელს, რომელიც ევროპის კვალიფიკაციების ჩარჩოს ერთ-ერთი საბაზისო ელემენტია. ეს ნაჩვენებია ქვემოთ ცხრილში, მეოთხე სვეტში, სადაც დუბლინის მახასიათებლის შესაბამისი განზომილება ფიზიკის დარგობრივ კომპეტენციას ეთანადება.

A	ცოდნა და გაცნობიერება
B	ცოდნის გამოყენება და გაცნობიერება
C	მსჯელობა/შეფასება
D	კომუნიკაციის უნარი
E	სწავლის უნარი

დამატებითი ინფორმაცია მოცემულია I დანართში.

პირველი საფეხური

მნიშვნელობის რანჟირება	დარგობრივი კომპეტენციის მოკლე სახელი	კომპეტენციის ვრცელი აღწერა პირველი საფეხურის დასრულებისას სტუდენტმა უნდა:	დუბლინის მახასიათებლის (დესკრიპტორი ს) ნომერი
1	პრობლემის გადაჭრის უნარი	შემდგომ სწორედ შეაფასოს ფიზიკის განსხვავებულ სიტუაციებში პრობლემის მნიშვნელობა, ანალოგიების მითითება და პრობლემის გადაჭრის ცნობილი მეთოდების გამოყენება	B

მნიშვნელობის რანჟირება	დარგობრივი კომპეტენციის მოკლე სახელი	კომპეტენციის ვრცელი აღწერა პირველი საფეხურის დასრულებისას სტუდენტმა უნდა:	დუბლინის მახასიათებლის (დესკრიპტორი ს) ნომერი
2	თეორიული გაცნობიერება	ჰქონდეს ფიზიკის მნიშვნელოვანი თეორიების გაგებისა და გაცნობიერების უნარი (ლოგიკური და მათემატიკური სტრუქტურა, ექსპერიმენტული მხარდაჭერა, აღწერილი ფიზიკური ფენომენები)	A
3	მათემატიკური უნარები	უნდა ესმოდეს და შეეძლოს ხშირად გამოყენებადი მათემატიკური და რიცხობრივი მეთოდების გამოყენება	A-B
4	ღრმა ცოდნა	ჰქონდეს თანამდეროვე ფიზიკის საფუძველების ღრმა ცოდნა, მაგალითად, კვანტუმიის თეორიის და ა.შ.	A
5	ექსპერიმენტული უნარები	იცნობდეს მნიშვნელოვან ექსპერიმენტულ მეთოდებს და შეეძლოს ექსპერიმენტების დამოუკიდებლად შესრულება, ასევე ექსპერიმენტული მონაცემების აღწერა, ანალიზი და კრიტიკული შეფასება	B
6	მოდელირება/პრობლემის გადაჭრის უნარი	შეეძლოს პროცესის/სიტუაციის არსებითი ნაწილის განსაზღვრა და მისი სამუშაო მოდელის შექმნა; შეეძლოს საჭირო მიახლოების გაკეთება, ჰქონდეს ფიზიკური მოდელის შექმნისათვის აუცილებელი კრიტიკული აზროვნება	B

მნიშვნელობის რაწეირება	დარგობრივი კომპეტენციის მოკლე სახელი	კომპეტენციის ვრცელი აღწერა პირველი საფეხურის დასრულებისას სტუდენტმა უნდა:	დუბლინის მახასიათებლის (დესკრიპტორი ს) ნომერი
7	პრობლემის გადაჭრისა და კომპიუტერული უნარი	შეეძლოს გაანგარიშების და მოუკიდებლად შესრულება, მაშინაც, როდესაც საჭიროა დიდი ან მცირე კომპიუტერი, გარდა ამისა პროგრამული უზრუნველყოფის შემუშავება	B
8	ფიზიკის კულტურა	იცნობდეს ფიზიკის მნიშვნელოვან სფეროებს და იმ მიდგომებს, რომლებიც ფიზიკის სხვადასხვა სფეროში გამოიყენება	A
9	ფუნდამენტური გამოყენებითი ცოდნა	შეიძინოს ზუნების გაგების უნარი და ფიზიკური კვლევის პრინციპები და მათი გამოყენება ფიზიკის გარდა სხვა სფეროებში, მაგალითად, ინჟინერიაში; შეეძლოს ექსპერიმენტული და თეორიული პროცედურების შემუშავება 1) აკადემიური და სამრეწველო კვლევის მიმდინარე პრობლემების გადაჭრისათვის; 2) არსებული შედეგების გაუმჯობესებისათვის	A-B-C
10	ლიტერატურის მოძიება	შეეძლოს ფიზიკური და სხვა თეორიული ლიტერატურის, ასევე ინფორმაციის სხვა წყაროების მოძიება და გამოყენება, კვლევითი პროექტისა და ტექნიკური პროექტის განვითარებისათვის. ტექნიკური ინგლისური ენის ცოდნა სავალდებულოა.	E

მნიშვნელობის რაწეირება	დარგობრივი კომპეტენციის მოკლე სახელი	კომპეტენციის ვრცელი აღწერა პირველი საფეხურის დასრულებისას სტუდენტმა უნდა:	დუბლინის მახასიათებლის (დესკრიპტორი ს) ნომერი
11	სწავლის უნარი	შეეძლოს დამოუკიდებლად სხვა სფეროების ათვისება	E
12	მოდელირება	შეეძლოს არსებული მოდელების შეფარდება ახალ ექსპერიმენტულ მონაცემებთან	B
13	ადამიანური/პროფესიული უნარები	შეეძლოს პასუხისმგებლობის განვითარება, არჩევითი კურსების შერჩევა; შეეძლოს პროფესიული მოქნილობის განვითარება კურიკულუმში მოცემული სამეცნიერო ტექნიკების ფართო სპექტრის საშუალებით	A-B
14	აბსოლუტური სტანდარტები	იცნობდეს "გენიოსების ნამუშევარს", ანუ ფიზიკის აღმოჩენებისა და თეორიების მრავალფეროვნებას, და იცოდეს მაღალი სტანდარტების შესახებ	A-C
15	ეთიკური პასუხისმგებლობა (ფიზიკისათვის მნიშვნელოვანი)	შეეძლოს სოციალურად მნიშვნელოვანი პრობლემების გაგება, ესმოდეს მისი პასუხისმგებლობა საზოგადოებრივი ჯანდაცვისა და გარემოს წინაშე	C
16	უცხო ენების ცოდნა (ფიზიკისათვის მნიშვნელოვანი)	ფლობდეს უცხო ენას და სწავლობდეს კურსებს უცხო ენაზე, ანუ სწავლობდეს საზღვრგარეთ გაცვლითი პროგრამებით, და აღიარებდეს უცხო უნივერსიტეტებში ან კვლევით დაწესებულებებში მიღებულ კრედიტებს	D

მნიშვნელობის რანჟირება	დარგობრივი კომპეტენციის მოკლე სახელი	კომპეტენციის ვრცელი აღწერა პირველი საფეხურის დასრულებისას სტუდენტმა უნდა:	დუბლინის მახასიათებლის (დესკრიპტორი ს) ნომერი
17	კომუნიკაციის სპეციფიკური უნარები	შეძლოს ინტერდისციპლინარ გზავნაში მუშაობა; შეძლოს საკუთარი კვლევის ან ლიტერატურული რეფერატის წარდგენა პროფესიული და დიდიტანტების აუდიტორიისათვის	D

მეორე საფეხური

მნიშვნელობის რანჟირება	დარგობრივი კომპეტენციის მოკლე სახელი	კომპეტენციის ვრცელი არწერა მეორე საფეხურის დასრულებისას სტუდენტმა უნდა:	დუბლინის მახასიათებლის ნომერი
1	მოდელირება/პრობლემის გადაჭრის უნარი	შეძლოს პროცესის/სიტუაციის არსებითი ნაწილის განსაზღვრა და მისი სამუშაო მოდელის შექმნა; შეძლოს საჭირო მიახლოების გაკეთება, ჰქონდეს ფიზიკური მოდელების შექმნისათვის საჭირო კრიტიკული აზროვნება	B
2	პრობლემის გადაჭრის უნარი	შეძლოს სწორედ შეაფასოს ფიზიკის განსხვავებულ სიტუაციებში პრობლემის მნიშვნელობა, ანალოგიების მითითება და პრობლემის გადაჭრის ცნობილი მეთოდების გამოყენება	B
3	ლიტერატურის მოძიება	შეძლოს ფიზიკური და სხვა თეორიული ლიტერატურის, ასევე ინფორმაციის სხვა წყაროების მოძიება და გამოყენება, კვლევითი პროექტისა და ტექნიკური პროექტის განვითარებისათვის.	E

მნიშვნელობის რანჟირება	დარგობრივი კომპეტენციის მოკლე სახელი	კომპეტენციის ვრცელი არწერა მეორე საფეხურის დასრულებისას სტუდენტმა უნდა:	დუბლინის მახასიათებლის ნომერი
		ტექნიკური ინგლისური ენის ცოდნა სავალდებულოა.	
4	სწავლის უნარი	შეძლოს დამოუკიდებლად სხვა სფეროების ათვისება	E
5	მოდელირება	შეძლოს არსებული მოდელების შეფარდება ახალ ექსპერიმენტულ მონაცემებთან	B
6	თეორიული გაცნობიერება	ჰქონდეს ფიზიკის მნიშვნელოვანი თეორიების გაგებისა და გაცნობიერების უნარი (ლოგიკური და მათემატიკური სტრუქტურა, ექსპერიმენტული მზარდაჭერა, აღწერილი ფიზიკური ფენომენები)	A
7	ფუნდამენტური და გამოყენებითი კვლევა	შეიძინოს ბუნების გაგების უნარი და ფიზიკური კვლევის პრინციპები და მათი გამოყენება ფიზიკის გარდა სხვა სფეროებში, მაგალითად, ინჟინერიაში; შეძლოს ექსპერიმენტული და თეორიული პროცედურების შემუშავება 1) აკადემიური და სამრეწველო კვლევის მიმდინარე პრობლემების გადაჭრისათვის; 2) არსებული შედეგების გაუმჯობესებისათვის	A-B-C
8	ღრმა ცოდნა	ჰქონდეს თანამედროვე ფიზიკის საფუძვლების ღრმა ცოდნა, მაგალითად, კვანტუმის თეორიის და ა.შ.	A
9	მათემატიკური უნარები	უნდა ესმოდეს და შეძლოს ხშირად გამოყენებადი მათემატიკური და რიცხობრივი მეთოდების გამოყენება	A-B

მნიშვნელობის რანჟირება	დარგობრივი კომპეტენციის მოკლე სახელი	კომპეტენციის ვრცელი არწერა მეორე საფეხურის დასრულებისას სტუდენტმა უნდა:	დუბლინის მახასიათებლის ნომერი
10	მოწინავე კვლევა	ჰქონდეს სულ მცირე ფიზიკის ერთ-ერთ სფეროში უახლესი ცოდნა	A
11	პრობლემის გადაჭრისა და კომპიუტერული უნარი	შეძლოს გაანგარიშების დამოუკიდებლად შესრულება, მაშინაც, როდესაც საჭიროა დიდი ან მცირე კომპიუტერი, გარდა ამისა პროგრამული უზრუნველყოფის შემუშავება	B
12	ექსპერიმენტული უნარები	იგნობდეს მნიშვნელოვან ექსპერიმენტულ მეთოდებს და შეძლოს დამოუკიდებლად ექსპერიმენტების შესრულება, ასევე ექსპერიმენტული მონაცემების აღწერა, ანალიზი და კრიტიკული შეფასება	B
13	კომუნიკაციის სპეციფიკური უნარები	შეძლოს ინტერდისციპ- ლინურ ჯგუფში მუშაობა; შეძლოს საკუთარი კვლევის ან ლიტერატუ- რული რეფერატის წარდგენა პროფესიული და დილეტანტების აუდიტორიისათვის	D
14	მენეჯმენტი	შეძლოს დამოუკიდებ- ლად მუშაობა, პროექტის დაგეგმვისა და სტრუქტურების მენეჯმენტის პასუხისმგებლობის აღება საკუთარ თავზე	C
15	ადამიანური/პროფესიუ- ლი უნარები	შეძლოს პასუხისმგებლობის განვითარება, არჩევითი კურსების შერჩევა; შეძლოს პროფესიული მოქნილობის განვითარება კურიკულუმში მოცემული სამეცნიერო ტექნიკების ფართო სპექტრის საშუალებით	A-B-C

მნიშვნელობის რანჟირება	დარგობრივი კომპეტენციის მოკლე სახელი	კომპეტენციის ვრცელი არწერა მეორე საფეხურის დასრულებისას სტუდენტმა უნდა:	დუბლინის მახასიათებლის ნომერი
16	ფიზიკის კულტურა	იგნობდეს ფიზიკის მნიშვნელოვან სფეროებს და იმ მიდგომებს, რომლებიც ფიზიკის სხვადასხვა სფეროში გამოიყენება	A
17	განახლების უნარი	შეძლოს გარემოს გამოყენება ახალი მეთოდებისა და განვითარების შესახებ ინფორმაციის მოპოვებისათვის, შეძლოს პროფესიული რჩევის მიცემა	E
18	უცხო ენების ცოდნა (ფიზიკისათვის მნიშვნელოვანი)	ფლობდეს უცხო ენას და სწავლობდეს კურსებს უცხო ენაზე, ანუ სწავლობდეს საზღვრაგარეთ გაცვლითი პროგრამებით, და აღიარებდეს უცხო უნივერსიტეტებში ან კვლევით დაწესებულებებში მიღებულ კრედიტებს	D
19	ეთიკური პასუხისმგებლობა (ფიზიკისათვის მნიშვნელოვანი)	შეძლოს სოციალურად მნიშვნელოვანი პრობლემების გაგება, ესმოდეს მისი პასუხისმგებლობა საზოგადოებრივი ჯანდაცვისა და გარემოს წინაშე	C
20	აბსოლუტური სტანდარტები	იგნობდეს "გენიოსების ნამუშევარს", ანუ ფიზიკის აღმოჩენებისა და თეორიების მრავალფეროვნებას, და იცოდეს მაღალი სტანდარტების შესახებ	A-B

მესამე საფეხური (დარგობრივი და ზოგადი) შემუშავების ეტაპზე

შენიშვნები დონეების შესახებ (ან კომპეტენციის განვითარების ბარისზე)

ზევრი დარგობრივი კომპეტენცია გვხვდება ორივე საფეხურზე. მაგრამ მათი მნიშვნელობა (რანჟირება) განსხვავებულია. ყოველ საფეხურს თავისი პრიორიტეტი ახასიათებს. ასე მაგალითად, პირველი საფეხურის 7 საუკეთესო კომპეტენციის უმრავლესობა ("პრობლემის გადაჭრისა" და "შედეგების და პრობლემის გადაჭრის" გარდა) მეორე საფეხურზე მე-8 პოზიციის შემდეგაა წარმოდგენილი. სხვა სიტყვებით, უნარები, რომლებიც მნიშვნელოვანია პირველ საფეხურზე, მეორე საფეხურზე ნაკლებად მნიშვნელოვანი ჩანს, ალბათ იმიტომ, რომ საკმარისად კარგად განვითარდა პირველ საფეხურზე.

მოცემული კომპეტენციისათვის აქტუალური საშუალო რანჟირების ქულა პირველ საფეხურზე ყოველთვის უფრო დაბალია, ვიდრე მეორე საფეხურზე. ასეთი დაბალი ქულები მიუთითებს იმ ფაქტზე, რომ კომპეტენციის განვითარება კუმულატიური პროცესია. ორ საფეხურს შორის რანჟირების განსხვავება შეიძლება განვიხილოთ, როგორც მომავალი განვითარების "უხეში/მიახლოებითი" საზომი. ფიზიკის კომპეტენციებს შორის ყველაზე უფრო მაღალი ქულობრივი სხვაობა არის მოწინავე კვლევა, მენეჯმენტი, კომუნიკაციის სპეციფიკური უნარი, მოდელირება, განახლების უნარი, სწავლის უნარი, ლიტერატურის მოძიება. ყველაზე უფრო დაბალია სხვაობა ისეთი კომპეტენციების შემთხვევაში, როგორიცაა აბსოლუტური სტანდარტები, თეორიული გაგება, ფიზიკის კულტურა, მათემატიკური უნარები, პრობლემის გადაჭრა (მინიმალური სხვაობა). მაღალი სხვაობა მიუთითებს კომპეტენციებზე, რომლებიც მეორე საფეხურს შეესაბამება, ხოლო მცირე - იმ კომპეტენციებზე, რომელშიც პირველ საფეხურზე უკვე კარგად განვითარდა.

და ბოლოს, ჩვენი ანალიზი უჩვენებს, რომ ნამდვილად შესაძლებელია ევროპის მასშტაბით ფიზიკის პირველ საფეხურზე საერთო ძირითადი ცოდნის განსაზღვრა, მაგრამ ეს სათუო ხდება მეორე საფეხურზე, ძირითადად ინსტიტუტებს შორის არსებული განსხვავების გამო. პირველი საფეხურის საერთო ძირითადი ცოდნა საკმაოდ მსგავსია ყველაგან და უჩვენებს დროში პროგრესირებად ნიშნებს, რომელიც იმართება დარგში არსებული ცოდნის პროგრესირების საჭიროებით. გარკვეული განსხვავება ჩანს ორ ძირითად მეთოდოლოგიურ მიდგომას (სინთეზური და ანალიზური მიდგომები). ამ ზოგად კონტექსტში, ფიზიკის გარკვეული სფეროები თავიდან იქნება შესწავლილი/განხილული აკადემიური პროგრამების ფარგლებში, გაგებისა და გაცნობიერების მაღალი დონის მიღწევის მიზნით.

კონსულტაციები დაინტერესებულ მხარეებთან

თუნიგის კონსულტაციებმა ფიზიკის კურსდამთავრებულებთან (უმთავრესად პრე-ბოლონიის პერიოდში) და მათ დამსაქმებლებთან მოგვცა ზოგადი კომპეტენციების შემდეგი ჩამონათვალი/თანამიმდევრობა (გთავაზობთ მხოლოდ პირველ ხუთ კომპეტენციას):

კურსდამთავრებულები	დამსაქმებლები
ანალიზისა და სინთეზის უნარი	ანალიზისა და სინთეზის უნარი
პრობლემის გადაჭრა	პრობლემის გადაჭრა
სწავლის უნარი	სწავლის უნარი
ცოდნის გამოყენება პრაქტიკაში	ცოდნის გამოყენება პრაქტიკაში
შემოქმედებითობა	გუნდური მუშაობა

კონსულტაციების შედეგები აბსოლუტურად მსგავსია. შეადარეთ პროფესორის რანჟირებას (რომელთა კითხვარი არ შეიცავდა ზოგად უნარს "პრობლემის გადაჭრას").

4. სტუდენტის დატვირთვა და ECTS

ტიპური პროგრამების სასწავლო დატვირთვა, მოცემული კრედიტების საბით

საფეხური	ECTS კრედიტები
პირველი	180-240
მეორე	120
მესამე	როგორც წესი, სრული სამი წელიწადი

მესამე საფეხურის შემთხვევაში, კრედიტები შესაძლოა გამოყენებულია საკურსო ნაშრომის აღწერისათვის, რომ გვაჩვენოს შეფარდება საკურსო და სადისერტაციო ნაშრომებს შორის. როგორც წესი, ფიზიკის სფეროში ნორმალური ენთუზიასტი დოქტორანტი კვირაში 46-48 საათს მუშაობს (ე.ი. წელიწადში 2200 საათზე მეტს).

ტენდენციები და განსხვავებები

2002 წელს თუნიგის ქსელი ინსტიტუტების ორ თანამხარეობიან ჯგუფს აერთიანებდა:

1) ინსტიტუტები, რომელშიც გაიგება ბაკალავრისა და მაგისტრი ხარისხები (ანუ ორსაფეხურიანი უმაღლესი განათლებით, როგორც წესი 3+2 სქემით). ეს იყო კოპენჰაგენი, გრანადა, ნიმიეგენი, პარიზი VI, ტრიესტი, დუბლინი და პატრასი (რომელმაც 4+2 სქემა მიიღო).

2) ინსტიტუტები, რომლებსაც აქვს ინტეგრირებული სამაგისტრო პროგრამები (ანუ ერთსაფეხურიანი ორგანიზაცია, საშწლიანი სწავლის

შემდეგ დასარულების უფლების გარეშე). ეს იყო: გენტი, გოტებორგი, ჩალმერსის ტექნოლოგიის უნივერსიტეტი, პელსინკი, ლონდონის საიმპერატორო კოლეჯი, ავეირო, ჰანოვერი, ვენის ტექნიკური უნივერსიტეტი.

საერთო ძირითადი შინაარსი ორივე ჯგუფისათვის პრაქტიკულად ერთნაირი იყო. სწავლების ორსაფეხურიანი ორგანიზაციისას უფრო მარტივია საერთო ცოდნის განსაზღვრა პირველ საფეხურზე, და რთულდება მეორე საფეხურზე.

5. სწავლა, სწავლება და შეფასება

სწავლა, სწავლებისა და შეფასების საუკეთესო ნიმუშები

კომპეტენცია: პრობლემის გადაჭრა (პირველი საფეხური) (სწავლა და სწავლება)

აქტიური სწავლა: ყველა კლასში (თეორია, ლაბორატორია ან პრობლემის გადაჭრა)

- თეორიის გაცეითილზე მრავალ კითხვას სვამენ და გარკვეული დროა გამოყოფილი დისკუსიისათვის;
- კლასს მრავალ კითხვა-პრობლემას უსვამენ და სტუდენტების ჯგუფს ევალუა ზუსტი ან მიახლოებითი პასუხის გაცემა დროის განსაზღვრულ მონაკვეთში. სტუდენტებმა ჯგუფის წევრებს უნდა დაუსაბუთონ და აუხსნან გადაწყვეტილების მიღების მეთოდი (დასმულ პრობლემაში უფრო მარტივი პრობლემების გამოყოფა მოხდა? გამოყენებულ ინჟა უკვე ნაცნობი და ამოხსნილი პრობლემების ანალოგიები? რატომ არიან დარწმუნებული პასუხის სისწორეში?...);
- სავარჯიშოების შესრულებისას სტუდენტებმა სხვა სტუდენტებს უნდა შეუსწორონ ან კომენტარი გააკეთონ მათ მიერ პრობლემის ამოხსნაზე;
- ლაბორატორიული მეცადინეობის დროს სტუდენტებს ევალუატი კომპლექსური პრობლემის ექსპერიმენტული ამოხსნა ან ამოხსნის მეთოდის მითითება.

კომპეტენცია: პრობლემის გადაჭრა და კომპიუტერული უნარები (პირველი საფეხური) (სწავლა და სწავლება)

...თეორიული ფიზიკის თაითოეული სავალდებულო კურსი, ე.ი. კლასიკური ფიზიკა მექანიკით, ელექტროდინამიკა და ფარდობითობა, კვანტური მექანიკა, სტატისტიკური მექანიკა და შესავალი კვანტის ველის თეორიაში, შეცვებულია სემესტრის ნახევრის განმავლობაში კომპიუტერული პროექტით. უფრო მეტიც, კვლევითი სამუშაო, რომელიც ფინალურ თეზისს გულისხმობს, ასევე კომპიუტერზე სრულდება და, შესაბამისად, მისი შესრულების წინაპირობაა კომპიუტერული უნარები კვლევის სფეროს მიხედვით, იქნება ეს თეორიული, ექსპერიმენტული თუ

გამოყენებითი ფიზიკა.

კომპეტენცია: მოდელირება (მეორე საფეხური) (სწავლა და სწავლება)

მოდელირება ვიწრო გაგებით ნიშნავს კომპლექსური ფენომენისათვის მარტივი მათემატიკური აღწერის პოვნას. ის ასევე ზშირად გულისხმობს თეორიული ფიზიკის მეთოდების მისადაგებას არაფიზიკური სიტუაციებისადმი.

...არ არსებობს მოდელირების კურსი. სტუდენტები ზუნებრივი მოვლენების მოდელირებას სწავლობენ მთელი აკადემიური პროგრამის განმავლობაში. შესაძლო მაგალითებია: თავისუფალი ვარდნის შესწავლისას ფრეიკიის უგულუბელყოფა, ჰარმონიული ოსცილატორის ჰარბი გამოყენება მყარი წონასწორობის ფენომენის მეზობლად, და ა.შ.

ამ დროს მნიშვნელოვანია სწავლების ფორმატი: ლექციები, სავარჯიშოები, ლაბორატორიული სამუშაო, სტუდენტთა სემინარები და კვლევითი პროექტები ხელს უწყობს თეორიის შესწავლას, თეორიული მეთოდების (მაგალითად, მოდელირების) შერჩევასა და გამოყენებას კონკრეტული პრობლემის გადაჭრისათვის.

კომპეტენცია: სწავლის უნარი (მეორე საფეხური) (სწავლა და სწავლება)

სტუდენტები და მასწავლებლები "ერთსულოვნად აღნიშნავენ, რომ სწავლების უმთავრეს და უმნიშვნელოვანეს სტრატეგიას წარმოადგენს მცირე ინდივიდუალური და ჯგუფური პროექტების (როგორც თეორიული, ისე ექსპერიმენტული) ჩართვა სასწავლო პროცესში". კერძოდ კი "რადგანაც ჩვენი აკადემიური პროგრამა გამოყენებითი ხასიათისაა, პროექტების უმრავლესობა ექსპერიმენტს მოიცავს: სტუდენტებს მოეთხოვებათ გარკვეული სიდიდის გაზომვა. უშუალოდ ექსპერიმენტის ჩატარებამდე მათ ის უნდა დაგეგმონ და დაასაბუთონ საკუთარი გადაწყვეტილება (რატომ იყენებენ მოცემულ ექსპერიმენტულ მეთოდს, ტემპერატურის რა ინტერვალში მოხდება აზომვა, აქვთ თუ არა სათანადო ლაბორატორიული აღჭურვილობა თუ სპეციალურ სახელოსნოში უნდა დაამზადონ დამატებითი ხელსაწყოები,...). შემდეგ სტუდენტები ლაბორატორიაში ატარებენ აზომვებს. ამის შემდგომ მათ უნდა ისწავლონ თეორია, რომ მიღებული მონაცემების ინტერპრეტაცია შეძლონ. ბოლო ორი წლის განმავლობაში ზოგი სასწავლებელი ასეთი ტიპის სამუშაოს სწავლის მოცულობის 50% და მეტსაც უთმობდა".

კომპეტენცია: თეორიული გაცნობიერება (პირველი საფეხური) (შეფასება)

ზეპირი შემაჯამებელი გამოცდა საკმაოდ ეფექტურად გამოიყენება იმის შესაფასებლად, თუ რამდენად კარგად აქვს გაცნობიერებული სტუდენტს მასალა და როგორ იყენებს ის ამ ცოდნას/გაცნობიერებას. ამ ტიპის გამოცდები მე-4 სემესტრის ბოლოს ტარდება ექსპერიმენტულ ფიზიკაში, თეორიულ ფიზიკაში, მათემატიკასა და არჩევით საგანში (და მაგისტრატურის ბოლო გამოცდაზე).

კომპეტენცია: ლიტერატურის ძიება (პირველი და მეორე საფეხურები)
(სწავლა/სწავლება/შეფასება)

სწავლების პირველ და მეორე წელს სტუდენტები გადიან სემინარს, რომელიც მოიცავს სავარჯიშოებს წყაროების მოძიებასა და მოპოვებული ინფორმაციის შეჯამების შესახებ. ამას ემატება დისკუსია პერსონალთან და ბიბლიოთეკისა და ინტერნეტის გამოყენების ინსტრუქციით არის შევსებული. სტუდენტებს ევალებათ სწავლების პირველ წელს გააკეთონ პრეზენტაცია, რომელიც ლიტერატურის ანალიზზეა დაფუძნებული.

საბოლოო კვლევითი პროექტი (სამაგისტრო დონეზე), როგორც წესი, იწყება კონკრეტულ თემატიკაზე ლიტერატურის მოძიებით. შედეგები სტუდენტმა უნდა წარმოადგინოს. სტუდენტს ამას სპეციალური კურსის ფარგლებში ასწავლიან.

სტუდენტები სრულად უნდა მონაწილეობდნენ ზემოთ აღნიშნულ აქტივობაში და სემინარის ხელმძღვანელს, ტუტორსა თუ კვლევის ზედამხედველს შედეგები წარუდგინონ. სწავლების პირველ და მეორე წელს სტუდენტთა წარმატება წერითი და ზეპირი ფორმით მოწმდება და ნიშნით ფასდება. კომპეტენცია ამ სფეროში ცალკე ფასდება, როგორც სტუდენტის პროექტის ნაწილი.

6. განათლების ხარისხის ამაღლება

ამ მომენტისათვის ჯერ არ შემუშავებულა სპეციფიკური რეკომენდაციები ფიზიკის სფეროში. თუნიკის ქსელი ფიზიკაში თავის თავზე იღებს ხარისხის გაუმჯობესების პასუხისმგებლობას. ფიზიკის ჯგუფის ერთმა წევრმა ამაში მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა. ძალიან ზოგადად ჩვენ დავამატეთ – ფიზიკის SAG მუშაობისას – რომ ხშირად აღინიშნება საგანმანათლებლო კონტექსტის მნიშვნელობა ფიზიკის აკადემიური პროგრამების ხარისხისათვის, ანუ უნივერსიტეტისა და კვლევითი დაწესებულების ზოგადი აკადემიური გარემოს/რესურსების მნიშვნელობა.

წყაროები

1. Julia Gonzalez nad Robert waagenaar, eds. თუნიკი Educational Structures in Europe, Final report, Pilot Project – Phase 1 (Deusto and Groningen, 2003)
2. See the Report of Working Group 1: The student experience (The questionnaire on the doctoral studies), pages 13-43 in "Inquiries into European Higher Education in Physics", Proceedings of the third EUPEN General Forum 99, London (GB), September 1999, edited by H.Ferdinande & A.Petit, Volume 3, Universiteit Gent, gent 1999.

დანართი I

დამოკიდებულება ფიზიკის დარგობრივ კომპეტენციებსა და დუბლინის მახასიათებლებს შორის

შესავალი

დუბლინის მახასიათებელში მოცემული კომპეტენციები იცვლება და რთულდება პირველიდან მეორე საფეხურზე გადასვლისას. თუნიკის ფიზიკის მახასიათებელი ფიზიკის დარგობრივი კომპეტენციების აღწერაა, მათი მნიშვნელობა ყოველ საფეხურზე განისაზღვრება "რანჟირების პროცედურით", რომელიც ფიზიკოსების მიერ იქნა შემუშავებული. ორივე საფეხურზე რანჟირება მიუსადაგეს 24-დან თითოეულ კომპეტენციას – კომპეტენციების ჩამონათვალი შეიმუშავა Physics SAG-მა ფიზიკის სოკრატეს თემატურ ქსელთან (EUPEN – EUropean Physics Education Network) თანამშრომლობით. რანჟირების შედეგად მივიღეთ კომპეტენციების ორი ჩამონათვალი, თითოეული საფეხურის შესაბამისად; ჩამონათვალებში კომპეტენციების თანამიმდევრობა მოცემული საფეხურისათვის მათ პრიორიტეტულობას შეესაბამება.

ფიზიკის კომპეტენციები versus დუბლინის მახასიათებელი

ჩვენ ფიზიკის თითოეულ კომპეტენციას მივუსადაგეთ დუბლინის მახასიათებლის შესაბამისი "განზომილება". აღმოჩნდა, რომ ყველა კომპეტენცია შეიძლება მიესადაგოს ან მოინიშნოს დუბლინის მახასიათებლის სულ მცირე ერთი განზომილებით მაინც, როგორც ეს ზემოთ მოყვანილ ცხრილებშია ნაჩვენები სათაურით "სწავლის შედეგები და კომპეტენციები – საფეხურის დონის მახასიათებლები". ფიზიკის დარგობრივი კომპეტენციების განაწილება დუბლინის მახასიათებლის ხუთი განზომილების მიხედვით ნაჩვენებია ქვემოთ მოყვანილ ცხრილში (გათვალისწინებულია პირველი 17 კომპეტენციის განაწილება ყოველ საფეხურზე; უფრო მეტიც, როდესაც კომპეტენცია დუბლინის მახასიათებლის ერთზე მეტ განზომილებას შეესაბამება, ის ცალ-ცალკეა მოყვანილი).

ცხრილი 1

ფიზიკის პირველი 17 კომპეტენციის განაწილება დუბლინის მახასიათებლების მიხედვით პირველი და მეორე საფეხურისათვის

დუბლინის მახასიათებლის ნომერი	დუბლინის მახასიათებლის განზომილება	ფიზიკის დარგობრივი კომპეტენციების რაოდენობა დუბლინის მახასიათებლის თითოეულ განზომილებაზე	
		პირველი საფეხური	მეორე საფეხური
A	ცოდნა და გაცნობიერება	7	7
B	ცოდნის გამოყენება და გაცნობიერება	8	8
C	მსჯელობა/შეფასება	3	3
D	კომუნიკაციის უნარი	2	1
E	სწავლის უნარი	2	3

განაწილება დუბლინის მახასიათებელში მოიცავს თითქმის იგივე კომპეტენციებს ორივე საფეხურზე. მთავარი შვნიშვნებია:

- ფიზიკის ყველა კომპეტენცია კარგად ესადაგება დუბლინის მახასიათებლებს;
- ფიზიკის კომპეტენციები უმთავრესად შეესაბამება დუბლინის მახასიათებლის A და B ნომრებს (როგორც მოსალოდნელი იყო);
- C-თი აღნიშნული კომპეტენციები ძირითადად სამეცნიერო მსჯელობას გულისხმობს;
- კომპეტენციების ძალზედ შეზღუდული რაოდენობა შეესაბამება დუბლინის მახასიათებლის დანარჩენ ორ განზომილებას (მრავლობითი შესაბამისობა).

მიუხედავად იმისა, რომ დუბლინის მახასიათებლის შესაბამისი განაწილება ფარავს თითქმის ერთნაირ კომპეტენციებს ორივე საფეხურზე, მათი რანჟირების თანამიმდევრობა განსხვავებულია საფეხურების მიხედვით, ანუ მათი პრიორიტეტულობა/მნიშვნელობა ფიზიკოსების მიერ განსხვავებულად იქნა შეფასებული. რეკომენდირებულია დუბლინის მახასიათებლის ნომრების თანამიმდევრობისათვის ყურადღების მიქცევა – ამ თანამიმდევრობას ფიზიკის კომპეტენციების პრიორიტეტულობა განსაზღვრავს.

პირველი საფეხური: B, A, A-B, A, B-C, B, B, A, A-B, A-B-C ...

მეორე საფეხური: B, B, E, E, B, A, A-B-C, A, A-B, A ...

შეიძლება დარწმუნებით ითქვას, რომ ეს ორი თანამიმდევრობა ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანია ფიზიკის ორი საფეხურისათვის. თუ მხოლოდ პირველი შვიდი კომპეტენციით შემოვიფარგლებით, მაშინ გამოჩნდება, რომ:

- პირველი საფეხური ხასიათდება კომპეტენციებით, რომლებიც ძირითადად A და B ნომრებს შეესაბამება;
- მეორე საფეხური ხასიათდება კომპეტენციებით, რომლებიც ძირითადად B და E ნომრებს შეესაბამება (!!!). უნდა აღინიშნოს, რომ მეორე საფეხურზე ძალზედ მნიშვნელოვანია სწავლის უნარის კომპეტენცია.

თუ დავუბრუნდებით ძირითადი ტექსტის ცხრილებს, რომლებშიც მოყვანილი იყო ფიზიკის დარგობრივი კომპეტენციები და დავაკვირდებით პირველი საფეხურის კომპეტენციებს, მოცემულს A ნომრით, ვნახავთ რომ პრიორიტეტულობის მიხედვით ისინი საკმაოდ უკანაა მეორე საფეხურზე პირველთან შედარებით: მართლაც, ეს საკმაოდ "ზოგადი" კომპეტენციებია, რომლებიც შესაძლოა უკვე პირველ საფეხურზე შეიძლება იქნეს მიღწეული. და პირიქით, მრავალი კომპეტენცია, რომლებიც ნაკლებად მნიშვნელოვანია და შესაბამისად, ნაკლებად განვითარებული პირველ საფეხურზე და გაერთიანებულია B და E კომპონენტებში, უხვად არის წარმოდგენილი მეორე საფეხურზე.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ თანამედროვე კონტექსტში საფეხურების დონეები კარგად არის აღწერილი კომპეტენციების პირველი შვიდი ჩამონათვალის თანამიმდევრობით და მათი განაწილებით დუბლინის მახასიათებლის მიხედვით. თანამიმდევრობა გამოხატავს მოცემულ საფეხურზე ამა თუ იმ კომპეტენციის მნიშვნელობას; განაწილება დუბლინის მახასიათებლის მიხედვით მიუთითებს მათი 5 კომპეტენციის მნიშვნელობაზე ყოველი საფეხურისათვის (იხ. ცხრილი 2).

ცხრილი 2

ფიზიკის პირველი 7 კომპეტენციის განაწილება დუბლინის
მახასიათებლების მიხედვით პირველი და მეორე საფეხურისათვის

დუბლინის მახასიათებლის ნომერი	დუბლინის მახასიათებლის განზომილება	ფიზიკის დარგობრივი კომპეტენციების რაოდენობა დუბლინის მახასიათებლის თითოეულ განზომილებაზე	
		პირველი საფეხური	მეორე საფეხური
A	ცოდნა და გაცნობიერება	5	2
B	ცოდნის გამოყენება და გაცნობიერება	5	4
C	მსჯელობა/შეფასება	1	1
D	კომუნიკაციის უნარი	0	0
E	სწავლის უნარი	0	2

ამ ცხრილიში პირველ და მეორე საფეხურებს შორის უმთავრესი
განსხვავება შემდეგში მდგომარეობს:

- პირველ საფეხურზე არსებობს წონასწორობა ცოდნასა და გაცნობიერებასა და ცოდნის გამოყენებასა და გაცნობიერებას შორის, მაგრამ პირველი კომპეტენციის მნიშვნელობა უფრო მაღალია, ვიდრე მეორე საფეხურზე;
- მეორე საფეხური, რომელიც კვლავინდებურად ფოკუსირებულია ცოდნასა და გაცნობიერებაზე, მეტ პრივილეგიას ანიჭებს ცოდნის გამოყენებასა და გაცნობიერებას და ასევე წინა პლანზე სწევს სწავლის უნარს, რომელსაც პირველ საფეხურზე ბევრად უფრო ნაკლები მნიშვნელობა ენიჭებოდა.

პროგრამის დიზაინი და განხორციელება

3.1. შესავალი

თუნიტის პროექტის წინაშე სამი ამოცანა იდგა: მას უნდა შეეთავაზებინა სამსაფეხურიან სისტემაზე დაფუძნებული საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავების, განვითარებისა და განხორციელების თეორიულ-მეთოდოლოგიური ჩარჩო; პრაქტიკული მეთოდები და საუკეთესო გამოცდილების მაგალითები. თუნიტის პირველ ფაზაში ბევრი დრო და ენერგია მოხმარდა სწავლის შედეგებისა და კომპეტენციების შემუშავებას. ასევე დიდი ყურადღება დაეთმო ECTS-ის გარდაქმნას მხოლოდ ტრანსფერის სისტემიდან ტრანსფერისა და დაგროვების სისტემაში.

პროექტის მეორე ფაზაში დიდი ენერგია დასჭირდა პრაქტიკული მეთოდების შემუშავებასა და საუკეთესო გამოცდილების მაგალითების მოძიებას. თუნიტის ფილოსოფიის მიხედვით, აკადემიურმა პერსონალმა თავად უნდა შეიმუშავოს საკუთარი ფორმატი საგანმანათლებლო პროგრამებისა და მისი კომპონენტების განვითარებისა და გაუმჯობესებისათვის. პროგრამის შემუშავების საფუძველს უნდა წარმოადგენდეს პერსონალის პროფესიონალიზმი და გამოცდილება, არსებული კონტექსტი, გარდა ამისა სტუდენტების მხრიდან უკუკავშირი და ასევე მნიშვნელოვანი მრავალრიცხოვანი გარეშე ფაქტორები. ეს ფაქტორები დაკავშირებულია დარგობრივ სფეროში არსებულ ინოვაციებთან, საზოგადოების განვითარებასთან, მაგრამ ასევე უფრო ზოგადად უმაღლესი განათლების სფეროში არსებულ ინოვაციებთან. თუნიტის ამოცანაა, მასალებისა და ინფორმაციის შეთავაზება, რომელიც სასარგებლოა როგორც საგანმანათლებლო პროგრამების სტრუქტურის (პროფილი, დონე, სწავლის შედეგები და კომპეტენციები, მოდულები, ECTS გამოყენება), აგრეთვე სწავლების, სწავლისა და შეფასების რეფორმირებისათვის.

1988-1989 წლებში ECTS-ის შემოღების შემდეგ გასავერად მცირე ყურადღება ეთმობოდა პროგრამის ელემენტებზე დაყრდნობით სტუდენტების სასწავლო დატვირთვის გაანგარიშებას. თუნიტს თავის ამოცანად მიაჩნია უმაღლესი განათლებაში სტუდენტთა დატვირთვის გაანგარიშების მარტივი მოდელის შემუშავება. წიგნის ეს თავი მოიცავს არა მარტო მოდელის თეორიულ აღწერას, არამედ მაგალითებსაც სტუდენტთა დატვირთვის დასაანგარიშებელი და შესამოწმებელი ფორმების ნიმუშებს.

გარკვეული დარგობრივი სფეროებისათვის ეს ფორმები შევსებულია და შეიძლება საუკეთესო გამოცდილების მაგალითებად იქნეს გამოყენებული, რათა დაეხმაროს აკადემიურ პერსონალს სანდო გათვლების შესრულებაში. სტუდენტთა სასწავლო დატვირთვის სწორი გათვლა მნიშვნელოვანწილად გასაზღვრავს საგანმანათლებლო პროგრამის განხორციელების ხარისხს.

სტუდენტთა დატვირთვის გაანგარიშებას წინ უძღვის მოკლე სტატია, რომელშიც ახსნილია ურთიერთკავშირი ECTS-ს, სტუდენტთა დატვირთვასა და სწავლის შედეგებს შორის. თუნიტის ფილოსოფიის მიხედვით, ეს სამი ელემენტი ერთმანეთთან მყარადაა დაკავშირებული. თუნიტ-ს მიაჩნია, რომ კრედიტების მინიჭება შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ სწავლის შედეგები აღწერილია კომპეტენციების ფორმით და კრედიტები სტუდენტთა რეალურ სასწავლო დატვირთვას გამოხატავს. თუნიტ-ი არ ეთანხმება იმ აზრს, რომ სწავლის შედეგები შეიძლება აღიწეროს კრედიტებით ისე, რომ არ იქნეს გათვალისწინებული საშუალო სტუდენტის მიერ სწავლის ამ შედეგების მიღწევისათვის საჭირო დახარჯული დრო.

სწავლის შედეგების ფორმულირება კომპეტენციების ფორმით ერთი საკითხია, კომპეტენციების სწავლება, სწავლა და შეფასება კი – სხვა. აქედან გამომდინარე, თუნიტის ფარგლებში ჩატარდა ვრცელი კონსულტაციები პროექტის წევრებთან. თუნიტ-ში წარმოდგენილი ცხრა დარგობრივი სფეროს ყველა ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციისათვის მოცემულია კომპეტენციების სწავლის, სწავლებისა და შეფასების ეფექტური მაგალითები. კონსულტაციების ამ პროცესის საფუძველზე დაიწერა სტატია, რომელიც საკითხის არა მხოლოდ ზოგად აღწერას, არამედ ზოგადი კომპეტენციების გარკვეული ნაწილისათვის პრაქტიკულ რეკომენდაციებსაც გვთავაზობს. წიგნის შესაბამის ქვეთავებში დარგობრივი სფეროების მიხედვით მოცემულია დარგობრივი კომპეტენციების სწავლის, სწავლებისა და შეფასების საუკეთესო მაგალითები. პრაქტიკული მიზეზების გამო შეირჩა სწორედ ცხრა დარგობრივი სფეროს მაგალითები. ინფორმაცია სხვა დარგობრივი სფეროების შესახებ მოცემულია თუნიტის ვებგვერდზე.

3.2. ECTS, სტუდენტის დატვირთვა და სწავლის შედეგები

ECTS-ის გარდაქმნა მხოლოდ ტრანსფერის სისტემიდან ტრანსფერისა და დაგროვების სისტემაში თუნიტის ერთ-ერთი უმთავრესი ამოცანაა. ამისათვის მნიშვნელოვანი სტატიების მთელი რიგი დაიწერა:

- კრედიტების დაგროვების პანევროპული ჩარჩოს პრინციპები – კარგი პრაქტიკის გზამკვლევი.
- საგანმანათლებლო სტრუქტურები, სწავლის შედეგები, სასწავლო დატვირთვა და ECTS გამოთვლა.
- სტუდენტთა დატვირთვა, სწავლების მეთოდები და სწავლის შედეგები: თუნიტის მიდგომა.

ამ სტატიებიდან ორი მომზადდა თუნინგ I (2000-2002), ხოლო ერთი – თუნინგ II (2003-2004) ფარგლებში. ეს ნაშრომები წარმოადგენენ ევროკომისიის მიერ მომზადებული ECTS-ის სახელმძღვანელოს საფუძველს, რომელიც 2004 წელს გამოქვეყნდა. სტატიებში ასახილვია ურთიერთკავშირი სტუდენტთა სასწავლო დატვირთვაზე დამოკიდებულ კრედიტებსა და კომპეტენციებით გამოხატულ სწავლის შედეგებს შორის. დაგროვებისა და ტრანსფერის სისტემაში კრედიტები და კომპეტენციების ფორმით გამოხატული სწავლის შედეგები განუყოფლად დაკავშირებული, წარმოადგენენ რა ერთი მდელის ორ მხარეს. მაშინ როდესაც კრედიტები სწავლის მოცულობას გამოხატავს, სწავლის შედეგები მის შინაარსს აღწერს. კრედიტი მიენიჭება, თუ სტუდენტის მიერ სწავლის დასახული შედეგები იქნა მიღწეული. მიუხედავად ამისა, არ არსებობს პირდაპირი კორელაცია კრედიტებსა და სწავლის შედეგებს შორის. დრო, რომელიც სჭირდება საშუალო სტუდენტს სწავლის შედეგების მიღწევისათვის, განისაზღვრება არა მარტო შესასწავლი ცოდნისა და უნარების მოცულობით, არამედ სასწავლო გარემოს კონტექსტითაც. ქვეყანაში არსებული სწავლის კულტურა, ინსტიტუციები, სწავლის, სწავლებისა და შეფასების ორგანიზება, ისევე როგორც სტუდენტების თვისებები და დონე მნიშვნელოვანწილად ახდენს გავლენას, თუ რა დრო დასჭირდება საშუალო სტუდენტს სწავლის შედეგების მიღწევისათვის. მოცემულ კონტექსტში სტუდენტის დრო, გამოხატული სასწავლო დატვირთვის ფორმით, განსაზღვრავს კრედიტების რაოდენობას. იმავდროულად ის უჩვენებს, რომ სწავლის შედეგები პრაქტიკაში შეზღუდულია კრედიტების გარკვეული რაოდენობით, როგორც აკადემიური პროგრამის შემადგენელი ნაწილი. სხვა სიტყვებით: სწავლის შედეგები და კრედიტები ურთიერგაწონასწორებული უნდა იყოს. აქედან გამომდინარე, კრედიტების სწორ გათვლას უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება. თუნინგი გათვალისწინებს შესაბამის მიდგომას და ამ გათვლების განხორციელების პრაქტიკულ მაგალითებს.

სწავლის შედეგებსა და კრედიტებს შორის კომპლექსური დამოკიდებულების საილუსტრაციოდ მოცემულია მაგალითი დოკუმენტიდან "ენების საერთო ევროპული ჩარჩო" ("Common European Framework of References for Languages"). ამ დოკუმენტში მოცემულია უცხო ენის ცოდნის სხვადასხვა დონე დაწყებული A1-ით (საფუძვლები) და დამთავრებული C2-ით (მშობლიურთან მიახლოებული). ენის ცოდნის დონეები აღწერილია სწავლის შედეგებით, რომლებიც კომპეტენციების ფორმითაა მოცემული. თუნინგს მიაჩნია, რომ კომპეტენციის ერთსა და იმავე დონის მისაღწევად საჭირო სასწავლო დატვირთვა, და შესაბამისად კრედიტების რაოდენობა, სტუდენტთა სხვადასხვა ჯგუფისათვის განსხვავებული იქნება. ასე მაგალითად, საშუალო ფრანგ სტუდენტს შეიძლება 30 ECTS-კრედიტი დასჭირდეს ესპანურ ენაში C1 კომპეტენციის დონის მისაღწევად, მაშინ როდესაც დანიელი სტუდენტი იგივე დონის მიღწევას 60 ECTS-კრედიტს

მოანდომებს. ეს განსხვავება აიხსნება იმით, რომ ამ ორი სტუდენტის სასტარტო მდგომარეობა განსხვავებულია: დანიელისათვის უფრო მარტივი იქნება გერმანული ჯგუფის სხვა ენის შესწავლა, მაშინ როდესაც ფრანგისათვის – რომანული ჯგუფის ენის შესწავლა. როგორც აქამდე აღინიშნა, სწავლისა და სწავლების ეფექტურობა გავლენას ახდენს სწავლის შედეგის მიღწევისათვის საჭირო კრედიტების რაოდენობაზე. სხვა სიტყვებით, ჩვენ არ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ C1 დონის მიღწევა უდრის კრედიტების x რაოდენობას ყველა სტუდენტისათვის საგანმანათლებლო კონტექსტის მიუხედავად. ეს x განსხვავებული იქნება სხვადასხვა ქვეყანაში და შესაძლია სხვადასხვა ინსტიტუტშიც, რაც სასწავლო პროცესის ეფექტურობაზე დამოკიდებული.

თუნინგი ასხვავებს სწავლის შედეგებსა და კომპეტენციებს, რათა აჩვენოს მასწავლებელთა და სტუდენტების განსხვავებული როლები. სწავლის შედეგები განისაზღვრება აკადემიური პერსონალის მიერ საგანმანათლებლო პროგრამისა და ცალკეული კურსის დონეზე. კომპეტენციები მიიღწევა სტუდენტის მიერ. სტუდენტის მიერ კომპეტენციის მიღწეული დონე შეიძლება უფო მაღალი ან დაბალი იყოს, ვიდრე ეს სწავლის შედეგებითაა განსაზღვრული. კომპეტენციის მიღწევის დონე ფასდება ნიშნით. კომპეტენციები არა დაკავშირებული ცალკეულ კურსთან, არამედ სრული საგანმანათლებლო პროგრამის ათვისების პროცესში ვითარდება.

პრაქტიკაში იყენებენ სწავლის შედეგების ორ ტიპს: ეგრეთ წოდებული ზღვრული სწავლის შედეგები, რომლებიც მინიმალურ დონეს განსაზღვრავს, და ე.წ. სასურველი სწავლის შედეგები. ეს უკანასკნელი გამოხატავს, თუ რას ელის აკადემიური პერსონალი საშუალო სტუდენტისაგან კომპეტენციებთან მიმართებაში. თუნინგი უპირატესობას სასურველ სწავლის შედეგებს ანიჭებს, რადგანაც ის უკეთ ესადაგება ევროპის ქვეყანათა დიდ უმრავლესობაში დამკვიდრებულ სწავლისა და სწავლის კულტურას.

მომზადებულია რომერტ ვაგენარის მიერ

3.3. სტუდენტის დატვირთვა, სწავლების მეთოდები და სწავლის შედეგები: თუნინგის მიდგომა

საჭიროება

მაშინ როდესაც ევროპის ზევრი ქვეყანა ემზადება ბოლონის პროცესით განსაზღვრული ორსაფეხურიანი სისტემის დანერგვისათვის, მზარდ მნიშვნელობას იძენს სტუდენტთა დატვირთვის შესახებ საერთო მიდგომის არსებობა. დატვირთვა დაკავშირებულია ECTS კრედიტების დაგროვებისა და ტრანსფერის სისტემასთან. ECTS-ი ევროპის უმაღლესი განათლების სისტემაში შესადაბრობისა და თავსებადობის ერთ-ერთი უმთავრესი მექანიზმია. მკაფიოდ განსაზღვრული და შეთანხმებული მიდგომების

საჭიროება, ასევე განისაზღვრება გამჭვირვალობისა და სტუდენტთა¹⁴ მიმართ ღია დამოკიდებულების აუცილებლობით.

ECTS პრინციპები

კრედიტების ტრანსფერისა და დაგროვების ევროპული სისტემა – ECTS სტუდენტზე ორიენტირებული სისტემაა, რომელიც ეფუძნება პროგრამის ამოცანების მიღწევისათვის საჭირო სტუდენტის სასწავლო დატვირთვას, მპროგრამის ამოცანები სწავლის შედეგებისა და კომპეტენციების ფორმირებასთან გამოსახული. ECTS-ი რამდენიმე პრინციპს ემყარება¹⁵:

- 60 კრედიტით იზომება სტუდენტის სრული სასწავლო დატვირთვა ერთი აკადემიური წლის განმავლობაში. სტუდენტის სასწავლო დატვირთვა ევროპაში წლის განმავლობაში 1500-1800 საათის შორის მერყეობს, შესაბამისად ერთი კრედიტი 25-30 საათის ტოლია¹⁶;
- ECTS კრედიტის მიღებისათვის აუცილებელია სავალდებულო სამუშაოს შესრულება და მიღწეული სწავლის შედეგების სათანადო შეფასება, სწავლის შედეგები კომპეტენციების ერთობლიობაა, რომლებიც გამოხატავს, თუ რა უნდა იცოდეს, ესმოდეს და რისი გაკეთება უნდა შეძლოს სტუდენტმა სწავლის პროცესის დასრულების შემდეგ;
- ECTS-ში სტუდენტის დატვირთვა მოიცავს დაგეგმილი საგანმანათლებლო აქტივობის შესრულებისათვის საჭირო დროს, კერძოდ, ლექციებსა და სემინარებზე დასწრებას, საშინაო დავალებების შესრულებას, პრაქტიკას, პროექტების მომზადებას, და ა.შ.;
- კრედიტები გადანაწილებულია აკადემიური პროგრამის კომპონენტებზე (მოდულებზე, კურსებზე, პრაქტიკაზე, დისერტაციასა და ა.შ.) და ასახავს სამუშაოს მოცულობას, რომელიც ყოველი კომპონენტის ფარგლებში აუცილებელია დასახული შედეგის მიღწევისათვის და ჯამში ქმნის წლის განმავლობაში სასწავლო დატვირთვას.

თუნინგის პროექტმა, რომელიც ფოკუსირებულია სწავლის შედეგებისა და ზოგად და დარგობრივ კომპეტენციებზე, გვაჩვენა, რომ სწავლის, სწავლებისა და შეფასებისადმი ეს მიდგომა გავლენას ახდენს სასწავლო დატვირთვასა და შესაბამისად კრედიტების რაოდენობაზე¹⁷. სასწავლო

დატვირთვა, სწავლების მეთოდები და სწავლის შედეგები ერთმანეთთანაა დაკავშირებული. მათ გარდა სხვა მნიშვნელოვანი ელემენტებიც არსებობს. სწავლის სასურველი შედეგების მიღწევაზე სხვა ბევრი ფაქტორიც ზემოქმედებს. ანგარიში უნდა გაეწიოს ტრადიციული განსხვავებულობას, ისევე როგორც კურიკულუმის დიზაინსა და კონტენტს, კურიკულუმს, სწავლის ორგანიზაციასა და სტუდენტის სწავლის უნარს შორის კავშირს. სხვა სიტყვებით, დრო, რომელიც ერთი და იგივე სწავლის შედეგების მიღწევისთვისაა საჭირო, შეიძლება განსხვავდებოდეს კონტენტის მიხედვით¹⁸.

უმაღლესი განათლების პროგრამებში სტუდენტის დატვირთვის განსაზღვრა

სტუდენტის სასწავლო დატვირთვის გაანგარიშებისათვის მნიშვნელოვანია შემდეგი ელემენტები:

- სტუდენტს აქვს დროის გარკვეული რაოდენობა, რაც პროგრამაზე დამოკიდებულია.
- პასუხისმგებლობა პროგრამის დიზაინსა და კურსების კრედიტებზე აკისრია ოფიციალურ ინსტიტუციას, მაგალითად, ფაკულტეტის საბჭოს, და ა.შ.
- საბოლოო პასუხისმგებლობა სწავლის, სწავლებისა და შეფასების ფორმებზე და დროში მათ განაწილებაზე დელეგირებულია უნივერსიტეტისა და ფაკულტეტის ხელმძღვანელობიდან მასწავლებელსა და პერსონალის სხვა პასუხისმგებელ წევრებზე.
- აუცილებელია, რომ მასწავლებელს გაცნობიერებული ჰქონდეს, თუ რა სპეციფიკური სწავლის შედეგები და კომპეტენციები უნდა იქნეს გამოუმუშავებული კურსის/აგენტის ფარგლებში.
- მასწავლებელს უნდა ესმოდეს კოვირტული მოდულის/კურსის სწავლის შედეგების მიღწევისათვის რომელი საგანმანათლებლო აქტივობაა უფრო შესაბამისი და მნიშვნელოვანი.
- მასწავლებელი უნდა აცნობიერებდეს მოდულის/კურსისათვის საჭირო საგანმანათლებლო აქტივობის დროს.
- სტუდენტს გადამწყვეტი როლი აკისრია მონიტორინგის პროცესში, რათა შეფასდეს, რამდენად რეალურია განსაზღვრული სასწავლო დატვირთვა, თუმცა მონიტორინგი ასევე აკადემიური პერსონალის პასუხისმგებლობასაც წარმოადგენს.

¹⁴ ტერმინი „სტუდენტი“ იმპარება ტექსტში ნებისმიერი ტიპის მოსწავლის აღსანიშნავად.

¹⁵ ECTS-ის შესახებ დეტალური ინფორმაცია იხილეთ დოკუმენტში „ECTS-ის სახელმძღვანელო“

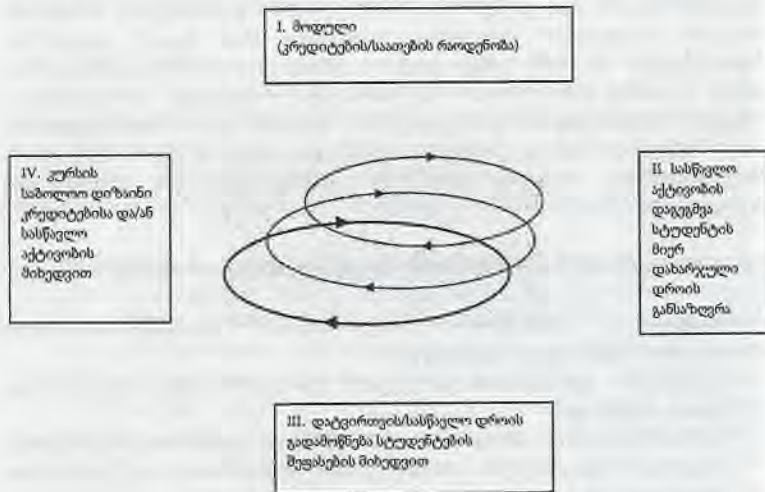
ევროკომისიის ვებგვერდზე: http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/ects/index_en.html

¹⁶ მეორე საფეხურის დასრულებულ პროგრამებზე შეიძლება განესაზღვროს ორი ტიპი: ჩვეულებრივი პროგრამა წლიური 60 კრედიტით და ტექნიკური პროგრამა, რომელიც სრული კალენდარიული წლის განმავლობაში ხორციელდება (მათ 12 თვეზე ნაკლებად ტრადიციული 9-10 თვიანი პროგრამებისა) და მაქსიმუმ 75 კრედიტს მოიცავს (რაც 46-50 კვირის დატვირთვას შეესაბამება).

¹⁷ სწავლის შედეგების განმარტება თუნინგის პროექტის მიხედვით: სწავლის შედეგით განისაზღვრება, თუ რა უნდა იცოდეს, ესმოდეს და/ან შეძლოს სტუდენტს სწავლის დასრულების შემდეგ. ის შეიძლება შეესაბამებოდეს სრულ აკადემიურ პროგრამას ან მის ცალკეულ კურსს თუ მოდულს, ან სწავლის პერიოდს,

მაგ. პროგრამის პირველ ან მეორე საფეხურს. სწავლის შედეგები განისაზღვრავს კრედიტების მიზნების მოთხოვნებს. სწავლის შედეგები აკადემიური პერსონალის მიერ განისაზღვრება. თუნინგის პროექტი განსხვავდეს ზოგად და დარგობრივ კომპეტენციებს. კომპეტენციები წარმოადგენს ცოდნის, გაცნობიერების, უნარების, შესაძლებლობებისა და ღირებულებების დინამიურ კომბინაციას. კომპეტენციების გამოუმუშავება აკადემიური პროგრამის მიზანია. სტუდენტის მიერ გამოუმუშავებული შეტყნული კომპეტენციები სხვადასხვა კურსების ფარგლებში ყალიბდება და ფასდება. თუნინგის მეთოდოლოგიის მიხედვით სწავლის შედეგები კომპეტენციის ფორმით უნდა გამოიხატოს. შესაძლოა იმაზე მეტი კომპეტენციის მიღწევა, ვიდრე ეს სწავლის შედეგებითაა განსაზღვრული.

¹⁸ „Education Structures, Learning Outcomes, Workload and the Calculation of ECTS Credits“, in Julia Gonzalez and Robert Wagenaar, eds., *Tuning Educational Structures in Europe. Final Report – Phase One* (Bilbao and Groningen 2003).

ოთხი ნაბიჯი

სტუდენტთა დატვირთვის მართლაც რეალისტური და სანდო გაანგარიშებისათვის აუცილებელია სპეციალური მიდგომის შემუშავება, რისთვისაც რეკომენდირებულია ქვემოთ მოყვანილი ოთხი ნაბიჯი.

1. მოდულების/კურსების შეთავაზება

უნდა გაკეთდეს არჩევანი მოდულების გამოყენების სასარგებლოდ ან საწინააღმდეგოდ. პროგრამაში მოდულების გარეშე თითოეული კურსი ფასდება კრედიტების გარკვეული რაოდენობით და მათი ჯამი აკდემიური წლის განმავლობაში 60 შეადგენს. მოდულების გამოყენების შემთხვევაში კურსს/მოდულს აქვს კრედიტების ფიქსირებული რაოდენობა, მაგალითად, 5 ან მისი ჯერადი კრედიტი. მოდულების გამოყენება უნივერსიტეტში ხელს უწყობს სხვადასხვა პროგრამის სტუდენტების მიერ ერთსა და იმავე მოდულების გამოყენებას.

2. სტუდენტის დატვირთვის განსაზღვრა

მოდულის/კურსის დატვირთვა ემყარება სტუდენტის სასწავლო აქტივობებს, რის მეშვეობითაც სტუდენტმა სწავლის დასახულ შედეგებს უნდა მიაღწიოს. დატვირთვა იზოფერმა დროის ერთეულებში (სამუშაო საათებში); მაგალითად, 5 კრედიტიანი მოდული საშუალო სტუდენტის შემთხვევაში ნიშნავს 125-150 საათიან მუშაობას.

საგანმანათლებლო აქტივობები შემდეგი ასპექტების გათვალისწინებით შეიძლება განისაზღვროს:

- *ინსტრუქციის მეთოდი* (სწალისა და სწავლების ტიპები): ლექცია, სემინარი, კვლევითი სემინარი, საგარეოშოების კურსი, პრაქტიკუმი, ლაბორატორიული სამუშაო, ტუტორიალი, ინდივიდუალური მეცადინეობა, ინტერნშიპი, სავსე სამუშაო, პრაქტიკა, პროექტი და ა.შ.;
- *სასწავლო აქტივობის ტიპები*: ლექციებზე დასწრება, სპეციფიკური დავალებების შესრულება, ტექნიკური და ლაბორატორიული უნარების გამომუშავება, ნაშრომის წერა, ინდივიდუალური სწავლა, სტატიებისა და წიგნების კითხვა, სხვათა სამუშაოს კონსტრუქციული კრიტიკა, შეხვედრების გაძღოლა და ა.შ.;
- *შეფასების ტიპები*: ზეპირი გამოცდა, წერითი გამოცდა, ტესტი, სტატია/ესე, პორტფოლიო, ანგარიში (სავსე სამუშაოს, პრაქტიკის), უწყვეტი შეფასება, (საბოლოო) თეზისი/დისერტაცია და ა.შ.

მასწავლებელმა უნდა შეაფასოს სასწავლო აქტივობის შესრულებისათვის საჭირო დრო, დროში გამოსახული დატვირთვა უნდა შეესაბამებოდეს კრედიტების რაოდენობას. მასწავლებელმა უნდა შეიმუშავონ დროის ეფექტური დაგეგმვისა და გამოყენების სტრატეგია.

- 1) განსაზღვრული დატვირთვის შემოწმება სტუდენტთა შეფასების მიხედვით არსებობს სტუდენტთა დატვირთვის კორექტულობის შემოწმების სხვადასხვა მეთოდი. ყველაზე უფრო გავრცელებულია კითხვარების გამოყენება, რომლებსაც სტუდენტები ან სწავლის პროცესში, ან კურსის დასრულების შემდეგ ავსებენ.
- 2) დატვირთვის მისადაგება და/ან საგანმანათლებლო აქტივობა

მონიტორინგის პროცესში ან კურსის შინაარსის შეცვლამ შესაძლოა გარკვეული ცვლილებები გამოიწვიოს და საჭირო გახდეს დატვირთვისა და/ან სასწავლო აქტივობის მისადაგება ახალი პირობებისადმი. მოდულების გამოყენების შემთხვევაში საჭირო იქნება სასწავლო მასალის მოცულობის და/ან სწავლების, სწავლისა და შეფასების ტიპის შეცვლა, რადგანაც კრედიტების რაოდენობა განსაზღვრულია (მაგალითად, 5 ან მისი ჯერადი). თუ პროგრამაში მოდულები არ გამოიყენება, მაშინ შესაძლოა კურსების მიხედვით თავად კრედიტების რაოდენობა შეიცვალოს, მაგრამ ეს, ცხადია, გავლენას იქონიებს სხვა კურსებზეც, რადგანაც კრედიტების საერთო რაოდენობა აკადემიური პროგრამის ფარგლებში ასევე განსაზღვრულია (მაგალითად, 30 კრედიტი სემესტრში, 60 კრედიტი წელიწადში და ა.შ.). დატვირთვის და/ან საგანმანათლებლო აქტივობის მისადაგება აუცილებელია, თუ მონიტორინგი უზენეს, რომ სტუდენტთა გათვლილი სასწავლო დატვირთვა რეალობას არ შეესაბამება.

პრაქტიკაში თუნინგის მოდელის გამოყენებასთან დაკავშირებული სირთულეების ახსნა

თუნინგის მიდგომა ეფუძნება კორელაციას რამდენიმე გადამწყვეტ ელემენტს შორის:

- აკადემიური ხარისხის პროფილი, რომელიც მიუთითებს მოდულის ადგილზე პროგრამის ფარგლებში, ისევე როგორც მოდულით გათვალისწინებული კომპეტენციებზე;
- სამიზნე ჯგუფი, მოდულის დონე და ნებისმიერი წინაპირობა;
- მოდულის სწავლის შედეგები;
- საგანმანათლებლო აქტივობები, რომლებიც საუკეთესოდ შეესაბამება მისაღწევ სწავლის შედეგებს;
- შეფასების ფორმები, რომლებიც საუკეთესოდ შეესაბამება სწავლის შედეგებს;
- სტუდენტთა დატვირთვაზე დაფუძნებული საშუალო დრო (საათებში), რომელიც აუცილებელია სწავლის შედეგების მიღწევისათვის საჭირო საგანმანათლებლო აქტივობების შესრულებისათვის.

თუნინგი გთავაზობთ *ორ ფორმას*, რომელიც დაგეხმარებათ სტუდენტთა დატვირთვის შეფასებასა და მისადაგებაში. პირველი ფორმა შემუშავებულია მასწავლებლისათვის და ემსახურება საგანმანათლებლო მოდულის დაგეგმვასა და სტუდენტთა დატვირთვის განსაზღვრას. მეორე განკუთვნილია სტუდენტებისათვის და მოიცავს მოდულზე დახარჯულ რეალურ დროს, რითაც დატვირთვის კორექტულობის შემოწმების საშუალებას იძლევა. სტუდენტებს ურიგდებათ მასწავლებლის მიერ შეესებული ფორმა, რომელშიც მხოლოდ დატვირთვის გრაფაა ცარიელი. ამ ფორმების გამოყენებით მასწავლებლები და სტუდენტები უკეთ აცნობიერებენ სწავლის შედეგებს, მათ დამოკიდებულებას კომპეტენციებთან და დატვირთვასთან.

ორივე ფორმის ნიმუში თან ერთვის ტექსტს მაგალითებთან ერთად, რომლებიც გვიჩვენებენ, თუ როგორ შეიძლება მათი გამოყენება სხვადასხვა დარგობრივ სფეროში.

პირველი მაგალითი ეხება ზოგად კომპეტენციებს, რომლებსაც კურსდამთავრებულებთან, დამსაქმებლებთან და აკადემიურ პერსონალთან კონსულტაციების შედეგად ნაკლები მნიშვნელობა მიენიჭა სწავლის პროცესში. უფრო მეტიც, შეირჩა საგანმანათლებლო აქტივობების კომპინაცია, რომელიც სწავლების, სწავლისა და შეფასების სხვადასხვა მიდგომას ფარავს. ეს მხოლოდ იმის საილუსტრაციოდ, თუ როგორ შეიძლება ამ მიდგომების გამოყენება. ტიპური კურსი შეიძლება უფრო მარტივი დასაგეგმ იყოს. და ბოლოს, უნდა აღინიშნოს, რომ მაგალითი იმისთვის არაა მოტანილი, რომ პირდაპირ იქნეს გადატანილი კრედიტების რაოდენობა კურსების მიხედვით, ან კურსების დასახელება და ა.შ. ჰიპოთეტური ნიმუში მხოლოდ დისკუსიისათვის საჭირო მეთოდია და

პრაქტიკაზე უჩვენებს, თუ როგორ არის ურთიერთდაკავშირებული სწავლის შედეგები, საგანმანათლებლო აქტივობები, დონეები, კრედიტები და სტუდენტთა დატვირთვა.

ჰიპოთეტურ მაგალითს თან ერთვის პრაქტიკული მაგალითები სხვადასხვა დისციპლინიდან. მათი ამოცანაა დაეხმაროს აკადემიურ პერსონალს კურსებისათვის კრედიტების სწორი რაოდენობის განსაზღვრაში.

მომზადებულია ხულია გონზალესისა და რობერ ვაგენარის მიერ

მოდულის დაგეგმვის ფორმა
(უნდა შეივსოს მასწავლებლის მიერ)

საგანმანათლებლო პროგრამა:
მოდულის/კურსის დასახელება:

კურსის ტიპი (მაგალითად, ძირითადი, დამატებითი, არჩევითი):

მოდულის/კურსის დონე (მაგალითად, BA, MA, PhD):

წინაპირობები:

ECTS-ის კრედიტების რაოდენობა:

განსავითარებული კომპეტენციები:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

სწავლის შედეგები	საგანმანათლებლო საქმიანობა	სტუდენტის სავარაუდო სამუშაო დრო საათებში	შეფასება

მოდულის დატვირთვის შემოწმების ფორმა
(უნდა შეივსოს სტუდენტის მიერ)

საგანმანათლებლო პროგრამა:

მოდულის/კურსის დასახელება:

კურსის ტიპი (მაგალითად, ძირითადი, დამატებითი, არჩევითი)

მოდულის/კურსის დონე (მაგალითად, BA, MA, PhD):

წინაპირობები:

ECTS-ის კრედიტების რაოდენობა:

განსავითარებული კომპეტენციები:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

სწავლის შედეგები	საგანმანათლებლო საქმიანობა	სტუდენტის სავარაუდო სამუშაო დრო საათებში	შეფასება

მოდულის დატვირთვის შემოწმების ფორმა
(უნდა შეივსოს მასწავლებლის მიერ)

საგანმანათლებლო პროგრამა:

მოდულის/კურსის დასახელება: ინტერკულტურული კომუნიკაცია
მულტიკულტურულ საზოგადოებებში

კურსის ტიპი (მაგალითად, ძირითადი, დამატებითი, არჩევითი): არჩევითი
კურსი

მოდულის/კურსის დონე (მაგალითად, BA, MA, PhD): ბაკალავრიატი

წინაპირობები:

ECTS-ის კრედიტების რაოდენობა: 5 (სტუდენტის სამუშაო დრო: 125 საათი)

განსავითარებელი კომპეტენციები:

1. მრავალფეროვნებისა და მულტიკულტურულობის გაგნობიერება (უკავშირდება X, Y, Z მოდულებს)
2. მულტიკულტურულ კონტექსტში მუშაობის უნარი (უკავშირდება A, Z, J მოდულებს)
3. ჯგუფური მუშაობა (უკავშირდება ... მოდულებს)
4. ზეპირი და წერილი კომუნიკაცია (უკავშირდება ... მოდულებს)
5. ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენების უნარი (უკავშირდება ... მოდულებს)
6. სხვა ქვეყნების კულტურისა და ტრადიციების გაგება/გაცნობიერება (უკავშირდება ... მოდულებს)
7. კულტურული სისტემების სტრუქტურის გაგნობიერების უნარი (უკავშირდება ... მოდულებს)
8. მიმდინარე მნიშვნელოვან საკითხებზე დამოუკიდებელი აზრის ქონა

სწავლის შედეგები	საგანმანათლებლო საქმიანობა	სტუდენტის საერთაშორისო სამუშაო დრო საათებში	შეფასება
კულტურის შესწავლისადმი სხვადასხვა მიდგომის ცოდნა და მათი გავლენის გაცნობიერება.	კითხვარი	1/2 საათი	მონაწილეობა კლასში * (40%)
	ლექცია 1: კულტურის შესწავლის მიდგომები	1 საათი	
	ჯგუფური მუშაობა კულტურის დეფინიციებზე	1 საათი	
	დისკუსია კლასში	1 საათი	
	კითხვა	5 საათი	
	სემინარი წაკითხულ მასალაზე	1/2 საათი	
	ლექცია 2: აღქმა და კულტურა	1 საათი	
	სალექციო მასალის კითხვა	3 საათი	
	სემინარი წაკითხულ მასალაზე	1/2 საათი	
	ლექცია 3: კულტურული იდენტობა, ჯგუფი, ინდივიდუალური და საზოგადოება	1 საათი	
სტუდენტის მიერ საკუთარი მენტალური წარმოდგენის განვითარება; კულტურის სხვადასხვა შრის გათვალისწინებით ტოლერანტობისა და კულტურული სიმბოლოების სხვადასხვა ხარისხის შესახებ მიმდინარე დებატების გათვალისწინებით	სალექციო მასალის კითხვა	5 საათი	ზეპირი პრეზენტაცია (ყველა ჯგუფი) (12%)
	სემინარი წაკითხულ მასალაზე	1/2 საათი	
	ლექცია 4: სიმბოლოები, გმირები და ღირებულებები	1 საათი	
	I ჯგუფური მუშაობის წერა და პრეზენტაცია: კულტურული სიმბოლოები თანამედროვე პრესაში (რელევანტური სტატიების მოძიება ინტერნეტში, ინდივიდუალური დისკუსიის შემუშავება, კითხვა და ანალიზი)	15 საათი	
		3 საათი თითო	

სწავლის შედეგები	საგანმანათლებლო საქმიანობა	სტუდენტის სავარაუდო სამუშაო დრო საათებში	შეფასება
კულტურულ სხვაობათა სხვადასხვა განზომილების გაცნობიერება და იდენტიფიცირება უნარი სივრცესთან, დროსთან, იერარქიასთან და ა.შ. მიმართებაში	ჯგუფური მუშაობა 8 მოკლე სიტუაციურ ანალიზზე (case study) კულტურული განზომილების თეორიული პერსპექტივის პრეზენტაცია შერჩეული ტექსტების კითხვა	1 და 1/2x8 = 12 საათი 12 საათი 1 საათი	ერთი წერილობითი სიტუაციური ანალიზი (10%)
ა) აკულტურის ზადების	ლექცია 5: ზენიტის მოდელი ლექცია 6: აკულტურის ზადების პროცესი	1 საათი	პირად გამოცდილებზე დაფუძნებული
ბ) ეთნოცენტრიზმიდან ეთნორელატივიზმზე გადსვლის	კითხვა ლექციაზე წარდგენილი თემების ინდივიდუალური გააზრება/რეფლექსია	4 საათი 1 საათი	ლი
პროცესების გაცნობიერება		3 საათი	წერილობითი ანგარიში (8%)
ინტერკულტურული კომუნიკაციის პრობლემებისა და გზების გაცნობიერება	საპანელო პრეზენტაციები სხვადასხვა კულტურის შესახებ. დებატები, რეფლექსია ლექცია 7: ინტერკულტურული კომუნიკაცია. საკვანძო საკითხები კითხვა	3 საათი 1 საათი 3 საათი	• თვითშეფასება (8%)
მოსმენისა და სათანადო კულტურულ კონტექსტში კითხვებზე პასუხის გაცემის უნარის	ლექციაზე წარდგენილი თემების ინდივიდუალური გააზრება/რეფლექსია ფილმი "არავის მიწა" დისკუსია ფილმის შესახებ ლექცია 8: ალქმის როლი ინტერკულტურული კომუნიკაციაში კითხვა დებატები: საში მთავარი ასპექტი წაკითხული მასალიდან	1 საათი 2 საათი 1 საათი 1 საათი 2 საათი 2 საათი	

სწავლის შედეგები	საგანმანათლებლო საქმიანობა	სტუდენტის სავარაუდო სამუშაო დრო საათებში	შეფასება
გამომუშავება	ვიზიტი არასამთავრობო ორგანიზაციაში, რომელიც სხვა კულტურის წარმომადგენლებთან მუშაობს	3 საათი	
მრავალფეროვნების პატივისცემისა და დაფასების უნარის განვითარება	ლექცია 9: მრავალფეროვნების ღირებულება. მიგრაცია: მრავალფეროვნება ჩვენს კართან კითხვა სემინარი წაკითხულ მასალაზე ლექცია 10: მრავალფეროვნების მართვა	1 საათი 5 საათი 1 საათი	ზეპირი პრეზენტაცია (ყველა ჯგუფი) (12%)
დებატების გაცნობიერება თემაზე: საზოგადოებისა და პოლიტიკის მოდელები სხვადასხვა კულტურისა და მიგრანტებისათვის	ლექცია 11: მულტიკულტურულობის სახეები და რეალობა II ჯგუფური მუშაობის წერა და პრეზენტაცია: კულტურული კავშირისაკენ. გადაწყვეტილებები, კანონები და პოლიტიკა მულტიკულტურულ სახელმწიფოში (რელევანტური ინფორმაციის მოძიება, კითხვა და ანალიზი)	1 საათი 15 საათი 3 საათი	
ინტერკულტურული კომუნიკაციის სფეროსი სხვადასხვა კვლევითი მიდგომის ცოდნა და გაცნობიერება	ლექცია 12: მთავარი კვლევითი მიდგომები ჯგუფური მუშაობა სხვადასხვა კვლევით საკითხზე სასწავლო ანგარიშის მომზადება	1 საათი 1 საათი 3 საათი	სასწავლო ანგარიში (10%)
		1 საათი	
სულ		125 საათი	100%

- მონაწილეობა კლასში გულისხმობს დასწრებას, წასაკითხი მასალის მომზადებას და დისკუსიასი მონაწილეობას.

პრობლემებისა და გზების გაცნობიერება	ლექცია 7: ინტერკულტურული კომუნიკაცია. საკვანძო საკითხები		
მოსმენისა და სათანადო კულტურულ კონტექსტში კითხვებზე პასუხის გაცემის უნარი გამოუმუშავდება	კითხვა ლექციაზე წარდგენილი თემების ინდივიდუალური გააზრება/რეფლექსია ფილმი "არავის მიწა" დისკუსია ფილმის შესახებ		
მრავალფეროვნების პატივისცემისა და დაფასების უნარის განვითარება	ლექცია 8: აღმზის როლი ინტერკულტურულ კომუნიკაციაში კითხვა დებატები: სამი მთავარი ასპექტი წაკითხული მასალიდან ვიზიტი არასამთავრობო ორგანიზაციაში, რომელიც სხვა კულტურის წარმომადგენლებთან მუშაობს		
მიგრაციის პრობლემებისა და შესაძლო სამომავლო გადაწყვეტილებების გაცნობიერება	ლექცია 9: მრავალფეროვნების ღირებულება. მიგრაცია: მრავალ- ფეროვნება ჩვენს კართან კითხვა სემინარი წაკითხულ მასალაზე	ზეპირი პრეზენტა- ცია (ყველა ჯგუფი) (12%)	
დებატების გაცნობიერება თემაზე: საზოგადოებისა და პოლიტიკის მოდელები სხვადასხვა კულტურებისა და მიგრანტებისათვის	ლექცია 10: მრავალფეროვნების მართვა ლექცია 11: მულტიკულტურულობის სახეები და რეალობა II ჯგუფური მუშაობის წერა და პრეზენტაცია: კულტურული კავშირისაკენ. გადაწყვეტილე- ბები, კანონები და პოლიტიკა მულტიკულტურულ სახელმწიფოში (რელევანტური ინფორმაციის მოძიება, კიტხვა და ანალიზი)		
ინტერკულტურული კომუნიკაციის სფეროში სხვადასხვა კვლევითი მიდგომის ცოდნა და გაცნობიერება	ლექცია 12: მთავარი კვლევითი მიდგომები ჯგუფური მუშაობა სხვადასხვა კვლევით საკითხზე სასწავლო ანგარიშის მომზადება	სასწავლო ანგარიში (10%)	
სულ	-	-	100%

* მონაწილეობა კლასში გულისხმობს დასწრებას, წასაკითხი მასალის
მომზადებას და დისკუსიაში მონაწილეობას.

მოდულის დაგეგმვის ფორმა
(უნდა შეივსოს მასწავლებლის მიერ)

საგანმანათლებლო პროგრამა: ქიმიის ბაკალავრი (BSc Chemistry)

მოდულის/კურსის დასახელება: ორგანული ქიმიის ლაბორატორია
(წარმოადგენს OC-3 მოდულის ნაწილს)

კურსის ტიპი (მაგალითად, ძირითადი, დამატებითი, არჩევითი):
ძირითადი (მეორე კურსის ბაკალავრებისათვის)

მოდულის/კურსის დონე (მაგალითად, BA, MA, PhD): ბაკალავრიატი

წინაპირობები: არაორგანული ქიმია (ჩაბარებული), ტოქსიკოლოგია
(მოსმენილი)

ECTS-ის კრედიტების რაოდენობა: 7,5 (დატვირთვა 186 საათი, 1 კრედიტი =
25 საათს) კრედიტები სტუდენტს ენიჭება არა ცალკე, არამედ როგორც
თეორიული/პრაქტიკული მოდულის ნაწილი.

განსავითარებელი კომპეტენციები:

1. პრაქტიკაში ცოდნის გამოყენების უნარი;
2. დაგეგმვა და დროის მენეჯმენტი;
3. დამოუკიდებლად მუშაობის უნარი;
4. ხარისხის გააზრება;
5. ქიმიურ მასალებთან უსაფრთხო მუშაობის უნარი, მათი ქიმიური და
ფიზიკური თვისებების გათვალისწინება, სპეციფიკური
დამაზიანებელი ფაქტორების ჩათვლით;
6. ქიმიური მასალების გამოყენებასთან და ლაბორატორიულ
სამუშაოებთან დაკავშირებული რისკის გააზრება და შეფასება.

სწავლის შედეგები	საგანმანათლებლო საქმიანობა	სტუდენტის სავარაუდო სამუშაო დრო საათებში	შეფასება
უსაფრთხოების პროცედურები, ლაბორატორიული შხამები, გადაუდებელი დახმარების პროცედურები	ლექცია: უსაფრთხოების წესების შესახებ + დემონსტრაცია	1	არ არის
პრაქტიკული ექსპერიმენტის დაგეგმვისა და დიზაინის კომპეტენცია	ექსპერიმენტის გაცნობიერება. მომზადება ექსპერიმენტის ჩატარებისათვის	30	დისკუსია ასისტენტთან
ექსპერიმენტული პროცედურის ანგარიშის შექმნა ისე, რომ ის სხვების მიერ უსაფრთხოდ იქნეს გამოყენებული	ანგარიშის წერა	15	ანგარიშის შეფასება ასისტენტის მიერ
ლაბორატორიული აპარატურის სწორი გამოყენება. სეპარაცია, იზოლაცია, გაწმენდა.	ექსპერიმენტი 1: ბუნებრივი პროდუქტების იზოლირება,	8	წერითი ანგარიში. პროდუქტის ხარისხი
რეაქტიულობა და სელექტიურობა. ნარეგების მახასიათებლები. ლაბორატორიული აპარატურის სწორი გამოყენება.	ექსპერიმენტი 2: თავისუფალი რადიკალების ჩანაცვლება ნახშირწყალმადით	8	წერითი ანგარიში. პროდუქტის ხარისხი
რეაქტიულობა და სელექტიურობა. სუბსტანციების მახასიათებლები. ლაბორატორიული აპარატურის სწორი გამოყენება.	ექსპერიმენტი 3: ნუკლეოფილური ალიფატური ჩანაცვლება	8	წერითი ანგარიში. პროდუქტის ხარისხი
რეაქტიულობა და სელექტიურობა. ნარეგების მახასიათებლები. ლაბორატორიული აპარატურის სწორი გამოყენება.	ექსპერიმენტი 4: ელიმინაცია მრავლობითი CC კავშირების შექმნისათვის	8	წერითი ანგარიში. პროდუქტის ხარისხი
რეაქტიულობა და სელექტიურობა.	ექსპერიმენტი 5: მრავლობითი	8	წერითი ანგარიში. პროდუქტის

სუბსტანციების მახასიათებლები. ლაბორატორიული აპარატურის სწორი გამოყენება.	კავშირებისადმი ელექტროფილური დამატება		ხარისხი
რეაქტიულობა და სელექტიურობა. სუბსტანციების მახასიათებლები. ლაბორატორიული აპარატურის სწორი გამოყენება.	ექსპერიმენტი 6: ელექტროფილური არომატული ჩანაცვლება 1 (ჰეტეროჩანაცვლება)	8	წერითი ანგარიში. პროდუქტის ხარისხი
რეაქტიულობა და სელექტიურობა. სუბსტანციების მახასიათებლები. ლაბორატორიული აპარატურის სწორი გამოყენება.	ექსპერიმენტი 7: ნახშირბადული ჯგუფების ფორმირება დაფანგვის გზით	8	წერითი ანგარიში. პროდუქტის ხარისხი
რეაქტიულობა და სელექტიურობა. სუბსტანციების მახასიათებლები. ლაბორატორიული აპარატურის სწორი გამოყენება.	ექსპერიმენტი 8: ნახშირბადული კომპონენტების რედუქცია	8	წერითი ანგარიში. პროდუქტის ხარისხი
რეაქტიულობა და სელექტიურობა. სუბსტანციების მახასიათებლები. ლაბორატორიული აპარატურის სწორი გამოყენება.	ექსპერიმენტი 9: ჰეტერონუკლეოფილების დამატება ალდეჰიდებსა და კეტონებისათვის	8	წერითი ანგარიში. პროდუქტის ხარისხი
რეაქტიულობა და სელექტიურობა. სუბსტანციების მახასიათებლები. ლაბორატორიული აპარატურის სწორი გამოყენება.	ექსპერიმენტი 10: ნახშირბადური ნუკლეოფილების დამატება ნახშირბადური ჯგუფებისადმი	8	წერითი ანგარიში. პროდუქტის ხარისხი
რეაქტიულობა და სელექტიურობა. სუბსტანციების მახასიათებლები. ლაბორატორიული აპარატურის სწორი გამოყენება.	ექსპერიმენტი 11: ელექტროფილური არომატული ჩანაცვლება 2 (CC კავშირების ფორმირება)	8	წერითი ანგარიში. პროდუქტის ხარისხი
რეაქტიულობა და სელექტიურობა. სუბსტანციების მახასიათებლები.	ექსპერიმენტი 12: ორგანომეტალური კომპონენტები	8	წერითი ანგარიში. პროდუქტის ხარისხი

ლაბორატორიული აპარატურის სწორი გამოყენება.			
რეაქტიულობა და სელექტიურობა. სუბსტანციების მახასიათებლები. ლაბორატორიული აპარატურის სწორი გამოყენება.	ექსპერიმენტი 13: ენოლატების ქიმია და ალდოლის რეაქციები, კონიუგირებული დამატება	8	წერითი ანგარიში. პროდუქტის ხარისხი
რეაქტიულობა და სელექტიურობა. სუბსტანციების მახასიათებლები. ლაბორატორიული აპარატურის სწორი გამოყენება.	ექსპერიმენტი 14: ჰეტერომრავლობითი კავშირების სისტემები (ნიტრო და დიაზოკომპონენტები და ა.შ.)	8	წერითი ანგარიში. პროდუქტის ხარისხი
რეაქტიულობა და სელექტიურობა. სუბსტანციების მახასიათებლები. ლაბორატორიული აპარატურის სწორი გამოყენება.	ექსპერიმენტი 15: პოლიფუნქციური კომპონენტებისა და ჰეტეროციკლების მომზადება და მოდიფიკაცია	8	წერითი ანგარიში. პროდუქტის ხარისხი
დარგობრივი მასალის ზოგადი მიმოხილვა.	გავლილი მასალის გაგებება, გამოცდა	20	ზეპირი გამოცდა

მოდულის დაგეგმვის ფორმა (უნდა შეივსოს მასწავლებლის მიერ)

საგანმანათლებლო პროგრამა: დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა ბაკალავრი (Honours Degree)

მოდულის/კურსის დასახელება: გეოლოგიის სავსე კარტოგრამა და ზედაპირების დეპოზიტი

კურსის ტიპი (მაგალითად, ძირითადი, დამატებითი, არჩევითი): ძირითადი

მოდულის/კურსის დონე (მაგალითად, BA, MA, PhD): ბაკალავრიატი

წინაპირობები: GE200 (გეოლოგიის მეორე წელი)

ECTS-ის კრედიტების რაოდენობა: 10 (222-240 საათი, 1 კრედიტი=22-24 საათი)

განსავითარებელი ზოგადი კომპეტენციები¹⁹:

1. ანალიზისა და სინთეზის უნარი;
2. ორგანიზაციისა და დაგეგმვის უნარი;
3. ჯგუფური მუშაობა;
4. პრაქტიკაში ცოდნის გამოყენების უნარი;
5. ახალ სიტუაციებთან შეგუების უნარი;

განსავითარებელი დარგობრივი კომპეტენციები:

6. სავსე მონაცემების აკურატული რეგისტრაციის უნარი სხვადასხვა ტექნიკის გამოყენებით;
7. სავსე ოქმების მომადება და შენახვა;
8. შესაბამისი საინფორმაციო ტექნოლოგიებისა და მანუალური ტექნიკის გამოყენებით რუკებისა და ანგარიშების მომზადება;
9. ველზე ნიმუშების შეგროვებისა და ლაბორატორიული ანალიზის ტექნიკა;
10. გაშიშვლებული ქანების გადატანა ოთხგანზომილებიან მოდელში და რეგიონის გეოლოგიური ევოლუციის აღწერა;
11. რუკების, სექციებისა და დიაგრამების მომზადება ამ ოთხგანზომილებიანი ანალიზის საილუსტრაციოდ;

¹⁹ სავსე მეცადინეობა, როდესაც სტუდენტები მცირე ჯგუფებში ან ინდივიდუალურად მუშაობენ, ბევრიროვნად ზოგადი, ასევე დარგობრივი კომპეტენციის გამოუმუშავებას უწყობს ხელს. ეს პოლისტური მიდგომა და სტუდენტს საშუალებას აძლევს მიღებული თეორიული ცოდნა გამოიყენოს რეალური პრობლემების გადაჭრისათვის. აქ მოყვანილი მაგალითი გეოლოგიურ კარტოგრამას ეხება. იგივე კომპეტენციების გამოუმუშავება შესაძლებელი იქნებოდა სხვა სავსე კურსების ფარგლებში, როგორცაა გარემოს თუ ჰიდროგეოლოგიური კარტოგრამა. ან, მოკლე ოკეანოგრაფიული კრუზი.

სწავლის შედეგები	საგანმანათლებლო საქმიანობა	სტუდენტის საეარაუღო სამუშაო დრო საათებში	შეფასება
უსაფრთხოება საველე პირობებში: ველზე უსაფრთხო სამუშაოს დაგეგმვისა და განხორციელების უნარი	ორსაათიანი ლექცია და ორდღიანი საველე სავარჯიშო არჩევითი CPR და პირველი დახმარების კურსებით	22-40	უწყვეტი: უსაფრთხოების საკითხებში კვალიფიკირებული ინსტრუქტორების მიერ. ფორმალური ნიშანი არ იწერება, მაგრამ ყველას, ვისაც ჩაეთვლება, ეძლევა სერტიფიკატი.
საველე კურსი: ველზე მასალის მოგროვების, ანალიზისა და არქივირების უნარი	შვიდდღიანი საველე სამუშაო ზედაშედეგულობის ქვეშ. პირველი ორი დღე ლექტორების უშუალო ზედაშედეგულობით ჯგუფური მუშაობა – ლექტორები განსაზღვრავენ შესასრულებელ ამოცანებს. ოთხი დღე ნახევრად დამოუკიდებელი მუშაობა მცირე ჯგუფებში (2-4 პირი) და ერთი დღე – ვიზიტი კარიერში	100; 8-10 საათი ყოველდღიურად ველზე და 3 საათი ყოველ საღამოს "კარტირებისათვის ს" (იმ დღეს მოპოვებული მასალის ანალიზი, კონსოლიდაცია და გრაფიკული გამოსახვა). მოგზაურობის დრო: სახლი- ველი – 2 დღე	უწყვეტი შეფასება = საერთო შეფასების 50%
ველზე მოპოვებული მასალის შესახებ ანგარიშის მომზადება. მასალის ინტეგრაციისა და შეჯამების უნარი. გეოლოგიური რუკების მომზადებისა და გაცნობიერების უნარი.	ლაბორატორიული მუშაობა მცირე ჯგუფებში (2-4 პირი): შეგროვილი მასალის აღწერა, რუკების, გეგმების, დიაგრამებისა და სექციების მომზადება; სტრატეგრაფიის ანგარიშის მომზადება; სტრუქტურა; ზედაპირული დეპოზიტები; შესწავლილი უბნის ეკონომიკური პოტენციალი და გარემოსდაცვითი ასპექტები	80	დათქმულ დროში პროექტის წარდგენა. პროექტი ფასდება ნიშნით = საერთო შეფასების 50%
განმეორებითი საველე გასვლა	ორდღიანი განმეორებითი საველე გასვლა დამოუკიდებელი საველე პროექტის დაწყებისათვის	20	

მოდულის დაგეგმვის ფორმა
(უნდა შეიცოსო მასწავლებლის მიერ)

საგანმანათლებლო პროგრამა: ევროპული კვლევები ბიზნესსა და ეკონომიკაში

მოდულის/კურსის დასახელება: ევროკავშირის სასოფლო-სამეურნეო,
გარემოსდაცვითი და რეგიონული პოლიტიკა

კურსის ტიპი (მაგალითად, ძირითადი, დამატებითი, არჩევითი): სავალდებულო

მოდულის/კურსის დონე (მაგალითად, BA, MA, PhD): მაგისტრატურა

წინაპირობები: პირველი საფეხურის პროგრამის დასრულება

ECTS-ის კრედიტების რაოდენობა: 6 (დატვირთვა 180 საათი, 1 კრედიტი=30
საათი)

განსავითარებული კომპეტენციები:

1. ევროპული ინტეგრაციის პროცესთან დაკავშირებული იდეებისა და კონცეფციების ცოდნა;
2. ევროკავშირის ინსტიტუციებისა და გადაწყვეტილებების მიღების პოლიტიკის ცოდნა;
3. სხვადასხვა დისციპლინური მეთოდოლოგიის ინტეგრაციის უნარი;
4. ევროპული მოვლენების, განვითარებისა და პოლიტიკის ინტერპრეტაციის უნარი ეროვნულ, რეგიონალ და ადგილობრივ კონტექსტში;
5. მშობლიურ და საერთაშორისო ენაზე კომუნიკაციის უნარი სათანადო ტერმინოლოგიის გამოყენებით;
6. დამოუკიდებლად მუშაობის უნარი;
7. ევროკავშირის პოლიტიკის კრიტიკული ინტერპრეტაციის უნარი.

სწავლის შედეგები	საგანმანათლებლო საქმიანობა	სტუდენტის სავარაუდო სამუშაო დრო საათებში	შეფასება
სასოფლო-სამეურ- ნეო პოლიტიკის პრინციპების გაცნო- ბიერება, მისი კავში- რი ევროპისა და მსოფლიოს ეკონომი- კურ პოლიტიკასთან და სასოფლო-სამეურ- ნეო პოლიტიკის განვითარებასთან	ლექცია 1 სასოფლო-სამეურნეო პოლიტიკა, კავშირი ეკონომიკურ პოლიტი- კასთან და ევროპისა და მსოფლიოში სასოფლო- სამეურნეო პოლიტიკის განვითარება ლექცია 2 სასოფლო-სამეურნეო პოლიტიკის კონცეფცია ევროპისა და მსოფლიოში სემინარი	2 2 2	ლექცია 1-5: მონაწილეობა კლასში* (საერთო შეფასების 10%) ჯგუფური სამუშაოს ზეპირი პრეზენტაცია (10%)
სტუდენტებისათვის ევროკავშირის საერთო სასოფლო- სამეურნეო პოლიტიკის, მთავარი მახასიათებლების, დაფინანსების ფორმებისა და წყაროების გაცნობა	ლექცია 3 ევროკავშირის საერთო სასოფლო-სამეურნეო პოლიტიკა, ტენდენციები, მთავარი მახასიათებლები, დაფინანსების ფორმები და წყაროები ინდივიდუალური მეცადინეობა ჯგუფური მუშაობა ჯგუფური სამუშაოს წერა და პრეზენტაცია	4 8 2 6	
სასოფლო- სამეურნეო პოლიტიკის ინსტრუმენტების ანალიზი	ლექცია 4 სასოფლო-სამეურნეო პოლიტიკის ინსტრუმენტების ანალიზი სემინარი	4 4	
სოფლის მეურნეობის პროდუქციისა და ექსტრაპროდუქციის ფუნქციის ცოდნა და გაცნობიერება	ლექცია 5 სოფლის მეურნეობის მყარი განვითარება, სოფლის მეურნეობის პროდუქციისა და ექსტრაპროდუქციის ფუნქცია კითხვა	1 1	
გარემოსდაცვითი პრობლემების ცოდნა და გაცნობიერება	ლექცია 6 გარემოსდაცვითი პრობ- ლემები სემინარი	1 1	ლექცია 6-10: მონაწილეობა კლასში* ჯგუფური სამუშაოს ზეპირი პრეზენტაცია (10%)
გარემოს შეფასების სხვადასხვა მიდგომის ცოდნა	ლექცია 7 გარემოს შეფასება სემინარი	2 2	

დაბინძურების ეკონომიკური ანალიზის შესაძლებლობების ცოდნა	ლექცია 8 დაბინძურების ეკონომიკური ანალიზის შესაძლებლობები სემინარი	2 2	
ზუნდები რესურსების აღწარ- მოებისა და მათი ეკონომიკური გამო- ყენების შესახებ ცოდნა	ლექცია 9 ზუნდები რესურსების აღწარმოება სემინარი	2 2	
ევროკავშირის გარემოსდაცვითი პოლიტიკის პრინციპების ცოდნა და გაცნობიერება	ლექცია 10 ევროკავშირის გარემოსდაცვითი პოლიტიკის პრინციპები სემინარი ჯგუფური მუშაობა ინდივიდუალური მეცადინეობა ჯგუფური სამუშაოს წერა და პრეზენტაცია	2 2 4 6 6	
ევროკავშირის რეგიონული პოლიტიკის ცოდნა	ლექცია 11 ევროკავშირის რეგიონული პოლიტიკა ჯგუფური მუშაობა სიტუაციური ანალიზი (case study) პროექტი ინდივიდუალური პროექტების პრეზენტაცია	6 2 2 10 6	ლექცია 11-12: მონაწილეობა კლასში* პროექტის ზეპირი პრეზენტაცია (20%)
სოციალურად და გარემოს დაცვის მხრივ მყარი რეგიონული განვითარების ცოდნა	ლექცია 12 სოციალურად და გარემოს დაცვის მხრივ მყარი რეგიონული განვითარება სემინარი	1 1	
დრგობრივი მასალის ზოგადი მიმოხილვა	ინდივიდუალური მეცადინეობა კომპინირებული გამოცდა	80 2	კომპინირებული – ზეპირი და წერითი – გამოცდა (50%)

* გულისხმობს დასწრებას და დისკუსიაში მონაწილეობას.

საგანმანათლებლო პროგრამა: მათემატიკა

მოდულის/კურსის დასახელება: დიფერენცირება და ინტეგრაცია

სამიზნე ჯგუფი: მათემატიკისა და ფიზიკის პირველი საფეხურის სტუდენტები

მოდულის/კურსის დონე (მაგალითად, BA, MA, PhD): ბაკალავრიატის I დონე

ECTS-ის კრედიტების რაოდენობა: 10 (დატვირთვა 300 საათი, 1 კრედიტი=30 საათი)

განსავითარებული კომპეტენციები:

1. სერიების, დიფერენცირებისა და ინტეგრაციის ძირითადი ტექნიკის ღრმა ცოდნა;
2. ამ ტექნიკის პრინციპების გაგნობიერება;
3. ლოგიკური და დედუქტიური არგუმენტების ცოდნა და აგნობიერება;
4. ფორმალური არგუმენტებისა და მითითებების/შენიშვნების გამოყენების უნარი მათემატიკურ მტკიცებულებებში;
5. დაშვებების ლოკალიზაციის უნარი თეორემების დამტკიცებისათვის;
6. მცირე პრობლემების სრული მტკიცებულებების პოვნის უნარი;
7. ანალიტიკური მეთოდების გამოყენების უნარი პრობლემების გადაჭრისათვის.

სწავლის შედეგები	საგანმანათლებლო საქმიანობა	სტუდენტის სავარაუდო სამუშაო დრო საათებში
I კვირა		
ლოგიკის ძირითადი კონცეფციების გაგება, რომლებიც მათემატიკურ მსჯელობას უდევს საფუძვლად. ჭეშმარიტების ცხილის კალკულაცია. ვერბალური გამოთქმების თარგმანა ლოგიკური ტერმინების ენაზე	ლექცია პირველი ლოგიკური ოპერატორები, ლოგიკური ეკვივალენტობა და ლოგიკური კონსეკვენცია.	1.5
	პირველი ლექციის სწავლა	4
ინდუქციის პრინციპის გამოყენება პასკალის სამკუთხედსა და ბინომურ კოეფიციენტებთან.	ლექცია მე-2 N, Z, O, R-ს მოკლე აქსიომატური შესწავლა. ინდუქციის პრინციპი.	1.5
უტოლობების მანიპულირების უნარი. Q-სა და R-ს შორის განსხვავების ცოდნა.	ლექცია მე-3 (პრობლემური კლასი) აბსოლუტური სიდიდე. უტოლობები. R-ის ზედა და ქვედა ზღვარი. არქიმედეს აქსიომა. Q-ს კონტინუიტატი R-ში.	1.5
	მე-2 და მე-3 ლექციის სწავლა	4
II კვირა		
ეფსილონ-N ნიშანი, ზღვრისა და ზღვრულ წერილებს შორის განსხვავების ცოდნა. ზღვრის თეორემის გამოყენების უნარი.	ლექცია მე-4 სეკვენციების კონვერგენცია. ზღვრული წერტილები. ბოლცანო-ვაიერშტრასის თეორემა. ზღვრის თეორემების ალგებრა. ზედა და ქვედა ზღვარი.	1.5
	მე-4 ლექციის სწავლა	4
სეკვენციასა და მწკრივს შორის ამოვიდებულების ცოდნა. ელემენტარული მწკრივების გამოთვლის უნარი.	ლექცია მე-5 კოშის განაწილება. მწკრივების დეფინიცია. მაგალითები.	1.5
	მე-5 ლექციის სწავლა	4

	პრობლემური კლასი პირველი	1.5
	დრო საშინაო დავალებისათვის	10
III კვირა		
კონვერგენციის სხვადასხვა ტესტის გამოყენების უნარი. კომის პროდუქტის პრაქტიკული კალკულაცია.	ლექცია მე-6 პირობითი და აბსოლუტური კონვერგენცია, მწკრივების კონვერგენციის ტესტი, კომის პროდუქტი.	1.5
	მე-6 ლექციის სწავლა	4
ფუნქციის ზღვრის ε - δ ცოდნა.	ლექცია მე-7 ფუნქციები და გრაფიკები. ფუნქციების ოპერაციები.	1.5
	მე-7 ლექციის სწავლა	4
	პრობლემური კლასი მე-2	
	დრო საშინაო დავალებისათვის	
IV კვირა		
ფუნქციების ზღვრის კალკულაცია.	ლექცია მე-8 ფუნქციების ზღვრის თეორემა.	1.5
	მე-8 ლექციის სწავლა	4
უნიფორმული კონვერგენციის მნიშვნელობის ცოდნა და გაცნობიერება. სეკვენციისა და მწკრივის კონვერგენციის ტიპის (წერტილოვანი თუ უნიფორმული) განსაზღვრის უნარი.	ლექცია მე-9 ფუნქციების წერტილოვანი და უნიფორმული კონვერგენცია, კომის კრიტერიუმი სეკვენციებისა და ფუნქციათა მწკრივებისათვის. ვაიერშტრასის M-ტესტი.	1.5
	მე-9 ლექციის სწავლა	4
	პრობლემური კლასი მე-3	1.5
	დრო საშინაო დავალებისათვის	10
V კვირა		
კონვერგენციის ინტერვალის კალკულაცია.	ლექცია მე-10 ხარისხობრივი მწკრივები. კონვერგენციის რადიუსი. ხარისხობრივი სერიების	1.5

	თვისებები. e^x გაფართოება.	
	მე-10 ლექციის სწავლა	4
სინუსისა და კოსინუსის მატების თეორემა და ტრიგონომეტრიული ფუნქციების გამოთვლა.	ლექცია მე-11 კომის ფუნქციური ტოლობები. $x(\cos, \sin, e, \ln x, \dots)$. სინუსის და კოსინუსის ხარისხობრივი მწკრივები. მატებით თეორემა	1.5
	მე-11 ლექციის სწავლა	4
	პრობლემური კლასი მე-4	1.5
	დრო საშინაო დავალებისათვის	10
VI კვირა		
ყველა ელემენტარული ცირკულარული, ჰიპერბოლური და ა.შ. ფუნქციების და მათი ინვერსიების გრაფიკებისა და თვისებების ცოდნა.	ლექცია მე-12 გეომეტრიულიდან განსაზღვრული სინუსი. ცირკულარული ფუნქციები, ჰიპერბოლური ფუნქციები და მათი ინვერსიები. ლოგარითმული ფუნქციები.	1.5
	მე-12 ლექციის სწავლა	4
დიფერენციალის გააზრება. მისი წესების გამოყენების უნარი.	ლექცია მე-13 წარმოებულის მახასიათებლები. დიფერენციალის წესები.	1.5
	მე-13 ლექციის სწავლა	4
	პრობლემური კლასი მე-5	1.5
	დრო საშინაო დავალებისათვის	10
VII კვირა		
ინვერსიული ფუნქციების წარმოებულის დგამოთვლა.	ლექცია მე-14 ინვერსიული ფუნქციის წარმოებულის დგამოთვლა და დიფერენცირება.	1.5
	მე-14 ლექციის სწავლა	4
კონვერგენციის რადიუსის ფარგლებში ხარისხის მწკრივების წარმოებულებით მანიპულირება.	ლექცია მე-15 ზღვარი და წარმოებულის ხარისხის მწკრივებით განსაზღვრული ფუნქციების წარმოებულები. მაგალითები.	1.5
	მე-15 ლექციის სწავლა	4
	პრობლემური კლასი მე-6	1.5

	დრო საშინაო დავალებისათვის	10
VIII კვირა		
ლაიზნიცის წესის გამოყენების უნარი და მოცემული ფუნქციის ტეილორის მწკრივის გამოყენება.	ლექცია მე-16 ელემენტარული ფუნქციების n დერივატი. ლაიზნიცის თეორემა. ტეილორის თეორემა.	
	მე-16 ლექციის სწავლა	4
ტეილორის თეორემის ცოდნა და გაცნობიერება. მარტივი და რთული ფუნქციების ხარისხების მწკრივების კალკულაცია.	ლექცია მე-17 ფუნქციების ექსპანსია ხარისხების მწკრივებში. კოშის მულტიპლიკაციის გამოყენება.	1.5
	მე-17 ლექციის სწავლა	4
	პრობლემური კლასი მე-7	1.5
	დრო საშინაო დავალებისათვის	10
IX კვირა		
ფუნქციების შესწავლისა და მათი გრაფიკების აგების უნარი.	ლექცია მე-18 კონვესური და კონკავე- რი ფუნქციები. ფარდობი- თი და აბსოლუტური ექსტრემა. მაგალითები.	1.5
	მე-18 ლექციის სწავლა	4
ზღვრის კონცეფციის, როგორც $\lim_{x \rightarrow a} f(x)$ (გაც- ნობიერება. ლოსპიტალ- ის წესის სხვადასხვა ვერ- სიის გამოყენების უნარი	ლექცია მე-19 R გავრცობა $R((-1,1))$. ლოსპიტალის წესი. მაგალითები.	1.5
	მე-19 ლექციის სწავლა	4
	პრობლემური კლასი მე-8	1.5
	დრო საშინაო დავალებისათვის	10
X კვირა		
რიმანის ინტეგრალის იდეის წარმოდგენა.	ლექცია მე-20 სხვადასხვა ინტეგრალის შესწავლა. რიმანის ინტე- რალის დეფინიცია. რიმა- ნის ინტეგრალური ფუნქციები.	1.5
	მე-20 ლექციის სწავლა	4
რიმანის ინტეგრალის შედეგების გამოყენებით უსასრულო სერიების	ლექცია 21-ე დარბუქსის თეორემა. R-ინტეგრალური ფუნქ-	1.5

კალკულაცია.	ციების ვექტორულის სივრცე. თეორემების სამუალო ღირებულება.	
	21-ე ლექციის სწავლა	4
	პრობლემური კლასი მე-9	1.5
	დრო საშინაო დავალებისათვის	10
XI კვირა		
გაცნობიერება, რომ ინტეგრაცია არაა მხოლოდ "ანტიდიფერე- ნცია". ელემენტარუ- ლი ფუნქციის ანტიდე- რივატივების ცოდნა.	ლექცია 22-ე კალკულუსის ფუნდამენტური თეორია. ზღვარი და ინტეგრალი.	1.5
	22-ე ლექციის სწავლა	4
ინტეგრაციის ტექნიკის მანიპულაციური უნარების შესწავლა.	ლექცია 23-ე ინტეგრაციის სხვადასხვა ტექნიკა.	1.5
	23-ე ლექციის სწავლა	4
	პრობლემური კლასი მე-10	1.5
	დრო საშინაო დავალებისათვის	10
XII კვირა		
უფრო რთული ინტეგრალის კალკულაცია.	ლექცია 24-ე ინტეგრაციის რთული ტექნიკები.	1.5
	24-ე ლექციის სწავლა	4
პირველი და მეორე ხარისხის არასწორი ინტეგრალის ტესტების ცოდნა.	ლექცია 25-ე არასწორი ინტეგრალები. აბსოლუტური და პირობითი კონვერგენცია. გამა და ზეტა ფუნქციები.	1.5
	25-ე ლექციის სწავლა	4
	პრობლემური კლასი მე-11	1.5
	დრო საშინაო დავალებისათვის	10
XIII კვირა		
ანალიზი კომპლექსურ სისტემებში შეიძლება დაყვანილ იქნეს ნაცნობი სივრცეების ანალიზზე.	ლექცია 26-ე ეკლიდის სივრცის კონვერგენცია. ნორმის დამოუკიდებლობა.	1.5
	26-ე ლექციის სწავლა	4
ლიმიტების კალკულაცია ვექტორების თანამიმდევ- რობით და ვექტორების სერიები, შიდა პროდუქ-	ლექცია 27-ე ზღვარი და მულტიპლიკაციის რუკები	1.5

ტი, ვექტორალური პროდუქტი, მატრიცები და დეტერმინანტები		
	27-ე ლექციის სწავლა	4
	პრობლემური კლასი მე-12	1.5
	დრო საშინაო დავალებისათვის	10
XIV კვირა		
ტოპოლოგია აქსიომატური თეორია. სისტემის ლიაობის შეფასება.	ლექცია 28-ე ტოპოლოგია ევკლიდის სივრცეში. ღია და დახურული სისტემები. სისტემის ინტერიორი. აკუმულაციის წერტილები.	1.5
	28-ე ლექციის სწავლა	4
მოცემული სისტემის კომპაქტურობის შეფასება.	ლექცია 29-ე ღია და დახურული სისტემების თვისებები. კომპაქტური სისტემები. ჰეინე-ბორელის თეორემა.	1.5
	29-ე ლექციის სწავლა	4
	პრობლემური კლასი მე-13	1.5
	დრო საშინაო დავალებისათვის	10

სასწავლო დატვირთვის ჯამური გაანგარიშება:

პირველი კვირის დატვირთვა 12.5 საათია.
 2-12 ყოველი კვირის დატვირთვა 22.5 საათია (სულ 247.5 საათი)
 ბოლო ორი კვირის (თითოეულის) დატვირთვა 18.5 საათია.
 ჯამში 297 საათი. ტესტის შესრულებისათვის გათვალისწინებულ დროსთან (=3 საათი) ერთად ქმნის 300 საათიან დატვირთვას.

შეფასება

ყოველკვირეული საშინაო დავალების შესრულება სავალდებულოა. სამუშაო ყოველ კვირას მოწმდება და სწორდება და აუცილებელია, სულ მცირე, ერთი სწორი ამოხსნის ქონა მაინც საბოლოო ტესტზე დაშვებისათვის. თუ სტუდენტმა საბოლოო ტესტში მაქსიმალურად შესაძლებელი ქულების ნახევარი მაინც დააგროვა, მას 10 კრედიტი ენიჭება.

მოდულის დაგეგმვის ფორმა (უნდა შეივსოს მასწავლებლის მიერ)

საგანმანათლებლო პროგრამა: საექტონო საქმე

მოდულის/კურსის დასახელება: ინტენსიური თერაპიის კლინიკა და საექტონო თეორია

კურსის ტიპი: ზოგ ქვეყანაში სავალდებულოა

სამიზნე ჯგუფი: ექთნებისათვის, ვისაც არ აქვს ინტენსიური თერაპიის სფეროში მუშაობის გამოცდილება

მოდულის/კურსის დონე: ბაკალავრიატი

ECTS-ის კრედიტების რაოდენობა: 6 (დატვირთვა 180 საათი, 1 კრედიტი = 30 საათი)

განსავითარებელი კომპეტენციები:

უნარები:

1. კრიტიკული პაციენტების სპეციფიკური მდგომარეობისა და მოთხოვნილებების ამოცნობის უნარი;
2. პაციენტის ფიზიკურ, ფსიქოლოგიურ, სულიერ და ემოციურ მოთხოვნილებებზე ეფექტური რეაგირება კომპეტენციის დონის შესაბამისად;
3. იმ სამედიცინო პრობლემების ახსნა, რომლებიც ჩვეულებრივ ინტენსიურ თერაპიას საჭიროებს;
4. სიცოცხლის გადარჩენის პროცედურების ცოდნა და საჭიროების შემთხვევაში მათი გამოყენება და სიცოცხლისათვის საშიში მდგომარეობების ამოცნობა;
5. ინტენსიურ პაციენტებზე დაკვირვებისა და მონიტორინგის მეთოდების ცოდნა;
6. ინტენსიურ პაციენტებზე დაკვირვებისა და მონიტორინგის მეთოდების უსაფრთხო გამოყენება;
7. რუტინული ბიოქიმიური და პათოლოგიის ტესტების ცოდნა და ამოცნობა;
8. დოკუმენტაციის წარმოების უნარი (ინფორმაცია ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ წერილობითი ფორმით);
9. ინტერდისციპლინურ ჯგუფში აქტიური თანამშრომლობა;
10. პაციენტებსა და მათ ოჯახებთან ეფექტური კომუნიკაციისა და ქვეყნის უნარი.

შესაძლოა ამ ჩამონათვალს საჭიროების შემთხვევაში დამატოს ექთნების სხვა პრაქტიკული უნარები/კომპეტენციები. შესაბამისად შეიცვლება ECTS კრედიტები და შეფასების ფორმები. ქვემოთ საილუსტრაციოდ რამდენიმე მაგალითია მოცემული. მოცემული კომპეტენციების განხორციელება ზედამხედველობის ქვეშ უნდა მოხდეს.

სწავლის შედეგები	საგანმანათლებლო საქმიანობა	სტუდენტის სავარაუდო სამუშაო დრო საათებში	შეფასება
ინტენსიური მოვლის კონცეფციების, ფილოსოფიისა და დეფინიციების ცოდნა.	კურსის მოტივაცია	1	მონაწილეობა კლასში
	ლექცია: ინტენსიური თერაპიის ისტორია და განვითარება	1	
ინტენსიური მოვლის როლი ჯანდაცვის სფეროში.	კითხვა	2	
	დებატები კლასში	1	
პაციენტის მოვლისა და მონიტორინგის მეთოდები.	ლექცია: ინფექციის კონტროლი, ეპიდემიოლოგია, მენტალური მდგომარეობა	2	ანგარიშის წერა: ყველა ჯგუფი
კლინიკური პრაქტიკისა და ICU საჭირო აქტივობებისათვის მზადება, ინტენსიური მოვლის (ICU)	დისკუსია კლასში	1	პიგიენტური პროტოკოლის ზეპირი პრეზენტაცია
სერვისის ფიზიკური, ეპიდემიოლოგიური და ინფექციური სპეციფიკის ცოდნა	ჯგუფური მუშაობა სიტუაციურ ანალიზზე (case study)	1	ამჟღავნებს სენსიტიურ დამოკიდებულებას ICU პაციენტების მიმართ
	კითხვა	4	
ჰომეოსტაზის როლის გაგნობიერება, მისი დარღვევების კლინიკური სიმპტომების ცოდნა, ადამიანის სხეულის მარილების, წყლისა და PH ბალანსის ცოდნა.	ლექცია: ჰომეოსტაზი და მისი დარღვევები	2	ზეპირი პრეზენტაცია და წერითი ანგარიში: ექთნობის გეგმა (ყველა ჯგუფი)
	სემინარი მცირე ჯგუფებში	4	
	კითხვა	6	სიტუაციური ანალიზის გამოყენება
	დემონსტრაცია	2	
აღნიშნული პრობლემების მქონე პაციენტების სპეციფიკური მოთხოვნილებებისა და მოვლის ცოდნა.			შეუძლია ჰომეოსტაზის ნორმალური და პათოლოგიური მონაცემების გარჩევა (მაგალითად, სისხლის გაზების, სიტების ბალანსი)
ენერგეტიკული ბალანსის ფაქტორების ცოდნა, ჯანმრთელობისათვის მათი მნიშვნელობის გააზრება. ხელოვნური კვების მეთოდების ცოდნა.	ლექცია: კრიტიკული პაციენტების ხელოვნური კვება	2	წერითი ანგარიში და ზეპირი პრეზენტაცია
	დემონსტრაცია	2	დამოუკიდებლად და უსაფრთხოდ
	კითხვა	4	შეუძლია ბელოვნურ კვებაზე მყოფი პაციენტის მოვლა

ECG-ს შესახებ თეორიული და პრაქტიკული ცოდნა (სიცოცხლისათვის საშიში ECG ტალღები, ნორმალურ, ადამიანურ და პათოლოგიურ ტალღებს შორის განსხვავება).	ლექცია: მწვავე კარდიოლოგიური დაავადებები	4	ზეპირი პრეზენტაცია და ექთნის წერითი ანგარიში, დემონსტრირება
	პაციენტის დემონსტრირება	4	პაციენტის სიმულატორზე
	ლექცია: კარდიოლოგიური პაციენტის ინტენსიური მოვლა	4	დამოუკიდებლად და უსაფრთხოდ
დისრიტმიის ამოცნა და მისი მოვლა.	სემინარი: პაციენტის სიმულატორი	2	შეუძლია კარდიო-ვასკულარული თუ რესპირატორული პრობლემების მქონე პაციენტის მოვლა
პიპერტონული კრიზისა და, სისხლის მიმოქცევის სისტემის მწვავე უკმარისობის ცოდნა და გაგნობიერება.	კითხვა	10	
LCOS გამომწვევი პათოლოგიური მდგომარეობების ცოდნა			
შოკი, თეორიული და პრაქტიკული ასპექტები.	ლექცია: შოკი	4	ზეპირი პრეზენტაცია, წერითი ტესტი, ექთნის ანგარიში (ესე), პაციენტის დემონსტრირება
	სემინარი	2	
	კითხვა	2	შეუძლია შოკის დაწყების ამოცნობა, შეუძლია თერაპიის ეფექტური ინიცირება და მართვა
რესპირატორული უკმარისობის მიმოხილვა, მათი კლინიკური ფორმები.	ლექცია: ფილტვების კრიტიკული დაავადებები	4	ზეპირი პრეზენტაცია, წერითი ტესტი, ექთნის ანგარიში (ესე), პაციენტის დემონსტრირება
პათოფიზიოლოგიური ისტორიის გაგნობიერება და მოვლის მიზნობრივი დამოკიდებულება. კონსერვაციული მეთოდები, ვენტილაციური თერაპია და შესაბამისი პაციენტების მოვლა.	პულმონარული პაციენტების ინტენსიური მოვლა	4	დამოუკიდებლად და უსაფრთხოდ
	ლექცია: ვენტილაციური თერაპია და მოვლა	4	შეუძლია რესპირატორულ დაზარებაზე
	სემინარი მცირე ჯგუფში, როლური თამაში, პაციენტის სიმულატორი	4	დამოუკიდებლად პაციენტის მოვლა
	კითხვა	12	
თირკმელების მწვავე უკმარისობა; სამედიცინო და	ლექცია: თირკმელების მწვავე უკმარისობა	2	ზეპირი პრეზენტაცია, წერითი ტესტი, ექთნის ანგარიში

სამედიცინო და საექთნო მოვლა.	ლექცია: ხელოვნური თირკმლის მოვლა	4	ექთნის ანგარიში (ესე), პაციენტის დემონსტრირება
თირკმელების ფუნქციის ჩანაცვლების მეთოდები და მოვლა.	სემინარი მცირე ჯგუფში, როლური თამაში	2	შეუძლია პაციენტის რენალური სტატუსის გაუმჯობესებისა და გაუარესების ამოცანა
	კითხვა	6	
ღვიძლის დაავადებებისა და ენდოკრინული დისფუნქციების ინტენსიური მოვლა. კრიზისული სიტუაციები. კომპიუტერული მდგომარეობის დროს სათანადო ეთიკური პასუხისმგებლობა.	ლექცია: ღვიძლისა და ენდოკრინული სისტემის მწვავე უკმარისობა	4	ზეპირი პრეზენტაცია, წერითი ტესტი, ექთნის ანგარიში (ესე), პაციენტის დემონსტრირება
	ლექცია: ღვიძლისა და ენდოკრინული სისტემის მწვავე უკმარისობის მქონე პაციენტების მოვლა	4	შეუძლია ღვიძლის პრობლემების მქონე პაციენტის მოთხოვნილებების შესაბამისი მოვლის სქემის შემუშავება, განხორციელება და შეფასება
	სემინარი მცირე ჯგუფში, დემონსტრაცია და სიტუაციური ანალიზი	2	
	კითხვა	6	
ნევროლოგიური დაავადებების კლინიკური სიმპტომების ცოდნა, მათი პირველადი მოვლა, სამომავლო პროგნოზისათვის მათი მნიშვნელობის გაგნობიერება. ცერებრალური შემუშავება და მისი მოვლა. ინსულტი.	ლექცია: ნევროლოგიური ინტენსიური მოვლა	2	ზეპირი პრეზენტაცია, წერითი ტესტი, ექთნის ანგარიში (ესე), პაციენტის დემონსტრირება
	ლექცია: ნევროლოგიური პაციენტების მოვლა	2	
	სემინარი მცირე ჯგუფში, დემონსტრაცია და სიტუაციური ანალიზი	2	შეუძლია პაციენტის ნევროლოგიური ფუნქციების შეფასება და სპეციფიკური მდგომარეობის შესაბამისი მოვლა
	კითხვა	4	შეუძლია გადაუდებელი დახმარების ინიცირება
სეფსისი სინდრომი და მულტიორგანული დარღვევები. პათოლოგიური პროცესებისა და კლინიკური სიმპტომების ცოდნა.	ლექცია: სეფსისისა და MOF კლინიკა, დამწვრობა და მრავლობითი ტრავმა	5	ზეპირი პრეზენტაცია, წერითი ტესტი, ექთნის ანგარიში (ესე), პაციენტის დემონსტრირება
	ლექცია: ზემოთ ჩანსენები პაციენტების მოვლა	5	შეუძლია აღნიშნული პრობლემების

დამწვრობა, მრავლობითი ტრავმა, როგორც სეფსისისა და MOF ხშირი მიზეზი.	სემინარი მცირე ჯგუფში, დემონსტრაცია და სიტუაციური ანალიზი	3	მქონე პაციენტის მოთხოვნილებების შესაბამისი მოვლის სქემის შემუშავება, განხორციელება და შეფასება
აღნიშნული პაციენტების მოვლის სპეციფიკის ცოდნა.	კითხვა	7	
მსგავსებებისა და განსხვავებების ცოდნა და გაგნობიერება.			
ჰემოსტაზის დარღვევები. კლინიკური და საექთნო ასპექტები. სპეციალური ჰემატოლოგიური ლაბორატორიული ტესტები.	ლექცია: ჰემოსტაზის დაავადებების მქონე პაციენტების მოვლა	3	ზეპირი პრეზენტაცია, წერითი ტესტი, ექთნის ანგარიში (ესე), პაციენტის დემონსტრირება
	სემინარი მცირე ჯგუფში, დემონსტრაცია და სიტუაციური ანალიზი	3	შეუძლია ჰემოსტატიკური დარღვევების ნიშნების ამოცნობა
	კითხვა	3	
მწვავე აბდომინალური დარღვევები, რომლებიც IC საჭიროებენ. სპეციალური ასპექტები	ლექცია: მწვავე აბდომინალური დარღვევების მქონე პაციენტების მოვლა	2	ზეპირი პრეზენტაცია, წერითი ტესტი, ექთნის ანგარიში (ესე), პაციენტის დემონსტრირება
	სემინარი მცირე ჯგუფში, დემონსტრაცია და სიტუაციური ანალიზი	2	შეუძლია პაციენტის აბდომინალური პრობლემების პროფილაქსია
	კითხვა	4	შეფასება
მოწამლული პაციენტები. ტოქსიკოლოგია.	ლექცია: ტოქსიკოზის პაციენტების ინტენსიური მოვლა	2	ზეპირი პრეზენტაცია, წერითი ტესტი, ექთნის ანგარიში (ესე), პაციენტის დემონსტრირება
ტოქსიკური პაციენტების IC ალგორითმი და მოვლის პრობლემები	სემინარი მცირე ჯგუფში, დემონსტრაცია და სიტუაციური ანალიზი	2	შეუძლია ტოქსიკური პაციენტებისათვის სპეციალური პროცედურების შემუშავება
	კითხვა	2	
		180	100%: 50% ზეპირი პრეზენტაცია, 25% ტესტი, 25% ესე
		კლინიკური პრაქტიკის გარეშე	

საგანმანათლებლო პროგრამა: ფიზიკა

მოდულის/კურსის დასახელება: კვანტუმის ფიზიკა

კურსის ტიპი/სამიზნე ჯგუფი: ბაკალავრი ფიზიკოსები (შესაძლოა ინჟინრები)

მოდულის/კურსის დონე (მაგალითად, BA, MA, PhD): შესავალი (ბაკალავრიატის III კურსი)

წინაპირობები: კლასიკური მექანიკა, ელექტრომაგნეტიზმი

ECTS-ის კრედიტების რაოდენობა: 8 (დატვირთვა 204 საათი; 1 კრედიტი = 25.5 საათი)

განსავითარებული კომპეტენციები:

1. ანალიზისა და სინთეზის უნარი;
2. მოდელირება (დარგობრივი კომპეტენცია, იხ. საპილოტე პროექტის I ფაზის საბოლოო ანგარიში გვ. 294-297);
3. პრობლემის გადაჭრა (დარგობრივი კომპეტენცია, იგივე წყარო);
4. თეორიული გაცნობიერება (დარგობრივი კომპეტენცია, იგივე წყარო);
5. ფიზიკის კულტურა (დარგობრივი კომპეტენცია, იგივე წყარო);
6. შრედინგერის ტოლობების ამოხსნის უნარი;
7. იმპულსის/კინეტიკური მომენტის კომპოზიცია;
8. ოპერატორების ფორმალიზმის გამოყენება;
9. კვანტუმის მექანიკის პოსტულატების ცოდნა.

სწავლის შედეგები	საგანმანათლებლო საქმიანობა	სტუდენტის სავარაუდო საშუალო დრო საათებში	შეფასება
შრედინგერის ტოლობა	ლექციები, პრობლემის გადაჭრა (ინტეგრირებული თანამიმდევრობა, $18\text{ლ} + 14\text{პგ} = 32\text{სთ}$)	32	წერითი გამოცდა
	დამოუკიდებელი მუშაობის დრო	დაახლოებით 65	
ოპერატორების ფორმალიზმი	ლექციები, პრობლემის გადაჭრა (ინტეგრირებული თანამიმდევრობა, $8\text{ლ} + 5\text{პგ} = 13\text{სთ}$)	13	ზეპირი გამოცდა
	დამოუკიდებელი მუშაობის დრო	დაახლოებით 30	
იმპულსის/კინეტიკური მომენტი	ლექციები, პრობლემის გადაჭრა (ინტეგრირებული თანამიმდევრობა, $7\text{ლ} + 7\text{პგ} = 14\text{სთ}$)	14	წერითი გამოცდა
	დამოუკიდებელი მუშაობის დრო	დაახლოებით 25	
კვანტუმის მექანიკის პოსტულატები	ლექციები (საფუძვლების სინთეზი, კეისებისა და პარადოქსების დისკუსია, $5\text{ლ} = 5\text{სთ}$)	5	ზეპირი გამოცდა
	დამოუკიდებელი მუშაობის დრო	დაახლოებით 20	

სტუდენტის სრული სასწავლო დატვირთვა არის $(38 + 26)$ საკონტაქტო საათი + $(65 + 30 + 25 + 20)$ დამოუკიდებელი მუშაობა = 204 საათი

ეს მაგალითი გვიჩვენებს, რომ დამოუკიდებელი მუშაობის დრო განსხვავებულია და დამოკიდებულია კურსის ფარგლებში საგანმანათლებლო აქტივობაზე; შეფარდება დამოუკიდებელ და საკონტაქტო საათებს შორის მერყეობს 2 საათიდან (იმპულსის/კინეტიკური მომენტი) 4 საათამდე (პოსტულატები).

3.4. სწავლების, სწავლისა და შეფასებისადმი მიდგომა კომპეტენციებზე დაფუძნებულ აკადემიურ პროგრამებში

0. წინასწარი ინფორმაცია

თუნინგის პროექტის მეორე ფაზის ფარგლებში დარგობრივ სფეროებზე მომუშავე ჯგუფებში მიმდინარეობდა მსჯელობა სწავლების, სწავლისა და შეფასების საუკეთესო გამოცდილებაზე, კერძოდ, როგორ შეიძლება სწავლის, სწავლებისა და შეფასების უკეთესი ორგანიზება, რათა სტუდენტებს გაუადვილდეს სწავლის დასახული შედეგების მიღწევა. ბიესი (2002) აღწერს ამას, როგორც დაგეგმილი სწავლის შედეგების კონტექსტში სწავლების, სწავლისა და შეფასების "ერთ ხაზზე გაწვდომას/ერთ ჯგუფში მოქცევას". დარგობრივ ჯგუფებში განიხილეს სხვადასხვა მიდგომა, რომელიც გამოიყენება ან შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სხვადასხვა სფეროში და მოქმსახუროს დარგობრივი სფეროს პანევროპულ სტრუქტურირებას, სადაც მოხდება არსებული გამოცდილების გაზიარება და ახალი მიდგომების შემუშავება.

1. შესავალი

მე-20 საუკუნის ბოლოს უმაღლესი განათლების ერთ-ერთი საკვანძო საკითხია დებატები ტრადიციული აკადემიური და პროფესიული განათლების ღირსებებისა და მოთხოვნების შესახებ. დებატები უმათერესად უნივერსიტეტებში მიმდინარეობდა, კერძოდ კი, "ცოდნის საზოგადოების" ახალ კონტექსტში. ბევრი პროფესიისათვის, რომელიც ადრე საუნივერსიტეტო განათლების გარეშე ხორციელდებოდა, ახლა ამის საჭიროება დადგა. ამის ერთ-ერთი შედეგია ზოგ ქვეყანაში უნივერსიტეტების მიერ მეტი პროფესიული კურსის შეთავაზება, და ბინარული სისტემის ქვეყნებში საუნივერსიტეტო კურსების გამოყენებითი ასპექტების აქცენტირება. ევროკავშირის ბევრ ქვეყანაში აკადემიურ პერსონალს მოუწია საგანმანათლებლო განზომილებებისა და პროფესიული მოთხოვნების შესაბამისობაში მოყვანა და ამ პროცესის თანამდევი სირთულეების გადალახვა.

ცალკე წამოიჭრა პიროვნების უფლებებისადმი ახალი მიდგომის საკითხი ნაწილობრივ გამომდინარე ადამიანის უფლებების ევროკავშირის სამართლიდან, ინფორმაციის თავისუფლებიდან, მონაცემთა დაცვიდან. ღიაობის ახალ კონტექსტში სტუდენტები უკეთ აცნობიერებენ შემოთავაზებებსა და საკუთარ უფლებებს. სტუდენტთა გაზრდილმა თვითშეგნებამ თან მოიტანა იმის აღქმა, რომ უნივერსიტეტის აკადემიური ხარისხის ქონა არ ნიშნავს ავტომატურად დასაქმებას – ყოველ შემთხვევაში მთელი ცხოვრების განმავლობაში – სწრაფად ცვალებად ევროპაში. ზოგ ქვეყანაში დასაქმებულებმა დაიწყეს უნივერსიტეტებისადმი გაზრდილი

მოთხოვნების წაყენება და უკეთ აღწერა იმისა, თუ რას ელოდნენ სტუდენტებისაგან სწავლის დასრულებისას.

ამ ცვლილებებზე ერთ-ერთი პასუხი იყო საუნივერსიტეტო განათლებასა და მხრითად ტრანსფერულ უნარებს შორის ტრანსპარენტულობის გაზრდა. ექსპლიციტური რეაქცია იყო "სწავლის შედეგებზე" დაყრდნობილი მიდგომის ანუ კომპეტენციებზე დაფუძნებული კურიკულუმის შემუშავება უნივერსიტეტებში. ჩამოყალიბდა ორი ძირითადი მიდგომა, რომელიც ამ ტენდენციებს ასახავს: ერთის მიხედვით უმაღლესი განათლება საჯარო "სიკეთეა", მაშინ როდესაც მეორეს მიხედვით მეტი აქცენტი უმაღლესი განათლების პროფესიონალიზაციაზე კეთდება. წინააღმდეგობა ამ ორ მიდგომას შორის (საჯარო სიკეთე და პროფესიულობა) აღინიშნება არა მარტო ევროპაში, არამედ შეერთებულ შტატებშიც. ერთ-ერთი უპირველესი განმანათლებელი აშშ-ში მსჯელობს, რომ "სწავლის შედეგების არსებობა, რომელიც განათლების რეფორმის ბაზრის მიდგომას ასახავს, ამართლებს იმ აზრს, რომ განათლება "პირადი სიკეთეა" და ასუსტებს აზრს, რომ საჯარო განათლება საჯარო სიკეთეა დემოკრატიულ საზოგადოებაში". (Cochran-Smith, 2001, გვ.50). თუნინგის პროექტი არ ეძებს ამ დებატებზე პასუხს, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ჩვენი მოცულობა ამ საკითხის აღნიშვნა.

ევროპაში საუნივერსიტეტო განათლების ცვლილებების ვრცელი და კომპლექსური ისტორიის აღწერა, კერძოდ, იმ საკითხებისა, რამაც კურიკულუმის ცვლილებები გამოიწვია, ასევე არ არის ჩვენი ამოცანა.

ევროპას სჭირდება კულტურულად და ინტელექტუალურად მომზადებული ხალხი, რომელიც მის აწმყოსა და მომავალს შეესაბამება. მხოლოდ ასე იქნება შესაძლებელი სრულყოფილი და აზრიანი ცხოვრება, როგორც კერძო, ისე კოლექტიურ დონეზე. უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებებს საკვანძო როლი აქვთ შესაბამისი სტრატეგიული მიდგომების განვითარებაში, მათი პასუხისმგებლობაა სტუდენტების მომზადება მთელი ცხოვრების განმავლობაში განათლების ბერძნული ციკლით. პროდუქტიული კარიერისა და მოქალაქეობისათვის. უნივერსიტეტებმა და სხვა უმაღლესმა საგანმანათლებლო დაწესებულებებმა მეტად უნდა გააცნობიერონ მათი მიზნები და ცოდნის შექმნისა და გადაცემის საკითხში საკუთარი ლიდერობა, ასევე საზოგადოებაში მიმდინარე ცვლილებებზე მათი გავლენა. უნივერსიტეტები სულ უფრო ხშირად და რეგულარულად მართავენ კონსულტაციებს დაინტერესებულ მხარეებთან. განათლება საზოგადოების პროგრესის საწინდარია, მაგრამ იმავდროულად ის უნდა პასუხობდეს საზოგადოების ინტერესებს, და ამზადებდეს სამომავლო საგანმანათლებლო პროგრამების ადეკვატურ სტრატეგიებს.

თუნინგის პროექტის მიდგომა, განავითაროს კურიკულუმები და უზრუნველყოს მათი ხარისხი, დიზაინისა და იმპლემენტაციის სტადიაზე ორივე ასპექტს შიდავს. თუნინგის პირველ ფაზაში აქცენტი გაკეთდა პროცესში მონაწილე "აქტორებთან" და "დაინტერესებულ მხარეებთან" კონსულტაციაზე, აკადემიური და პროფესიული პროფილების განსაზღვრასა და მათ გადატანაზე სწავლის შედეგების ფორმატში.

თუნიტის პროექტმა ზოგადი კომპეტენციები ანუ ტრანსფერული უნარები განსაზღვრა და შედეგ აღწერა დარგობრივი კომპეტენციები ცონდის, უნარებისა და გაცნობიერების მხრივ ცხრა დარგობრივი სფეროსათვის. თუნიტ II-ის ფარგლებში შემდეგი ნაბიჯები იქნა გადადგმული: როგორ უნდა მოხდეს კომპეტენციების იმპლემენტაცია, რომლებიც საზოგადოების სოციალურ განვითარებას ასახავს, სწავლის, სწავლებისა და შეფასების კონტექსტში.

2. თუნიტის მიდგომა

თუნიტის პროექტის ფარგლებში გადაწყდა ზოგად (ტრანსფერულ) კომპეტენციებსა და დარგობრივ კომპეტენციებს შორის განსხვავების განსაზღვრა, თუმცა მიღებულია, რომ საუნივერსიტეტო პროგრამების ძირითადი შედეგი სწორედ დარგობრივი კომპეტენციები უნდა იყოს. თუნიტის პირველმა ფაზამ უჩვენა, რომ დამსაქმებელთა, კურსდამთავრებულთა და აკადემიური პერსონალის დიდი ნაწილი თანხმდება ზოგადი კომპეტენციების თაობაზე იმ ჩამონათვალიდან, რაც კითხვარით იყო შეთავაზებული, თუმცა გამოკითხულთა სხვადასხვა ჯგუფის განსხვავებული პრიორიტეტები ჰქონდა.

ზოგადი კომპეტენციების მნიშვნელობა კარგად არის გაცნობიერებული, მაგრამ ამ საკითხის მხოლოდ ცოდნა და გაცნობიერება საკმარისი არ არის. ჭეშმარიტად მნიშვნელოვანია კომპეტენციებზე დაფუძნებული მიდგომის იმპლემენტაცია სწავლისა და სწავლების პროცესში. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, სწავლისა და სწავლების რომელი შესაბამისი და ადეკვატური ფორმატი უზრუნველყოფს ამ კომპეტენციების მიღწევას ცოდნის, უნარებისა და გაცნობიერების ფორმით, და როგორ უნდა შეფასდეს ეს კომპეტენციები.

3. დეფინიციები

თუნიტის ერთ-ერთი ძირითადი პრობლემა ისაა, რომ სწავლის, სწავლებისა და შეფასების საკითხებს ევროპის ყველა ქვეყანაში და ყველა ინსტიტუტში საკუთარი მიდგომა ახასიათებს, რომელიც ნაციონალურ და რეგიონულ კულტურას ასახავს. ყველგან არსებობს ოფიციალური თუ დაუწერელი წესები სტუდენტების განათლების შესახებ. სხვადასხვა ნაციონალურ სისტემაში თუ უნივერსიტეტში არსებული მიდგომების შედარებითი შესწავლის შედეგად ცხადი გახდა, რომ თითოეულს შემუშავებული აქვს ტექნიკისა და სასწავლო გარემოს გარკვეული და კარგად დასაბუთებული მოდელი, რომელიც ურთიერთგაგებას საჭიროებს. ხშირად ერთი და იმავე ტერმინით სწავლების სხვადასხვა მეთოდი აღინიშნება (მაგალითად, სემინარი, ლექცია და ა.შ.), ან სხვადასხვა სახელით ერთი და იგივე აქტივობა აღიწერება. თუნიტის პროექტს თავის ერთ-ერთ უმთავრეს ამოცანად მიაჩნია დეფინიციების მკაფიო და გასაგები

მოხმარების საკითხზე შეთანხმების მიღწევა. ტერმინების ლექსიკონი და ყველა ევროპულ ენაზე მათი თარგმანი 2005 წლის ბოლოს თუნიტის ვებგვერდზე განთავსდებოდა.

უნივერსიტეტები სწავლების მრავალ ტექნიკას იყენებენ. სწავლების მეთოდების შერჩევა მნიშვნელოვანწილად დამოკიდებულია განათლების ფორმაზე (დასწრებული სწავლება, დისტანციური სწავლება და ა.შ.), კონსულტაციების შედეგად შედგა შემდეგი ჩამონათვალი (რომელიც ცხადია სრულყოფილი არ არის):

- სემინარი (სწავლება მცირე ჯგუფებში);
- კონსულტაცია (ტუტორიალი);
- კვლევითი სემინარი;
- საერჯიშოების (პრაქტიკული) კურსი;
- კლასში მიმდინარე პრაქტიკული მეცადინეობა (ვორკშოპი);
- პრობლემის გადაჭრაზე ორიენტირებული სხდომები;
- ლაბორატორიული მეცადინეობა;
- სადემონსტრაციო კლასები;
- პრაქტიკა (ინტერნშიპი);
- სამუშაო პრაქტიკა;
- დისტანციური სწავლება, რომელიც შეიძლება სახელმძღვანელობის ან მხოლოდ საინფორმაციო ტექნოლოგიების საფუძველზე მიმდინარეობდეს.

ასეთი ჩამონათვალი მხოლოდ ინდიკაციური ხასიათისაა და სინამდვილეში სწავლების კატეგორიების სიას წარმოადგენს. მაშინ, როდესაც მათი გამოყენების ხარისხი და ხასიათი იცვლება არა მარტო სხვადასხვა მასწავლებლის, არამედ დღის განმავლობაში ერთი მასწავლებლის პირობებშიც, რაც დამოკიდებულია სწავლების აქცენტებსა და სასურველ სწავლის შედეგებზე. თავად ლექცია შეიძლება ფორმატისა და ფუნქციის მიხედვით სრულიად განსხვავებული იყოს. უკიდურეს შემთხვევაში ის შეიძლება ლექტორის მიერ მასალის წაკითხვით შემოიფარგლოს, როდესაც სტუდენტები ცდილობენ ჩაიწერონ ინფორმაცია (ლექციის წაკითხვის ე.წ. "დახრილი თავების" მიდგომა – ასე ეწოდება, რადგანაც როგორც მასწავლებელი, ისევე სტუდენტები თავდახრილი წერენ და კითხულობენ სალექციო მასალას). მეორე უკიდურესობას წარმოადგენს შემთხვევა, როდესაც სტუდენტებმა წინასწარ უნდა წაკითხონ უნივერსიტეტის შიდა ქსელით (ინტრანეტით) მოწოდებული მასალა და მიიღონ მონაწილეობა პრეზენტაციაში, რომელიც როგორც ლექტორის, ასევე სტუდენტების მიერ მოყვანილი მაგალითებით მდიდრდება. ლექციის დანიშნულება და ფუნქცია შეიძლება ასევე განსხვავებული იყოს. ლექცია, რომელიც ახალ საკითხს გაცნობთ, გთავაზობთ მიმოხილვას ისე, რომ სტუდენტმა სწრაფად გაიგოს და გააცნობიეროს ამ საკითხის საკვანძო ასპექტები, მათი განვითარების სირთულეები და მიმდინარე პრობლემები. მაგრამ ყველა ლექცია არ გულისხმობს ზოგადი საკითხის

გაგნობას: შესაძლოა, მაგალითად, ლექციის გამოყენება ზოგიერთი საკვანძო რთული კონცეფციის დეტალების ასახსნელად, რაც სტუდენტთა მცირე ჯგუფების ჩართვას გულისხმობს. იგივეა მართებული სწავლების ყველა სხვა ტექნიკისათვის. სწავლების ტექნიკის დასახელება ყოველთვის ზუსტად არ ასახავს, რას აკეთებს მასწავლებელი.

სწავლების ტექნიკაში უკეთ გარკვევის ერთ-ერთი საშუალება იმის გაგებაა, თუ რა სასწავლო ტექნიკების გამოყენება მოეთხოვებათ სტუდენტებს პროგრამის ფარგლებში. ისევე როგორც სწავლების შემთხვევაში, ერთი სახელით აღნიშნული სწავლის ტექნიკაც შეიძლება სრულიად განსხვავებული იყოს. ლექციებზე დასწრების (მონაწილეობის) და სახელმძღვანელოებისა და სამეცნიერო პიუბლიკაციების კითხვის გარდა, ქვემოთ მოყვანილი (ცხადია არასრული) ჩამონათვალი შეგვიქმნის წარმოდგენას, თუ რამდენად მდიდარია სწავლისა და სწავლების შესაძლებლობები.

- რელევანტური მასალი მოძიება ელექტრონულ ფორმატში ან ზიზლითეკაში;
- ლიტერატურის მიმოხილვა;
- მიმდინარე საჭიროებისათვის ყველაზე უფრო რელევანტური წასაკითხი მასალის შეჯამება;
- პრობლემების განსაზღვრა და ასევე მათი გადაჭრა;
- მზარდი სირთულის, თუნდაც მცირე მოცულობის კვლევის წარმოება;
- ტექნიკური ან ლაბორატორიული უნარების პრაქტიკა/გავარჯიშება;
- პროფესიული უნარების პრაქტიკა/გავარჯიშება (მაგალითად, საექტონო საქმეში, მედიცინაში, პედაგოგიაში);
- კვლევა და სტატიების, ანგარიშების, დისერტაციების წერა მზარდი სირთულით (მასალის მოცულობისა და სირთულის შესაბამისად);
- სხვა სტუდენტებთან ერთად მუშაობა პრობლემის გადაჭრისა და ამის შესახებ ანგარიშის შექმნის მიზნით;
- ზეპირი პრეზენტაციების მომზადება და ჩატარება როგორც ინდივიდუალურად, ასევე ჯგუფურად;
- სხვათა სამუშაოს კონსტრუქციული კრიტიკა და სხვების მიერ საკუთარი სამუშაოს კრიტიკის გათვალისწინება;
- შეხვედრებში (ან სემინარებში) მონაწილეობა და მათი გაძლიერება;
- ჯგუფის გაძლიერება ან მისი ეფექტური წევრობა;
- მედიის სხვადასხვა ფორმის გამოყენებით სხვებთან მონაცემების შესახებ კომუნიკაცია;
- საკუთარი სამუშაოს კრიტიკული შეფასება.

სწავლის საფეხურის დასრულებისათვის აუცილებლად უნდა მიეცეს ყურადღება შეფასების ფორმებს. შეფასება არ არის მხოლოდ სწავლებისა და სწავლის პერიოდის ლოგიკური ბოლო ეტაპი, არამედ ფართო გაგებით ამ პროცესების ცენტრალური ელემენტი, და პირდაპირ უკავშირდება სწავლის

შედეგებს. იყო დრო, როდესაც ზევრ ქვეყანაში ზეპირი გამოცდა შეფასების ყველაზე უფრო ფართოდ გავრცელებული ფორმას წარმოადგენდა, მაშინ როდესაც სხვა ქვეყნებში ეს წერითი თხზულება/ესე იყო. დღესაც ზოგ ქვეყანაში ესე კვლავინდებურად შეფასების ტიპური ფორმაა. თავისთავად ესეს გამოყენება ცუდი არაა, თუ ის ადეკვატურია სწავლების მოცულობის პროგრამისათვის და სწავლის შედეგებისათვის. გარდა ამისა, ლექტორს საკმარისი დრო უნდა ჰქონდეს ყველა ესეს წაკითხვისა და შეფასებისათვის და სტუდენტებისათვის დეტალური ინფორმაციის მიწოდებისათვის. მიუხედავად ამისა, ვრცელი წერითი ნაშრომი მხოლოდ ერთ-ერთი ვარიანტია, რომელსაც ლექტორი იყენებს იმისათვის, რომ შეაფასოს სტუდენტის მიერ წარმოებული კვლევა და შესაბამის ეანრში სტატიის წერის უნარი.

თუნიგის პროექტში აღწერილი პროგრამების უმეტესობა იყენებს შეფასების ფორმების ფართო სპექტრს პროგრამის სხვადასხვა მომენტში. საკურსო ნაშრომის შეფასება (ნიშნით ან მის გარეშე), აფასებს სტუდენტის წარმატებას პროგრამის დასრულებისას. შეიძლება შეფასება ქვემოთ ჩამოთვლილ ფორმებს მოიცავდეს, მაგრამ ეს ისევე არასრული ჩამონათვალია.

- ტესტი (ცონდის ან უნარის შესაფასებლად);
- ზეპირი პრეზენტაცია;
- ლაბორატორიული სამუშაოს ანგარიში;
- ტექსტის/მონაცემების ანალიზი;
- სამუშაო პრაქტიკის, ლაბორატორიული მუშაობის დროს დაკვირვება;
- სამუშაო პრაქტიკის ანგარიში ან დღიური;
- პროფესიული პორტფოლიო;
- სავსელ სამუშაოს ანგარიშები;
- წერილობითი ესე ან ანგარიში, მაგალითად, რელევანტური ლიტერატურის წერილობითი მიმოხილვა, განსხვავებული კვლევითი სტატიის კრიტიკა.

შეფასების ყველა ამ მეთოდისათვის მნიშვნელოვანია სტუდენტს მიეწოდოს ინფორმაცია შეფასების შესახებ. შეფასებას ეწოდება მაფორმირებელი (formative), რადგანაც სტუდენტი სწავლობს სამუშაოს შესრულების პარალელურად ლექტორის კომენტარებიდან, რამდენად კარგად შეასრულა მან ეს სამუშაო და როგორ უნდა გამოასწოროს შეცდომები. გავრცელებული მეთოდია სტუდენტებს თავიდანვე მიეცეს წარმატების კრიტერიუმები – სპეციფიკაცია, თუ რა და როგორ უნდა გააკეთოს დავალების წარმატებული შესრულებისათვის.

ცხადია, ყველა პროგრამისათვის საჭიროა შემაჯამებელი შეფასება. ხანდახან საკურსო ნაშრომს, როგორც მაფორმირებელი, ასევე შემაჯამებელი ფუნქცია აქვს. შემაჯამებელი შეფასებისას სტუდენტისათვის მიცემული

ნიშანი წარმოადგენს მაფორმირებელ ელემენტს და მოიცავს ლექტორის – და ხშირად კოლეგების – მხრიდან დეტალურ ინფორმაციას.

ტრადიციულად და კვლავინდებურად სხვადასხვა მიზეზის გამო, არსებობს შეფასების ზოგი ფორმა, რომელიც არ არის შემაჯამებელი: ფასდება სტუდენტის წარმატება სწავლის ბოლოს, ის იღებს ნიშანს (რომელსაც თავისთავად ინფორმაციული დატვირთვა აქვს), მაგრამ არ იღებს ინფორმაციას საკუთარი მიღწევების შესახებ. თუ ამ ტიპის შეფასებას თან განხილვა ან კონსულტაცია სდევს, მაშინ შეიძლება ითქვას, რომ შეფასებას მაფორმირებელი ფუნქცია აქვს.

გამოცდის ზოგი ფორმა მხოლოდ შემაჯამებელი დატვირთვისა და შეიძლება იყოს როგორც წერითი, ასევე ზეპირი. წერითი გამოცდები უფრო სანდოა და უსაფრთხო; შესაძლოა ერთდროულად სტუდენტთა დიდი რაოდენობის გამოცდა, მაშინ როდესაც ზეპირი გამოცდა საშუალებას გვაძლევს გამოვცადოთ სტუდენტი ისე, რის საშუალებასაც წერითი გამოცდა არ იძლეოდა.

წერითი გამოცდა სხვადასხვა ფორმის შეიძლება იყოს, მათ შორის:

- ესე;
- მრავლობით კითხვებზე პასუხი;
- პრობლემის გადაჭრა (მაგალითად, მათემატიკა, ფიზიკა, ლინგვისტიკა);
- სიტუაციური/ტექსტის/მონაცემების ანალიზი;
- ლიტერატურის მიმოხილვა.

ზეპირი გამოცდა ასევე სხვადასხვა ფორმისა და შეიძლება ორ ძირითად ჯგუფად დაიყოს.

- ზეპირი გამოკითხვა ერთი ან რამდენიმე ლექტორის მიერ;
- პრაქტიკული უნარების დემონსტრირება.

ცხადია, შეფასების ყველა ფორმას დიაგნოსტიკური დანიშნულება აქვს როგორც ლექტორისათვის, ასევე სტუდენტისათვის. იმის გააზრება, თუ რა არ იქნა მიღწეული/ნასწავლი, რა იქნა მიღწეული მცირე დანახარჯებით, რა იყო ბრწყინვალედ გაკეთებული და ა.შ., როგორც სტუდენტმა, ასევე მასწავლებელმა იცის, სადაა მეტი სამუშაოს საჭიროება.

აქამდე არ გვიხსენებია დისერტაცია ან თეზისი. ეს კომპლექსური შეფასების მაგალითებია, და ევროპაში ფართოდ გამოიყენება სხვადასხვა დარგში და სირთულის შესაბამისად სწავლის სხვადასხვა საფეხურზე. თეზისი არის პროგრამის ან მისი მნიშვნელოვანი ნაწილის შემაჯამებელი შეფასება, რომელიც გულისხმობს კომპეტენციების ფართო სპექტრის დემონსტრირებას. თეზისს მაფორმირებელი ფუნქცია კარგად აქვს გამოხატული და როგორც წესი, მზადდება ლექტორის ზედამხედველობით, რომელიც სტუდენტს სამუშაოს სხვადასხვა ეტაპზე დეტალურ ინფორმაციას აწვდის. შემაჯამებელი გამოცდა შეიძლება იყოს წერითი ან

ზეპირი. დოქტორანტურის დონეზე თეზისის საბოლოო გამოცდა ყოველთვის ზეპირი ფორმით მიმდინარეობს – დისერტაციის დაცვა, თუმცა სხვადასხვა ქვეყანაში ეს ფორმატიც შეიძლება განსხვავებული იყოს, მაგრამ ქვედა ორ საფეხურზე პროექტებისა და დისერტაციების შეფასება მხოლოდ სტუდენტის მიერ შესრულებულ წერით ნამუშევარს ეყრდნობა.

ბევრ ინსტიტუტში შემუშავდა ინსტრუქციები და მოთხოვნები სხვადასხვა საფეხურზე სტუდენტთა ცოდნის შეფასებისათვის, ისევე როგორც საბოლოო თეზისის მომზადებისათვის. კერძოდ, ნორმად იქცა შეფასების უნივერსალური კრიტერიუმების გამოქვეყნება. თუნინგის პროექტის ზეპირი წევრი გვაცნობებდა, რომ მათ დეპარტამენტებზე შემუშავებული იყო სამართლიანი შეფასების პროცედურები. ევროპის ინსტრუქცია³⁰ ამჟამად მომზადების ეტაპზეა, სადაც, მაგალითად, აღნიშნულია, რომ

“სტუდენტის შეფასების პროცედურები უნდა:

- შეიქმნას სწავლის სასურველი შედეგებისა და პროგრამის სხვა ამოცანების მიღწევის ხარისხის გაზომვისათვის;
- შეესაბამებოდეს საკუთარ დანიშნულებას, იქნება ეს დიაგნოსტიკა, ფორმირება თუ შეჯამება;
- ჰქონდეს ნიშნის დაწერის მკაფიო კრიტერიუმები;
- უნდა წარმოებდეს იმ ადამიანების მიერ, ვისაც ესმის შეფასების არსი, ვინც იცის სასურველი კვალიფიკაციისათვის სტუდენტებისათვის საჭირო ცოდნა და უნარები;
- სადაც შესაძლებელია, არ ეყრდნობოდეს ერთი გამომცდელის აზრს.”

და ბოლოს, როდესაც განვიხილავთ სხვადასხვა კულტურულ კონტექსტში შეფასების საკითხს, მნიშვნელოვანია იმის ცოდნა, თუ რა უნდა იქნეს გათვალისწინებული შეფასებისას. მაგალითად, ზოგი სისტემა მეტად აფასებს მძიმე მუშაობას, სხვებისათვის მნიშვნელოვანია მიღწევები, კიდევ სხვანაირი – მაღალი პოტენციალი. ეს საბაზისო ღირებულებები შესაძლოა დავივიწყოთ შეფასების სისტემების მკაცრი განსაზღვრისას, მაგრამ “მოზილური ევროპაში” ეს უნდა გავითვალისწინოთ.

4. თუნინგ 2-ის კონსულტაცია

სწავლის, სწავლებისა და შეფასების სტრატეგიების მიმოხილვისათვის თუნინგ II პროექტის ფარგლებში ორგანიზებული იქნა დაინტერესებულ მხარეებთან ვრცელი კონსულტაციები. პროექტის ყველა მონაწილეს ეთხოვა დარგობრივი და ზოგადი კომპეტენციების შესახებ საკუთარი აზრი გამოეთქვა და შემოეთავაზებინა იდეები ამ კომპეტენციების

³⁰ Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area §1.3.
www.hologna-bergen2005.no/Documents/00-Main_doc/050221-ENQA_report.pdf

განვითარებისათვის სწავლის, სწავლებისა და შეფასების ტექნიკის კონტექსტში. მონაწილეებს უნდა ეპასუხათ ხუთ შეკითხვაზე:

1. რას ნიშნავს ეს კომპეტენცია თქვენი სტუდენტებისათვის?
2. როგორ ეხმარებით სტუდენტებს სწავლების თქვენი მეთოდების გამოყენებით ამ კომპეტენციების მიღწევაში?
3. სწავლის რა ფორმებს იყენებენ თქვენი სტუდენტები ამ კომპეტენციების მიღწევისათვის?
4. როგორ აფასებთ, მიაღწიეს თუ არა, და რამდენად სტუდენტებმა დასახულ კომპეტენციებს?
5. როგორ იგებენ თქვენი სტუდენტები, მიაღწიეს თუ არა მათ დასახულ კომპეტენციებს?

თუნინგის პროექტის წევრები სხვადასხვა სტრატეგიას იყენებდნენ საწარმო პასუხების ჩამოყალიბებისათვის, მათ შორის საკუთარ უნივერსიტეტებში კოლეგებთან საუბარს, ზეგარდასწავლის დარგობრივ ჯგუფში შესაძლო სტრატეგიები იდეებზე ან რეალურ გამოცდილებაზე დაყრდნობით შემუშავდა. ზოგი არსებულ პრაქტიკას აღწერდა, მაშინ როდესაც სხვები აღწერდნენ, როგორ შეიძლება არსებული კარგი გამოცდილების შესაბამისობა და გამოყენება კომპეტენციების ახალი კონცეფციის კონტექსტში, და ამგვარად გთავაზობდნენ უფრო მეტად სამომავლო შესაძლებლობებს, ვიდრე არსებულ რეალობას.

ევროპაში არსებობს სწავლების და შესაბამისად ზოგადი კომპეტენციების განვითარების ორი ძირითადი გზა. პირველი არის აკადემიური პროგრამის ფარგლებში ცალკეული კურსების/მოდულების შეთავაზება, რომელთა ფარგლებშიც ზოგადი კომპეტენციების გამოუმუშავება ხდება. მაგალითად, აკადემიური წერის და ICT კურსები. მეორე მიდგომის მიხედვით ზოგადი კომპეტენციები ინტეგრირებულია დარგობრივ საგნებსა და მოდულებში.

კონსულტაციების შედეგად ნათელი გახდა, რომ ამბოლუტურად შესაძლებელი ზოგადი კომპეტენციების სწავლება დარგობრივი საგნების ფარგლებში, თუ პედაგოგს გაეცნობიერებული აქვს ამის საჭიროება და სწავლების ისეთ სტრატეგიას იყენებს, რომელიც ზოგად კომპეტენციებს ითვალისწინებს. მოგადად, რადგანაც სწავლის, სწავლებისა და შეფასების სხვადასხვა ფორმა სხვადასხვა ზოგადი კომპეტენციის განვითარებას უწყობს ხელს, თუნინგის წევრები ხაზგასმით აღნიშნავენ სხვადასხვა მეთოდის კომბინაციის გამოყენების აუცილებლობას.

5. კონსულტაციის პროცესი ზოგად კომპეტენციებზე

თუნინგის პროექტის ფარგლებში სხვადასხვა დარგობრივი ჯგუფის მიერ მომზადებული მასალის საფუძველზე გთავაზობთ ზოგადი კომპეტენციების მიმოხილვას, კერძოდ მათი სწავლებისა და შეფასების მეთოდებს. გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია იმის ცოდნა, თუ როგორ ხდება ამ

ახალი მიდგომების აღქმა სტუდენტების მიერ (ან რამდენად მნიშვნელოვანია ეს სტუდენტებისათვის) და იმის გამოკვლევა, თუ როგორ შეიძლება სხვადასხვა ქვეყანაში და უნივერსიტეტებში არსებული საუკეთესო გამოცდილების გავრცელება, ფართო საზოგადოების დაინტერესება და კომპეტენციებზე დაფუძნებული ახალი კურიკულუმის შექმნის წახალისება.

საინტერესოა დაკვირვება, თუ რამდენად განსხვავებულად ხდება სხვადასხვა ზოგადი კომპეტენციის გაგება და გაეცნობიერება სხვადასხვა დარგობრივ ჯგუფში. ხანდახან მნიშვნელოვანი განსხვავებები გვხვდება სხვადასხვა ეროვნული ტრადიციის კონტექსტში ერთი და იმავე დარგობრივი ჯგუფის ფარგლებში. როგორც არ უნდა იყოს, უფრო ხშირია განსხვავება სხვადასხვა დარგობრივ ჯგუფს შორის.

შეგროვილი პასუხების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ზოგადი კომპეტენციები ყოველთვის დარგობრივი სფეროს ფარგლებში განიხილება. მაშინაც კი, როდესაც კურსდამთავრებულები არ მუშაობენ იმ დარგობრივ სფეროში, რომელშიც აკადემიური ხარისხი მიიღეს, მათ მიერ ზოგადი კომპეტენციების აღქმა მაინც ძლიერ არის დაკავშირებული დარგობრივ სპეციფიკასთან.

ამ დაკვირვების პირველი შედეგია, რომ პრაქტიკაში შეუმღებელია ზოგადი კომპეტენციების მკაფიოდ განცალკევება დარგობრივი კომპეტენციებისაგან. უფრო ხშირად ისინი განიხილება, როგორც დარგობრივი სპეციფიკური კომპეტენციების გარკვეული ვარიანტი. დამატებითი შედეგია, რომ ყოველი ზოგადი კომპეტენციისათვის უნდა განისაზღვროს დისციპლინის ფარგლებში მისი პრიორიტეტულობა და გაეცნობიერდეს სხვადასხვა დისციპლინას შორის არსებული განსხვავება.

კონსულტაციის დროს აქცენტი გაკეთდა ოცდაათ ზოგად კომპეტენციაზე, რომელიც თუნინგის პროექტის ფარგლებში განისაზღვრა. ამათგან რვა შეირჩა ამ ტექსტში უფრო დეტალური განხილვისათვის.

1. ანალიზისა და სინთეზის უნარი;
2. პრაქტიკაში ცოდნის გამოყენების უნარი;
3. დარგობრივი სფეროს საზოგადო ზოგადი ცოდნა;
4. ინფორმაციის მენეჯმენტის უნარი (სხვადასხვა წყაროდან ინფორმაციის მოპოვებისა და ანალიზის უნარი);
5. ინტერპერსონალური უნარები;
6. დამოუკიდებლად მუშაობის უნარი;
7. ელემენტარული კომპიუტერული უნარები;
8. კვლევის უნარი.

ანალიზისა და სინთეზის უნარი

არ არსებობს ამ უნარის მკაფიო დეფინიცია, მაგრამ ცხადია, რომ დარგობრივი ჯგუფების (Subject Area Groups – SAG) მიერ ანალიზი და

სინთეზი ფართო მნიშვნელობით იქნა გაგებული. ბიზნესის ადმინისტრირებაზე მომუშავე ჯგუფმა ისეთი ელემენტებიც მოიხსენია, როგორიცაა კვლევის საკითხისა თუ პრობლემის სწორი განსაზღვრა, რეკომენდაციების, როგორც ინდიკატორების აღწერისა და ფორმულირების უნარი. განათლების დარგობრივი ჯგუფი ითვალისწინებდა სტუდენტების რეგულაციის უნარს, როგორც ანალიზისა და სინთეზის უნარის გამოხატულებას. მათემატიკოსებს მიაჩნიათ, რომ სტუდენტმა მისი ანალიტიკური კომპეტენცია უნდა გამოიყენოს პრობლემასთან კონფრონტაციის დროს და იმავდროულად უნდა განსაზღვროს, რამდენად შეესაბამება ეს მანამდე მისთვის ცნობილ პრობლემებს. თუ ეს ასეა, მათ "უნდა ნახონ, ხსნიან თუ არა ამ პრობლემას იგივე პირობებში", ისე რომ ადრე მიღწეული შედეგების გამოყენება აზრს იძენს, წინააღმდეგ შემთხვევაში, სტუდენტმა უნდა განსაზღვროს, წარსული გამოცდილებიდან რისი გამოყენება შეუძლია და მოცემული პრობლემის გადასაჭრელად ახალი მიდგომების შემუშავება დაიწყო. ამ კონტექსტში სტუდენტი აჯარითებს სინთეზის კომპეტენციას, რასაც შედეგად მკაფიო და სრულყოფილ ფორმაში მოახსენებს.

სხვა დარგობრივ ჯგუფებში ანალიზის განმარტებისას ყველა ზემოთ აღნიშნული ასპექტი იქნა გათვალისწინებული – ანუ ეს ზოგადი კომპეტენცია სტუდენტს აძლევს საშუალებას, გაიგოს და გააგონიეროს, გაზომოს და შეაფასოს მოსაპოვებელი ინფორმაცია, რათა მისი ინტერპრეტაცია და მთავარი მომენტები განსაზღვროს. ეს უნარი ლოგიკურ აზროვნებას ითხოვს, რელევანტური დარგობრივი სფეროდან საკვანძო დაშვებების გამოყენებით და ამ სფეროს შემდგომ განვითარებასაც კვლევის მსუფოებით. არც ერთ ჯგუფში ამ უნარის გამოიმუშავება არ განხილულია როგორც ცალკე საგნის ამოცანა, ანუ ეს ზოგადი კომპეტენცია ყველა დარგის განუყოფელი ნაწილია და მის ნებისმიერ საგანსა თუ მოდულში არის ჩართული. ამ მიდგომას ამყარებს სტუდენტების აღქმა, სტუდენტების გამოკითხვის შედეგად მიღებულმა მონაცემებმა აჩვენა, რომ ისინი ამ კომპეტენციას დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ, რადგანაც ეს მათ თეორიისა და პრაქტიკის დაკავშირების საშუალებას აძლევს, ასწავლის მონაცემთა ლოგიკურ შეფასებას და ალტერნატიული გზების განსაზღვრის ინსტრუმენტების გამოყენებას. სტუდენტებს მიაჩნიათ, რომ ეს უნარი მათი მომავალი კარიერისათვის განმსაზღვრელია.

კომპეტენციის აღწერისათვის გამოყენებულ იქნა მრავალი სხვადასხვა გამოთქმა: ინტერპრეტაცია, მთავარი პუნქტების განსაზღვრა, გაგება, შეფასება, ინფორმაციასთან მუშაობა, გაგნობიერება, კრიტიკული შეფასება, თეორიისა და პრაქტიკის დაკავშირება, კონტექსტში სწორი მოთავსება, ობიექტური განვითარება, კომპინირება, კვლევა, ფორმულირება, არა მხოლოდ რეპროდუცირება, გამოყენება, აღწერა, დასკვნის გაკეთება, ფიქრი, შედარება, სელექტირება, განსხვავება, კონტრასტი, დაყოფა, შეჯამება, არგუმენტირება, შეფარდება, განზოგადება, ლოგიკური აზროვნება, რაციონალური აზროვნება, დაფასება, გათვალისწინება, წინასწარ

განჭვრეტა, უზრუნველყოფა, პრობლემის გადაჭრა, დეფინიციების ეს ჩამონათვალი მნიშვნელოვანია, რადგანაც პირდაპირაა დაკავშირებული სწავლისა და სწავლების ფორმებთან, რომლის მეშვეობითაც სტუდენტმა ეს კომპეტენცია უნდა გამოიმუშაოს. აღსანიშნავია, რომ ეს კომპეტენცია პირდაპირ უკავშირდება პრობლემის გადაჭრის უნარს, სხვა ასევე მაღალი შეფასების მქონე ზოგად კომპეტენციას.

ანგარიშში აღწერილია, რომ ანალიზისა და სინთეზის უნარს სტუდენტები შემდეგი მეთოდით გამოიმუშავებენ:

- კონცეფციის იდეების ფორმულირება კითხვის, კვლევის, დისკუსიისა და ფიქრის შედეგად აკადემიური ან პროფესიული საქმეში ფარგლებში;
- ობიექტურად აღწერა, კატეგორიზაცია, კატეგორიების შეფარდება;
- დამოუკიდებელი ინტერპრეტაციების, შეფასებების და დისკუსიის უნარი, რომელიც დებატების ფარგლებში მუშავდება;
- საკუთარი და სხვების ნაზრების კრიტიკული შეფასება;
- თანამედროვე კონცეფციებს შორის კავშირების მონახვა;
- ინფორმაციის რაოდენობრივი ანალიზი;
- რელევანტური თეორიების მისადაგება ამოსავალი მასალისათვის;
- არსებულ ცონდაში ახალი დასკვნების ინკორპორაცია;
- სპეციფიკური მოვლენების ან პრობლემების განხილვა ფართო კონტექსტში;
- დასტურისა და ან საწინააღმდეგო არგუმენტების მოყვანა.

იმის შეფასება, თუ რამდენად მიაღწიეს სტუდენტებმა დასახულ კომპეტენციებს, სხვადასხვა ფორმით შეიძლება მოხდეს. ზოგ დარგობრივ ჯგუფში შეფასების მეთოდები განხილვა ჯგუფურ შეხვედრებზე მიმდინარეობდა, შეფასება იმას ემყარება, თუ როგორ აანალიზებენ სტუდენტები ინფორმაციას ან მასალას. განათლების ჯგუფში შეფასების სხვადასხვა ფორმა განისაზღვრა, როგორც დისკუსია, გამოკითხვა, დაკვირვება, პირადი თუ ჯგუფური ჩართულობის დასტური, ანგარიშების ზედამხედველობა, პრაქტიკაში აქტიური მონაწილეობა, ესეები, პროექტები, თეზისები.

სტუდენტებს შეუძლიათ "თვითშეფასების" მეშვეობით მონაწილეობა მიიღონ საკუთარ შეფასების პროცესში სემესტრის ბოლოს. დეტალური ინფორმაცია სტუდენტთა მოსწრების შესახებ ჯგუფური დისკუსიის შედეგად, ან წერილობითი ან პირდაპირი მეთოდით დგინდება.

დარგობრივ ჯგუფებში ასევე აღინიშნა, რომ სტუდენტებმა თავად განსაზღვრეს ის მეთოდები, რომელთა მეშვეობითაც ისინი ანალიზისა და სინთეზის უნარს ივითარებენ:

- აზრის დარწმუნებით გამოთქმის უნარი;
- კვლევის შედეგების შესაბამისა თეორიისა და/ან საკუთარ მონაცემებთან;

- ესეების უპრობლემო წერა და წაკითხული მასალის მიმოხილვა;
- პრეზენტაციების, ანგარიშებისა და ა.შ. კრიტიკული შეფასება;
- კრიტიკის მიღების უნარი.

პრაქტიკაში ცოდნის გამოყენების უნარი

როგ შეძლებისდაგვარად ეს კომპეტენცია ზოგადი ფრაზებით აღიწერება, როგორიცაა "კონკრეტული პრობლემების გადაჭრა საბაზისო კონცეფციებზე/ცნებებზე დაყრდნობით". უფრო ხშირად კი ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენების უნარი განისაზღვრება, როგორც სპეციფიკური აკადემიური ამოცანების გადაჭრის უნარი – დარგობრივი სფეროს მიხედვით. პედაგოგთა განათლების საწყის ფაზაში მკაფიო აქცენტი კეთდება სამომავლო მასწავლებლის პროფესიაზე. მეორე საფეხურზე ეს კომპეტენცია ხშირად უფრო პროფესიული ტერმინოლოგიით აღიწერება, და უკავშირდება სამუშაო ადგილზე განსახორციელებელ ქმედებებს, როგორიცაა ინფორმაციის მოგროვება სხვადასხვა წყაროდან, და/ან რთული საკითხის შესახებ ანგარიშის დაწერა.

სწავლების სხვადასხვა მეთოდი, მოწოდებული, დაეხმაროს სტუდენტს ამ კომპეტენციის განვითარებაში, ასახავს პრაქტიკონადმი სხვადასხვა მიდგომას. შესაბამისად, ინსტიტუციის შიგნით და გარეთ პრაქტიკის შესაძლებლობები სხვადასხვა დისციპლინაში განსხვავებულად აღიწერება, მაგალითად, როგორც სავარჯიშოები, ლაბორატორიული სამუშაო, სამრეწველო პრაქტიკა, ლექციები, სემინარები, სავსე პრაქტიკა, სასწავლო ვიზიტები, ექსკურსიები, სტუდენტთა სასწავლო პრაქტიკა. ზოგ დარგობრივ სფეროში ეს კომპეტენცია საუკეთესოდ გამოიმუშავდება პროექტისა თუ წერითი ტესტის შესრულებისას. სხვაგან, მაგალითად, ბიზნესის ადმინისტრირება, ქიმიის, მათემატიკა და განათლება, აღინიშნა, რომ აუცილებელია პრობლემაზე ორიენტირებული სწავლების აქცენტირება. განათლების დარგობრივი ჯგუფი აღნიშნავს შესრულებული სამუშაოს განხილვის მნიშვნელობას. დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებათა ჯგუფი აღნიშნავს, რომ ამ კომპეტენციის განვითარებას ცენტრალური მნიშვნელობა ენიჭება.

ზოგჯერ სასწავლო აქტივობა, მიმართული ამ კომპეტენციის განვითარებაზე, სამუშაოს შესრულებასთან დაკავშირებული. ბიზნესის ადმინისტრირებაში, კურსებთან დაკავშირებული სამუშაო უნდა შესრულდეს მენტორი/სპონსორი კომპანიების ზედამხედველობით იმ თემებზე, რომელსაც ეს კომპანია საჭიროდ მიიჩნევს. ფიზიკაში, ქიმიის, ბიზნესის ადმინისტრირებაში, სწავლების ბოლო წელი სასურველია სამუშაო გარემოში შესრულდეს, და საექთნო საქმესა და განათლებაში გათვალისწინებულია მნიშვნელოვანი პრაქტიკული კომპონენტი. სასწავლო აქტივობა შეიძლება ასევე აკადემიურ სასწავლო გარემოში მიმდინარეობდეს და ზორციელდებოდეს მთელი ჯგუფის, მცირე ჯგუფებისა თუ ინდივიდუალურ დონეზე.

ტრადიციულად დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებებში სტუდენტები გადიან კარტირების ექვს კვირიან პრაქტიკას სავსე სამუშაოების ფორმატში დამოუკიდებლად ან მცირე ჯგუფებში, როგორც წესი, შეზღუდული ზედამხედველობის პირობებში. ამ დამოუკიდებლად შესრულებული სამუშაოს ანგარიში საბოლოო გამოცდის მნიშვნელოვანი კომპონენტია და დამჭირავებლების მიერ განიხილება, როგორც განსაზღვრელი ასპექტი. სტუდენტთა წარმატების უწყვეტი შეფასება მიმდინარეობს სემინარების, სავარჯიშოების, ლაბორატორიული სამუშაოს, მასწავლებელთა რეგულარული შეხვედრების ფორმატში. ზოგი კურსისათვის ნაშრომი საბოლოო შეფასების მხოლოდ ერთ-ერთი კომპონენტია. ზოგან ის მთლიანად ანაცვლეს ტრადიციულ გამოცდას. ეს უფრო მეტად მეორე საფეხურისათვისაა დამახასიათებელი. საბოლოო გამოცდები წერითი ან ზეპირი ფორმით ტარდება და მოიცავს პრაქტიკულ პრობლემებს/კითხვებს, ან პროფესიულ ტესტებს ლაბორატორიაში. ეს კომპეტენცია შეიძლება გამოიმუშავებულ იქნეს ესეს მეშვეობითაც, თუ დასმული კითხვა მკაფიოდაა ფორმულირებული და კარგად სტრუქტურირებული. ამოცანის სამწიფილიანი მოდელი შეიძლება მოიცავდეს პრაქტიკაში განსახორციელებელი მნიშვნელოვანი საკითხების აღწერას, და განხორციელების მეთოდების ილუსტრირებას სამუშაო პროცესში კანდიდატის მიერ. საკითხის მართი აღწერა არაა საკმარისი ამ კომპეტენციის შეფასებისათვის. ესე ვერ შემოწმდება ცოდნა, რადგანაც პლაგიატობის სამიშრობაც კი არსებობს, ან, სულ მეტი, გამოყენებული ლიტერატურის მიმოხილვით შემოფარგვლის საშუალებას.

ზოგადად სტუდენტებს კარგად ესმით, შეუძლიათ თუ არა ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენება, იღებენ რა დეტალურ უკუკვებას მასწავლებლისგან ან სწავლის პროცესში, ან საბოლოო გამოცდის დროს.

დარგობრივი სფეროს საბაზისო ზოგადი ცოდნა

ეს ზოგადი კომპეტენცია აშკარად უკავშირდება ცალკეულ დარგობრივ სფეროებს. სინამდვილეში, მას შემდეგ რაც კომპეტენციის აღწერაში შემოვიდა სიტყვა "დარგობრივი სფეროს ცოდნა", ცხადი გახდა, რომ ეს ვერ იქნება ზოგადი კომპეტენცია ამ სიტყვის ტრადიციული აგებობით, და უფრო დარგობრივ კომპეტენციას წარმოადგენს, ამ კომპეტენციის ფორმირება განსხვავდება დარგების მიხედვით და ასახავს დარგების სპეციფიკურობას. მაგრამ ეს მთლად ასე არ არის. ზოგადი ცოდნა სამ ძირითად ასპექტს მოიცავს: პირველი, ეს არის ფაქტების ცოდნა. მეორე, ამ დარგისათვის დამახასიათებელი მიდგომების ცოდნა. და ბოლოს, მესამე – აუცილებელია ზოგადი ცოდნა, რომელიც არ არის მკაცრად დარგობრივი, ანუ მათემატიკის ან უცხო ენის ცოდნა ფიზიკისა თუ ისტორიკოსისათვის და პოლიტიკა განათლების სტუდენტებისათვის. ანგარიშებში მცირე ადგილი ეთმობა იმ საკითხის განხილვას, შესაძლებელია თუ არა, რომ პირველ საფეხურზე საჭირო ზოგადი დარგობრივი ცოდნა მიღებულ იქნეს სკოლის

დონეცე ან უმაღლეს განათლებამდე, და შესაბამისად შეფასდეს უმაღლესი განათლების დაწყებისას, ხოლო შემდგომ მოხდეს მისი ინტეგრირება და სრულყოფა უმაღლესი განათლების ფარგლებში, როგორც წესი, პირველი ხავეზურის პროგრამების შედგენისას უნივერსიტეტები ითვალისწინებენ სასკოლო პროგრამაში არსებულ რეალობას. თუმცა, ფიზიკაში სამუშაო ჯგუფს მიაჩნია, რომ დამამთავრებელ კლასებში ნასწავლი მათემატიკა უნდა ფასდებოდეს უნივერსიტეტში სწავლის დაწყებამდე. სხვა გამოწვევისაა განათლება, სადაც უკვე მასწავლებლობის სურვილის მქონე მოზრდილ სტუდენტებს შეუძლიათ წარმოადგინონ პორტფოლიო, რომელიც უჩვენებს მათ გამოცდილებასა და ცოდნას, მიღებულ ფორმალურ თუ არაფორმალურ საგანმანათლებლო გზით. ევროპაში ფართოდ გამოყენება ეს მიდგომა, ცნობილი როგორც აკრედიტირებული წინასწარი სწავლის გამოცდილება.

ზოგადი საბაზისო ცოდნა დარგების უმრავლესობაში მიიღება ლექციების, კითხვის, დისკუსიის, ბიბლიოთეკისა თუ ინტერნეტში გახშირებული ძიების მეშვეობით და ფასდება წერითი და/ან ზეპირი გამოცდებით. სტატიების განხილვა, გამოცდის შედეგების შეჯამება თუ დისკუსია ზეპირი გამოკითხვისას ხელს უწყობს სტუდენტებს იმის გაგებაში, მიიღეს თუ არა მათ ადეკვატური ცოდნა. დიდი ძალისხმევა არ იხარჯება სწავლების ასპექტებთან მიმართებაში, ეს თითქმის ყველას მიერ აღიარებულია, როგორც საჭირო. ზუნებრივია, პანევროპულ კონტექსტში თუნინგის პროექტი უჩვენებს, რომ ზოგ დარგობრივ სფეროში საბაზისო ძირითადი ცოდნის შინაარსი ტყვევებს შორის მკვეთრად განსხვავებულია, სხვა დარგობრივ სფეროებში ეს განსხვავება პრაქტიკულად არ არსებობს. მიუხედავად ამისა, დარგობრივი სფეროების უმრავლესობისათვის არსებობს ზოგადი შეთანხმება პირველ საფეხურზე ძირითადი დარგობრივი ცოდნის შესახებ.

უფრო რთულია საბაზისო ძირითადი ცოდნის სხვა კომპონენტებზე შეთანხმება, როგორცაა დისციპლინების ჩამონათვალი, ღირებულებები, მეთოდოლოგიური თუ ეთიკური საკითხები. თუმცა დარგობრივმა ჯგუფებმა ამ საკითხებთან დაკავშირებით გარკვეული სტრატეგიები შეიმუშავეს. ზოგი ასპექტი (ანალიზი, ეთიკური ღირებულებები და ინტელექტუალური სტანდარტები) განიხილება სალექციო კურსებზე. ამ შემთხვევაში სტუდენტებს უნდა მიეწოდოს ინფორმაცია ამ დარგობრივი სფეროს სტანდარტებისა და ღირებულებების შესახებ. სტუდენტები იღებენ ცოდნას კითხვის საშუალებით და ხედავენ, როგორ ფიქრობს და მუშაობს აკადემიური საზოგადოება და როგორია მათი მიდგომები. აღინიშნა, რომ მიდგომები, ინტელექტუალური და ეთიკური ღირებულებები ასევე ისწავლება პირადად პირთა შორის, როგორცაა ლაბორატორიული მუშაობა ფიზიკაში ან ისტორიული დოკუმენტების ანალიზი ისტორიაში, ზეპირი პრეზენტაციების მომზადება, ანგარიშები განათლებაში და ა.შ.

ინფორმაციის მენეჯმენტის უნარი (სხვადასხვა წყაროდან ინფორმაციის მოპოვებისა და ანალიზის უნარი)

ეს კომპეტენცია თითქმის თანაბრად აღიქმება ყველა დარგობრივ ჯგუფში, როგორც ლიტერატურაში საჭირო ინფორმაციის მოძიების უნარი, ინფორმაციის პირველად და მეორად წყაროებს შორის განსხვავების უნარი, ტრადიციული თუ ელექტრონული ბიბლიოთეკის გამოყენების უნარი, ინტერნეტში ინფორმაციის პოვნის უნარი. ისტორიის დარგობრივი ჯგუფი ამ კომპეტენციას განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს წყაროების გამოყენებისა და ინტერპრეტაციის კონტექსტში (საარქივო დოკუმენტების, პაპირუსების, არქეოლოგიური მასალის, მეორეადი წყაროების, ზეპირი ისტორიული წყაროების გამოყენება და ა.შ.). ამ დარგობრივ სფეროში ბევრი სასწავლო აქტივობაა დაკავშირებული ამ კომპეტენციის განვითარებასთან, როგორცაა ლექციები, ვორკშოპები, თეიქტების ვიზიტები, ჯგუფური თუ ინდივიდუალური მუშაობა კვლევითი დისერტაციის ჩათვლით.

ყველა დარგობრივი ჯგუფი გამოყოფს ამ კომპეტენციის განვითარებისათვის საჭირო სასწავლო აქტივობებს. სწავლის პროცესში შეიძლება ბიბლიოთეკის პერსონალიც იყოს ჩართული და მოიცავდეს ბიბლიოთეკის ვიზიტს ან ბიბლიოთეკაში ვორკშოპს. ინტერნეტიდან ინფორმაციის მოპოვება და მისი კრიტიკული შეფასება შეიძლება დემონსტრირებულ იქნეს ლექციაზე მულტიმედიის გამოყენებით და მეურ სტუდენტებს მიეცეს შესაბამისი დავალება. ინფორმაციის მოპოვების უნარი პროგრესირებადი ბუნებისაა: ერთ-ერთი დარგობრივი ჯგუფის ანგარიშში აღნიშნულია, რომ სასწავლო პროცესის დაწყებისას სტუდენტებმა უნდა გამოიყენონ სხვადასხვა მასალა ლექციებზე მიღებული ინფორმაციის გამდიდრებისათვის, მაშინ როდესაც სწავლის დასრულებისას ინფორმაციის მენეჯმენტის უნარს უკვე მკვლევარის დონეზე უნდა ფლობდნენ.

ყველა დარგობრივ სფეროში ამ კომპეტენციის განვითარებისათვის ძირითად აქტივობად მიჩნეულია ექსპერიმენტული თუ კვლევითი კომპონენტი, რომლის საშუალებითაც შეიძლება ნახვა, რამდენად ფლობს სტუდენტი ბიბლიოთეკის გამოყენების უნარს და რამდენად ეფექტურად იყენებს მოძიებულ ინფორმაციას საკუთარი სამუშაოს მიზნებში. მაგალითად, ქიმიკაში, როდესაც სტუდენტი მუშაობს ლაბორატორიაში, მას სჭირდება ლიტერატურა, რომ შეძლოს საკუთარი ექსპერიმენტის შედეგების ინტერპრეტაცია ან ლაბორატორიული ანალიზების უკეთ ჩატარება. ისტორიაში, სტუდენტმა დიდი რაოდენობით ლიტერატურა უნდა წაიკითხოს, რომ თავის კვლევაში ბიბლიოგრაფიისათვის გამოიყენოს. ამ სავარჯიშოების შესრულება განსხვავებულია სწავლების სფეროს მიხედვით. დედამიწის შემსწავლელ მეცნიერებებში სტუდენტებმა უნდა მოამზადონ ზეპირი ან წერითი პრეზენტაციები რელევანტური ლიტერატურის გამოყენებით.

სტუდენტთა წარმატების შესახებ ინფორმაცია განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ამ კომპეტენციის განვითარებისათვის და არსებობს

ზეპირი თუ წერითი კომენტარების ფორმით. ანგარიშებზე დაყრდნობით ჩანს, რომ ყველა დარგობრივ სფეროს კარგად ესმის ამ კომპეტენციის მნიშვნელობა და რომ მისი განვითარება და შეფასება შესაძლებელია ყველა დარგობრივ სფეროში მათი სპეციფიკის გათვალისწინებით.

ინტერპერსონალური უნარები

ეს კომპეტენცია სამი დარგობრივი ჯგუფის მიერ – განათლება, საექთნო საქმე და ზიზნესის ადმინისტრირება – განიხილება, როგორც წამყვანი და ყველაგან ამა თუ იმ ფორმით შეთავაზებულია სპეციალური სწავლება, რომელიც ამ ზოგადი კომპეტენციის განვითარებას უნდა უწყობდეს ხელს. ყველა დარგობრივი ჯგუფს მიაჩნია, რომ ეს კომპეტენცია აუცილებელია კონკურენტუნარიანობისათვის, მოქალაქეობისა და დასაქმებისათვის, მაგრამ არ არის დარგობრივი და ზოგი ანგარიშის მიხედვით არც თუ ისე მნიშვნელოვანი.

ზიზნესის ადმინისტრირების ჯგუფში მიაჩნიათ, რომ ამ კომპეტენციის განვითარებისათვის აუცილებელია ჯგუფური მუშაობა, პრეზენტაციები, სპეციალური ლექციები, ტრენინგი. სპეციალური სასწავლო აქტივობაა კომპიუტერული თამაში ზიზნესის ადმინისტრირებაში, სადაც სტუდენტები რეალისტური ზიზნეს სცენარების პირობებში უწევთ მუშაობა მცირე ჯგუფებში და ჯგუფური დინამიკის, დროის მენეჯმენტის, გადაწყვეტილების მიღების და ა.შ. ტრენინგი. მიუხედავად ამისა, აღინიშნა, რომ ცოტაა ცნობილი ამ კომპეტენციის შეფასების ფორმების შესახებ.

განათლებასა და საექთნო სამედიცინო ინტერპერსონალური უნარები ძირითადი მნიშვნელობისაა. სინამდვილეში, განათლებისა და საექთნო საქმის პროგრამების კურსდამთავრებულების პროფესიული საქმიანობა, ფართო გაგებით, სხვა არაფერია, თუ არა ინტერპერსონალური ურთიერთობები. საექთნო საქმეში კომუნიკაციის ასპექტები, როგორიცაა დაკვირვება, მოსმენა, კითხვების დასმა, არაგერბალური კომუნიკაცია, შეხვედრებში მონაწილეობა და მათი გაძოლვა, ძირითადი უნარებია. ეს უნარები ხშირად კონტექსტუალიზებულია წერით პრაქტიკაში და მოიცავს, მაგალითად, სხვადასხვა აუდიტორიისათვის წერითი ფორმით ჯანმრთელობის შესახებ საინფორმაციო მასალის მომზადებას.

განათლებაში ასევე კარგად ესმით ამ კომპეტენციის მნიშვნელობა. ინტერპერსონალური კომპეტენციები განიმარტება, როგორც არა მხოლოდ ჯგუფში მუშაობის უნარი, პროექტების ეფექტური წარდგენის უნარი და ლიდერობის უნარების განვითარება – აქ აქცენტი კეთდება ინტერპერსონალური უნარების დიალოგურ შემადგენელზე და სწავლება-სწავლის პროცესზე. მნიშვნელოვანია ისეთი ასპექტები, როგორიცაა "მოსმენა" (საექთნო საქმის გარდა არც ერთ ჯგუფს არ აღუნიშნავს), ვერბალური და არავერბალური კომუნიკაცია, დისკუსიის გაძოლვის უნარი, ჯგუფთან მუშაობის უნარი, სხვადასხვა კულტურული წარმომავლობის ადამიანთან ცივილიზებული ფორმით კომუნიკაციის

უნარი, ინტერვიუს წარმართვა, ინტერაქტური სასწავლო გარემოს შექმნის შესაძლებლობა. დარგობრივი ჯგუფები აღნიშნავენ, რომ სტუდენტებს მრავალი ინტერპერსონალური უნარი უნდა ქონდეთ უმაღლესი განათლების დაწყებისას, თუმცა განათლებისა და საექთნო საქმის ჯგუფებში განსაკუთრებით აღინიშნა, რომ უმაღლესმა განათლებამ ეს კომპეტენციები მნიშვნელოვნად უნდა გააძლიეროს. ეს გასაკვირი არაა, თუ გავითვალისწინებთ ამ დარგობრივი სფეროებისათვის ინტერპერსონალური უნარების მნიშვნელობას.

მეთოდოლოგია ამ კომპეტენციის განვითარებისათვის განსხვავებულია და იწვევს იმით, რომ სტუდენტებს უნდა ესმოდათ ამ კომპეტენციის მნიშვნელობა და უნდა შეეძლოთ კრიტიკულად თვითშეფასების გამოყენება იმისათვის, რომ შეაფასოს, გაიგეს თუ არა სხვებმა მათი ნათქვამი. ამ აქტივობების მიზანია სტუდენტებში ინტერპერსონალური უნარების გაგნობიერების განვითარება. არსებობს უფრო მეტად "ცოდნაზე დაფუძნებული" ასპექტი, რომელიც კითხვასა და კვლევას მოიცავს. მეთოდია ასევე პრაქტიკის დროს სტუდენტების მიერ როლების განაწილებაზე დაკვირვება და ნანახისა და მოსმენილის ანალიზი; გარდა ამისა, სტუდენტმა უნდა აწარმოოს პერსონალური დღიურები, რომელშიც ისინი საკუთარ გამოცდილებას აღწერენ.

შედეგები შესაძლოა შეფასდეს ეფექტურად აღნიშნულ კონტექსტში. განათლების ჯგუფმა აწარმოა კონსულტაციები რამდენიმე მასწავლებელთან, რომლებიც სკეპტიკურად უყურებდნენ ამ უნარის ფორმალური სწავლებისა და ობიექტური შეფასების შესაძლებლობას. მიუხედავად ამისა, მასწავლებელთა მომზადების პროგრამების უმრავლესობა იყენებს კომპეტენციებზე დაფუძნებულ შეფასების პროცედურებს კურსის პრაქტიკული ელემენტების შეფასებისათვის. ეს მოიცავს სტუდენტთა კომპეტენციის ფორმალურ შეფასებას, გამოკითხვას, სწავლის პროცესის მენეჯმენტს, მასწავლებელი-მოსწავლის ურთიერთობას, კოლეგებთან ჯგუფური მუშაობა და ა.შ. აღქმა და დეტალური უკუგება სხვების მიერ, კერძოდ კი მოსწავლეების მიერ, უფრო მნიშვნელოვნად მიიჩნევა. კომუნიკაციის უნარების მნიშვნელობა და სპექტრი საექთნო საქმეში ექსპლიციტურია პროგრამების დიზაინსა და შეფასების პროცედურებისათვის.

ზოგადად, არსებული ანგარიშების საფუძველზე, ჩანს, რომ ინტერპერსონალური უნარები შეიძლება არც თუ სერიოზულად იქნეს აღქმული აკადემიური პერსონალის მიერ მათი გამოკლებით, ვისი დარგისათვისაც ეს კომპეტენცია საკვანძოა. ეს გასაკვირი არაა, რადგანაც უნივერსიტეტები ტრადიციულად ყურადღებას არ აქცევენ ინტერპერსონალურ უნარებს, რომლებსაც მიუხედავად ამისა, განათლებისათვის ზოგადად უმნიშვნელოვანესი როლი აქვთ. მიიჩნევა, რომ სტუდენტები ინტერპერსონალურ კომპეტენციებს ჩვეულებრივ სწავლის პროცესში გამოიმუშავებენ სპეციალური ძალისხმევით გარეშე. მონოკულტურულ კონტექსტში ეს შეიძლება ასეც იყოს, მაგრამ 21-ე

საუკუნის ევროპაში, ან ზოგადად, 21-ე საუკუნეში, რამდენად გვხვდება მონოკულტურული კონტექსტი? არაა სავალდებულო, რომ ყველა დარგობრივმა ჯგუფმა მიზნობის განათლების, საერთო საკმისა და ზიზნის ადმინისტრირების ჯგუფების აქცენტებს და სწავლების იგივე სტრატეგიები გამოიყენოს. მიუხედავად ამისა, ყველა დარგობრივი სფეროს სტუდენტი სარგებელს ნახავს, თუ პროგრამებში მკაფიოდ იქნება ანალიტიკური და პრაქტიკული უნარების განვითარებაზე აქცენტი გაკეთებული. დამოუკიდებლად იმისაგან, იპოვიან თუ არა კურსდამთავრებულები სამსახურს სპეციალობის მიხედვით, ეს უნარები მათთვის ყოველთვის გამოსადეგარი იქნება. შესაბამისად ჩვენი ამოცანაა აკადემიური პერსონალის ყურადღება გავაძახილოთ ამ კომპეტენციის მნიშვნელობაზე და მისი სწავლების აუცილებლობაზე.

დამოუკიდებლად მუშაობის უნარი

დამოუკიდებლად მუშაობის უნარის მნიშვნელობა ყველა დარგობრივი ჯგუფის მიერ აღინიშნა. ცხადია რეალურ ცხოვრებაში – სწავლის დამთავრების შემდეგ – დროის ორგანიზების, პრაქტიკულების შერჩევის, ვადების დაცვისა და შეთანხმებული სამუშაოს შესრულების უნარის ქონა აუცილებელია როგორც პირადი, ისე პროფესიული ცხოვრებისათვის და ზოგადად მოქალაქისათვის. ამგვარად, სტუდენტებში ამ კომპეტენციის სწავლების მთავარი მეთოდებია, უმაღლესი განათლების საწყის ეტაპზე, სტუდენტების მიერ ლექციების გარდა სხვა სწავლების ფორმების გამოყენება (მაგალითად, ბიბლიოთეკაში, ველზე მუშაობა) დამოუკიდებლად სწავლის უნარი გამოიმუშავებისათვის, და სწავლის ზოლოსკენ, სტუდენტებისათვის დიდი ავტონომიის მიცემა. ზოგი რეკომენდაციის თანახმად, სტუდენტები არ უნდა შევზღუდოთ ზეერი შეზღუდული მოკლევადიანი მონაკვეთებით, არამედ მივცეთ საშუალება, ისწავლონ დროის ორგანიზება, საბოლოო სტატია ან დისერტაცია განიხილონ როგორც განსაკუთრებით სასარგებლო ინსტრუმენტი იმის შესამოწმებლად, ისწავლა თუ არა სტუდენტმა დროის გამოყენება და კომპლექსური ამოცანების/დავალებების ეფექტური ორგანიზება.

გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ ნაციონალური ტრადიციები სტუდენტთა დამოუკიდებელი მუშაობის საკითხში საკმაოდ განხვავებულია. ზოგ ქვეყანაში, კერძოდ იქ, სადაც სტუდენტები უფრო მოზრდილ ასაკში იწყებენ სწავლას, ისინი განიხილებიან დასაწყისშივე, როგორც ზრდასრულები, ლექციებზე დასწრება არაა სავალდებულო და ვადები საკმაოდ მოქნილია, რაც სტუდენტებს აძლევს საშუალებას ფელაფერი ზოლო გამოეცაზუ გამოამელაგონ – წლის, კურსის ან სულაც საგანმანათლებლო პროგრამის ზოლოს სხვა უკიდურესი მაგალითი გულისხმობს დეტალურად სტრუქტურირებულ სასწავლო გარემოს, სადაც სტუდენტების მიერ შესრულებული სამუშაო მოწმდება სემესტრის განმავლობაში რამდენჯერმე მოცემული გრაფიკის შესაბამისად (სტატიების წერა, გარკვეული მასალის

წაკითხვა და სწავლა). ამ შემთხვევაში ძირითადი სტრატეგიაა, ვაიძულოთ სტუდენტი დროულად შეასრულოს დავალება, რაც სასკოლო გარემოს მოგვაგონებს, მაგრამ არ აქვს სკოლისათვის დამახასიათებელი ჩამორჩენა. საინტერესოა, რომ ზოგიერთი დამოუკიდებლად მუშაობის სწავლის ე.წ. ცურვისა და ჩაბირვის სტრატეგიით, მაშინ როდესაც სხვებისათვის მნიშვნელოვანია მასწავლებლის მიერ მოცემული ჩარჩოების დაცვა.

ელემენტარული კომპიუტერული უნარები

როგორც ფორმალური საგანმანათლებლო პროგრამების ნაწილი, დარგობრივი სფეროების უმრავლესობაში სტუდენტები ვალდებული არიან ფლობდნენ კომპიუტერული და საინფორმაციო ტექნოლოგიების მეთოდებს.

აკადემიური პროგრამის ფარგლებში ეს კომპეტენცია სხვადასხვა დარგობრივ ჯგუფში შეიძლება განიხილოს, როგორც

- კომპეტენცია, რომელიც ხელს უწყობს მოცემული დარგობრივი სფეროს შესწავლას;
- კომპეტენცია, რომელიც ზრდის მომავალში დასაქმების შანსს;
- კომპეტენცია მთელი ცხოვრების განმავლობაში სწავლის კონტექსტში.

ამის მიხედვით კურიკულუმში მოცემული კომპეტენციის განვითარებას განსხვავებული ღირებულება აქვს და დარგობრივი ჯგუფების მიხედვით სხვადასხვაა. ერთი უკიდურესობაა, როდესაც სტუდენტს გარკვეული კომპეტენცია მოეთხოვება პროგრამაზე მიღებისას, ან მათ არაფორმალურად უნდა გამოიმუშავონ ეს კომპეტენცია სწავლის პროცესში. ეს ძირითადად ხდება მაშინ, როდესაც კომპიუტერული უნარები განიხილება, როგორც შედარებით ელემენტარული უნარი, სასარგებლო როგორც სწავლის პროცესის, ისე სამომავლო დასაქმებისათვის.

ყველა დარგობრივ ჯგუფს არ მიუქცევია დიდი ყურადღება ამ კომპეტენციისათვის კონსულტაციების პროცესში, მიუხედავად იმისა, რომ მათ სფეროებში კომპიუტერული მიდგომა ფართოდ გამოიყენება. მაგალითად, მათემატიკაში, იმ ჯგუფებში, სადაც აღინიშნა ამ უნარის მნიშვნელობა, ხაზი გაუსვეს, რომ სტუდენტს სჭირდება კომპიუტერული უნარები დარგობრივი კურიკულუმის ნებისმიერი აქტივობისათვის. დეტალური ანგარიშები გვიჩვენებს, რომ სტუდენტებმა უნდა შეძლონ ინფორმაციის შექმნა და შენახვა, ელექტრონული ფოსტით სარგებლობა, ინტერნეტში ძიება, კომპიუტერის მეშვეობით ინფორმაციის დამუშავება ან ექსპერიმენტული აპარატურის მომსახურება კომპიუტერის საშუალებით, დარგობრივი კომპიუტერული პროგრამების გამოყენება (ქიმია). სპეციალური პროგრამები გრაფიკული გამოხატვისათვის თუ კალკულაციისათვის (ფიზიკა).

სტუდენტებს სულ უფრო მეტად ავალდებულებენ გაეცნონ სწავლებისა და სწავლის ახალ ფორმებს და ტექნოლოგიებს საკომუნიკაციო ქსელების გამოყენებით. თანამედროვე ელექტრონული სწავლასწავლების მენეჯმენტის სისტემები, როგორიცაა ვირტუალური სასწავლო გარემო (მაგალითად, WebCT, Blackboard), პირდაპირი ვებლინკები (განათლება).

ეს კომპეტენცია საჭიროა წერითი ნაშრომებისათვის, მაგალითად, თეზისების, დისერტაციების მომზადებისათვის ადეკვატურ ფორმატში, ყველა აკადემიური სტანდარტის დაცვით, როგორიცაა სქოლიოების გამოყენება, ლიტერატურისა და წყაროების მითითება (ისტორია).

სტუდენტები სწავლობენ როგორც ფორმალურ ლექციებზე, ისე კომპიუტერულ ლაბორატორიებში პრაქტიკული საფარჯიშოებისას, სადაც ისინი იყენებენ ცოდნას საკუთარი კომპიუტერული უნარების გამოუმუშავებისათვის. ზოგი დარგობრივი ჯგუფი აღნიშნავდა, რომ წარმატებულია საწყისი სპეციფიკური დარგობრივი ინსტრუქციის შემდეგ სტუდენტებს მიეცეს დამოუკიდებლად მუშაობის საშუალება. სხვა შემთხვევაში სტუდენტთა უნარები მოწმდება კურსის დასრულებისას პერსონალური ტუტორის დახმარებით (განათლება). ფორმალური ლექციები ხანდახან პროგრამით საკმაოდ გვიანაა გათვალისწინებული (სწავლის მეორე ან მესამე წელი), როდესაც უკვე სპეციფიკური კომპიუტერული პროგრამების სწავლება დაგეგმილი. მიუხედავად ამისა, ჩვეულებრივ საბაზისო კურსები პროგრამის დასაწყისშია შეთავაზებული, არც ისე იშვიათად მოკლე ინტენსიური კურსის ფორმატში.

ვებზე ნაზიარებული შეფასება ასევე განიხილება, როგორც ფართო გაგებით კომპიუტერული უნარების განვითარების საშუალება. როგორც წესი, ასეთი სწავლება იწყება ონლაინ გვერდის გამოყენებით და გულისხმობს სტუდენტების მიერ შეფასების კრიტერიუმების გენერირებასა და განხილვას. ზოგი ლექტორი სთავაზობს სტუდენტს სხვა კრიტერიუმები იპოვოს, სხვები სთავაზობენ წინასწარ მოცემულ კრიტერიუმებს. შეფასების ეს კრიტერიუმები მოწმდება განმარტებული ვებგვერდების მითითებით.

განათლების დარგობრივი ჯგუფის²¹ მიხედვით კომპიუტერული კომპეტენციის განვითარებისათვის გამოყენებული სწავლისა და სწავლების ფორმები მოიცავს:

- თვითსწავლის პროგრამების თვითშეფასების პროგრამები;
- სწავლების დროს ნებაყოფლობით ისეთი ელემენტების გამოყენება, რომელიც დაკავშირებულია სხვადასხვა გრაფიკის, ვებშეფასების გამოყენებასთან;
- საუკეთესო პრაქტიკის მოდელირება, მაგალითად, URL წყაროების მითითება სტუდენტებისათვის, კარგი პრეზენტაციების მაგალითის მიცემა და ა.შ.
- სტუდენტების მიერ სამუშაოს შესრულება მოცემულ ფორმატში, რაც უნდა უკავშირდებოდეს ონლაინ რესურსების გამოყენებას;

- კომპიუტერულ ბიბლიოთეკებში ინფორმაციის მოძიება;
- ელექტრონულ ფორმატში კომუნიკაცია მაგალითად, ინტრანეტში;
- ხარისხის კრიტერიუმების მისადაგება ვებგვერდებისათვის.

კომპიუტერული უნარების შეფასება ემყარება სტუდენტების მიერ ამ უნარების დემონსტრირებას. მაგალითად, სტუდენტმა უნდა დაწეროს პრეზენტაცია სხვადასხვა კომპიუტერული პროგრამის გამოყენებით (ბიზნესის ადმინისტრირება). განათლებაში საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენების უნარების განსავითარებელი ყველა აქტივობა ფოკუსირებულია სწორედ უნარის, ვიდრე ცოდნისა და გაცნობიერების განვითარებაზე. ეს გულისხმობს, რომ სტუდენტს

- უნდა შექმნას ინფორმაციის მონაცემთა ბაზა;
- განიხილოს პრეზენტაცია, როგორც "უნარი";
- გამოიყენოს სამიგზო სისტემები საჭირო ინფორმაციის მოპოვებისათვის;
- წარმოადგინოს სტატიები და შეფასდეს ასევე კომპიუტერული პროგრამების მეშვეობით.

იქ, სადაც უნარები ფასდება, სტუდენტები იღებენ ნიშანს ან დეტალურ უკუკვებას. ფასდება სტუდენტების მიერ შესრულებული ყველა აქტივობა, მათ შორის კომპიუტერული ლაბორატორიებში დემონსტრირება, კომპიუტერული დაგეგმვები, პრაქტიკული ექსპერიმენტების ანგარიშები და ასევე საკურსო ნაშრომები (აგ. საბაკალავრო ნაშრომი). განათლებაში დარდება შეძენილი კომპეტენციები სწავლის ბოლოს იმ კომპეტენციებს, რომელიც სტუდენტს სწავლის დასაწყისში ჰქონდა.

ამ კომპეტენციის აღწერისას, დარგობრივი ჯგუფები იყენებდნენ ისეთ ზომებს, როგორიცაა: თავის კომფორტულად გრძნობა, შექმნა, შენახვა, გაცნობა, ძიება, ხაზვა, გამოყენება, შესაბამისობაში მოყვანა, შესვლა, პროდუცირება, შეცვლა, დაყოფა, კოპირება და ჩართვა, ფორმატირება, მიზმა, ასისტირება, ილუსტრირება, შეფასება, გენერირება, კომუნიცირება, ინტერაქცია და ა.შ.

ჯგუფი, ვისთვისაც კომპიუტერის გამოყენება შეიძლება პრობლემური იყოს, არის ზრდასრული სტუდენტები, რომლებიც პირველად შედიან უნივერსიტეტში. სკოლებში დღესდღეისობით კომპიუტერი ისწავლება, და კომპიუტერები ბოლო 10 წის განმავლობაში მნიშვნელოვნად შეიცვალა. ზრდასრულ სტუდენტებს შესაძლოა არ ჰქონდეთ ეს ცოდნა და შესაბამისად დახმარებას საჭიროებენ.

კვლევის უნარი

ყველა დარგობრივი ჯგუფი თანხმდება, რომ კვლევის უნარი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, მაგრამ არა მარტო უმაღლესი განათლების მეორე საფეხურზე. თუმცა არსებობს გარკვეული

²¹ (<http://www.bristol.ac.uk/sonia/>) შესაძლებელია პერსონალური კითხვარის და მისი შედეგის კითხვარი სტუდენტებისათვის ელექტრონულ ფორმატში.

განსხვავებები სხვადასხვა დისციპლინაში თავად კვლევის დეფინიციასთან დაკავშირებით. მაშინ როდესაც ისტორიასა და განათლებაში აღინიშნება კვლევის მეთოდების ცოდნის აუცილებლობა, ფიზიკაში აუცილებელია კონკრეტულ კვლევით სფეროში შესაბამისი ტექნიკის ცოდნა და ქიმიკში ასევე მნიშვნელოვანია სპეციფიკური პროექტების მომზადება და მიღებული შედეგების შეფასება.

არ არსებობს მკაფიო განსხვავება, თუ როგორ უნდა ისწავლებოდეს ეს კომპეტენცია: მასწავლებელთან ერთად თუ დამოუკიდებელი კვლევითი პროექტების ფარგლებში. არსებული მონაცემებიდან ცხადია, რომ განათლებასა და საკუთარ საქმეში სპეციფიკური კურსები კვლევითი უნარის განვითარებისათვის, განსაკუთრებით მეორე საფეხურზე, აუცილებელია. ეს დამატებითი დადასტურებაა მონაცემებზე დაყრდნობილი სწავლებისათვის, რომელიც დამკვიდრებულია განათლებისა და საკუთარ საქმეში. რადგანაც კვლევის კომპეტენცია ამ ორი ძირითადი გზით მიიღწევა (დამატებით კვლევითი სტატიების რეგულარული კითხვა სწავლის პროცესში), საკმაოდ რთულია გაიყოს მასწავლებლის მნიშვნელობა მოსწავლის სასწავლო აქტივობისაგან. მასწავლებელმა უნდა წარუდგინოს სტუდენტებს მეთოდოლოგიური მიდგომები, გააცნობიერებინოს კვლევის კონტექსტი, მაგალითად, კვლევაში ყველა მონაწილის სოციალური, ბიოგრაფიული და კულტურული ფონი, შექმნას და განსაზღვროს მოსწავლის კვლევითი აქტივობები, რომელშიც ეს ქმედებები უნდა შეასრულოს და რეგულარულად მიმართოს მასწავლებელს რჩევისათვის და შესრულებული სამუშაოს შეფასებისათვის. ლექტორები ქმნიან კვლევის მეთოდების ლექცია/სემინარებს ან პრაქტიკულ ვორკშოპებს, ქმნიან სავარჯიშოებს სტუდენტებისათვის, აიბულებენ მათ მოიძიონ რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მონაცემები და შეასრულონ მონაცემთა ანალიზი, მოგვეცნოს ბიბლიოთეკიული მასალა და დოკუმენტები, და წახალისონ დამატებითი ლიტერატურის ძიება და უკვე ნასწავლი მასალის დაკავშირება აკადემიური პროგრამის სხვა ნაწილებთან. უხელმძღვანელონ კითხვას და წაკითხული მასალის კრიტიკულ ანალიზს, ზედამხედველობა გასწიონს ესეს, თხზულების, პროექტის წერისას და შესრულებისას, ბიბლიოთეკის ვიზიტების ორგანიზება. სტუდენტები მონაწილეობენ კურსებში, სემინარებში, ვორკშოპებში, მუშაობენ კვლევით პროექტზე, მიმოიხილავენ არსებულ ლიტერატურას, და ახორციელებენ დოკუმენტების კვლევას, აგროვებენ და ამუშავებენ მონაცემებს, იღებენ ექსპერიმენტულ მონაცემებს, წარადგენენ მიმდინარე სამუშაოს, პასუხობენ კრიტიკას (როგორც ზეპირი, ასევე წერიტი ფორმით), კოლეგებს წარუდგენენ შესრულებულ პროექტს და განიხილავენ შედეგებს, იღებენ კომენტარებსა და შენიშვნებს, წერენ გვერდების განსაზღვრულ რაოდენობას, და ყველა ქვეყანაში, დოქტორანტურის დონეზე, იცავენ დისერტაციას ექსპერტების დასწრებით, ხშირად საერთაშორისო კონტექსტში.

არსებობს მჭიდრო კავშირი მასწავლების მიერ სტუდენტის წარმატების შეფასებასა და თავად სტუდენტის მიერ საკუთარი წარმატების გაეცნობიერებას შორის. აქ ორ მთავარ მომენტზე უნდა იქნეს მიღწეული შეთანხმება: პირველი, შეფასება უნდა ეფუძნებოდეს კვლევითი პროექტის ფარგლებში მიღწეულ შედეგებს – როგორიცაა დაწერილი ნაშრომის ხარისხი, მონაწილეობა ჯგუფურ აქტივობებში – და საბოლოო პროდუქტის ხარისხი – როგორიცაა ორიგინალობა, დამადასტურებელი დოკუმენტური მასალის მოგროვების უნარი, მკაფიო მსჯელობა, გასაგები პრეზენტაცია; და მეორე – რეგულარული განხილვა და შეფასება უნდა მიმდინარეობდეს აკადემიური ზედამხედველისა და კოლეგების მხრიდან მუშაობის პროცესის განმავლობაში.

6. დასკვნები

სწავლის, სწავლებისა და შეფასების მიდგომებს შორის განსხვავება დარგობრივი ჯგუფების პოზიციიდან ევროპულ სივრცეში არის ახალი ნაბიჯი უმაღლესი განათლების ტრანსპარენტულობისათვის. ეს მოკლე მიმოხილვა ადასტურებს, რომ მიუხედავად სირთულისა, ეს ამოცანა შესრულებადია კეთილი ნებისა და მოსმენის კომპეტენციის არსებობის შემთხვევაში.

ბოლონის პროცესმა მოგვანოდა უმაღლესი განათლების სამსაფეხურიანი სისტემის კონცეფცია ევროპაში – გამოწვევა, რომელსაც მთელი კონტინენტი შეეპიდა, სულ ცოტა ხნის წინათ, მიღწეულ იქნა შეთანხმება “ევროპის უმაღლესი განათლების სივრცეში კვალიფიკაციების ჩარჩოს” შესახებ ზერგენის სამიტზე. პროგრამების აკადემიურმა ხელმძღვანელებმა უნდა შეიმუშაონ პროგრამები შეთანხმებული სწავლის შედეგების მიხედვით და გამოიყენონ დონეები, დონეების მახასიათებლები, სწავლის შედეგები, სტუდენტთა სასწავლო დატვირთვა კრედიტების ფორმით. თუნიზის მიერ შესრულებული სამუშაო უნდა დაეხმაროს მათ ამ მიდგომის გამოყენებაში კურიკულუმის შექმნის, სწავლების, სწავლისა და შეფასების ახალი მეთოდების გამოყენებაში.

ეს სტატია დაიწერა მომავალი დისკუსიის წახალისების მიზნითაც, რომელშიც უნდა მოიცვას აღნიშნული საკითხები და 25 ქვეყანაში უნივერსიტეტების თანამშრომლებთან კონსულტაციების შედეგები. ცხადია, რომ თუ პროგრამები შეიქმნა გარკვეული სწავლის შედეგების გათვალისწინებით კომპეტენციების ფორმატში, მაშინ უნდა შემუშავდეს ამ კომპეტენციების მიღწევისათვის საჭირო სწავლებისა და სწავლის მეთოდები. შეფასების პრაქტიკა ასევე უნდა შეესაბამებოდეს იმ ამოცანას, მიღწეულ იქნა თუ არა დასახული შედეგები. იმედია, რომ ეს დისკუსია გამოადგება დარგობრივი ჯგუფებს როგორც ინფორმაციის წყარო და გაცვლის საშუალება როგორც თუნიზის პროექტის ფარგლებში, ისე მის გარეთ.

მომზადებულია არლენ გილპინისა და რობერტ ვაგენარის მიერ ანა კატრინ ისაკის, მარია სტივი დამიანისა და ფოლკერ გემილხის მონაწილეობით.

წყაროები

Biggs, John. B (2003) *Teaching for quality learning at university: what the students does*. 2nd ed. Buckingham: society for Research into Higher Education
Cochran-Smith, Marilyn (2001) "Constructing Outcomes in Teacher Education; Policy, Practice and Pitfalls", in: *Education Policy Analysis Archives*, Vol. 9, No.2. *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*, www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050221_ENQA_report.pdf accessed m7th June 2005

3.5 სწავლების, სწავლისა და შეფასებისადმი მიდგომები და დარგობრივი სფეროს კომპეტენციები

3.5.1. ისტორია

1. შესავალი

თუნინგ I-ის ისტორიის ჯგუფმა აღმოაჩინა, რომ ნაციონალური და ინსტიტუციური ტრადიციები და პრაქტიკები სწავლა/სწავლებისა და შეფასებასთან მიმართებაში საკმარისად განსხვავებულია. ყველა შემთხვევაში, მისაღწევი მიზნები ისტორიის ყველა პროგრამისა და სასწავლო ერთეულებისთვის, რომლებიც ჯგუფმა გამოავლინა „საფეხურის მახასიათებელში“, არის მიღებული, როგორც ზოგადი მიზანი და მნიშვნელოვანი სწავლის შედეგი; თუმცა, მათი მიღწევის გზები უთვალავია. თითოეულ ნაციონალურ სისტემას აქვთ საკუთარი კონსოლიდირებული გზა დარგობრივი სფეროს უნარების გადაცემის (ცოდნა, თუ როგორ გამოიყენო წყაროთა გარკვეული ტიპები ან მიდგომები გარკვეული ისტორიოგრაფიული პრობლემის მიმართ), ისევე როგორც გენერალური სტრატეგია კრიტიკული მეცნიერული მიდგომებისა და ისტორიული პერსპექტივების აღზრდისათვის. რა თქმა უნდა, არსებობს ანალოგიები და მსგავსებები და, შესაბამისად, შესაძლებელია სხვადასხვა ინსტიტუტში შემუშავებული ტექნიკისა თუ გადაწყვეტილებების ურთიერთგაზიარება. ამასთან, თითოეული სისტემა განიხილავს სწავლა/სწავლებისა და შეფასების მიდგომების კომპლექსს, როგორც ერთიანი განვითარების შედეგს. ამიტომაც, კონკრეტული სპეციფიკური გადაწყვეტილების მიღება შესაძლებელია გარკვეულ მორგება-ადაპტაციას ითხოვდეს.

ზევრ ქვეყანაში ბოლონის პროცესის გამოყენებისა და გავრცელების თანამედროვე ფაზა ავითარებს კონტექსტს, რომელიც სპეციფიკური სასწავლო ერთეულების კურიკულუმებში ინოვაციების, ცოდნის გადაცემის საშუალებებზე ფიქრის, ერთობლივი დაგეგმვისა და კოორდინაციის შესაძლებლობას აჩენს. სწავლა/სწავლებისა და შეფასების მიდგომების სპეციფიკურ კომპეტენციებთან დაკავშირებით ჩვენ ვქმნით ძლიერ ინსტრუმენტს ცვლილებებისა და პოზიტიური ინოვაციებისათვის, რაზედაც შესაძლებელია ხარისხის შექმნა, მისი მონიტორინგი, შეფასება და გაუმჯობესება.

თუნინგ I -ში, ისტორიის ჯგუფმა განსაზღვრა 30 დარგობრივი კომპეტენცია. ზოგი მათგანი არის საინტერესო ყველა სასწავლო პროგრამისათვის; სხვები მხოლოდ ნაწილისათვის. მაგალითისათვის, კომპეტენცია 17 („ძველი ენების ცოდნა“) ითვლება სავალდებულოდ ზევრ ქვეყანაში ძველი, შუა საუკუნეებისა და ასევე ახალი ისტორიის სტუდენტებისათვის, მაგრამ არა უახლესი ისტორიის სტუდენტებისათვის; მაშინ როცა, კომპეტენცია #5 („წარსულის ზოგადი დიაქრონული ჩარჩოს

ცოდნა“) დიდი თუ მცირე ხარისხით მოეთხოვება ყველა კურსდამთავრებულს ისტორიის წლებისმიერ პროგრამაში, რიგი დარგობრივი კომპეტენციებისა უნდა მზარდად განვითარდეს სწავლების მთელი კურსის მანძილზე, პირველ, მეორე და მესამე საფეხურზე. სხვები მეტად შესაძლებელია მიღწეულ იქნეს სწავლების გარკვეულ მომენტებში. მაგალითად, კომპეტენცია #29, „ტექსტისა და დოკუმენტის სწორი კომენტირების, ანოტირებისა ან რედაქტირების უნარი, დისციპლინის კრიტიკული კანონების შესაბამისად“ განსაზღვრულია უფრო მეტად მეორე საფეხურის სტუდენტებისათვის, თუმცა ზოგ სასწავლო კურსში (პირველი საფეხურის აკადემიური ხარისხი, რომელიც ამზადებს საგამომცემლო ინდუსტრიისათვის ან ადგილობრივ არქივებში სამუშაოდ) შესაძლებელია სასარგებლო იყოს პირველი საფეხურის პროგრამის დასასრულს.

პირველი ნაბიჯი კურიკულუმის დაგეგმვისას არის სწავლის საბოლოო შედეგების განსაზღვრა - საჭიროა და სასურველი - მისანიჭებელი კვალიფიკაციის აკადემიური ხარისხის პროფილის განსაზღვრა („საგანმანათლებლო შედეგი“). ეს შედეგები უნდა იყოს ფორმულირებული კომპეტენციების ტერმინებით, დარგობრივ-სპეციფიკურითა და ზოგადით. მოგვიანებით, სასწავლო მოდულებისა და ერთეულების განსაზღვრისას, - რომლებიც უნდა გავიდნენ ფინალურ შედეგზე, აქტივობების მეშვეობით, რომლებიც ითხოვს სტუდენტის დატვირთვის განსაზღვრულ საათებს და გაზომილი იქნება ECTS კრედიტებით, - საჭირო იქნება თითოეული სასწავლო ერთეულის ფოკუსირება და დაკავშირება, ძირითადი კონპეტენციების გარკვეულ რაოდენობაზე. პრაქტიკაში, თითოეული აქტუალური სასწავლო ერთეული ფორმირებას მოახდენს რამდენიმე კომპეტენციისას. ეს ნიშნავს, რომ კომპეტენციები ჩვეულებრივ შესაძლოა დაჯგუფდნენ კლასტერებად, ერთი მეორეს მიყოლებით.

რადგან, განსაზღვრული სწავლა/სწავლებისა და შეფასების მიდგომები არის უფრო მისაღები შესაბამისი დარგობრივი კომპეტენციების ფორმირებისათვის (და განსაზღვრულივე ზოგადი კომპეტენციებისათვის), გამომდინარეობს, რომ სწავლა/სწავლებისა და შეფასების მიდგომების მრავალფეროვნება სასარგებლო იქნება კომპეტენციების ფართო სფეროს ფორმირებისათვის და; ასევე სტუდენტების ინდივიდუალური შესაძლებლობებისა და მიდრეკილებების განვითარებისათვის, საჭირო კომპეტენციების მიღების შესაძლებლობების მთელ რიგ გზებთან ერთად.

იმისათვის, რომ სათანადოდ განვიხილოთ ის მიდგომები, რომლებსაც განსხვავებული ინსტიტუციები დარგობრივი კომპეტენციების გამომუშავებისათვის ახლა ქმნიან (ან შესაძლოა შექმნან მომავალში), და ამის შესახებ ინფორმაციის გაცემის მიზნით, ისტორიის ჯგუფმა ამოირჩია 15 კომპეტენცია ოცდაათიდან და განიხილა ისინი კომპარატიულად და ანალიტიკურად. SAG-ის ორმა წევრმა ამოირჩია აღწერილი კომპეტენციები, აკვირდებოდნენ რა კომპეტენციების გაცნობიერებას, რა სასწავლო და სწავლების მიდგომა გამოიყენებული (ან შესაძლოა გამოვიყენოთ) მათ ინსტიტუტებში მათ განსავითარებლად, რა შეფასების მეთოდები არსებობს

(ან შესაძლოა გამოიყენებულ იქნას) სტუდენტების მიღწევების შეფასებისათვის და როგორ აღიქვამენ თავად სტუდენტები კომპეტენციებსა და რამდენად დარწმუნებულნი არიან, რომ ფლობენ.

შედეგები განხილულია ქვემოთ და შეჯამებულია ცხრილის ფორმით. რა თქმა უნდა თხუთმეტი არ მოიცავს სრულად კომპეტენციებს მთელ სპექტრს, რომელიც დასჭირდება თითოეულ სტუდენტს. ეს მარტივი მაგალითებია, თუ როგორ არის ან შესაძლოა იყოს არაორაზროვნად დაკავშირებული განსაზღვრულ კომპეტენციების ფორმირებასთან სპეციფიკური სწავლა, სწავლებისა და შეფასების მეთოდები.

2. განსხვავებული სწავლა/სწავლების მიდგომები (სასწავლო ერთეულების ტიპები)

სიხვადისათვის, სწავლისა და შეფასების აქტივობების ძირითად სახეობებს ცალ-ცალკე განვიხილავთ. პრაქტიკაში მრავალი სასწავლო ერთეული შეიცავს სწავლისა და სწავლების გარემოსა და შეფასების სხვადასხვა და მრავალფეროვან სახეობას. მაგალითად, ნაწილი სასწავლო ერთეულის შესაძლოა ეფუძნებოდეს ლექციას და ნაწილი ჯგუფებში მუშაობას; შეფასება შესაძლებელია ნაწილში ეფუძნებოდეს საბოლოო შეფასებას და ნაწილში ჯგუფურ დისკუსიაში მონაწილეობას.

ძირითადად გამოყენებული კურსების სახეობები შემდეგია:

ლექციაში ჩვენ ვგულისხმობთ მრავალფეროვანი სწავლის, სულ ცოტა სწავლების გარემოს, როდესაც მასწავლებელი ლაპარაკობს სტუდენტების ჯგუფთან და ინტერაქცია ძირითადად ერთი, მასწავლებელი სტუდენტის მიმართულებით ხორციელდება. პრაქტიკაში ლექცია შესაძლოა ძალიან ფორმალური და სავარისად არაფორმალურიც იყოს; აუდიტორია შესაძლოა იყოს ძალიან დიდი, ას სტუდენტამდე, ან სავარისად პატარა. რიგ ტრადიციაში და რიგი ინდივიდუალისათვის წორმალურია ლექციის კითხვა სტუდენტებისათვის ტექსტიდან ან ჩანაწერებიდან; სხვაგან შეტი არაფორმალური მადგომა გამოიყენება; აქ ჩანაწერებიდან კითხვა არა მოწონებულია, წახალისებულია ვიზუალური მასალისა და დისკუსიების გამოყენება.

ტუტორიალების კატეგორიას შესაძლოა მივაკუთნოთ სპეციფიკური მეთოდების მრავალფეროვნება, როდესაც მასწავლებელი რეგულარულად მზადაა გარკვეული დროს მეტად ან ნაკლებად გაწერილი დაგეგმილი აქტივობისათვის. მასწავლებელი, შესაძლოა „ტუტორი“ მცირე ჯგუფთან ან ინდივიდუალურ სტუდენტთან მუშაობდეს. ტუტორიალი შესაძლოა შეიცავდეს დისკუსიებს საგნებზე, რომელიც წარმოდგენილი იყო ლექციაზე; მიმდინარეობს დისკუსიები, წერილობითი და ზეპირი პრეზენტაციების კორექტირება, ტექსტზე ან სხვა მასალაზე მუშაობა.

ხშირად ტუტორიალი დაკავშირებულია სალექციო კურსთან, რათა გააძლიეროს საშუალება დისკუსიების პერსონალიზაციისა და სტუდენტების თვითგამოხატვის უნარების განვითარებისათვის.

ვორწმიაზე შესაძლოა დავაკავშიროთ სალექციო კურსთან ან სემინარების სერიასაგან შეიძლება შედგებოდეს ერთი სასწავლო ერთეული, ვორწმიაზე მრავალფეროვანი ტექნიკები არის გამოყენებადი, რომელთა მიზანია მისცეს სტუდენტს არაფორმალური და პრაქტიკული სწავლის შესაძლებლობა. მასწავლებელმა შესაძლოა წარმოადგინოს მასალა (hand-out, დოკუმენტები, სურათები და სხვა სახის ვიზუალური მასალა) და სტუდენტების მხრივ ჯგუფებში მოახდინოს მონაზახის, ანგარიშის, ან ზეპირი პრეზენტაციის განხილვები და დამუშავება, რომელიც წარმოდგენილი იქნება შემდგომ სესიის ფინალურ პლენარულ ნაწილზე.

სემინარის სახეები შეტია ვიდრე შესაძლებელია წარმოვიდგინოთ, მაგრამ აქვთ საზოგადო საერთო თვისებები ყველა სისტემაში. ისინი გულისხმობენ შედარებით შეზღუდული რაოდენობის სტუდენტების დასწრებას (მაგრამ ვარიაციებით 3 ან 4-დან 30 ან 40-მდე) და ლექციებთან შედარებით ნაკლებად ფორმალურ გარემოს. დისკუსიები წახალისებულია. როგორც ვხედავთ, ინსტიტუტებში ან სპეციფიკურ სასწავლო ერთეულებში, სემინარზე სტუდენტებს ეძლევათ დავალება ძირითადი პრობლემის სპეციფიკური ასპექტის ან მისი შემცველი ძირითადი პრობლემის შესახებ პრეზენტაციის მომზადებისა და პრეზენტაციის; სწავლების ნაწილის ან მთელი პერიოდის განმავლობაში, სტუდენტები აკეთებენ თავიანთ პრეზენტაციებს, ერთი ან ორი სესიის განმავლობაში და სხვა სტუდენტები არიან ჩართულნი კითხვების დასმისა და დაკვირვების გზით. სხვა შემთხვევებში სემინარი შეიცავს მასწავლებლის მიერ შექმნილ პრეზენტაციებს; ამ შემთხვევაში კითხვების დასმა და დაკვირვებები წახალისებულია და თანამონაწილეობა დისკუსიებში ხშირად სტუდენტების შედეგების შეფასებაში გათვალისწინებულია.

ჯგუფური მუშაობა შესაძლოა იყოს განსხვავებული სახის. მთელი სასწავლო ერთეული შეიძლება შეიცავდეს ჯგუფურ სამუშაოს, ან ჯგუფური სამუშაო შესაძლოა იყოს ნაწილი გარკვეული აქტივობების, რომლებიც ხორციელდება სასწავლო ერთეულის ფარგლებში. სხვა დისციპლინარულ სფეროებში ჯგუფები ხშირად ფორმირდება „პრობლემაზე ან დავალებაზე დაფუძნებული“ სწავლების (PBL, TBL) პრინციპის გამოყენებით. ამ შემთხვევებში იმართება ჯგუფური სესიები მასწავლებელთან, სადაც ხდება პრობლემის გადაწყვეტა ჯგუფების (ან ინდივიდების) მიერ ან შესრულებული დავალების წარმოდგენა; ჯგუფები ან ინდივიდები ჯგუფებში საკლასო შეხვედრებს შორის არსებულ დროის მონაკვეთში, ახრულებენ დავალებას ან ცდილობენ გადაწყვიტონ დასმული პრობლემა. მიუხედავად იმისა, რომ ეს მიდგომა გავრცელებული არაა ისტორიის დარგობრივ სფეროში, არსებობს რამდენიმე მაგალითი, სადაც ჯგუფებში მუშაობა მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა. სამუშაო შესაძლებელია სტუდენტის მიერ განისაზღვროს და წარიმართოს, სხვა შემთხვევებში

აქტივობები განსაზღვრავს მასწავლებელი. იმ შემთხვევაში, როდესაც სტუდენტი მართავს სწავლას (როგორც ესაა როსკილდში), ჯგუფები ირჩევენ პრობლემას ან თემას სწავლისათვის და მასწავლებელთან კავშირი აქვთ პერიოდული ტუტორიალების, ან დისკუსიების და სახელმძღვანელო სესიების ფორმით. მეორე ტიპოლოგია (მასწავლებელი განსაზღვრავს და წარმართავს) არის მეტად გავრცელებული და ხელს უწყობს ისტორიოგრაფიულ პრობლემებზე ორიენტირებულის მეტად უზრუნველყოფას; თუმცა, პირველი აძლევს დიდ ავტონომიას სტუდენტს და ავითარებს მათ დამოუკიდებელი აზროვნების უნარსა და თვითდაჯერებულობას. საზოგადოდ, ორივე ფორმა შედარებით იშვიათად ჩნდება ისტორიის სწავლება-სწავლისას, მაშინ როდესაც ძალიან სასარგებლო შეიძლება იყოს ზეგრი ძირითადი კომპეტენციის ფორმირებისათვის.

ელსკურსები (არქივებში, მუზეუმებში, ბიბლიოთეკებში, სასწავლო ექსპედიციები და ვიზიტები) გამოიყენება სპეციფიკური კომპეტენციების გაზრდის ან სწავლის სფეროსთან დამოკიდებულება ორიენტირებული მასალის ან გარემოს უკეთ მიწოდების მიზნით. ისინი ფართოდ, მაგრამ არა საყოველთაოდ გამოიყენებულია.

ზევრ სისტემაში სასწავლო პრაქტიკაზე განაწილება არის არჩევითი ან სავალდებულო. თეორიულად განაწილებამ უნდა მისცეს სტუდენტისათვის აქტუალური „სამუშაო“ გამოყენება. ძირითად შემთხვევაში ისტორიის სტუდენტები ნაწილდებიან ბიბლიოთეკებსა და არქივებში, ან სადაც გვმავს მასწავლებელი, ან მისი ასისტენტი.

ელსკურიზალი განათლება და ODL კომპიუტერულ სახედონ ზემოთ აღწერილი მრავალფეროვანი კურსების კატეგორიების, განსაკუთრებით სემინარები და ჯგუფური სამუშაო არის კარგად ადაპტირებული e-განათლებისათვის, მას შემდეგ რაც იგი იძლევა განსაკუთრებულ შესაძლებლობებს დისკუსიების, თანამუშაოების და სასწავლო პროცესისა და ჯგუფების ფორმირების. უმაღლესი განათლების ისტიტუციების რაოდენობა, რომლებიც ასწავლიან ისტორიას და იყენებენ e-განათლებას არის მზარდი და, ასევე არის როგი ისტორიის ინსტიტუტები, რომელთა მიერ შეთავაზებული კურიკულუმის კურსების ნახევარი e-განათლებაზე მოდის. განვითარებული კურსები იყენებენ სწავლის მართვის სისტემებს (LMS) და სპეციალურ საგანმანათლებლო პლატფორმებს. ასევე, e-კურსების შერევა უფრო მეტად ვრცელდება. eHLEE სასწავლო პროექტი, განვითარებული CLIOnet Task Force C და ევროპის კომისიის მიერ დაფინანსებული, ავითარებს ისტორიისათვის e-განათლების საუკეთესო პრაქტიკას და ნათელია რომ ისტორიაში როგი ტიპის სწავლის შედეგებისათვის, e-განათლების პლატფორმები განსაკუთრებით საინტერესო მეთოდებს სთავაზობს. eHLEE ამზადებს საერთაშორისო თანამშრომლობით ისტორიის კურსის მეორე საფეხურის სტუდენტებისათვის და იყენებს თუნინგის კომპეტენციებსა და კურსის დაგეგმვის მეთოდოლოგიას. საერთაშორისო თანამშრომლობა არის განსაკუთრებულად შესაფერისი e-განათლებაში,

რადგან კურსზე წვდომა არაა დამოკიდებული ადგილზე და სტუდენტებს სხვასხვა ქვეყნიდან შეუძლიათ ჩაერთონ კურსში.

და ზოლოს, შესაბამისი რაოდენობა კრედიტების და აქედან, ისტორიის ფეხსაცმლის სტუდენტის, სასწავლო დატვირთვა არის ჩვეულებრივ წინასწარ განსაზღვრული - ცნობილია რამდენი კრედიტია საჭირო პერსონალურ სწავლასა და კვლევაზე დაფუძნებული ანგარიშების, თეზისებისა თუ დისერტაციების წარმოებისათვის. ასეთი სამუშაო ცენტრალურია დისციპლინის სფეროსათვის და მოიცავს სწავლას, სწავლებასა და შეფასებას, ამაზე ვისაუბრებთ ქვემოთ - პუნქტი 5.

უნდა გვახსოვდეს, რომ თითოეულს ამ ზოგადი ტიპოლოგიიდან შესაძლოა ჰქონდეს უამრავი სპეციფიკური თვისება განსხვავებულ სისტემებში; და არის გამოყენებული განსხვავებული მოთხოვნებისათვის. ზემოთ აღნიშნულ კურსების ტიპოლოგიებში, განსხვავებული მიდგომები - მეტად ან ნაკლებად თავის თავზე დაფუძნებული ან მეტად ან ნაკლებად სტუდენტზე-ორიენტირებული - იმპლემენტირებულია ნაციონალური პრაქტიკისა და ტარდიციის, ასევე, თანამშრომელთა ინდივიდუალური და კოლექტიური ანალიზის შესაბამისად.

3. სასწავლო აქტივობები

ზემოთ ჩამოთვლილი სწავლასწავლების აქტივობები საჭიროებს მეტ სიღრმისეულ ფიქრს, შესაძლოა დაკავშირებული იყოს ან ითხოვდეს განსხვავებულ სასწავლო აქტივობას სტუდენტისაგან. მიუხედავად იმისა, რომ მოსწავლე არის უმაღლესი განათლების პროცესის ცენტრში, მეტად არის ფიქრი და დავა კოდნის „გადაცემის“ საშუალებებზე, ვიდრე (თვით)„სწავლით“ აქტივობაზე. სწავლის აქტივობები დაკავშირებული ზემოთ აღწერილ სწავლების ფორმატებზე არის მოცემული მათ ბირითად მიმართულებებით: „ლექციებზე დასწრება“, „ჩანაწერების გაკეთება“ და უმეტეს სისტემებში „პერსონალური სამუშაო“, რიგ შემთხვევებში „ტუტორიალები“ ან „ჯგუფური მუშაობა“.

უმეტეს სისტემებში, ისტორიის სტუდენტმა უნდა აიღოს თავისი სამუშაო დროის შესაბამისი ნაწილი „ინდივიდუალური მუშაობისათვის“, მათ შორის ისეთი აქტივობები როგორიცაა „ბიბლიოგრაფიის შექმნა“, „ძირითადი ნამუშევრების კითხვა და პერსონალური შესწავლა“, „კლასიკური მონოგრაფიებისა და სამეცნიერო სტატიების კითხვა და პერსონალური შესწავლა“, „ჩანაწერებისა და მონახაზების კეთება“.

ასეთი აქტივობები საჭიროა ზევით სხვა აქტივობების ბლოკების ასაშენებლად, როგორიცაა: „თანამონაწილეობა ჯგუფურ განხილვებში“, „თანამონაწილეობა ამოცანადაფუძნებული ან პრობლემაორიენტირებული სწავლების (PBL, TBL) გუნდში“, „ზეპირი ანგარიშის მომზადება და წარმოდგენა“ და „წერითი ანგარიშის მომზადება და წარმოდგენა“.

ისტორიის სტუდენტი იძენს ICT უნარებს სხვადასხვა საფეხურზე. მეტი ყურადღება სჭირდება ICT საბაზისო (ტექსტების რედაქტირებისა და ინტერნეტ და ონლაინწყაროებიდან ინფორმაციის მოძიების) ინსტრუქციებს. ასევე, ისტორიის კურსდამთავრებულთათვის გამოსადევია, მაგრამ არა ყოველთვის იმპლემენტირებული, მეტად განვითარებული ICT კომპეტენციები, რომლებიც ხელს უწყობენ მეტად დახვეწილ უნარებს საჭიროს წყაროების, გამოსახულებების პოვნისა და მათი დიგიტალიზაციისათვის, რუკების, მონაცემთა ბაზებისა და ვებგვერდების შექმნას, ონლაინსაიაგების და ა.შ. ე-განათლება ასევე ავითარებს ე-ინსტრუმენტების როლს ისტორიის სწავლისა და სწავლების სფეროში.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია ისტორიის დარგობრივი სფეროსათვის „საარქივო სამუშაო“ ან მსგავსი (სამუშაო, სადაც ორიგინალური წყარო შენახვის, აღმოჩენის ან მასზე წვდომის გაფართოების მიმართულებით) აქტივობები. სასწავლო პერიოდის შესაბამისად ამ აქტივობების სპეციფიკური თვისებები მრავალფეროვანია, მაგრამ ფეხსაცმელზე, კვლევითი კომპეტენციების ფორმირებისას, ისინი წარმოადგენენ აუცილებელ ფაზას. ინდივიდუალური კვლევითი სამუშაოსათვის მომზადება შესაძლოა ხდებოდეს „ჯგუფში ტექსტის ან წყაროს კითხვისა და კომპენტირების“, სპეციალური ტუტორიალის, ვორქშოპის ან მსგავსი გზით...

სასწავლო პრაქტიკაზე განაწილება, როგორც აღინიშნა ზემოთ, ამ სისტემებში გამოყენებულია, საზოგადოდ განაწილება ხდება ბიბლიოთეკებში, მუზეუმებში, საგანმეცნეო სახლებში ან ადგილობრივი მართვლობით ოფისებში ან თავად უნივერსიტეტებში, ხოლო მომავალი მასწავლებლებისათვის - სკოლებში, როგორც მასწავლებლების ან მასწავლებლის ასისტენტების. ამ კონტექსტში ისტორიის სტუდენტის სამუშაო შესაძლოა გამოადგეს დამსაქმებელს ან სამუშაო ადგილის მფლობელს. განაწილება მნიშვნელოვანია თავად სტუდენტისათვისაც, რადგან იგი იღებს შესაბამის სფეროში საქმიანობების, წყაროების, მასალების, სამბილიოთეკო რესურსების, ინფორმაციის შექმნა-განახლების, მოუბისა და გამოყენების ორგანიზების რეალურ, ცხოვრებისეულ გამოცდილებას. კერძო, საქალაქო თუ კომპანიის არქივებში მეორე საფეხურის სტუდენტს უნარი შესწევს ფონდების საცავების რეორგანიზაცია, კატალოგიზირება და ინვენტარიზაცია.

სწავლის აქტივობების სხვა ფორმები, რომლებთანაც ისტორიის სტუდენტს უხდება შეხება არის უცხო ენები და საზოგადოდ, სწავლა დაკავშირებულია სხვა დისციპლინარულ სფეროებთან.

4. შეფასება

ისტორიის დისციპლინარულ სფეროში, შეფასების მეთოდები ფართოდ განხილულია ნაციონალური ტარდიციების მიერ ან ნაციონალური კანონმდებლობით, ან სწავლების ორგანიზაციის მიერ. მაგალითად, ზევით ქვედანაში გამოცდა წერითია. „ექსტერნალური გამოცდის“ გამოყენება,

როგორც გაერთიანებულ სამეფოშია, ითხოვს წერიტით გამოცდის ფორმის გამოყენებას, რომელის შესაძლებელია გადაიხედოს სხვა დროს, სხვა პიროვნებების მიერ. ზოგიერთ სისტემებში ზეპირი გამოცდა არანაკლებ რარი მასწავლებლით უფრო გავრცელებული (მაგ., იტალია), სხვა ქვეყნებში ნაკლებად გამოიყენება.

ამიტომ, შეფასების კრიტერიუმები არაა ყოველთვის დადგენილი (არადა კარგი პრაქტიკა ითხოვს). ხშირად ისინი გააზრებულია ნათლად ან ინტუიტურად. მაგალითად, შეფასების ყველა ფორმისათვის ძალიან ხშირად თვითთავად ნაგულისხმევია სტუდენტის მიერ დავალების შესრულების შეფასების, რამდენად ნათელადაა ჩამოყალიბებული პრეზენტაცია, შინაარსის სიზუსტე და არსებითობა, წერის ან მეტყველების კულტურა, სტილი და ა.შ.

ცალსახაა, თუ შედეგზე, კომპეტენციებზე დაფუძნებული მიდგომა არის სრულფასოვნად, არსობრივად იმპლემენტირებული, კომპეტენციები აქცენტირებულია როგორც პროგრამის მთლიანობაში, ასევე სასწავლო ერთეულების შემთხვევაში; და დადგენილია და ვითარდება შესაბამისი სწავლა/სწავლებისა და შეფასების მიდგომებს დაგეგმვისას. შეფასება ისე უნდა იყოს დაგეგმილი, რომ ავლენდეს ფლობს თუ არა სტუდენტი კომპეტენციებს, რომლებიც საფეხურის შესაბამისად მოთხოვნილ სწავლის შედეგების მინიმუმს შეესაბამება. ამის ზემოთ შეფასების კრიტერიუმები უნდა აძლევდეს მოსწავლეს საშუალებას გამოავლინოს მიღწევების მაღალი საფეხურიც.

ისტორიის დარგობრივ სფეროში შეფასების უფრო მეტად გავრცელებული ფორმებია:

წერითი გამოცდა, რომელიც შესაძლოა მეტ-ნაკლებად დამუშავება და განვითარება. წერითი გამოცდის გამოყენება შესაძლებელია შუალედური შეფასებისას, დასასრულს ან კიდევ უფრო ხშირად. ჩვეულებრივ სტუდენტები უპასუხებენ დასმულ კითხვებს, აკეთებენ ტექსტების კომენტარებას, ან წერენ თემას. წერითი გამოცდა შესაძლოა იყოს საკმარისად მოკლე ან გაგრძელდეს რამდენიმე საათი.

ქიზები (ტესტირება), რომელიც არის მარტივი, მაგრამ ასევე სწრაფი და მეტად მეტად ობიექტური გამოსავლენად რამდენად ფლობს სტუდენტი განსაზღვრულ ფაქტობრივ ინფორმაციას. ქიზები არის „მოკლე-პასუხი“ ან „მრავალ პასუხიდან ამორჩევითი“ და არც თუ ძალიან გამოიყენება ისტორიის სწავლებაში, მხოლოდ საწყის საფეხურზე გამოიყენება სტუდენტის ცოდნის გაგებისათვის.

რიგ სისტემებში ზეპირი გამოცდა უფრო გავრცელებულია, ვიდრე წერითი, ან გამოიყენება ექსკლუზიურად.

სტუდენტებს შესაძლოა მოეთხოვოს წამოადგინოს წერითი ან ზეპირი ანგარიში დაფუძნებული სპეციფიკურ კითხვაზე ან შეზღუდული სახის კვლევითი დავალება. ანგარიში ფასდება და შეფასება ჩვეულებრივ გათვალისწინებულია სასწავლო ერთეულის საბოლოო ნიშნში/შეფასებაში. რიგ შემთხვევებში, მთელი საკურსო სამუშაო შესაძლოა შედგებოდეს ერთი

ან მეტი ზეპირი ან წერითი ანგარიშისაგან და შეფასება შესაბამისად, წარმოადგენს საბოლოო შეფასებას მთლიანობაში. რიგ ტრადიციებში ანგარიშს აქვს კოდიფიცირებული სქემა რომლის შესაბამისად უნდა განხილულ იქნეს არგუმენტები (საფრანგეთი). სხვა ქვეყნებში ფორმები უფრო თავისუფალია (ჩვეულებრივ განსაზღვრულია მოცულობა), თუმცა ზოგადი ინდიკატორები შესაძლებელია მოგვეც. ანგარიშები ფასდება შინაარსის საინტერესობისა და სიზუსტის მიხედვით და, როგორც წესი, ეფუძნება სათქმელის გამოთქმის სიცხადეს, ეფექტურობას და სიზუსტეს, თუმცა შესაძლებელია ეს კრიტერიუმები დადგენილი არ იყოს.

დისკუსიებში თანამონაწილეობა: ზეპირ „სწავლების ფორატში“ იდენტიფიცირებული #2 პუნქტის ქვეშ, სტუდენტები არიან წახალისებულნი დისკუსიაში მონაწილეობის მისაღწევად, კითხვების დასმა, კომენტარების ფორმულირება ან ინფორმაციის გაცემა. დისკუსიის სტილი სხვადასხვა ქვეყანაში (ასევე სხვადასხვა მასწავლებელთან) საკმარისად მრავალფეროვანია. რიგ შემთხვევაში, დისკუსიაში მონაწილეობას მეტი ყურადღება ენიჭება; სხვა შემთხვევებში, დისკუსიის შეფასება გამოიყენება მხოლოდ როგორც სტუდენტის დიანტერესებისა და მომზადების ზოგადი მაჩვენებელი და ინტეგრირდება გამოსდისა და ანგარიშის შედეგთან; სხვა შემთხვევებში, საკლასო დისკუსიებზე დაფუძნებული შეფასებას სპეციალურად თავს არიდებენ, რათა წახალისონ სტუდენტი საკუთარი აზრის გამოხატვისას იყოს მეტად თავისუფალი და ამდენად დისკუსიას უფრო თავისუფალი, გონებრივი იერიშის სტილისაა.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ძალიან მნიშვნელოვანი მეთოდია, როგორც სწავლა/სწავლებისას ასევე შეფასების, ეფუძნება თეზისებს, დისერტაციას ან კვლევით ნაშრომს. რადგან ეს მეთოდი ცენტრალურია დარგობრივი სფეროსათვის, ჩვენ მას ქვემოთ ცალკე მოკლედ განვიხილავთ.

5. თეზისი, დისერტაცია და კვლევითი ნაშრომი

ზოგიერთი პირველი საფეხურის სტუდენტისათვის, მეტი მეორე და განსაკუთრებით ისტორიის შესამე საფეხურის ყველა სტუდენტისათვის, კვლევითი თეზისის ან დისერტაციის დაწერას აქვს ფუნდამენტური როლი როგორც სწავლა/სწავლებაში, ასევე შეფასებაში. სამუშაოს ამ ნაწილის შესრულება წარმოადგენს მნიშვნელოვან ფაზას სტუდენტისათვის, რამაც უნდა განავითაროს მაღალი ხარისხი და გამოიყენოს საქმიანობისას კომპეტენციები, რომლებიც თავში წინასწარ იყო ფორმირებული, სხვა კონტექსტებში. ამ აქტივობის მიზანია წარმოიშდეს რომ სტუდენტის ფლობს კომპეტენციებს და შეუძლია პროფესიული ისტორიული კვლევის წარმოება და განვითარება ან დახვეწა ამ კომპეტენციების. თანაბრად მნიშვნელოვანია, ეს კომპეტენციები, როგორც დარგობრივ-სპეციფიკური, ასევე ზოგადი, ინტეგრირდნენ იმგვარად რომ შედეგად მიღებული ნამუშევარი იყოს ორიგინალური, კარგად სტრუქტურირებული, მეცნიერულად დაფუძნებული, დაწერილი ლინგვისტურად

გამართლად და თბრობითად და ორგანიზირებული დარგის კანონების შესაბამისად. თუმცა, ტექსტის მოცულობა და კვლევის სირთულის ხარისხი მკვეთრად ვარირებს, სწავლების საფეხურისა და ნაციონალური ან ინსტიტუციური ტრადიციის შესაბამისად, შეფასება ყოველთვის ითვალისწინებს, მტ-ნაკლებად, ყველა შემთხვევაში აღწერილ კრიტერიუმს.

თეზისებისა და დისერტაციის შემთხვევაში, შეფასების მექანიზმები განისაზღვრება განსხვავებულ ნაციონალურ კონტექსტებში. სამუშაოს მოსამზადებლად შესაძლებელია არსებობდეს სპეციალური კომისია ან მხოლოდ მრჩეველი; იგივე ან სხვა მრჩეველი ან კომისია შესაძლოა იყოს პასუხისმგებელი საბოლოო შედეგის შეფასებაზე. დისერტაცია შესაძლებელია წარმოდგენილი იყოს საჯარო დისკუსიით ან არა; საჯარო პრეზენტაცია და დისკუსია შესაძლოა იყოს ფორმალური ან იქონიოს გავლენა ფინანსური შედეგის განსაზღვრაზე. რიგ ქვეყნებში კვალიფიკაცია მიენიჭებათ მიღწევების რიცხვით ინდიკატორებთან ერთად, დაფუძნებული საკურსო სამუშაოზე და/ან დისერტაციაზე; სხვაგან ეს არ გვხვდება.

შესაძლებელია საფეხური ჯერ განხილული არაა ისტორიის ჯგუფის მიერ, დასახულია თუნებ III-ის ფარგლებში. აქ ჩვენ შეგვიძლია მხოლოდ გაგვახსილოთ ყურადღება, რომ კვლევითი სამუშაოები, პირველი და მეორე საფეხურის თეზისები და დისერტაციები წარმოდგენილია უმრავლეს სისტემებში როგორც უმნიშვნელოვანესი კომპეტენციის ფორმირებისა და მათი მოქმედებაში შეფასებისათვის და რომ სადოქტორო დისერტაცია არის მსგავსი ტიპის ნაყოფი დიდ მასშტაბში.

6. სწავლა/სწავლებისა და შეფასების მეთოდების დაკავშირება სპეციფიურ კომპეტენციებთან

როგორც ზემოთ იქნა წარმოჩენილი, იმისათვის რომ გამოკვლევულიყო გზები, რომლებითაც დღეს ფორმირდება დარგობრივ-სპეციფიკური (და ზოგადი) კომპეტენციები ან მიდგომები, რომელთა მეშვეობითაც შეიძლება ისინი ფორმირებულიყო, დარგობრივ სფეროს ჯგუფის წევრებმა ამოიჩინეს განსაზღვრული რაოდენობის დადგენილი კომპეტენციების სიიდან. ისინი გამოიჩინენ მათი აღქმადობის მნიშვნელოვანების საფუძველზე (გამოვიყენეთ თუნებ I-ის კონსულტაციების შედეგები) პირველი ორი საფეხურისათვის და იმგვარად, რომ მოცული ყოფილიყო კომპეტენციების სხვადასხვა ტიპი. დარგობრივი სფეროს ჯგუფის წევრებს (თითოეულისათვის ორი კომპეტენცია) ეთხოვათ აღეწერათ თითოეული კომპეტენცია და განეხილათ გზები მათი აღქმის, სწავლებისა და შეფასების - ან თუ ასე არ ხდება, როგორ იქნებოდა კარგი სწავლება და შეფასება ნაციონალურ კონტექსტის გათვალისწინებით მომავალში. ანალიზის შედეგებმა აჩვენა ზევრი საინტერესო ასპექტი: პირველყოფილისა იყო შთამბეჭდავი ნახვა თუ როგორ კომპეტენციები ინტეგრირებული იყო განსხვავებულად განსხვავებულ ქვეყნებში და მეორე (ნაწილობრივ, როგორც შედეგი) როგორ სწავლა/სწავლების

სტრატეგიები გაშრობული მსგავსი კომპეტენციების ფორმირებისათვის შესაძლოა ფაქტურად საკმარისად განსხვავებული გამოვიდეს.

ორივე დაკვირვება გვაჩვენებს რომ, ტრანსპარენტულობის გარანტირებისათვის საჭიროა შეთანხმება გარკვეულ ტერმინსა და დეფინიციებზე.

კომპეტენცია #1	1. მიმდინარე მოვლენებს, პროცესებსა და წარსულს შორის ურთიერთკავშირის კრიტიკული გააზრება
სწავლების მეთოდი	სტუდენტების ფაქტებთან შეჯახება, რომ მიმდინარე მოვლენებსა და პრობლემებს აქვთ ისტორიული ფესვები, პრეცედენტები და/ან ანალოგიები; ჩვენება როგორ უნდა ფორმირდებოდეს ისტორიული დაბატები და არის დაკავშირებული მიმდინარე მოვლენებთან და პრობლემებთან; ხანდახან სასწავლო ერთეულები ივსებება ამის გასაკეთებლად
სწავლა	ლექციებსა ან კურსებზე დასწრება, ბიბლიოგრაფიის კითხვა, მონაწილეობა ჯგუფურ დისკუსიებში, e-რესურსების გამოყენება, წერითი სამუშაო ან პრეზენტაციების კეთება; ზოგ შემთხვევაში სპეციფიკური ისტორიული მოვლენების ან პროცესების შედარება თანამედროვეობის შესაბამისს მოვლენებთან ან პროცესებთან
შეფასების გზები	ეს კომპეტენცია გამოიყენება სწავლა/სწავლების აქტივობებისათვის და არ საჭიროებს დამოუკიდებელ შეფასებას; თუმცა როცა სპეციფიკური სასწავლო ერთეული ან აქტივობა მიმართულია ამ საკითხზე, იგი გაითვალისწინება

კომპეტენცია #2	სხვადასხვა პერიოდსა და კონტექსტში ისტორიული ხედვების განსხვავებულობის აღქმა.
სწავლების მეთოდი	ლექციები და ჯგუფში მუშაობები (დისკუსიები, ისტორიული ტექსტების მაგალითების წარმოდგენა)
სწავლა	ლექციებსა ან კურსებზე დასწრება, ბიბლიოგრაფიის კითხვა, მონაწილეობა ჯგუფურ დისკუსიებში, e-რესურსების გამოყენება, წერითი სამუშაო ან პრეზენტაციების კეთება; განსხვავებულ პერიოდთან ან ორიენტირებთან დაკავშირებული ისტორიოგრაფიული ტექსტის შედარება და კონტექსტუალიზაცია
შეფასების გზები	წერითი ან ზეპირი გამოცდა; პრეზენტაციისა და სადისკუსიო ჯგუფში ან საჯარო კურსში ჩართულობის შეფასება

კომპეტენცია #2	კაცობრიობის წარსულის ერთი ან მეტი სპეციფიკური პერიოდის დეტალური ცოდნა
სწავლების მეთოდი	ლექციები, ჯგუფური სამუშაო, ვებზე გასვლა
სწავლა	ლექციებსა ან კურსებზე დასწრება, ბიბლიოგრაფიის კითხვა, მონაწილეობა ჯგუფურ დისკუსიებში, e-რესურსების გამოყენება, წერითი სამუშაო ან პრეზენტაციების კეთება; პერიოდთან დაკავშირებული ტექსტის კითხვა და კონტექსტუალიზაცია

შეფასების გზები	წერიითი ან ზეპირი გამოცდა; პრეზენტაციისა და სადისკუსიო ჯგუფში ან სავარჯიშო კურსში ჩართულობის შეფასება
კომპეტენცია #5	წარსულის ზოგადი დიაქრონული ჩარჩოს ცოდნა
სწავლების მეთოდი	ლექციები, სავარჯიშო კურსები და/ან ტუტორიალები ისტორიის განსხვავებულ პერიოდებზე ან დიაქრონულ თემებზე;
სწავლა	ლექციებსა ან კურსებზე დასწრება, ბიბლიოგრაფიის კითხვა, მონაწილეობა ჯგუფურ დისკუსიებში, e-რესურსების გამოყენება
შეფასების გზები	წერიითი ან ზეპირი გამოცდა; პრეზენტაციისა და სადისკუსიო ჯგუფში ან სავარჯიშო კურსში ჩართულობის შეფასება

კომპეტენცია #12	სხვადასხვა ტიპის ისტორიოგრაფიული წერის ნორმების სწორად გამოყენებით, საკუთარ ენაზე წერის უნარი.
სწავლების მეთოდი	ისტორიოგრაფიული ტექსტების კითხვა და კომენტირება როგორც კლასში მასწავლებლის ასისტენტობით, ასევე დამოუკიდებლად
სწავლა	მოცემული წერიტი სამუშაოს შესრულება, განსხვავებული სახის ტექსტების შესრულება, როგორც ესეები, ასევე მიმოხილვები და შეჯამებები
შეფასების გზები	ტექსტებისა და ნაწერების კორექტირება და ზეპირი უკუკავშირი სტუდენტთან, მათი შედარება ნამუშევრის სასურველ შედეგთან
შენიშვნა	განსაკუთრებული პრობლემა, ქვეყნებში სადაც ისტორიოგრაფიული ტექსტები ფართოდ იკითხება და ისწავლება არაა დეკლარირებული ენებზე. შესაბამისი თარგმანის მოძიება ისტორიული კონცეფციებისა და ტერმინებისათვის, რასაც მიეყვარათ კონკრეტულ სივრცის პორბლემასთან

კომპეტენცია #14	ინფორმაციის განახლებადი ინსტრუმენტების, როგორცაა ბიბლიოგრაფიული და საარქივო საშუალებები, e-მასალები, ცოდნა და ფლობის უნარი
სწავლების მეთოდი	ყველაზე მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტების პრეზენტირება, ახსნა განსხვავებული ციტირების კრიტერიუმების, მიმოხილვების, სახელმძღვანელოების სივრცით უზრუნველყოფა, სტუმრობა ბიბლიოთეკებსა და არქივებში, ჩვენება როგორ ვიპოვოთ მასალა ან საცავები შენახული ელექტრონულად, სწავლება რომ გადამოწმების გარეშე წყაროს არ უნდა ენდო
სწავლა	სწავლა კეთებით, დავალებების შესრულება, წიგნებისა და სხვა მასალების (კატალოგებისა და საცავების) პოვნა და გამოყენება, ელექტრონული მასალების პოვნა და ა.შ.
შეფასების გზები	სავარჯიშოების შედეგების შემოწმება, უკუკავშირი და რჩევები

კომპეტენცია #23	სხვა ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ინსტრუმენტების (ლიტერატურული კრიტიკა, ენების ისტორია, ხელოვნების
-----------------	--

	ისტორია, არქეოლოგია, ანტროპოლოგია, სამართალი, სოციოლოგია, ფილოსოფია ა.შ) აღქმა და გამოყენების უნარი
სწავლების მეთოდი	ზოგი ინსტიტუტის უფლებას აძლევს ან სთხოვს სტუდენტებს აიღონ კურსები სხვა დისციპლინებში. სხვაგან, სტუდენტები იძენენ ცოდნას სხვა ჰუმანიტარულ მეცნიერებებზე ლექციებიდან და საკითხავი წიგნებიდან ან მომზადებულ სფეროს სტატიებიდან. სწავლის ზოგი მიმართულებისათვის, სხვა დისციპლინების ინსტრუმენტები საჭიროა, როგორცაა რაოდენობითი მეთოდი
სწავლა	საკურსო სამუშაოებზე დამატება, მონათესავე დისციპლინების სტუდენტებთან გამოცდილების გაზიარება
შეფასების გზები	შეფასება მონათესავე დისციპლინაში გამოყენებული მეთოდების შესაბამისად, როგორცაა გამოცდა და სხვებზე სამუშაო ანტროპოლოგიისა და არქეოლოგიაში, ტესტები სტატისტიკისათვის და ა.შ. როცა ისტორიის კურსისათვის საჭიროა სპეციფიკური ინსტრუმენტები, ფასდება მათი ადეკვატური მოხმარების უნარი

კომპეტენცია #28	დარგის კანონიკის მიხედვით კვლევის შედეგების შესაბამისი ნარატიული ფორმით გამოსახვის უნარი.
სწავლების მეთოდი	მოცემული წერიტი სამუშაოები, ვორკშოპები, სპეციალური, სახელმძღვანელო აქტივობები წერასა და რეფერირებაში, ინდივიდუალური მუშაობა
სწავლა	წერა (ნაწარები, კორექტურა)
შეფასების გზები	ნაწერები მომზადებული კურსისათვის გამართულია და არსებობს უკუკავშირი, დამამთავრებელი დისერტაცია ან თეზისი განიხილება და სწორდება საბოლოო პრეზენტაციამდე

მეორე საფეხური:

კომპეტენცია #9	უცხო ენაზე კომუნიკაციის უნარი, ისტორიოგრაფიულ მეცნიერებაში აღიარებული პროფესიული ტერმინოლოგიისა და ტექნიკის გამოყენებით.
სწავლების მეთოდი	ენის კურსები და ლაბორატორიები, ისტორიის კურსები უცხო ენაში, ისტორიული წიგნების კითხვა სხვა ენებზე, ERASMUS მობილობა ან სხვა გამოცდილებები (მ.შ. ვირტუალური მობილობა)
სწავლა	გრამატიკული და ლექსიკური სწავლა და პრაქტიკა; პრაქტიკა საუბარში, ზეპირი პრეზენტაცია და დისკუსია, მოთხოვნილი ენით უცხოელ სტუდენტებთან მუშაობა, ვიდეოკონფერენციები
შეფასების გზები	ზეპირი გამოცდები, პრეზენტაციებისა და დისკუსიებში ჩართულობის შეფასებები
შენიშვნა	ეს კომპეტენცია არის განსხვავებული მოვულობის სხვადასხვა ქვეყანაში

კომპეტენცია #15	შესაბამისი პერიოდის დოკუმენტების შესწავლისთვის აუცილებელი სპეციფიკური ინსტრუმენტების ცოდნა და გამოყენების უნარები (პალეოგრაფია, ეპიგრაფია).
სწავლების მეთოდი	საზოგადო, სავარჯიშო კურსებზე გამოიყენება ორიგინალური დოკუმენტები, ასევე სწავლობენ შესაბამის ენებს და სხვა ინსტრუმენტებს, კურსები ტექსტის ანალიზში, გამოსახულების ანალიზში და ა.შ.
სწავლა	საანალიზო დოკუმენტებისა, სხვა წყაროებისა და ობიექტების კითხვა, დაკვირვება, სწავლა როგორ არიან ნაწარმოები და დაეღვნი; ინფორმაციის რომელსაც ისინი გვაწვდიან შეფასება და კოტექსტუალიზაცია
შეფასების გზები	შეფასება ეფუძნება ზუსტ ტრანსკრიფციასა და ინტერპრეტაციის ხარისხს.

კომპეტენცია #22	მსოფლიო ისტორიის ცოდნა
სწავლების მეთოდი	ლექციები, ვორკშოპები
სწავლა	ლექციებზე დასწრება და მოცემული ბიბლიოგრაფიის კითხვა სხვა კონტინენტების ისტორიულ ხალხებსა და გლობალურ პროცესებზე; ვორკშოპები
შეფასების გზები	წერითი და ზეპირი გამოცდები; ანგარიშების, პრეზენტაციებისა და დისკუსიებში ჩართულობის შეფასება

კომპეტენცია #25	ისტორიოგრაფიული ცოდნისა და მსჯელობის გასამდიდრებლად გამოსადეგი კვლევის თემატიკის დასახვის უნარი
სწავლების მეთოდი	კვლევითი სემინარები და ინდივიდუალური ხელმძღვანელობა
სწავლა	მონაწილეობა სემინარებსა და სამეცნიერო კონფერენციებში; მომზადება და არჩევა თემების, ბიბლიოგრაფიების კომპილაცია, წყაროების მიმოხილვა
შეფასების გზები	პროექტის ტუტორ/ხელმძღვანელისა და სტუდენტების მიერ შეფასება

კომპეტენცია #26	კვლევითი პროექტებისათვის შესაბამისი ინფორმაციული წყაროების (ბიბლიოგრაფია, დოკუმენტები, ზეპირსიტყვიერება ა.შ.) იდენტიფიცირებისა და გამოყენების უნარი
სწავლების მეთოდი	კვლევითი სემინარები და ინდივიდუალური ხელმძღვანელობა, ჯგუფური მუშაობა და მცირე სავარჯიშო კურსები ტიპოლოგიისა და მეთოდოლოგიის სპეციალურ წყაროებზე
სწავლა	სპეციალური წყაროების კრიტიკული შეფასება, ინდივიდუალურად ან მცირე ჯგუფებში; წყაროების კომპენტირება და კრიტიკა
შეფასების გზები	ზემოთ ჩამოთვლილი აქტივობების შესრულების შეფასება

კომპეტენცია #29	დარგის კრიტიკული კანონების შესაბამისად, ტექსტებისა და დოკუმენტების სწორად კომენტირების, ანოტირების და რედაქტირების უნარი
სწავლების მეთოდი	სტუდენტებსათვის სხვადასხვა სახის დოკუმენტისა და ტექსტის გამოცემების კარგი მაგალითების ჩვენება და ახსნა
სწავლა	სწავლა კითხვით: ტექსტის ან დოკუმენტის გამოსაცენად მომზადება, შესაბამისი სამეცნიერო ატრიბუციით
შეფასების გზები	კვლევითი სტანდარტების შესაბამისობის შეფასება, უკუკავშირის სტუდენტთან და სხვა სტუდენტების ნამუშევრებთან შედარება

კომპეტენცია #30	ისტორიის დიდაქტიკის ცოდნა
სწავლების მეთოდი	ლექცია, სემინარი, პრაქტიკა
სწავლა	განათლების მეცნიერებების თეორიული და პრაქტიკული ასპექტების შესწავლა, როგორც დაკავშირებული ისტორიასთან; კურსების დაგეგმა (კოგნიტური რუკა), სასწავლო მასალები, მ.შ. მულტიმედია; პრაქტიკული სავარჯიშოები კლასებსა და სკოლებში; სავარჯიშოები დიდაქტიკაში მუშაურობისათვის
შეფასების გზები	ზეპირი გამოცდა, პრეზენტაციისა და სასწავლო პრაქტიკის მიღწევების შეფასება, თვითშეფასების კურნალი, ერთობლივი შეფასება ხელმძღვანელის როლში მყოფ სკოლის მასწავლებლებთან ერთად
შენიშვნა	ამ კომპეტენციას აქვს განსხვავებული მოცულობა სხვადასხვა ქვეყანაში: ზოგ ქვეყანაში პედაგოგიკა ან დიდაქტიკა ისწავლება განცალკევებულად დარგობრივი კურსისაგან; სხვაგან სასწავლო ასპექტები არის ისტორიის კურიკულუმის ნაწილი

7. დასკვნა

თუნიჩგ I-ის ბევრმა ნაჩვენებმა თუ ნაგარაუდებმა მიგნებამ პოვა დადასტურება თუნიჩგ II-ში. სასარგებლოა კიდეც ერთხელ ფორმულირება სქემატურატურად შემდეგის:

1. თითოეული ნაციონალური სისტემა შესაძლებელია და უნდა დანახულ იქნას როგორც ჰარმონიული მთელი, სადაც წესრიგი, შინაარსი, სწავლა/სწავლებისა და შეფასების მეთოდები ურთიერთდაკავშირებულია.

- ყველა სისტემა თანხმობაშია ისტორიის შესწავლა-სწავლა-სწავლების ზოგად ეთიკურ და ევრიტიკულ საფუძვლებთან და მიზანს აქვთ წახალისონ კრიტიკული ისტორიული პერსპექტივა თავიანთ სტუდენტებში. დარგობრივი სფეროს ეს ასპექტი არის შეჯამებული ყოველისმომცველ კომპეტენციებში, რომლებიც ჩვენ ვაჩვენებთ საფეხურის მახასიათებლებში, მოცემული თუნიზ 1-ში.
- შინაარსი (ფაქტობრივი ცოდნა) და წესრიგი, რომლითაც შინაარსის სწავლაა ორგანიზებული თითოეულ ნატიონალურ სისტემაში ძალიან ზევია. მიუხედავად ამისა, შედარება და ტრანსპარენტულობა არის შესაძლებელი კომპეტენციებზე დაფუძნებული მიდგომის გამოყენებით.
- ისტორიის სწავლებამ შესაძლოა შექმნას ზაზისი ბევრი სხვადასხვა პროფესიისათვის, ყველა წათლად არაა დაკავშირებული დარგობრივ სფეროსთან. ზოგი დარგობრივ-სპეციფიკური კომპეტენცია არის საინტერესო და სასარგებლო ყველა მოქალაქისათვის; და ზოგი ზოგადი საკვანძო კომპეტენცია ეფექტურად ფორმირდება ისტორიის შესწავლის გზით.
- სხვა დარგები და კომპეტენციები (დაკავშირებული საკუთარი ენის შესწავლასთან, სხვა ენებთან, ისეთ დაკავშირებულ დისციპლინებთან, როგორცაა ფილოლოგია, გეოგრაფია, არქეოლოგია, სოციალური მეცნიერებები ა.შ.) უმნიშვნელოვანესია ისტორიკოსის ფორმირებისათვის და უფრო მეტიც კრიტიკული ისტორიული მენტალობის ფორმირებისათვის და, აქედან გამომდინარე, უნდა შედიოდნენ ისტორიის შესწავლის პროგრამებში.
- დარგობრივ-სპეციფიკური კომპეტენციები და ფასეული ზოგადი კომპეტენციები, რომლებსაც კმნის ისტორიის შესწავლა შესაძლებელია სრულად განვითარდეს თუ სტუდენტი რეგულარულად ეცნობა ორიგინალურ წყაროებს და პროფესიონალურ ისტორიულ კვლევებს. შინაარსის სახელმძღვანელოების დონეზე სწავლება არაა წახალისებული ან არ იძლევა სასურველი კომპეტენციების ფორმირების საშუალებას.

ბირთვადი მიგნებები ჩამოთვლილია ზემოთ, ანალიზი წარმოებული თუნიზ II, სადაც ისტორიის უმაღლესი განათლება ცდილობდა - ან უნდა ცდილიყო - მოეხდინა დარგობრივ-სპეციფიკური და ზოგადი კომპეტენციების განისაზღვრა როგორც მნიშვნელოვანი ნაყოფი და შედეგები. მართალია, რომ ბირთვადი მეთოდები სწავლა/სწავლებისა და შეფასების შესაძლებელია აღიწეროს როგორც ვარიანტები უნივერსალურად გამოყენებული ტიპოლოგიები (ლექცია, სემინარი, წერითი გამოცდა, ზეპირი გამოცდა...).

ტრადიცია და პრაქტიკა სპეციფიკური ერთი ან რამდენიმე ნატიონალური სისტემისათვის შესაძლოა სრულიად არ იყოს სხვა სისტემაში. ცოდნის გაზიარებამ და გაგებამ სწავლა/სწავლებისა და შეფასების მეთოდების

შესახებ შესაძლოა მნიშვნელოვანი სასგებელი მოიტანოს. საზოგადოდ, სხვა დარგობრივი სფეროების მიმართ პატივისცემით, ისტორიის საგნობრივი ჯგუფი სთავაზობს განსაკუთრებულ გამოცდილებას არა მარტო საკუთარი კომპეტენციების ფორმირების, როგორცაა „პროცესებისა და მოვლენების განაწილება ქრონოლოგიურ ჩარჩოში“, ასევე ზოგადთან დაკავშირებულ კომპეტენციებს, როგორცაა „სხვადასხვა წყაროდან ინფორმაციის შეგროვებისა და ინტეგრირების უნარი“, „მრავალფეროვნებისა და მულტიკულტურულობის შეფასება და პატივისცემა“. ეს ცოდნა შესაძლებელია გავიზიაროთ და სხვა შემთხვევებში ყველა სტუდენტი, ვინც იღებს სასწალო ერთეულს ისტორიაში, მიუხედავად იმისა რომ მათი აკადემიური ხარისხი შესაძლოა სხვა დარგობრივ სფეროში იყოს, მიიღებენ უპირატესობას ისტორიაში ზოგადსაკვანძო კომპეტენციების ფორმირებაში.

მეორე მხრივ, ისტორიის შესწავლა ყოველთვის არაა ისე ორგანიზებული, რომ წახალისოს ზოგი სხვა ზოგადი კომპეტენციების ფორმირება, რომელთა გამოყენება შესაძლებელია დასჭირდეთ ისტორიის კურსდამთავრებულებს, როგორც თავიანთ პროფესიაში, ასევე განსაკუთრებით ინტერპერსონალური უნარებში. მაგალითად, ისეთები როგორცაა „გუნდური სამუშაო“, „გადაწყვეტილების მიღება“, „სხვა დისციპლინის ექსპერტებთან კომუნიკაცია“ და ა.შ. შესაძლებელია ძალიან მნიშვნელოვანი სხვა დარგობრივი ჯგუფისათვის, აქ ხშირად იგნორირებულია ან იყოს მხარდაჭერილი ისტორიის სწავლებაში.

შესაბამისად, ისტორიის კურსდამთავრებულებსა და ისტორიის შესწავლას დიდი მოგება ექნებათ, თუ სწავლა/სწავლებისა და შეფასების ინოვაციურ მიდგომებს აიღებენ და დანერგავენ. ცოდნისა და გამოცდილების გაზიარება შესაძლებელია დარგობრივი სფეროს შიგნით და განსაკუთრებით, ადაპტირება და მომზადება სხვა დარგობრივი სფეროებიდან იქნება მნიშვნელოვანი ამოცანა მომავალში.

მომზადებულია ანა კათერინ ისაკის მიერ

3.5.2 საექთნო საქმე

კარგი სწავლება ნიშნავს, რომ მასწავლებელი, ისევე როგორც მისი სტუდენტი, ასევე სწავლობს.
Boyer 1990:23-4

არსებობს საექთნო საქმის სწავლების, სწავლისა და შეფასების საკითხებთან დაკავშირებული კარგად განვითარებული მონაცემები საილუსტრაციო ტექსტების სახით, რომლებიც წიგნის ამ თავის ბოლოშია მოცემული. ბოიერის (Boyer) ტიპოლოგია შეიძლება მივუსადაგოდ საექთნო საქმეს, რამდენადაც ის ოთხი ტიპის მეცნიერულ მიდგომას გულისხმობს: აღმოჩენა/კვლევა, ინტერგაცია, გამოყენება/მომსახურება და თავად სწავლება. საექთნო საქმის სტუდენტები, რეგისტრაციის მიღებამდე თუ მის

შემდეგ, განმარტებიდან გამომდინარე, უკვე ზრდასრული მოსწავლეები არიან, რომლებიც სწავლობენ აკადემიური/პროფესიული პროგრამით, რაც როგორც თეორიული, ისე პრაქტიკული ცოდნის მიღებას ნიშნავს, და უზრუნველყოფს რუტინულ და მოულოდნელ სიტუაციებში პროფესიულ ქცევასა და მიდგომას. პედაგოგიური ცოდნა მოიცავს ანდრაგოგიკასთან დაკავშირებულ კონცეფციებსა და კვლევას, გამოცდილებაზე დაფუძნებულ სწავლებას, სამუშაოზე ორიენტირებულ სწავლებას, ორგანიზაციულ კულტურასა და სწავლას, გადაწყვეტილების მიღებას, ლიდერის თვისებების გამომუშავებას, სწავლის სოციალურ ფსიქოლოგიას, ღირებულებებს, ეთიკურ და ემოციურ განსწავლულობას.

სწავლისადმი განსხვავებული მიდგომები აისახა კურიკულუმის შემუშავებისა და განხორციელების ფორმატში, მაგალითად, კოგნიტური, ქცევითი, კონსტრუქციული და პოსტმოდერნისტული მიდგომები საექთნო საქმისა და მისი სწავლებისადმი. კომპეტენციის მიღების თეორიები, კლინიკაში გადაწყვეტილების მიღება, მენტორობა, ექსპერტთა პრაქტიკა (Benner), კონკლუდენტური ცოდნა (Polanyi) და რეფლექსია (Schön, Johns, Gibbs) ფართოდ არის გავრცელებული. საექთნო საქმეში გამოყენებული თეორიები ასევე მოიცავს სწავლის ზღუმის (Bloom) კოგნიტურ ტაქსონომიას, შტაინაკერისა და ბელის (Steinaker & Bell) ტაქსონომიას, დრეიფუსისა და ბენერის (Dreyfus & Benner) სამუშაოს ექსპერტიზის განვითარების თაობაზე. უფრო მეტი ყურადღება ეთმობა სწავლების კოლაბორაციულ სტილებს, განსაკუთრებით მეორე საფეხურზე. რეგისტრაციის პროგრამის სულ მცირე 50% პრაქტიკაზეა ორიენტირებული – ამის გათვალისწინებით უდიდეს მნიშვნელობას იძენს იმის გაცნობიერება, თუ როგორ სწავლობენ სტუდენტები პრაქტიკის დროს. ტიპური ბენერის მიერ შემუშავებული მოდელი, რომელიც I ჩარჩოშია მოცემული.

I ჩარჩო ბენერი 1984. განვითარების მოდელი

ბენერმა ჩაატარა კვლევა დრეიფუსის მოდელის (1981) გამოყენებით, რომლის მიხედვითაც უნარის გამომუშავებისა და განვითარების პროცესში სტუდენტი 5 ძირითად სტადიას გადის:

- დამწყები;
- გარკვეული გამოცდილების მქონე დამწყები;
- კომპეტენტური;
- პროფესიონალი;
- ექსპერტი.

ეს ეტაპები ასახავს უნარების განხორციელების 3 ძირითად ასპექტს:

- 1) აბსტრაქტული პრინციპების ნდობიდან პარადიგმების ფორმატში არსებული კონკრეტული გამოცდილების გამოყენებამდე;
- 2) სწავლების მონაკვეთებიდან კომპლექსურ მთლიანობამდე და იმავდროულად მნიშვნელოვან კომპონენტებზე ყურადღების გამახვილება;
- 3) ნეიტრალური დამკვირვებლიდან მოტივირებულ შემსრულებელამდე

ზღუმის კოგნიტური ტაქსონომიის მაგალითი: მისადაგებული წამლების თეორიულ კვლევასა და გაცნობიერებასთან

მე-6 დონე: ღირებულება	დასკვნების გაკეთება, დაცვა და გადაწყვეტილების მიღება. ხდება რა, რომ პაციენტს ტკივა, გადახედავს წამლების ჩამონათვალს და პაციენტის დიაგნოზის გათვალისწინებით, ირჩევს შესაბამის წამლს. ეფექტის მიხედვით სთავაზობს თერაპიის მოდელის შეცვლას.
მე-5 დონე: სინთეზი	დასკვნების გაკეთება, კავშირების პოვნა, შედარება. პაციენტი უჩვეულის თანგრუსხვევას, განსაკუთრებით ლოგინიდან წამოდგომის დროს. სინჯავს პაციენტს და ადგენს, რომ შესაძლოა ორი პარალელურად მიღებული წამლის ურთიერთქმედება იწვევს პაციენტის ამ მდგომარეობას.
მე-4 დონე: ანალიზი	მთლიანის ნაწილების პოვნა და მათ შორის კავშირების დადგენა, კრიტიკა და შედარება. ამოწმებს პაციენტის ჯანმრთელობის მდგომარეობას და წამლების რეჟიმს და შეუძლია ამ კონკრეტული პაციენტის შემთხვევაში მედიკამენტოზური თერაპიის საჭიროების ახსნა.
მე-3 დონე: გამოყენება	დემონსტრირება, ახსნა, ცოდნის გამოყენება. სტეროიდების ზემოქმედების ცოდნა საშუალებას აძლევს სტუდენტს აუხსნას პაციენტს ამ წამლების მიღების დროს გლუკოზის დონის შემოწმების აუცილებლობა.
მე-2 დონე: გაცნობიერება	ცოდნის გამოხატვა საკუთარი სიტყვებით, ახსნა, განსხვავების ჩვენება. შეუძლია განსაზღვროს განსხვავება კალიუმის შემცველ და ჩვეულებრივ დიურეტიკებს შორის.
პირველი დონე: საბაზისო ცოდნა	დეფინიცია, განსხვავება, ამოცნობა. შეუძლია ხშირად ხმარებადი მედიკამენტების ჩვეულებრივი თერაპიული დოზების დადგენა.

დიფერენცირების კონცეფცია ძალიან მნიშვნელოვანია საექთნო საქმეში, იმიტომ რა რეალურ ცხოვრებაში პაციენტებთან და მათ ოჯახის წევრებთან უსაფრთხო მუშაობის საშუალებას. ამის გამო ვცდილობთ დავასაბუთოთ და დავიცვათ საჭიროა უმაღლესი განათლების პირველ საფეხურზე პირველი დონის ქვედონის არსებობის აუცილებლობის იდეა, რომ ეს კომპეტენცია იქნეს მიღწეული. სწავლის ბევრი ტიპოლოგია არ ითვალისწინებს შეგირდობის და სახელობო უნარების მნიშვნელობას, რაც ხშირად ფუტემდებლურია პრაქტიკაზე დაფუძნებული სწავლისათვის.

სწავლისა და სწავლების მოდელები

პროექტში მონაწილე 13 ქვეყანაში საექთნო საქმის სწავლების ანალიზმა აჩვენა, რომ მიუხედავად სწავლებისა და სწავლის უამრავი მოდელის არსებობისა, მათი გამოყენება განსხვავებულია და დამოკიდებულია არსებულ რესურსებსა და სტუდენტის დონეზე (იხ. I სურათი). ჩვეულებრივ არსებობს 1) ინსტრუქციის ტრადიციული მეთოდები, 2) ქვევითი და ინსტრუქციული მეთოდები, 3) კონსტრუქციული მოდელები და 4) კოლაბორაციული მიდგომები სწავლებისადმი. მიუხედავად ამისა, როგორც უკვე აღინიშნა, ხშირად ნაკლები ყურადღება ეთმობა პრაქტიკულ სწავლას, სწავლას სამუშაო ადგილზე და ამ სფეროში არსებულ კვლევასაც ნაკლებად ითვალისწინებენ. ტრადიციული მოდელი – ანუ შეგირდობის მოდელი – კვლავინდებურად მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს ექთნების განათლებაში, ეს მეთოდები რელევანტურია უსაფრთხო პრაქტიკის განვითარებისათვის, მაგალითად, პაციენტის უსაფრთხო მოვლისა და სამედიცინო პროცედურების ჩატარების სწავლისას. ხელობის ცოდნა ხშირად ტრადიციულად გადაეცემა და ხორციელდება სამუშაო ადგილზე, სადაც როლური მოდელირება და ტრენინგი მეტ მნიშვნელობას იძენს – ეს მართებულია როგორც დამწყებებისათვის, ასევე ექსპერტებისათვის.

ზევრი პირველი საფეხურის პროგრამა მეტ ყურადღებას უთმობს კოლაბორაციულ სასწავლო მიდგომას, როგორც ეს გამოკითხვებმა აჩვენა. ქვევითი, ინსტრუქციული და კონსტრუქციული მოდელები ხშირად გამოიყენება პედაგოგიური უნარების განვითარებისათვის. ამის საწინააღმდეგოდ, მეორე საფეხურის პროგრამებში აღინიშნება სწავლის კონსტრუქციულ და კოლაბორაციულ მოდელებზე აქცენტების ტენდენცია.

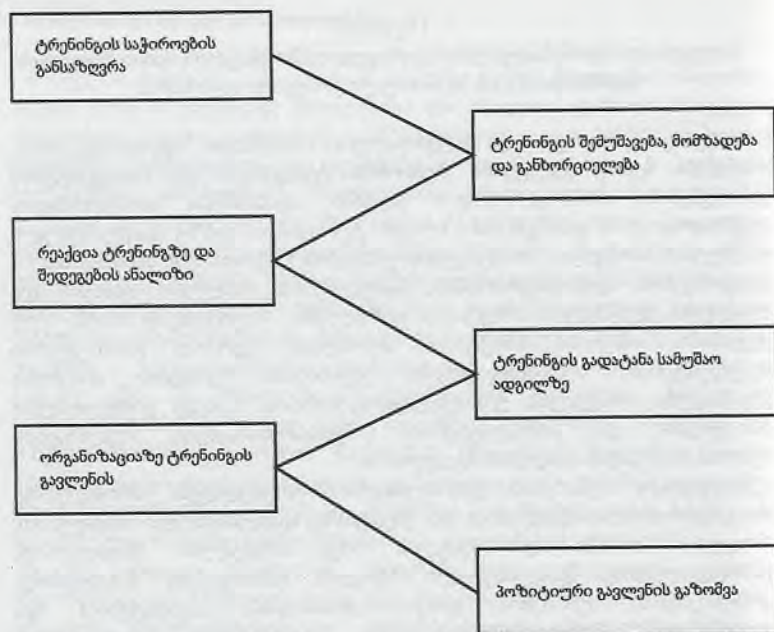
მოდელი/საფეხური	I.	II
1. ტრადიციული		
2. ქვევითი/ინსტრუქციული		
3. კონსტრუქციული		
4. კოლაბორაციული		

I სურათი

პირველი და მეორე საფეხურის კურიკულუმში სწავლის ოთხი მოდელის გაწონასწორების თეორიული კონცეპტუალიზაცია

როდესაც ადამიანური და მატერიალური რესურსები ხელმისაწვდომია, იზრდება მცირე ჯგუფებში მუშაობის ტენდენცია და ასისტენტების გამოყენების სიხშირე. ბოლო წლებში აღინიშნება საინფორმაციო ტექნოლოგიების გამოყენების ზრდის ტენდენცია, ვებზე დაფუძნებული სწავლების ჩათვლით. პრაქტიკული უნარების განვითარება ხშირად ხდება დაკვირვების, დემონსტრირების, სიმულაციის, როლური თამაშის და რეალური კლინიკური პრაქტიკის ფარგლებში. მიუხედავად ამისა, ზევრ ქვეყანაში არსებობს პრაქტიკის პრობლემა, კერძოდ გართულებია სტუდენტების ზედამხედველობა კლინიკაში. ცხადია, არსებობს კლინიკური პრაქტიკის უზრუნველყოფისათვის, ასევე ვირტუალური პრაქტიკისა და სიმულაციების განვითარებისათვის, რესურსების შესაბამისად გადანაწილების მცდელობა.

კრიტიკული უნარების გამომუშავება ხორციელდება პრობლემაზე ორიენტირებული სწავლებით და ქმედებაზე დაფუძნებული სწავლებით. როლური თამაში და სწავლის სხვა მოდელები (მაგალითად, გამოცდილებაზე დაფუძნებული სწავლა) გამოიყენება მაგალითად, კომუნიკაციის უნარების განვითარებისათვის, პაციენტებისა და კლიენტების მოთხოვნილებებისადმი სტუდენტთა ყურადღების გამახვილებისათვის (მაგალითად, ე.წ. „ბრმა“ სიარული); უნარებისა და ემოციების გამოხატვისათვის (უარყოფითი ინფორმაციის მიწოდება); გადაწყვეტილების მიღება და პრიორიტეტების გამოყოფა (თამაშები და სიმულაციები). ინტერპროფესიული სწავლა სულ უფრო ხშირად გვხვდება და საკუთარ მეთოდოლოგიას ივითარებს (Barr 1998). ტრენინგის საჭიროების ანალიზი, კომპინირებული სამუშაო ძალის მიმოხილვასთან და უნარების ანალიზთან, ხშირად გამოიყენება საგანმანათლებლო და ტრენინგის საჭიროების განსაზღვრისათვის, კერძოდ, მაღალ საფეხურზე სწავლებისას. გთავაზობთ ტიპურ მოდელს:

ტრენინგის საჭიროების ანალიზი
 ადაპტირებულია Spilsbury M 1995 Measuring the Effectiveness of Training.
 IES, Brighton, Figure 3.1. p.12.

სწავლების პირობები/მეთოდები იხ. წყაროები განმარტებისათვის	თუნინგის პროექტში მონაწილე დეპარტამენტების მიერ სწავლების მეთოდების ტიპური გამოყენება: ხშირად (frequently-F) / ხანახან (sometimes-S) / იშვიათად (rarely-R)												ექთნობისათვის თქვენს ქვეყანაში გამოყენებული მნიშვნელობა (ან მიუთითეთ წყარო - იხ. III დანართი)
	B	D	F	G	H	I	M	Ne	Ne	Sk	Sp	UK	
ლექციები	F	F	F	S	F	F	F	F	F	F	F	F	მასწავლებელი უძღვება ლექციას - ინფორმაციულია
ტუტორიალი	S	F	F	F	S	F	S	S	S	F	F	F	მასწავლებელი ახა- ლისებს გარკვეულ საკითხთან დაკავ- შირებულ ინტერაქ- ტიურ სწავლებას ერთ ან რამდენიმე სტუდენტთან
მცირე ჯგუფები	F	F	F	F	F	F	S	S	F	F	F	F	დამოკიდებულია კურსსა და სტუდენტ- თან რაოდენობაზე
სწავლება დიდ ჯგუფებში	S		S	R	F	F	F	F	F	F	F	F	პრაქტიკული უნარე- ბის გამოუმუშავება არა კლინიკურ გარემოში
პრაქტიკა	F		*	*	F	F	S	S	F	F	F	F	საექთნო გამოცდილება
პრაქტიკა კლინიკაში	F	F	S	*	F	S	F	F	F	F	F	F	სამეცნიერო ლაბო- რატორიების გამოყე- ნება ექსპერიმენტუ- ლი კვლევისათვის
ლაბორატორიული სამუშაო	F	S	*	*	F	F	*	*	F	S	F	F	სამუშაო მოცემულ საკითხზე
კითხვა	S	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	მოზადებული სამუშაო მოცემულ საკითხზე
მიმართული სწავლება	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	F	სრულყოფილი თეორიული დავალებები წერით ფორმატში
სასწავლო წიგნი	F	F	S	R	F	S	F	F	S	F	F	S	იდებების ზეპირი გაცვლა
დისკუსია	F	F	F	F	F	F	S	S	F	F	F	F	იდებების წარდგენა და დაცვა
დებატები	S	F	F	F	F	S	S	S	F	F	S	S	მონაწილეობის მიღება
როლური თამაში	F	S	R	R	F	R	S	S	S	S	F	F	„არარეალური“ სი- ტუაციების პრაქტიკა
სიმულაცია	F	R	R	R	F	R	S	S	S	S	F	F	ინსტიტუტების, დეპარტამენტების
დაკვირვება	S	R	S	R	F	R	S	S	S	S	S	S	
ვიზიტები	S		R	S	F	S	S	S	S	F	S	S	
პრობლემაზე ორიენ-	S	S	S	S	F	F	S	S	F	F	S	F	

- კლინიკური პერსონალის რაოდენობა, გამოცდილება, კვალიფიკაცია და შემადგენლობა;
- პერსონალის მოტივაცია;
- კლინიკური პრაქტიკის კვლევა ან მტკიცებულებებზე დაფუძნება;
- პაციენტ/პერსონალის თანაფარდობა;
- საგანმანათლებლო ინსტიტუტსა და კლინიკის თანამშრომლებს შორის დამოკიდებულება;
- საექთნო მოვლის ფილოსოფია;
- სტუდენტთა სწავლის შესაძლებლობები და ზედამხედველობა;
- პერსონალის განვითარება;
- პაციენტთა მოვლის ხარისხი.

ქვემოთ მოყვანილ მაგალითში ჩვენ გამოვიყენეთ რეალური კურიკულუმის საკითხები უნგრეთიდან იმის საჩვენებლად, თუ როგორ დამოკიდებულებაშია სხვადასხვა სასწავლო თეორია ექთნობის პრაქტიკის განვითარებასთან. კურიკულუმის შემუშავების პრინციპი არა მარტო კულტურულ ფონს, არამედ საექთნო საქმის შემთხვევაში, აგრეთვე ქვეყანაში ექთნობის განვითარების მდგომარეობას, მის ადგილსა და კონტროლის მექანიზმებსაც ასახავს. ისტორიულად, საექთნო საქმე ზიოსამუდღინო მოდელის მიხედვით მუშაობს, ვიდრე მისი საკუთარი მოდელები და პრაქტიკის თეორიები განვითარდება. მოდელის შეცვლას თან სდევს პედაგოგიური მიდგომისა და შეფასების სტრატეგიების შეცვლა. კურიკულუმის განხორციელება ასახავს კურიკულუმის დიზაინს, ხელმისაწვდომ რესურსებს და მასწავლებლებისა და სტუდენტების შესაძლებლობებს. საექთნო საქმეში შეფასების სტრატეგიები პირველ საფეხურზე რეგისტრაციის პროგრამისათვის უნდა ასახავდეს როგორც თეორიულ, ასევე პრაქტიკულ კომპეტენციებს. სხვადასხვა სტრატეგია გამოიყენება ცოდნის, უნარების, მიდგომებისა და პროფესიული ღირებულებების შეფასებისათვის. საჯარო უსაფრთხოების ინტერესებიდან გამომდინარე, ყველა პროგრამაში უნდა განისაზღვროს ძირითადი კომპონენტები, რომელთა შესრულებაც აუცილებელია პრაქტიკისათვის საჭირო რეგისტრაციის მიღებისათვის. შეფასების ეს სტრატეგიები მერყეობს თეორიის გამოცდიდან პრაქტიკის ეპიზოდების ჩათვლით უწყვეტ შეფასებამდე, და viva voce (ზეპირი გამოცდა), პორტფოლიო და პროექტებზე მუშაობა.

შემდეგი მაგალითი ეფუძნება პროექტს, რომელიც ბუდაპეშტის სემელვეისის (Semmelweis) უნივერსიტეტის ჯანდაცვის კოლეჯში შემუშავდა. შესაბამისი უფლების მიღების შემდეგ, ეს მაგალითი დაემატა და ადაპტირებულ იქნა თუნინგის ჯგუფის მიერ. იტალიკით მოცემული კომენტარები მიუთითებს სწავლის, სწავლებისა და შეფასების შესაბამის თეორებზე.

ექთნების კლინიკური პრაქტიკის საგანმანათლებლო პროცესის ინსტრუქციები და მოთხოვნები, რომლებიც ეტაპობრივად უნდა განვითარდეს

პირველი დონე

დასაწყისში პრაქტიკის ოთახი უნდა აღიჭურვოს ისე, რომ გაედეს რეალურ გარემოს, შესაბამისი აპარატურის გამოყენებითა და აუდიო-ვიზუალური დემონსტრაციებით. საექთნო პროცედურები უნდა წარადგინოს უნივერსიტეტის მასწავლებელმა ასისტენტის დახმარებით (ხშირად ყოფილი წარმატებული სტუდენტი). აქ, პრაქტიკის ოთახში, სტუდენტები აკვირდებიან არა მარტო სრულ სამუშაო პროცესს, არამედ აგრეთვე მის ცალკეულ კომპონენტებს, რომელსაც მასწავლებლის კომენტარი და სტუდენტსა და მასწავლებელს შორის ინტერაქცია სდევს თან. რთულ სავარჯიშოებს რამდენჯერმე იმეორებენ, რომ სტუდენტებმა ისინი კარგად აითვისონ.

ეს არის უნარების სწავლების კლასიკური მეთოდი, რომელიც ქვევით და ადამიანურ მიდგომებს აერთიანებს მთელ პროცესს (gestalt) პირველად ნორმალური სიტყვით აჩვენებენ, მერე ამატებენ ამ უნარის ლოგიკურად დაყოფილ კომპონენტებს და ეტაპებს, როდესაც ცალკეული კომპონენტები ნასწავლია, მაშინ პრაქტიკაში ხდება მთელი უნარის გადარჯიშება.

შტაინგერისა და ბელის ტაქსონომიის დემონსტრირების დონე, რომელშიც როლების მოდელირება მასწავლებლის მიერ და დემონსტრირება გადამწყვეტია. ბენერის მოდელის დამწყების დონე.

მე-2 დონე

უნარზე/აქტივობაზე დაკვირვების შემდეგ, პედაგოგის ზედამხედველობის ქვეშ, სტუდენტი ავარჯიშებს ინდივიდუალურ ელემენტებს. პრაქტიკა ხორციელდება როგორც ინდივიდუალურ, ასევე ჯგუფურ დონეზე. უნარის მიხედვით. მასწავლებელი და უნარის წარმდგენი უწყვეტად ზედამხედველობენ სწავლის/პრაქტიკის პროცესს და აწვდიან სტუდენტებს საჭირო ინფორმაციას და დახმარებას.

ეს ასახავს შტაინგერის და ბელის ტაქსონომიის მონაწილეობის დონეს. ტრენინგი ამ ეტაპზე ცხადია. აგარკვეული გამოცდილების მქონე დამწყები ბენერის მოდელში.

მე-3 დონე

ამ ეტაპზე სტუდენტი ასრულებს თავის აქტივობას, უნარსა თუ დავალებას უკვე სრულყოფილ ფორმაში. მინიმალური ზედამხედველობაა საჭირო

დავალების უსაფრთხო და ეფექტური განხორციელებისათვის. სტუდენტმა ამ ეტაპზე უნდა შეძლოს საექთნო პროცედურების ინდიკატორებისა და კონტრინდიკატორების განსაზღვრა, ჩარევისათვის საჭირო აპარატურის შერჩევა, პაციენტის სომატური და ფსიქიური მომზადება და თავად პროცედურის ჩატარება. სტუდენტმა უნდა შეძლოს პრაქტიკული მაგალითის მართვა

პრაქტიკის ოთახში და მისი გამოცდაც ამ გარემოში უნდა მოხდეს. ბენერის მიხედვით ამ ეტაპზე სტუდენტმა მიაღწია კომპეტენტურის დონეს და მტკიცებურობა და ბელის მიხედვით – იდენტიფიკაციის დონეს. მიუხედავად პრაქტიკული კომპეტენციის, სტუდენტმა ჯერ კიდევ უნდა ისწავლოს რეალურ სიტუაციაში წამდვილ პაციენტებთან და პერსონალთან ერთად მუშაობა. ამ შემთხვევაში სტუდენტმა ჯერ არ მიაღწია რეალურ კომპეტენციას კლინიკურ გარემოში.

მე-4 დონე

ზედამხედველობის ქვეშ მიმდინარე კლინიკური პრაქტიკის პირობებში სტუდენტებმა უნდა ისწავლონ, პრაქტიკაში განახორციელონ, შეამოწმონ და შეაფასონ რეალური ცხოვრების საექთნო საქმიანობა და სიტუაციები. ამ ეტაპზე, პრაქტიკის ხელმძღვანელი (ზედამხედველი) ხელს უწყობს სტუდენტების მხრიდან მიღებული ცოდნის პრაქტიკაში განხორციელებას (მაგალითად, მწოლიარე პაციენტის მოვლა), სტუდენტი შემდეგ ანტციფებს ამ უნარს ზედამხედველობის ქვეშ და იღებს შესაბამის შეფასებას პრაქტიკის ხელმძღვანელისაგან. ამ დონეზე პრაქტიკის ხელმძღვანელი სტუდენტის ყველა ქმედებას ესწრება.

სტუდენტმა უნდა აჩვენოს უსაფრთხო და ეფექტური მუშაობის უნარი. ეს შესაბამისაა მტკიცებურობისა და ბელის ინტერნალიზაციის ეტაპს.

მე-5 დონე

ეს ბოლო ეტაპია, რომელსაც საბოლოო გამოცდა მოსდევს. ამ ეტაპზე სტუდენტს შეუძლია დამოუკიდებლად მუშაობა, თუმცა ის კვლავინდებურად ზედამხედველობის ქვეშ იმყოფება და მისი სამუშაო მუდმივად ფასდება. კლინიკური პრაქტიკის განმავლობაში სტუდენტმა უნდა დაამტკიცოს, რომ მან აითვისა ფოველდური რუტინული პროცედურები და უნდა აჩვენოს საექთნო საქმის შესაბამისი ცოდნა. სტუდენტის ქმედება მაქსიმალურად ზუსტი უნდა იყოს, ის უნდა აცნობიერებდეს საკუთარ კომპეტენციას და უნდა შეეძლოს საკარადო გართულებების თავიდან ასაცილებელი მეოთხედის გამოყენება. იმდენად, რომ პრაქტიკის ხელმძღვანელმა შეიძლება ანდოს სტუდენტს ფოველდური რუტინული სამუშაოს ორგანიზება და როგორც პრაქტიკის ოთახში, ასევე რეალურ სიტუაციებში პაციენტების ინდივიდუალური მოვლა.

ამ ეტაპზე სტუდენტები მზად არიან პრაქტიკული სამუშაოსათვის და შესაბამისად რეგისტრაციისათვის. მათ შეუძლიათ საკუთარი თავის, როგორც ექთნის იდენტიფიცირება (მტკიცებურობა და ბელი) და უფრო წარმატებულ სტუდენტებს უმეროსების სწავლებაც კი შეუძლია (დისემინაციის ფაზა მტკიცებურობისა და ბელის მიხედვით). სტუდენტები შესაძლოა კვლავინდებურად კონკრეტულ კონტექსტში მუშაობდნენ, და უბრუნდებოდნენ წარსულში ნახსენებ მასალას, თუ ვერ შეძლეს კლიენტების სხვადასხვა ჯგუფზე ან კონტექსტზე კომპეტენციების გადატანა (ბენერი).

პრაქტიკული სწავლების ყველა დონე წარმოადგენს „კლინიკურ საექთნო პრაქტიკას“, სადაც აუცილებელია პრაქტიკის ხელმძღვანელის უწყვეტი აქტიუობა და კონტროლი; სტუდენტის მარტო დატოვება არ შეიძლება. იმადრთოვლად ხელმძღვანელის ზედამხედველობის სტილი, სწავლება და

სტუდენტთა მხარდაჭერა ცვალებადია სტუდენტთა კომპეტენციის კონტექსტისა და კლიენტის მოვლის სირთულის შესაბამისად. სწავლების მოდელები განსხვავებულია და აღწერილია როგორც ბენერის, ასევე მტკიცებურობისა და ბელის მიერ.

შეფასება

პირველ საფეხურზე საექთნო საქმეში რეგისტრაციის პროგრამებში შეფასების სტრატეგიებმა უნდა უზასუზონ როგორც თეორიული, ასევე პრაქტიკული კომპეტენციების შეფასების საჭიროებას. შეფასების სტრატეგიების სპექტრი ასახავს ცოდნის, უნარების, თვისებებისა და პროფესიული ღირებულებების ასპექტებს. რამდენადაც კურიკულუმი შორდება ბიოსამედიცინო შინაარსს და ვითარდება სწავლის შედეგების/კომპეტენციების მიმართულებით, იცვლება შემფასებლის როლიც. მაგალითად, იცვლება სამედიცინო/სამეცნიერო პერსონალის მონაწილეობის ხარისხი შეფასების პროცესში. შესაბამისად, თუ პროგრამა მოიცავს მნიშვნელოვან კომპონენტს სოციალური მეცნიერებებიდან, სტუდენტების სასწავლო პროცესში შეიძლება არა საექთნო პროფესიის მასწავლებლები მონაწილეობდეს, ისეთი როგორიცაა ეთიკის სპეციალისტები, ფსიქოლოგები და სოციოლოგები, თუ ამ კომპეტენციის ექთნები არ არიან. შესაბამისად, შეფასების ფოკუსი და ტიპი ასახავს მასწავლებლის ტრადიციებს. მაგალითად, აქცენტი დაავადების ორიენტაციაზე, სოციალურ სტრუქტურებზე, პიროვნებაზე ორიენტაცია საექთნო პრაქტიკის გავლით ან მის გარეშე. რამდენადაც პროგრამის აკადემიური ხასიათი იზრდება, შინაარსის შეფასება იცვლება კრიტიკული მიდგომებით და სცენარებზე დაფუძნებული შეფასებით. რამდენიმე ასეთი საილუსტრაციო მაგალითი მოცემულია I და II დანართებში.

I დანართი უნგრეთიდან წარმოადგენს ე.წ. ბიოსამედიცინო მიდგომას საექთნო საქმისადმი. ის მოიცავს კლინიკური შეფასების კრიტერიუმებს და კლინიკური პრაქტიკის შეფასებას მეფიოდ გამოხატული სამედიცინო აქცენტებით. ამის საწინააღმდეგოდ, II დანართი ნორვეგიიდან გვიჩვენებს პრაქტიკული ექთნის ტრენინგის მიზნებს, ორგანიზაციასა და გამოყენებას. ეს მოდელი ასახავს უფრო თანამედროვე კურიკულუმს და ამოღებულია 2000 წლის იანვრით დათარიღებული დოკუმენტიდან „საექთნო საქმეში სამწლიანი საგანმანათლებლო პროგრამის გენერალური გეგმა და რეგულაციები“. 2004 წლის განახლებული ვერსია ინგლისურ ენაზე ჯერ არაა ნათარგმნი.

ზოგი საილუსტრაციო ტექსტი, გამოყენებული საექთნო საქმის სწავლასა და სწავლებაში

III დანართში მოცემულია რამდენიმე სამაგალითო ტექსტის ჩამონათვალი – ჩვენ ვეცადეთ სხვადასხვა ტექსტი გამოგვეყენებინა ინგლისურენოვანი ქვეყნებისათვის, რათა უფრო ფართო პერსპექტივა შეგვეთავაზებინა. წყაროების ეს ჩამონათვალი არ უნდა განიხილოს, როგორც რეკომენდირებული ლიტერატურა, უფრო მეტად ის წარმოადგენს მოცემული მასალის გადრმავებულ და გაფართოებულ ვარიანტს. ჩამონათვალი მოიცავს 1) კლინიკურ სწავლებაში სტუდენტების მიერ გამოყენებულ ტექსტებს, 2) თეორიულ სწავლებაში გამოყენებულ ტექსტებს, ისევე როგორც 3) საექთნო საქმის პედაგოგიკასა და დიდაქტიკის ტექსტებს. ტერმინების განმარტება მოცემულია დიდაქტიკურ ტექსტებში.

წიგნის ეს თავი იყო მცდელობა, გვეჩვენებინა და გაგვეხსნა საექთნო საქმის სწავლის, სწავლებისა და შეფასების სხვადასხვა და უფრო გავრცელებული საშიშროება. ჩვენ ვაჩვენეთ, თუ რამდენადაა დამოკიდებული ცალკეულ ქვეყნებში საექთნო საქმის განვითარება ამ პროფესიის სტატუსზე, ისტორიაზე, საზოგადოებაში ქალის როლზე, არსებულ რესურსებზე, მედიცინასთან დამოკიდებულებაზე, უნივერსიტეტებსა და ჯანდაცვის სტრუქტურებზე. ერთად ეს და სხვა ფაქტორები ქმნის საექთნო საქმის კურიკულუმს, მისი განხორციელების მოდულს, კურიკულუმში თეორიისა და პრაქტიკის ბალანსს. არსებული სხვაობების მიუხედავად, ჩვენ ასევე ვაჩვენეთ, რომ ექთნების განათლების პროცესი სხვადასხვა პედაგოგიურ მიდგომას ითვალისწინებს, რომ უზრუნველყოს სტუდენტების მიერ უსაფრთხო და ეფექტური მუშაობა მუდმივად ცვალებად გარემოში.

მომზადებულია მერი გობის მიერ შანდორ ჰოლოს, ბიორგ დეილისა და გრეის ჯაკარანის მონაწილეობით

I დანართი მაგალითი უნგრეთიდან

1. მონაცემთა შეგროვების უნარი

სტუდენტთა პრაქტიკის დროს ჩვენ უნდა გვესმოდეს, რამდენად ზუსტად აგროვებს ის მონაცემებს და იყენებს თუ არა კომუნიკაციის პირდაპირ და არაპირდაპირ ტექნიკას.

1.1. ანამნეზი

- სრული ანამნეზი
- გამოკითხვის ადეკვატური ტექნიკა/კულტურა
- პრობლემის სწორი შემოწმება
- მოსმენის უნარი/მანერა

1.2. ობიექტური მონაცემები

- დაკვირვების წარმოება სრულ ფორმატში
- დაავადების შესაბამისი ფიზიკური გამოკვლევა/გასინჯვა
- ლაბორატორიული და სხვა გამოკვლევების დანიშვნა და მათი განხორციელების ორგანიზება
- გასინჯვა სხვადასხვა ინსტრუმენტით

1.3. დოკუმენტაცია

- პაციენტის მონაცემების სისტემატიზაცია
- ინფორმაციის ზუსტი ფორმულირება
- მონაცემთა ზუსტი და მოკლე ჩაწერა
- ჩარევების დროისა და შედეგების რეგისტრაცია

1.4. სიტუაციური ანალიზი

- ყველა საჭიროებისა და პრობლემის მომცველი საექთნო ანამნეზი
- საექთნო სტატუსის ზუსტი ანგარიში
- წინა დაავადებების, ოპერაციების, გასინჯვისა და მედიკამენტების მიღების დოკუმენტირება
- პაციენტის შესახებ მოკლე და პროფესიული ანგარიში.

2. კლინიკაში გადაწყვეტილების მიღების უნარი

სტუდენტის პრაქტიკის ამ სფეროში ჩვენ უნდა ვიცოდეთ, რამდენად მართებულია მის მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები, ესმის თუ არა სტუდენტს გადაწყვეტილების შესაძლო შედეგები, შეუძლია თუ არა პრობლემების გადაჭრა.

2.1. საექთნო საქმიანობის გეგმის შემუშავება

- მონაცემთა ძალიან ზუსტი შეგროვება
- ზუსტი საექთნო დიაგნოზის დასმა
- სხვადასხვა ალტერნატივიდან სწორი საექთნო ჩარევის შერჩევა
- პაციენტის მდგომარეობის შეცვლის შესაბამისი ქმედებები
- ჩარევის შედეგების შეფასება
- საჭირო მოდიფიკაციების განხორციელება

2.2. მკურნალობის გეგმის შესრულება

- მედიკამენტების ზუსტი ალოკაცია
- თერაპიული ჩარევების ზუსტი და პროფესიული განხორციელება
- სხვადასხვა ინსტრუმენტით გასინჯვის დანიშვნა, გასინჯვის ორგანიზება
- გართულებების იდენტიფიცირება და ადეკვატური მოქმედება
- ეფექტური მედიკამენტების, გადასხავევი მასალისა და სამედიცინო დახმარების გამოყენება

3.3. სამუშაოს ორგანიზება

- წესრიგის, დისციპლინისა და ჰიგიენის დაცვა
- გუნდში სამუშაოს სწორი განაწილება წევრებს შორის
- გუნდის სხვა წევრებთან კარგი თანამშრომლობა
- დიაგნოსტიკურ განყოფილებასთან ადეკვატური კომუნიკაცია
- პაციენტის მოვლისათვის საჭირო მედიკამენტების, გადასხავევი მასალისა და სხვა საშუალებების უზრუნველყოფა
- საჭირო ან არარსებული მასალის დროულად მოწოდება

3. როლების განვითარება

შეფასების დროს ჩვენ უნდა ვიცოდეთ, შეიცვალა თუ არა და როგორ სტუდენტი პრაქტიკის დროს, შეესაბამება თუ არა ის ექთნებისაგან მოსალოდნელ ქცევას.

- ეფექტურად იყენებს კომუნიკაციის უნარს
- კარგ ურთიერთობებს აწყობს პაციენტებსა და თანამშრომლებთან
- თავისი კომპეტენციის ფარგლებში ინდივიდუალურად იღებს გადაწყვეტილებებს
- იცნობს თავისი სამსახურის ეთიკურ და სამართლებრივ ასპექტებს
- მისი ქცევა ყოველთვის შეესაბამება მოცემულ სიტუაციას
- შეუძლია გუნდის წევრის როლში ეფექტური მუშაობა
- შეუძლია საკუთარ განვითარებაზე მუდმივი მუშაობა

II დანართი

პრაქტიკული სწავლების კურიკულუმის მაგალითი ნორვეგიიდან
(დაფუძნებული 2000 წლის რეგულაციაზე)

1. პრაქტიკული ტრენინგის მიზნები

სტუდენტმა უნდა მონაწილეობა მიიღოს და ისწავლოს:

- სამედიცინო და ქირურგიული საექთნო პრაქტიკა, ფსიქიატრია, ასაკოვნების მოვლა, და სახლში პაციენტების მოვლა, როგორც პაციენტების მოვლის კომპონენტები;
- ფლობდეს ცონდას და ილბდეს საექთნო გამოცდილებას სხვა ოკუპაციურ პროფესიებთან თანამშრომლობით პრევენციულ მედიცინაში და პრენატალურ და პოსტნატალურ მოვლაში.

პრაქტიკის განმავლობაში, სტუდენტმა უნდა

- ისწავლოს, მიიღოს გამოცდილება და განავითაროს ექთნობის კომპეტენცია სხვადასხვა დაავადებასთან მიმართებაში და პაციენტების სხვადასხვა სიტუაციაში, როგორც სპეციალისტების სერვისში, ასევე მუნიციპალურ ჯანდაცვის მომსახურებაში;
- ზედამხედველობის ქვეშ გააცნობიეროს და განავითაროს ცოდნა, უნარები და მიდგომები პაციენტებთან, მათ უახლოეს ნათესავებთან და სხვა ოკუპაციურ ჯგუფებთან უშუალო ურთიერთქმედების დროს;
- განავითაროს საექთნო კომპეტენცია გამოცდილ პროფესიონალებთან თანამშრომლობით და გააცნობიეროს საკუთარი და სხვების შესაძლებლობებისა და კვალიფიკაციის ჩარჩოები;
- გაცნობიეროს და განიხილოს ეთიკური საკითხები, დაკავშირებული პაციენტის მოვლასთან;
- განვითაროს სხვა ოკუპაციურ ჯგუფთან თანამშრომლობის კომპეტენცია და სურვილი;
- პაციენტების და მათი უახლოესი ნათესავების ინსტრუქტაჟი და ზედამხედველობა;
- პაციენტების სხვადასხვა ჯგუფთან და მათ უახლოეს ნათესავებთან კომუნიკაციის უნარების განვითარება;
- ჯანდაცვისა და სოციალური უზრუნველყოფის მომსახურების სტრუქტურისა და ორგანიზაციის ცოდნა და შეფასება;
- მიიღოს გამოცდილება, რომელიც შეიძლება სწავლის დროს იქნეს განხილული სადისკუსიო ჯგუფებში და გამოდგეს მომავალი სწავლის საფუძვლად

4. პრაქტიკული ტრენინგის სფეროები და ხანგრძლივობა

პრაქტიკა უნდა მოიცავდეს 30 კრედიტს. სხვადასხვა სფეროში პრაქტიკის ხანგრძლივობა აღიწერება კვირებით. ამ გეგმაში 30 კრედიტი შეესაბამება სასწავლო პროცესის 60 კვირიან ხანგრძლივობას. სულ მცირე 50 კვირა უნდა მოიცავდეს პრაქტიკას პაციენტებთან ერთად. 10 კვირა შეიძლება

დაეთმოს უნარების განვითარებას და საკუთრივ პრაქტიკისათვის მომზადებას. კოლეჯის კურიკულუმის ინსტრუქციაში აღწერილია, როგორ შეესაბამება პრაქტიკის პერიოდი სწავლის სხვა მეთოდებს, როგორიცაა ინდივიდუალური სწავლა, პროექტზე ორიენტირებული სწავლა და პრაქტიკული სწავლა. კოლეჯის კურიკულუმის ინსტრუქციაში ასევე დეტალურადაა აღწერილი პრაქტიკის სიხშირე, მიზნები და განხორციელების მოდელი. პრაქტიკის განაწილება გულისხმობს კვირაში 30 საათიან მუშაობას.

პრაქტიკის პერიოდების სფეროებისა და ხანგრძლივობის აღწერა

- A. უნარები, მომზადება და რეფლექსია პრაქტიკისათვის 10 კვირა
B. პაციენტებთან პრაქტიკა 50 კვირა

სპეციალური ჯანდაცვის მომსახურება:

სამედიცინო და ქირურგიულ გარემოში პრაქტიკული ტრენინგი - მინიმუმ 16 კვირა.

პრაქტიკა სულ მცირე 6 კვირას უნდა მოიცავდეს სამედიცინო და 6 კვირას ქირურგიულ გარემოში.

მუნიციპალური ჯანდაცვის მომსახურება:

მუნიციპალურ ჯანდაცვის ობიექტებში საექთნო საქმიანობა, ასაკოვანთა მოვლა და პაციენტების მოვლა სახლში - მინიმუმ 12 კვირა, აქედან მინიმუმ 8 კვირა ეთმობა პრაქტიკას სახლის პირობებში ან სპეციალურ სანატორიუმებში.

სპეციალური ან კომუნალური ჯანდაცვის მომსახურება:

პრაქტიკა სწავლების პირველ წელს - მინიმუმ 4 კვირა.

პრაქტიკა ფსიქიატრიაში - მინიმუმ 8 კვირა.

B კატეგორიიდან პრაქტიკის სხვა ტიპები - მაქსიმუმ 10 კვირა.

პრაქტიკა უნდა მოიცავდეს ქირურგიას, საოპერაციო ოთახებს, ინტენსიური მოვლის ოთახებს, პრევენციულ მოვლას და პრენატალურ და პოსტნატალურ მოვლას. ეს პრაქტიკა შეიძლება განხორციელდეს როგორც მინიმალურ მოცემულ ვადებში, ასევე „B კატეგორიიდან პრაქტიკის სხვა ტიპებში“.

3. პრაქტიკის დეტალური აღწერა

ექთნობის პრაქტიკული უნარების სწავლა, პაციენტებთან ურთიერთობისა და კომუნიკაციის, ასევე სხვა ოკუპაციურ ჯგუფებთან კონტაქტის გასვითარება - ამ დროს სტუდენტი უნდა სხვა ხალხის გამოცდილებაზე სწავლობდეს იმ მოთხოვნილებათა და რეგულაციების ფარგლებში. ზედამხედველობის ქვეშ განხორციელებული პრაქტიკის დროს სტუდენტი 270

იღებს გამოცდილებას სხვებთან მუშაობის პროცესიდან. პრაქტიკა მოიცავს პრაქტიკას სწავლის პირველ წელს. პრაქტიკას ზედამხედველობით და დაკვირვებას.

პრაქტიკა სწავლის პირველ წელს

პირველ წელს პრაქტიკის ამოცანაა სტუდენტს აჩვენოს ექთნობის, როგორც პროფესიის, დანიშნულება და აუხსნას ექთნის როლი დიდ ორგანიზაციებში. პრაქტიკა სასურველია პირველივე სემესტრში განხორციელდეს და მინიმუმ 4 კვირას მოიცავდეს. კოლეჯმა უნდა განსაზღვროს, თუ სად ჩატარდება ტრენინგი - მუნიციპალურ თუ სპეციალურ ობიექტზე, უნდა იყოს ზედამხედველობის ქვეშ თუ არა. პრაქტიკაზე მიღებული გამოცდილება უნდა დაეხმაროს სტუდენტს აკადემიური პროგრამის ათვისებაში. კოლეჯი თანამშრომლობს ინსტიტუტებთან, სადაც პრაქტიკა ხორციელდება ტრენინგის პროგრამის გზამკვლევის შემუშავების პროცესში.

პრაქტიკა ზედამხედველობით

პრაქტიკის ამ ტიპის მიზანია სტუდენტის მიერ ოპტიმალური პროფესიული კომპეტენციების განვითარება პაციენტების საჭიროებების დაკმაყოფილებისათვის. სტუდენტმა უნდა გაიაროს მინიმუმ 8 კვირიანი პრაქტიკა ზედამხედველობით შემდეგ სფეროებში: მედიცინა, ქირურგია, ფსიქიატრია და ჯანდაცვის მუნიციპალური სერვისი (მედიცინისა და ქირურგიისათვის პრაქტიკის მინიმალური ხანგრძლივობაა 6 კვირა). ყველა სტუდენტმა უნდა გაიაროს ეს პრაქტიკა, სახლში მოვლის სერვისი. პრაქტიკა ზედამხედველობით გულსახმობს, რომ კოლეჯის აკადემიური პერსონალი უზრუნველყოფს კარგ საგანმანათლებლო გარემოს. ამდენად, კოლეჯი პასუხისმგებელია ზედამხედველობის ხარისხზე - ეს გულისხმობს ზედამხედველისა და სასწავლო პერსონალის ხშირ ყოფნას პრაქტიკის ადგილზე. პრაქტიკის ადგილზე მომუშავე ექთნები პასუხისმგებელი არიან ზედამხედველობაზე ამ კონკრეტულ სფეროში საჭირო უნარების განვითარების პროცესში. სასწავლო სიტუაცია შეიძლება იყოს როგორც დღე, ასევე ღამე. სტუდენტმა ასეთ სიტუაციებში სხვა ექთნებთან და კოლეჯის პერსონალთან ერთად უნდა მოახდინოს პრაქტიკის ორგანიზაცია.

ზედამხედველობით პრაქტიკის დროს სტუდენტზე ზედამხედველობას სასურველია ახორციელებდნენ ის ექთნები, რომელთაც ზედამხედველობის კომპეტენცია აქვთ და სულ მცირე პროფესიული გამოცდილების ერთი წელი. კოლეჯი პასუხისმგებელია შესაფერის ექთნებს ზედამხედველობის კურსები, ყოველი პრაქტიკის წინ კოლეჯი და ის ინსტიტუტები, სადაც პრაქტიკა ხორციელდება, უნდა თანამშრომლობდეს პრაქტიკის კონკრეტული გეგმების შემუშავების მიზნით, სადაც აღწერილია, თუ რა უნდა ისწავლოს სტუდენტებმა ამ პრაქტიკის განმავლობაში. კოლეჯს

აკისრია ძირითადი პასუხისმგებლობა, რომ პრაქტიკის გეგმა შეესაბამება კურიკულუმს და ზოგად გეგმას ინსტიტუტის, სადაც პრაქტიკა ხორციელდება, პასუხისმგებელია სასწავლო გარემოს შექმნაზე და უნდა გადაჭრას პრაქტიკასთან დაკავშირებული მიმდინარე პრობლემები.

ტრენინგი დაკვირვებით

ამ ტრენინგის მიზანია, სტუდენტმა გამოსცადოს საექთნო საქმის სხვადასხვა და მნიშვნელოვანი ასპექტი. ეს ტრენინგი მოკლევადიანია და როგორც წესი, არ ფასდება. სტუდენტის გამოცდილება ნაწილობრივ ემსახურება ოპერაციული კომპეტენციის განვითარებას, რომელიც შემდგომი ტრენინგისა და განათლების შედეგად შეიძლება სრულყოფილ კომპეტენციად ჩამოყალიბდეს.

ყველა სტუდენტს უნდა ჰქონდეს პაციენტებთან მუშაობის, პრევენციული მედიცინის სერვისებისა და პრენატალური და პოსტნატალური მოვლის გამოცდილება. კოლეჯი განსაზღვრავს, სად უნდა ჩატარდეს ტრენინგი. ყველა სტუდენტმა უნდა გამოსცადოს მუშაობა ქირურგიულ გარემოში, ინტენსიური მოვლის განყოფილებაში და ამბულატორიებში.

პრაქტიკული საექთნო უნარების სწავლა

პრაქტიკა და გამოცდილება განსაზღვრავს პრაქტიკული საექთნო უნარების სწავლას. ამ უნარების სწავლა შეუძლებელია მხოლოდ აკადემიური მიდგომით, არამედ აუცილებლად მოითხოვს პრაქტიკულ მიდგომებს. ამ ტიპის პრაქტიკული ცოდნის მიღების წინაპირობაა კლინიკური გამოცდილების მქონე პერსონალის არსებობა, ვისაც შეუძლია უნარების დემონსტრირება და შეცდომების გასწორება, და აგრეთვე სტუდენტის მიერ პაციენტებთან და სხვა სტუდენტებთან ურთიერთქმედებით პრაქტიკული უნარების გავარჯიშების შესაძლებლობა. სტუდენტები ერთმანეთს უახლოვდებიან პრაქტიკის დროს – მნიშვნელოვანია მათი ამ სიახლოვის გამოყენება სწავლის პროცესში, რომ სტუდენტმა ისწავლოს თავისი და სხვების რეაქცია სხულისა, ფიზიკურ კონტაქტსა და ურთიერთქმედებასთან მიმართებაში. პრაქტიკული უნარების გამომუშავება შეიძლება ხორციელდებოდეს კოლეჯში ან მის ფარგლებს გარეთ. პრაქტიკული უნარების შესწავლის სფეროები უნდა შეესაბამებოდეს პროგრამას და იყოს საექთნო პრაქტიკის შემადგენელი ნაწილი და ამით ხელს უწყობდეს სწავლის დასახული შედეგების მიღწევას. შესაბამისად, ამ უნარების სწავლების მეთოდები აღწერილი უნდა იყოს კოლეჯის კურიკულუმის გზამკვლევაში. პრაქტიკა და ტრენინგი დემონსტრაციის ოთახებში, ან ინტერაქტიურად კომპიუტერული ან ვიდეოაპარატის გამოყენებით ძალიან მნიშვნელოვანი საგანმანათლებლო ღირებულებისა და ეხმარება რეალური საგარჯიშოების სიმულაციას, სწავლის ეს ფორმა საჭიროებს მაქსიმუმ 10-15 კაცთან ჯგუფებში ტრენინგს,

და კლინიკური კომპეტენციის მოქმედი ზედამხედველის არსებობას. კოლეჯი პასუხისმგებელია უზრუნველყოს სათანადო აღჭურვილობა.

პრაქტიკული ტრენინგის შეფასება

Cf §50, No 1 და 2 1995 წლის 12 მაისის უნივერსიტეტებისა და კოლეჯების კანონის No 22. ასევე რეგულაციების § 4. შეფასება უწყვეტი და სავალდებულო ნაწილია პრაქტიკული ტრენინგის, cf. 11.3.

კოლეჯის საბჭო განსაზღვრავს კურიკულუმის გზამკვლევაში ყოელი მონაკვეთის მიზნებს და აღწერს პრაქტიკული ტრენინგის შეფასების კრიტერიუმებს. ზედამხედველობის ქვეშ განხორციელებული ტრენინგის ყოველი პერიოდის დასრულებისას ტრენინგის მიზნების შესაბამისი შეფასების პროცედურა უნდა ჩატარდეს. საბოლოო შეფასება დამატებით ორი პირი უნდა დაესწროს: კოლეჯის მასწავლებელი და ზედამხედველი იმ ინსტიტუტიდან, სადაც პრაქტიკული ტრენინგი განხორციელდა. სადავო შემთხვევაში მასწავლებლის შეფასება გადამწყვეტია.

სტუდენტის პრაქტიკული საექთნო უნარების შეფასება უნდა ეფუძნებოდეს სტუდენტის ზოგადი უნარის – იმუშავოს ცქთანად – შეფასებას. პრაქტიკული უნარების შეფასებისას გამოიყენება ჩააბარა / ჩაიჭრა შეფასება.

III დანართი

ზოგი საილუსტრაციო ტექსტი, გამოყენებული საექთნო საქმის სწავლასა და სწავლებაში

დანია

- 1) NIELSEN, K & KVALE 1999: *Mesterlære - Læring som social praksis*. København: Hans Reitzels Forlag.
- 2) HENDERSON, Virginia 2000: *IGN: Sygeplejens grundlæggende principper*. København: Dansk Sygeplejeråd.
- HENDERSON, Virginia 1995: *The nature of nursing*. København: Munksgaards Forlag.
- OREM, Dorothea E. 2001: «Self-care agency and dependent-care agency». I: Orem, Dorothea E: *Nursing- Concepts of Practice*, 6th edition, St. Louis: Mosby.
- ANDERSEN, Irene Dahl 2002: *Sygeplejeprocessen: Almen sygepleje 2: Patient og sygeplejerske, samspil, oplevelse og identitet*. København: Gads Forlag.
- HOLST, Inge Johanne 2004: *Sygeplejebogen 1: Grundlæggende sygepleje*. København: Gads Forlag

LAWLER, Jocalyn 2002: *bak om skjembretten: Sykepleie, somologi og kroppslige problemer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

BENNER, Patricia 1995: *Fra novice til ekspert*. København: Munksgaard.

MARTINSEN, Kari 1989: *Omsorg i sykepleien - en moralsk utfordring*. Fokus på sykepleien 90. København: Munksgaard.

ERIKSSON, Katie 2000: *Det lidende menneske*. København: Munksgaard.

HELLESHØJ, Hanne 2002: *Sygeplejefagets pædagogiske dimension. Sygeplejefag: refleksion og handling*. København: Munksgaard.

3) BARROWS, H. S. 1992: *The Tutorial process*. Springfield, Illinois, Southern Illinois University School of Medicine.

DALE, L. E. 1989: *Pedagogisk professionalitet*, 1. oplag, 2. udgave edn, Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.

KLAFKI, W. 2001: *Dannelsesteori og didaktik*, 1 edn, Forlaget Klim, Århus.

PETTERSEN, R. C. 2001: *Problembaseret læring - for elever, studerende og lærere: en grundbog i PBL*, 1. udgave edn, Dafolo, Frederikshavn.

ფინეთი

1) IIVANAINEN A., JAUHLAINEN M. & PIKKARAINEN 2001: *Hoitamisen taito*. Tammi, Helsinki.

2) POLIT, D. F. & BECK, C. T. 2004: *Nursing Research: principles and methods*. 7th (or earlier) edition. Lippincott, Williams & Wilkins.

3) MEZIROW, J. et al. (eds.): *Uudistava oppiminen. Kriittinen reflektio aikuiskoulutuksessa. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus*. Oppimateriaaleja 23. Miktor, Helsinki.

გერმანია

1) Juliane JUCHLI (1997, 8. Auflage): *Praxis und Theorie der Gesundheits- und Krankenpflege*. Stuttgart (Thieme)

2) Juliane JUCHLI 1997: *Praxis und Theorie der Gesundheits- und Krankenpflege*, 8. Auflage. Stuttgart (Thieme).

ARETS, J. et al. 1999: *Professionelle Pflege 1. Theoretische und praktische Grundlagen*. Hans Huber Verlag: Bern u.a.

ARETS, J. et al. 1999: *Professionelle Pflege 2. Fähigkeiten und Fertigkeiten*. Hans Huber Verlag: Bern u.a.

3) HILLEBRAND, M. (2003, 4. Auflage): *Krankenpflegeexamen*. Band 1 und 2. (Urban und Fischer).

Psyhyrembel - Woerterbuch der Pflege 2003. Bearbeitet von Wied, S. und Warmbrunn, A. Berlin (de Gruyter).

BOEGEMANN-GROSSHEIM, E. 2001: *Die berufliche Ausbildung von Krankenpflegefachkräften*.

Frankfurt/Main (Mabuse).

GROSS, B. (2004): *Berufliche Sozialisation in der Pflegeausbildung - subjektive Sichtweisen und objektive Bedingungen*. Bern (Hans Huber).

უნგრეთი

1) *Handbook of Methodology of Leading of Nursing practical training lessons in klinikum field*, written by Maria Csóka lecturer of College of Health Care of University Budapest 2004.

2) *Didactics Aspects of the Clinical Practice Training in the Nurse Students Education*, (J. Mészáros PhD, Dean of College of Health Care of Semmelweis University, S. Hollós MD PhD, Head of Dept. of Clinical Studies, College of Health Care of Semmelweis University) Nursing 2004. Budapest, in Hungarian

3) *Role of the Bachelor Nurse Education in Development of Health Care in Hungary* (S. Hollos: PhD Thesis, Budapest, 1994. in Hungarian).

ორლანდია

1) LIASCHENKO, Joan 1997: «Knowing the patient?». In *Nursing Praxis: Knowledge and Action* (Thorne, S and Hayes, V. EDS.), Sage, London.

2) LATIMER, J. 2000: *The Conduct of Care*. Blackwell Science, Oxon. PRITCHARD, P. and MALLETT, J. 1998: *The Royal Marsden manual of clinical nursing procedures*, Oxford: Blackwell Scientific Publications.

3) BOUD, D. 1995: *Developing students autonomy in Learning*. (2nd ed) London; Kogan Page

QUINN, F. 1995: *The principles and practice of nurse education*, (3rd ed) London: Chapman and Hall.

მალტა

1) PERRY A.G. & POTTER P.A.: *Clinical Nursing Skills and Techniques*. USA: Mosby. ISBN: 0 8016 7007 1

2) SMITH S. F., DUELL, D.J. and MARTIN B. C.: *Clinical Nursing Skills: Basic to Advanced Practice*. USA, Prentice Hall ISBN: 0 13 049371 6

3) ALTMAN, GB. 2000: *Delmar's Fundamental and Advanced Nursing Skills*. USA, Thomson. ISBN: 1 4018 1069 1

ნიდერლანდები

1) Werkcahier niveau 5, Transferpunt vaardigheidsonderwijs. Bohn Stafleu Van Loghum, 4e druk 2001.

2) Schoot, T. en STEVENS, P. *Ontwerpen van zorg vanuit verpleegkundig perspectief (501)*, Thieme Meulenhoff, ISBN 9023838750

CARPENITO. *Zakboek verpleegkundige diagnose*, 2e druk, Wolters-Noordhoff 2003, ISBN 9001184936

- 3) DAAN, G. etc. *Onderwijskunde Hoger Onderwijs (handboek voor docenten)*, 2000, van Gorcum, ISDN 9023235088
Hoogeveen, P. Winkels, Het Didactisch Werkboek J. van Gorcum, 2001, ISDN 9023231252

ნორვეგია

- 1) ALAMS, H. 2001: *Klinisk sykepleie*. Bind 1 og 2, Gyldendal Akademiske, Oslo.
STORDALEN, J. 2003: *Praktiske sykepleieferdigheter* Bergen: Fagbokforlaget.
2) KIRKEVOLD, M. 1998: *Sykepleieteorier: Analyse og evaluering*. (2nd ed). Oslo:Gyldendal, Akademiske
BULMAN, C. & SCHUTZ, S. (eds.) 2004: *Reflective practice in nursing*. 3rd ed. Blackwell Publishing, Oxford.
GLEN, S. & WILKIE, K. (eds.) 2000: *Problem-based learning in nursing: a new model for a new context?* Macmillan, Basingstoke.
3) TORUNN BJØRK, I. & SCHANCKE BJERKNES, M. (eds.) 2003: *Å Lære i praksis: en veiviser for studenten*. Universitetsforlaget, Oslo

ესპანეთი

- 1) MAZARRASA, L., GERMÁN, C., SÁNCHEZ, A.M., MERELLES, T., APARICIO, V. 2003: *Salud Pública y Enfermería Comunitaria I, II y III*. Madrid: McGraw Hill. Interamericana. 2ª Ed.
BRUNNER, LS, SUDDARTH, DS. 2001: *Enfermería Médico Quirúrgica*. Vols. I y II 9ª ed. México. Interamericana.
CARPENITO, L. 2001: *Manual de diagnósticos de enfermería*. Madrid: McGraw Hill. Interamericana. 9ª ed.

დიდი ბრიტანეთი

- 1) ALEXANDER, M.F., FAWCETT, J.N. and RUNCIMAN, P.J. 2000: 2nd Edn *Nursing Practice Hospital and Home: The Adult*. Churchill Livingstone, Edinburgh.
HOGSTON, R., SIMPSON, P. Editors 2002: *Foundations of Nursing Practice*, Second Edition, Basingstoke, Macmillan Press,
DEPARTMENT OF HEALTH 2001: *The Essence of Care - Patient Focused Benchmarking for Health Care Practitioners*, London, Department of Health.
2) DAVEY, B., GREY, A., SEALE, C. 2001: *Health and Disease: A Reader*, 3rd Edition, Buckingham, Open University Press.

EDWARDS, S. 2001: *Philosophy of Nursing: An Introduction*, Basingstoke, Palgrave.

- 3) LIGHT, G. and COX, R. 2001: *Learning and Teaching in Higher Education: The Reflective Professional*. Sage, London.
ROWNTREE, D. 1987: *Assessing students: How shall we know them?* Harper and Row, London.
GABERSON, K.B. and OERMANN M.H.: *Clinical Teaching Strategies in Nursing*. 1999. Springer Publishing, New York
STUART, C.C. 2003: *Assessment, Supervision and Support in Clinical Practice: A guide for Nurses, Midwives and other health Professionals*. Churchill Livingstone, Edinburgh

წყაროები პრაქტიკული საკითხების შესახებ

- BENNER, P. 1984. *From Novice to expert*. Addison-Wesley Publishing.
BENNER, P.A., TANNER, C.A. and CHESLA, C.A. 1996: *Expertise in Nursing Practice. Caring, Clinical Judgement and Ethics*. New York, Springer Publishing.
BLOOM, B.: *A Handbook of Educational Objectives. The Cognitive Domain*. 1964. New York, McKay.
BOND, M. & HOLLAND, S. 1998: *Skills of clinical supervision for nurses*. Open University Buckingham.
BOYER, E. L. 1990: *Scholarship Reconsidered: Priorities of the Professoriate*. New Jersey, Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.
BUTTERWORTH, T., FAUGIER, J. & BURNARD, P. 1998: *Clinical Supervision and Mentorship in nursing*. Stanley Thornes Publishing.
DOWIES, J. and ELSTEIN, A. (eds) 1988: *Professional judgment: a reader in clinical decision making*. Cambridge University Press.
MORTON-COOPER, A. & PALMER, A. 2000: *Mentoring, Preceptorship and Clinical Supervision*. Blackwell Science.
OLIVER, R. & ENDERSBY, C. 1996: *Teaching and Assessing Nurses*. Balillere Tindall
PALMER, A.: «Freedom to Learn Ch4». In HUMPHRIS, D. & MASTERSON A. (eds.) 2000: *Developing new clinical roles*. Churchill Livingstone.
PLATT-KOCH, L. 1986: «Clinical supervision for psychiatric nurses». *Journal of Psychosocial nursing*. 26(1), 7-15.
PROCTOR, B. 1986: «Supervision: a co-operative exercise in accountability». In MARKEN, M. and PAYNE, M. (eds): *Enabling and Ensuring*. Leicester: Leicester National Youth Bureau and Council for Education and Training in Youth and Community Work.

- SIMMS, J. 1993: «Supervision», In: WRIGHT, H. and GIDDEY, M., (Eds.): *Mental Health Nursing: From First Principles to Professional Practice*. London: Chapman Hall.
- STEINAKER, N. and BELL 1979: *The Experiential Taxonomy: A New Approach to teaching and Learning*. London Academic Press.
- WENGER, E. 1998: *Communities of Practice: Learning, Meaning and Identity*. Cambridge University Press.
- P.L. RAMRITU y A. BARNARD. 2001: «Como comprende la competencia los enfermeros recién licenciados». Consejo Internación de Enfermeras. *International Nursing Review en español* 48, 51-61.
- OVALLE, M.: *Competency-based approach. Expert Groups on the Development of a Strategy for Nursing and Midwifery Education in Europe*. WHO, Regional Office for Europe.
- OVALLE, M. & Clark, J.: *Advisory committee of training, working group 1. From input to an outcome: defining the essential competences of the nurse responsible for general care*. European Commission. Septiembre de 1997. Borrador de trabajo.
- Informe y recomendación sobre las competencias requeridas para el ejercicio de la actividad de enfermero responsable de cuidados generales en la Unión Europea. Adoptados por el comité en Enero de 1998.
- Advisory committee on training in nursing. Report and recommendations for guidelines for education on nursing care of elderly. Adoptado en Noviembre de 1994.
- Competències de Professions Sanitàries. Universitat de Barcelona. 2002. En las páginas 27 a 49 la profesión enfermera.
- ICN Framework of competencies for the family nurse. Draft 1. 27-07-02,

ხარისხის გაუმჯობესება

ხარისხის გაუმჯობესება აკადემიური პროგრამის დონეზე: თუნინგის მიდგომა

1. შესავალი

თუნინგის პროექტის მონაწილეებს კარგად აქვთ გაცნობიერებული ევროპაში უმაღლესი განათლების ხარისხისადმი მზარდი ინტერესი. ინსტიტუტების დონეზე იზრდება ხარისხის განყოფილებების რაოდენობა, არსდება ხარისხის სააგენტოები, რომლებიც გარე დამკვეთების პერსპექტივიდან აფასებენ ხარისხს. უფრო მეტიც, ძირითად მონაწილე მხარეებს მიაჩნიათ, რომ ხარისხი ევროპის უმაღლესი განათლების სივრცის შექმნის საფუძველია. ეს განწყობა ასახულია ENQA დოკუმენტში „უმაღლესი განათლების ევროპულ სივრცეში ხარისხის უზრუნველყოფის სტანდარტები და ინსტრუქციები“, რომელიც შემუშავებულ იქნა EUA, EURASHE და ESIB-ის მონაწილეობით და მოწონებულ იქნა ბერგენში უმაღლესი განათლების მინისტრების შეხვედრაზე.

ტერმინი „ხარისხი“ უმაღლეს განათლებაში ხშირად განსხვავებული ინტერპრეტაციის ობიექტია. ის ჩვეულებრივ გამოიყენება როგორც გარკვეული შემოკლება იმისათვის, რომ გამოიხატოს ხარისხის აუცილებელი კომპონენტები, და რა არის ამ ხარისხის მიღწევის საუკეთესო მეთოდები. თუნინგ-ს მიაჩნია, რომ უმაღლესი განათლების სექტორის მთავარი მიზანი და ამოცანა უნდა იყოს სტუდენტისათვის საუკეთესო და ყველაზე უფრო მეტად შესაფერისი უმაღლესი განათლების მიწოდება, გაუმჯობესება და უზრუნველყოფა. განსხვავებული სტრატეგიები და განსხვავებული მონაწილე მხარეები უნდა იყოს ჩართული ხარისხის უზრუნველყოფის პროცესში. მიუხედავად ამისა, თუნინგის წევრებს მიაჩნიათ, რომ საბოლოოდ მთავარი პასუხისმგებლობა ხარისხიანი უმაღლესი განათლების საკითხში უნივერსიტეტებსა და მათ პერსონალზეა, ცხადია

სტუდენტებისა და სხვა დაინტერესებული მხარეების მონაწილეობით. სხვა მონაწილეებს და დონეებს განსხვავებული, მაგრამ ასევე მნიშვნელოვანი როლი აქვთ ხარისხის სტიმულაციასა და შემოწმებაში, მაგრამ თუ თავად აკადემიური პერსონალი და სტუდენტები არ არიან ღრმად, უშუალოდ და გონივრულად ჩართულები ხარისხის განვითარებისა და გაუმჯობესების პროცესში, გარეშე აგენტებს მხოლოდ არსებული პრობლემების რეგისტრაცია შეეძლებათ, მაგრამ ხარისხის ისინი ვერ უზრუნველყოფენ.

თუნიზის პროექტის სპეციალური ამოცანა იყო საერთო მიდგომებისა და უნივერსიტეტებისათვის შესაფერისი ინსტრუმენტების შემუშავება და მიწოდება, რაც მათ ფართო ევროპულ კონტექსტში უნდა დაეხმაროს ხარისხიანი აკადემიური პროგრამების შექმნასა და განხორციელებაში. წიგნის ამ თავში ჩვენ ბირთვად ყურადღებას დავუთმობთ ჩვენი თვალსაზრისით ორმხრივი ნდობისა და ურთიერთგაგების მიღწევისათვის საჭირო საუკეთესო სტრატეგიებს, ისევე როგორც კვალიფიკაციების აღიარებისა და ცნობის საკითხებს, რაც პრაქტიკულად, სასწავლო პროგრამების ხარისხის განვითარებას ნიშნავს.

ბოლონის პროცესის კონტექსტში ყველა აკადემიური პროგრამა რელევანტური უნდა იყოს საზოგადოებისათვის, უნდა უზრუნველყოფდეს დასაქმებას, ამზადებდეს სტუდენტებს მოქალაქეობისათვის, აღიარებულ უნდა იქნეს აკადემიური საზოგადოების მიერ და ხელს უწყობდეს მოაზროვნასა და ცნობას ტრანსპარენტულობისა და შესაბამისობის გამო. უფრო მეტიც, აკადემიური პროგრამა საინტერესო და მიზნიანობით უნდა იყოს სტუდენტთა დიდი რაოდენობისათვის როგორც ნაციონალურ, ასევე საერთაშორისო კონტექსტში. დასახული მიზნების მიღწევისათვის გამოყენებული მიდგომების ადეკვატურობა, მდგრადობა და თავსებადობა ასევე პროგრამის ხარისხზე მეტყველებს.

თუნიზის პროექტის ფარგლებში შემუშავდა შესაფერისი ინსტრუმენტები ხარისხის უზრუნველყოფისათვის, მათ შორის დაინტერესებულ მხარეებთან კომსულტაციების შედეგად. პროექტმა უზრუნველყო ისეთი გარემოს შექმნა, სადაც 135 აღიარებული ევროპელი ექსპერტი 9 სხვადასხვა დარგობრივი სფეროდან ერთობლივად კონსტრუქციულად მუშაობდა, რამაც მათ შორის ურთიერთგაგება უზრუნველყო. ექსპერტებმა შეძლეს შეთანხმება ხარისხის მნიშვნელობაზე და შეიმუშავეს კურიკულუმის დიზაინის, იმპლემენტაციისა და მიწოდების სპეციალური ინსტრუქციები.

ხარისხის შესახებ მსჯელობისას სხვა მრავალ კრიტერიუმთან ერთად ხშირად გამოიყენებოდა ტერმინები: „დანიშნულებასთან შესაბამისობა – fitness for purpose“ და „დანიშნულების შესაბამისობა – fitness of purpose“. პირველი ტერმინი ხშირად გამოიყენება ხარისხის უზრუნველყოფაში და ნიშნავს, თუ რამდენად შეესაბამება აკადემიური სტრატეგიები პროგრამის მიზნებს. მეორე ტერმინით კი აღინიშნება, თუ რამდენად მისაღებია თავად პროგრამის მიზნები. თუნიზის თვალსაზრისით, ჭეშმარიტი ხარისხის განვითარებისათვის, „დანიშნულებასთან შესაბამისობას“ მნიშვნელობა აქვს მხოლოდ მაშინ, თუ „დანიშნულების მნიშვნელობა“ გარკვეული და დადასტურებულია. შედეგად, თუნიზ-ს მიაჩნია, რომ პროგრამის ხარისხი ნიშნავს როგორც დანიშნულებასთან შესაბამისობის (ანუ პროგრამის დასახული მიზნების მიღწევის მიდგომების ადეკვატურობას), ასევე დანიშნულების მნიშვნელობის (ანუ თავად პროგრამის ადეკვატურობას: სტუდენტების, აკადემიური პერსონალის, დამსაქმებლებისა და ბოლონის პროცესის მიერ განსაზღვრული სხვა დაინტერესებული მხარეების ბოლოდინის გამართლებას) უზრუნველყოფას. ეს უკანასკნელი საჭიროებს

კვლევისა და აკადემიურ სტანდარტებთან მჭიდრო კავშირებს, ისევე როგორც დასაქმების შანსების გათვალისწინებას, რომელიც მხოლოდ იმპლიციტურია „დანიშნულებასთან შესაბამისობის“ შემთხვევაში.

თუნიზ-ს საკუთარ ამოცანად მიაჩნია პროგრამულ დონეზე ხარისხის გაუმჯობესების წახალისება და ამისათვის შესაბამისი ინსტრუმენტებისა და მეთოდების უზრუნველყოფა, რაც პროექტის ფარგლებში ხარისხის სამუშაო დეფინიციის შეესაბამება – „ხარისხის გაუმჯობესება ნიშნავს მუდმივ ძალისხმევას პროგრამის დიზაინის, იმპლემენტაციისა და მიწოდების ხარისხის ამაღლებისათვის“. თუნიზის მიდგომა ეფუძნება შემდეგ ასპექტებს:

- განსაზღვრული და შეთანხმებული საჭიროება;
- კარგად აღწერილი პროფილი;
- კომპეტენციების ფორმით ჩამოყალიბებული შესაბამისი სწავლის შედეგები;
- ECTS კრედიტების სწორი განაწილება პროგრამის სხვადასხვა კომპონენტს შორის;
- სწავლის, სწავლებისა და შეფასებისადმი შესაბამისი მიდგომები.

ეს ყველაფერი დამოკიდებულია „ხარისხის კულტურაზე“ – ხარისხის გაუმჯობესების მექანიზმების შემუშავება და რეგულარული გამოყენება და მისი მნიშვნელობის გაგნობიერება.

2. თუნიზის მეთოდოლოგია

თუნიზის პროექტი ყურადღებას ამახვილებს კომპეტენციებზე, როგორც საგანმანათლებლო პროგრამის დიზაინის, იმპლემენტაციისა და მიწოდების საფუძველზე. კომპეტენციების ცნება გულისხმობს სწავლის შედეგებისა და კრედიტების, უმჯობესია ECTS კრედიტების, როგორც განმსაზღვრელი პრინციპების, გამოყენებას. პროექტის ფარგლებში განსხვავებულ ზოგად და დარგობრივ კომპეტენციებს. თუნიზის მეთოდოლოგიის მიხედვით, სწავლის შედეგები კომპეტენციებით უნდა გამოიხატოს. სწავლის შედეგი არის ის, რაც უნდა იცოდეს, ესმოდეს და რისი გაკეთება უნდა შეეძლოს სტუდენტს სწავლის დასრულებისას. სწავლის შედეგით შეიძლება აღიწეროს ცალკეული კურსი, მოდული ან სწავლის პერიოდი, მაგალითად, პირველი ან მეორე საფეხურის აკადემიური პროგრამა. სწავლის შედეგებით განისაზღვრება კრედიტების მინიჭების მოთხოვნები. სწავლის შედეგებს აყალიბებს აკადემიური პერსონალი. კომპეტენციებიც ცოდნის, გაგნობიერების, უნარებისა და შესაძლებლობების დინამიური კომბინაციაა. კომპეტენციების გამოუმუშავება აკადემიური პროგრამის მიზანია, კომპეტენციები სხვადასხვა კურსის ფარგლებში ყალიბდება და მათი შეფასება სხვადასხვა დროს ხორციელდება. კომპეტენციები სტუდენტის მიერ უნდა იქნეს გამოუმუშავებული. სტუდენტმა შეიძლება უფრო მეტ

კომპეტენციის მიღწევის, ვიდრე ეს სწავლის შედეგებითაა განსაზღვრული. კომპეტენციის მიღწევის დონე ნიშნით აღიწერება.

თუნინგის მეთოდოლოგიის შესაბამისად შემუშავებული საგანმანათლებლო პროგრამები შედგება ორიენტირებული და უფრო ხშირად მოდულების ფორმატში სტრუქტურირებული. მოდულების სისტემის უპირატესობა მისი ტრანსპარენტულობაა. ის ხელს უწყობს და ახალისებს სწავლის შედეგებსა და ECTS კრედიტებით გამოხატულ სტუდენტთა დატვირთვას შორის კორექტული ზალანის პოვნას.

თუნინგისთვის პროგრამის დიზაინი მისი ხარისხისა და საზოგადოებრივი მნიშვნელობის განსაზღვრელი ელემენტია. ცუდად სტრუქტურირებული პროგრამები უარყოფით გავლენას ახდენს არა მარტო სტუდენტთა წარმატებაზე და სწავლის ხანგრძლივობაზე, არამედ კურსდამთავრებულთა დასაქმების შესაძლებლობებსა და მოქალაქობრივ შეგნებაზე.

თუნინგის პროექტის I ფაზის ფარგლებში შემუშავებულ იქნა ეტაპობრივი მიდგომა პროგრამის განვითარებისადმი²². ეს მოდელი შემდეგ საკვანძო ელემენტებს მოიცავს:

- საჭირო რესურსების ხელმისაწვდომობა;
- რელევანტურ დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციების პროცესში უნდა გამოიკვეთოს პროგრამის განხორციელების საჭიროება;
- აკადემიური ხარისხის პროფილი კარგად უნდა იყოს აღწერილი;
- სწავლის სასურველი შედეგები უნდა შემუშავდეს და ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციების ფორმატში გამოიხატოს;
- აკადემიური შინაარსი (ცოდნა, გაცნობიერება, უნარები) და სტრუქტურა (მოდულები და კრედიტები) უნდა შემუშავდეს და აღიწეროს;
- შეფასებისა და ხარისხის უზრინველყოფის შესაფერისი სისტემა უნდა ჩამოყალიბდეს, ფოკუსირებული კურიკულუმის მდგრადობასა და განხორციელების შესაძლებლობაზე.

უნდა გვახსოვდეს, რომ თითოეულ აკადემიურ პროგრამას საკუთარი იდენტობა აქვს, განსაზღვრული მიზნებითა და დანიშნულებით. შესაბამისად, შესაძლებელი ხარისხის ინდიკატორები პროგრამის ფარგლებში უნდა განვითარდეს როგორც მისი წარმალური და მნიშვნელოვანი ელემენტი. ისინი სტანდარტულ ნორმები კი არა, არამედ უფრო კრიტერიუმები უნდა იყვნენ, რომლებიც უპასუხებენ სპეციფიკური გეგმის უნიკალურობას.²³

²² Julia Gonzalez and Robert Wagenaar, eds., Tuning Educational Structures. Final Report, Phase One (Bilbao-Groningen), 2003, p.51

²³ Jones, W. Garreth (2003): Discussion Paper, Physic Group, Imperial College London, based on similar principles adopted in the IDEA League. See also: QAA, Code of practice for the assurance of academic quality and standards in higher education. Section 7: programme approval, monitoring and review (London, May 2000).

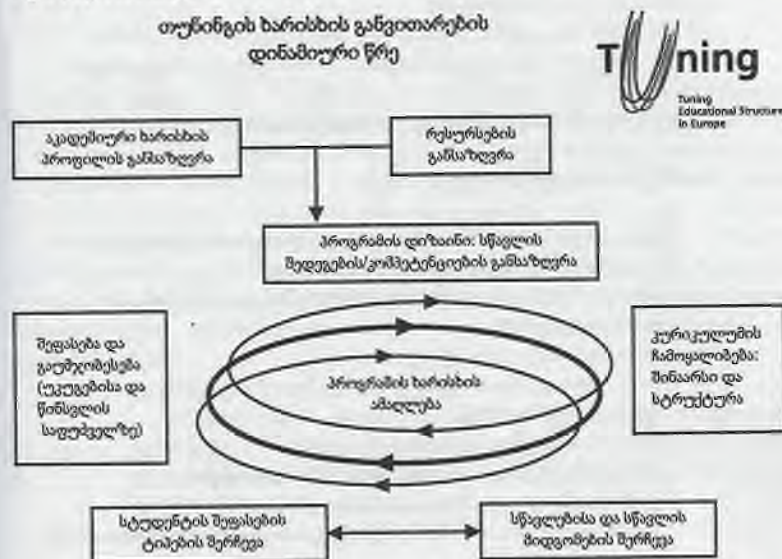
წიგნის ამ თავის ფარგლებში უპრიანად მიგვაჩნია ზემოთ აღნიშნული ელემენტების უფრო დეტალური განხილვა:

1. პროგრამის განხორციელების წინაპირობაა რესურსების ხელმისაწვდომობა. ამ რესურსების ხარისხი პირდაპირ გავლენას ახდენს პროგრამის ხარისხზე. რესურსებში მოიაზრება აკადემიური პერსონალი, დამხმარე პერსონალი და საგანმანათლებლო გარემო (პრაქტიკის აუცილებლობის შემთხვევაში – პრაქტიკის ჩატარების ადგილიც და ზედამხედველები). ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია სწავლისა და კვლევის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა. ყველაფერ ამას პერმანენტული მონიტორინგი სჭირდება. აკადემიური პერსონალის შემთხვევაში ეს ნიშნავს მაგალითად, პერსონალისათვის სწავლების ახალი მეთოდების გაეცნობას.
2. პროგრამის განხორციელების საჭიროება რომ გამოიკვეთოს, უნდა ჩატარდეს კონსულტაციები შესაბამის დაინტერესებულ მხარეებთან. კონსულტაციები არა მხოლოდ აკადემიურ საზოგადოებას, არამედ პროფესიონალებს, დამსაქმებლებსა და სხვა დაინტერესებულ მხარეებს უნდა მოიცავდეს. საჭირო ინფორმაციის მიღებისათვის თუნინგის ფარგლებში შემუშავდა კითხვარები, რომლებიც ზოგად და დარგობრივ კომპეტენციებს ეხება. ამ კითხვარების შედეგად მიღებული ინფორმაცია განსაზღვრავს მოცემული დარგობრივი სფეროს საერთაშორისო ათვლის წერტილს. სხვა ინფორმაცია მოდის ამ დარგობრივ სფეროში გლობალური აკადემიური საზოგადოებიდან. ამ ჯგუფს განსაზღვრული როლი აქვს დარგში აკადემიური ათვლის წერტილის დეფინირებისათვის. თუმცა, საბოლოოდ იგივე აკადემიური პერსონალია პასუხისმგებელი პროგრამაზე, მან უნდა გაითვალისწინოს განსაზღვრული ათვლის წერტილები და პერსონალის კომპეტენცია, ორიენტაცია და ხელმისაწვდომობა. მართალია, კომპეტენციების მრავალფეროვნება აუცილებელია დეპარტამენტებზე, ფაკულტეტებსა და უნივერსიტეტებში ხარისხის უზრინველყოფისათვის, მაგრამ უნდა არსებობდეს მაკოორდინირებელი სტრუქტურები, რომლებიც უზრუნველყოფენ კოპერენტულობას და შეეძლებათ საჭირო ცვლილებების განხორციელება. ამ შემთხვევაში, მნიშვნელოვანია ე.წ. „ცვლილების აგენტების“ არსებობა, მაგალითად, პროგრამის ხელმძღვანელები, დეპარტამენტის დირექტორები, აკადემიური ან წარმომადგენლობითი საბჭოები და ა.შ., რომლებიც პასუხისმგებელია პროგრამის დიზაინზე, დამტკიცებაზე, განხორციელებასა და მენეჯმენტზე. შესაბამისი მხარდაჭერის გარეშე ცვლილებების განხორციელება რთულია. შესაბამისად, აკადემიური პერსონალის ფართო სპექტრის და ასევე სტუდენტების აზრი წინასწარ უნდა იქნეს შევისწავლით, რასა

კურიკულუმი და საგანმანათლებლო მიდგომა კარგად იქნეს გაგებული და მხარდაჭერილი როგორც პერსონალის, ასევე სტუდენტების მიერ.

3. თითოეული აკადემიური პროგრამის კვალიფიკაციის პროფილი – პროგრამის მიზნები და დანიშნულება – კარგად უნდა იყოს აღწერილი. მიზნები სწავლის შედეგების ფორმით (რა უნდა იცოდეს, ესმოდეს ან რისი გაკეთება უნდა შეეძლოს სტუდენტს პროგრამის დასრულების შემდეგ) უნდა გამოიხატოს, რაც, თავის მხრივ, ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციების ფორმატში უნდა ითარგმნოს. კურიკულუმის დიზაინი და სტუდენტთა შეფასება უნდა შეესაბამებოდეს აკადემიური ხარისხის პროფილს.
4. კურიკულუმის დიზაინი უნდა ითვალისწინებდეს აკადემიურ შინაარსსა და დონეს, მაგრამ იმავდროულად უნდა გვასხვოდეს, რომ უმაღლესი განათლების ერთ-ერთი უმთავრესი მიზანია დამუშავებლად სწავლის ხელშეწყობა – რასაც გავლენა აქვს სწავლისა და სწავლების მეთოდებზე და, შესაბამისად, სტუდენტების სასწავლო დატვირთვაზე, რომელიც ECTS კრედიტებით გამოიხატება. კურიკულუმმა ძალიან არ უნდა გადატვირთოს სტუდენტები მომცველობითი შინაარსით. კურიკულუმის შემუშავებისას უნდა გავითვალისწინოთ კურსდამთავრებულთა დასაქმების შესაძლებლობები და მათში მოქალაქეობრივი სულისკვეთების არზრდა, ისევე როგორც აკადემიური და ინტელექტუალური განვითარება.
5. უნდა ჩამოყალიბდეს შეფასების სქემა თითოეული პროგრამის მონიტორინგისა და განხილვისათვის. მონიტორინგის პროცესი გულისხმობს ძირითადი ინდიკატორების – მოსწევა გამოცდებზე, კურსდამთავრებულთა დასაქმება, კონკურსი პროგრამაზე, კითხვარებზე პასუხი, პარტნიორი დაწესებულებების აზრი და ა.შ. – სტატისტიკური ინფორმაციის სისტემატურ შეგროვებასა და ანალიზს. ანალიზის შედეგები საჯარო და ხელმისაწვდომი უნდა იყოს. უნდა შემუშავდეს და ამოქმედდეს სხვადასხვა უკუკავშირის მექანიზმი. ამან უნდა მოიცვას სტუდენტები, კურსდამთავრებულები და აკადემიური პერსონალი და თანადროულად უნდა ხორციელდებოდეს. კერძოდ, უნდა არსებობდეს სტუდენტთა გამოკითხვის და ამ ინფორმაციის დამუშავების მექანიზმები. უკუკავშირის მექანიზმების დანიშნულებაა კურიკულუმის დიზაინსა და/ან განხორციელებაში არსებული ხარვეზების გასწორება. უნდა განისაზღვროს მოლოდინები, რაც შემდგომ პროგრამის შემუშავებასა და განხორციელებაში უნდა იქნეს გათვალისწინებული. პროცესიული პროგრამების შემთხვევაში, რომელიც სამუშაო პრაქტიკას საჭიროებენ, ინფორმაცია უნდა მივიღოთ ასევე იმ დაწესებულებებიდან, სადაც სტუდენტები პრაქტიკას გადიან.

პროგრამის შემუშავებისა და გაუმჯობესების ზემოთ მოყვანილი პრინციპები თუნიუნგის პროექტის ფარგლებში ვიზუალიზებულია როგორც „ხარისხის განვითარების დინამიური წრე“, რომელიც უკვე წარმოდგენილი იყო წიგნის I თავში.

ეს მოდელი ემყარება დამოკიდებულებას, რომ პროგრამების შედგენისას უნდა გავითვალისწინოთ არა მარტო უკუკავშირი, არამედ საზოგადოებაში მოსალოდნელი განვითარებები, რაც დიაგრამაში პროგრესული სპირალითაა გამოხატული.

იმისათვის, რომ წახალისოს უნივერსიტეტები პროგრამების შემუშავების, იმპლემენტაციის და მიწოდების საქმეში, თუნიუნგმა შეიმუშავა ძირითადი/საკვანძო კითხვების ჩამონათვალი, რაც უნდა გავითვალისწინოთ პროგრამების შემუშავების ადრეულ სტადიაზე. ამ კითხვების მნიშვნელობა და სარგებელი კარგად ჩანს თანდართული მაგალითებიდან (დანართი I).

რადგანაც საზოგადოება მუდმივად იცვლება და აკადემიური სფეროები მუდმივად ვითარდება, განათლებაც დინამიური პროცესი გახდა. თუნიუნგს მიაჩნია, რომ ხარისხის პერიოდული შიდა და გარე შემოწმება არაეფექტურია ჰერმეტიკი ხარისხის განვითარებისა და შენარჩუნებისათვის. აქცენტი უფრო უნდა გაკეთდეს პროგრამების მუდმივ შემოწმებასა და განახლებაზე. შესაბამისად შეფასების/შემოწმების პროცესი სპეციფიკურად უნდა წარიმართოს. ინდივიდუალური კურსები და

მოდულები ცალ-ცალკე კი არა, არამედ მთელი პროგრამის კონტექსტში უდნა შეფასდეს.

კურიკულუმის შეფასებისას სამი ძირითადი მომენტი უნდა გაეითვალისწინოთ:

- საგანმანათლებლო პროცესი;
- განათლების შედეგი;
- პროგრამის განხორციელებისათვის საჭირო გარემო (რესურსები).

თითოეული, თავის მხრივ, მრავალ ელემენტს მოიცავს:

- საგანმანათლებლო პროცესი:
 - აკადემიური ხარისხის პროფილი (პროგრამის მიზნები);
 - სწავლის შედეგები და კომპეტენციები;
 - პროგრამის სტრუქტურა და პროგრამის ელემენტების თანამიმდევრობა;
 - პროგრამის კოჰერენტულობა;
 - სასწავლო დატვირთვის განაწილება სემესტრებსა და აკადემიურ წლებზე;
 - პროგრამის ვარგისიანობა;
 - სწავლის, სწავლებისა და შეფასების მეთოდები;
 - კავშირი სასკოლო ზოგად განათლებასთან;
 - საერთაშორისო თანაშრომლობა და სტუდენტთა მობილობა.
- განათლების შედეგი:
 - სტუდენტთა რაოდენობა, განთესვა და სხვა პროგრამებზე გადასვლა;
 - პირველი და მეორე საფეხურების შედეგები;
 - დასაქმება.
- პროგრამის განხორციელებისათვის საჭირო გარემო (რესურსები):
 - სტრუქტურული და ტექნიკური რესურსები;
 - პერსონალი და მატერიალური რესურსები;
 - სტუდენტთა მხარდაჭერა/სერვისი: სტუდენტთა კონსულტანტები/ ტუტორები.

აქ ჩამოთვლილი სხვადასხვა ელემენტი შემოთავაზებულია „კურიკულუმის შემოწმების ფორმაში“. ეს ფორმა ემყარება 14 ძირითად ფაქტორს, რომლითაც იდეალური სიტუაცია აღიწერება. პრაქტიკაში იდეალის რეალიზება რთულია, მაგრამ აკადემიური პერსონალისა და სტუდენტთა

პასუხისმგებლობაა, რაც შეიძლება მეტად დაუახლოვდეს ამ იდეალს. შემოწმების ფორმა თან ერთვის (იხ. დანართი II). მისი გამოყენება შეიძლება „ძირითადი კითხვების ჩამონათვალთან“ ერთად. ორივე ეს ინსტრუმენტი პრაქტიკაში გამოიყენება საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავების, იმპლემენტაციის, მონიტორინგისა და გაუმჯობესებისათვის.

3. თუნინგის როლი ხარისხის გაუმჯობესებაში

გარდა იმისა, რომ შემუშავდა პრაქტიკული და მეთოდოლოგიური ინსტრუმენტები პროგრამების დიზაინის, განხორციელებისა და მიწოდებისათვის, თუნინგის პროექტის არანაკლებ მნიშვნელოვანი როლია აკადემიური პერსონალის პანევროპული ქსელის შექმნა. ქსელის პოტენციური როლი ხარისხის უზრუნველყოფის საქმეში განსაკუთრებით აღინიშნა ბერლინის კომუნიკეში. თუნინგი არის აკადემიური პერსონალის ქსელი, რომელიც წარმოადგენს როგორც ევროპის ქვეყნებს, ისე ცალკეულ ინსტიტუტებს, რომლებიც პროექტისათვის ფორმალურად იქნა შერჩეული. აკადემიური პერსონალის როლი აღნიშნულია ტენდენციები III დოკუმენტში

„თუ ბოლონის პროცესის მიზნების უდიდეს პოტენციალს ევროპაში უმაღლესი განათლების გრძელვადიანი, ფუნდამენტური და მდგრადი რეფორმის განხორციელებისათვის ეფექტურად გამოიყენებენ, აკადემიური პერსონალის ხმას მეტი ყურადღებით უნდა უსმენდნენ.“²⁴

აკადემიური პერსონალის ქსელს შეუძლია სერიოზული როლი შეასრულოს ხარისხის მნიშვნელობის გაცნობიერებაში, ისევე როგორც სხვადასხვა კულტურულ კონტექსტში ხარისხის უზრუნველყოფის კონცეფციების ჩამოყალიბებაში. ხარისხთან მიმართებაში ამას დიდი მნიშვნელობა აქვს, რადგანაც ხარისხის თაობაზე შეთანხმება ხელს შეუწყობს ევროპაში ხარისხზე ორიენტირებული უმაღლესი განათლების სივრცის ჩამოყალიბებას. ქსელებმა სასარგებლო როლი შეიძლება ამ კონცეფციების გავრცელებასა და დანერგვაში შეასრულონ.

თუნინგის პროექტი მუშაობს ევროპულ, ტრანსნაციონალურ კონტექსტში, სადაც კვალიფიკაციებისა და აკადემიური ხარისხების აღიარება ცენტრალური საკითხია. აღიარება ემყარება შესაძრობას და ტრანსპარენტულობას. თუნინგის ძირითადი ამოცანაა შექმნას გამოყენებადი ათვლის წერტილები შესადარი, გასაგები პროგრამების შემუშავებისათვის, რომლებიც სწავლის შედეგების ფორმატში იქნება გამოხატული. სწავლის შედეგები თავის მხრივ ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციების კომბინაციაა, სადაც გარდა ამისა მკაფიოდ უნდა იქნეს

²⁴ Trends III დასკვნები

განსაზღვრული სწავლების, სწავლისა და შეფასების მიდგომები. ეს მნიშვნელოვანი ნაბიჯია აღიარების გრძელ გზაზე, რადგანაც ემსახურება:

- საერთაშორისოდ აღიარებულ კონვენციებსა და შიშარსზე დაფუძნებული ათვლის წერტილების შექმნას ფართო გაგებით ყოველი დარგობრივი სფეროსათვის;
- ურთიერთგასაგებო კრიტერიუმებისა და მეთოდოლოგიის განვითარებას პროგრამულ დონეზე ხარისხის უზრუნველყოფისათვის;
- ნაციონალურ და საერთაშორისო დონეზე შესადარობის ელემენტების შეთავაზებას;
- ხარისხის შეფასებისა და უზრუნველყოფის შიდა სისტემებისადმი ნდობის განვითარებას;
- ინსტიტუტის შიგნით პროგრამის აღიარებისადმი ინტერესის ზრდას;
- ახალისებს ENIC და NARIC ქსელების მუშაობას აკადემიური ხარისხების აღიარებაში;
- იყენებს ხელმისაწვდომ რესურსებს მონაცემთა ბაზის შექმნისათვის, რაც სხვადასხვა ქვეყანაში გასაგები უნდა იყოს.

როგორც ტრანსნაციონალური ქსელი, თუნინგი ქმნის უნიკალურ პლატფორმას იმ პრინციპების განხორციელებისათვის, რომლებიც უკვე განისაზღვრა როგორც ევროპული უმაღლესი განათლების ხარისხისათვის ფუძემდებლური.

მნიშვნელობა, სტუდენტზე ორიენტირებულ საგანმანათლებლო სისტემაში პროგრამის მთავარ ღირებულებას სტუდენტისა და საზოგადოებისათვის მისი მნიშვნელობა წარმოადგენს. პროგრამა უნდა ეყრდნობოდეს აკადემიურ, პროფესიულ და ასევე სოციალურ განვითარებას, ინტელექტუალურ მონაპოვარს, დასაქმებასა და ევროპულ გარემოში მოქალაქეობას. არის რა კომპეტენციებზე დაფუძნებული, თუნინგის მიდგომა ახალისებს დიალოგს დამსაქმებლებსა და სხვა სოციალურ აქტორებთან. ის ხელს უწყობს რელევანტური აკადემიური და პროფესიული პროფილის შემუშავებას და იმ საჭიროებების განსაზღვრას, რასაც პროგრამა უნდა ემსახურებოდეს.

თავსებადობა და შესადარობა. თუნინგის მეთოდოლოგიის გამოყენებით ევროპული აკადემიური პროგრამები იქნება თავსებადი და შესადარი სხვა ევროპულ პროგრამებთან, იმდენად რამდენადაც იყენებენ ერთ და იმავე ათვლის წერტილებს, და თანხმდებიან ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციების განსაზღვრაზე. ეს მეთოდოლოგია ხელს უწყობს ჭეშმარიტ შესადარობას და იმავდროულად არ ზღუდავს კურიკულუმების მრავალფეროვნებას და სწავლის პროცესის სხაობასა და კულტურულ ეთოსს. ECTS გამოყენება ასევე ხელს უწყობს თავსებადობასა და

შესადარობას, რამდენადაც სტუდენტთა დატვირთვა გამოიყენება როგორც ინსტრუმენტი პროგრამის და მისი კომპონენტების დაგეგმვისა და მონიტორინგისათვის.

ტრანსპარენტულობა. აუცილებელია ყველა აკადემიური პროგრამისათვის, განსაკუთრებით შემუშავების სტადიაზე. ტრანსპარენტულობა დაცული უნდა იყოს სწავლის შედეგების, სწავლის პროცესის, სასწავლო რესურსების, ხარისხის სისტემებისა და მონაცემთა დამუშავების პროცესში. ტრანსპარენტულობა დაკავშირებულია მკაფიო დეფინიციებთან, რაც გულისხმობს ყველასათვის – სტუდენტებისათვის, დამსაქმებლებისა და სხვა დაინტერესებული მხარეებისათვის, მათ შორის ტრანსნაციონალურ კონტექსტში – გასაგები ფორმებით მუშაობას. ტრანსპარენტულობა გულისხმობს ECTS კრედიტებისა და ღატლომის დანართის, ასევე სხვა ECTS ინსტრუმენტების გამოყენებას.

მოხილვადობა და ტრანსნაციონალური განათლება. უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის შექმნა საჭიროებს მოხილვადობის სანდო და ხარისხიანი სისტემის შექმნას. თავის მხრივ, მოხილვადობა ხელს უწყობს ძლიერი და სიცოცხლისუნარიანი ევროპული უმაღლესი განათლების სივრცის ჩამოყალიბებას. ფიზიკური მოხილვადობა სწავლის კარგად სტრუქტურირებული პერიოდის განმავლობაში, ისევე როგორც სრული აკადემიური პროგრამის ფარგლებში, ზრდის ხარისხს განათლებაში ევროპული განზომილების თვალსაზრისით, ასევე ზრდის ევროპის შრომის ბაზარზე დასაქმების საშუალებას და ევროპულ მოქალაქეობრივ შეგნებას. ტრანსნაციონალური განათლება ის ძალაა, რომელსაც შეუძლია უნივერსიტეტების დაკავშირება ხარისხის გაუმჯობესების საერთო მექანიზმების შექმნის მიზნით.

მოხილვადობის ხარისხიანი სისტემა უნდა უზრუნველყოფდეს სწავლის პერიოდებისა და აკადემიური ხარისხების ურთიერთაღიარებას, ასევე მასპინძელ უნივერსიტეტში სტუდენტის მიერ განხორციელებული აქტივობის ადეკვატურობას. ECTS საკვანძო სისტემაა, რომელზედაც აღიარების პროცესია აგებული. თუნინგმა ხელი შეუწყო ECTS აკუმულაციის ფუნქციის განვითარებას კომპეტენციებისა და სასწავლო დატვირთვის ფორმატში გამოხატული სწავლის შედეგების სისტემატური გამოყენების გზით.

მიზნობრივობა. უმაღლესი განათლების ევროპულ სივრცეში, რომელიც ცდილობს მიზნობრივად გახდეს მესამე ქვეყნისათვის, ხარისხი გარანტირებული უნდა იყოს. სხვადასხვა ქვეყნის მიერ ნაციონალურ დონეზე განვითარებული ხარისხის მექანიზმები გასაგები უნდა იყოს, როგორც ევროპული სისტემა. თუნინგის პროექტი გვთავაზობს ხარისხის გაუმჯობესების მეთოდოლოგიას პროგრამების შემუშავებისათვის, მათ შორის ერთობლივი პროგრამებისათვისაც. ეს ქმნის საერთო ენას კომპეტენციების სწავლების, სწავლისა და შეფასებისათვის, რის შემდეგმ განვითარებას ხელი ხარისხის ინდიკატორების გამოყენება უნდა შეუწყოს.

უნივერსიტეტების ხარისხის კულტურის საკუთარ შიდა მექანიზმებს ქმნიან. მათ უნდა განახორციელონ აკადემიური აქტივობების მონიტორინგი ისე, რომ ეს შეესაბამებოდეს მათ მისიასა და აკადემიურ ღირებულებებს. თუნინგი გვთავაზობს პროგრამების შემუშავების, გადამუშავებისა და განვითარების მიდგომებს ბოლონის პროცესის პრინციპების განთავალისწინებით.

თუნინგის ზოგადი შედეგები უნივერსიტეტებს სთავაზობს სასარგებლო ათვლის წერტილებს, მაშინ როდესაც დარგობრივი ჯგუფების შედეგები გამოდგება დისციპლინის დონეზე ხარისხის გაუმჯობესებისათვის.

დარგობრივი სფეროს დონე შესაფერისია შემდეგისათვის:

- სხვადასხვა საგანმანათლებლო ტრადიციის წარმომადგენელი აკადემიური პერსონალის გამოცდილების გამოყენება;
- პროფესიული სტრუქტურების და სხვა დაინტერესებულ მხარეთა თვალსაზრისით დაინტერესება და ამით დინამიური დიალოგის ხელშეწყობა სოციალური მნიშვნელობისა და ადეკვატურობის შესახებ;
- დარგობრივ სფეროებში განვითარების ტენდენციებზე ფოკუსირება და ამით დარგობრივი სტანდარტების განვითარების ხელშეწყობა;
- კურსებისა და პროგრამების შესაბამისობა პროფესიულ და საერთაშორისო კონტექსტში აკადემიურ და პროფესიულ პროფილებთან;
- ხარისხის შესახებ საერთო შეხედულების გაგნობიერება დარგობრივი სფეროს ფარგლებში, და იმავდროულად სხვადასხვა მიდგომის აღიარება;
- კურიკულუმისა და სწავლის, სწავლებისა და შეფასების შედარება დარგების კარტირებისათვის, ურთიერთგაგების ხელშეწყობისა და სხვადასხვა დონეზე საერთო სტანდარტების განვითარებისათვის;
- ევროპაში დასაქმების სიტუაციის შესწავლა მრავალფეროვნებისა და ინოვაციების საკითხებზე აქცენტით;
- საფეხურების (დონეების) მახასიათებლების შემუშავებაში მონაწილეობა და ამით კვალიფიკაციების ევროპული ჩარჩოს სემუშავების ხელშეწყობა.

დარგობრივი სფეროს ფარგლებშია სწორედ შესაძლებელი პროგრამის აკადემიური განვითარების გაგება და შეფასება როგორც რაოდენობრივი, ასევე ხარისხობრივი მაჩვენებლებით.

4. ზოგი პრაქტიკული მეთოდი და წარმატებული პრაქტიკის მაგალითი

წიგნის ამ თავში აღნიშნულია პროგრამის დონეზე ხარისხის კულტურის განვითარების მნიშვნელობა. ამ კულტურის თანამდევნი სხვადასხვა

ელემენტი იდენტიფიცირებულია. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა თუნინგის როლს. ზემოთ უკვე აღნიშნული ორი პრაქტიკული ინსტრუმენტი მოცემულია დანართებში და მათი გამოყენება სასარგებლოა პროგრამის შემუშავების, გადამუშავების, განხორციელების, გაუმჯობესებისა და შეფასებისას. ეს არის „ძირითადი კითხვების ჩამონათვალი“ (დანართი I), რომელიც წარმოადგენს პროგრამის შემუშავების, მონიტორინგისა და გაუმჯობესების ძირითად ინსტრუმენტს ნაციონალურ და ინტერნაციონალურ დონეზე. II დანართში მოცემულია „კურიკულუმის შეფასების ფორმა“. III დანართი გვთავაზობს ხუთ მაგალითს საუკეთესო პრაქტიკიდან, და გვიჩვენებს თუ როგორ შეიძლება გამოვიყენოთ თუნინგის მიდგომა ან მისი ელემენტები პრაქტიკაში. პირველის სამი მაგალითი გვიჩვენებს თუნინგის გამოყენებას პროგრამის გადამუშავებისას ბოლონის სამსაფეხურიან სისტემაზე ინსტიტუტისა და ფაკულტეტის დონეზე. ისევე როგორც დეპარტამენტისა და თავად პროგრამის დონეზე. ბოლო ორი მაგალითი ფოკუსირებულია პროგრამების ხარისხის გაუმჯობესებაზე.

პირველი მაგალითი გრონიგენის უნივერსიტეტიდანაა. კერძოდ, ხელოვნების ფაკულტეტიდან, სადაც აკადემიური პროგრამების დიდი ნაწილი სისტემურად გადამუშავდა ბოლონის პროცესის სამსაფეხურიანი სისტემის შესაბამისად თუნინგის მიდგომის გამოყენებით. ის გვთავაზობს – უფრო ზოგადად – იმ ნაბიჯების მიმოხილვას, რომლებიც განხორციელდა ახალი სამაკალავრო და სამაგისტრო პროგრამების გადამუშავების, დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესში. რეგორმის შედეგად, ხელოვნების ფაკულტეტმა შეიმუშავა ხარისხის კულტურის საკუთარი სისტემა, დაფუძნებული თუნინგის სქემაზე, რომელიც 2005 წლის გაზაფხულიდან ამოქმედდა.

მეორე მაგალითი წარმოადგენს კოიმბრას უნივერსიტეტის ისტორიის დეპარტამენტს და გვიჩვენებს დეპარტამენტის დონეზე თუნინგის მეთოდოლოგიის ეფექტურობას ისტორიის პროგრამის გადამუშავებისათვის. ის, ასევე გვიჩვენებს ამ მიდგომის მნიშვნელობას პროგრამის ხარისხის უზრუნველყოფისათვის.

მესამე მაგალითი მაიმონილავს საუნივერსიტეტო აკადემიური პროგრამების საბაზისო პრინციპებს და აღწერს ხარისხის მენეჯმენტის სისტემას, რომელიც ლონდონის იმპერიული კოლეჯის ფიზიკის დეპარტამენტზე მუშაობს. ეს სისტემა შესაბამისად აღიარებული და მიღებულია IDEA ლიგის მიერ. წარმოდგენილი პრინციპები სრულად ეთანხმება თუნინგის მიდგომებს კურიკულუმის შემუშავების, მიწოდებისა და ხარისხის გაუმჯობესების საქმეში.

მეოთხე მაგალითი ჰელსინკის უნივერსიტეტიდან გვთავაზობს აკადემიური პროგრამების ხარისხის გაუმჯობესების მეთოდოლოგიას, რომელიც შეფასების მატრიცას ემყარება. მატრიცა ფოკუსირებულია შედეგების ან ხარისხის რვა სფეროზე: სწავლება და კვლევა, სწავლების მიზნები, ლიდერობა სწავლებაში, სწავლება, სწავლის შედეგები (მათ

შორის, შეფასება), რესურსები, უკუგება და შემდგომი სწავლა მეორე და მესამე საფეხურებზე. ის განასხვავებს ხარისხის ოთხ დონეს: მხოლოდ დამაკმაყოფილებელი, საჭიროებს განვითარებას, კარგი და შესანიშნავი. დელსტოს უნივერსიტეტი გვთავაზობს მეხუთე მაგალითს. ეს მაგალითი გვიჩვენებს, თუ როგორ შეიძლება კომპეტენციების შეფასება სისტემურად. ამ მიდგომის საილუსტრაციოდ შეირჩა ზოგადი კომპეტენცია - „ჯგუფში მუშაობის უნარი“.

5. თუნინგის გამოყენება აკადემიური პროგრამის დიზაინსა და განხორციელების ხარისხის გაუმჯობესებისათვის

შეჯამებისათვის, თუნინგი გვთავაზობს სერიოზულ ინსტრუმენტებს პროგრამების შემუშავებისა და განხორციელების ხარისხის გაუმჯობესებისათვის. ცხადია, ხარისხზე გავლენას სხვა ელემენტებიც ახდენენ, რომლებიც ნაციონალურ, ადგილობრივ თუ ინსტიტუტციონალურ კონტექსტში მოქმედებს. მიუხედავად ამისა, თუნინგის მიდგომა შეიძლება ყველგან ეფექტურად გამოვიყენოთ ბოლონის პროცესის კონტექსტში პროგრამების შემუშავებისათვის და ხელი შევუწყოთ სტუდენტზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის კულტურის ჩამოყალიბებას.

თუნინგი გვამოწმებს ზოგად ჩარჩოს სტუდენტზე ორიენტირებული აკადემიური პროგრამების განვითარებისათვის. ის გვიჩვენებს, როგორ უნდა შემუშავდეს შედეგზე ორიენტირებული პროგრამები - ანუ როგორ იქნებინათ კურსდამთავრებულები ალტერნატიული რეალურ ცხოვრებაში საჭირო კომპეტენციებით - და თან ითვალისწინებს აკადემიური და პროფესიული კვალიფიკაციების, ისევე როგორც მოქალაქეობის განვითარებას. ის ასევე გვცხადებს, პროგრამები ისეთ ფარმაცში აღვეწროთ, რომ ეს ერთიად გასაგები იყოს ევროპის ფარგლებში და მის ფარგლებს გარეთაც, და ამით ხელს უწყობს თავსებადობას, ტრანსპარენტულობასა და მიმზიდველობას.

სინამდვილეში, თუნინგის ამოსავალი წერტილი არის პროგრამების შემუშავება, რომლების მეშვეობითაც შესაძლებელია მნიშვნელოვანი სწავლის შედეგების მიღწევა დროის მოცემულ მოსაკვეთში. სწავლის შედეგები არაა ფორმულირებული დისციპლინის შინაარსის მიხედვით, არამედ უფრო შეძენილი ცოდნისა და უნარების ფორმაცში. ცოდნა და უნარები გამოსატულია დარგობრივი და ზოგადი კომპეტენციების ფორმით, ანუ გვიჩვენებს, თუ რა უნდა იცოდეს, ესმოდეს ან რისი გაკეთება უნდა შეეძლოს სტუდენტს სწავლის დასრულების შემდეგ.

თუნინგის კომპეტენციებზე დაფუძნებული მიდგომა დაინტერესებულ მხარეებთან, მათ შორის, სტუდენტებთან, კონსულტირების საშუალებას იძლევა და მკაფიოდ აყალიბებს პროგრამის სპეციფიკურ მიზნებს. ეს „მიზნები“ ქმნის აკადემიური ხარისხის პროფილს, რომელიც დაკავშირებულია იმ პროფესიულ როლთან, რომელიც

კურსდამთავრებულმა უნდა შეასრულოს და რის გამოუმუშავებაში მას აკადემიური პერსონალი უნდა დაეხმაროს. სასწავლო დატვირთვის კრედიტების გამოყენებით სასწავლო პროცესი ეფექტურად შეიძლება იქნეს ორგანიზებული.

თითოეულმა აკადემიურმა პროგრამამ დარგობრივი კომპეტენციების განვითარება უნდა უზრუნველყოს - ეს არის ცოდნა, უნარები, შესაძლებლობები და ღირებულებები, რომლებიც ამ დარგობრივ სფეროს სჭირდება. თუნინგი გვთავაზობს დარგობრივ სფეროზე ორიენტირებულ ათვლის წერტილებს დარგობრივი კომპეტენციებისათვის სხვადასხვა სფეროში: ამ ინსტრუმენტების გამოყენებით სხვა დარგობრივ სფეროებშიც შეიძლება იმავე შედეგის მიღწევა.

თუნინგის პროექტის ფარგლებში განხილულ დარგობრივ სფეროებში ასევე აღწერა, თუ კომპეტენციის რა დონეს უნდა მიაღწიოს სტუდენტმა სწავლის პირველ და მეორე საფეხურებზე. არსებობს ზოგადი მახასიათებლები, რომელთა გამოყენება შეიძლება ნებისმიერი ქვეყნის ნებისმიერ ინსტიტუტში ნაციონალური ან ადგილობრივი აკადემიური ტრადიციების გათვალისწინებით და ნებისმიერ კულტურულ, ეკონომიკურ თუ სოციალურ კონტექსტში. მომავალში, თუნინგი ელის საფეხურების/დონეების მახასიათებლების შემუშავებას მესამე (დოქტორანტურის) საფეხურისათვისაც.

თუნინგისათვის შედარებით ახალი იყო „ზოგადი კომპეტენციებზე“ ფოკუსირება, რაც აქამდე ექსპლიციტურად არ გამოიყენებოდა აკადემიურ პროგრამებში. ყველა პროგრამაში უნდა შეირჩეს რელევანტური ზოგადი კომპეტენციები, რომლებიც მოცემული პროგრამის კურსდამთავრებულებს მეტად გამოადგება და შესაბამისად უნდა იქნეს ორგანიზებული სწავლის, სწავლებისა და შეფასების პროცესი. თუნინგი არა მარტო გვიჩვენებს ზოგადი კომპეტენციების ჩამოყალიბების საერთო ენას, არამედ გვაჩვენებს მრავალ კონკრეტულ მაგალითს სხვადასხვა დარგობრივი სფეროდან, რომელიც გვიჩვენებს ზოგადი კომპეტენციების განვითარებისა და გამოუმუშავების ნიმუშებს.

ბუნებრივია, სწავლისა და სწავლების პროცესის დაგეგმვისას, რომლებიც დასახული სწავლის შედეგების მიღწევას უნდა ემსახურებოდეს, ინსტიტუტებმა უნდა გაითვალისწინონ დროის ფაქტორი. დატვირთვაზე დაფუძნებული ECTS კრედიტები შესაძლებელს ხდის პროცესი ეფექტურად დაიგეგმოს და გათვალისწინებულ იქნეს სწავლასა და შეფასებაზე გამოყოფილი დრო.

ECTS კრედიტები თუნინგის ერთადერთი ინსტრუმენტია იმ გარემოს შესაქმნელად, რომელშიც შესაძლებელია სწავლის დასახული შედეგების მიღწევა. ყველა ქვეყანა, ყველა დისციპლინა და ყველა ინსტიტუტიც კი ფლობს სწავლის, სწავლებისა და შეფასების საკუთარ ტრადიციას. თუნინგმა დააკავშირა ეს ტრადიციები: ცოდნისა და გამოცდილების გაზიარების პროცესში მრავალი ეფექტური მეთოდი და ტექნიკა და მიდგომა იქნა შეგროვლი და აღწერილი. ეს მასალა მოიცავს როგორც

ზოგად, ასევე დარგობრივ კომპეტენციებს და სხვადასხვა დისციპლინური სფეროდან მოდის. მასალა ხელმისაწვდომია გამოყენებისათვის. თუნიგის მონაცემები გვიჩვენებს, რომ სწავლისა და სწავლების სხვადასხვა მიდგომის გამოყენება პროგრამის ფარგლებში საუკეთესო შედეგს უზრუნველყოფს.

შეფასება ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ინსტრუმენტია პროგრამის წარმატების ხარისხის გაზომვისათვის. ის უნდა ეფუძნებოდეს იმის შემოწმებას, მიაღწია თუ არა სტუდენტმა დასახულ მიზნებს. რადგანაც მიზნები სწავლის შედეგების, ანუ კომპეტენციების ფორმატშია ფორმულირებული, შეფასება ისე უნდა იყოს ორგანიზებული, რომ სწორედ კომპეტენციების შემოწმებას უზრუნველყოფდეს.

თუნიგმა აქაც საუკეთესო პრაქტიკიდან უამრავი საინტერესო მასალა მოაგროვა სხვადასხვა ქვეყნიდან და სხვადასხვა დისციპლინიდან. ეს ინფორმაცია ასევე ღია და ხელმისაწვდომია ინსტიტუტებისათვის და შეიძლება გამოყენებულ იქნეს შეფასების მეთოდების შემუშავებისათვის.

ბუნებრივია, პროგრამის დიზაინი და განხორციელება მუდმივი მონიტორინგისა და შეფასების საგანი უნდა იყოს, რათა განისაზღვროს, მიიღწევა თუ არა დასახული მიზნები და რამდენად ადეკვატურია სწავლების პროცესი, საჭიროა თუ არა ცვლილებები და რამდენად ასახავს პროგრამა დარგობრივი განვითარების ტენდენციებსა და საზოგადოების მოლოდინებს. მზარდ მნიშვნელობას იძენს პანევროპულ კონტექსტში არსებული განვითარების ტენდენციების გათვალისწინება. თუნიგის ინსტრუმენტები და მიდგომები საშუალებას მისცემს ინსტიტუტებს განახორციელონ როგორც საკუთარი, ისე ერთობლივი და საერთაშორისო პროგრამების მონიტორინგი, შეფასება და გაუმჯობესება ფართო კონტექსტში. ამით თუნიგს საკუთარი მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს პროგრამულ დონეზე ხარისხის გაუმჯობესების საქმეში.

მოზადებულია ხელია გონზალესის, ანა კათრინ ისაკიის, მარია სტიკი-დამიანისა და რობერტ ვაგენარის მიერ, ზოაკინ კარვალოს (კოიმბრას უნივერსიტეტი), გარეტ ჯონსის (იმპერიული კოლეჯი) და კრისტიანა ვეჟელას (პელსინკის უნივერსიტეტი) მონაწილეობით.

დანართი I

თუნიგის ძირითადი კითხვების ჩამონათვალი პროგრამის შემუშავების, განხორციელების, შენარჩუნებისა და შეფასებისათვის ბოლონის რეფორმის ფარგლებში

პროგრამის დიზაინი

ასპექტები	ძირითადი კითხვები
აკადემიური ხარისხის პროფილი	- მკაფიოდ არის თუ არა განსაზღვრული ახალი პროგრამის შემუშავების საჭიროება და პოტენციალი? - დააკმაყოფილებს თუ არა პროგრამის მიზანი ახალ პროფესიულ და /ან საზოგადოებრივ მოთხოვნებს? - ჩატარდა თუ არა კონსულტაციები დანტერესებულ მხარეებთან? - დაადასტურეს თუ არა მათ ახალი პროგრამის საჭიროება? - რამდენად ადეკვატური იყო კონსულტაციების დროს გამოყენებული მიდგომა? რამდენად შესაბამისი იყო დანტერესებულ მხარეთა შერჩევა კონსულტაციის პროცესისთვის? - რამდენად გასაგებია პროფილის დეფინიცია, სამიზნე ჯგუფების განსაზღვრა და პროგრამის ადგილი ნაციონალურ და საერთაშორისო კონტექსტში? - რამდენად დასაბუთებულია მოლოდინი, რომ აკადემიური ხარისხი აღიარებულ იქნება მომავალი დასაქმების კონტექსტში? რამდენად შეესაბამება ის სპეციფიკურ პროფესიულ თუ საზოგადოებრივ კონტექსტს? - რამდენად რთულია პროგრამის პროფილი პერსონალისა და სტუდენტებისათვის? - გაცნობიერებულია თუ არა საგანმანათლებლო კონტექსტი, რომელშიც პროგრამაა შეთავაზებული?
სწავლის შედეგები	- რამდენად მკაფიოდ და ადეკვატურად იქნა განსაზღვრული სწავლის შედეგები მთელი პროგრამისა და მისი ცალკეული კომპონენტებისათვის? - რამდენად შეესაბამება სწავლის შედეგები პროგრამის განსაზღვრულ პროფილს? რამდენად ადეკვატურია მათი გადამწილება პროგრამის ხვადასხვა ნაწილზე? - რამდენად გარანტირებულია პროგრამისა და მისი ნაწილების პროგრესი და კოჰერენტულობა? - ჩამოყალიბებულია თუ არა სწავლის შედეგები ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციების ფორმატში და გამოხატავს თუ არა ცოდნას, გაცნობიერებას, უნარებს, შესაძლებლობებსა და ღირებულებებს? - რა გარანტიები არსებობს სწავლის შედეგების აღიარებისა და გაცემისათვის ევროპასა და მის ფარგლებს გარეთ?
კომპეტენციები	- რამდენად მკაფიოდია განსაზღვრული და ფორმულირებული სტუდენტის მიერ გამოსამუშავებელი ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციები?

	- რამდენად შესაბამეა კომპეტენციების დონე სპეციფიკურ პროგრამას? - იძლევა თუ არა კომპეტენციების აღწერის ფორმატი მათი გაზომვის/შეფასების საშუალებას? - რამდენად გარანტირებულია პროგრესი კომპეტენციების განვითარების პროცესში? - რამდენად შესაძლებელია კომპეტენციების ადეკვატური შეფასება? რამდენად მკაფიოაა განსაზღვრული კომპეტენციების შეფასების მეთოდოლოგია და რამდენად ადეკვატურად ასახავს ის დასახულ სწავლის შედეგებს? - რამდენად მკაფიოაა განსაზღვრული კომპეტენციების სწავლისა და სწავლების მიდგომები? რის მიხედვით ვმსჯელობთ, რომ შედეგი მიღწევადია? - რამდენად ინოვაციური/კრეატიული და განსხვავებულია არჩეული მიდგომები? - რამდენად თავისებურია და შესაძლებელია კომპეტენციები მოცემულ დარგობრივ სფეროში ევროპულ ათვისების წერტილებთან?
დონე	- სწავლის საჭიროებების განსაზღვრისას რამდენად იქნა გათვალისწინებული პოტენციური სტუდენტების დონე? - რამდენად შესაბამეა სწავლის შედეგებისა და კომპეტენციების დონე კვალიფიკაციების ევროპულ ჩარჩოში განსაზღვრულ დონეს/აკადემიურ საფეხურს? - თუ ქვედონეები გათვალისწინებულია, აღწერილია თუ არა ისინი კომპეტენციების ფორმატში? - აღწერილია თუ არა დონეები: • ცოდნის, გაცნობიერების, უნარებისა და შესაძლებლობის ფორმატში; • პრაქტიკაში ცოდნის, გაცნობიერების, უნარებისა და შესაძლებლობების გამოყენების ფორმატში; • ინფორმირებული გადაწყვეტილებების მიღების ფორმატში • ცოდნისა და გაცნობიერების კომუნიკაციის ფორმატში; • უწყვეტი განათლების ფორმატში.
კრედიტები და სასწავლო დატვირთვა	- გამოყენებულია თუ არა პროგრამაში ECTS კრედიტები? ეთანხმება თუ არა ECTS მირითად მასას/ათვლებს? - განაწილებულია თუ არა კრედიტები პროგრამაში? რამდენად და როგორაა კრედიტების განაწილების ადეკვატურობა უზრუნველყოფილი? - როგორია კავშირი კრედიტებსა და სწავლის შედეგებს შორის? - როგორ მოწოდება დატვირთვასა და კრედიტების განაწილებას შორის კორელაცია? - როგორ არის დაბალანსებული სასწავლო დატვირთვა უზრუნველყოფილი სწავლის, სწავლებისა და შეფასების კონტექსტში? - რა მექანიზმები გამოიყენება კრედიტების განაწილების შემოწმებისათვის? რამდენად და როგორ არიან სტუდენტები ამ პროცესში ჩართულები? - არის თუ არა ECTS გზამკვლევი პროგრამის (კრედიტებისა და

	მოდულების) შესახებ ინფორმაცია მოცემული? - როგორ არის წახალისებული პროგრამაში სტუდენტთა მობილობა? - როგორ იღებენ სტუდენტები კონსულტაციას მობილობის შესახებ? - რამდენად გამოიყენება ECTS მირითადი დოკუმენტები სტუდენტთა მობილობისათვის? - ეწინაა პასუხისმგებელი აღიარების პროცედურებზე და აღიარების რომელი პროცედურები გამოიყენება?
რესურსები	- როგორ არის უზრუნველყოფილი პროგრამისა და რესურსების ფორმალური მხარე? - როგორ არის უზრუნველყოფილი პროგრამის განხორციელებისათვის აუცილებელი აკადემიური და დამხმარე პერსონალის კომპლექტაცია? საჭიროებს თუ არა პროგრამა სხვა ინსტიტუტებიდან/დაწესებულებებიდან მასწავლებელთა მოწვევას? - რამდენადაა გათვალისწინებული პერსონალის განვითარება სწავლის, სწავლებისა და შეფასების ახალი მეთოდების მხრივ? - როგორაა უზრუნველყოფილი საჭირო სტრუქტურული, ფინანსური და ტექნიკური რესურსები (საკლასო ოთახები, აღჭურვილობა, უსაფრთხოების პროცედურები და ა.შ.)? სამუშაო პრაქტიკის შემთხვევაში, როგორაა უზრუნველყოფილი სანდო და მნიშვნელოვანი პრაქტიკის განხორციელების ადგილი?

პროგრამის მიწოდება, შენახვა და შეფასება

მონიტორინგი	- როგორ ხორციელდება პროგრამისა და მისი კომპონენტების მიწოდების ხარისხის მონიტორინგი? - როგორ ხორციელდება პროგრამის პერსონალის ხარისხისა და მოტივაციის მონიტორინგი? - არსებობს თუ არა საგანმანათლებლო გარემოს/პრაქტიკის განხორციელების ადგილის შეფასების სისტემა? - შესაბამეა თუ არა საკლასო ოთახები და აღჭურვილობა პროგრამის მიზნებს? - როგორ მოწოდება სტუდენტების დონე პროგრამაზე მოხვედრისას? - როგორ მოწოდება სტუდენტთა მოსწერება მიღწეული სწავლის შედეგებთან მიმართებაში და პროგრამისა და მისი კომპონენტების შესწავლისათვის საჭირო დროის კონტექსტში? - როგორ მოწოდება კურსდამთავრებულთა დასაქმება? - როგორ არის ორგანიზებული კურსდამთავრებულთა მონაცემთა ბაზა? - გროვდება თუ არა ინფორმაცია კურსდამთავრებულთა კმაყოფილების შესახებ?
განახლება	- როგორაა ორგანიზებული პროგრამის განახლებისა და შემოწმების სისტემა? - როგორ აისახება საზოგადოებაში მიმდინარე ცვლილებები პროგრამაში? - როგორ მიმართებაშია აკადემიური პერსონალის განვითარება დაკავშირებული პროგრამის განახლების ორგანიზაციასთან?

მდგრადობა და პასუხისმგებლობა	- როგორაა უზრუნველყოფილი პროგრამის მდგრადობა? - როგორაა უზრუნველყოფილი ის, რომ რელევანტური სტრუქტურები იღებენ პასუხისმგებლობას პროგრამის მდგრადობასა და განახლებაზე?
ორგანიზაცია და ინფორმაცია	- რამდენადაა უზრუნველყოფილი ინფორმაციის განახლება პროგრამის ორგანიზაციის შესახებ? - როგორაა უზრუნველყოფილი სტუდენტთა მხარდაჭერისა და კონსულტაციების/ტუტორინგის სისტემა? - გაიცემა თუ არა დიპლომის დანართი სტუდენტებისათვის ავტომატურად და უფასოდ ევროპის ძირითად ენაზე?

დანართი II

თუნინგის კურიკულუმის შემოწმების ფორმა

კურიკულუმის შეფასების ფარგლებში შეიძლება განვასხვავოთ შემდეგი ელემენტები: საგანმანათლებლო პროცესი, განათლების შედეგი და პროგრამის განხორციელებისათვის საჭირო რესურსები.

საგანმანათლებლო პროცესი:

- აკადემიური ხარისხის პროფილი (პროგრამის მიზნები);
- სწავლის შედეგები და კომპეტენციები;
- პროგრამის სტრუქტურა და პროგრამის ელემენტების თანამიმდევრობა;
- პროგრამის კოჰერენტულობა;
- სასწავლო დატვირთვის განაწილება სემესტრებსა და აკადემიურ წლებზე;
- პროგრამის ვარგისიანობა;
- სწავლის, სწავლებისა და შეფასების მეთოდები;
- კავშირი სასკოლო ზოგად განათლებასთან;
- საერთაშორისო თანამშრომლობა და სტუდენტთა მობილობა.

განათლების შედეგი:

- სტუდენტთა რაოდენობა, განთესვა და სხვა პროგრამებზე გადასვლა;
- პირველი და მეორე საფეხურების შედეგები;
- დასაქმება.

პროგრამის განხორციელებისათვის საჭირო გარემო (რესურსები):

- სტრუქტურული და ტექნიკური რესურსები;
- პერსონალი და მატერიალური რესურსები;
- სტუდენტთა მხარდაჭერა/სერვისი: სტუდენტთა კონსულტანტები/ტუტორები.

საგანმანათლებლო პროცესი

1. აკადემიური ხარისხის პროფილი (პროგრამის მიზნები)

წინაპირობები:

აკადემიურ პროგრამას მკაფიოდ განსაზღვრული პროფილი აქვს, რომელიც, ერთი მხრივ, აკადემიური ხარისხის მოთხოვნებს შეესაბამება, ხოლო, მეორე მხრივ, საზოგადოების მოლოდინებს, უზრუნველყოფს რა შრომის ბაზარზე კურსდამთავრებულების დასაქმებას.

კითხვები:

რამდენად უზვენებს ხელთ არსებული მონაცემები, ემთხვევა თუ არა პროგრამის პროფილი განსაზღვრულ მოთხოვნებს? საჭიროების შემთხვევაში, რისი შეცვლა/დამატებაა აუცილებელი?

2. სწავლის შედეგები და კომპეტენციები

წინაპირობები:

აკადემიურ პროგრამას მკაფიოდ ჩამოყალიბებული სწავლის შედეგები აქვს, რომლებიც პროგრამის პროფილს ასახავს. სწავლის შედეგები აღწერილია კომპეტენციების ფორმატში (ცოდნა, გაცნობიერება და უნარები).

კითხვები:

რამდენად შეესაბამება პროგრამის პროფილს დასახული სწავლის შედეგები და კომპეტენციები? საჭიროების შემთხვევაში, რისი შეცვლა/დამატებაა აუცილებელი?

3. პროგრამის ცალკეული კომპონენტების სწავლის შედეგები და კომპეტენციები

წინაპირობები:

პროგრამის თითოეული კომპონენტისათვის საშუალოდ ხუთი სწავლის შედეგია ფორმულირებული, რომლებიც ცალსახად შეესაბამება მთელი პროგრამის სწავლის შედეგებს და მათ შემუშავებას უწყობს ხელს. სწავლის შედეგები აღწერილია კომპეტენციების ფორმატში (ცოდნა, გაცნობიერება და უნარები).

კითხვები:

აღწერილია თუ არა სწავლის შედეგები მკაფიოდ საგნის/მოდულის სილაბუსებში და საჭიროების შემთხვევაში რამდენადაა განმარტებული? რამდენადაა გასაგები მახასიათებლებიდან, რომ დარგობრივი, სპეციფიკური კომპეტენციების გავარჯიშება ხორციელდება? არის თუ არა მითითებული, კომპეტენციების რომელი დონეა მისაღწევი?

4. პროგრამის სტრუქტურა და ცალკეული კომპონენტების თანმიმდევრობა

წინაპირობები:

კურიკულუმი ისეა სტრუქტურირებული, რომ უზრუნველყოფილია მთელი პროგრამის კოჰერენტულობა მის სხვადასხვა ფაზასა და სხვადასხვა კომპონენტს შორის, მუდმივი პროგრესი უზრუნველყოფილია ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციების განვითარების მხრივ ცონდის, გაცნობიერებისა და უნარების გათვალისწინებით.

კითხვები:

რამდენად ცხადია პრაქტიკაში, რომ პროგრამის სტრუქტურა ხელს უწყობს კოჰერენტულობას და დასახული კომპეტენციების პროგრესულ განვითარებას? საჭიროების შემთხვევაში, რისი შეცვლა/დამატებაა აუცილებელი?

5. სასწავლო დატვირთვის განაწილება

წინაპირობები:

პროგრამა ისეა სტრუქტურირებული, რომ კარგად დაბალანსებული სასწავლო დატვირთვა მის ყველა კომპონენტზეა გადანაწილებული როგორც სემესტრების, ისე აკადემიური წლების მიხედვით. პროგრამის კომპონენტებისათვის დაანგარიშებული დატვირთვა შეესაბამება საშუალო სტუდენტისათვის იმ დროს, რომელსაც ის დასახული მიზნების მიღწევას ანდომებს.

კითხვები:

რამდენადაა ნაჩვენები პრაქტიკაში, რომ სასწავლო დატვირთვა ზემოთ აღნიშნული პრინციპების მიხედვითაა გადანაწილებული? საჭიროების შემთხვევაში, რისი შეცვლა/დამატებაა აუცილებელი?

6. პროგრამის დაძლევის შესაძლებლობა

წინაპირობები:

პროგრამა ისეა ორგანიზებული, რომ მისი დაძლევა (განსაზღვრულ დროში პროგრამის მიზნების მიღწევა) შესაძლებელია საშუალო სტუდენტისათვის. ეს გულისხმობს სწავლის, სწავლებისა და შეფასების მეთოდების კარგ კომბინაციას, პროგრამის კომპონენტების თავსებადობასა და აკადემიური პერსონალის მხრიდან საკმარის ყურადღებას.

კითხვები:

რამდენადაა უზრუნველყოფილი და გაწონასწორებული სწავლის, სწავლებისა და შეფასების მეთოდები, აკადემიური პერსონალის ხელმისაწვდომობა, და პროგრამაზე დაშვების წინაპირობები? საჭიროების შემთხვევაში, რისი შეცვლა/დამატებაა აუცილებელი?

7. სწავლის, სწავლებისა და შეფასების მეთოდები

წინაპირობები:

გამოიყენება სწავლის, სწავლებისა და შეფასების განსხვავებული მეთოდები, რომლებიც შერჩეულია დასახული სწავლის შედეგებისა და კომპეტენციების მიღწევისათვის ადეკვატურობის შესაბამისად.

კითხვები:

რამდენადაა უზრუნველყოფილი ხელმისაწვდომი ინფორმაცია, კერძოდ საგანმანათლებლო და შეფასების რეგულაციები, კურსის სილაბუსები, ზემოთ აღნიშნული მოთხოვნების შესრულებას? საჭიროების შემთხვევაში, რისი შეცვლა/დამატებაა აუცილებელი?

8. კავშირი სასკოლო ზოგად განათლებასთან

წინაპირობები:

პროგრამა ისეა შემუშავებული, რომ ის სტუდენტთა სასტარტო დონეს ითვალისწინებს. პირველი საფეხურის პროგრამებისათვის გასათვალისწინებელია კავშირი ზოგადსაგანმანათლებლო სასკოლო პროგრამასთან, ხოლო მეორე საფეხურის პროგრამებისათვის – პირველი საფეხურის პროგრამებთან.

კითხვები:

რამდენად უზრუნველყოფილია ზემოთ აღნიშნული კავშირების დაცვა, რომ სტუდენტის წინა კვალიფიკაცია გათვალისწინებულ იქნეს შემდეგ საფეხურზე განათლების გაგრძელებისათვის? საჭიროების შემთხვევაში, რისი შეცვლა/დამატებაა აუცილებელი?

9. საერთაშორისო თანამშრომლობა

წინაპირობები:

არსებობს სტრუქტურული კოოპერაცია უცხოელ პარტნიორ ინსტიტუტებთან. ეს თანამშრომლობა შეიძლება ერთობლივი აკადემიური პროგრამების ან სტუდენტთა მობილობის ფორმატში გამოიხატოს. სტუდენტთა მობილობისას მასპინძელ უნივერსიტეტში სწავლის პერიოდი აღიარებული უნდა იყოს.

კითხვები:

რამდენადაა უზრუნველყოფილი რომ სტუდენტი არ ჩამორჩება, თუ მან პროგრამის ნაწილი უცხოურ პარტნიორ ინსტიტუტში გაიარა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ისინი თავად არის პასუხისმგებელი (მაგალითად, თუ პროგრამა კონსულტაციის გარეშე ან გათვალისწინების გარეშე აირჩია, ან ვერ დაძლია პროგრამის კომპონენტები)? საჭიროების შემთხვევაში, რისი შეცვლა/დამატებაა აუცილებელი?

განათლების შედეგი

10. პირველი და მეორე საფეხურების (რეალიზებული) შედეგები

წინაპირობები:

ფაკულტეტი/დეპარტამენტი შემდეგი მიზნების მიღწევას ცდილობს: სწავლის პირველი წლის წარმატებული დამთავრება $xx\%$ (მაქსიმუმ პროგრამის დასაწყისიდან ორ წელიწადში), პირველი საფეხურის დასრულება პირველი წლის დასრულებაზე დაფუძნებით $xx\%$ (პროგრამის დაწყებიდან ოთხ წელიწადში), მეორე საფეხურის პროგრამის დასრულება $xx\%$ (ორი ან სამი წელი პროგრამის დაწყებიდან).

კითხვები:

მართალე მიიღწევა დასახული პროცენტული მაჩვენებლები? თუ არა, რატომ? რა შემოთავაზებებია გაუმჯობესებისათვის?

11. დასაქმება

წინაპირობები:

პროგრამა ამართლებს საზოგადოების მოლოდინს, რაც იმ ფაქტიდან გამომდინარეობს, რომ შრომის ბაზარზე დასაქმება ძირითადად კარგია.

კითხვები:

პოულობენ თუ არა კურსდამთავრებულები სწავლის დასრულების შემდეგ დროის მისაღებ პერიოდში მათი კვალიფიკაციისა და პროფილის შესაბამის სამსახურს?

პროგრამის განხორციელებისათვის საჭირო გარემო (რესურსები)

12. სტრუქტურული და ტექნიკური რესურსები

წინაპირობები:

არსებობს საკმარისი სტრუქტურული და ტექნიკური რესურსები პროგრამის განხორციელებისათვის.

კითხვები:

არსებობს თუ არა რესურსების ნაკლებობა პროგრამის განხორციელების დროს?

13. პერსონალი და მატერიალური რესურსები

წინაპირობები:

პროგრამის განხორციელებისათვის საკმარისი რაოდენობრივი და ხარისხობრივი პერსონალია ხელმისაწვდომი როგორც პედაგოგიური, ისე დამხმარე პერსონალიდან (ადმინისტრაცია და ტექნიკური პერსონალი). თითოეული პროგრამა/სტრუქტურული ერთეული უზრუნველყოფილია პროგრამისათვის საჭირო რესურსებით (მოწვეული ლექტორები, მასალები და ა.შ.)

კითხვები:

რამდენადაა საკმარისი ეს რესურსები პრაქტიკაში?

14. სტუდენტთა მხარდაჭერა/სერვისი: სტუდენტთა კონსულტანტები/ტუტორები

წინაპირობები:

არსებობს და მოქმედებს სტუდენტთა მხარდაჭერის სისტემა.

კითხვები:

რამდენად ადეკვატურია სტუდენტთა მხარდაჭერის სისტემა და რამდენად აკმაყოფილებს ის სტუდენტთა მოთხოვნებს?

დანართი III

წარმატებული პრაქტიკის მაგალითები

1. გრონინგენის უნივერსიტეტი: ხელოვნების ფაკულტეტი

ნიდერლანდებში, გრონინგენის უნივერსიტეტის ხელოვნების ფაკულტეტზე გადასვლა ერთსაფეხურიანი ოთხწლიანი პროგრამიდან ორსაფეხურიან პროგრამაზე თუნიუნგის მიდგომის მიხედვით განხორციელდა. 19 საბაკალავრო და 25 სამაგისტრო პროგრამის შემუშავებისათვის შეიქმნა სპეციალური კომიტეტები, რომლებსაც დაევალათ დეტალური პროცედურის განსაზღვრა. კომიტეტები ერთნაირი ინსტრუქციების მიხედვით მოქმედებდნენ. ამ ინსტრუქციებში დეტალურად იყო აღწერილი ყველა გამოსაყენებელი ცნება თუ კონცეფცია. ეს აუცილებელი იყო, რადგანაც იცვლებოდა არა მარტო პროგრამის საფეხურები, არამედ უნდა განხორციელებულიყო გადასვლა სწავლის სემესტრული ორგანიზაციიდან ტრიმესტრულზე, მასწავლებელზე ორიენტირებული სისტემიდან – სტუდენტზე ორიენტირებულ სისტემაზე, უნდა დანერგილიყო მოდულები და ძირითადი და დამატებითი სპეციალობები (major/minor). დეტალური ინფორმაცია იქნა მოცემული საფეხურებისა და შუალედური დონეების მახასიათებლების შესახებ, რომლებიც პროგრამის შემუშავების საბაზისო ელემენტებია, და ასევე ინფორმაცია სტუდენტთა დატვირთვის გაანგარიშების ეტაპების შესახებ.

კომიტეტებს ეთხოვათ პროგრამის პროფილის განსაზღვრა და მისი გამოხატვა სწავლის შედეგების, იმავე დარგობრივი (ცოდნა და ტექნიკური უნარები) და ზოგადი კომპეტენციების ფორმატში. პროფილები და მათი თანამდევნი სწავლის შედეგები შემოწმდა პასუხისმგებელი სტრუქტურების მიერ, ვიდრე შემდეგი ნაბიჯი განხორციელდა: სწავლის შედეგების გარდაქმნა მოდულებში. ყველა მოდულისათვის უნდა განსაზღვრულიყო კომპეტენციები, რომელთა გამოუმუშავებლად ეს მოდული ემსახურება. ამის ვიზუალიზაცია სპეციალური ცხრილის მეშვეობით ხორციელდება, რომ

ნაჩვენები იყოს ყველა დასახული კომპეტენციის/სწავლის შედეგის მიღწევა და, ასევე პროგრამის განმავლობაში სათანადო პროგრესი. ვიდრე კონკრეტულ მასწავლებლებს ეთხოვათ კურსების შემუშავება სწავლის, სწავლებისა და შეფასების ფორმატში, მანამდე პროგრამის საერთო სტრუქტურა შეფასდა და საჭირო ცვლილებები განხორციელდა.

კურსის დიზაინი ასევე ეფუძნება სწავლის შედეგებსა და კომპეტენციებს და უნდა ითვალისწინებდეს ECTS კრედიტებს. ზემოთ აღწერილი პროცესი 2001 წლის გაზაფხულზე დაიწყო და 2002/2003 წლის ზამთრამდე გაგრძელდა. 2003 წლის სექტემბერში ყველა არსებული პროგრამის ჩანაცვლება მოხდა ახალი პროგრამებით. მიმდინარე პროგრამების სტუდენტებისათვის შემუშავდა გარდამავალი შეთანხმებები. 2004 წელს გამოყენებული მიდგომის ეფექტურობა კიდევ ერთხელ დადასტურდა, როდესაც მომზადდა პროგრამების გარე შეფასება. აღმოჩნდა, რომ თვითშეფასების ანგარიშების მომზადება საკმაოდ მარტივია, რადგანაც კითხვებზე პასუხის გაცემისათვის საჭირო მასალა და ინფორმაცია უკვე ხელშეისავდომი იყო. ამ მხრივ, ძალიან ღირებული იყო ის ფაქტი, რომ კომიტეტებმა პროგრამების შემუშავებისას ნაციონალური და საერთაშორისო ათვლის წერტილები გაითვალისწინეს, როგორც ეს ინსტრუქციებში იყო აღწერილი. რეფორმის და ასევე გარე შეფასების შედეგად, ხელოვნების ფაკულტეტმა შეიმუშავა ხარისხის კულტურის საკუთარი შიდა სისტემა, რომელიც 2005 წლის გაზაფხულიდან მუშაობს. ეს სისტემა ამ წიგნში მოცემული მიდგომების მიხედვით მოქმედებს.

2. კოიმბრას უნივერსიტეტი: ისტორიის დეპარტამენტი

ისტორიის აკადემიური პროგრამები კოიმბრას უნივერსიტეტში 1986 – 2000 წლებში თითქმის არ შეცვლილა. უნივერსიტეტის მონაწილეობამ თუნიუნგი I-ის პროექტში 2000 წელს და TEEP-2002 ტრანსნაციონალური შეფასების საპილოტო პროექტში განსაზღვრა კურიკულუმისა და ხარისხის უზრუნველყოფის რეფორმა, რომელიც 2003 წელს დაიწყო. უნდა შექმნილიყო პროცედურები, ინსტრუმენტები და სტრატეგიები იმისათვის, რომ შესაძლებელი გამხდარიყო თუნიუნგის მიდგომების განხორციელება. შედეგად გათავაზობთ კოიმბრას უნივერსიტეტის გამოცდილებას კურიკულუმის რეფორმაში ხარისხის უზრუნველყოფის შიდა სისტემის პერსპექტივიდან.

1 გვერდი: განსაზღვრეთ პროგრამის პროფილი და დოკუმენტაცია და გასაგები სწავლის შედეგებით

პროგრამის მიზნების განსაზღვრისას სასარგებლოა ორი პერსპექტივის გათვალისწინება: „პროფილი“ და დარგობრივი და ზოგადი კომპეტენციები, რომლებიც პროგრამის სწავლის შედეგებს განსაზღვრავს. „პროფილი“ წარმოადგენს კურსდამთავრებულის ცოდნისა და უნარების აღწერას პოტენ-

ციური დამსაქმებლისათვის. კოიმბრას უნივერსიტეტის შემთხვევაში ეს ხუთპუნქტიანი ჩამონათვალია, რომელიც ისტორიის კურსდამთავრებულების პროფესიულ ვარგისობასა და მნიშვნელობას ძალიან ზოგადად აღწერს, პროფილის გარდა, თუნცის მიხედვით, შეიქმნა 14 კომპეტენცია: 7 ზოგადი და 7 დარგობრივი. ეს სწავლის შედეგებია, უფრო აკადემიური ტერმინოლოგიით გამოხატული. პროფილი და 14 კომპეტენცია აღწერს ერთსა და იმავეს: რა იცის და რისი გაკეთება შეუძლია კურსდამთავრებულს. მაგრამ პროფილი მიმართულია გარე საზოგადოებაზე, მაშინ როდესაც კომპეტენციები უფრო საუნივერსიტეტო წრეში კურიკულუმის დეტალიზაციას ემსახურება.

II გაცვეთილი: რთული, მაგრამ აუცილებელია გამართული სტრატეგიის შეტანა კურსის სწავლის შედეგებისა და პროგრამის სწავლის შედეგების ურთიერთდაკავშირებისათვის

ხარისხის უზრუნველყოფის ერთ-ერთი მთავარი საზრუნავია იმ მეთოდის პოვნა, რითაც უზრუნველყოფილი უნდა იყოს პერსონალის მიერ გასწავლული სწავლის შედეგების წვლილი პროგრამის გლობალური მიზნების მიღწევაში. ჩვენს გამოცდილებით ეს პროცესი სამ ნაბიჯს მოიცავს.

ნაბიჯი პირველი: დარწმუნდით, რომ ყველას კარგად და ერთნაირად ესმის პროგრამის სწავლის შედეგები და კომპეტენციები. ჩვენ სასარგებლოდ მიგვაჩნდა მოკლე დოკუმენტის (ხუთი გვერდი) განვითარება, რომელიც დეტალურად აღწერს ყველა კომპეტენციას მათი შესაბამისი კურსებისა და აქტივობების ილუსტრირებით.

ნაბიჯი მეორე: შეიმუშავეთ ინდივიდუალური კურსების გლობალურ კომპეტენციებთან დაკავშირების მეთოდი. ჩვენს შემთხვევაში დარგობრივი კომპეტენციებისათვის შეიქმნა კავშირი კურიკულუმის სტრუქტურის დონეზე: ყოველ კურსს შეაქვს წვლილი 7 დარგობრივი კომპეტენციის განვითარებაში, რომლებიც პროგრამის გლობალურ სწავლის შედეგებს ქმნიან. ასე დარგობრივი კომპეტენციების წონა/წილი ცნობილია ზოგადი კურიკულუმის დატვირთვისთან მიმართებაში: ის ტოლია იმ კურსების დატვირთვისა, რომელიც მასთანაა ასოცირებული.

მსგავსი მარტივი სქემა ზოგადი კომპეტენციების განვითარებისთვის ვერ მოიძებნა. პრობლემას წარმოადგენდა ის, რომ ისეთი კომპეტენციები, როგორც „პროექტის დაგეგმვა და მენეჯმენტი“ ან „ჯგუფური მუშაობა“ ვითარდება პრაქტიკული აქტიური განხორციელების პროცესში და არა უშუალოდ შესწავლის დროს. ამ კომპეტენციების გამოიმუშავების ხელშეწყობა აქტივობა ნებისმიერი კურსის ფარგლებში შეიძლება განხორციელდეს მისი შინაარსისაგან დამოუკიდებლად, თუ სათანადო გარემოა უზრუნველყოფილი – შესაბამისად უფრო რთულია ზოგადი კომპეტენციებისათვის საერთო დატვირთვის კალკულაცია. ამ კონტექსტში არჩეულ იქნა პროგრესული მიდგომა, რომლის მიზანია პერსონალის ხელშეწყობა ზოგადი კომპეტენციის განვითარების საქმეში და პროგრესის

შეფასებისა და მონიტორინგის შესაბამისი პროცესების განვითარება. ყველა პროფესორი ვალდებულია პროგრამის სწავლის შედეგებიდან აერჩიოს ზოგადი კომპეტენციები, რომლის სწავლებასა და განვითარებასაც ის თავისი კურსის ფარგლებში შეუწყობდა ხელს. პროფესორების არჩევანი ცნობილია და აღწერილია კურსის მახასიათებელში და პროგრამის საინფორმაციო სისტემაში, რაც ზრდის ზოგადი კომპეტენციების სწავლების საქმეში აკადემიური პერსონალის პასუხისმგებლობას.

ხარისხის უზრუნველყოფის თვალსაზრისით ის ფაქტი, რომ თითოეული კურსი დაკავშირებულია სწავლის გლობალურ შედეგებთან, ძალიან მნიშვნელოვანია: ის ქმნის ინდივიდუალური კურსების სილაბუსების შეფასების ადეკვატურ კრიტერიუმებს და საშუალებას იძლევა სტუდენტებისაგან უკუკავშირების მიღებისას. ტრადიციულად ეს კურსის დონეზე ხორციელდება, მაგრამ ამ ჩარჩოში კომპეტენციის დონეზე შეიძლება განხორციელდეს.

III გაცვეთილი: აკადემიური საინფორმაციო სისტემები უნდა ემოჭილებოდეს თუნცის მიდგომებს, რათა ეფექტურად შეუწყოს ხელი ხარისხის უზრუნველყოფას

კოიმბრას უნივერსიტეტში დარწმუნდნენ, რომ ძალიან რთულია ხარისხის უზრუნველყოფის სანდო სტრატეგიის დანერგვა აკადემიური ინფორმაციის სისტემების შეცვლის გარეშე. კერძოდ, აუცილებელია, რომ კომპეტენციების ჩამონათვალი და მათი შესაბამისი კურსების/მოდულების შესახებ ინფორმაცია იყოს ერთ სისტემაში თავმოყრილი ისე, რომ ქმნიდეს პროგრამის საჯარო აღწერის შესაძლებლობას. მონიტორინგისა და შეფასების პროცედურებიც ასევე უნდა ითვალისწინებდეს კომპეტენციების საკითხს.

დასკვნა: თუნცის მეთოდოლოგია მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს ხარისხის უზრუნველყოფის სტრატეგიას პროგრამულ დონეზე

მართლაც წამდელი სირთულეები ცვლილებების განხორციელების საქმეში არის პერსონალისა და სტუდენტების მოტივაცია, მონაწილეობა მიიღონ ამ პროცესში. ჩვენ მიგვაჩნია, რომ თუნც-ი სერიოზულ დახმარებას გვიწევს ამ ეტაპზე, რადგანაც მისი მიდგომა ზემოთაა მიმართული (top down approach) და ამით გარკვეულ ჩარჩოებს ქმნის და ხარისხის უზრუნველყოფის ლეგიტიმაციასაც იწვევს. გლობალური პროფილისა და სწავლის შედეგების დონეზე ადვილია ინსტიტუტის შიგნით კონსენსუსის მიღწევა. ეს შეთანხმება თუ მიღწეულია, კურიკულუმის განვითარება ადვილდება, განსაკუთრებით თუ კომპეტენციები მკაფიოდაა ფორმულირებული და არსებულ კურსებზე მათი გადანაწილება ხდება. პროგრამის სტრუქტურა იძენს აზრს და ემსახურება კონკრეტულ მიზანს, მაშინ როდესაც ათი წლის წინ მხოლოდ კურსების ჩამონათვალი არსებობდა. ამ კონტექსტში ხარისხის

უზრუნველყოფა ზუნებრივი ნაბიჯია, რომელიც ემსახურება მაღალ დონეზე გადაწყვეტილებების მიღებას.

3. ლონდონის იმპერიული კოლეჯი: ფიზიკის დეპარტამენტი

საუნივერსიტეტო აკადემიური პროგრამის შემუშავებისა და ხარისხის უზრუნველყოფის პრინციპები, რომელიც გამოიყენება ლონდონის იმპერიული კოლეჯის ფიზიკის დეპარტამენტზე და შემდგომში აღიარებულ იქნა IDEA ლიგის მიერ:

1. ყოველი საგანმანათლებლო პროგრამის ზოგადი მიზანი და დანიშნულება გაცხადებული უნდა იყოს და უნდა ითვალისწინებდეს როგორც სტუდენტთა საჭიროებებსა და მოლოდინს, ისევე დისციპლინის აკადემიურ ხასიათს. გარეშე გავლენები და ცვლილებები, როგორც ნაციონალური, ისე საერთაშორისო, ისევე როგორც უნივერსიტეტის მისია, პროგრამის შემუშავებისას ასევე გათვალისწინებული უნდა იყოს.
2. ყოველი საგანმანათლებლო პროგრამისათვის უნდა არსებობდეს კვალიფიკაციის პროფილი, რომელიც მკაფიოდ აღწერს პროგრამის მიზნებსა და ამოცანებს. განსაკუთრებული სივრცე მიიღწევა, თუ პროგრამის მიზნები სწავლის შედეგების ფორმალურ აღიწერება, ანუ იმ ფორმალურ, თუ რა უნდა იცოდეს, ესმოდეს, ან რისი გაკეთება უნდა შეეძლოს სტუდენტს, მათ შორის ზოგადი კომპეტენციების კონტექსტში. კურიკულუმის დიზაინი და სტუდენტთა შეფასება უნდა შეესაბამებოდეს კვალიფიკაციის პროფილს. იდეალურ შემთხვევაში ყოველი სწავლის შედეგი უნდა ფასდებოდეს იმ შეაღის მიხედვით, რომელიც ამ შედეგის მიღწევას ასახავს.
3. აკადემიურ დეპარტამენტზე უნდა არსებობდეს მცირე ჯგუფი (მაგალითად, სასწავლო კომიტეტი) რომელსაც გამოცდილი პროფესორი ხელმძღვანელობს (მაგალითად, პროგრამის ხელმძღვანელი) და რომელიც პასუხისმგებელია აკადემიური პროგრამების შემუშავებასა და განხორციელებაზე. სტუდენტთა შეხედულებები ამ ჯგუფის მიერ გათვალისწინებული უნდა იყოს პირდაპირ, ან სხვა, სტუდენტთა რეპრეზენტაციული ჯგუფის დახმარებით. აკადემიური პერსონალის ფართო სპექტრის შეხედულებები ასევე მოსმენილი უნდა იყოს, რომ კურიკულუმი და სასწავლო მიდგომა გაგებული და მიღებული იქნეს როგორც პერსონალის, ასევე სტუდენტების მიერ.
4. კურიკულუმის შემუშავების პროცესი უნდა ითვალისწინებდეს აკადემიურ შინაარსსა და იმ დონეს, რომლის მიღწევაც დაგეგმილია, მაგრამ ამავე დროს სწავლისა და სწავლების მეთოდებს და სტუდენტთა სასწავლო დატვირთვას. კურიკულუმმა არ უნდა გადატვირთოს სტუდენტები ზედმეტი შინაარსით. კურიკულუმში გათვალისწინებული უნდა იქნეს კურსდამთავრებულთა დასაქმების

შესაძლებლობები და მათი აკადემიური და ინტელექტუალური განვითარება.

5. უნდა არსებობდეს შეფასების სქემა პროგრამების განხორციელების მონიტორინგისა და მიმოხილვისათვის, რომელიც უნდა ითვალისწინებდეს როგორც განათლების ხარისხს, ასევე აკადემიურ სტანდარტებს. მონიტორინგის პროცესი უნდა მოიცავდეს ისეთი ძირითადი ინდიკატორების სტატისტიკური მასალის რეგულარულ მოგროვებასა და ანალიზს, როგორიცაა სტუდენტთა მოსწრება, სტუდენტთა დასაქმება ან მაღალ საფეხურზე სწავლის გაგრძელება, სტუდენტთა კონკურსი პროგრამაზე, პასუხები კითხვარებზე და ა.შ. შემოწმების პროცესი პერიოდულად უნდა ხორციელდებოდეს და მასში უნდა მონაწილეობდეს გამოცდილი გარეშე დარგობრივი სპეციალისტები, ისევე როგორც იმავე უნივერსიტეტის ხარისხის უზრუნველყოფის სპეციალისტები. შეფასების შედეგები უნდა ქვეყნდებოდეს უნივერსიტეტში.
6. უნდა მოქმედებდეს უკუკავშირის სხვადასხვა მექანიზმი, რომელიც უნდა მოიცავდეს სტუდენტებს, კურსდამთავრებულებსა და აკადემიურ პერსონალს. კერძოდ, სტუდენტთა კითხვარების შედეგების ანალიზი და გამოყენება, და ა.შ. უკუკავშირის მექანიზმების დანიშნულებაა პროგრამის ცვლილებების განხორციელების აუცილებლობაში დარწმუნება.
7. რადგანაც ფიზიკას, როგორც დისციპლინას, ფართო საერთაშორისო კვლევითი კავშირები აქვს, აკადემიური პერსონალის შერჩევისას გათვალისწინებული უნდა იყოს მათი კვლევითი კომპეტენცია და საერთაშორისო გამოცდილება, რათა მიღწეულ იქნეს სტუდენტთა განათლების მაღალი სტანდარტი და მათი ჩართვა კვლევით სამუშაოში. მასწავლებლობის მაღალი კვალიფიკაცია ასევე მნიშვნელოვანი კრიტერიუმი უნდა იყოს პერსონალის შერჩევისას. პერსონალის ტრენინგი სწავლების ტექნიკასა და მეთოდებში უნივერსიტეტის მიერ უნდა იქნეს უზრუნველყოფილი.

5. პელსინკის უნივერსიტეტი

სწავლების შეფასების მატრიცა

აქ წარმოდგენილი შეფასების მატრიცა 2004 წლის გაზაფხულზე შემუშავდა და წარმატებით გამოიყენება 2004-2006 პერიოდში სასწავლო პროცესის ხარისხისა და შედეგების შეფასებისათვის. მატრიცა განასხვავებს ოთხ შეფასებას: მხოლოდ დამაკმაყოფილებელი, საჭიროებს განვითარებას, კარგი და შესანიშნავი.

უნდა გვახსოვდეს, რომ კატეგორიები, მოცემული „შესანიშნავ“ სვეტში, ასევე გვხვდება „კარგ“ სვეტში. წარმატების კატეგორიები ერთსა და იმავე

ელემენტებს ეფუძნება და შესაბამისად ორივე სვეტში გვხვდება; ეს ელემენტები არ მეორდება ბოლო სვეტში.

შეფასების მატრიცა ძირითადად დეპარტამენტების პერსპექტივიდან შემუშავდა, მაგრამ ფაკულტეტის, პროგრამის ან დისციპლინის თვალსაზრისი იყო გათვალისწინებული. მატრიცა შეიძლება მოქნილად გამოვიყენოთ, ოღონდ სხვადასხვა დისციპლინას შორის განსხვავებების გათვალისწინებით.

შეფასება ეფუძნება რვა სფეროს და მოიცავს უკუკავშირებს და შემდეგ საფეხურებზე სწავლის შედეგებს.

ხარისხის ან შედეგების სფერო

1. სწავლება და კვლევა

1.1. სწავლება, სწავლა და კვლევა

1.2. პედაგოგიური კვლევა, როგორც სწავლების მხარდაჭერი

2. სწავლების მიზნები

2.1. სწავლების მიზნები და ძირითადი ელემენტები

2.2. სტუდენტზე ორიენტირებული სწავლება

3. სწავლების ლიდერობა

3.1. სწავლების სტრატეგია

3.2. ხარისხის კონტროლი სწავლებაში

3.3. განათლების დაგეგმვა

3.4. პედაგოგიური ასპექტი მასწავლებლების თანამდებობების დაკავებისას

3.5. სწავლების განვითარების პროექტები

3.6. ინტერნაციონალიზმი

4. სწავლება

4.1. სწავლების მეთოდები

4.2. სწავლის ზედამხედველობა და ინდივიდუალური მიდგომა

4.3. სწავლების გზამკვლევი და კონსულტაციები

4.4. საინფორმაციო ტექნოლოგიების გამოყენება სწავლებაში

4.5. სასწავლო მასალა

4.6. კავშირი შრომის ბაზართან

5. სწავლის შედეგები

5.1. ძირითადი სილაბუსი

5.2. სწავლის კარგის სტრატეგიების შემენა

5.3. საგამოცდო სისტემა და სწავლის შეფასება

5.4. შეფასების/ნიშვნების კრიტერიუმები

6. რესურსები

6.1. ადამიანური რესურსები

6.2. მასწავლებლების პედაგოგიური უნარები

6.3. სენობა და აღჭურვილობა

6.4. სტუდენტთა მიღება

7. უკუკავშირება და მიღებული ინფორმაციის მიღწევა

7.1. სტუდენტთა უკუკავშირება

7.2. უკუკავშირება სამუშაოდან

7.3. დასაქმება

8. სწავლის შემდეგი საფეხურების შესწავლა

8.1. შემდეგ საფეხურზე სტუდენტთა მიღება და პოზიცია

8.2. ზედამხედველობა და სწავლება

8.3. დიპლომის შემდგომი განათლება და თანამშრომლობა სწავლების შემდეგ საფეხურზე

8.4. სპეციალიზაცია

თვითშეფასების ფორმა

სტატისტიკა

ხარისხის ან შედეგების სფერო	მხოლოდ დამაკმაყოფილებელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი და შედეგები საჭიროებს განვითარებას	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
1. სწავლება და კვლევა				
1.1. სწავლება, სწავლა და კვლევა	სწავლება დეპარტამენტზე მასწავლებლებზე ორიენტირებული და ეფუძნება სახელმძღვანელოებს. ზეფერს მიაჩნია, რომ შეუძლებელია კვლევითი მიდგომის გამო-	არსებობს მასწავლებელთა ჯგუფი ან ერთეული პედაგოგები, ვინც ერთმანეთს უთანხმოებს სწავლებასა და კვლევას	დეპარტამენტში უზრუნველყოფილია სტუდენტების გაცნობიერება დეპარტამენტზე მიმდინარე კვლევასთან, პროფესორები უკვე პირველი წლის	დეპარტამენტს გააჩნია მკაფიო სტრატეგია სამეცნიერო პერსონალის მასწავლებლობის პრაქტიკის შესახებ: სტუდენტები განიხილიებიან როგორც სამეც-

ხარისხის შედეგების სფერო	ან მხოლოდ დამაკმაყოფილე ბელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი შედეგები საჭიროებს განვითარებას	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
	ყენება და არ ცდილობს კვლევის უახლესი შედეგები გამოიყენოს საბაზისო დონის სწავლებაში		სტუდენტებს ასწავლიან სასწავლო პროგრამის ნაწილი კვლევის უახლესი შედეგების წარდგენა. მასწავლებლებს ახალისებენ შეუთავსონ სწავლება დეპარტამენტზე მიმდინარე კვლევით პროექტებს.	ნიერო პერსო- ნალის ნაწილი, და სილაბუ- სების შემუშა- ვებაში მონაწი- ლეობენ როგ- ორც მასწავლე- ბლები, ისე მკვ- ლევრები. მას- წავლებლების ამოცანაა გააც- ნონ სტუდენტ- ებს საკუთარ სფეროში კვლე- ვის უახლესი შედეგები კვლევის ფართო სფე- როში უახლესი მეთოდოლოგი- ით, კვლევა და სწავლება ინტე- გრირებულია მთელ საგან- მანათლებლო პროცესში.
1.2. პედაგოგიური კვლევა როგორც სწავლების მხარდამჭერი	დეპარტამენტი არ იცნობენ კვლევას, რომელიც უნივერსიტეტი ს პედაგოგიკის ფაკულტეტზე ხორციელებს. არ არსებობს დაინტერესება სწავლების მეთოდებში, და მისი გამოყენებისა.	ცალკეული მასწავლებლები იცნობენ პედაგოგიური კვლევის შედეგებს უნივერსიტეტის ფარგლებში, და სწავლებაში საინფორმაციო ტექნოლოგიების გამოყენების უახლეს ინოვაციებს. დეპარტამენტი ამას უშვებს, თუმცა აქტიურად მზარს არ უჭერს.	მასწავლებლებს ახალისებენ გაცნონ უნივერსიტეტში მიმდინარე პედაგოგიური კვლევის შედეგებს და გამოიყენონ მისი შედეგები საკუთარ სწავლებაში. დეპარტამენტი ცნობილია თავისი ინოვაციური და ექსპერიმენტულ ი სწავლებით.	პედაგოგიაში საერთაშორისო კვლევის შედეგები ცნობილია და გამოიყენება სწავლების მეთოდოლოგი- ის განვითარე- ბისათვის. ხდება ყველაზე უფრო გამო- სადგენი პრაქ- ტიკის გადლე- ვა და გამოყე- ნება. დეპარტა- მენტის ბევრი მასწავლებელი აქტიურად მი- მოიხილავს სა- კუთარი სწავ-

ხარისხის შედეგების სფერო	ან მხოლოდ დამაკმაყოფილე ბელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი შედეგები საჭიროებს განვითარებას	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
				ლების მეთო- დებს და აცნო- ბებს თავისი ექსპერიმენტებ ის შესახებ რო- გორც ფინეთში, ისე მის ფარგ- ლებს გარეთ.
2. სწავლების მიზნები				
2.1. სწავლების მიზნები და ძირითადი ელემენტები	მიზნები და სწავლების გეგ- მები ჩართულია სასწავლო გზა- მკვლევაში. ისი- ნი ნაკლებ მნიშ- ვნელოვანია ცალკეულ მასწავლებელთა სასწავლო გეგმებისათვის. როგორც მას- წავლებლებმა, ასევე სტუდენტებმა არ იციან, როგორ და რო- დის უნდა გან- ხილდეს მი- ზნები. არაა გან- საზღვრული, რა ქმნის სწავლების ბაზისს. სტუდენტები ვერ ამოიხე- ვენ, რა არის მათ დარგობრივ სფეროში მთავარი კომპეტენცია.	დეპარტამენტში განიხილება სწავლების მიზნები მხოლოდ მაშინ, როდესაც ფუნ- დამენტურად რეფორმირდება სილაბუსები და მთელი პროგრამის სტრუქტურა. შემდეგ ერთმანეთს უთხამდება სხვადასხვა სექტორის როლები და მიზნები. ხდება სასწავლო მასალის განახლება. ძირითადი კუ- ლურკულუმის ანალიზი ხორციელდება, მაგრამ შემდგომი ნაბიჯები არ სრულდება.	დეპარტამენტში რეგულარულად განიხილება მიზნები და სწავლების ელემენტები. შრომის ბაზრის მოთხოვნები გათვალისწინებუ- ლია სწავლის მიზნების განსაზღვრისას. დეპარტამენტი ატარებს ძირითადი კურიკულუმის სასწავლო მასალის ანალიზს, და შესაბამისად რე- ფორმირებული სილაბუსებისა საგ, სილაბუსი მკაფიოდ განახლებებს კურიკულუმს და არჩევით მასალას. პროგრამაში, ასევე არის სივრცე დამატებითი საგნებისათვის.	კურსის შინაარსი და მიზნები ისეა შერჩეული, რომ გაწონასწორობ ულ მთლიანობას ქმნის აკადემიურ მოთხოვნებსა და შრომის ბაზრის მოლოდინებს შორის. საერთაშორისო კვლევის შედეგები დე- პარტამენტის მიერ გამოიყენება პროგრამის ფარგლებში. როგორც სტუდენტებმა, ისე მასწავლე- ბლებმა იციან ძირითადი კურიკულუმის მოთხოვნები და, შესაბამისად, დარგობრივი სფეროს მოთხოვნებიც. ისინი აქტიურად

ხარისხის შედეგების სფერო	ან მხოლოდ დამაკმაყოფილე ბელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი შედეგები საჭიროებს განვითარებას	და კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
				მონაწილეობენ კურიკულუმის განსაზღვრასა და შეფასებაში. კურიკულუმის გადამუშავება რეგულარულ- ად ხორციელდება. ეს შრომის ბაზრიდან მიღებული ინფორმაციისა და საერთაშორისო ტენდენციების საპასუხოდ კეთდება.
2.2. სტუდენტზე ორიენტირებუ ლი სწავლება	სასწავლო გეგმა არ ითვალისწინებს სტუდენტთა უნარებსა და საჭიროებებს, სტუდენტები ვერ ახდენენ შესაძრევ გავლენას სწავლებისა და სწავლის მეთოდებზე. სილაბუსი ძალიან ცოტა ალტერნატიულ ვარიანტს გვთავაზებს, სტუდენტებს არ სთავაზობენ ინტერნეტით სწავლების მოქნილ გზებს.	ბევრი მასწავლებელი იყენებს მეთოდებს, რომლებიც სტუდენტთა აქტიურ მონაწილეობას გულისხმობს. სტუდენტებს შეუძლიათ სხვადასხვა მეთოდს შორის არჩევა. ცალკეული მასწავლებლები სტუდენტებს უკუგებას აძლევენ სწავლის პროცესის ხელშეწყობის მიზნით.	დეპარტამენტზე მიღებულია სწავლების თანამედროვე მეთოდები და მასწავლებლებს ამ მეთოდების გამოყენებისათვ- ის. სტუდენტე- ბის უკუგება რეგულარულად გროვდება და შეისწავლება. სტუდენტებს ასევე ეძლევათ ინფორმაცია მათი სწავლების შესახებ. ინდი- ვიდუალური სა- განმანათლებლო გეგმები გამოიყენება ზედამხედველობ ასთან ერთად. დეპარტამენტი სთავაზობს სტუდენტებს არჩევით.	სტუდენტთა მოსწრება და სწავლის ხარისხი დეპარტამენტში განზიარდება როგორც სწავლების წარმატების საზომი ერთეული. სწავლის ინდივიდუალ ური ტიპების ვარიაციები გათვალისწინე ბულია. სტუდენტზე ორიენტირებუ ლი სწავლების პრინციპებიდან გამომდინარე, სწავლების უმთავრეს მიზნად მიჩნეულია სტუდენტების გაცნობიერება და მათ მიერ

ხარისხის შედეგების სფერო	ან მხოლოდ დამაკმაყოფილე ბელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი შედეგები საჭიროებს განვითარებას	და კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
			ინტერნეტზე დაფუძნებულ სწავლებას	პროფესიონალ იზმის უმაღ- ლესი დონის მიღწევა. სწავ- ლისა და სწავ- ლების მეთო- დები, შეფასე- ბის სისტემა და უკუგების მექა- ნიზმები ეთან- ხმება ამ პრინ- ციპს. სტუდენტ- ები მონაწი- ლეობენ მიზნე- ბის დაგეგმვასა და სწავლების შინაარსში.
3. სწავლების ლიდერობა				
3.1. სწავლების სტრატეგია	დეპარტამენტი არ იცნობს ფაკულტეტისა და უნივერსი- ტეტის სწავლების სტრატეგიას. არაა ცნობილი, ვინაა პასუ- ხისმგებელი სწავლების პროცესზე, გადაწყვეტილებ ების მიღებასა და ამოცანების განაწილებაზე.	უნივერსიტეტისა და ფაკულტეტის სტრატეგიები ცნობილია, მაგრამ არაა გათვალისწინებუ ლი დეპარტამენტში. არ მიიღება გადაწყვეტილებ ები დეპარტამენტის დონეზე.	დეპარტამენტს გააჩნია საკუთარი სწავლების სტრატეგია, რომლიც ეთანხმება და შეესაბამება უნივერსიტეტისა და ფაკულტეტის სტრატეგიებს. დეპარტამენტის ხელმძღვანელი და აკადემიური კომიტეტი აქტიურად მუშაობენ სწავლების სტრატეგიის საკითხებზე.	დეპარტამენტ- ის ხელმძღვა- ნელი და აკადემიური კომიტეტი მუშაობენ სტრატეგიის განხორციელებ ასა და მისი გავლენის მო- ნიტორინგში. მასწავლებ- ლებს შორის დავალებების განაწილება და რესურსების შეფარდება სტრატეგიულ მიზნებთან შესაბამისად ხორციელდება. სტრატეგიების შემუშავება და ეს პროცესი მასწავლებლებ სა და სტუდენტ- ებთან ერთად მიმდინარეობს.

ხარისხის ან შედეგების სფერო	მხოლოდ დამაკმაყოფილებელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი და შედეგები საჭიროებს განვითარებას	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
3.2. ხარისხის კონტროლი სწავლებაში	სწავლების ხარისხი მასწავლებლის პასუხისმგებლობა, ხარისხის კონტროლი ამ დონეზე არ არსებობს. არ მოიპოვება ნფორმაცია სტუდენტთა მოსწრებისა და სწავლის ხარისხის შესახებ.	სტუდენტთა სწავლის ხარისხი და მოსწრება განიხილება და დასკვნები მასწავლებლები ცდილობენ სწავლების შეთავაზებას ამ ინფორმაციას. სტუდენტების მოსწრება ხანდახან ქვევდება.	დეპარტამენტს გამოუმავებელი აქვს უკუკავშირის სისტემა, რომელიც ითვალისწინებს სწავლებასა და სწავლას. შედეგები განიხილება მთლიანობაში და გავლენას ახდენს დაგეგმვის პროცესზე. ასევე სისტემატურად ხდება სწავლის შედეგების მიღწევის მონიტორინგი.	დეპარტამენტს გააჩნია ხარისხის კონტროლის სისტემა, რომელიც მოიცავს არა მარტო სწავლებისა და სწავლის მიზნებს, არამედ ასევე სწავლების მხარდაჭერას. კარგი სწავლების კრიტერიუმები განსაზღვრულია, დეპარტამენტის ხარისხის კონტროლის სისტემა დაკავშირებულია ფაკულტეტის სისტემასთან. ახალ მასწავლებლებს ამ სისტემას აცნობენ.
3.3. განათლების დაფუძნება	არც დეპარტამენტსა და არც მასწავლებლებს არ გააჩნია სრული წარმოდგენა საგანმანათლებლო პროგრამაზე. მასწავლებლებმა არ იციან, რას ასწავლიან მათი კოლეგები. სწავლების პროცესის ეფექტურობის მონიტორინგი	ცალკეული მასწავლებლები ცდილობენ შეათანაზონ საკუთარი სწავლების გეგმა კოლეგების კურსებთან და ესმით სწავლებაში სტრატეგიული დაგეგმვის მნიშვნელობა. არ არსებობს ეფექტური და მომცველობითი დაგეგმვის	მასწავლებლებმა და სტუდენტებმა იციან, რომელი დისციპლინები ქმნიან პროგრამას. სისტემატურად ხდება სასწავლო დატვირთვის განაწილებისა და კურსებს შორის თავსებადობის გადამოწმება. დეპარტამენტი ელის მასწავლებლებისაგან მათი კურსების	დეპარტამენტს გააჩნია მკაფიო სასწავლო გეგმა, რომელსაც სრულად ახორციელებს. დეპარტამენტი ასევე უზრუნველყოფს სწავლებისა და ზედამხედველობის მაღალ ხარისხს, რაც აკადემიური პროგრამის კონსტრუქციულ ელემენტებს

ხარისხის ან შედეგების სფერო	მხოლოდ დამაკმაყოფილებელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი და შედეგები საჭიროებს განვითარებას	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
	არ ტარდება.	პროცესის ხელშეწყობი მექანიზმები.	მუდმივ განვითარებას, პრობლემების დამოკვას და სწავლების შეთავაზების გაუმჯობესებას. სწავლების გეგმა ითვალისწინებს 100 სტუდენტებისა და ფინეთის ვირტუალური უნივერსიტეტის მიერ შემოთავაზებულ შესაძლებლობებს.	ქმნის, მთელი დეპარტამენტი, სტუდენტების ჩათვლით, მონაწილეობს დაგეგმვაში. მიზნები დისციპლინის საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვითაა დასახული. მიზნების მიღწევის მონიტორინგი სტუდენტთა მოსწრებისა და პროგრესის მიხედვით ხორციელდება.
3.4. პედაგოგიური ასპექტი მასწავლებლებს თანამდებობების დაკავებისას	პედაგოგიური კვალიფიკაცია, როგორცაა პედაგოგიკის ცოდნა/ტრენინგი პედაგოგებში და საინფორმაციო ტექნოლოგიების მულტილიტერალობა გამოცდებში სწავლებაში, არ მიიღება მხედველობაში მასწავლებელთა სამსახურში აცხადის დროს. ამ კვალიფიკაციას უნდა დამოუკიდებლად იარაღით უზრუნველყვნ.	მასწავლებლებს აქვთ აკადემიური პორტფოლიო, რომელსაც თანამდებობაზე განაცხადის შეტანისას იყენებენ. თუმცა არაა ცხადი, როგორ იზომება პედაგოგიური კვალიფიკაცია და რა შეხედულებასაა დეპარტამენტი ამის შესახებ.	დეპარტამენტს შემუშავებული აქვს გააზრებული პრინციპები, რომელთა მიხედვითაც იზომება განიხილება პედაგოგიური კვალიფიკაცია. ფაკულტეტის პრინციპები და პრაქტიკა გამოიყენება, თანამდებობები დაკავებულია (მაგალითად, მასწავლებლების უნარების შეფასება). მასწავლებლებს ახალისებენ შექმნან პორტფოლიო, და პედაგოგიური	დეპარტამენტის ხელმძღვანელს და აკადემიური კომიტეტის წევრებს მნიშვნელოვნად მიაჩნიათ პედაგოგიური კვალიფიკაციის ღირებულების ხაზგასმისა და წახალისება. ეს ზოგადად აღიარებული პრაქტიკაა და სისტემურ შედეგებს უზენაეს. დეპარტამენტი და ფაკულტეტი უზრუნველყოფენ ამ პრინციპების განხორციელებას თანამდებობების დაკავებ-

ხარისხის ან შედეგების სფერო	მხოლოდ დამაკმაყოფილებელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი და შედეგები	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
			კვალიფიკაცია მათ ამკარა უპირატესობას აძლევს.	ბის დროს.
3.5. სწავლების განვითარების პროექტები	დეპარტამენტი არ არსებობს მასწავლებლობის განვითარებისათვის პროექტები. მასწავლებლობის უნარების განვითარება არ განიხილება, როგორც სავალდებულო.	ცალკეული მასწავლებლები ხანდახან მონაწილეობენ დეპარტამენტის ფარგლებს გარეთ მასწავლებელთა უნარების განვითარების პროექტებში, ან აქვთ საკუთარი პროექტები. მასწავლებლების ექსპერიმენტულობის წახალისება არ ხდება, მაგრამ არც იზღუდება, რომ მათ ინოვაციური მეთოდები დანერგონ საკუთარ პრაქტიკაში.	დეპარტამენტი იღებს მონაწილეობას მრავალ პროგრამაში და ეფექტურად იყენებს მათ შედეგებს. მასწავლებლების ინიციატივა და იდეები განიხილება და გამოიყენება სწავლის დაგეგმვის პროცესში და ამოცანათა განაწილებისას. სტუდენტები ექსპერიმენტებში მონაწილეობენ.	დეპარტამენტი წამყვანია ბევრი ინოვაციის შემუშავებასა და დანერგვაში. პროექტები აქტივობის ინტეგრალური ნაწილია და შედეგები დაგეგმვისათვის გამოიყენება. ყველა მასწავლებელი და სტუდენტი მონაწილეობს და იღებს ინფორმაციას ექსპერიმენტების შესახებ. დეპარტამენტი სწავლობს სხვა უნივერსიტეტების და დეპარტამენტების ექსპერიმენტებს იდან. დეპარტამენტი აქტიურად თანამშრომლობს ამ სფეროში არსებულ ქსელებთან.
3.6. ინტერნაციონალიზაცია	ინტერნაციონალიზაცია არ განიხილება როგორც სწავლების ხარისხისათვის მნიშვნელოვანი	ცალკეული მასწავლებლები იღებენ მონაწილეობას გაცვლით პროგრამებში და მათი პირადი	მასწავლებლების საერთაშორისო კონტაქტები და თანამშრომლობის ქსელები სწავლებაში გამოიყენება.	ინტერნაციონალიზაცია სწავლებაში მიზანმიმართულად მხარდაჭერილია. მასწავლებლები

ხარისხის ან შედეგების სფერო	მხოლოდ დამაკმაყოფილებელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი და შედეგები	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
	ფაქტორი. სულ რამდენიმე მოწვეული მეცნიერი/მასწავლებელი ან გაცვლითი სტუდენტია. დეპარტამენტი არ ახალისებს საკუთარ სტუდენტებს სწავლისათვის საზღვარგარეთ წავიდნენ.	კონტაქტები ახალისებს სტუდენტების მობილობას უნივერსიტეტებს შორის. სტუდენტები საზღვარგარეთ ნაწილობრივ ჩართული არიან პროგრამებში.	სტუდენტების საზღვარგარეთ სწავლა წახალისებულია. დეპარტამენტში ბევრი უცხოელი მასწავლებელი და სტუდენტია.	წახალისებული არიან მიიღონ სწავლებაში საერთაშორისო გამოცდილება და მათ ამის გაკეთების საშუალება ეძლევათ. დეპარტამენტი აქტიურად მონაწილეობს საერთაშორისო სწავლების ქსელებში და სხვა კოოპერაციულ პროექტებში. უცხოელი სტუდენტები და მასწავლებლები დეპარტამენტში კარგად არიან ინტეგრირებული.
4. სწავლება				
4.1. სწავლების მეთოდები	სწავლების მეთოდების შეფასება არ ხდება. სწავლება ტრადიციული და „უსაფრთხო“ მეთოდებით ხორციელდება.	ცალკეული მასწავლებლები სწავლობენ სწავლების ახალ მეთოდს და სხვადასხვა ვარიანტს.	დეპარტამენტი მხარს უჭერს სწავლების მეთოდების განვითარებას. საკითხი ღიად განიხილება და კავშირი სწავლის მიზნებსა და სწავლის შეფასებას შორის კარგადაა გაგნობიერებული. მასწავლებლებს ახალისებენ ექსპერიმენტების ათვისებას და პედაგოგიური კვალიფიკაციის მიღებისაკენ. მასწავლებლებს	სწავლების მეთოდები მხარს უჭერს და ხელს უწყობს სწავლის მიზნების მიღწევას. რელევანტური პედაგოგიური მეთოდების გამოყენების მნიშვნელობა კარგადაა გაგნობიერებული და ამ მეთოდების ფართო სპექტრი გამოიყენება დეპარტამენტში. მასწავ-

ხარისხის შედეგების სფერო	ან შოლოდ დამაკმაყოფილე ბელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი შედეგები საჭიროებს განვითარებას	და კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
			აქვთ უფლება აირჩიონ სწავლების მეთო- დები, მათი კურსის მიზნების და შინაარსის მიხედვით.	ლზლები სისტემურად ხალისდებიან, მასალებისა და ტრენინგის მეშვეობით, აითვისონ სწავ- ლების ახალი მეთოდები და მათი ფუნდამენ- ტური პრინციპები. დეპარტამენტი თვალს ადევნებს უახლეს პედაგოგიურ პუბლიკაციებს.
4.2. სწავლის ზედაზედვე ლობა და ინდივიდუალ- ური მიდგომა	სტუდენტები არ იღებენ ინდივი- დუალურ ინფორმაციას მათი მოწოდების შესახებ, არ არსებობს ტიტორების სისტემა. სწავლება ბირითადად მასობრივი ლექციების ფორმით ხორ- ციელდება, და არ არსებობს მა- სწავლებელთან კონსულტაციის საჭიროება შე- დეგების ანალი- ზისათვის.	ცალკეული მასწავლებლები სტუდენტებს ამლევენ ინდივიდუალურ ინფორმაციას მათი მოწოდების შესახებ. მასწავლებლებს შეუძლიათ ტუტორობა, მაგრამ ეს არ განიხილება მათ ოფიციალურ დავალუბად და არაა ასახული მათ ხელფასში.	დეპარტამენტი აქტიურად აეითარებს ზედაზედველობ- ის და კონსულ- ტირების მექანიზმებს და ქმნის ტუტორების სისტემას. სტუდენტებს აქვთ ინდივიდუ- ალური სასწავლო გეგმების შემუშავების საშუალება და ამ სწავლების მონიტორინგი უზრუნველყოფი- ლია. ჯგუფური სწავლება მისასალმებელია. დეპარტამენტი ასევე ვებზე დაფუძნებულ ზედაზედვე- ლობას ახორციელებს.	ზედაზედველ- ობა და ტუტო- რობა დეპარ- ტამენტის სწავლების სტრატეგიის ნაწილია. სტუდენტები გარანტირებუ- ლად ირებენ ინდივიდუალ- ურ კონსულტა- ციებს. ისინი პირად სასწა- ვლო გეგმებს ქმნიან და ათანხმებენ პედაგოგებთან. ტუტორები ეხმარებიან სტუდენტებს გადაწყვეტილე- ბის მიღებაში. ტუტორინგი მასწავლებლებ- ის მნიშვნელო- ვანი ფუნქციაა. ახორციელებს.

ხარისხის შედეგების სფერო	ან შოლოდ დამაკმაყოფილე ბელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი შედეგები საჭიროებს განვითარებას	და კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
4.3. სწავლების გზამკვლევი და კონსულტაციე- ბი	კონსულტაცია შოლოდ სპეციალური მიღების საათებშია შესაძლებელი. არ არსებობს შესაბამისი ფუნქციების განაწილება.	დეპარტამენტში არსებობს პასუხისმგებელი პირები. კონ- სულტაციების ჩატარება კონკრეტულ პირებს ევალუბათ.	კონსულტაციები განიხილება როგორც დეპარტამენტის პერსონალის მნიშვნელოვანი ამოცანა და სტუდენტთა აკადემიური პოსწრების მხარ- დაჭერი აქტი- ვობა. ზედამხედ- ველობა ითვლება სამუშაო დატვირთვაში.	სილაბუსის ყო- ველი დონე ითვალისწინე- ნებს ინდივი- დუალურ კონ- სულტაციებს. ფუნქციების განაწილება მკაფიოა და მასწავლებ- ლებს კარგად ესმით მათი ამოცანები. კოოპერაცია ეფექტურია. არსებობს კონ- სულტაციების მკაფიო სტრა- ტეგია და ის სისტემურად ხორციელდება და მისი განახ- ლება ასევე სისტემურ ხასიათს ატა- რებს. დეპარტა- მენტში მუშაობს კონ- სულტაციების მაღალ ხარისხოვანი ინტერნეტ- პროგრამა.
4.4. საინფორმა- ციო ტექნოლოგი- ის გამოყენება სწავლებაში	დეპარტამენტი არ იყენებს საინფორმაციო ტექნოლოგიებს, თუმცა ცალკეული მასწავლებლები ამას აკეთებენ.	მასწავლებლები სიამოვნებით იყენებენ სწავლების პროცესში საინფორმაციო მედიას. დეპარტამენტს/ ფაკულტეტს აქვს სწავლებაში საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების (ICT)	დეპარტამენტი აკეთებს ინვესტიციებს სწავლების ტექნოლოგიებში. დეპარტამენტს/ ფაკულტეტს აქვს სწავლებაში ICT გამოყენების სტრატეგია, და მისი განხორციელება და მონიტორინგი	არსებობს სწავლებაში საინფორმაციო ტექნოლოგიის გამოყენების შესახებ მკაფიო პრაქტიკული ხედვა. სტრატეგია ხორციელდება და მისი მონიტორინგი უზრუნველყოფ

ხარისხის ან შედეგების სფერო	მხოლოდ დამაკმაყოფილებელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი და შედეგები საჭიროებს განვითარებას	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
		გამოყენების სტრატეგია	კარგადაა ორგანიზებული. ფაკულტეტის ვებ-გვერდი მოიცავს სწავლების განვითარების მომსახურებას.	ფილია. სწავლებაში ტექნოლოგიის გამოყენების მნიშვნელობა გაცნობიერებულია და, შესაბამისად, ზოგიც იელდება. სწავლების ტექნოლოგიაში ხორციელდება აქტიური, ნაციონალური და საერთაშორისო დონის კვლევები.
4.5. სასწავლო მასალა	მასალა ზმირად ნაჩვენებია და მომზადებული. დასარიგებელ მასალას, სლაიდებს აკლია კომპერენტულობა და პედაგოგიური ბაზა.	ცალკეულ მასწავლებლებს აქვთ სასწავლო მასალის განვითარების მცდელობა, მაგრამ დეპარტამენტს ეს არ აინტერესებს.	დეპარტამენტი კოორდინაციას უწევს და მხარს უჭერს სასწავლო მასალის მომზადებასა და გავრცელებას. ის პედაგოგიურ ხარისხის მნიშვნელობას ანიჭებს და სწავლობს სასწავლო მასალის შექმნის ახალ გზებს.	მთელი დეპარტამენტი, სტუდენტების ჩათვლით, მონაწილეობს სასწავლო მასალის მომზადებაში. კოორპორაციის პრინციპი ნაცოფიერია. მასალა საჯარო და ყველა მასწავლებლისათვის ხელმისაწვდომი.
4.6. კავშირი შრომის ბაზართან	სამუშაო გამოცდილება არაა გათვალისწინებული სწავლის პროცესში. მასწავლებელთა და მკვლევართა კონტაქტები არ გამოიყენება შინაარსის დაგეგმვისა და სწავლების მეთოდოლოგიაში	სტუდენტებს შეუძლიათ სამუშაო გამოცდილების მირება, მაგრამ ეს განიხილება, როგორც ექსტრაკურსული არული აქტივობა. სტუდენტი თავადაა პასუხისმგებელი სამუშაო/პრაქტიკ	სამუშაო გამოცდილება აკადემიური პროგრამის ნაწილია და მას დეპარტამენტი უზრუნველყოფს. უმრავლეს შემთხვევებში, მაგრამ არა ყოველთვის, პრაქტიკანტი ხელფასს იღებს. შრომითი	შრომითი გამოცდილება აკადემიური პროგრამის მნიშვნელოვანი ნაწილია. დეპარტამენტს გააჩნია უახლესი ინფორმაცია შრომის ბაზრის მოთხოვნილებების შესახებ. შრომითი

ხარისხის ან შედეგების სფერო	მხოლოდ დამაკმაყოფილებელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი და შედეგები საჭიროებს განვითარებას	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
		ის ადგილის პოვნაზე. მასწავლებლებს შეუძლიათ ინდივიდუალური კონტაქტების დამყარება შრომის ბაზართან.	პრაქტიკის შემდეგ სტუდენტი უკეთ აცნობიერებს, რა სჭირდება მას რეალურ ცხოვრებაში. დეპარტამენტი უზრუნველყოფს სათანადო ინფორმაციას.	პრაქტიკა ინტეგრირებულია სასწავლო პროცესში და უზრუნველყოფს კურსდამთავრებულთა უკეთეს დასაქმებას. პრაქტიკის დროს მირებული გამოცდილება და უნარები მყარდება დამსაქმებელთან მუდმივი კონტაქტებით.
5. სწავლის შედეგები				
5.1. მირითადი სილაბუსი	არაა ცხადი, იღებენ თუ არა სტუდენტები დარგობრივ სფეროში მთავარ კომპეტენციებს.	ცალკეული მასწავლებლები აფასებენ სტუდენტთა შედეგებს და გდილობენ ასახონ ინფორმაცია სილაბუსებში.	დეპარტამენტი ატარებს მირითადი სილაბუსის ანალიზს, და შესაბამისად სტუდენტების შედეგების მონიტორინგს.	სტუდენტებსაც და მასწავლებლებსაც ესმით მირითადი სილაბუსის მნიშვნელობა. მუდმივად ხორციელდება სტუდენტთა შეფასება და მიზნების მიღწევის დონის განსაზღვრა.
5.2. სწავლის კარგი სტრატეგიების შეძენა	სწავლის კარგი სტრატეგიების შეძენა არ განიხილება, როგორც სწავლების ნაწილი და დეპარტამენტის პასუხისმგებლობა ისინი	ცალკეული მასწავლებლები იცნობენ სწავლის სწავლების სხვადასხვა ტექნიკას. საკუთარი კურსების ფარგლებში ისინი	დეპარტამენტი ზევრ დროსა და ენერგიას ახანდებს სწავლის უნარების განვითარებაში. სწავლის პრობლემების მქონე სტუდენტებს	დეპარტამენტი ითვალისწინებს სწავლის კარგი სტრატეგიების შეძენის მნიშვნელობას. ეს კურსდამთავრებულთათვის მნიშვნელოვან

ხარისხის ან შედეგების სფერო	მხოლოდ დამაკმაყოფილებელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი და შედეგები საჭიროებს განვითარებას	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
		ცდილობენ სწავლების სხვადასხვა ტიპის წახალისებას.	ფაქტულტეტი და/ან უნივერსიტეტი მხარდაჭერას სთავაზობს.	კომპეტენციად განიხილება, მთელი ცხოვრების განმავლობაში სწავლის პრინციპი სტუდენტებს წარედგინებათ როგორც დარგობრივი ექსპერტის აუცილებელი მახასიათებელი.
5.3. საგამოცდო სისტემა და სწავლის შეფასება	გამოცდები ტრადიციულადაა ორგანიზებული, შეფასება მირითადად კონტროლის ფორმით ხორციელდება.	ცალკეული მასწავლებლები ატარებენ ექსპერიმენტებს საგამოცდო სისტემასთან მიმართებაში და ცდილობენ სტუდენტთა სურვილების გათვალისწინებას.	დეპარტამენტში მოქმედებს შეფასების მოქნილი და განსხვავებული სისტემა. გამოცდები პედაგოგიური კუთხით მუშავდება, აღიარებულია, რომ შეფასების სისტემას დიდი გავლენა აქვს სტუდენტთა სწავლაზე.	დეპარტამენტში მოქმედებს შეფასების ვარიანტული და პედაგოგიურად კარგად მომზადებული სისტემა. მასწავლებლები სპეციალურად სწავლობენ შეფასების ტექნიკებს. შეფასების სისტემა ეხმარება სტუდენტებს სწავლის პროცესის გაგებაში. შეფასების სისტემა ხელს უწყობს სწავლის შედეგების მიღებას.
5.4. შეფასების/ნიშვნების კრიტერიუმები	არ არსებობს სტუდენტთა მოსწრების სტატისტიკა. მასწავლებლები არ იცნობენ კოლეგების შეფასების	მასწავლებლები ერთმანეთში ადარებენ შეფასების კრიტერიუმებს და ზოგმა ეს ინფორმაცია ასევე	არსებობს სისტემური ინფორმაცია შეფასების/ნიშვნების კრიტერიუმების შესახებ. მასწავლებლებს	შეფასების მოქმედი კრიტერიუმები შეთანხმებულია და მათი გამოყენება მონიტორინგის საგანია.

ხარისხის ან შედეგების სფერო	მხოლოდ დამაკმაყოფილებელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი და შედეგები საჭიროებს განვითარებას	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
	კრიტერიუმებს, და არც სტუდენტებმა იციან ნიშნების კრიტერიუმები.	სტუდენტებისათვისაც ხელმისაწვდომი გახადა. სტუდენტები საწყის ინფორმაციას ფლობენ შეფასების შესახებ. თეზისებისათვის შეფასების კრიტერიუმები არამყარია.	აქვთ შესაბამისი ინსტრუქციები. სტუდენტები იღებენ დეტალურ ინფორმაციას.	დეპარტამენტი ფლობს ინფორმაციას დარგში საერთაშორისო სასწავლო მიზნების შესახებ. სტუდენტები იღებენ მკაფიო ინფორმაციას, თუ რას ელოდებიან მათგან სწავლის კონტენტულ ეტაპზე. უკუგება გამოიყენება სტუდენტთა სწავლის გაუმჯობესებისათვის.
6. რესურსები				
6.1. ადამიანური რესურსები	მასწავლებელთა ნაკლებობა და დეპარტამენტი ვერ უზრუნველყოფს სამეცნიერო კვალიფიკაციის მაღალ დონეს. მასწავლებლები გადატვირთულნი არიან და არ ესმით დეპარტამენტის ფინანსური სიტუაცია.	მასწავლებელთა ნაკლებობა დეპარტამენტში კარგად ესმით. კეთდება ინდივიდუალური ნაბიჯები მდგომარეობის გამოსწორებისათვის. პრობლემის გადაჭრის გზები ვერ მოინახა.	პერსონალის კვალიფიკაციის მაღალი დონის უზრუნველყოფისათვის დეპარტამენტს საკუთარი გეგმა აქვს. ბევრი მკვლევარი იღებს მონაწილეობას სწავლებასა და სტუდენტთა ზედამხედველობაში, და კეთდება გრძელვადიანი ინვესტიციები ვებზე დაფუძნებული სწავლების მხარდასაჭერად. სტუდენტები მონაწილეობენ სწავლების დაგეგმვაში.	სისტემატურად ხორციელდება პერსონალთან დაკავშირებული პოლიტიკა. მთელი პერსონალი, მკვლევრებისა და სტუდენტების ჩათვლით, მონაწილეობს სწავლების პროგრამის შემუშავებასა და განხორციელებაში. ნაპოვნია პერსონალის ნაკლებობის დაძლევის ახალი ხერხები და ხდება გრძელვადიანი დაგეგმვა.

ხარისხის ან შედეგების სფერო	შედეგები და მათი ხარისხი	ხარისხი და შედეგები	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
6.2. მასწავლებლების პედაგოგიური უნარები	მასწავლებლებს არ აქვთ პედაგოგიური მომზადება და მათი პედაგოგიური უნარების გათვალისწინება დეპარტამენტში საერთოდ არ ხდება. დეპარტამენტის ხელმძღვანელო ბამ არაფერი იცის პერსონალის პედაგოგიური კვალიფიკაციის შესახებ. არ ტარდება შეხვედრები პერსონალთან ამ საკითხის განსახილველად.	ზოგი მასწავლებელი იჩენს ინიციატივას გაიაროს პედაგოგიური ტრენინგი, ან ტრენინგი სწავლებაში საინფორმაციო ტექნოლოგიების გამოყენების შესახებ, მიუხედავად იმისა, რომ დეპარტამენტი ამას ხელს არ უწყობს.	მასწავლებელთა უმრავლესობას გავლილი აქვს პედაგოგიური და ICT ტრენინგი და დეპარტამენტი ხელს უწყობს ამ უნარების განვითარებას. ტარდება შეხვედრები მასწავლებლებთან, ინფორმაციის გაცვლა უზრუნველყოფილია და ეს შეხვედრები ხელს უწყობს სწავლების დაგეგმვას.	დეპარტამენტის მიზანია, რომ ყველა მასწავლებელმა, მათ შორის დროებითი კონტრაქტით მომუშავემაც, გაიაროს პედაგოგიური და ICT გამოყენების ტრენინგი. სხვადასხვა პედაგოგიური მიდგომა გამოიყენება სასწავლო პროცესის დაგეგმვისა და განხორციელებისას, ახალ მასწავლებლებს აცნობენ დეპარტამენტის ამ პოლიტიკას. პედაგოგიური ინოვაციები, კარიერის განვითარება და სამომავლო მუშაობა მუდმივი განხილვის საგანია. მასწავლებლების მოტივაცია გაზრდილია.
6.3. შენობა და აღჭურვილობა	დეპარტამენტის შენობის ზომა არასაკმარისია, აღჭურვილობა არამრავალფეროვანია. სწავლება და კვლევა სხვადასხვა ადგილას	მიმდინარეობს შენობასა და აღჭურვილობასთან დაკავშირებული პრობლემების განხილვა და შესაძლო გადაწყვეტის ძებნა.	დეპარტამენტის ფართი და აღჭურვილობა საკმარისია, ასევე IT თვალსაზრისითაც, მასწავლებლები, მკვლევრები და სტუდენტები	დეპარტამენტის ფართი ადეკვატურადაა აღჭურვილი, მათ შორის IT თვალსაზრისითაც. მასწავლებლებს, მკვლევრებსა

ხარისხის ან შედეგების სფერო	შედეგები და მათი ხარისხი	ხარისხი და შედეგები	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
	ხორციელდება. სტუდენტებს არ აქვთ საკუთარი სასწავლო სივრცე. დეპარტამენტი ვერ უზრუნველყოფს კომპიუტერებს.	მიუხედავად ამისა დეპარტამენტს მოუწევს დროებითი გამოსავლის გამოყენება; არასაკმარისია სარემონტო რესურსები, სტუდენტები იძულებულნი არიან გამოიყენონ ფაკულტეტის ბიბლიოთეკის რესურსები, რადგანაც დეპარტამენტს საკმარისი რესურსები არ გააჩნია.	პირობებით კმაყოფილი არიან. სტუდენტებს დეპარტამენტზე საკუთარი ოთახი აქვთ, რომელმაც უზრუნველყო სტუდენტებსა და მასწავლებლებს შორის თანამშრომლობა, ასევე სარგებლობენ დეპარტამენტის რესურსებით. ყველა ოთახში უზრუნველყოფილია ინტერნეტ-კავშირი.	და სტუდენტებს შეუძლიათ მუშაობა და ნაყოფიერი თანამშრომლობა დეპარტამენტში. მეზობელი დეპარტამენტები და ფაკულტეტი ასევე სარგებლობენ დეპარტამენტის რესურსებით. ყველა ოთახში უზრუნველყოფილია ინტერნეტ-კავშირი.
6.4. სტუდენტთა მიღება	სტუდენტთა მიღება ტრადიციულად ხორციელდება. არ მიიჩნევა საჭიროდ დამატებითი რესურსების ინვესტიცია ამ პროცესის გაუმჯობესებისათვის.	სტუდენტთა მიღების პროცესის რეფორმირება მნიშვნელოვნად მიიჩნევა, მაგრამ შესაბამისი მეთოდების მოძიება რთულია. ინდივიდუალური ცვლილებები განხორციელდა, მაგრამ მათი ეფექტი სადავოა.	სტუდენტთა მიღების პროცესის რეფორმირებით დეპარტამენტს უნდა გააუმჯობესოს ახალი სტუდენტების უნარები და მოტივაცია. სისტემური სამუშაოები შესრულდა პროცესის რეფორმირებისათვის და შედეგების მუდმივი მონიტორინგი ხორციელდებოდა. არსებობს სხვადასხვა გზა აპლიკანტთა სხვადასხვა	სტუდენტთა მიღება ფაკულტეტის სწავლების სტრატეგიის ნაწილია. შერჩევის პროცესი ეფექტური და ადეკვატურია. მიზნების მიღწევა და სტუდენტთა კვლავ სხვადასხვა სფეროში მუდმივად კონტროლდება მარკეტინგი და კომუნიკაცია ადეკვატურადაა ორგანიზებული.

ხარისხის ან შედეგების სფერო	მხოლოდ დამაკმაყოფილებელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი და შედეგები საჭიროებს განვითარებას	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
			ჯგუფისათვის. დეპარტამენტმა ასევე მარკეტინგის პროცესს მოახმარა გარკვეული მალისხმევა.	
7. უკუკავშირება და მიღებული ინფორმაციის მიდევნება				
7.1. სტუდენტთა უკუკავშირება	დეპარტამენტი არა აქვს უკუკავშირების მექანიზმი. ცალკეული მასწავლებლები ხანდახან იყენებენ უკუკავშირების საკუთარი მიზნებისათვის. სტუდენტებს არ აქვთ უკუკავშირების შესაძლებლობა. დეპარტამენტი არ იყენებს IT-ს ინფორმაციის შეგროვებისა და ანალიზისათვის	დეპარტამენტი ცდილობს შეინარჩუნოს სტუდენტთა უკუკავშირების სისტემა. რეგულარულობა დაცული არაა სტუდენტთა პასიურობისა და მასწავლებელთა დამალი მოტივაციის გამო. უკუკავშირების მიღება ითვლება მნიშვნელოვან, მაგრამ ამავე დროს რთულ ამოცანად.	დეპარტამენტი ცდილობს უზრუნველყოს სტუდენტთა უკუკავშირების სისტემის მუშაობა, არსებული სირთულეების მიუხედავად. სისტემის განვითარება მუდმივად ხდება და სტუდენტები ამ პროცესში მონაწილეობენ. უკუკავშირების მნიშვნელობა გაცნობიერებულია და გათვალისწინებული. შედეგები სტუდენტებს რეგულარულად ეცნობება. გამოიყენება IT ინფორმაციის შეგროვებისა და ანალიზისათვის.	დეპარტამენტის ხელმძღვანელს ცალსახად ესმის უკუკავშირების სისტემის მნიშვნელობა. ინფორმაცია უნდა გროვდებოდეს და ასახავდეს პრაქტიკულ ვითარებას. არსებობს სანდო და უსაფრთხო დამოკიდებულება სტუდენტებსა და მასწავლებლებს შორის. შეიძლება კრიტიკა უსიამოვნო იყოს, მაგრამ მისი გათვალისწინება აუცილებლად ხდება. უკუკავშირების როგორც სწავლას, ასევე სწავლებას.
7.2. უკუკავშირება სამუშაოდან	არ ხორციელდება ინფორმაციის შეკრება	ცალკეული მიმოხილვები და კვლევები ტარდება	დროდადრო გროვდება გარკვეული ინფორმაცია	ინფორმაცია შრომითი ორგანიზაციებში იდნა

ხარისხის ან შედეგების სფერო	მხოლოდ დამაკმაყოფილებელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი და შედეგები საჭიროებს განვითარებას	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
	სამუშაო ადგილებიდან. არ არსებობს ინფორმაცია კურსდამთავრებულთა დასაქმების შესახებ.	კურსდამთავრებულთა შორის მათი კმაყოფილების ხარისხის დასადგენად.	მომუშავე კურსდამთავრებულთა კმაყოფილების შესახებ. ფაკულტეტზე/დეპარტამენტზე არსებობს მრჩეველთა კომიტეტი, რომელიც დაინტერესებულ მხარეთა კომუნიკაციას უზრუნველყოფს.	სისტემურად გროვდება სხვადასხვა არხის გამოყენებით. კონტაქტები ფაკულტეტს/დეპარტამენტსა და დაინტერესებულ კურსდამთავრებულებს შორის მყარია. მოგროვილი ინფორმაცია გამოიყენება სასწავლო პროცესის დაგეგმვისას.
7.3. დასაქმება	არ არსებობს ზუსტი ინფორმაცია დეპარტამენტის კურსდამთავრებულთა დასაქმების შესახებ.	არსებობს ინფორმაცია დეპარტამენტის კურსდამთავრებულთა დასაქმების შესახებ. მათ, დეპარტამენტი ამ ინფორმაციას ითვალისწინებს.	დეპარტამენტი აგროვებს ინფორმაციას კურსდამთავრებულთა დასაქმების შესახებ. მათ, ასევე იციან შრომის ბაზრის სამომავლო საჭიროებები და მოთხოვნები.	დეპარტამენტი აქვს სრულყოფილი ინფორმაცია კურსდამთავრებულთა დასაქმების შესახებ და დარგობრივ სფეროში საგანმანათლებლო და შრომითი საჭიროებების შესახებ. ეს ინფორმაცია სასწავლო პროცესის დაგეგმვისას გამოიყენება. სტუდენტების დასაქმების შესაძლებლობების შესახებ ინფორმაციას სწავლის ადრეულ ეტაპებზე იღებენ.

ხარისხის ან შედეგების სფერო	მხოლოდ დამაკმაყოფილებელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი და შედეგები საჭიროებს განვითარებას	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
8. სწავლის შემდეგი საფეხურების შესწავლა				
8.1. შემდეგ საფეხურზე სტუდენტთა მიღება და პოზიცია	სწავლის შემდგომ საფეხურზე სტუდენტთა მიღების საფუძველი უცნობია და არ არსებობს თანხვედრა სხვადასხვა დეპარტამენტს შორის, სტუდენტისათვის რთულია კურიკულუმზე ინფორმაციის მიღება. არ არსებობს განახლებული ინფორმაცია სწავლის შემდგომ საფეხურზე სტუდენტთა რაოდენობის შესახებ.	არსებობს ინფორმაცია სწავლების შემდგომ საფეხურზე სწავლის გაგრძელების შესაძლებლობების შესახებ, მაგრამ ის არასრულყოფილია, რეგისტრაცია ნებაყოფლობითაა და, შესაბამისად, არ არსებობს განახლებული ინფორმაცია სწავლის შემდგომ საფეხურზე სტუდენტთა რაოდენობის შესახებ.	ფაკულტეტსა და დეპარტამენტებზე არსებობს შემდგომ საფეხურზე სწავლის გაგრძელების შესაძლებლობების შესახებ, წესები, ყველა სტუდენტი რეგისტრირდება სპეციალურ (Oid) სისტემაში, სტუდენტები ირჩევენ კონსულტაციებს სწავლის დაფინანსების შესახებ.	დეპარტამენტი აქტიურად მუშაობს შემდგომ საფეხურზე სწავლის გაგრძელების მსურველთა მოზიდვაზე და უზრუნველყოფს მათ წარმატებას, მათი მოსწრება მუდმივად კონტროლდება და ხდება ინფორმაციის მუდმივი განახლება.
8.2. ზედამხედველობა და სწავლება	სტუდენტს ენიშნება ფორმალური ზედამხედველი. სწავლების ტექნიკა უმნიშვნელოდ განსხვავდება. დეპარტამენტს არ აქვს კოორდინირებული სწავლება და ზედამხედველობა.	დეპარტამენტის ცალკეული მასწავლებლები გარკვეულ ძალისხმევას ახმარენ სტუდენტთა ზედამხედველობას, კვლევითი ჯგუფები დეპარტამენტზე ცალკე მუშაობენ. კვლევაში ჩართული სტუდენტები უკეთეს ზედამხედველობას იღებენ, ვიდრე	დეპარტამენტი ცდილობს ყველა სტუდენტს ერთნაირი პირობები შეუქმნას. სწავლების პროცესი კოორდინირებულია. კვლევით დაინტერესებულ სტუდენტს შესაბამისი მოდელის არჩევა უკვე მაკლავრატის დონეზე	ყველა სტუდენტს პერსონალური ზედამხედველი ჰყავს და ზედამხედველობა მოწმდება გარკვეული პერიოდულობით. ზედამხედველები აქტიურად არიან დაინტერესებული სტუდენტთა მოსწრებით. სწავლება მრავალფეროვან

ხარისხის ან შედეგების სფერო	მხოლოდ დამაკმაყოფილებელი ხარისხი და შედეგები	ხარისხი და შედეგები საჭიროებს განვითარებას	კარგი ხარისხი და შედეგები	შესანიშნავი ხარისხი და შედეგები
		ისინი, ვინც კვლევაში არ მონაწილეობენ.	შეუძლია. სწავლების მაღალ საფეხურზე საერთაშორისო გაცვლითი პროგრამები ჩვეულებრივი პრაქტიკაა.	ნია და გამოყენებულია თანამშრომლობის პოტენციალი. სწავლება ასევე შრომის ბაზრის მოთხოვნებს ითვალისწინებს.
8.3. დიპლომის შემდგომი განათლება და თანამშრომლობა სწავლების შემდეგ საფეხურზე	დეპარტამენტში არ არსებობს დიპლომის შემდგომი განათლების სკოლა და არც ამ სფეროში თანამშრომლობის ინტერესი.	დარგის კურსდამთავრებულები იღებენ მონაწილეობას კურიკულუმის ზოგ აქტივობაში პოსტდიპლომური განათლების ზოგ სკოლაში. ზუსტი ინფორმაცია არ მოიპოვება.	არსებობს დიპლომის შემდგომი განათლების სკოლა და ძალიან პოპულარულია მკვლევების თანამდებობები. გარკვეული ძალისხმევა და ფინანსები მოხმარდა ამ სკოლების ორგანიზებას.	დიპლომის შემდგომი განათლების სკოლა კარგად ორგანიზებულია და მისი შედეგები საერთაშორისოდ აღიარებულია. ხარისხი და შედეგები შემოწმებული და შეფასებულია.
8.4. სპეციალიზაცია	არ არსებობს სპეციალიზაციის საშუალება.	სპეციალიზაცია შესაძლებელია და სპორადულად ფინანსდება კიდევაც. სპეციალიზაციის საჭიროების დონე არაა მკაფიოდ განსაზღვრული, თუმცა ამის ბაზარი არსებობს.	არსებობს სპეციალიზაციის ადევკატური და კარგად ორგანიზებული სპეციალიზაციის ლიცენზიანტის ხარისხის მოპოვება პროფესიული ან სპეციალიზებული აქცენტებით.	სპეციალიზაცია დარგობრივ სფეროში კარგადაა ორგანიზებული. ხარისხი უზრუნველყოფილია შრომის ბაზართან კავშირებით. სტუდენტები და მასწავლებლები იყენებენ უკუკავშირის სხვადასხვა მექანიზმს.

სწავლების შეფასების მატრიცა / დანართი I: თვითშეფასების ფორმა

ხარისხის ან შედეგების სფერო	მხოლოდ დამაკმაყოფილებელი	უნდა განვითარდეს	კარგი	შესანიშნავი
1. სწავლება და კვლევა				
1.1. სწავლება, სწავლა და კვლევა				
1.2. პედაგოგიური კვლევა, როგორც სწავლების მხარდამჭერი				
2. სწავლების მიზნები				
2.1. სწავლების მიზნები და ძირითადი ელემენტები				
2.2. სტუდენტზე ორიენტირებული სწავლება				
3. სწავლების ლიდერობა				
3.1. სწავლების სტრატეგია				
3.2. ხარისხის კონტროლი სწავლებაში				
3.3. განათლების დაგეგმვა				
3.4. პედაგოგიური ასპექტი მასწავლებლების თანამდებობების დაკავებისას				
3.5. პროექტები მასწავლებლობის განვითარებისათვის				
3.6. ინტერნაციონალიზაცია				
4. სწავლება				
4.1. სწავლების მეთოდები				
4.2. სწავლის ზედამხედველობა და ინდივიდუალური მიდგომა				
4.3. სწავლების გზამკვლევი და კონსულტაციები				
4.4. საინფორმაციო ტექნოლოგიების გამოყენება სწავლებაში				
4.5. სასწავლო მასალა				
4.6. კავშირი შრომის ბაზართან				

5. სწავლის შედეგები				
5.1. ძირითადი სილაბუსი				
5.2. სწავლის კარგი ტრატეგიების შეძენა				
5.3. საგამოცდო სისტემა და სწავლის შეფასება				
5.4. შეფასების/ნიშნების კრიტერიუმები				
6. რესურსები				
6.1. ადამიანური რესურსები				
6.2. მასწავლებლების პედაგოგიური უნარები				
6.3. შენობა და აღჭურვილობა				
6.4. სტუდენტთა მიღება				
7. უკუკავშირება და მიღებული ინფორმაციის მიდევნება				
7.1. სტუდენტთა უკუკავშირება				
7.2. უკუკავშირებასამუშაოდან				
7.3. დასაქმება				
8. სწავლის შემდეგი საფეხურების შესწავლა				
8.1. შემდეგ საფეხურზე სტუდენტთა მიღება და პოზიცია				
8.2. ზედამხედველობა და სწავლება				
8.3. დიპლომის შემდგომი განათლება და თანამშრომლობა სწავლების შემდეგ საფეხურზე				
8.4. სპეციალიზაცია				

სწავლების შეფასების მატრიცა / დანართი 2: სტატისტიკა

	1999	2000	2001	2002	2003
ახალი სტუდენტები/წელი					
აქტიური სტუდენტების რაოდენობა					
- ბაკალავრები					
- მაგისტრები					
- დამატებითი სპეციალობის სტუდენტები					
კურსდამთავრებულები / წელი (BA, MA, PhD)					
სწავლის სრული ხანგრძლივობა					
-MA					
-PhD					
განთესვა					
დასაქმება					
ბაკალავრები/მასწავლებლები					
მაგისტრები/პროფესორები ან წამყვანი მკვლევრები					
სასწავლო კვირა/მასწავლებელი					
უცხოელი სტუდენტები გაცვლითი პროგრამით					
უცხოელი სტუდენტები აკადემიურ პროგრამაზე					
მასწავლებელთა გაცვლა					
სწავლა უცხოეთში					
აღჭურვილობა (კომპიუტერები)/ სტუდენტი/მასწავლებელი					
კურსების რაოდენობა IT სწავლებით					
პერსონალის პედაგოგიური ტრენინგი უნივერსიტეტში (5 კვირა)					

5. დეუსტოს უნივერსიტეტი

დეუსტოს უნივერსიტეტმა²⁶ შეიმუშავა კომპეტენციების შეფასების სისტემური მიდგომა რომელიც აქ ერთი მაგალითის – ჯგუფში მუშაობის უნარის – მიხედვითაა წარმოდგენილი. მსგავსი მატრიცა მომზადდა სხვა ზოგადი კომპეტენციების შეფასებისათვის.

კომპეტენცია: ჯგუფში მუშაობის უნარი

განმარტება: წარმოდგენს ჯგუფში საკუთარი თავის ინტეგრირებისა და სხვა ადამიანებთან, სფეროებთან და ორგანიზაციებთან საერთო მიზნების მიღწევისათვის თანამშრომლობის უნარს.

ამ კომპეტენციის მიღწევას უზრუნველყოფს: კარგი სოციალური უნარები და ინტერპერსონალური ურთიერთობებით დაინტერესება. მკაფიოდ დეფინირებული საზოგადოებრივი ღირებულებები, რომლებიც განსაზღვრავს ინტეგრაციის, პატიოსნების და სხვათა შესაძლებლობების რწმენას. საკმაო სიმწიფე განსხვავებული აზრების მოსმენისა და გაგებისათვის. შრომის განაწილების ეფექტურობის გაცნობიერება. იდეებისა და ინფორმაციის თავისუფალი გაცვლის მზაობა და სურვილი. თანამშრომლობისა და მხარდაჭერის ღირებულების გაცნობიერება და აღიარება.

²⁶ მეთოდოლოგიის შემთავებაზე პასუხისმგებელი იყო ექსპერტთა ჯგუფი.

მიღწევის დონე	ინდიკატორები	მახასიათებლები				
		1	2	3	4	5
მიღწევის პირველი დონე: აქტიურად მონაწილეობს და თანამშრომლობს ჯგუფის მუშაობაში და ხელს უწყობს ნდობას და კეთილგანწყობას, ფოკუსირებულა საერთო მიზნებზე	დროულად ასრულებს მასზე განაწილებულ დავალებებს.	არ/ვერ ასრულებს დავალებას.	ნაწილობრივ და დაგვიანებით ასრულებს დავალებას.	დათქმული ვადებში ასრულებს დავალებას.	დავალების შესრულების ხარისხი სასარგებლოა ჯგუფისათვის	დავალების შესრულება ხელს უწყობს და ახალი სხვა ჯგუფის წევრების მუშაობას.
	აქტიურად მონაწილეობს ჯგუფის შეხვედრებში, ცვლის ინფორმაციას, ცოდნას და გამოცდილებას.	ხშირად აცდენს ჯგუფის შეხვედრებს და დასწრები სასპასიურია.	მცირედ მონაწილეობს და ისიც მხოლოდ სხვათა შემოთავაზებით.	ზოგადად აქტიურად მონაწილეობს ჯგუფის შეხვედრებში.	მონაწილეობა ახალ სხვათა ჩართულობას და აუმჯობესებს მთლიანად ჯგუფის მუშაობას.	მონაწილეობა ახალი წევრი ფუნდამენტურია როგორც ჯგუფური დინამიკის, ასევე შედეგების ხარისხისათვის.
	მონაწილეობს დავალებების დეფინიციასა და განაწილებაში.	ენიშნულად დეგრადაცია მუშაობის ორგანიზებას.	ჩართულობა შემოიფარგლება სხვების მიერ განსაზღვრული დავალებების მიღებით.	მონაწილეობს დავალებების დეფინიციასა და განაწილებაში.	ორგანიზება ბუღალტრული და დავალებების ეფექტურად ანაწილებს.	ხელს უწყობს ორგანიზებას ბუღალტრული და მასში მალურად იყენებს ჯგუფის წევრების რესურსებს.

მიღწევის დონე	ინდიკატორები	მახასიათებლები				
		1	2	3	4	5
	მომართულია შეთანხმებისა და საერთო მიზნების მიღწევაზე	მომართულია პირადი მიზნების მიღწევაზე.	უჭირს პირადი და ჯგუფის მიზნების ინტეგრაცია.	ჯგუფის მიზნები გათვალისწინებულია.	ხელს უწყობს მიზნების განსაზღვრას და მათი მიღწევისათვის ჯგუფის ინტეგრაციას.	ხელს უწყობს ჯგუფის მოზილიზებას მიზნების განსაზღვრისა და განხორციელებისათვის. როგორც შედეგი, ჯგუფის მუშაობა მაღალი ხარისხისაა.
	ითვალისწინებს სხვების თვალსაზრისს და იბღევა კონსტრუქციულ უკუკავშირებას.	არ უსმენს კოლეგების აზრს და სისტემატურად უარყოფს მას. სურს აზრის გატანა.	უსმენს ცოტას, არ სვამს კითხვებს, არ ადარდებს საკუთარ სხვების აზრს. მონაწილეობა ნაკლებ სასარგებლოა.	იღებს სხვების მოსაზრებებს და იცის საკუთარ თან მათი კონსტრუქციული შეფარდება.	ხელს უწყობს კონსტრუქციულ დიალოგს და ჯგუფის სხვა წევრებს ხარისხიან მუშაობაში.	აჯამებს სხვების მოსაზრებებს და ახდენს მათ ინტეგრაციას ისე, რომ თან ინარჩუნებს კოოპერაციისა და მხარდაჭერის განწყობას.

მიღწევის დონე	ინდიკატორები	მახასიათებლები				
		1	2	3	4	5
აქტიურად მონაწილეობს და თანამშრომლობს ჯგუფის მუშაობაში და ხელს უწყობს ნდობას და კეთილგანწყობას, ფოკუსირებულ ლია საერთო მიზნებზე	აღიარებს და ახორციელებს ჯგუფის ინსტრუქციებს.	არ აღიარებს და ახორციელებს ჯგუფის ინსტრუქციებს.	ცდილობს ჯგუფის ინსტრუქციები მოარგოს საკუთარ ინტერესებს.	აღიარებს ახორციელებს ჯგუფის ინსტრუქციებს.	მონაწილეობს ჯგუფის ინსტრუქციების შემუშავებაში.	სთავაზობს გადაწყვეტილებებს ჯგუფის მენეჯმენტისა და დინამიკის გაუმჯობესების სათვის. ახორციელებს ინ-
						სტრუქცი
						ის შესრუ-
						ლების მონიტორინგს.
მონაწილეობს ჯგუფის მუშაობის პროცედურების შემუშავებაში.	არ იცნობს ან ყურადღებას არ აქცევს ჯგუფის მუშაობის პროცედურებს.	ვერ იცნობს და ვერ ახორციელებს ჯგუფის მუშაობის პროცედურებს.	ადეკვატურად ას- რულებს ჯგუფის მუშაობის პროცედურებს.	აქტიურად მონაწილეობს ჯგუფის მუშაობის პროცედურების შემუშავებაში.	ცვლის ჯგუფის მუშაობის პროცედურებს მათი გაუმჯობესების მიზნით.	
	ჯგუფში კონფლიქტურ სიტუაციაში კონსტრუქციულად იქცევა.	იწვევს ჯგუფში კონფლიქტის პროვოცირებას.	თავს აცილებს კონფლიქტებში მონაწილეობას.	ჯგუფში კონფლიქტის პო- ზიტიურ გადაწყვეტაზე მომართუ- ლი.	ამჩნევს კონფლიქტის დაწყებას და სწრაფად მოქმედებს მისი თავიდან აცილების ათვის.	ცდილობს კონსტრუქციული გადაწყვეტილების მიღებას პრობლემების თავიდან აცილები- სა და შეწყვეტის მიზნით.

მიღწევის დონე	ინდიკატორები	მახასიათებლები				
		1	2	3	4	5
	ხელს უწყობს ჯგუფის მთლიანობას ადაპტირებას კომუნიკაციისა და დამოკიდებულების ლობას.	აგრესიულია და ეჭვის ქვეშ აყენებს ჯგუფის მიერ მიზნების მიღწევის შესაძლებლობას.	პასიურია და ჯგუფის სხვა წევრებთან შეზღუდული ურთიერთობა აქვს.	მკაფიოდ პირდაპირ აცხადებს თავისი იდებებისა და შეზღუდუ- ლების შესახებ.	აქვს პოზიტიური დამოკიდებულება ჯგუფის წევრთან, მხარს უჭერს და ახალისებს მათ.	ხელს უწყობს ჯგუფის მთლიანობას, ატარებს რა არა მხოლოდ ფორმალურ შეხვედრებს.
		დაინტერესებულია საზოგადოებისათვის ჯგუფური სამუშაოს მნიშვნელობით.	უარყოფს ან ეჭვ ქვეშ აყენებს ჯგუფური შაობის სარგებელს.	დაინტერესებულია სხვათა წახალისებით საერთო აქტიურობაში მონაწილეობისათვის.	მხარს უჭერს და იცავს ჯგუფური მუშაობის მნიშვნელობას. ახორციელებს პოზიტიურ შეფასებას.	ახალი- სებს სხვებს გაცნობიერონ, რომ მათ სამუშაოს ფართო გამოხმაურება აქვს სხვა ჯგუფებსა და სტრუქტურებს.
		შეუძლია ჯგუფის მუშაობის გაძლიერება ჯგუფის წევრის ინტერგრაფიის უზრუნველყოფა და მათი მომართვა სამუშაოს კარგ შესრულებას.	მოქმედებს წინასწარი დაგეგმვის გარეშე.	ბოლო წუთს იღებს გადაწყვეტილებებს და სამუშაო ბოლომდე არ მიაღწევს. არარეალური ვადები.	აკეთებს კონკრეტულ შეთავაზებს და დავალბებს ბისა და ვადების განაწილეს ბისათვის.	სტიმულს აძლევს ჯგუფის სხვა წევრების მონაწილეობას და კოორდინირებას უკეთეს მათ წვლილს.
						ჯგუფის წევრებს შესაბამის დავალბებს უნაწი- ლებს, მკაფიოდ განსაზღვრული ამოცანებით, კარგად მოქმედებს შეზღუდულ ვადებში.

მიღწევის დონე	ინდიკატორები	მახასიათებლები				
		1	2	3	4	5
	ეფექტურად უძღვება შეხვედრებს.	ვერ უძღვება შეხვედრას.	ცდილობს შეხვედრის გამ-ლოლას, მაგრამ ვერ აკონტროლებს პროგრამას და დროს.	ეფექტურად უძღვება შეხვედრებს და აღწევს დასახულ მიზნებს.	ეფექტურად უძღვება შეხვედრებს და აღწევს ყველა დამსწრეს დაბალანსებულ მონაწილეობას.	აღწევს ყველა დამსწრეს დაბალანსებულ მონაწილეობას და ჩართულობას.
	ჯგუფს ამზივირ და მკაფიოდ განსაზღვრულ ამოცანებს სთავაზობს.	არ შეუძლია ჯგუფისათვის მკაფიოდ განსაზღვრული ამოცანების შეთავაზება.	ჯგუფს აზნევს, სთავაზობს რას არამკაფიოდ განსაზღვრულ ამოცანებს.	ჯგუფს მიზივირ და მკაფიოდ განსაზღვრულ ამოცანებს სთავაზობს.	ახალისებს ჯგუფს, ჩამოაყალიბოს მიღწევადი მიზნები და მომავლის მკაფიო ხედვა.	ქმნის ჯგუფის ისეთ განწყობას, რომ წევრებს ჯგუფის ამოცანები საკუთრად მიაჩნიათ.
	ხელს უწყობს ჯგუფში წარმოქმნილი სხვადასხვა მოსაზრების, უთანხმოებისა და კონფლიქტის პოზიტიურ მენეჯმენტს.	ხელს უწყობს კონფლიქტებს უთანხმოების გაღრმავებით.	იზნევა და ვერ ათანხმებს არსებულ კონფლიქტებს, ცდილობს თავი აარიდოს ასეთ სიტუაციებს.	უმკლავდება კონფლიქტებს, აქვს რა კომუნიკაციისა ჯგუფის ყველა წევრთან.	უმკლავდება კონფლიქტებს, აწონასწორებს რა წევრების მონაწილეობას.	სხვებისათვის გასაგებს ხდის შეთანხმებული მოქმედების მომხიზვლელობას.
	ახალისებს ჯგუფის წევრებს მიმართონ ჯგუფის გამდოლასა და მენეჯმენტს.	არ მოქმედებს ჯგუფის დინამიკის საწინააღმდეგოდ.	მისთვის რთულია ჯგუფის სხვა წევრების მხრიდან მუშაობის ადმი დამოკიდებულების შეცვლა.	ახალისებს ყველა მონაწილეს, მიაჩნია რა ეს ჯგუფის მუშაობის წინაპირობად.	იღებს ჯგუფის ყველა წევრის თანხმობას მიზნების მიღწევაზე და ყველა სხვა ასპექტზე.	აღწევს იმ მდგომარეობას, როდესაც ჯგუფის წევრები სხვათა მოსაზრებებს როგორც საკუთარს, ისე განიხილავენ.

მეორე ნაწილი

დარგობრივი კომპეტენციები

5.1. ბიზნესის ადმინისტრირება

საფუძველი

არსებობს რა ბიზნესპროგრამების შემუშავების გზების დიდი მრავალფეროვნება, ძალზედ რთულია მიზნის, შინაარსისა და მთელ ევროპაში პირველ და მეორე საფეხურზე ბიზნესპროგრამებით მისაღწევი დარგობრივი კომპეტენციებისათვის ერთი სტანდარტის გააზრება. მიუხედავად ამისა, პირველი საფეხურის დონეზე არსებობს მთელი რიგი მსგავსება მიზნებთან, შინაარსსა და დარგობრივ კომპეტენციებთან დაკავშირებით, მაშინ როდესაც მოსაზრებები განსხვავდება მეორე საფეხურის პროგრამებზე. თუნიგის პირველ ფაზაში ბიზნესის ჯგუფმა წარმატებას მიაღწია ბიზნესის პროგრამის შინაარსის აღწერის ჩარჩოს შემუშავებაში. ეს არის მთავარი წვლილი, რათა უფრო დეტალურად აღიწეროს ბიზნესის სფეროსთან დაკავშირებული, მისაღწევი დარგობრივი კომპეტენციები. ეს დოკუმენტი გადმოსცემს ზოგად თვალსაზრისს ბიზნესორგანიზაციების ამოცანებზე და იმ ამოცანებზე, რომელთა შესრულებაც უნდა შეეძლოს ბიზნესის პროგრამის კურსდამთავრებულებს. ეს მოსაზრებები საფუძველად დაედო ბიზნესის უფრო ზოგადი ამოცანების აკადემიურ აღწერებს, რომელთა შესრულებაც უნდა შეეძლოს კურსდამთავრებულებს და შედეგად მიღებულ იქნა თუნიგის პირველ ფაზაში შემუშავებულ ჩარჩოზე დაფუძნებული პირველი და მეორე საფეხურის დონის მახასიათებლები.

ბიზნეს ორგანიზაციების მახასიათებლები და ბიზნესის უმაღლეს დამთავრებულთა ამოცანები

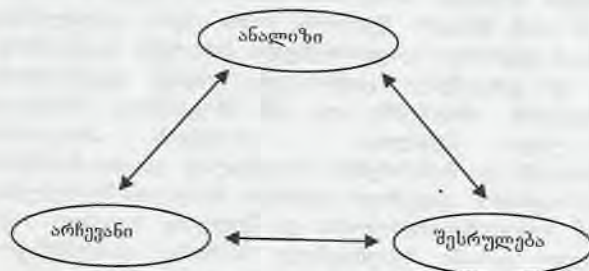
საზოგადოდ, ბიზნესორგანიზაციის მიზნები და მუშაობის მახასიათებლები შეიძლება აღვწეროთ ბევრი სხვადასხვა პერსპექტივიდან. ერთ, ყველაზე ხშირად გამოყენებულს წარმოადგენს შეხედულება, რომ ბიზნესორგანიზაციის საბაზო ფუნქციის განსაზღვრა შესაძლებელია ფასეულობათა ჯაჭვის პერსპექტივის გამოყენებით, რომელსაც შემდეგ მივყევართ ბიზნეს ორგანიზაციის შემდეგ პირველად ფინქციებთან:

- შესყიდვა;
- პროდუქტის და/ან მომსახურების წარმოება;
- გაყიდვა;
- მომსახურება გაყიდვამდე, გაყიდვის დროს და შემდეგ.

და დამატებით გარკვეული რაოდენობის დამხმარე ფუნქციები ისეთი, როგორიცაა: დიზაინი, განვითარება და შენარჩუნება:

- კომპანიის ინფრასტრუქტურის;
- კომპანიის სტრუქტურისა და სისტემის;
- საინფორმაციო სისტემების.

თუ დავუშვებთ, რომ ბიზნესის უმაღლესდამთავრებულები ძირითადად დაკავებულნი იქნებიან ბიზნესორგანიზაციის ეკონომიკური, საგეგმო და ჰუმანური რესურსების მენეჯმენტის ასპექტებით, უმაღლესმა საგანმანათლებლო დაწესებულებებმა ამ ფუნქციებთან და ამოცანებთან დაკავშირებული დარგობრივი უნარები და კომპეტენციები უნდა უნდა განუვითაროს სტუდენტებს. ზოგადთეორიული თვალსაზრისიდან გამომდინარე ფოკუსი გაკეთდა ისეთ ზოგად უნარებზე, რომელიც მოითხოვება სხვადასხვა ტიპის ორგანიზაციის მიერ და საჭიროა სხვადასხვა დარგობრივი სფეროს შიგნით მუდმივცვალებადი ბიზნესგარემოსათვის სტუდენტების მოსამზადებლად:

გამოსახულება 1

ზოგადი უნარები

ანალიზი გულისხმობს უნარს განსაზღვროს:

- გარემო, რომელშიც ხორციელდება პრობლემის გადაჭრა;
- დაშვება და ამოცანები პრობლემის გადასაწყვეტად;
- რესურსები და კომპეტენციები პრობლემის გადასაწყვეტად.

არჩევანი, მაგალითად, ნიშნავს:

- გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობას;

- არჩევანის გაკეთებასთან დაკავშირებული რისკებისა და გაურკვევლობის ცოდნას;
- გაკეთებული არჩევანის მნიშვნელობისა და შედეგების ჩამოყალიბებას.

განხორციელება მოითხოვს უნარებს:

- დაგეგმვასა და ორგანიზებაში;
- შესაბამისი პირობების შექმნაში;
- ცვლილებების მართვაში;
- არგუმენტირებასა და საქმის დასრულებაში.

დონის მახასიათებლების მიმართულებით

თუნიგი 1³² –ის საბოლოო ანგარიშში ბიზნესის ჯგუფმა განახორციელა კლასიფიკაცია, რომელიც თეორიული თვალსაზრისიდან გამომდინარე შეიძლება სასარგებლო იყოს ბიზნესკურსების დახასიათებისას. იგი ბიზნესკურსებს ყოფს 3 ძირითად კატეგორიად:

1. ძირითადი ცოდნის კურსები
2. ცოდნის გასაღრმავებელი კურსები შემდეგი შესაძლებელი ორიენტაციებით:
 - ვერტიკალური
 - ჰორიზონტალური
 - მრავალფეროვანი
3. ზოგადი უნარების კურსები (საგნისგან დამოუკიდებელი) იყოფა:
 - ინსტრუმენტული კომპეტენციები (პერსონალური)
 - ინტერპერსონალური კომპეტენციები (ორგანიზაციული და კომუნიკაციური უნარები)
 - სისტემის კომპეტენციები (ტრანსფერული უნარები).

ძირითადი ცოდნა ნიშნავს ფუნქციონირების საბაზო თეორიების გაგებას, რომელიც აუცილებელია, რათა უმაღლესდამთავრებულმა შეძლოს მუშაობა ორგანიზაციაში.

ცოდნის გაღრმავება ნიშნავს ფუნქციონირების თეორიის და სისტემის კომპეტენციების გაგების გაფართოებას და/ან გაღრმავებას, რაც დაკავშირებულია ისეთ უნარებთან, რომელიც საშუალებას აძლევს უმაღლესდამთავრებულს შეასრულოს სამუშაო და განსაზღვროს და/ან დაინახოს ფუნქციონირების შედეგები მთლიანად ორგანიზაციასთან და მის გარემოსთან მიმართებაში.

ბიზნესჯგუფის მუშაობის დროს ცხადი გახდა, რომ სასარგებლოა ზემოაღნიშნული კლასიფიკაციის მიხედვით პროგრამებისა და კურსების კატეგორიებად დაყოფა და განსაკუთრებით სასარგებლოა პირველი საფეხურის აკადემიური ხარისხის მოსალოდნელი შინაარსის აღწერა. მიუხედავად იმისა, რომ ევროპის მასშტაბით უმაღლეს სასწავლებლებს შორის ბიზნესის პროგრამებში გარკვეული მრავალფეროვნება შეინიშნება,

დასტურდება იმ ძირითადი ცოდნისა და ზოგადი უნარების გარკვეული რაოდენობის კურსების იდენტიფიცირების შესაძლებლობა, რომლებიც აღიარებულია ბიზნესჯგუფის მიერ, როგორც წანამდღვარი (დაშვებისათვის აუცილებელი) მეორე საფეხურის პროგრამისათვის ან იმისათვის, რომ კომპანიაში განახორციელოს ბიზნესფუნქციები. რაც შეეხება მეორე საფეხურის პროგრამებს, დაწესებულებების უმეტესობა ფოკუსირებულია ცოდნის გაღრმავების ელემენტებზე და ზოგადი უნარებიც ყალიბდება, მაგრამ ორიენტაციებში (ვერტიკალური, ჰორიზონტალური ან მრავალფეროვანი) არსებითი ცვლილებების გამო, ბიზნესის ჯგუფმა მეორე საფეხურის პროგრამებში ვერ იპოვა საკმარისი საერთო კურსის ელემენტები, რათა შეედგინა კატალოგი საერთო კურსის ელემენტებისა მეორე საფეხურის ბიზნესის პროგრამებისათვის. ჯგუფს, მიუხედავად ამისა, საშუალება ჰქონდა გაეკეთებინა დონის მახასიათებლების ზოგადი ნაკრების ჩამონათვალი.

კურსის ელემენტები, რომელთა ჩართვა რეკომენდებულია ევროპაში პირველი საფეხურის ბიზნესის პროგრამებში

ბიზნესის ფასეულობათა-ჯაჭვის პერსპექტივის გამოყენებით ბიზნესის მიერ განხორციელებულ ანალიზზე დაყრდნობით, პირველი საფეხურის ბიზნესის პროგრამებმა სასურველია ჩართონ, კლასიფიკაციაზე დამყარებული, შემდეგი კურსები:

1. ძირითადი ცოდნა (და გარკვეული ზომით 2. ცოდნის გაღრმავება)

- ოპერაციული მენეჯმენტი/ლოჯისტიკა
- გაყიდვები და მარკეტინგი
- დამხმარე ფუნქციები, რომლებიც წარმოდგენილია ისეთი კურსების მიერ, როგორიცაა:
 - ორგანიზება;
 - ადამიანური რესურსების მენეჯმენტი;
 - ფინანსები და საბუღალტრო საქმე;
 - ზოგადი მენეჯმენტი.

3.ა. ინსტრუმენტული უნარები

- ეკონომიკის (მიკრო და მაკრო);
- რაოდენობრივი მეთოდები (მათემატიკა, სტატისტიკა, ზაზრის კვლევა);
- სამართალი (ეროვნული და/ან საერთაშორისო);
- საინფორმაციო ტექნოლოგიები (გამოყოფილი ან ინტეგრირებული სხვა კურსებში).

3.ბ. კომპეტენციები პერსონალურ ორგანიზებასა და საკომუნიკაციო უნარები

- ენები (დამოუკიდებლად ან ინტეგრირებული სხვა კურსებში);
- პრეზენტაცია/კომუნიკაცია/ჯგუფში მუშაობა (დამოუკიდებელი ან ინტეგრირებული სხვა კურსებში).

3.გ. სისტემური უნარები (ტრანსფერული)

- ან საბაკალავრო თეზისი, პრაქტიკა ან საქმიანობა, რომლის დროსაც ხორციელდება ბიზნესის სხვადასხვა სფეროში პრობლემების გადაჭრის უნარის დოკუმენტირება.

ძირითადი ცოდნის (1. ზემოთ) საზღვრებისა და ზომებისათვის, ბიზნესის ჯგუფი რეკომენდაციას იძლევა, რომ პირველი საფეხურის პროგრამის კრედიტების, სულ მცირე, 50% უნდა განთავსდეს ძირითადი ცოდნის საგნებზე, რაც შეეხება ინსტრუმენტულ უნარებს, ეკონომიკა უნდა ითვლიდეს კრედიტების სულ მცირე 10 პროცენტს, მაშინ როდესაც რაოდენობრივი მეთოდებს, სამართალსა და საინფორმაციო ტექნოლოგიებს თითოეულს უნდა ჰქონდეს, სულ მცირე პროგრამის კრედიტების 5 %.

მეორე საფეხური

ევროპის უნივერსიტეტებსა და ბიზნესის სკოლებში მეორე საფეხურის დონეზე ბიზნესის პროგრამების დიდი მრავალფეროვნების გამო, ჯგუფმა შეუძლებლად მიიჩნია მეორე საფეხურის ფართო დიაპაზონის მქონე კურსების ზოგადი აღწერა და კლასიფიკაცია. პროგრამების ათვისებისა და გაცვლის შუქზე ჩანს, რომ მრავალფეროვნება მეორე საფეხურის პროგრამებში წარმოადგენს აუცილებელ და მისასალმებელ სპეციალიზაციას სტუდენტების, აკადემიური პერსონალისა და ბიზნესის სასარგებლოდ და როგორც შედარებითი უპირატესობების განვითარების საშუალება, მთლიანად შეესაბამება ბოლონიის დეკლარაციის იდეებს. ამასთან, ჯგუფმა წინ არ წამოსწია სპეციფიკური მითითებანი მეორე საფეხურზე შესასწავლი საგნების შესახებ და მხოლოდ ჩამოთვალა იმ კურსების/საგნების ზოგადი დონის მახასიათებლები, რომლებიც ჩვეულებრივად გვხვდება მეორე საფეხურზე.

სწავლება და შეფასება შეადგენს დონის მახასიათებლების საფუძველს

წინა პარაგრაფები ძირითადად შეეხებოდა დარგობრივი, სპეციფიკური კურსების შინაარსს და როგორც უკვე აღინიშნა ძირითადი ცოდნისა და ინსტრუმენტული უნარების კურსების მთელი რიგი განისაზღვრა პირველ საფეხურზე. მიუხედავად ამისა, ხაზი უნდა გაესვას იმას, რომ კურსის შინაარსი უნდა დავინახოთ კურსების შეფასებასთან კავშირში, რათა

განვსაზღვროთ საკომუნიკაციო, ორგანიზაციული და სისტემური უნარების განვითარების დონე.

კურიკულუმის თითოეულმა ინდივიდუალურმა კურსმა უნდა ჩამოაყალიბოს სწავლის მოსალოდნელი შედეგები. შედეგების მიღწევასთან დაკავშირებული ნებისმიერი შეფასება უნდა განვიხილოთ ორივე, როგორც სწავლების მეთოდოლოგიის, ასევე შეფასების ფორმის გათვალისწინებით. მაგალითად, კურსი, რომელიც ისწავლება ლექციებზე სტუდენტების დიდი ჯგუფებისათვის, ნიშნავს, რომ ძირითადად ცოდნა და აღქმა იქნა მიღწეული; მიუხედავად ამისა, თუ კურსი მოითხოვს უნარების განვითარებას მაგალითად, საკომუნიკაციო და გადაწყვეტილების მიღების უნარები, მაშინ შეფასების შესაბამისმა ტიპმა უნდა აისახოს ისინი; სხვა შემთხვევაში, საჭიროა მოსალოდნელი შედეგების რევიზია. მსგავსი არგუმენტაცია მართებულია მთელი პროგრამისათვის, სადაც სწავლებისა და შეფასების მრავალფეროვანი ფორმები მიზნად ისახავს მრავალფეროვანი უნარებისა და კომპეტენციების ჩამოყალიბებას. პროგრამები, რომლებიც მთლიანად დაფუძნებულია ლექციებსა და წერით გამოცდებზე, არ უნდა ელოდნენ მრავალფეროვანი კომპეტენციების განვითარებას, ისეთის როგორიცაა საკომუნიკაციო უნარები, ორგანიზების უნარი და ა. შ.

დონის მახასიათებლები

იმისათვის, რომ სტუდენტებმა შეძლონ და მიაღწიონ ანალიზის, ბიზნესორგანიზაციაში ან სხვა გარემოში გადაწყვეტილების მიღებისა და განხორციელების აუცილებელ უნარებს, დონის შემდეგი მახასიათებლები პირველ და მეორე საფეხურის უნარებისა და კომპეტენციებისათვის უნდა გავითვალისწინოთ.

დონის მახასიათებლები ასახავენ იმ ამოცანების დიდ მრავალფეროვნებას, რომლების შესრულება უნდა შეძლონ ბიზნესის კურსდამთავრებულებმა, ბიზნესის ბევრ და მრავალფეროვან ფუნქციებთან კავშირში. მახასიათებლები გამოიყენება პირველი და მეორე საფეხურისათვის და იმავდროულად მათ გააჩნიათ ბუნებრივი პროგრესია და ისინი ურთიერთდაკავშირებულია.

ბიზნესის ჯგუფი თვლის, რომ მაღალი ეთიკური სტანდარტები ყოველთვის უნდა იყოს სწავლებისა და სწავლის საფუძველი და ყოველთვის უნდა წარმოადგენდეს ძირითად მიზანს სტუდენტებისა და უმაღლესდამთავრებულებისათვის ანალიზის, არჩევანისა და განხორციელების ძალისხმევის მიდგომებში.

პირველი საფეხურის დონის მახასიათებლები

სტუდენტს უნდა შეეძლოს:

- ა) კომპანიის თავის გარემოში ანალიზისათვის მექანიზმების გამოყენება და შეფასება;

ბ) კომპანიის სპეციფიკურ სფეროში მუშაობა და იყოს სპეციალისტი გარკვეული ზომით;

გ) იმუშაოს სხვა ფუნქციებითაც;

დ) შეეძლოს თვითანალიზი;

ე) ჰქონდეს შესაძლებლობა იკამათოს გამოყენებული პრინციპების თაობაზე პრობლემის გადაჭრის გზების საპოვნელად, ძირითადად საოპერაციო ან ტაქტიკურ დონეზე;

ვ) დაიცვას წამოყენებული წინადადება;

ზ) მოემზადოს გადაწყვეტილების მიღებისათვის, ძირითადად საოპერაციო ან ტაქტიკურ დონეზე.

როგორც უკვე აღინიშნა, ევროპაში პირველი საფეხურის ბიზნესის პროგრამები ხანგრძლივობისა და შინაარსის მრავალფეროვნებით ხასიათდება, რაც თავის მხრივ გავლენას ახდენს მეორე საფეხურის პროგრამების ხანგრძლივობაზე, შინაარსსა და მიზნებზე და ართულებს მყარი მახასიათებლების შექმნას მეორე საფეხურის პროგრამებისათვის. მიუხედავად ამისა, ბიზნესის ჯგუფის მიერ მეორე საფეხურისათვის შემოთავაზებულია შემდეგი საერთაშორისო დონის მახასიათებლები.

მეორე საფეხურის დონის მახასიათებლები/აღწერები

სტუდენტებს უნდა ჰქონდეთ:

ა) უნარები, რომლებიც საშუალებას მისცემს მათ მონაწილეობა მიიღონ სტრატეგიული გადაწყვეტილების მიღების პროცესში;

ბ) უნარი განახორციელოს კვლევა ზედამხედველობის ქვეშ;

გ) დამოუკიდებლად მუშაობის უნარი;

დ) პოლისტიკური განსჯისა და სტრატეგიულ წინადადებებზე კრიტიკული შეფასების უნარი;

ე) ცვლილებების მართვის უნარი;

ვ) საერთაშორისო მოზილობა და კულტურული გაგება

იმისათვის, რომ გაირკვეს მთელი პროგრამის შინაარსი შეესაბამება თუ არა დონის მახასიათებლებს, უნდა განვიხილოთ დაინტერესებულ მხარეებთან ერთად ჩამოყალიბებული, პროგრამასთან დაკავშირებული მოლოდინი, რომელიც გამოხატულია სწავლის შედეგებით. რეკომენდებულია, რომ უმაღლესმა სასწავლებლებმა განიხილონ პროგრამის დასრულების შედეგად მიღწეული უნარები, თავის მოსაზრებებში ასახონ, რომ სწავლის პროცესში სტუდენტებმა ხომ მიიღეს შემდეგი უნარები, რათა მოახდინონ ფორმულირება:

1. საფუძვლის;
2. საკვლევი პრობლემის;
3. მეთოდოლოგიის;

4. ანალიზის;
5. დასკვნების;
6. რეკომენდაციების;
7. ლიტერატურის;
8. პრეზენტაციის /ენის/კომუნიკაციის.

როდესაც შეხვედრათ ბიზნესის კონტექსტში წარმოშობილი პრობლემა, შეფასების ეს კრიტერიუმები ხშირად გამოიყენება აკადემიური პერსონალის მიერ სემინარების, პროექტების, კვლევითი თეზისის და სხვათა შეფასებისას.

დასკვნა

ეს დოკუმენტი ფოკუსირებულია ბიზნესორგანიზაციების ზოგად ამოცანებსა და ბიზნესის კურსდამთავრებულების ბიზნესორგანიზაციებში შესასრულებელ როლსა და ამოცანებზე. აღნიშნულზე დაყრდნობით განხორციელდა ბიზნესის პროგრამების კლასიფიკაცია, რომელსაც მიეყვართ პირველი საფეხურის პროგრამებისათვის სარეკომენდაციო კურსის ელემენტებთან. ეს საერთო მითითებები შეიძლება გამოიყენოთ არა მხოლოდ ახალი პროგრამების შესაქმნელად პირველ საფეხურზე, არამედ ისინი საშუალებას აძლევს უმაღლეს სასწავლებლებს განავითარონ მეორე საფეხურის პროგრამები, რომელთაგან საბოლოოდ შეიძლება ამაღლოს არა მარტო სტუდენტების, არამედ ასევე აკადემიური პერსონალის მობილობა ევროპაში, რასაც თავის მხრივ მიეყვართ ევროპის უმაღლეს სასწავლებლებს შორის აკადემიური და კულტურული ფასეულობებისა და ტრადიციების გაცვლის ამაღლებასთან.

ფაქტი, რომ ჯგუფმა ვერ შესძლო მეორე საფეხურისათვის საერთო კურსის ელემენტების განსაზღვრა, არ შეიძლება ჩაითვალოს წინააღმდეგობად. საპირისპიროდ, ეს ასახავს ევროპაში კულტურულ სხვადასხვაობასთან დაკავშირებულ მრავალფეროვნებას, რომელიც ხელს უწყობს სპეციალიზაციას და ეს ტრადიციული ეკონომიკური სიმბრძნის თანახმად ქმნის შედარებით უპირატესობებს, რასაც, თავის მხრივ, მიეყვართ საქონლისა და მომსახურების გაცვლის საჭიროებისა და სურვილის ამაღლებისაკენ, რომელიც ასევე მოიცავს სწავლებასა და კვლევას. ამასთან, გარკვეული მსგავსება პირველი საფეხურის პროგრამებისა და კურსების შინაარსსა და შეფასებაში ამ განვითარების სტიმულირების წანამდღვარია.

განვითარების ქვაკუთხედი რეკომენდებული დონის მახასიათებლებია, რომლებიც ფაქტიურად წარმოადგენენ შეფასების კრიტერიუმებს არა მარტო კურსების ან მთლიანად პროგრამებისათვის, არამედ ხარისხის მახასიათებელს, რომელიც უზრუნველყოფს გამჭვირვალობას ბიზნესის პროგრამებში უმაღლეს სასწავლებლებს შორის და ხარისხის საერთო სტანდარტს. ძალიან მნიშვნელოვანია ხაზგასმა იმაზე, რომ დონის მახასიათებლები პოლისტიკურია, იმ გაგებით, რომ ისინი არ გამოიყენება

მხოლოდ კურსის შინაარსის ან შეფასების ფორმების შესაფასებლად, არამედ ისინი გამოიყენება, როგორც მახასიათებლები, რომლებიც უზრუნველყოფენ იმას, რომ სხვადასხვა დონეზე კურსის ან პროგრამის გაცხადებული სწავლის შედეგები მართლაც მიღწეული იქნება. დონის მახასიათებლები ასევე ხელს უწყობენ ყველაზე მნიშვნელოვან და საჭირო ზოგად უნარებს, რომლებიც გამოიყენება თუნინგის პროექტის პირველი ფაზის ფარგლებში განხორციელებული გამოკვლევებში.

მომზადებულია ფოლკერ გემლიხის და პედერ ოსტერგარდის მიერ

5.2. ევროპისმცოდნეობა

შესავალი

ევროპისმცოდნეობის სფეროს ადგილის განსაზღვრისათვის უმჯობესი იქნება დაგვეყუო იმით, რომ სფერო არის როგორც მულტიდისციპლინური, ასევე ინტერდისციპლინური, როგორც ვაჩვენებთ ქვემოთ. ევროპისმცოდნეობის პროგრამები განვითარებულია სხვადასხვა ფაკულტეტსა და დეპარტამენტში და ამ ინსტიტუტებში ევროპისმცოდნეობის კვლევების ხასიათზე გადამწყვეტი ზეგავლენა აქვს მათ პირველად დარგობრივ ორიენტაციას. გარდა ამისა, ურთიერთობები სტრუქტურებს, შინაარსსა და სწავლების მიდგომებს შორის საგრძნობლად განსხვავდება სხვადასხვა ევროპულ ქვეყანაში. თუმცა, არსებობს მსგავსებები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ევროპისმცოდნეობის, როგორც სხვათაგან განსხვავებულ დარგობრივ სფეროდ იდენტიფიცირებას. ამ დოკუმენტის ამოცანა არ არის გ¹რავებულ კომპონენტებს შორის დროის განაწილების განხილვა, რომლებიც მრავლადაა პროგრამიდან პროგრამაში, არამედ - დარგობრივი სფეროს სტრუქტურული პრობლემატიკა.

საუნივერსიტეტო პროგრამების სტრუქტურა

არსებობს დიდი ვარიაციები პრეოქტში ჩართულ უნივერსიტეტების ინდივიდუალური სასწავლო პოგრამებს შორის. განსაკუთრებით:

- ა) პროგრამები არსებობს ისეთ ფაკულტეტებზე/დეპარტამენტებზე, როგორიცაა სამართალი, ხელოვნება, ეკონომიკა, ისტორია, ბიზნესის დამინისტრირება, პოლიტიკა და სოციოლოგია და პროგრამების ხასიათზე გავლენას მათი „მასპინძელი“ ფაკულტეტები/დეპარტამენტები. რადგან ევროპისმცოდნეობა არის შედარებით ახალგაზრდა დარგობრივი სფერო, პროგრამები დაფუძნებულია განსხვავებულ ფაკულტეტებზე/დეპარტამენტებში. თუმცა, არსებობს რამდენიმე ფაკულტეტი/დეპარტამენტი ექსკლუზიურად კონცენტრირებული ევროპისმცოდნეობის დარგობრივ სფეროზე.

ბ) ევროპისმცოდნეობის, როგორც დარგობრივი სფეროს სასწავლო შინაარსთან დაკავშირებით უნივერსიტეტებს შორის განსხვავებაში ორი მთავარი ტენდენცია იკვეთება. პირველი მეტადაა წარმოდგენილი ევროკავშირის „სტაჟიანი“ წევრების უნივერსიტეტებში, მაშინ როცა მეორე უფრო მეტად ტიპურია ევროკავშირის „ახალი“ წევრი ქვეყნების უნივერსიტეტებისათვის.

ევროპისმცოდნეობა უნივერსიტეტების პირველი ჯგუფში უფრო მეტად დანახულია, როგორც სხვადასხვა დარგობრივი სფეროს სწავლება ევროპულ კონტექსტში, მაგალითად, სოციოლოგია, პოლიტიკა, ისტორია, კულტურა და ა.შ. მაშინ როდესაც, მეორე ჯგუფის მიდგომა მცირედ განსხვავდება, ამ უნივერსიტეტების პროგრამების მიზანი ევროკავშირის ადმინისტრაციული სტრუქტურებისათვის ექსპერტების მომზადებაა. თუმცა, ევროპისმცოდნეობის დარგობრივმა ჯგუფმა შეძლო თავის პირველ, ბრიუსელის შეხვედრაზე (2003 წლის მაისში) შემდეგი დარგობრივი სპეციფიკური კომპეტენციების იდენტიფიცირება:

1. ევროპისმცოდნეობის კრიტიკულ საკითხებთან დაკავშირებული დოკუმენტების კომენტარების ან ანოტირების უნარი;
2. უცხო ენაზე ზეპირი კომუნიკაციის უნარი, დარგობრივი სფეროს შესაბამისი ტერმინოლოგიის გამოყენებით;
3. მშობლიურ ენაზე ზეპირი კომუნიკაციის უნარი, დარგობრივი სფეროს შესაბამისი ტერმინოლოგიის გამოყენებით;
4. ევროპულ ინტეგრაციის დებატების გამამდიდრებელი კვლევითი საკითხების განსაზღვრის უნარი;
5. ყველა დაკავშირებულ სფეროში შესაბამისი ინფორმაციული წყაროების (ბიბლიოგრაფია, დოკუმენტები, ვებგვერდები და ა.შ.) იდენტიფიცირებისა და გამოყენების უნარი;
6. კომპლექსური და ლოგიკურად გამართული კვლევების ორგანიზაციის უნარი;
7. მულტიკულტურულ ჯგუფში მუშაობის უნარი;
8. ინტერდისციპლინურ გარემოში მუშაობის უნარი;
9. სფეროს გამოკვლევის განხორციელების უნარი, შესაბამისი მეთოდოლოგიების გამოყენებით;
10. საკუთარი ღირებულებების, კონცეფციების, იდეებისა და თეორიების რეფლექსირებისა და კითხვის ქვეშ დაყენების უნარი;
11. ევროპული მოვლენების, განვითარებებისა და პოლიტიკების, ნაციონალურ, ეროვნულ და ადგილობრივ ჩარჩოში ინტერპრეტირების უნარი;
12. ევროკავშირის გაფართოებისა და ინტეგრაციის პროცესების კომპლექსურობის აღქმა;
13. უფრო ღრმა ევროპული კოოპერაციის პროცესის სირთულის გაცნობიერება;

14. ინტეგრირების გზით განსხვავებული დისციპლინური მეთოდოლოგიების გამოყენების უნარი და აღქმა;
15. განსხვავებული ევროპული ერებიდან და კულტურული გამოცდილებებიდან წამოსული განსხვავებული ხედვების აღქმა და პატივისცემა;
16. ანსხვავებული არაევროპული ერებიდან და კულტურული გამოცდილებებიდან წამოსული განსხვავებული ხედვების აღქმა და პატივისცემა;
17. ევროპისმცოდნეობის რელევანტურობის აღქმა ევროპის თანამედროვე განვითარებაში;
18. სოციალური ქარტიის (საყოველთაო კეთილდღეობის სახელმწიფო, დასაქმებულობა, უმაღლესი განათლება და ა.შ.) გაგება ევროკავშირის ინტეგრაციის პროცესის ჩარჩოში;
19. ევროპული იდენტურობისა და ევროპული მოქალაქეობის შესახებ დებატებში გაცნობიერება;
20. ცოდნა:
 - ბიზნესის;
 - ეკონომიკის;
 - ევროპული კულტურის;
 - გეოგრაფიის;
 - ისტორიის;
 - საერთაშორისო ურთიერთობების;
 - სამართლის;
 - ფილოსოფიის;
 - პოლიტიკის;
 - სოციოლოგიისა და დემოგრაფიის;
21. ინფორმაციის მოძიების ინსტრუმენტების გამოყენების ცოდნა და უნარი;
22. ახალი ევროპული ისტორიისა და შედარებითი პერსპექტივების ცოდნა;
23. ინტეგრაციის თეორიის ცოდნა;
24. ევროინტეგრაციის ისტორიის ცოდნა;
25. ევროპული იდეის ცოდნა;
26. ევროკავშირის ინსტიტუტებისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესის ცოდნა;
27. ევროკავშირის პოლიტიკის ცოდნა;
28. ევროპაში ინტეგრაციის პროცესზე ნაციონალური, რეგიონალური და ადგილობრივი ზემოქმედების ცოდნა

დისკუსიის ერთი ყველაზე შთაბეჭდავი ასპექტი იყო პირველი და მეორე საფეხურის დარგობრივი კომპეტენციების დიდი მსგავსება, მიღებული ევროპის უმეტესი ქვეყნების აკადემიური პერსონალის გამოკითხვის შედეგად, ამასთან მეორე საფეხურმა შეიძლება მიგვიყვანოს უფრო მაღალი

დონის სწავლის შედეგებთან. შემდგომი ათენისა (2003 წ. ნოემბერი) და ბრიუსელის (2004) დისკუსიებზე დარგობრივი სფეროს შინაარსის ბირთვის პირველი და მეორე საფეხურისათვის ჩამოყალიბდა შემდეგნაირად:

- ბირთვი ევროპისმცოდნეობაში პირველი საფეხურისათვის:

- ევროპული იდეების/კონცეფციების ცოდნა;
- ევროპული ინტეგრაციის ცოდნა;
- ევროპული ინსტიტუციებისა და გადაწყვეტილებების შემუშავების პოლიტიკის ცოდნა;
- ევროკავშირის პოლიტიკის ცოდნა;
- ევროპა მსოფლიოში;
- ინტერდისციპლინურ გარემოში მუშაობის უნარი;
- შესაბამისი ტერმინოლოგიის მოშველიებით საკუთარ და საერთაშორისო ენაზე ზეპირი კომუნიკაციის უნარი;

- ბირთვი ევროპისმცოდნეობაში მეორე საფეხურისათვის:

- ევროპული იდეების/კონცეფციების ცოდნა;
- ევროპული ინტეგრაციის ცოდნა;
- ევროპული ინსტიტუციებისა და გადაწყვეტილებების შემუშავების პოლიტიკის ცოდნა;
- ევროკავშირის პოლიტიკის ცოდნა;
- ევროპა მსოფლიოში;
- ინტეგრირების გზით განსხვავებული დისციპლინური მეთოდოლოგიების გამოყენების უნარი;
- ევროპული მოვლენების, განვითარებებისა და პოლიტიკების, ნაციონალურ, რეგიონალურ და ადგილობრივ ჩარჩოებში ინტერპრეტირების უნარი;
- შესაბამისი ტერმინოლოგიის მოშველიებით საკუთარ და საერთაშორისო ენაზე ზეპირი კომუნიკაციის უნარი.

ორივე საფეხურზე კომპეტენციების მსგავსების მიზეზით სტიმულირებული იყო ფართო დისკუსიები ორივე, ათენისა და ბრიუსელის 2004 წლის შეხვედრებზე. ერთი ცხადი ფაქტორი გახლავთ, რომ სტუდენტები, რომლებიც იღებენ ევროპისმცოდნეობას მაგისტრის საფეხურზე, ხშირად ფლობენ განსხვავებულ დარგს ბაკალავრის საფეხურზე, მათ შესაძლოა, მაგალითად, აიღონ ისეთი დარგი, როგორიცაა ეკონომიკა, ისტორია ან პოლიტიკა თავიანთ პირველ საფეხურზე და შემდგომ მეორე საფეხურზე აირჩიონ ევროპისმცოდნეობა. ეს ნიშნავს რომ მაგისტრის ხარისხი მიღება არ ხდება ევროპისმცოდნეობის დარგობრივ სფეროში (მაგალითად, ევროპის კავშირის) ისევე როგორც განკერძოებულად რომელიმე დარგის საფუძველზე. შემდგომი ფაქტორი რომ ბევრი უნივერსიტეტს აქვს ტენდენცია განავითაროს როგორც ბაკალავრის, ასევე მაგისტრის ხარისხი ევროპისმცოდნეობაში და ამიტომაც

ორივე აკადემიური ხარისხებისათვის საჭირო კომპეტენციების დეფინიციები არის მსგავსი. თუმცა, ათენის განხილვაზე TUNING-ის ჯგუფმა აღიარა, რომ პირველსა და მეორე საფეხურს შორის განსხვავება ასახული ნაწილობრივ უფრო მეტი აქცენტით უნარებზე, ვიდრე ცოდნაზე და ასევე, ინტერდისციპლინარულობის განვითარებასთან დაკავშირებით.

მულტი და ინტერდისციპლინარული

შეთანხმდა, რომ ევროპისმცოდნეობა არის როგორც მულტიდისციპლინარული, ასევე ინტერდისციპლინარული დარგობრივი სფერო. განსხვავება შეთანხმდა შემდეგნაირად: „მულტიდისციპლინარული“ განსაზღვრავს კურსს, რომელშიც გარკვეული რაოდენობა დარგები დაკავშირებულია ან წარმოდგარა ევროპისმცოდნეობის სფეროდან და ისწავლება პარალელურად. „ინტერდისციპლინარული“ გამოხატავს კურსს, რომლის ზოგი ან ყველა დისციპლინა იმდენად დაახლოებულია, რომ მოხდეს სინთეზი.

ეს განსხვავებულობა ბუნებრივია წამოჭრის რიგ საკითხებს, როგორც პრაქტიკული, ასევე თეორიული ხასიათის. მაგალითად, შესაძლოა, ზოგიერთ ქვეყანაში ნაციონალურმა კანონმდებლობამ გაართულოს ერთობლივი ხარისხების აღიარებას. თუმცა, ჯგუფი მეტად დაკავდა რიგი თეორიული თემატიკით და მათი კავშირით სწავლასა და სწავლებასთან. კერძოდ დისკუსია იყო შემდეგ საკითხებზე:

- როგორ შეიძლება მულტიდისციპლინარულმა წვლილმა გაამდიდროს ინტერდისციპლინარული შედეგი;
- ინტერდისციპლინარული კურსი გულისხმობს შედეგში, მრავალდარგოვან აკადემიურ გუნდს;
- ინტერდისციპლინარულ კურსში, ვინაა პასუხისმგებელი ინტეგრაციაზე - სტუდენტი, ლექტორი, თუ ყველა დაკავშირებული მხარე?
- თუ მულტი და ინტერდისციპლინარული სწავლება თანაარსებობენ სპეციფიკურ ხარისხის ფარგლებში, რა თანმიმდევრობით არიან წარმოდგენილი?
- თუ არის შესაძლებელი გადასვლა მულტიდან ინტერდისციპლინარულზე, რა ეტაპზეა შესაძლებელი და რა პედაგოგიური მნიშვნელობა აქვს?

ამ დისკუსიებს მიეყვადით პირველსა და მეორე საფეხურის განსხვავებულობის გამოკვეთა-დაზუსტებისაკენ.

- პირველი ციკლის მოდელი წარმოდგება პირველი ნაწილისაგან, რომელშიც დარგის დაკავშირებული კომპონენტები ჩვეულებრივ ისწავლება პარალელურად (თუმცა მოდულების ზოგიერთი

თემატური ელემენტები შესაძლოა დაიწყოს ადრეულ საფეხურზე, ადეკვატური შესავლის შემდგომ (შესაძლოა ერთი ან ორი სრულდატვირთვითი წელი), კურსი მთავრდება ინტეგრაციით ან სინთეზით, სადაც განსხვავებული დარგები ერთმანეთს ავსებენ შესაბამის პედაგოგიურ და საგანმანათლებლო გარემოში.

- თუ მეორე საფეხური იღებს სტუდენტებს რომელთაც წარმატებით დაამთავრეს პირველი საფეხურის ზემოთ აღწერილი ტიპის კურსი, ის შეიძლება იყოს სრულიად ინტერდისციპლინარული.
- ამასთან, თუ ის ემსახურება სტუდენტებს, რომლებიც კურსდამთავრებულნი არიან მონოდარგობრივი მიმართულებით, უნდა გაგრძელდეს მულტი-დან ინტერდისციპლინარული სწავლებისაკენ, პირველი საფეხურის პროგრამის ანალოგიით, თუნდაც ზედა საფეხურზე მაინც.

ამ გადაწყვეტილებებს ასევე მიეყვებათ პირველი და მეორე საფეხურის მახასიათებლების გარკვეულ შესწორებებთან, როგორც ნაჩვენებია შემდგომ სექციაში.

ევროპისმცოდნეობის საფეხურების მახასიათებლები

ევროპისმცოდნეობის საფეხურის მახასიათებელი ავლენს დარგის მულტიდისციპლინარულ ხასიათს, პირველ საფეხურზე ინდივიდუალური დარგით წარმოდგენილი შესავალ ეტაპზე, მაშინ როცა მეორე საფეხურზე გაღრმავებულია შემდგომი სპეციალიზაციით. ფოკუსი ინტერდისციპლინარულ სწავლებაზე ჩვეულებრივ შემოდის პირველი საფეხურის ბოლოს და ძლიერდება მეორე საფეხურზე.

პირველი საფეხურის მახასიათებლები

პირველი საფეხურის დასრულების შემდეგ, ევროპისმცოდნეობის დარგობრივი სფეროს სტუდენტს უნდა შეეძლოს:

1. ინტერდისციპლინარულ დარგობრივ სფეროში მუშაობა;
2. შესაბამისი ტერმინოლოგიის გამოყენებით საკუთარ და საერთაშორისო ენაზე კომუნიკაცია;
3. სფეროს მულტიდისციპლინარულობისა და მისი დისციპლინათა-შორისი კავშირების ჩვენება და გაგება;
4. ევროპული ინსტიტუტებისა და გადაწყვეტილების მიღების პოლიტიკის ცოდნის წარმოჩენა.

ევროპაში ევროპისმცოდნეობის პირველი საფეხურის სასწავლო პროგრამების მნიშვნელოვანი მრავალფეროვნებაა. მეორე საფეხურის მახასიათებლების სპეციფიკაციები შესაბამისად რთულია, რადგან მაგისტრის ხარისხი მორგებულია ბაკალავრის კურსებზე, საიდანაც მათი

სტუდენტები ჩვეულებრივ წარმოდგებიან. ზოგი მეორე საფეხურის პროგრამა შესაძლოა მიდიოდეს მულტიდისციპლინარულიდან ინტერდისციპლინარულისაკენ, სხვები შესაძლოა იყოს სრულიად ინტერდისციპლინარული. ზოგიერთი შესაძლოა ინარჩუნებდეს დარგებს მთელი პერიოდის განმავლობაში, სხვები აძლევენ უპირატესობას ერთს მეტად. ქვემოთმოყვანილი ჩამონათვალი შეიცავს როგორც ზოგად, გენერალურ, ასევე სპეციფიკურ მახასიათებლებს.

მეორე საფეხურის მახასიათებლები

მეორე საფეხურის დასრულების შემდეგ სტუდენტებს ევროპისმცოდნეობის სფეროში უნდა:

- ჰქონდეთ უნარი მოახდინონ ინტერპრეტირება ევროპული მოვლენების, განვითარებებისა და პოლიტიკების, ნაციონალურ, რეგიონალურ და ადგილობრივ ჩარჩოებში;
- ჰქონდეთ უნარი გამოიყენონ განსხვავებული დისციპლინური მეთოდოლოგიები ინტერპრეტირების გზით;
- ჰქონდეთ საკმარისი კომპეტენციები კვლევების წარმართვისათვის;
- ჰქონდეთ დამოუკიდებლად მუშაობის უნარი;
- შეეძლოთ ევროკავშირის პოლიტიკის კრიტიკულად მიყვლა და ინტერპრეტირება;
- შეეძლოთ ევროპისა და ევროინტეგრაციის იდეებისა და კონცეფციების კრიტიკულად მიყვლა და ინტერპრეტირება;
- შეეძლოთ საკუთარ და საერთაშორისო ენაზე ზეპირი კომუნიკაციის უნარი შესაბამისი ტერმინოლოგიის გამოყენებით;
- საერთაშორისო მობილობისა და კულტურათშორისი ურთიერთობის უნარი.

მახასიათებლების პირველ და მეორე საფეხურებისათვის იდენტიფიცირება ეწყარება ორივე: ბაკალავრიატისა და მაგისტრატურის საფეხურების არსებობის დაშვებას. ამასთან, როგ უნივერსიტეტს ევროპისმცოდნეობის პროგრამა აქვს მხოლოდ პირველი საფეხურის ან მხოლოდ მეორე საფეხურის დონეზე. ამ შემთხვევაში სპეციფიკური საფეხურის მახასიათებლები შესაძლოა მსუბუქად მოდიფიცირდეს.

სწავლება, სწავლა, შეფასება, შესრულება

რადგან ევროპისმცოდნეობა შეიცავს მსგავს სწავლისა და სწავლების მეთოდებს, აღმოჩენილს თუნიზის პროექტის მიერ ზევრ სხვა დარგობრივ სფეროში, მათ განსხვავებულ მულტიდისციპლინარულ და ინტერდისციპლინარულ თვისებებს აქვთ რიგი სპეციფიკური გაგება, რადგან დარგობრივი სფერო ესწრაფვის ფართო ინტერდისციპლინარულობას

განვითარებულ ეტაპზე, მათმა პედაგოგიკამ უნდა ასახოს ეს ამოცანა. შემდეგი მეთოდები რელევანტურია ამ მიმართულებით:

- სიმულაციური საგარეოშოები;
- საპროექტო სამუშაო;
- ინტერდისციპლინარული სემინარები;
- ჯგუფური მუშაობა;
- პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლება;
- პრობლემების, პოლიტიკებისა და თემების განსხვავებული პერსპექტივებისა და განზომილებების მიწოდება;
- მეთოდოლოგიური და თეორიული სემინარები;
- მოწვეული სტუმრები, პროფესიული პრაქტიკის მიწოდება;
- ინტერდისციპლინარული სამაკალავრო და სამაგისტრო თემები;
- პრაქტიკა შესაბამისს ორგანიზაციებში.

ზემოთ აღწერილი არის ილუსტრირებისათვის და ჯგუფმა პრინციპულად უარი თქვა უფრო დეტალური განსაზღვრებაზე. მან ასევე აღნიშნა, რომ სწავლისა და სწავლების მეთოდები უნდა ასახავდნენ შესაბამის საფეხურსა და რესურსების სახეს.

შეჯამება

როგორც ზედა ანალიზიდანაა ნათელი, ევროპისმცოდნეობის პროგრამა არის ჩვეულებრივ ორგანიზირებული ფაკულტეტის/დეპარტამენტის ძირითადი საგნის, ორიენტირის შესაბამისად, სადაც პროგრამაა დაფუძნებული. ასევე შეუძლებელია განსხვავებულობის იდენტიფიცირება ნაციონალურ სისტემებს შორის, განსხვავებულობა უნივერსიტეტებს შორის ქვეყნებს შიგნითაც. რადგან, ნებისმიერი ევროპული ბირთვი-კურიკულუმის საზოგადო მიზანი უნდა იყოს სწავლებისა და სწავლის მრავალფეროვნება, სტანდარტიზაციის მცდელობებს თავი უნდა ავარიდოთ.

სპეციალური ბირთვი-კომპეტენციები შესაძლოა მიიღოს სტუდენტმა ძირითადი/ბირთვი კურსების მეშვეობით, მაგალითად კურსების, რომლების ქმნიან ევროპისმცოდნეობის ხერხემალს. ეს კურსები შესაძლოა აკომპანიონებული იქნას დამხმარე კურსებით, რომლებიც ავსებენ ბირთვი-კურსებს აგრეთვე რა მას სფეროს სპეციფიკური ასპექტების ნათელყოფით და სპეციალიზირებული კურსებით (რომლებიც არის საზოგადოდ ბირთვი-კურსებზე შესაბამის ფაკულტეტზე/დეპარტამენტისათვის).

სტუდენტმა უნდა მიიღოს ძირითადი/ბირთვი კომპეტენციები ნებისმიერი ევროპისმცოდნეობის პროგრამიდან. მომავალი სპეციალიზაციის ბუნება დამოკიდებულია იმ ფაკულტეტის/დეპარტამენტის დარგობრივ სფეროზე, სადაც პროგრამაა დაფუძნებული.

ამ მიდგომას შეაქვს წვლილი ეფექტური ქსელის განვითარებაში ევროპისმცოდნეობის მიმწოდებელი ინსტიტუტებს შორის. ფაქტია, რომ

საერთო ბირთვი-კომპეტენციების მიღების შემდეგ ნებისმიერ ევროპულ უნივერსიტეტში, სტუდენტს მეტი მოზილობის საშუალება მიეცა.

რადგან მოსალოდნელია, რომ ევროკავშირის ადმინისტრაციული სტრუქტურების საჭიროებები ახალ წევრ-ქვეყნებში შეიძლება გაჯერდეს, ჩვენ შესაძლოა მოველოდეთ განგრძობად ცვლილებებს იმ საუნივერსიტეტო პროგრამების ხასიათში, რომლებიც დღეისათვის კონცენტრირებული არიან ექსპერტების ტრენინგებზე.

მომზადებულია ლიბო გრეგასა და მაიკლ ნიუმანის მიერ

5.3. საექტონო საქმე

წინასწარი ანალიზი და საწყისი ინფორმაცია

საექტონო საქმე ჯანდაცვის სფეროდან პირველი რეგულირებადი და პრაქტიკული დისციპლინაა, რომელიც თუნინგის პროექტმა მოიცვა. როგორც აგანმა აღნიშნა (Agan, 1987), ეს პროფესია ინგლისურ ენაში არა ტრადიციული ნეიტრალური არსებითი სახელით, არამედ ზმნა "ექთნობით - nursing" გამოიხატება. საექტონო საქმე საერთო აღიარებით, წარმოადგენს ერთდროულად როგორც ხელოვნებას, ასევე მეცნიერებას, იღებს რა ცოდნასა და ტექნიკას მისი საკუთარი ცოდნის ბაზიდან, და საბუნებისმეტყველო და ჰუმანიტარული მეცნიერებებიდან.

საექტონო საქმეში ზოგადი საექტონო პრაქტიკის აკადემიური პროგრამების დიზაინი ექვემდებარება ევროპულ ნორმატიულ დოკუმენტებს, მაშინ როდესაც საექტონო საქმის სხვა სპეციალობები სექტორალური დირექტივებით რეგულირდება, რომლებიც გარკვეულ შეზღუდვებს აწესებს (იხ. Council 1977L0453 დათარიღებული 31/07/2001). შესაბამისად საექტონო საქმისათვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია პანევროპულ კონტექსტში განათლების პირველი და მეორე საფეხურებისათვის საერთო კომპეტენციების შემუშავება. ევროკავშირის დირექტივებს ნაციონალურ დონეზე შესაბამისი პასუხისმგებელი ორგანოები ახორციელებს, მაგრამ ეს დირექტივები ჯერ არ შეიცავს კომპეტენციების ჩამონათვალს. უფრო მეტად ის ასახავს 1970 წლების დასაწყისში არსებულ სიტუაციას, როდესაც შეიქმნა სილაბუსების სია, რომელშიც განსაზღვრული იყო თეორიულ და პრაქტიკულ მეცადინეობებზე გამოყოფილი საათები (მაგალითად, თეორიული და პრაქტიკული მეცადინეობა საექტონო საქმეში, საბუნებისმეტყველო და სოციალურ მეცნიერებებში; კლინიკური პრაქტიკა ზოგად და კერძო მედიცინაში, ზოგად და კერძო ქირურგიაში, ბავშვთა მოვლასა და პედიატრიაში, დედათა მოვლაში, ფსიქიატრიაში, ასაკოვანთა მოვლა, გერიატრია და პაციენტების მოვლა სახლის პირობებში). ჩვენ მოგვაჩნია, რომ ECTS არის ის მთავარი ინსტრუმენტი, რომლითაც შესაძლოა ისტორიულად ჩამოყალიბებული ანომალიების დაძლევა და

გამოსწორება. ECTS და თუნისგის მეთოდოლოგიამ ხელი უწადა შეუწყოს ინტერპროფესიულ და ტრანსპროფესიულ ჯანდაცვისა და სოცურ-უნველყოფის გარემოში კომპეტენციებზე დაფუძნებული მოქნილი ჩარჩოს ჩამოყალიბებას. თუმცა დისციპლინის პრაქტიკული ხასიათი მოითხოვს დონების აღწერას პრაქტიკისათვის. ეს ზოლო 20 წლის განმავლობაში საექტონო საქმეში განათლებისა და პრაქტიკის უმთავრეს მიზანს, "წმინდა გრაალს" წარმოადგენდა.

დროის განმავლობაში ევროკავშირის ფარგლებში შეიქმნა სხვადასხვა აკადემიური და პროფესიული პროგრამა საექტონო საქმეში, მაშინ როდესაც ევროკავშირის დირექტივებით განისაზღვრება პროგრამის შინაარსისა და მოცულობის მინიმალური სტანდარტი. მაგალითად, კომპეტენტური ორგანოს მიერ განსაზღვრული მინიმალური აკადემიური დონე შეესაბამება პირველი საფეხურის პროგრამებს საექტონო საქმეში რეგისტრაციის დონეზე²⁷ (ირლანდია); პირველი საფეხურის პროგრამის ორი მესამედის ეკვივალენტურ პროგრამას (ინგლისი, მალტა) და გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებში - მინიმალურ უმაღლეს განათლებას (ჩეხეთის რესპუბლიკა). საერთაშორისო დონეზე, ზევრმა ქვეყანამ მიაღწია ან ცდილობს მიაღწიოს პირველი საფეხურის ეკვივალენტურ (ზმირად აღინიშნება როგორც კურსდამთავრებული - "graduate") სტატუსს საექტონო საქმეში რეგისტრაციის დონეზე.

პროფესიულ/აკადემიურ ლიტერატურაში საკმაოდ ზევრი მასალა მოიპოვება საექტონო საქმის ბუნებისა და შინაარსის, ექთნების კომპეტენციის, სწავლების, კლინიკური სწავლებისა და გადამწყვეტილების მიღებისა და პროფესიული სიმწელების შესახებ მირითადად ქლების მიერ დომინირებად სფეროში. საექტონო საქმეს ტრადიციულად განაგებს ჯანდაცვისა და არა განათლების სამინისტრო, გამონაკლისია რეგისტრაციის საკითხი. ამ შემთხვევისათვის იქმნება სპეციალური ოქმი, რომელიც არეგულირებს ორი სამინისტროს თანამშრომლობის საკითხს. ჩვენი ამოცანა არაა ამ და სხვა მრავალი კომპლექსური საკითხის განხილვა, თუმცა მოცემულია შესაბამისი წყაროები და განმარტებები. პირველ ჩარჩოში საილუსტრაციოდ მოყვანილია ზოგი ევროპული განმარტება საექტონო საქმის ბუნების შესახებ არასპეციალისტი მკითხველისათვის. საექტონო აქტივობის სხვადასხვა კატეგორიას შორის განსხვავების საჩვენებლად გამოვიყენეთ შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის სახელმძღვანელო (International Labour Organisation's guide - ILO, 1977), რომელიც საექტონო საქმეში პერსონალის სამ დონეს განასხვავებს. ჩვენი სამიზნეა პირველი დონე, პროფესიული ექთანი, რომელსაც მიღებული აქვს განათლება და პრაქტიკა "საკირო მეტად კომპლექსური და საპასუხისმგებლო ფუნქციების შესრულებისათვის და აქვს ამ ფუნქციების განხორციელების უფლება".

²⁷ ამ ტექსტში ტერმინი "რეგისტრაცია" იმარტს იმ ექთნების აღწერისათვის, რომლებსაც მიაღწევს საექტონო საქმის ზოგადი დირექტივის შესაბამის ეროვნულ კვალიფიკაციას, ზოგ ქვეყანაში შესაძლოა იმარტებოდეს ტერმინი "პრაქტიკული საქმიანობის ლიცენზია". საექტონო საქმის სტრუქტურა ამ კონტექსტში არის პართიკულა, რომელიც გადის სწავლებას ამ კვალიფიკაციის მიაღწევად.

I ჩარჩო: საექტონო საქმისა და ექთნების განმარტების საილუსტრაციო მაგალითები

"ექთნობა მოიცავს ჯანმრთელობის სხვადასხვა მდგომარეობაში მყოფი ყველა ასაკის, ოჯახური მდგომარეობის, სხვადასხვა ჯგუფისა და საზოგადოების წარმომადგენელი პირების დამოუკიდებელ და ჯგუფურ მოვლას. ექთნობა გულისხმობს ჯანმრთელობის ხელშეწყობას, დაავადების პრევენციას, ავადმყოფთა, უნარშეზღუდულთა და მომაკვდავთა მოვლას. უსაფრთხო გარემოს დაცვა, ხელშეწყობა, კვლევა, მონაწილეობა ჯანდაცვის პოლიტიკის შემუშავებაში და პაციენტებისა და ჯანდაცვის სისტემის მენეჯმენტში, ისევე როგორც განათლებაში, ასევე წარმოადგენს ექთნების საკვანძო მოვალეობებს" (ექთნების საერთაშორისო საბჭო).

"ექთანი არის პირი, რომელსაც დასრულებული აქვს საბაზო საგანმანათლებლო პროგრამა საექტონო საქმეში და თავის ქვეყანაში გააჩნია პრაქტიკული ექთნობის კომპეტენცია. საბაზო განათლება საექტონო საქმეში არის ფორმალურად აღიარებული საგანმანათლებლო პროგრამა, რომელიც უზრუნველყოფს პრაქტიკული ექთნობის საფუძვლებს და ავითარებს სპეციფიკურ კომპეტენციებს. პირველ დონეზე საგანმანათლებლო პროგრამა ამზადებს ექთანს ქვევით, საბუნებისმეტყველო და სამედიცინო საგნების შესწავლის გზით წარმატებული პრაქტიკისა და ლიდერობისათვის" (ევროპის საბჭო, 1993, ლექსიკონი).

"პირველი დონის ექთანი, როგორც სამედიცინო ჯგუფის წევრი, პასუხისმგებელია ავადმყოფის მოვლის დაგეგმვაზე, განხორციელებაზე და შეფასებაზე ჯანმრთელობის ხელშეწყობის, დაავადების პრევენციის, ავადმყოფთა მოვლისა და რეაბილიტაციის კონტექსტში. ქვეყნებში, სადაც საექტონო პერსონალის ერთზე მეტი დონე არსებობს, მეორე საფეხურზე მზადდება ექთანი, რომელიც შეისწავლის ექთნობის თეორიასა და პრაქტიკას პირველი დონის ექთანთან ერთად მუშაობისა და მისი ზედამხედველობის დროს (ექთნების საბაზისო განათლება - იხ. "ევროპული შეთანხმება ექთნების ინსტრუქციისა და განათლების შესახებ" ევროპის საბჭო, 1967 წლის 25 ოქტომბერი) ევროპის საბჭოს ლექსიკონი, 1993.

ევროკავშირის ორიგინალური დირექტივის მიხედვით შედგა საექტონო საქმეში სწავლის საკონსულტაციო კომიტეტი (იხ. 77/454/EEC). საინტერესოა, რომ ამ ჯგუფის ერთ-ერთი პირველი ანგარიში 1998 წელს (XV/1/850698-EN)²⁸ შეიცავდა რეკომენდაციებს კომპეტენციებზე დაფუძნებული ჩარჩოს შექმნის თაობაზე; გარდა ამისა, ამ დოკუმენტის მიხედვით, უნდა "შეიცვალოს მიღების წინაპირობები ზოგადი პრაქტიკის ექთნების განათლებისათვის ისე, რომ ამან ხელმისაწვდომი გახადოს საუნევერსიტეტო განათლება". თუნისგის პროექტის დასაწყისში არ

²⁸ ევროკომისიის გენერალური დირექტორატის XV დოკუმენტი XV/1/850698/EN, 1998 წლის ნოემბერი. საექტონო საქმეში სწავლის საკონსულტაციო კომიტეტის ანგარიშები და რეკომენდაციები (3.2.1990 - 5.7.1998)

არსებობდა ერთობლივი პლატფორმები დირექტივის დებულებების განხორციელებისათვის და ამ პროექტის ფარგლებში საჭირო გახდა დაინტერესებულ მხარეთა პოვნა და ხანდახან შექმნაც კი, ამ დოკუმენტის შექმნის დროს, კერძოდ 2004 წლის 17-19 მაისს, ბერლინში ჩატარდა საექტონო საქმის დეკანების ევროპული საბჭოს შეხვედრა.

მრავალი ქვეყნის მონაწილეობით, ექთნებისათვის განათლების გაგრძელების შეზღუდული შესაძლებლობები არსებობს, პროფესია ისე ვითარდება, რომ მეორე საფეხურზე სწავლა ხშირად მიმდინარეობს არა საექტონო პროფილით. ფართო გაგებით, პირველი საფეხურის დასრულების შემდეგ ექთნების აკადემიური ხარისხი შეიძლება ხუთ კატეგორიად დაიყოს:

- ჯანდაცვის მომსახურების მენეჯმენტი და ადმინისტრირება;
- კლინიკური საექტონო სპეციალობები;
- საექტონო საქმის ზოგადი დისციპლინები;
- კვლევის მეთოდები ჯანდაცვაში;
- ექთნების განათლება.

გარდა ამისა, ექთნებს სთავაზობენ ინტერპროფესიულ/მულტიდისციპლინურ საგანმანათლებლო კურსებს განათლების, მედიცინისა თუ სოცულურწველიყოფის სფეროებიდან, მაგალითად, რეაბილიტაცია, კვება, საზოგადოებრივი ჯანდაცვა, კონსულტირება. ზოგ ქვეყანაში სპეციალიზაცია უფრო პროფესიული, ვიდრე საუნივერსიტეტო განათლების ფორმას იღებს. სხვაგან ვითარდება "კონსულტანტ ექთნის" პროგრამები პროფესიულ და/ან სადოქტორო (შესაძლებელია საფეხური) დონეებზე. 2000 წელს ევროკავშირის კომისიის მიერ შეიქმნა რეასეგრედიანი ანგარიში²⁹, რომელშიც გაანალიზებულია ევროპაში სპეციალისტი ექთნების მდგომარეობა (XV/98/09/E). ამ დოკუმენტში მიმოხილულია ექთნის პროფესია და მოცემულია ინფორმაცია ევროკავშირის ქვეყნებში საექტონო პრაქტიკის სტრუქტურის, მახასიათებლებისა და ტიპების შესახებ. განისაზღვრა მობილობის მთავარი ხელისშემშლელი ფაქტორები და გაკეთდა აქცენტი „ლიმიტირებული ტრენინგის პირობებში ექთნების პროფესიული აქტივობის“ შესახებ.

თუნინგის პროექტს ამ მრავალმხრივ და კომპლექსურ სოციალურ-კულტურულ და პოლიტიკურ კონტექსტში უწევს მუშაობა.

მეთოდოლოგია

რამდენადაც ზოგად მოვლაზე პასუხისმგებელ ექთანთა დირექტივა არ არეგულირებს არც აკადემიურ დონეს და არც შრომის ბაზარზე გახვლისათვის აუცილებელ კომპეტენციებს, ჩვენი პირველი

გადაწყვეტილება იყო შეგვეშუავეხინა გარკვეული ჩარჩოები შემდეგ ვარიანტებზე დაყრდნობით:

- 1) პირველი საფეხურის კომპეტენციების რეგისტრაცია, რასაც თან სდევს:
 - ა) მეორე საფეხურის პროგრამა უფრო მაღალი (ან სპეციალური) კომპეტენციებით ან
 - ბ) მეორე საფეხურის პროგრამა უფრო მაღალი ან პრაქტიკული კომპეტენციების გარეშე.
- 2) პირველი საფეხურის კომპეტენციები ყველა იმ ექთნისათვის, ვისაც არ აქვს პირველი საფეხურის კვალიფიკაცია:
 - ა) მეორე საფეხურის პროგრამა უფრო მაღალი (ან სპეციალური) კომპეტენციებით ან
 - ბ) მეორე საფეხურის პროგრამა უფრო მაღალი ან პრაქტიკული კომპეტენციების გარეშე.

ჩვენ შევთანხმდით, რომ შევიშუავეხებით კომპეტენციებს ზემოთ მოყვანილი 1ა მაგალითისათვის, კერძოდ, რეგისტრაციის მომენტში „კურსდამთავრებული/ ბაკალავრი/პირველი საფეხურის“. პირველი შეხვედრის დროს შემუშავდა კომპეტენციების ორი ჩამონათვალი:

- 1) საექტონო საქმეში ზოგადი აკადემიური კომპეტენციები მონაწილე ქვეყნებისათვის;
- 2) საექტონო საქმეში დარგობრივი კომპეტენციების კომპილაცია, რომელიც მოიცავს დიდი ზრითანეთის ორიენტირებს/სტანდარტებს (benchmark statements) და სხვა მონაწილე ქვეყნებში შემუშავებულ სტანდარტებს (მაგალითად, Eskola და Palopsoki-ს ნაშრომი ფინეთში).

ამ პროცესში შემუშავებული 40 კომპეტენცია ვითხვარის სახით დაურთდა თუნინგის პროექტში მონაწილეებს, რომლებსაც ეთხოვათ ამ კომპეტენციების შესაბამისი აკადემიური დონის/საფეხურის განსაზღვრა და აგრეთვე რეგისტრაციის პროგრამაში მათი ჩართვის საკითხის დადგენა. ამ დავალების შესრულებისათვის აუცილებელი იყო კომპეტენციის საერთო განმარტებაზე შეთანხმება – მიღებულ იქნა დიდი ზრითანეთის ექთნებისა და მეანების საბჭოს (2000) მიერ შემუშავებული დეფინიცია, კერძოდ, კომპეტენცია „პირდაპირი ზედამხედველობის გარეშე უსაფრთხოდ და ეფექტურად მუშაობის უნარი და შესაძლებლობა“, რამდენადაც საექტონო საქმე ინტერპერსონალური ბუნებისაა, ჩვენთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს იმ ღირებულებებს, მიდგომებსა და კომუნიკაციის უნარს, რომელიც ქვემოთ მეორე ჩარჩოშია მოცემული.

²⁹ http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/qualifications/nursesintro.htm

II ჩარჩო: საერთო საქმისათვის მნიშვნელოვანი კომპეტენციების დეფინიცია „ცოდნის, მიდგომებისა და ღირებულებების კომპლექსური კომბინაცია, რაც სპეციფიკურ სიტუაციებში უსაფრთხო და გონივრული მოქმედების საშუალებას იძლევა“ (Gonzi, 1994). „მოქმედების სახე, როდესაც ცოდნის, უნარებისა და მსჯელობის ეფექტური დემონსტრირება ხდება“ (ICN, 1997:44). „კომპეტენცია წარმოადგენს ცოდნის, უნარების, ენერგიის, გამოცდილებისა და მოტივაციის ფლობის დონეს, რომელიც საჭიროა პროფესიული პასუხისმგებლობის ადეკვატური განხორციელებისათვის“ (Roach, 1995:172). „გარკვეული პროფესიული ფუნქციის განხორციელების უნარი, რომელიც პროფესიული პრაქტიკის რეპერტუარს მოიცავს. კომპეტენცია მოითხოვს ცოდნას, შესაბამის მიდგომებს და მექანიკურ თუ ინტელექტუალურ უნარებს, რაც ერთად უზრუნველყოფს სპეციფიკური პროფესიული სამსახურის შესრულებას“ (WHO, 1988:68).
--

კითხვარზე მიღებულმა პასუხებმა საშუალება მოგვცა კომპეტენციების ჩამონათვალი პირველი საფეხურისათვის ოცდარამდე შეგვემცირებინა. ამ ჩამონათვალის დახვეწისათვის კიდევ ორი შეხვედრა მოეწყო, რამაც ნაციონალურ დონეზე კომპეტენციების გაგება უნდა გააადვილოს. ამ პერიოდის განმავლობაში, მოხდა კომპეტენციების შედარება ნაციონალურ/საერთაშორისო დონეზე არსებულ კომპეტენციებთან და გაკეთდა მცირე შესწორებები თავსებადობის გაუმჯობესებისათვის (მაგალითად, ICN-ექთნების საერთაშორისო საბჭოსთან). ნომენკლატურის გათვალისწინებით, ტერმინი „პაციენტი“ გამოიყენება როგორც „პაციენტის“, ისევე „კლიენტის“ მნიშვნელობით. და ბოლოს, ოცდაერთი კომპეტენციის შეთანხმებული ჩამონათვალი (იხ. I ცხრილი) შემუშავდა და კატეგორიზებულ იქნა შემდეგი ხუთი კატეგორიის მიხედვით:

- პროფესიული ღირებულებები და ექთნის როლი;
- საერთო პრაქტიკა და გადაწყვეტილების მიღება კლინიკაში;
- ცოდნა და კოგნიტიური კომპეტენციები;
- კომუნიკაცია და ინტერპერსონალური კომპეტენციები (კომუნიკაციისა ან „ჯანდაცვის ინფორმაციის“ ტექნოლოგიის ჩათვლით);
- ლიდერობა, მენეჯმენტი და ჯგუფური მუშაობის კომპეტენციები.

ეს კომპეტენციები ასახავს ჯანდაცვისა და სოციალურ-საჯანმრთელოების სისტემის ცვალებად და განვითარებად ბუნებას და აგრეთვე ტექნოლოგიის სწრაფ განვითარებასა და ინტერპროფესიულ აქტიურობას (WHO, 1997). ჩვენ ვფიქ-

რობდით ინტერპროფესიულ კონტექსტში გამოყენებადი კომპეტენციების ტიპის ბარისეულ (Bar, 1998) განმარტებაზე, კერძოდ ზოგად, კოლაბორაციულ და ძირითად კომპეტენციებს შორის განსხვავებაზე. პრაგმატული თვალსაზრისით აღიარებულია, რომ საერთო საქმის კომპლექსური მულტიდისციპლინური ბუნების გამო, ეს კომპეტენციები მულტიფუნქციური ხდება და გამოიყენება ცალკე ან პრაქტიკაში მიღებულ სხვა კომპეტენციებთან ერთად. კომპეტენციის შესახებ კარის წარმოდგენა (Carr, 1993), კერძოდ დისპოზიცია და განწყობა, ასევე გათვალისწინებულ იქნა. განწყობა მნიშვნელოვანია შეფასების პროცესისათვის, ხოლო დისპოზიცია ეხება განხორციელებულ საქმიანობას. განწყობის ცნება, რადაგანაც პროგრამის წარმატებულობა განსაზღვრავს გასვლას შრომის ბაზარზე და მოითხოვს ეთიკურ ანგარიშვალდებულ პრაქტიკას. შესაბამისად, კომპეტენციის განვითარება უნდა ითვალისწინებდეს, თუ რამდენად წარმატებულია სტუდენტი როგორც რეგისტრირებული პრაქტიკოსი და რამდენად შეიძლება მისი ასე შეფასება.

თარგმანის პრობლემები

ცხადია, ყველა ენებისა და კონცეფციის თარგმანი ადეკვატურად შეუძლებელია შესაბამისად, არსებობდა თარგმანის პრობლემები. მაგალითად, ცნობილია, რომ თავად სიტყვა „ექთანი“ ყველა ენაში არაა ავტოქტონური. ჩვენ მადლიერი ვართ პროექტის იმ მონაწილეებისა, ვინც უზრუნველყო საკუთარი ქვეყნებისათვის ამ ნაშრომის თარგმნა. საერთო საქმის შესწავლისათვის ეს მნიშვნელოვანი პრობლემაა.

I ცხრილი

ორიგინალური კომპეტენციები

პროფესიულ ღირებულებებთან და ექთნის როლთან ასოცირებული კომპეტენციები
1. პროფესიულ, ეთიკურ, მარეგულირებელ და სამართლებრივ კონტექსტში არსებული პრაქტიკა, რომელიც აღიარებს და უპასუხებს ყოველდღიური პრაქტიკის მორალურ/ეთიკურ დილემებსა და საკითხებს.
2. პოლისტურ, გადაწყვეტილების არ მქონე, მგრძნობიარე მანერით არსებული პრაქტიკა, რომელიც უზრუნველყოფს, რომ სხვადასხვა ინდივიდისა და ჯგუფის უფლებები, რწმენა და სურვილები არ ილახება.
3. აძლევს განათლებას, ახალისებს, ხელს უწყობს და აჩქარებს იმ მოსახლეობის, საზოგადოების, ჯგუფებისა და ინდივიდების ჯანმრთელობასა და კეთილდღეობას, რომელიც დაავადებულია, განიცდის ტკივილს, უნარშემოწოდებას და არის სიკვდილის შემთხვევები.
4. აცნობიერებს ექთნის სხვადასხვა როლს, პასუხისმგებლობასა და ფუნქციას, და შეუძლია საკუთარი როლის შესაბამისობა მოსახლეობის/პა-

ციენტების საჭიროებებზე ეფუძებული რეაგირებისათვის. საჭიროების შემთხვევაში, შეუძლია არსებული სისტემის შეცვლა მოსახლეობის/პაციენტის საჭიროებების დაკმაყოფილებისათვის.
5. აცნობიერებს და იღებს პასუხისმგებლობას საკუთარ პროფესიულ განვითარებასა და სწავლაზე, იყენებს რა თვითშეფასებას ხარისხის გაუმჯობესებისათვის
საერთო პრაქტიკასა და კლინიკაში გადაწყვეტილების მიღებასთან დაკავშირებული კომპეტენციები
6. ახორციელებს მომცველობით და სისტემურ შეფასებას პაციენტის/კლიენტის მოვლისათვის შესაბამისი მეთოდების განოყენებით, ითვალისწინებს რა ფიზიკური, სოციალური, კულტურული, ფსიქოლოგიური, სულიერი და გარემოს ფაქტორების მნიშვნელობას.
7. შეუძლია პაციენტის ჯანმრთელობის ნორმალური და ცვალებადი მდგომარეობის, ტკივილის ან დაავადების ნიშნების ამოცნობა და ინტერპრეტაცია (შეფასება/ დიაგნოზი).
8. უპასუხებს პაციენტის/კლიენტის საჭიროებებს მოვლის შესაბამისი და ინდივიდუალური პროგრამების დაგეგმვის, მიწოდებისა და შეფასების მეშვეობით, მუშაობს რა პაციენტთან/კლიენტთან, მის ოჯახთან და ჯანდაცვის/სოცულზრუნველყოფის სხვა თანამშრომლებთან ერთად.
9. შეუძლია ინფორმაციისა და მოწოდებების ფართო სპექტრის შეფასება, ინტერპრეტაცია და სინთეზი დასაბუთებული გადაწყვეტილების მიღებისათვის, რათა მიღწეულ იქნეს ხარისხის სტანდარტი.
10. შეუძლია ექთნობის უნარების შესაბამისი გამოყენება ოპტიმალური მოვლის უზრუნველყოფისათვის. მაგალითად: - ინარჩუნებს პაციენტის/კლიენტის კერძო სფეროს და კონფიდენციალობას; - პრაქტიკაში ახორციელებს ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების პრინციპებს, მოვლის, ინფექციის კონტროლის, პირველი და გადაუდებელი დახმარების ჩათვლით; - შეუძლია წამლებისა და სხვა თერაპიული საშუალებების უსაფრთხო გამოყენება; - ითვალისწინებს ემოციურ, ფიზიკურ და პერსონალურ მოვლას, კომფორტის, კვების, პირადი ჰიგიენის საჭიროებების ჩათვლით და ხელს უწყობს პაციენტს ყოველდღიური ცხოვრებისათვის აუცილებელი აქტივობების განხორციელებაში; - უპასუხებს კერძო პირების საჭიროებებს ცხოვრების განმავლობაში ჯანმრთელობისა და დაავადებების მდგომარეობაში, მაგალითად, ტკივილი, უნარშეზღუდულობა, და სიკვდილი; - აწევის ინფორმაციას, განათლებას და ზედამხედველობს პაციენტს/კლიენტსა და მის ოჯახს.
ცოდნა და კოგნიტური კომპეტენციები
11. აკვს ქვემოთ ჩამოთვლილი რელიევანტური ცოდნა და შეუძლია მისი შესაფერისი გამოყენება საექთნო პრაქტიკის, პაციენტების მოვლისა და

საკავშირო სიტუაციებში: - ექთნობისა და საექთნო პრაქტიკის თეორიები; - საბუნებისმეტყველო და სიცოცხლის შემსწავლელი მეცნიერებები; - სოციალური, ჯანდაცვისა და ბიჰევიორისტულ მეცნიერებებში; - ეთიკა, სამართალი და ჰუმანიტარული მეცნიერებები; - ტექნოლოგია და ჯანდაცვის ინფორმატიკა; - საერთაშორისო და ნაციონალური პოლიტიკა; - პრობლემის გადაჭრა და გადაწყვეტილების მიღება; - კვლევის პრინციპები.
კომუნიკაცია და ინტერპერსონალური კომპეტენციები (კომუნიკაციის ტექნოლოგიის ჩათვლით)
12. შეუძლია პაციენტებთან, მათ ოჯახებთან და სოციალურ ჯგუფებთან, მათ შორის კომუნიკაციის სირთულეების მქონე პირებთან ეფექტურად კომუნიკაცია (ტექნოლოგიების გამოყენების ჩათვლით).
13. ხელს უწყობს პაციენტსა და მის მომვლელს გამოხატონ საკუთარი აზრები და შიშები და შეუძლია ადეკვატურად პასუხი ემოციური, სოციალური, ფსიქოლოგიური, სულიერი თუ ფიზიკური მდგომარეობის გათვალისწინებით.
14. შეუძლია პაციენტის/კლიენტის პერსპექტივიდან სიტუაციის შეფასება და არასწორი მოპყრობის თავიდან აცილება.
15. შეუძლია კომუნიკაციის ტექნიკების გამოყენება პაციენტის კეთილდღეობის გაუმჯობესებისათვის. მაგალითად შეუძლია შესაბამისად: - კონსულტირება; - პრობლემური ქცევის განსაზღვრა და მართვა; - შფოთვის, სტრესისა და ოპრესიის ამოცნობა; - ემოციური მხარდაჭერის აღმოჩენა და კონსულტაციისა და სხვა სახის ჩარევის საჭიროების ამოცნობა.
16. შეუძლია ანგარიშის, დოკუმენტებისა და სხვა მასალის აკურატული მოწოდება შესაბამისი ტექნოლოგიების გამოყენებით.
ლიდერობა, მენეჯმენტი და ჯგუფური მუშაობის კომპეტენციები
17. აცნობიერებს რომ პაციენტის/კლიენტის კეთილდღეობა მიიღწევა ჯანდაცვის/სოცულზრუნველყოფის ჯგუფის ყველა წევრის რესურსებისა და ქმედებების კომბინაციით, და შეუძლია ჯგუფის გაძლიერება და კოორდინირება და მოვლის შესაბამისი დელეგირება.
18. შეუძლია დამხმარე პერსონალთან კომუნიკაცია და თანამშრომლობა, და ხარისხის სტანდარტების მიღწევისათვის პრიორიტეტების გამოყოფა და დროის ეფექტური მენეჯმენტი.
19. შეუძლია რისკის შეფასება და სამუშაო გარემოში არსებული ხალხის კეთილდღეობის, უსაფრთხოებისა და დაცვის აქტიური ხელშეწყობა.
20. კრიტიკულად იყენებს მოვლის შეფასებისა და აუდიტის კრიტერიუმებს ხარისხის სტანდარტის მიღწევისათვის.
21. კლინიკურ კონტექსტში შეუძლია მედიცინის სტუდენტებისა და სხვა თანამშრომლების განათლება, ზედამხედველობა და მხარდაჭერა.

22. აცნობიერებს ჯანდაცვის/სოციალურ-საგანმანათლებლო სისტემის დაფინანსების პრინციპებს და ეფექტურად იყენებს რესურსებს.

მიმოხილვა

როგორც I ცხრილი გვიჩვენებს, ზოგი კომპეტენცია ქვეკომპეტენციებს ან პუნქტებს მოიცავს და შესაბამისად ვერ მოუძღვრება ფორმალური მიმოხილვის ფარგლებში, რესპოდენტების მიერ მოხდა კომპეტენციების ჩამონათვალის რანჟირება, კომპეტენციების, როგორც ერთი მთლიანობის, მიმოხილვის მიზნით, ისინი ითარგმნა მეორე ცხრილში მოცემული 40 შეჯამებული კომპეტენციის ფორმატში, თავიდან რომ ავიცილოთ შესაძლო გაუგებრობა საერთო საემის დონეებთან დაკავშირებით, გთავაზობთ შემდეგ განმარტებას:

მართლმართ, რამდენად მნიშვნელოვნად მიგაჩნიათ სტუდენტის მიერ ამ კომპეტენციის მიღწევა მისი განათლების პირველ საფეხურზე, რომ მან შეძლოს რეგისტრაციის/ლიცენზიის მიღება და პრაქტიკული საქმიანობის დაწყება (შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის პირველი დონის ექსპერტის დაფინანსების დირექტივა 1977/453)

II ცხრილი

განაცხადი მიმოხილვისათვის

(* აღნიშნული განსხვავებულადაა რანჟირებული პირველ და მეორე საფეხურებზე)

პროფესიულ ღირებულებებთან და ექთნის როლთან ასოცირებული კომპეტენციები
1. პროფესიულ, ეთიკურ, მარეგულირებელ და სამართლებრივ კონტექსტში მუშაობის უნარი, რომელიც აღიარებს და უპასუხებს ყოველდღიური პრაქტიკის მორალურ/ეთიკურ დილემებსა და საკითხებს.
2. პოლისტურ, ტოლერანტულ, მგრძნობიარე მანერით მუშაობა, რომლის დროსაც უზრუნველყოფილია სხვადასხვა ინდივიდისა და ჯგუფის უფლების, რწმენისა და სურვილის დაცვა.
3. იმ მოსახლეობის, საზოგადოების, ჯგუფებისა და ინდივიდების ჯანმრთელობისა და კეთილდღეობის განათლების, წახალისების, ხელის შეწყობის შესაძლებლობა, რომელიც დაავადებულია, განიცდის ტკივილს, უნარშეზღუდულობა და არის სიკვდილს შემთხვევად*.
4. ექთნის სხვადასხვა როლის, პასუხისმგებლობისა და ფუნქციის გაგნობიერების უნარი.
5. საკუთარი როლის შესაბამისობა მოსახლეობის/პაციენტების საჭიროებებზე ეფექტური რეაგირებისათვის. საჭიროების შემთხვევაში, არსებული სისტემის შეცვლის უნარი მოსახლეობის/პაციენტების

საჭიროებების დაკმაყოფილებისათვის*.
6. საკუთარ პროფესიულ განვითარებასა და სწავლაზე პასუხისმგებლობის გაგნობიერება და აღება, იყენებს რა თვითშეფასებას ხარისხის გაუმჯობესებისათვის.
საერთო პრაქტიკასა და კლინიკაში გადაწყვეტილების მიღებასთან დაკავშირებული კომპეტენციები
7. პაციენტის/კლიენტის მოვლისათვის შესაბამისი მეთოდების გამოყენებით მომცველობითი და სისტემური შეფასების განხორციელების უნარი, ფიზიკური, სოციალური, კულტურული, ფსიქოლოგიური, სულიერი და გარემოს ფაქტორების მნიშვნელობის გათვალისწინებით.
8. პაციენტის ჯანმრთელობის ნორმალური და ცვალებადი მდგომარეობის, ტკივილის ან დაავადების ნიშნების ამოცნობისა და ინტერპრეტაციის შესაძლებლობა (შეფასება/დიაგნოზი).
9. პაციენტის/კლიენტის საჭიროებებზე მოვლის შესაბამისი და ინდივიდუალური პროგრამების დაგეგმვის, მიწოდებისა და შეფასების მეშვეობით რეაგირების უნარი, პაციენტთან/კლიენტთან, მის ოჯახთან და ჯანდაცვის/სოციალურ-საგანმანათლებლო სხვა თანამშრომლებთან ერთად მუშაობით.
10. ინფორმაციისა და მონაცემების ფართო სპექტრის შეფასების, ინტერპრეტაციისა და სინთეზის უნარი დასაბუთებული გადაწყვეტილების მიღებისათვის, რათა მიღწეულ იქნეს ხარისხის სტანდარტი.*
11. სანდო პრაქტიკული გადაწყვეტილებების მიღების უნარი ხარისხის სტანდარტების მიღწევისათვის*.
ექთნობის უნარებისა და აქტივობის შესაბამისი გამოყენება ოპტიმალური მოვლის უზრუნველყოფისათვის
12. პაციენტის/კლიენტის კერძო სფეროსა და კონფიდენციალობის შენარჩუნება (ოპტიმალური მოვლისათვის ექთნობის უნარების და აქტივობის გამოყენებით).
13. ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების პრინციპების, მოვლის, ინფექციის კონტროლის ჩათვლით, პირველი და სასწრაფო დახმარების ჩათვლით პრაქტიკული განხორციელება (ოპტიმალური მოვლისათვის ექთნობის უნარების და აქტივობის გამოყენებით).
14. წამლებისა და სხვა თერაპიული საშუალებების უსაფრთხო გამოყენების უნარი (ოპტიმალური მოვლისათვის ექთნობის უნარების და აქტივობის გამოყენებით).
15. ემოციური, ფიზიკური და პერსონალური მოვლის გათვალისწინება კომფორტის, კვების, პირადი ჰიგიენის საჭიროებების ჩათვლით პაციენტს ყოველდღიური ცხოვრებისათვის აუცილებელი აქტივობების განხორციელებაში ხელშეწყობა (ოპტიმალური მოვლისათვის ექთნობის უნარების და აქტივობის გამოყენებით).
16. ინდივიდების საჭიროებებზე პასუხის უნარი ცხოვრების განმავლობაში ჯანმრთელობისა და დაავადებების მდგომარეობაში, მაგალითად, ტკივილი, უნარშეზღუდულობა, და სიკვდილი (ოპტიმალური

კომპეტენციებში, რომლებიც მეხუთე და მეექვსე ჯგუფებშია გაერთიანებული, კერძოდ ლიდერობა, მენეჯმენტი, კვლევა. კიდევ ერთხელ გავიმეორებთ, რომ ეს არაა გასაკვირი და რეგისტრირებული ექთნის კარიერის ბუნებრივ პროგრესს ასახავს.

დარგობრივი კომპეტენციები

პირველი საფეხური

უნდა აღინიშნოს რომ კომპეტენციების მნიშვნელობის საშუალო ქულა იყო 2.6 (მინიმუმ 2.3), 33 კომპეტენციის ქულა იყო 3 და მეტი. სამზე ნაკლები ქულით შეფასებული კომპეტენციები დაკავშირებული იყო პოლიტიკასთან, ლიდერობასთან, ფისკალურ საკითხებთან, კვლევასთან, ზედამხედველობასა და რისკის შეფასებასთან. არ უნდა ველოდოთ, რომ სტუდენტი ამ კომპეტენციებს დამოუკიდებლად წარმოაჩენს. მართლაც, ეს არ იქნებოდა გამართლებული არც ეთიკური და არც პროფესიული კუთხით.

მეორე საფეხური

მეორე ცხრილი აჩვენებს რომ არსებობს განსხვავება პირველ და მეორე საფეხურებს შორის. ეს განსხვავება ფასდებოდა 3.5 და მეტი ქულით და ამით გვიჩვენებდა, რომ კომპეტენციები ძალზედ მნიშვნელოვანია პროფესიული პრაქტიკისა და სწავლისათვის. მაშინ როდესაც ყველაზე უფრო მაღალი ქულა – 3.9 – აჩვენებს თვითრეფლექსიის უნარს, ანგარიშ-ვალდებულებასა და უწყვეტ განათლებას (იხილეთ 6), პირველი 8 ადგილი ასოცირებულია ექთნის პროფესიული როლის კომპეტენციებთან, ლიდერობასა და მენეჯმენტთან, ისევე როგორც პრობლემების გადაჭრასთან.

განსხვავება პირველ და მეორე საფეხურებს შორის ასახავს პროფესიული პრაქტიკისა და მისი შესწავლის ბუნებას. ზოგიერთ სფეროში საჭიროა მიღებული კომპეტენციის მდგრადობის უზრუნველყოფა (მაგალითად, ჯანდაცვა და უსაფრთხოება, წამლების გამოყენება), სხვაგან კომპეტენციის მნიშვნელობა იზრდება საფეხურების შესაბამისად (ლიდერობა, მენეჯმენტი, კვლევა, კომუნიკაცია) და კიდევ სხვაგან განვითარება ინკრემენტულია (საექთნო პრაქტიკა, გადაწყვეტილებების მიღება, ცოდნა).

არსებობს ამ შედეგების შეთანხმების ტენდენცია. ამის ფონზე მოსალოდნელია კონსენსუსის მიღწევა იმ კომპეტენციებისათვის, რომლებიც მნიშვნელოვანია რეგისტრაციის პირველი და მეორე საფეხურებისათვის. ქვეყნებს შორის განსხვავება ამ კონტექსტში მნიშვნელოვანი არაა და უფრო მეტად ასახავს კულტურულ განსხვავებებს და საექთნო საქმის განვითარების ეტაპებს ქვეყნის შიგნით (მაგალითად, მეორე ენის ცოდნა და კვლევის უნარები). საჭიროა სამუშაოს გაგრძელება კომპეტენციების დახვეწისათვის დაინტერესებული მხარეების მონაწილეობით.

დაინტერესებულ მხარეთა მონაწილეობა

მეთოდოლოგიის ეს ასპექტი ჯერ დასრულებული არ არის და მასზე მუშაობა კვლავ მიმდინარეობს. თუნიზის მონაწილეები შესაბამის კონსულტაციებს იღებდნენ საკუთარ ქვეყნებში ეროვნული, კულტურული და პოლიტიკური ტრადიციების შესახებ. ახლად განვრცობული ევროკავშირის ფარგლებში დაინტერესებულ მხარეთა მონაწილეობის ხელშეწყობისა ამზიციური, მაგრამ აუცილებელი საქმეა, თუ გვინდა, რომ თუნიზის პროექტმა პრაქტიკული შედეგი გამოიღოს. ეს მარეგულირებელი ჯგუფის მთავარი პრობლემაა! შესაძლო დაინტერესებული მხარეებია:

- ის უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები, რომლებიც თუნიზის პროექტში არ მონაწილეობს;
- სტრუქტურები და შესაბამისი სამინისტროები და დამსაქმებლები;
- კომპეტენტური ორგანოები;
- პროფესიული ასოციაციები და პროფკავშირები, სადაც ექთნები კარგად არიან წარმოდგენილი;
- სტუდენტთა ასოციაციები.

გარდა ამისა, აქ შესაძლოა სერვისის მომხმარებელთა ჩართვა. თუნიზის შემდეგ შეხვედრაზე ჩვენ შევეცდებით დავხვეწოთ სტრატეგია, რომელიც უზრუნველყოფს არსებული რესურსების ფარგლებში დაინტერესებულ მხარეთა მაქსიმალურ მონაწილეობას. ეს მიმდინარე დიალოგია თანამშრომლებს შორის საექთნო საქმის ჯგუფის ფარგლებში.

დასკვნა

როგორც ეს ტექსტი უჩვენებს, არსებობს გარკვეული კონსენსუსი საექთნო საქმის პრაქტიკის თაობაზე, თუმცა იმპლემენტაციის მანერა განსხვავებული იქნება კონტექსტის მიხედვით. ამჟამად პრობლემაა ამ კომპეტენციების თარგმნა საფეხურების დონეების მახასიათებლების ფორმატით და ინდიკატორების განსაზღვრა, რომლებიც ადეკვატურად ასახავენ პრაქტიკასა და პაციენტის მოვლაში სტანდარტთან შესაბამისობას. არსებული სამუშაო ვერ ასახავს, თუ რა დონეზე უნდა იყოს თითოეული კომპეტენცია გამოხატული პირველი საფეხურის დასრულებისას.

მომზადებულია მერი გობის მიერ

I დანართი

ესპანური მაგალითი – მომზადებული კონკრეტული ჯერმანის მიერ

ექთნობის ესპანური ANECA კვლევა

C German, L Bernues, M Peya. *Primeros resultados del Borrador del Estudio ANECA de Enfermería. Competencias y Perfiles. Universidades de Zaragoza y de Barcelona. 2004.*

2003 წელს, ხარისხის უზრუნველყოფისა და აკრედიტაციის ესპანურმა სააგენტომ ჩაატარა კვლევა თითქმის ყველა დისციპლინაში ზოგადი და დარგობრივი კომპეტენციების დადგენის მიზნით. საექტონო საქმის სფეროში ეს კვლევა მოიცავდა დაახლოებით 2200 ექტნას, რომელთაგან 50% კლინიკაში მუშაობდა, 25% მენეჯერი იყო და დანარჩენი კი აკადემიურ/საგანმანათლებლო სფეროში მუშაობდა. კვლევის შედეგები გვიჩვენებს, რომ არსებობს გარკვეული შეთანხმება მასწავლებლებს, მენეჯერებსა და კლინიკაში მომუშავე ექტნებს შორის ისეთი ზოგადი კომპეტენციების თაობაზე, როგორიცაა შემოქმედებითობა, მოტივაცია, პრობლემის გადაჭრა, დამოუკიდებელი და ჯგუფური მუშაობა და ხარისხი, მაშინ როდესაც მენეჯერები სტატისტიკურად მეტ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ გადაწყვეტილების მიღების, ლიდერობის, პროექტის მენეჯმენტისა და კომუნიკაციის კომპეტენციებს. სპეციფიკური კომპეტენციების შემთხვევაში პირველი საფეხურის კომპეტენციების უმრავლესობა (31) ისევე იყო რანჟირებული, როგორც თუნიგის ორიგინალური კვლევის დროს. განსხვავებების შემთხვევაში ანალიზი მიუთითებდა, რომ ეს უფრო ესპანეთის კულტურულ და ისტორიულ კონტექსტს ასახავდა, მაგალითად, პაციენტების განათლებისა და მედიკამენტების გამოყენების დროს, რაც ესპანეთში დომინირებდა ბიოსამედიცინო მიდგომას ასახავს.

II დანართი ლიტერატურა შემდგომი კითხვისათვის

- AGAN, R.D. 1987. «Intuitive Knowing as a dimension of nursing». *Advances in Nursing Science*. 10 (1) 63.
- BARR, H., (to follow).
- BRADSHAW, A. 1997. «Defining "competency" in nursing (Part 1) a policy review». *Journal of Clinical Nursing*; 6: 347-354.
- CARR in ELLIS op. cit.
- COUNCIL OF EUROPE, 1995. *The Role and Education of Nurses; health and society* /Council of Europe
- COUNCIL OF EUROPE. *European Agreement on the Instruction and Education of Nurses*. ETS no 059.
- <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/059.htm>
- DEPARTMENT OF HEALTH AND SOCIAL SECURITY, 1979. *Implementation of EEC Nursing Directives*.
- ELLIS, R. ed. 1988. *Professional Competence and Quality Assurance in the Caring Professions*.
- ERAUT, M. 1994. *Developing Professional knowledge and competence*. Falmer Press.
- ESKOLA, S. and PALOPSOKI, N. 2001. *Sairaanhoidajan ammatillinen osaaminen*. Masters Thesis, University of Tampere, Department of Nursing Science. Tampere, Finland.
- EUROPEAN CONFERENCE ON NURSING (1988: Vienna). *European Conference on Nursing: report on a WHO meeting*. Vienna 21-24 June 1988.
- EUROPEAN UNION. 1997. *Towards a Europe of Knowledge*. <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/>
- GONCZI, A. 1994. «Competency based assessments in Australia». *Assessment in Education*. 1 (1) 27-44.
- ICN 1997. *ICN on Regulation: Towards 21st Century Models*, ICN, Geneva. <http://www.icn.ch/mailorderRegulation.pdf>
- ICN. *Code of Ethics for Nurses*, International Council of Nurses, 2000. <http://www.icn.ch/icncode.pdf>
- ICN 2003. *ICN Framework of Competences for the Generalist Nurse*. ICN, Geneva.
- INTERNATIONAL LABOUR CONFERENCE (63rd:1977: Geneva). *Employment and conditions of work and life of nursing personnel / sixth item on the agenda [of the] International Labour Conference, 63rd session, 1977*. Geneva: ILO, 1976.
- NURSING AND MIDWIFERY COUNCIL, 2002. *Requirements for Pre-Registration Nursing Programmes*.
- Nursing in Belgium
http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/qualifications/nurses_be_en.pdf
- Nursing in Denmark
http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/qualifications/nurses_dk_en.pdf
- Nursing in Finland
http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/qualifications/nurses_fi_en.pdf
- Nursing in Germany
http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/qualifications/nurses_de_en.pdf
- Nursing in Ireland

http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/qualifications/nurses_irl_en.pdf

Nursing in the Netherlands

http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/qualifications/nurses_nl_en.pdf

Nursing in Spain

http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/qualifications/nurses_es_en.pdf

Nursing in the UK

http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/qualifications/nurses_uk_en.pdf

Official Journal of the European Communities. Legislation. Vol. 20. No. 176. 15th July 1977.

Official Journal of the European Communities. Recommendations of the European Parliament and of the Council 10 July 2001: On the Mobility within the Community for Students, Persons Undergoing Training, Volunteers, teachers and Trainers. Vol. 30. No. L215.

ROACH in CARMI, A. and SCHNEIDER, S. (eds) 1985. *Nursing Law and Ethics*. Springer- Verlag Berlin.

http://europa.eu.int/comm/education/policies/educ/higher/higher_en.html

QUINN, D. and RUSSELL, S. 1993. (eds) *Nursing the European Dimension*. Scutari Press, London.

ROYAL COLLEGE OF NURSING, 1977. *A Background to Nursing in the EEC*. Royal College of Nursing, London.

THE QUALITY ASSURANCE AGENCY FOR HIGHER EDUCATION. *Subject benchmark*

statements Health care programmes: Nursing http://www.qaa.ac.uk/crntwork/benchmark/nhsbenchmark/Nursing-final_textonly.htm#intro

UNITED KINGDOM CENTRAL COUNCIL FOR NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH VISITING.

Fitness for Practice and Purpose: The report of the UKCC's Post-Commission Development Group. 2001

WALLACE, M. 2001. *The European Union Standards for the Nursing and Midwifery: Information for the Accession Countries*.

WHO 1988. *Learning Together to work together for health*. WHO Geneva

WORLD HEALTH ORGANISATION REGIONAL OFFICE OF EUROPE. *Vienna Declaration on Nursing in Support of the European Targets for Health for All*, 1988,

http://www.euro.who.int/eprise/main/WHO/AboutWHO/Policy/20010828_1

WORLD HEALTH ORGANISATION REGIONAL OFFICE OF EUROPE. *Munich Declaration: Nurses and Midwives: a Force for Health*, 2000. http://www.euro.who.int/AboutWHO/Policy/20010828_4

6

მონაწილეები და ორგანიზაციული სტრუქტურა

6.1 ინსტიტუტების რუკა

6.2 მონაწილეების სია

6.2.1 საკოორდინაციო ჯგუფი

თანაკოორდინატორები

- Julia González - *University of Deusto (ES)*
- Robert Wagenaar - *Rijksuniversiteit Groningen (NL)*

პროექტის ასისტენტები

- Ingrid van der Meer - *University of Groningen (NL)*; y.van.der.meer@rug.nl
- Pablo Beneitone - *University of Deusto (ES)*; pbeneito@relint.deusto.es

6.2.2 მმართველი კომიტეტი

- Volker Gehmlich - Higher Education Expert (Business) - *Fachhochschule Osnabrück (DE)*
- Peder Ostergaard - Business Area Co-ordinator - *Aarhus School of Business (DK)*
- Anthony Smith - Higher Education Expert (Chemistry) - *CPE Lyon (FR)*
- Terence Mitchell - Chemistry Area Co-ordinator - *Universität Dortmund (DE)*
- Estela Pereira - Higher Education Expert (Earth Sciences) - *Universidade de Aveiro (PT)*
- Wim Roelveland - Earth Sciences Area Co-ordinator - *Vrije Universiteit Amsterdam (NL)*
- Maria Sticchi-Damiani - Higher Education Expert (Education Sciences) - *Bologna Promotor (IT)*
- Lars Gunnarsson - Education Area Co-ordinator - *Göteborg University (SE)*
- Libor Grega - European Studies Area Co-ordinator - *Mendel University of Agriculture and Forestry Brno*
- Ann Katherine Isaacs - Higher Education Expert (History) - *Università degli Studi di Pisa (IT)*
- Jean-Luc Lamboley - History Area Co-ordinator - *Université PierreMendès France (FR)*
- Stephen Adam - Higher Education Expert (Mathematics) - *University of Westminster (UK)*
- Alan Hegarty - Mathematics Area Co-ordinator - *University of Limerick, (IE)*
- Heikki Pekkarinen - Higher Education Expert (Nursing) - *University of Kuopio (FI)*
- Mary Gobbi - Nursing Area Co-ordinator - *University of Southampton (UK)*
- Hendrik Ferdinande - Higher Education Expert (Physics) - *Universiteit Gent (BE)*
- Lupo Donà Dalle Rose - Physics Area Co-ordinator - *Università di Padova (IT)*
- Wolfgang Mackiewicz - *Freie Universität (DE)/ European Language Council Representative*

- John Reilly - National Agencies Representative - *University of Kent at Canterbury (UK)*
- Lesley Wilson - Secretary General - *European University Association*
- Bastian Baumann - *ESIB representative*
- Peter van der Hijden - *European Commission representative / observer*
- Ettore Deodato - *Thematic Networks representative / observer*

6.2.3 დარგობრივი ჯგუფები

ბიზნესი

- Aarhus Business School - *Peder Ostergaard, Area Co-ordinator (DK)*
- Universität Innsbruck - *Elke Kitzelmann (AT)*
- Universiteit Antwerpen - *Wilfried Pauwels (BE)*
- Universität Göttingen - *Ralf Paquin (DE)*
- FH Aachen - *Margret Schermutzki (DE)*
- FH Zwickau - *Günther Höhn (DE)*
- Universidad de Salamanca - *Rafael Bonete Perales (ES)*
- ESC Lille/Lille Graduate School of Management - *Martine Froissart / Eric Carlier (FR)*
- Athens University of Economics and Business - *Katerina Galanaki-Spiliotopoulos (GR)*
- Trinity College Dublin - *Patrick McCabe (IE)*
- Università degli Studi di Pavia - *Lorenza Violini / Antonella Zucchella (IT)*
- Tilburg University - *Aswin van Oijen (NL)*
- Norwegian School of Business - *Gunnar E. Christensen (NO)*
- Universidade Tecnica de Lisboa - *Joao Luis Correia Duque (PT)*
- University of Umeå - *Monica Palmquist / Dan Frost (SE)*
- University of Economics, Bratislava - *Helena Vojteková / Anetta aplanova (SK)*
- Loughborough University - *David Wolfe (UK)*

ქობის

- Universität Dortmund - *Terence Mitchell, Area Co-ordinator (DE)*
- Vienna University of Technology - *Johannes Froehlich (AT)*
- Université de Liège - *Bernard Leyh (BE)*
- Charles University of Prague - *Jiri Barek (CZ)*
- CPE Lyon - *Anthony Smith (FR)*
- Universidad Complutense de Madrid - *Raffaella Pagani (ES)*
- University of Helsinki - *Kristiina Wähälä (FI)*
- Aristotle University of Thessaloniki - *Evangelia Varela (GR)*
- University College Cork - *Brian Jennings (IE)*
- University of Bologna - *Paolo Todesco (IT)*
- University of Amsterdam - *Ad Oskam (NL)*

- University of Bergen - *George W. Francis (NO)*
- Jagiellonian University - *Anna Kolasa (PL)*
- University of Aveiro - *Armando J.D. Silvestre (PT)*
- Lund University - *Bengt Jergil (SE)*
- University of Strathclyde - *Richard J. Whewell (UK) Earth Sciences*

დედა მიწის შემსწავლელი მეცნიერებები (გეოლოგია)

- Vrije Universiteit Amsterdam - *Wim Roeleveld, Area Co-ordinator (NL)*
- Universität Wien - *Wolfram Richter / Konstantin Petrakakis (AT)*
- Université de Liège - *Annick Anceau (BE)*
- Universität Heidelberg - *Reinhard Greiling (DE)*
- Aarhus Universitet - *Niels Tvis Knudsen (DK)*
- Universitat de Barcelona - *Pere Santanach (ES)*
- University of Oulu - *Seppo Gehör (FI)*
- Université des Sciences et Technologies de Lille - *Jean-Louis Mansy / Beatrice Delpouve (FR)*
- Eötvös Loránd University - *Tamás G. Weiszbürg (HU)*
- National University of Ireland, Galway - *Paul D. Ryan (IE)*
- Università degli Studi Roma Tre - *Francesco Dramis (IT)*
- University of Oslo - *Bjørge Stabell (NO)*
- Universidade de Évora - *Pedro Nogueira (PT)*
- University of Edinburgh - *Geoffrey Boulton (UK)*
- Imperial College of Science, Technology and Medicine - *David J. Sanderson (UK)*

განათლების მეცნიერებები

- University of Göteborg - *Lars Gunnarsson, Area Co-ordinator (SE)*
- Pädagogische Akademie des Bundes in Oösterreich - *Friedrich Buchberger (AT)*
- Universität Leipzig - *Tobias Werler (DE)*
- The Danish University of Education - *Søren Ehlers (DK)*
- Universidad de Deusto - *M. José Bezanilla (ES)*
- University of Jyväskylä - *Tuula Asunta (FI)*
- Université Paris X - Nanterre - *Marie-Françoise Fave-Bonnet (FR)*
- University of Patras - *Georgios Stamelos / Andreas Vassilopoulos (GR)*
- University College Dublin - *Sheelagh Drudy (IE)*
- Università degli Studi di Genova - *Giunio Luzzatto (IT)*
- University of Tromsø - *Tone Skinningsrud (NO)*
- Universidade de Aveiro - *Nilza Costa / Maria Estela Martins (PT)*
- University of Ljubljana - *Pavel Zgaga (SL)*
- University of Bristol - *Arlene Gilpin (UK)*

ევროპის მცოდნეობა

- Mendel University of Agriculture and Forestry Brno - *Libor Grega, Area Co-ordinator (CZ)*
- Danube University Krems - *Manfred Straube / Johannes Kerschbaumer (AT)*
- University of Rousse - *Penka Angelova / Juliana Popova / Mimi Kornazheva (BG)*
- ENS Lettres et Sciences Humaines - *Fabienne Tanon (FR)*
- University of Crete - *Nikos Papadakis / Kostas Lavdas (GR)*
- Eötvös Loránd University - *Mihály Csáko (HU)*
- Università degli Studi di Roma «La Sapienza» - *Paolo Guerrieri Paleotti (IT)*
- Vilnius University - *Jonas C. J. inskas (LT)*
- University of Latvia - *Tatjana Muravska (LV)*
- University of Nicholas Copernicus - *Janusz Justynski / Justyna Maliszewska (PL)*
- Universidade Aberta - *Maria do Céu Marques (PT)*
- Alexandru Ioan Cuza University - *Alexandru Florin Platon (RO)*
- Göteborg University - *Per Månson (SE)*
- London Metropolitan University - *Michael Newman (UK)*

ისტორია

- Université Pierre Mendès - *Jean-Luc Lamboley, Area Co-ordinator (FR)*
- Universität Graz - *Siegfried Beer (AT)*
- Universiteit Gent - *Luc François (BE)*
- Universität Bochum - *Lucian Hölscher / Frank Bösch (DE)*
- Universitet Roskilde - *Henrik Jensen / Kim Esmark (DK)*
- University of Tartu - *Eero Medijainen (EE)*
- Universitat de Valencia - *Jorge A. Catalá Sanz (ES)*
- University of Turku - *Taina Syrjämaa (FI)*
- University College Cork - *Dermot Keogh / Hiram Morgan (IE)*
- University of Iceland - *Mar Jónsson (IS)*
- Università degli Studi di Padova - *Carlo Fumian (IT)*
- Università degli Studi di Bologna - *Carla Salvaterra (IT)*
- Rijksuniversiteit Groningen - *Tity de Vries (NL)*
- University of Bergen - *Astrid Forland (NO)*
- Universidade de Coimbra - *Joaquim Ramos de Carvalho (PT)*
- Uppsala Universitet - *John Rogers / György Nováky / Christer Öhman (SE)*
- University of Wales Swansea - *Hugh Dunthorne / Toby Thacker (UK)*

მათემატიკა

- University of Limerick - *Alan Hegarty, Area Co-ordinator (IE)*
- TUG Graz University of Technology - *Günter Kern (AT)*
- Université Libre de Bruxelles - *Luc Lemaire (BE)*
- Plovdiv University - *Temenoujka Peneva Peneva (BG)*

- Technische Universität Braunschweig - *Wolfgang Sander (DE)*
- Technical University of Denmark - *Poul Hjorth (DK)*
- Universidad de Cantabria - *José Manuel Bayod (ES)*
- Universidad Autónoma de Madrid - *Adolfo Quiros (ES)*
- University of Helsinki - *Hans-Olav Tylli (FI)*
- Université Paris IX Dauphine - *Martine Bellec (FR)*
- Université de Nice Sophia Antipolis - *Marc Diener (FR)*
- Università degli Studi di Pisa - *Andrea Milani (IT)*
- Katholieke Universiteit Nijmegen - *Frans J. Keune (NL)*
- Universidade de Porto - *Maria do Rosario Pinto (PT)*
- Lund University - *Göran Wanby (SE)*
- University of Bath - *Julian Padget (UK)*

საექთნო საქმე

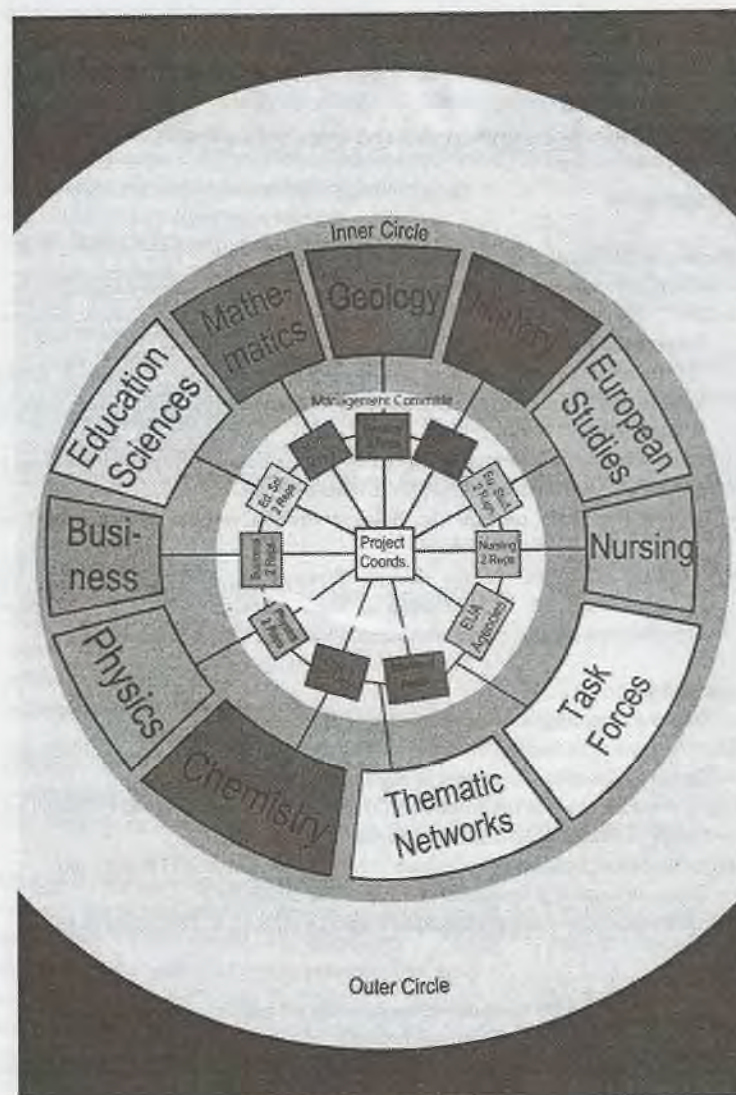
- University of Southampton - *Mary Gobbi, Area Co-ordinator (UK)*
- Arteveldehogeschool - *Frederik De Decker (BE)*
- Alice Salomon University of Applied Sciences - *Ingrid Kollak (DE)*
- The Schools of Nursing in the County Aarhus - *Inger-Margrethe Jensen (DK)*
- Universidad de Zaragoza - *Concha German Bes (ES)*
- University of Tampere - *Marja Kaunonen (FI)*
- Simmelweis University - *Sandor Hollos (HU)*
- Waterford Institute of Technology - *Clare Walsh (IE)*
- University of Malta, G'Mangia - *Grace A. Jaccarini (MT)*
- Hanzehogeschool Groningen - *Maarten M. Kaaijk (NL)*
- Agder University College - *Bjorg Dale (NO)*
- Medical University Lublin - *Irena Wro_ska (PL)*
- Comenius University - *Peter Galajda (SK)*

ფიზიკა

- Università di Padova - *Lupo Donà Dalle Rose - Area Co-ordinator (IT)*
- Technische Universität Wien - *Maria Ebel (AT)*
- Universiteit Gent - *Hendrik Ferdinande - (BE)*
- Universität Hannover - *Peter Sauer (DE)*
- Københavns Universitet - *Stig Steenstrup (DK)*
- Universidad de Granada - *Fernando Cornet (ES)*
- Helsingin Yliopisto - *Jouni Niskanen (FI)*
- Université Pierre et Marie Curie, Paris VI - *Jean-Claude Rivoal (FR)*
- Panepistimio Patron - *Evangelos Vitoratos (GR)*
- Dublin City University - *Eamonn Cunningham (IE)*
- Università degli studi di Trieste - *Ennio Gozzi (IT)*
- University of Nijmegen - *Hay Geurts (NL)*
- Universidade de Aveiro - *Maria Celeste do Carmo (PT)*
- University of Bucharest - *Laura Tugulea (RO)*

- Chalmers University of Technology - *Göran Nyman (SE)*
- Imperial College of Science, Technology and Medicine - *W. Gareth Jones (UK)*

6.3.ორგანიზაციული სტრუქტურა

ოქროს საბადო:

შესაბამისი ვებგვერდები და ლიტერატურა

ვებგვერდები

[Sorbonne-]Bologna[-Prague-Berlin-Bergen] Process

—2003 Berlin Summit on Higher Education <http://www.bologna-berlin2003.de>

—2005 Bergen Summit on Higher Education <http://www.bologna-bergen2005.no>

—*The Bologna Process from a Norwegian Perspective - towards a EHEA*
http://www.bolognabergen2005.no/Docs/Norway/041014Fact_Sheet_Bologna-Process.pdf

—From Berlin to Bergen: The EU Contribution <http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/02-EU/040217Berlin-bergen.pdf>

—From 1 July 2005 onward the Bologna Process website can be found at:
<http://www.dfes.gov.uk/bologna>

—Higher education in the Lisbon Strategy *Communication from the Commission. - Mobilising the brainpower of Europe.*
http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/lisbon_en.html

ტენდენციები

—*Trends in Learning Structures in Higher Education (I)*

http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/OFFDOC_BP_trend_I.1068715136182.pdf

—*Trends in Learning Structures in Higher Education (II)*

http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/OFFDOC_BP_trend_II.1068715483262.pdf

—*Trends in Learning Structures in Higher Education (III)*

<http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Trends2003final.1065011164859.pdf>

—*Trends in Learning Structures in Higher Education (IV)*

http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/TrendsIV_FINAL.1117012084971.pdf

ვვრიდიკი

—EURYBASE: a fully comprehensive database on education systems in Europe

http://www.eurydice.org/Eurybase/frameset_eurybase.html

—National summary sheets on education systems in Europe and ongoing reforms

http://www.eurydice.org/Documents/Fiches_nationales/en/frameset_EN.html

ორგანიზაციები

—ERASMUS: Thematic Network Projects

http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/tnp/index_en.html

—ERASMUS MUNDUS

http://europa.eu.int/comm/education/programmes/mundus/index_en.html

—Council of Europe

http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/education/Higher_education_and

http://www.bolognabergen2005.no/B/BFUG_Meetings/040309Dublin/BFUG2_11b.pdf

—EUA (European University Association) <http://www.eua.be/eua/index.jsp>

and http://www.eua.be/eua/en/policy_bologna.aspx

—EURASHE <http://www.eurashe.be>

—UNESCO-CEPES <http://www.cepes.ro>

—ACA - Academic Cooperation Association <http://www.aca-secretariat.be>

—ESIB - The National Unions of Students in Europe <http://www.esib.org>

—International Association of Universities <http://www.unesco.org/iau>

—Center for Higher Education Policy Studies (CHEPS)

<http://www.utwente.nl/cheps> CHEPS Unplugged, our Newsletter

http://www.utwente.nl/cheps/about_cheps/cheps_unplugged/index.html

—New PISA Educational Achievement Survey

http://www.pisa.oecd.org/pages/0,2966,en_32252351_32235731_1_1_1_1_1,00.html

ეროვნული ანგარიშები

—National Reports <http://www.bologna-bergen2005.no>

>National Implementations

>National Reports 2005

or National Reports 2003

or National Higher Education Acts

გაზეთი

—*Education and Culture at a glance* [en, de, fr version]

http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/publ/news/index_en.html

სწავლის შედეგები და კომპეტენციები

—*Using Learning Outcomes* Seminar presentations at the UK Bologna Seminar, Heriot-Watt University, Edinburgh (UK) <http://www.bologna-edinburgh2004.org.uk/conference-presentations-g.asp>

—*Kompetenzen auf dem Prüfstand. - Mangelt es Physikabsolventen an fachbezogenen Fähigkeiten?* Physik Journal, vol. 3 issue Nr. 10 p. 10 of 2004. The full report on which the article is based can be downloaded from the website of the HIS (*Hochschule-Informationssystem*)

www.bmbf.de/pub/his_projektbericht_08_04.pdf

—Definition, recognition and development of engineers' competencies and their links with education

European Journal of Engineering Education, 30 n.° 3 (2005)

<http://taylorandfrancis.metapress.com/app/home/journal.asp?waspg=19luwvvmcgmt7g9j4k&referrer=mailto:backto&backto=linkingpublicationresults,1:105348,1;&absoluteposition=5#A5>

მასსიათებლები (დესკრიპტორები)

—Shared «Dublin» descriptors for Short Cycle, First Cycle, Second Cycle and Third Cycle Awards

Draft working document at JQI Meeting Dublin 2004-10-18

<http://www.jointquality.org>

>Agenda>18 Oct. 2004

პრობლემის გადაწყვეტა

—Resource Letter RPS-1: Research in problem solving L. Hsu, E. Brewster, T.M. Foster, K.A. Harper Am. J. Phys. 72(9) Sept. 2004, p. 1147/1156

—«Problem Solving for Tomorrow's World: First Measures of Cross-Curricular Competencies from PISA 2003» (Print Paperback) [OECD Code 962004131P1] OECD (2005) 158 p. ISBN 9264006427

<http://oecdpublications.gfi-nb.com/cgi-bin/OECDBookShop.storefront/EN/product/962004131P1>

ერთობლივი აკადემიური ხარისხები

—United We Stand: The Recognition of Joint Degrees; Andrejs Rauhvargers, Sjur Bergan, Jindra Divis

Journal of Studies in International Education, Vol. 7, No. 4, 342-353 (2003)

<http://jsi.sagepub.com/cgi/reprint/7/4/342.pdf>

დიპლომის დანართი და კრედიტების ტრანსფერისა და დაგროვების ევროპული სისტემა -ECTS

—ECTS http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/ects_en.html

—Diploma supplement. E.C.

http://europa.eu.int/comm/education/policies/rec_qual/recognition/diploma_en.html

კვალიფიკაციების ცნობა

—Recognition of diplomas

http://europa.eu.int/comm/education/policies/rec_qual/recognition/index_en.html

—NARIC

http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/agenar_en.html

—The European gateway to recognition of academic and professional

qualifications ENIC/NARIC net <http://www.enic-naric.net/>

—Recommendations of the Bologna Seminar on Recognition (Riga, December 2004):

http://www.bologna-bergen2005.no/EN/Bol_sem/Seminars/041203-04Riga/041203-04_Riga_Recommendations.pdf

სტუდენტის მიღწევები

—Measuring and recording student achievement

Universities UK, Report Scoping Group (chair: Prof. R. Burgess)

<http://bookshop.universitiesuk.ac.uk/downloads/measuringachievement.pdf>

კვალიფიკაციის ჩარჩოების

—A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area

Bologna Working Group on Qualifications

http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050218_QF_EHEA.pdf

—Towards a European Qualifications Framework for Lifelong Learning.

Consultation launched by the EC:

http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/presentation_eqf_en.pdf

—The National Qualifications Authority of Ireland

<http://www.nqai.ie>

—The National Qualifications Framework for England, Wales and Northern Ireland (NQF)

<http://www.qca.org.uk/493.html>

—The Scottish Qualifications Authority

<http://www.sqa.org.uk>

ხარისხის უზრუნველყოფა

—European Network for Quality Assurance in Higher Education <http://www.enqa.net/index.lasso>

—Transnational European Evaluation Project (TEEP) - Subject-Specific Reports

History: <http://www.enqa.net/texts/TEEPHIS.pdf> Physics:

<http://www.enqa.net/texts/TEEPPHY.pdf>

Veterinary sciences: <http://www.enqa.net/texts/TEEPVET.pdf>

—Transnational European Evaluation Project (TEEP) - Methodological Report

<http://www.enqa.net/texts/TEEPmethod.pdf>

—International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education

(INQAAHE): <http://www.inqaahe.org>

—Educational Evaluation around the World. An International Anthology 2003

<http://www.eva.dk> >English>Educational Eval...

—Quality Procedures in European Higher Education An ENQA Survey

[ENQA Occasional Papers 5] <http://www.enqa.net/texts/procedures.pdf>

—Standards and Guidelines for Quality Assurance in Higher Education (ENQA)

<http://www.enqa.net/files/BergenReport210205.pdf>

—*Quality Assurance and Accreditation: A Glossary of Basic Terms and Definitions* Papers on Higher Education, UNESCO - CEPES, Bucharest (2004) <http://www.cepes.ro/publications/pdf/QA&A%20Glossary.pdf>

—The European Commission has developed a report on European cooperation in Quality Assurance (2004-09-30) http://www.bologna-bergen2005.no/EN/Part_org/EU/040930_EC_quality.pdf with a proposal for a Recommendation (2004-10-12) http://www.bologna-bergen2005.no/EN/Part_org/EU/041012_EC_quality.pdf

—*International Quality Assurance and Recognition of Qualifications in Tertiary Education in Europe* Dirk Van Damme, Peter Van der Hijden, Carolyn Campbell http://www.flyspesialisten.no/vfs_trd/ufd/5QAEurope.pdf

აკრედიტაცია

—*European Consortium for Accreditation in Higher Education (ECA)* (est.: Cordoba, 2003). The ultimate aim of the consortium is the achievement of mutual recognition of accreditation decisions among the participants before the end of 2007. <http://www.eaconsortium.net>

—*Accreditation Models in Higher Education. Experiences and Perspectives*. [ENQA Workshop Reports 3] <http://www.enqa.net/texts/ENQAmodels.pdf>

—*«Accreditation and Evaluation in the European Higher Education Area»*, Schwarz, S. and Westerheijden, D.F. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht (2004) ISBN 1 4020 2796 <http://www.springeronline.com/sgw/cda/frontpage/0,11855,5-40109-22-33913437-0,00.html>

—*Accreditation in Western Europe: Adequate Reactions to Bologna Declaration and the General Agreement on Trade in Services?* Don F. Westerheijden Journal of Studies in International Education, Vol. 7, No. 3, 277-302 (2003) <http://jsi.sagepub.com/cgi/reprint/7/3/277.pdf>

—*«Hochschul-Ranking: Vorschlag eines ganzheitlichen Ranking-Verfahrens»*, Bayer, Christian R. Duncker & Humblot, Berlin (2004) ISBN 3-428-10891-4 <http://www.duncker-humblot.de/default.php?mnu=700&cmd=703&did=32035&clb=32035&ses=a77835dc649fe59d23047bbbe95404a9&ses=a77835dc649fe59d23047bbbe95404a9>

უმაღლესი განათლების მომავალი

—*The European Higher Education and Research landscape 2020* CHEPS 20th Anniversary, Enschede (NL)

http://www.utwente.nl/cheps/what%27s_new/higher_education_events/chepsconference/index.html

—*The future of Higher Education*; Department for Education and Skills, The Stationery Office, Norwich UK (2003) <http://www.dfes.gov.uk/hegateway/strategy/hestrategy>

—*Rapport des Etats Généraux de la recherche* (novembre 2004) <http://cip-etats-generaux.apinc.org>

—*World University Rankings* The Times Higher Education Supplement, November 5, 2004

<http://www.thes.co.uk/downloads/rankings/world-rankings-16pages.pdf>

უმაღლესი განათლება და პროფესიული განათლება და მომზადება

—Background research report and Conference report and Appendixes of the Ireland 2004 Presidency of the European Union Conference <http://www.nqai.ie/international.htm>

სხვა

—*Epidemiology and the Bologna Saga*; Alberto Amaral, António Magalhães Higher Education, 48 (2004) 79/100 <http://www.kluweronline.com/issn/0018-1560/contents>

—*Désir d'humanité - Le droit de rêver* Riccardo Petrella, Editions Labor, Bruxelles (2004) ISBN 2-8040-1851-2 <http://www.labor.be/cgi-bin/WebObjects/labor.woa>

—*Menselijk verlangen - Het recht om te dromen* Riccardo Petrella, VUBPress, Brussel (2004) ISBN 90-5487-377-9 <http://www.vubpress.be/>

—*L'éducation victime de cinq pièges* Riccardo Petrella, Editions Fides, Montreal ISBN 2-7621-2305-4 <http://www.editionsfides.com/>

—*La communication n'est pas une marchandise - Résister à l'agenda de Bologne* Yves Winkin, Editions Labor, Bruxelles (2003) ISBN 2-8040-1820-2 <http://www.labor.be/cgi-bin/WebObjects/labor.woa>

—*L'université impossible - Le savoir dans la démocratie de marché* Jean-François Bachelet, Editions Labor, Bruxelles (2003) ISBN 2-8040-1834-2 <http://www.labor.be/cgi-bin/WebObjects/labor.woa>

ლიტერატურა

ზოგადი

GONZÁLEZ, Julia and Robert WAGENAAR, eds. *Tuning Educational Structures in Europe. Final Report - Pilot Project Phase 1*, Groningen and Bilbao, 2003, 316 pp.

GONZÁLEZ, Julia and Robert WAGENAAR, eds. *Tuning Educational Structures in Europe. Informe Final - Proyecto Piloto Fase 1*, Groningen and Bilbao, 2003, 339 pp.

GONZÁLEZ, Julia and Robert WAGENAAR, eds., «Tuning Educational Structures in Europe», *Working on the European Dimension of Quality. Report of the conference on quality assurance in higher education as part of the Bologna process Amsterdam, 12-13 March 2002*, eds. by Don F. Westerheijden and Marlies Leegwater, Zoetermeer, 2003, pp. 70-96.

GONZÁLEZ, Julia, «Motivations for planning integrated curricula», *Integrated Curricula Implications and Prospects*, Bologna Follow-up Seminar, Mantova 11-12 April 2003, pp. 27-29.

WAGENAAR, Robert, «A Methodology for designing and implementing integrated curricula», *Integrated Curricula Implications and Prospects*, Bologna Follow-up Seminar, Mantova 11-12 April 2003, pp. 24-26.

GONZÁLEZ, Julia and Robert WAGENAAR, «Quality and European Programme Design in Higher Education», *European Journal of Education*, Vol. 38, No. 3, 2003, pp. 241-251.

ბიზგბო

DUQUE, João, «Seremos Capazes de Sintonizar?», *Diário de Notícias, Suplemento de Economia*, 17th of June, 2002, pp. 7.

DUQUE, João, «Sintonizando o Ensino Superior Europeu», *Semanário Económico*, 802, 24th of May, 2002, Suplemento Universidades, pp. 4.

SCHERMUTZKI, Margret and Reinhard SCHMIDT: Work Based Learning, «Ein neues Konzept des lebensbegleitenden Lernens», *Hochschule und Weiterbildung*, published by Deutsche Gesellschaft für wissenschaftliche Weiterbildung und Fernstudium e.V. (DGFw) / German Association for University continuing and Distance Education, no. 2/2003, Hamburg, January 2004, pp. 47 et seq.

SCHMIDT, Reinhard and Margret SCHERMUTZKI, «Das europäische Projekt, Developing European Work Based Learning Approaches and Methods' (DE WBLAM). Europäische Ansätze und Modelle zur Anerkennung von Work Based Learning durch die Hochschulen», *Lebenslanges Lernen*, published by Ida Stamm-Riemer, volume 2, series: Bildung in neuer Verfassung', published by Prof. Dr. Hans-Peter Füssel and Prof. Dr. Ewald Terhart, Berliner Wissenschaft-Verlag GmbH (BWV), Berlin 2004, pp. 87 et seq.

SCHERMUTZKI, Margret, Alice PETERS-BURNS, Stefan KLUSS, «Verknüpfung der organisatorischen Bildung von Modulen mit der Umstellung auf ein Leistungspunktesystem (Arbeitspaket 1), Abschlussbericht», Aachen, 09/2004 as part of the BLK-Project (pilot model project funded by the confederacy and the federal states) „Entwicklung und Erprobung eines integrierten Leistungspunktesystems in der Weiterentwicklung modularisierter Studienangebote am Beispiel der Ingenieurwissenschaften», edit. Dr. Petra Hennecke, TU Ilmenau

SCHERMUTZKI, Margret and Alice PETERS-BURNS, «Empfehlungen zur Anwendung des ECTS-Systems als Transfer- und Akkumulierungssystem im Rahmen der Umstellung auf Bachelor- und Masterabschlüsse an der FH Aachen», published by Aachen University of Applied Sciences, Aachen 2004 as part of the BLK-Project (pilot model project funded by the confederacy and the federal states) „Entwicklung und Erprobung eines integrierten Leistungspunktesystems in der Weiterentwicklung modularisierter Studienangebote am Beispiel der Ingenieurwissenschaften», TU Ilmenau

SCHERMUTZKI, Margret and Stefan KLUSS, «Kontaktstunden oder workload? Die Vergabe von ECTS credits», *Das European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) in der Praxis*, published by the German Academic Exchange Service (DAAD), Bonn, September 2004.

Additional information by Margret Schermutzki: In February 2005 the Aachen University of Applied Science was one of four recipients of the Innovation in Continuing Education Prize 2005 (WIP 2005) awarded by the Federal Institute of Vocational Education and Training (BiBB) for the project «Work Based Learning» as part of the DE WBLAM Project. Various newspaper articles have been published about the WIP 2005. Of course, the outcomes of the Tuning project have been introduced into the application for the prize.

OIJEN, Aswin van, «Bringing European Education into Tune», *EURAM Newsletter, European Academy of Management*, place of publication: n/a (internet), June 2004

ქობო

MITCHELL, Terence, «The new degree structure in the European Higher Education Area», 11-12 November 2004, Lleida (ES) presentation at a meeting of the Catalan quality agency, which was called «Adaptació de les Titulacions a l'EEES». There is now a book out under «Biblioteca de Catalunya. Dades CIP» with a number (not ISBN) 378.2(467.1:4)(061.3). The copyright is AQU Catalunya.

განათლების მეცნიერებები

ZGAGA, Pavel, «Bologna Process between Prague and Berlin. Report to the Ministers of Education of the signatory countries», *Realising the European higher education Area. Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Berlin, 18 - 19 September 2003. READER*, Berlin: Socrates, 2003, pp. 1-82. - Also in: *Realising the European higher education area. Bologna Process, Berlin 2003*, Bielefeld: W. Bertelsmann, cop. 2004, pp. 90-198 (ISBN 3-7639-3183-X). - Internet: <http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/Zgaga.pdf> or <http://www.bologna-berlin2005.no/smult/pdf/Zgaga.pdf>

ZGAGA, Pavel, «Bolonjski proces. Oblikovanje skupnega evropskega visokosolskega prostora», *Slovenian; Bologna Process. Forming a Common European Higher Education Area*, Ljubljana: CEPS PeF UL, 2004, 363 pp. (ISBN 86-7735-080-2).

ZGAGA, Pavel, «The Bologna Process as a Challenge to Teacher Education in Europe. Presentation of a survey on teacher education in Europe in period of higher education reform», *Conference proceedings; 3rd Annual Hawaii International Conference on Education, January 4-7 2005, Honolulu, Hawaii*, Honolulu, 2005, pp. 5274-5295. (ISSN 1541-5880).

ZGAGA, Pavel, «Структурные и социальные параметры болонского процесса». (Structural and social dimensions of the Bologna Process), Makovich, G. V. (ed.). *Obs_c_evropejskoe prostranstvo obrazovanija, nauki i kul'tury: sbornik nauc_nyh*

statef. časť 1. Čeljabinsk: Juzno-ural'skij gosudarstvennyj univerzitet [The common European space of education, science and culture: collection of scientific articles. Part 2. Chelyabinsk: Southern Ural State University], 2005, pp. 67-74 (ISBN 5-7688-0902-3).

ZGAGA, Pavel. «Sodelovanje Pedagoške fakultete UL v projektu TUNING» (Cooperation of the University of Ljubljana Faculty of Education in the project Tuning). *Vestnik, Univerza v Ljubljani* [Vestnik, University of Ljubljana], 2005, Vol. 36, No. 3-4, pp. 6-7 (ISSN 0354-1517).

ევროპის მემკვიდრეობა

PAPADAKIS, N. (2003), «Higher Education Policy and the Quality «stake» in Europe: Contextual parameters and focal points», N. Papadakis (ed.), *State, Society, Market and Educational Policy*. Athens: Savvalas publ. & Department of Political Science of University of Crete. pp. 186-201. (in Greek).

KOTROYANNOS, D. & PAPADAKIS, N. (2005), «Higher Education Policy and Politics in the context of the New Economy: Quality and Development in the «New University»», D. Gravaris & N. Papadakis (eds), *Education and Educational Policy*. Athens, Savvalas publ, pp. 229-251 (in Greek).

გეოლოგია

RYAN, P. D., «Lessons from the Tuning Project in support of the internationalisation strategy of a University», Heath, S.B. (ed.), «Quality in Internationalisation, the password for the future», *Proceedings of the 8th European Conference for International Relations Officers at higher education institutes for agriculture and related sciences*. Institut National Polytechnique de Lorraine (INPL), Nancy, France, 2004, p. 25-30. ISBN 2-905267-44-5

SANTANACH, P., «El projecte Tuning Educational Structures in Europe: l'experiència de la participació de la Facultat de Geologia de la Universitat de Barcelona», *La integració de les universitats a l'espai europeu. 10-11 de Gener de 2002, Universitat de Girona*, pp. 129-133. Agència per la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya, Barcelona, 2003.

ისტორია

NOVÁKY, György & John ROGERS, «Bolognaprocessen bör diskuteras på alla nivåer», *Universitetsläraren* Nr 18 1 Nov 2003, pp.13, and <http://www.sulf.se/templates/CopyrightPage.aspx?id=1382>

SALVATERRA, C., «Nuovi modelli di insegnamento universitario», *Storicamente* nr. 1, 2005 (e-journal), http://www.storicamente.org/04_comunicare/formazione/salvaterra.htm (originally presented at a conference on: «Historiography and History Teaching: is it a new alliance possible?» Bologna 19-20th of October 2004)

მათემატიკა

SANDER, Wolfgang, «Tuning Educational Structures in Europe», *Mitteilungen der Deutschen Mathematiker-Vereinigung*, vol.2, 2003, pp. 44-49

BELLEC, Martine, «Travaux du groupe Tuning Educational structures in Europe», *Gazette des mathématiciens* N° 96, publisher: SMF Société Mathématique de France, name of the publisher: Michel Waldschmidt, Paris, April 2003.

საექთნო საქმე

KOLLAK, Ingrid, «Die ASFH vertritt die deutschen Pflegestützengänge im Tuning-Projekt», *Alice* 9/2004, pp. 31-33

KOLLAK, Ingrid, «Studieren im Ausland», *Heilberufe-Spezial «Job und Karriere in der Pflege»*, 2004, pp. 69

ფიზიკა

GOZZI, Ennio, «Europa e 3+2 in fisica: Tuning Educational structures in Europe», *Piazzale Europa* (bimonthly magazine of the University of Trieste), no.10, december 2002, pp.14-15.

DONÀ DALLE ROSE, L.F., «Conclusions and Recommendations from the Pilot Project «Tuning Educational Structures in Europe»», *Proceedings of the Sixth EUPEN General Forum EGF-2002, «Convergence of Physics studies in Europe?»*, Varna, September 6th-7th, 2002, ed. by H. Ferdinande, T. Formesyn & E. Valke, Volume 7, EUPEN Consortium, Universiteit Gent, Gent 2003, pp. 25-44

CORNET, F, L.F. DONÀ DALLE ROSE, E. CUNNINGHAM, M.C. DO CARMO, M. EBEL, H. FERDINANDE, H. GEURTS, E. GOZZI, W.G. JONES, J. NISKANEN, G. NYMAN, J.C. RIVOAL, P. SAUER, S. STEENSTRUP, E.G. VITORATOS, «TUNING PHYSICS NETWORK - Line 1, Learning Outcomes: Generic Skills», *Proceedings of the Sixth EUPEN General Forum EGF-2002, «Convergence of Physics studies in Europe?»*, Varna, September 6th-7th, 2002, eds. by H. Ferdinande, T. Formesyn & E. Valke, Volume 7, EUPEN Consortium, Universiteit Gent, 2003, pp. 45-52.

DONÀ DALLE ROSE, L.F., «Il Progetto Pilota Europeo «Tuning Educational Structures in Europe», *La Formazione Continua: politiche e progetti*, care of Mirella Chiaranda (Atti IV Biennale Internazionale sulla Didattica Universitaria, Facoltà Scienze della Formazione, Padova, 23 - 25 Ottobre 2002), Pensa MultiMedia Editore, Lecce, 2004, pp. 241-258.

JONES, W. Gareth and L.F. DONÀ DALLE ROSE, «Reforming European education», *Physics World*, January 2004, pp. 38-39. This paper, which is mostly focused on the Bologna process in physics and in the UK, quotes the Tuning methodology as a case of driving good practice.

GONZÁLEZ, Julia, Robert WAGENAAR, L.F. DONÀ DALLE ROSE, «The Pilot Project «Tuning Educational Structures in Europe» and the Subject Specific Competences for University Physics Students», *Quality Development in Teacher Education and Training*, Second International GIREP Seminar 2003 Selected

contributions, editor Marisa Michelini, Forum - Editrice Universitaria Udinese, Udine (Italy), September 2004, pp. 333-342.

EBEL, M.F., *Mitteilungsblatt der Österreichischen Physikalischen Gesellschaft* 2003/3 Juli 2003, pp.8

მოზადებულია ჰენდრიკ ფერდინანდესა და ინგრიდ ვან დერ მეერი მიერ

8

ლექსიკონი

(თუნიზის პროექტის მიერ გამოყენებული ტერმინების შესწორებული ვერსია, 2006 წლის ნოემბერი)

აკადემიური ხარისხი

საგანმანათლებლო პროგრამის წარმატებით დასრულების შემდეგ უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების მიერ მინიჭებული ფორმალური კვალიფიკაცია. კრედიტების დაგროვების სისტემაში პროგრამა დასრულებულია სწავლის შედეგების განსაზღვრული ნაკრების მიღწევისათვის კრედიტების განსაზღვრული რაოდენობის დაგროვების შემდეგ.

აკადემიური ხარისხის პროფილი

საგანმანათლებლო პროგრამის ან კვალიფიკაციის თავიანთებულების აღწერა. იგი იძლევა პროგრამის ძირითად მახასიათებლებს, რომლებიც დაფუძნებულია პროგრამის სპეციფიკურ მიზნებზე, როგორ შეესაბამება იგი დისციპლინების აკადემიურ რუკას ან თემატურ სწავლას და რა კავშირი აქვს დასაქმების სფეროსთან/ პროფესიულ სამყაროსთან. აკადემიური ხარისხის ახალი პროფილი ჩვეულებრივად წარმოადგენს საზოგადოების საჭიროების ანალიზის პროცესის შედეგს, რომელიც კომბინირებულია დარგობრივი სფეროების საჭიროებებისა და იმ ფინანსური და ადამიანური რესურსების შესწავლასთან, რაც პროგრამის განხორციელების საშუალებას იძლევა.

ათვლის წერტილი

არადირექტიული ინდიკატორი, რომელიც საშუალებას გვაძლევს შევადაროთ ერთმანეთს საგანმანათლებლო პროგრამები დარგობრივ დონეზე.

არჩევითი კურსის ერთეულები

კურსის ერთეულები ან მოდულები, რომელთა არჩევაც შესაძლებელია საგანმანათლებლო პროგრამის ფარგლებში, მაგრამ საავალდებულო არაა ყველა სტუდენტისათვის. ზოგიერთ სისტემაში უანახვავებენ არჩევით

395

(კურსის ერთეულები, რომელთა არჩევაც ხდება წინასწარ-გამსაზღვრული სიიდან) და აბსოლუტურად თავისუფალ კურსის ერთეულებს.

გამოცდა

გამოცდა, ჩვეულებრივ, ადინშნავს ფორმალურ წერით და/ან ზეპირ ტესტს (სემესტრის ბოლოს ან სემესტრის განმავლობაში) ან საგანმანათლებლო პროგრამის, კურსის ან მოდულის დასრულებისას.

განმეორებითი გამოცდა

სტუდენტს, რომელმაც ვერ შეძლო დანიშნულ დროზე გამოცდაზე გასვლა ან ჩაიჭრა, შეიძლება მიეცეს საშუალება მოგვიანებით მიიღოს მონაწილეობა განმეორებით გამოცდაში ან შეფასებაში.

დაახლოება

დაახლოება ნიშნავს ზოგადი მიზნების მისაღწევად შესაბამისი პოლიტიკის ნებაყოფლობით აღიარებას. ეროვნული საგანმანათლებლო სისტემების არქიტექტურის დაახლოება გათვალისწინებულია ბოლონის პროცესით. თუნიტის პროექტი ემყარება დაახლოების წერტილებს, როდესაც მიმდინარეობს ცოდნის აღიარება და გაზიარება შეთანხმებული ზოგადი ჩარჩოს ფარგლებში მრავალფეროვანი პრაქტიკის შესახებ.

დიპლომის დანართი

დიპლომის დანართი წარმოადგენს ოფიციალური აკადემიური ხარისხის/კვალიფიკაციის დამადასტურებელი დოკუმენტის დამატებას, რომლის მიზანია საერთაშორისო დონეზე აღიარებული და შეთანხმებული ფორმატის შესაბამისად უზრუნველყოს დეტალური ინფორმაციის მოწოდება დასრულებული სწავლის შესახებ, გამჭვირვალობისა და შესაძარბის უზრუნველსაყოფად მნიშვნელოვანია, რომ ევროკომისიის, ევროსაბჭოსა და UNESCO/CEPES-ის მიერ შემუშავებული ფორმატი აკურატულად შევსდეს.

დონეები

დონეები გაგებულია, როგორც თანამიმდევრული ნაბიჯების სერია, რომელიც უნდა გაიაროს სტუდენტმა (განვიარების კონტინუუმის ფარგლებში) და აღწერილია ზოგადი შედეგების ტერმინით, მოცემული პროგრამის ფარგლებში.

დოქტორის ხარისხი

კვალიფიკაცია, რომელიც ენიჭებათ მესამე საფეხურის დასრულების შემდეგ, ის შეიცავს ორიგინალურ სამეცნიერო კვლევას, რომელიც წარმოადგენილია დისერტაციაში/თეზისში.

დუბლინის მახასიათებლები (დესკრიპტორები)

დუბლინის მახასიათებლები წარმოადგენს მიღწევისა და შესაძლებლობების შესახებ ტიპური მოლოდინის ძალზედ ზოგად განაცხადს, რომელიც ასოცირებულია ბოლონის პროცესის საფეხურის დასრულების აღმინიშნელ ხარისხთან/დიპლომთან. დონის ზოგადი მახასიათებლები შემუშავებულ იქნა ასევე "პირველი საფეხურის ფარგლებში არსებული მოკლე/შუალედური საფეხურისათვისაც". დესკრიპტორი შედგება კომპეტენციის დონეებით გამოხატული კრიტერიუმების ნაკრებისაგან, რომელიც საშუალებას გვაძლევს ზოგადი საფუძვლით ერთმანეთისაგან განვასხვავოთ სხვადასხვა საფეხური:

- ცოდნა და გაგნობიერება;
- ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენება;
- ინფორმირებული დასკვნის გაკეთება;
- საკომუნიკაციო უნარები;
- სწავლის გაგრძელების უნარი.

დუბლინის მახასიათებლები შემუშავდა საერთაშორისო ექსპერტების მიერ ე. წ. "ხარისხის ერთობლივი ინიციატივის" (JQI) ფარგლებში. "ხარისხის ერთობლივი ინიციატივა" და თუნიტე განიხილება, როგორც ურთიერთშემავსებელი ორივე მხარის მიერ.

ECTS (კრედიტების ტრანსფერისა და აკუმულაციის ევროპული სისტემა)

ECTS არის სტუდენტზე ორიენტირებული კრედიტების სისტემა, რომელიც დაფუძნებულია საგანმანათლებლო მიზნების მისაღწევად საჭირო სტუდენტის დატვირთვაზე და პრინციპზე, რომ 60 კრედიტი წარმოადგენს დასრულებული სწავლების სტუდენტის დატვირთვას ერთი აკადემიური წლის განმავლობაში. ევროპაში დასრულებული სწავლების ერთი სტუდენტის დატვირთვა შეადგენს 1500 - 1800 საათს წელიწადში. კრედიტების განაწილება ხდება ოფიციალური გეგმის საფუძველზე, თუ საგანმანათლებლო პროგრამა ოფიციალურად აღემატება აკადემიური წლის ნორმალურ ხანგრძლივობას, მაშინ შესაძლებელია უფრო მეტი რაოდენობის კრედიტების მიღებაც. ასეთ შემთხვევას შეიძლება ადგილი ჰქონდეს მეორე საფეხურზე. მთელი კალენდარული წლის განმავლობაში დაგეგმილი საგანმანათლებლო პროგრამა მოითხოვს დასრულებული სწავლების 50-52 კვირას (ზაფხულის არდადეგების გარეშე) და ამ შემთხვევაში სწავლის შედეგებისა და შესაბამისი დატვირთვის გათვალისწინებით შესაძლებელია 75 კრედიტის აღება.

ის ასევე წარმოადგენს სისტემას, რომელიც კრედიტების აკუმულაციისა და ტრანსფერის მეშვეობით ხელს უწყობს ევროპაში სტუდენტების მობილობას. ECTS ასევე ხელს უწყობს საგანმანათლებლო პროგრამის დაგეგმვასა და მის განვითარებას.

თეზისი

თეზისი არის ოფიციალურად წარმოდგენილი წერილობითი ანგარიში, რომელიც ემყარება დამოუკიდებელ კვლევას/საპროექტო სამუშაოს და აუდიტებელთა აკადემიური ხარისხის მისაღებად (ზოგადად პირველი ან მეორე საფეხურის ხარისხის ან დოქტორის). მას ასევე შეიძლება ეწოდოს დისერტაცია.

კვალიფიკაცია

ნებისმიერი ხარისხი, დიპლომი ან სხვა სერტიფიკატი, გაცემული კომპეტენტური ორგანოს მიერ, რომელიც ადასტურებს აღიარებული საგანმანათლებლო პროგრამის წარმატებით დასრულებას.

კვალიფიკაციების ევროპული ჩარჩო

კვალიფიკაციების ევროპული ჩარჩო (EQF) წარმოადგენს მომცველ ჩარჩოს, რომელიც უზრუნველყოფს ევროპის ეროვნული (და/ან სექტორული) კვალიფიკაციების ჩარჩოებს შორის ურთიერთობის გამჭვირვალობას. ის წარმოადგენს საარტიკულაციო მექანიზმს ეროვნულ ჩარჩოებს შორის ამჟამად არსებობს კვალიფიკაციების ორი ევროპული ჩარჩო. ერთი ფოკუსირებულია უმაღლეს განათლებაზე და ინიცირებულ იქნა ბოლონის პროცესის მიერ, მეორე კი ფოკუსირებულია მთლიანად განათლების სისტემაზე და ინიცირებულია ევროკომისიის მიერ. პირველ ჩარჩოს ეწოდება "უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის კვალიფიკაციების ჩარჩო" და მისი ინგლისური აბრევიატურაა EQF, მეორე ჩარჩო ფარავს ყველა სფეროს და, მათ შორის, უმაღლეს განათლებასაც და მას ეწოდება კვალიფიკაციების ჩარჩო მთელი სიცოცხლის მანძილზე სწავლისათვის. მისი აბრევიატურაა EQF for LLL.

უმაღლესი განათლების ევროპული კვალიფიკაციების ჩარჩო, რომელიც მიღებულია ბოლონის პროცესის მონაწილე 45 ქვეყნის მიერ, წარმოადგენს სისტემას რომლის მიზანია:

- საშუალება მისცეს სტუდენტებს (მოქალაქეებს, დაშავებულებს და ა. შ.) მთელ ევროპაში სწორად აღიქვან და გაიგონ, როგორც უმაღლესი განათლების არსებული კვალიფიკაციები, ასევე სხვადასხვა ეროვნულ, ადგილობრივ და რეგიონულ კვალიფიკაციას შორის ურთიერთდამოკიდებულება;

- ხელი შეუწყოს მობილობას, თანამშრომლობას, გამჭვირვალობას, აღიარებას, მოქნილობასა და ინტეგრაციას (კავშირებს) ევროპის უმაღლესი განათლების ფარგლებში და ამ სისტემებს შორის;

- დაიცვას საგანმანათლებლო პროგრამების შინაარსისა და განხორციელების მრავალფეროვნება და შესაბამისად ნაციონალური, რეგიონული, ლოკალური და ინსტიტუციური აკადემიური ავტონომია;

- გაუმჯობესდეს ევროპის უმაღლესი განათლების ეფექტიანობა და კონკურენტუნარიანობა.

ასევე იხილეთ კვალიფიკაციების ეროვნული ჩარჩო.

კვალიფიკაციების ეროვნული ჩარჩო

კვალიფიკაციების ეროვნული ჩარჩო არის ეროვნული დონის ან საგანმანათლებლო სისტემის დონის აღწერა, რომელიც გასაგებად საერთაშორისო დონეზე. ჩარჩო აღწერს ყველა კვალიფიკაციას, რომლის მინიჭებაც ხდება სისტემის მიერ და მათ ლოგიკურ კავშირებს. ერთ-ერთი კარგი მაგალითია ირლანდიის რეპუბლიკის კვალიფიკაციების ჩარჩო <http://www.nqai.ie/en/>. ასევე იხილეთ კვალიფიკაციის მახასიათებლები.

კვალიფიკაციის მახასიათებლები

კვალიფიკაციისათვის სწავლის შედეგების ზოგადი განაცხადი. იგი უზრუნველყოფს მკაფიო ათვლის წერტილებს, რომლებიც აღწერენ კვალიფიკაციის ძირითად შედეგებს, როგორც ეს განსაზღვრულია კვალიფიკაციების ეროვნულ ჩარჩოში და ცხადყოფს დონეებს შორის ცვლილებების ბუნებას.

კომპორტა ან კლასი

სტუდენტების ჯგუფი, რომელმაც განსაზღვრული საგანმანათლებლო პროგრამის ან კურსის ერთეულის შესწავლა ერთდროულად დაიწყო.

კომპეტენცია

კომპეტენცია არის კოგნიტური და მეთოდოლოგიური უნარების, ცოდნისა და გაცნობიერების, ინტერპერსონალური, ინტელექტუალური და პრაქტიკული უნარებისა და ეთიკური ღირებულებების დინამიური კომბინაცია. კომპეტენციების გამოუმუშავება ყველა საგანმანათლებლო პროგრამის მიზანია. კომპეტენცია ყალიბდება ყველა კურსის ერთეულის / მოდულის ფარგლებში და სხვადასხვა ეტაპზე უახდება. კომპეტენციები იყოფა დარგთან დაკავშირებულ (დარგისათვის სპეციფიკური) და ზოგად კომპეტენციად (რომელიც ტრანსფერულია, საერთოა ყველა სფეროსათვის). ჩვეულებრივად კომპეტენციების განვითარება ხდება ინტეგრირებულად და ციკლურად მთელი პროგრამის განმავლობაში.

კრედიტი

"ვალუტა", რომელიც გამოიყენება განსაზღვრული სწავლის შედეგების მისაღწევად აუდიტებული სტუდენტის დატვირთვის გასაზომად. ის საშუალებას აძლევს მასწავლებლებსა და სტუდენტებს შეაფასონ სწავლის მოცულობა და დონე, რომელიც დაფუძნებულია სწავლის შედეგების მიღწევასა და მასთან ასოცირებულ, დროში ასახულ დატვირთვაზე. კრედიტი შეიძლება მიენიჭოს სტუდენტს პრაქტიკაზე დაფუძნებული სწავლის, წინა სწავლისა თუ კურსის შესწავლის შემდეგობით დადგენილი სწავლის შედეგების დადასტურებული მიღწევის აღიარების ნიშნად. ჩვეულებრივ პირობებში არ შეიძლება ოდესღაც მიღებული კრედიტის დაკარგვა. თუმცა, განსაკუთრებულ შემთხვევებში საგანმანათლებლო დაწესებულებას შეუძლია დააწესოს პირობა, რომლის საფუძველზეც კრედიტი უნდა მიენიჭოს განსაზღვრულ ვადებსა და საგანმანათლებლო

პროგრამის ფარგლებში. ეს შეიძლება მოხდეს ისეთ დარგობრივ სფეროებში, სადაც ცოდნა და უნარები სწრაფად იცვლება. მაგალითად, ინფორმატიკა, მედიცინა და ა.შ. ასევე იხილეთ სტუდენტის დატვირთვა და სწავლის შედეგები.

კრედიტების აკუმულაცია

კრედიტების აკუმულაცია საგანმანათლებლო პროგრამის ფარგლებში სწავლისათვის მიღებული კრედიტების დაგროვების პროცესია. კრედიტების აკუმულაციის სისტემაში პროგრამის მოთხოვნების შესაბამისად სრული პროგრამის ან მისი ნაწილის წარმატებით დასრულებისათვის კრედიტების განსაზღვრული რაოდენობა უნდა იქნეს მიღებული. კრედიტების მინიჭება და აკუმულაცია მხოლოდ იმ შემთხვევაში ხდება, თუ განსაზღვრული სწავლის შედეგის წარმატებით დასრულება დადასტურებულია შეფასებით.

კრედიტების აკუმულაციის სისტემა სტუდენტს/მოსწავლეს შეიძლება გამოიყენოს სამუშაოზე დაფუძნებული სწავლიდან/სხვადასხვა პროგრამიდან მიღებული კრედიტების ტრანსფერის ანუ "განადგებისათვის". კრედიტი ტრანსფერულია როგორც ერთი საგანმანათლებლო დაწესებულების პროგრამების ფარგლებში, ასევე სხვადასხვა საგანმანათლებლო დაწესებულებას შორის, როგორც ნაციონალურ, ასევე საერთაშორისო დონეზე. პროცესი საშუალებას აძლევს სტუდენტს/სწავლეს მსურველს შეისწავლოს ცალკეული ერთეულები და მოდულები აკადემიური ხარისხის დაუყოვნებლივ მინიჭების გარეშე. ასევე საშუალებას აძლევს მათ მიიღონ შუალედური, არასრული სწავლის დამადასტურებელი დოკუმენტები. ნებისმიერ შემთხვევაში ხარისხის მიმნიჭებელი უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების გადასაწყვეტია, რომელი კრედიტის ცნობა შეიძლება განხორციელდეს ხარისხის/კვალიფიკაციის მიღების მიზნებისათვის.

კრედიტის დონე

მოცემულ კურსის ერთეულსა ან მოდულში სწავლისა და მოსწავლის ავტონომიის ურთიერთდაკავშირებული მოთხოვნის ინდიკატორი. ის ჩვეულებრივად ეფუძნება სწავლის სირთულესა და სიღრმეს და ზოგჯერ ასოცირდება სასწავლო წელთან (საშუალო პროგრამის 1/2/3/დონე), ან კურსის შინაარსთან (საბაზო/საშუალო/ მაღალი)

კრიტერიუმებზე დაფუძნებული შეფასება

ამ ფორმის შეფასების დროს განსაზღვრული შედეგები: ცოდნა, გაეცნობიერება, უნარები, შესაძლებლობები და/ან დამოკიდებულებები მითითებულია, როგორც დადებითი შეფასების მიღების კრიტერიუმები. კრიტერიუმებზე დაფუძნებული შეფასება ასოცირებულია სწავლის შედეგების სასურველი და/ან ზღვრული მინიმუმის მიღწევასთან. ნორმაზე დაფუძნებულ შეფასების დროს სტუდენტების შეფასება ხორციელდება ერთმანეთთან შედარებით, ჩვეულებრივად თავისი კოპორტის ფარგლებში.

შეფასების ეს სისტემა არ შეესაბამება კომპეტენციებზე დაფუძნებულ კურიკულუმს.

კურსი

ხშირად გამოიყენება პროგრამის ან კურსის ერთეულის სინონიმად. თუნიჩის პროექტი ტერმინით – პროგრამა, აღნიშნავს მთლიან საგანმანათლებლო პროგრამას, რომელიც სრულდება ხარისხის მინიჭებით, ხოლო ტერმინით "კურსის ერთეული" აღნიშნავს ასეთ პროგრამაში სტრუქტურირებული სწავლების უფრო მცირე ერთეულს.

კურსის ერთეული

სწავლების დამოუკიდებელი, ფორმალურად სტრუქტურირებული სასწავლო გამოცდილება. მასში ნათლად და ზუსტად უნდა აისახოს კომპეტენციის სახით აღწერილი სწავლის შედეგები და შეფასების შესაბამისი კრიტერიუმები. კურსის ერთეულებს შეიძლება ჰქონდეთ კრედიტების განსხვავებული რაოდენობა, თუმცა რეკომენდირებულია, რომ ერთეულებს ჰქონდეთ ერთნაირი ან ჯერადი კრედიტები. თეზისის ან პრაქტიკისათვის განკუთვნილი კურსის ერთეულები წარმოადგენენ პროგრამის შემადგენელ ნაწილებს.

მეორე საფეხურის აკადემიური ხარისხი

მეორე საფეხურის აკადემიური ხარისხი არის უმაღლესი განათლების კვალიფიკაცია, რომელიც ენიჭება პიროვნებას მეორე საფეხურის წარმატებით დასრულების შემდეგ. ეს საფეხური შეიძლება მოიცავდეს სამეცნიერო-კვლევით სამუშაოს. მას ხშირად მაგისტრის ხარისხს უწოდებენ. ჩვეულებრივ, სტუდენტი მეორე საფეხურზე დაიშვება პირველი საფეხურის აკადემიური ხარისხის მიღების შემდეგ.

მოდული

ამ ტერმინს სხვადასხვა ქვეყნებში სხვადასხვა მნიშვნელობა აქვს. ზოგიერთში ის ნიშნავს კურსის ერთეულს; მეორეში კი წარმოადგენს კურსის ერთეულების ჯგუფს. მეტი სიზუსტისათვის თუნიჩი იყენებს ECTS -ის განმარტებას. კრძოდა, მოდული განსაზღვრულია, როგორც კურსის ერთეული ისეთ სისტემაში, სადაც კურსის თითოეული ერთეული განისაზღვრება კრედიტების ერთ და იმავე რაოდენობით ან მისი ჯერადით. იხილეთ ასევე კურსის ერთეული.

მოსალოდნელი "სწავლის შედეგები"

სწავლის შედეგები აკადემიური პერსონალის მიერ გაკეთებული განაცხადია იმის შესახებ, თუ რა უნდა იცოდეს, ესმოდეს და/ან რისი დემონსტრირება უნდა შეეძლოს სტუდენტს სწავლის პროცესის დასრულების შემდეგ. სწავლის შედეგებს თან უნდა ახლდეს შეფასების შესაბამისი კრიტერიუმები, რომლის მიხედვით შესაძლებელი იქნება იმის დადგენა, მიღწეულ იქნა თუ არა სწავლის მოსალოდნელი შედეგები.

სწავლის შედეგები შეფასების კრიტერიუმებთან ერთად განსაზღვრავს კრედიტის მინიჭების მოთხოვნებს. ნიშანი კი ეფუძნება კრედიტის მისაღებად განსაზღვრული მოთხოვნების მიღწევას.

კრედიტების აკუმულაცია და ტრანსფერი ადვილდება, თუ მკაფიოდ არის ჩამოყალიბებული სწავლის შედეგები იმ მიღწევების აღსანიშნავად, რისთვისაც კრედიტები გაიცემა.

ნიშანი

ნიშანი არის რიცხვობრივი ან ხარისხობრივი საზომი ერთეული, რომელიც დაფუძნებულია კარგად ჩამოყალიბებულ კრიტერიუმებზე და გამოიყენება როგორც ინდივიდუალური მოდულის ან კურსის ერთეულის ასევე საგანმანათლებლო პროგრამის შეფასების შედეგების აღწერისათვის.

პირველი აკადემიური ხარისხი

ბოლონიის დეკლარაციით განსაზღვრული უმაღლესი განათლების პირველი საფეხურის კვალიფიკაცია, რომელიც ენიჭება კურსდამთავრებულს მინიმუმ სამი წლის სწავლის ან 180 კრედიტის დაგროვების შემდეგ.

საგანმანათლებლო პროგრამა

კურსის ერთეულების ან მოდულების დამტკიცებული ერთობლიობა, რომელიც აღიარებულია სპეციფიკური აკადემიური ხარისხის მისაღებად. იგი განისაზღვრება კომპეტენციებით აღწერილი სწავლის შედეგებითა და მათ მიღწევის შედეგად მისაღები კრედიტებით.

საკონტაქტო საათები

სწავლება/სწავლის საქმიანობის 45-60 წუთიანი პერიოდი, როდესაც მასწავლებელი ჩართულია უშუალოდ სტუდენტის ან სტუდენტთა ჯგუფის სწავლების პროცესში.

საკურსო სამუშაო

კურსის ერთეულის ან მოდულის ფარგლებში მოთხოვნილი და როგორც წესი, შეფასებული სასწავლო საქმიანობა.

საფეხურები

უმაღლესი განათლების ყველა ევროპული კვალიფიკაცია განთავსებულია სამ საფეხურზე. ბოლონიის დეკლარაციაში მოცემულ ერთ-ერთი მიზანს წარმოადგენს "ორ მხრივად საფეხურზე (დიპლომამდელი და დიპლომისშემდგომი) დაფუძნებული სისტემის შემოღება" სადოქტორო პროგრამებზე ახლა უკვე ჩართულია ბოლონიის სტრუქტურაში და შესაძლებელია საფეხურის სახელითაა ცნობილი.

საფეხურის(დონის) მახასიათებლები

თითოეული საფეხურისათვის მოსალოდნელი ფართო შედეგების ზოგადი განაცხადი. საფეხურის(დონის) ზოგადი მახასიათებლების კარგი მაგალითია ე. წ. "დუბლინის დესკრიპტორები", რომელიც შემუშავდა ექსპერტების თაი ე. წ. "ზარისხის ერთობლივი ინიციატივის" (JQI) ფარგლებში. ეს მახასიათებლები (კრედიტების ტრანსფერისა და დაგროვების ევროპულ სისტემასთან ერთად) წარმოადგენს უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცის კვალიფიკაციების ჩარჩოს ერთ-ერთ საფუძველს. იხილეთ ასევე "დუბლინის მახასიათებლები", კვალიფიკაციების ევროპული ჩარჩო და დონის მახასიათებლები.

სტუდენტის დატვირთვა

დრო (მოცემული საათებში), რომელიც სჭირდება საშუალო სტუდენტმა (განსაზღვრული საფეხურის/დონის) უნდა დახარჯოს განსაზღვრული სწავლის შედეგების მისაღწევად. ეს დრო მოიცავს ყოველგვარ საგანმანათლებლო საქმიანობას, რომელიც მოთხოვნილია სტუდენტს (მაგალითად, ლექციებს, პრაქტიკულ მეცადინეობებს, ინფორმაციის მოძიებას, დამოუკიდებელ მუშაობას და ა.შ.).

სტუდენტის შეფასება

სტუდენტის წარმატების შესამოწმებლად კურსის ერთეულის ან მოდულის ფარგლებში გამოყენებული მეთოდების ერთობლიობა. ეს მეთოდები ჩვეულებრივად მოიცავს წერით, ზეპირ, ლაბორატორიულ/პრაქტიკულ ტესტებს/გამოცდებს, პროექტს ან პორტფოლიოს. შეფასება შეიძლება გამოიყენოს თვით სტუდენტმა საკუთარი წარმატების შესამოწმებლად და გასაუმჯობესებლად (მაფორმირებელი შეფასება) ან უმაღლესმა საგანმანათლებლო დაწესებულებამ იმის დასადგენად, ღიაა თუ არა სტუდენტმა სწავლის დასახულ მიზნებს კურსის ერთეულის ან მოდულის ფარგლებში (შემაჯამებელი შეფასება). იხილეთ ასევე უწყვეტი შეფასება/კრიტერიუმებზე დაფუძნებული შეფასება

სტუდენტის შეფასების კრიტერიუმი

სტუდენტის მოლოდინის აღწერა იმის შესახებ, თუ რა უნდა გააკეთოს და რა დონეზე, რათა მოახდინოს თავისი სწავლის შედეგებისა და წარმატებების დონის დემონსტრირება. შესაბამისი დისციპლინის ფარგლებში შესასწავლი მოდულის კრიტერიუმები ჩვეულებრივად დაკავშირებულია საფეხურის/დონის მახასიათებლებთან. სტუდენტებისათვის კრიტერიუმები ჩვეულებრივად მოცემულია კურსის კატალოგებში ან მსგავს დოკუმენტებში მოსალოდნელი სწავლის შედეგების, სილაბუსების და ა. შ. გვერდით, მოდულის/კურსის ერთეულის დაწყებამდე.

სწავლებისა და სწავლის მეთოდები

სწავლების ფართო მეთოდები გამოიყენება უნივერსიტეტების მიერ. სწავლების მეთოდების ნაკრები მკაცრად და დამოკიდებული განათლების ინსტრუქციის ფორმაზე (პირდაპირი კონტაქტი მასწავლებელსა და სტუდენტს შორი, განათლება კორესპონდენციით ან დისტანციური სწავლება), თუნიზის კონსულტაციებით გამოვლინდა შემდეგი ჩამონათვალი (რომელიც არ წარმოადგენს ამომწურავს):

- ლექცია;
- კონსულტაციები (ტუტორიალი);
- სემინარი (სწავლება მცირე ჯგუფებში);
- კვლევითი სემინარი;
- საერჯიშოების (პრაქტიკული) კურსი;
- ვორკშოპი (კლასში მიმდინარე პრაქტიკული მეცადინეობა);
- პრობლემის გადაჭრაზე ორიენტირებული კლასები;
- ლაბორატორიული მეცადინეობა;
- სადემონსტრაციო კლასები;
- პრაქტიკა (ინტერნშიპი);
- სამუშაო პრაქტიკა;
- საველე მუშაობა;

- დისტანციური სწავლება, რომელიც შეიძლება სახელმძღვანელობის ან მხოლოდ ICT საფუძველზე მიმდინარეობდეს.

ეს ჩამონათვალი მხოლოდ საჩვენებელი ხასიათისაა და სწავლების კატეგორიების სიას წარმოადგენს, მაშინ როდესაც მათი გამოყენების ხარისხი და ხასიათი იცვლება არა მარტო სხვადასხვა მასწავლებლის, ერთი მასწავლებლის ყოველდღიურ პრაქტიკაშიც, რაც დამოკიდებულია სწავლების აქცენტებსა და სასურველ სწავლის შედეგებზე. ისევე როგორც სწავლებაში, სწავლაშიც მრავალფეროვანი საქმიანობა გამოიყენება უნივერსიტეტების მიერ. ქვემოთ მოყვანილი (ცხადია არასრული) ჩამონათვალი შეგვიქმნის წარმოდგენას, თუ რამდენად მდიდარია სწავლისა და სწავლების შესაძლებლობები.

- ლექციების, სემინარებსა და ტუტორიალებზე ასევე ლაბორატორიულ სესიებზე დასწრება;
- პრობლემის გადაჭრაზე ორიენტირებული კლასებში მონაწილეობა;
- შენიშვნების ჩაწერა;
- რელევანტური მასალი მოძიება ელექტრონულ ფორმატში ან ბიბლიოთეკაში;
- ლიტერატურის მიმოხილვა;
- რელევანტური მასალის, ტექსტების წაკითხვა;
- შეჯამება;
- მზადი სირთულის, თუნდაც მცირე მოცულობის კვლევის წარმოება;
- ტექნიკური ან ლაბორატორიული უნარების პრაქტიკა/გავარჯიშება;

- პროფესიული უნარების პრაქტიკა/გავარჯიშება (მაგალითად, საექთნო საქმეში, მედიცინაში, პედაგოგიაში);
- კვლევა და სტატიების, ანგარიშების, დისერტაციების წერა მზარდი სირთულეით (მასალის მოცულობისა და სირთულის შესაბამისად);
- სხვა სტუდენტებთან ერთად მუშაობა პრობლემის გადაჭრისა და ამის შესახებ ანგარიშის შექმნის მიზნით;
- ზეპირი პრეზენტაციების მომზადება და ჩატარება როგორც ინდივიდუალურად, ასევე ჯგუფურად;
- სხვათა სამუშაოს კონსტრუქციული კრიტიკა და სხვების მიერ საკუთარი სამუშაოს კრიტიკის გათვალისწინება;
- შეხვედრებში (ან სემინარებში) მონაწილეობა და მათი გაძღოლა;
- მედიის სხვადასხვა ფორმის გამოყენებით სხვებთან მონაცემების შესახებ კომუნიკაცია;
- საკუთარი სამუშაოს კრიტიკული შეფასება;
- ჯგუფის გაძღოლა ან მისი ეფექტური წევრობა.

თუნიზის პროექტი

ევროპაში საგანმანათლებლო სტრუქტურების თუნიზი უნივერსიტეტების მიერ მართულ პროექტია, რომლის მიზანია ბოლონის პროცესის განახორციელებლად უმაღლესი სასწავლებლებისა და დარგობრივი სფეროების დონეზე უნივერსალური მიდგომის შეთავაზება. თუნიზის მიდგომა ბოლონის ყველა საფეხურისათვის საგანმანათლებლო პროგრამის დაგეგმვის, განვითარების, განხორციელებისა და შეფასების მეთოდოლოგიაა. უფრო მეტიც, თუნიზი პლატფორმა კომპეტენციებით აღწერილ სწავლის შედეგებზე დაფუძნებული ათვლის წერტილების განვითარებისათვის. თუნიზი განასხვავებს დარგობრივ და ზოგად კომპეტენციებს. პროექტის ფარგლებში მუშავდება საფეხურის (დონის) მახასიათებლები დარგობრივი სფეროების სულ უფრო მზარდი რაოდენობისათვის. პროექტი დაიწყო 2000 წელს, მას ფინანსურად მხარს უჭერს ევროკავშირი. მასში მონაწილეობს ბოლონის პროცესის ხელმძღვრთა დიდი უმრავლესობა. მსგავსი პროექტი, "თუნიზ ლათინური ამერიკა", შემუშავდა 2003 წელს ცენტრალური და სამხრეთ ამერიკის 18 ქვეყნისათვისაც და მასაც "ალფა-პროექტის" ფარგლებში ფინანსური მხარდაჭერა ევროკავშირმა აღმოუჩინა.

უმაღლესი განათლება

სასწავლო პროგრამების ერთობლიობა, რომლებზედაც დაიშვებიან სტუდენტები, რომლებსაც, როგორც წესი, გააჩნიათ 12 წლიანი საშუალო სკოლის დამთავრების საბუთი ან სხვა შესაბამისი პროფესიული კვალიფიკაცია ან სხვა სახის დასაბუთებული წინასწარი სასწავლო ან/და სამუშაო გამოცდილება. უმაღლესი განათლების განხორციელება შეუძლიათ უნივერსიტეტებს, დარგობრივ უნივერსიტეტებს, უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებს, კოლეჯებს, პოლიტექნიკურ სასწავლებლებსა და ა.შ.

უწყვეტი პროფესიული განვითარება/განათლება

უწყვეტი პროფესიული განვითარება არის მეთოდი, რომლის თანახმადაც ადამიანები სამუშაოზე ინარჩუნებენ, აუმჯობესებენ და აფართოებენ თავიანთ ცოდნას და უნარებს, ასევე განავითარებენ პროფესიული საქმიანობისათვის აუცილებელ პირად თვისებებს. ზოგიერთი ამას აკეთებს შემდგომი საფეხურის საგანმანათლებლო პროგრამებზე სწავლის მეშვეობით, ზოგიერთები კი უპირატესობას ანიჭებენ თავისი განათლებისა და პროფესიის შესაბამის სპეციალურ მოდულებს ან კურსის ერთეულებს. ასევე იხილეთ, სწავლა მთელი ცხოვრების განმავლობაში.

უწყვეტი შეფასება

შეფასების სისტემა, როცა სამუშაო ფასდება მთელი პროგრამის ან კურსის ერთეულის განმავლობაში და არა საბოლოო გამოცდაზე. მიღებული ქულები ხშირად ხელს უწყობს სტუდენტის საბოლოო შეფასების საბოლოო ქულას, იქნება ეს კურსის ერთეულისა თუ მთლიანად პროგრამისათვის.

ხელმძღვანელი

უნივერსიტეტის აკადემიური პერსონალის წარმომადგენელი, რომელიც ახორციელებს დოქტორანტის პროგრესის მონიტორინგს, აძლევს რჩევებს და მითითებებს და შესაძლებელია ჩართულ იქნეს თეზისის შეფასების პროცესში. იხილეთ ასევე თეზისი

შეფასება

საგნის ან დეპარტამენტის/ფაკულტეტის და შესაბამისი აკადემიური ხარისხის პროგრამების სწავლებისა და აკადემიური სწავლის შეფასება მოიცავს ყველა იმ საქმიანობას, რომელთა ამოცანაა შეაფასოს ხარისხი და, ასევე მიზნის შესაბამისობა და მიზანთან შესაბამისობა. განათლებისა და მომზადების ძლიერი და სუსტი მხარეები შეიძლება განისაზღვროს ხარისხის მდგრადობის უზრუნველსაყოფად შემუშავებული ე. წ. "ინვენტარიზაციის" (არსებული მდგომარეობის პერიოდული აღწერის), ანალიზისა და გეგმების მეშვეობით. შეფასება შეიძლება განხორციელდეს, როგორც შიდა, ასევე გარე პროცედურებით. შიდა შეფასება მოიცავს ადმინისტრაციული მონაცემების სისტემატურ შეკრებასა და პერსონალის, სტუდენტების, ა და კურსდამთავრებულებისაგან უკუკავშირის მიღებას, ისევე როგორც სტრუქტურირებულ განხილვებს ლექტორებთან და სტუდენტებთან. გარე შეფასება მოიცავს კოლეგების ჯგუფის ვიზიტებს ფაკულტეტზე, რათა განხილულ იქნეს აკადემიური სწავლება/სწავლის ხარისხი. ასევე გამოიყენება გარე შემფასებლები, აკრედიტაცია და ა. შ.

ხარისხის ამაღლებაში მნიშვნელოვან ელემენტს წარმოადგენს ის რომ შიდა და გარე პროცედურები უზრუნველყოფენ სტუდენტების სწავლის გაუმჯობესებას.